

LUCIAN BLAGA

OPERE

4

ii
fi

EDIȚII CRITICE

LUCIAN BLAGA

OPERE

TEATRU

Ediție critică
de
GEORGE GANĂ

EDITURA MINERVA — BUCUREȘTI, 1993

ARCA LUI NOE
PIESĂ ÎN PATRU ACTE
1944

Această carte a apărut cu sprijinul *FUNDAȚIEI SOROS PENTRU O*
SOCIETATE DESCHISĂ

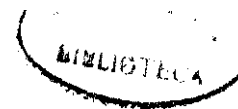
ISBN 973-21-0341-0
ISBN 973-21-0093-1

PERSOANE

MOȘUL
NOE, 33 ani
ANA, soția sa, 30 ani
ARON 1 copiii lui Noe 12 ani
ION (11 ani
NEFÎRTATE
ÎNȚIUL JUDE
AL DOILEA JUDE
AL TREILEA JUDE
AL PATRULEA JUDE
SIMION, fratele lui Noe
PRIMARUL
PÎRGARUL

Locul acțiunii: într-un sat de munte.
Timpul: în preistorie.

ACTUL ÎNȚII

10 într-un sat de munte, interiorul unei mori de lemn. Încăperea are mai multe ieșiri: una, în stînga, răspunde în uliță, alta, în dreapta, dă în zăvoi, a treia, de asemenea în dreapta, spre o odaie. Înăuntrul morii toate întocmirile și uneltele trebuincioase. În fund, tocmai la mijloc, trepte spre partea de sus. Acolo sunt pietrele și coșurile. Jos, la fiecare piatră de moară, cîte o ladă lungăreață, fixată pieziș pe picioare înalte. Sub pietrele de moară niște scocuri minuscule, prin care curge făina în lăzi. Roțile de apă se întrezăresc, printre bîrne, roase de timp, umede și pline de mușchi. O roată se-nvîrte. Zgomot de apă și de pietre în mișcare.

SCENA I

Noe și Ana

NOE

15 adună, cu un mai, făina, la capătul de jos al lăzii, și o aruncă în sacul ce atîrnă fixat cu două cuie de scîndura lăzii. Încearcă apoi făina ce curge prin scoc cu mîna

Măcinai astăzi de la cîntatul al treilea — sac după sac —
își scutură părul

20

Am albit de pulberea de făină!

ANA

face curățenie în încăpere, cu o mătură de nuiete

Morarii încărunțesc în fiecare zi de cîteva ori și rămîn tot tineri. Tu, Noe, ai rămînea tînăr chiar de-ai încărunți cu adevărat!

NOE

încearcă iarăși cu mîna făina ce curge sub scoc

Ce caldă e făina! Parcă e vie. E caldă ca trupul tău, Ano, în afară de care eu altul nu am cunoscut!

ANA

Dacă aș fi bărbat, eu nu m-aș mîndri cu așa ceva! Zău, eu nu! Dar așa mi-a fost sortit — să mă mărit copilă cu un copil. Și după ce mă voi fi copt soțul meu să rămînă tot copil, mai copii decît copiii noștri...

Se uită printr-o fereastră în odaia de alături

Cum dorm dragii mamei! Aron cu gura căscată, Ion de-a curmezișul' și cu picioarele în sus!

Mătură iar. Scoate un țipăt și lovește cu mătura

Bată-i să-i bată furtuna — de șoareci! **Iar** ne-au cutropit moara. S-adună puzderie din toate părțile. Parcă-i un făcut. Jos — șoarecii, în pod — liliicii. Țiuc alcătuirea asta toată noaptea și din toate încheieturile, de **ți-c** mai mare dragul!

NOE

calm, zîmbind

Așa-mi place și așa se și cuvine, să țiue și să freamăte lumea de toate vietățile! **Jos** — șoarecii, **sus** — liliicii! Știi, Ano, într-o zi mă gîndeam că liliicii trebuie să Fie arhanghelii șoarecilor. Mie mi-s dragi toate lighioanele. Ce supărare și ce griji îți fac ție șoarecii? Îngăduie-i și pe ei, că făină este destulă!—Ehe-hei, Ano, făina prinde să miroase a piatră. Du-te, taie apa!

ANA

pune mătura într-un colț

Mă duc — și trec apoi în zăvoi, să văd de verdețuri. Vreau să pun de-o zeamă de leuștean.

Iese pe mtiia ușă din dreapta, după cîteva clipe roata se oprește.

In moară se face liniște, prin stînga intră Simion.

SCENA II

Noe, Simion

SIMION

Îți merge din plin, frate Noe! Începi să macini cu noaptea-n cap și mîntui tîrziu, cînd răsare Steaua Porcului!

NOE

De ce așa oțărît, frate Simioane?

SIMION

Ostenești prea tare roțile, într-o zi au să plesnească!

10

N O E

Le dreg eu —

SIMION

Șindrila de la coperiș prinde-a putrezi! S-ar cădea să te mai îngrijești și de altele... Numai la agoniseală ești harnic!

15

N ° E

Pe tine nimic nu te mulțumește. În fiecare zi treci pe-aici, și-n loc de bună dimineața, cîrtești! Ba cutare nu e bine, ba cutare e prea bine! De altfel ce te mai amesteci? După moartea mumei, fiecare a intrat în ale sale — eu aci, în zarva pietrelor, tu — dincolo.

20

SIMION

Strîmbă împărțeală! N-a fost cu dreptate!

NOE

Așa a fost voia mumei.

25

SIMION

Fie-i țărîna ușoară cum îmi este mie ziua și noaptea!

NOE

Nu mai blestema, Simioane, și să nu mai faci ce-ai făcut, că n-are să-ți meargă bine.

SIMION

Ce-am făcut?

NOE
liniștit

5 Te-ai dus în progadie la mormîntul mumei și ai scos vorbe de ocară — și ai...

SIMION

M-am dus și mă mai duc! Pînă s-a-ntoarce norocul meu cu fața-n sus și ea cu fața-n jos!

10

NOE

Pleacă! — Pleacă, să nu te mai vadă Ana pe-aci, că te-mprăștie cu mătura!

SIMION
rînjește

15 Mine am să vă spun: bună dimineața!

Pleacă.

NOE

singur, deșartă făina din ladă în sac. După un răstimp se vede prin ușa din stînga un moș foarte bătrîn, cu un măgăruș alb, cu o desagă pe spinare. Moșul leagă măgărușul de un țăruș, ia desaga și intră în

20

moară.

SCENA III

Noe, Moșul

MOȘUL

25 Sănătate, bădiță Noe!

NOE

Dea Dumnezeu bine! — Da' de unde, moșule?

MOȘUL

De-aci și de mai departe —

NOE
îl privește nedumerit.

MOȘUL

Te miri că — bătrîn cum sunt, încă nu m-ai văzut nici-odată —

NOE

Se mai abat uneori și străini pe-aici. Citeodată cu măgăruși, clteodată fără. Măgăruș așa alb încă n-am văzut!

MOȘUL

io Și ți-s dragi toate lighioanele!

NOE

Ai tras adineaori cu urechea — moșule. Deși erai cam departe. Pesemne urechea îți umbra prin moară.

MOȘUL

15 Eu trag cu urechea, cînd pot și unde pot — că sunt curios nevoie mare. Meteahnă din naștere! — Da' bine te-ai rostuit, bădiță Noe!

NOE

Cînd faci ce poți, mai pune mîna și Cel-de-Sus!

MOȘUL

Cum ai spus? De mult n-am mai auzit vorba asta!

NOE

N-am spus-o cu vreun gînd, nici bun, nici rlu — și nu vreau să-mi fac vrednicie din nimic.

MOȘUL

25 Vrei să zici: iac-așa, o vorbă — dar vezi tu — și o vorbă e ceva. Cînd plecai la drum, mi-am spus: unde o aud, acolo mă opresc!

NOE

30 Noroc dumitale, moșule! Spun — noroc — fiindcă unde ai auzit vorba îți ieși în cale și o moară și, dacă nu mă-nșel

și precum înțeleg după desagă și povară — ai venit mai virtos pentru alte treburi.

MOȘUL

Căutam cu adevărat o moară și o dibidsem după chipul văii și după sunetul apei. Dar dacă s-ar fi-ntîmplat să nu aud vorba ceea nu m-aș i'i oprit! Căci eu sunt cam așa... Când faci ce poți, mai pune mîna și Cel-de-Sus! Au cam uitat oamenii vorba aceasta, c-a intrat răutatea în ei, pretutindeni, pe unde treci și unde te duci!

NOE

Vei fi-ndurat ș-ei fi văzut multe — cîta viață ai depănat!

MOȘUL

Nu te-ntreb cîți ani îmi dai, ca să nu poți cîntări toată netrebnicia de care avui parte. Crește spurcata, buruiana lui Nefîrtate, ca un codru pe tot întinsul! Umbli și te-mplicești în ea pretutindeni. Și-a făcut răutatea și nemernicia casă pînă unde ajunge ochiul și mai departe. Eu cutreier tîrguri, cătune și ținuturi — și văd! N-aș mai umbla și n-aș mai vedea! Dar să-mi odihnesc și eu odată țarina între cele patru scînduri mie nu mi-e dat ca oricărei alte suflări!

NOE

Las', moșule, că poate tot s-a-ndura odată...

Arată în sus.

MOȘUL

Să-mi scurteze verigile ce mi-au rămas?

NOE

Dumneata zici.

MOȘUL

Nu, bădiță Noe, zilele mele nimenea nu le-a numărat.

NOE

Acu îți faci și dumneata loc întru păcat. Cu vorba, dacă nu cu fapta...

calm

Află că sub acoperișul morii mele nimeni nu se-ncumetă să ia în deșert cuvintele cu care vorbește despre sine Cel-ce-este! Că mie îmi plac glumele și vorbele nărăvașe, dar sumeția nu. Altfel, fără a mai sta mult în cumpănă, alung pe oricine dincolo de prag.

MOȘUL

senin

10 Ceasul bun m-a îndrumat spre tine, Noe, și cu mare bucurie adast sub coperișul casei tale. Cu toate că limba ta sună ca un bici, făptura ta e ca apa. Ești legat și îndeșat, dar porți gînd lin în tine, și inima ta bate în cer, nu pe pămînt. Intr-o clipă de nesocotință, te-am pus la încercare cu nerozia mea. Tu nu ai rămas dator oaspetelui nepoftit. I' — Tu, care stii să ierți atîtea, vei ierta și aceasta! — Bădiță Noe -

îl bate pe umăr

uită-te în ochii mei! Nu mă cunoști nici acum?

NOE

20 d privește încliizînd un ochi și dă din umeri

Nu mi-aduc aminte să te fi văzut vreodată!

MOȘUL

25 Te uiți la mine cu un singur ochi, cum face paserea cînd cată la soare. Și tot degeaba. Eu nu-ți spun: să te uiți și să-ți aduci aminte — eu zic: să te uiți, că poate-i ghici!

NOE

30 Dacă n-ai fi așa de senin și dacă ți-aș lua în seamă numai cuvintele cam negindite de adineaori, aș zice — parcă-parcă ai aduce puțin cu Nefîrtate. Nici zilele lui, zice-se, nu le-a numărat nimeni sau, vorbind în icoane, și sacul zilelor sale e un sac fără fund.

MOȘUL

rîde

35 Ei, o putere chiar atît de necurată nu sunt! Dar las', pînă la urmă poate că totuși ne-om întîlni.

NOE

Nu știu de unde să te iau, moșule! In amintirea *meu* nu te gădesc nicăiri. Iar pînă în celălalt tărîm nu mă pot hm după dumneata, ca după un smeul, ca să-ți dau de urmă.

5 Eu sunt legat de treburi și de moară!

MOȘUL

Așa da, așa mai înțeleg și eu. Te apropii, dar încă nu m-ai dovedit.

NOE

10 Pe mine mă dumirește numai ce vad cu ochii printre genele astea pline de făină! Și ce văd? Văd că ceasul suie. că soarele nu s-a oprit să ne asculte și că dumneata ai venit la moară cu măciniș.

MOȘUL

15 Neapărat, bădiță Noe, venii pentru asta. Pentru asta... și pentru altceva! La moară se macină, după cum 'i fi băgat de seamă, nu numai grîu și porumb, aci se mai macină și toate zvonurile care umblă de la o curte la alta, și toate veștile care își dau întâlnire prin părțile locului.

NOE

Se macină de toate, totuși mai întli se vîntură. Griul cade la picioare, neghina la un pas, pleava hăt, departe.

MOȘUL

Și cam ce fel de vînturi bîntuie pe-aici și dincotro?

NOE

Unul de amiazi și altul, mai domol, de seară.

MOȘUL

Nu așa, bădiță, pe mine mă purta gîndul la altceva.

NOE

30 Bănuiesc eu încotro te îndrumi. Ești trimis de la județ și umbli să vezi — să vezi cum ne purtăm! Ai vrea să cunoști relele care se luptă cu noi și păcatele care ne frămîntă — nu-i așa?

MOȘUL

Numai nu te prea grăbi cu bănuielile, Noe! Căci eu le știu — așa cum mă vezi — pe toate. Eu sunt doritor doar să le-ntărești și tu.

NOE

Care va să zică — te-ai ostenit pînă la noi ca să iscodești și să duci pleava mai departe! Este aceasta o meserie care nu se prea potrivește cu pletele albe, și pletele mele sunt, și ele, cărunte — cel puțin astăzi!

MOȘUL

ridică ușor glasul

Scutură-ți părul de făină și binevoiește a grăi, că eu mult nu aștept!

NOE

15 Ce-aș putea eu, netrebnicul? Să întăresc că avem păcate? lac-avem. Multe și de toate. Se bate fiecare cu ale sale. E veacul lui Nefîrtate, și muierile-i fac vad!

MOȘUL

-0 Și bărbații nu? Eu am auzit despre cerbi cu stea în frunte, dar despre porci cu stea în rît — încă n-am auzit! De-ncerci să mă porți cu vorba, pe tine te porți, că eu știu tot și aud tot. Eu aud și cu frunzele codrului, cîte se mișcă spre miază-noapte și miază-zi, și am mii de urechi, pe care le lipesc de pămînt, și aud. Eu aud și cu urechile măgarului care ascultă din ușă, și vezi cît sunt de mari! Mie nimic nu mi-e ascuns!

NOE

Vrei să mă sperii?
Dacă știi tot, atunci la ce mai iscodești?

MOȘUL

30 Nu pentru mine, ci pentru tine. Mărturisind, îți dai încă o dată și mai bine seama de ceea ce este, și dîndu-ți mai bine seama de ceea ce este vei izbuti la urmă să înțelegi ceea ce se va-ntimpla, și înțelegînd ceea ce se va întîmpla 35 te vei scuti de nerozia de a ridica vreun cuvînt împotriva!

Căci vor veni întâmplări cumplite, cum n-au mai fost! Mărturisind fără ocol toată stricăciunea de azi, tu A'ei găsi cu dreptate pedeapsa!

NOE

Ce pedeapsă, moșule?

MOȘUL

Pedeapsa ce va veni.

NOE

Dumneata prinzi a vorbi cam întunecat, ca ghicitoarele care urmăresc dungile din palmă. Vor veni vremi cumplite, cum n-au mai fost! Atunci au dreptate femeile astea cînd nu mai vor copii! La ce să-i mai nască pentru vremi așa cumplite?

MOȘUL

Judecător este unul singur și nimenea nu te-a poftit să iei apărarea cuiva. Femeile-ți dau griji? De unde ar putea să cunoască ele vremile ce vin și care ar putea să nu vină? Acestea nici tu nu le știai pînă adineaori. Acestea ți le spusei eu, tocmai acum.

NOE

Anevoie am ieși la cale împreună, moșule.

MOȘUL

Și totuși trebuie să ieșim, bădiță Noe! N-avem încotro. Eu am nevoie de tine, tu de mine! De vrei ori nu vrei!

NOE

Din parte-mi vreau, de ce n-aș vrea?! Mai ales cînd mi se va arăta și pentru ce anume ai nevoie de mine! Pe cit înțeleg, era vorba despre netrebnicii și păcate, și eu îți spusei că se bate fiecare cu ale sale. Numai eu trebuie, să mă bat și cu ale mele, și cu ale muierii, căci ea nu-și face nopți nedormite din atare pricină!

MOȘUL

poruncilor

5 Mărturisește păcatele casei, bădiță Noe, c-atunci mărturisești păcatele satului! Mărturisește toate păcatele satului, c-atunci mărturisești păcatele pămîntului!

NOE

Dacă vrei să fie așa, fie așa!...

Șovăie cu stîngăcie

10 Pe Ana o văzuși, poate, cînd a ieșit în zăvoi... Viednică femeie, n-am de ce s-o fac de ocară — dar nu mai vrea copii... S-a molipsit de sfiala celorlalte! Bate, moșule, pe rînd, de la poartă la poartă, și întreabă. Vei culege că-n sat femeile nu mai nasc deloc. Ana barem mi s-a îndurat cu doi.

15

MOȘUL

Să-ți trăiască!

NOE

20 Mulțumescu-ți dumitale! — Eu m-aș fi bucurat să am douăzeci! Da' Ana zice: nu! Și oricum o-ntorci, ea rămîne la hotărîre. De i-aș putea face singur, copiii, fără de ajutorul ei, i-as face, căci, har Domnului, avem de toate spre a-i crește! Făina curge la moară din belșug, chiar fără de a înșela la cîntar. Pămîntul de așijderea dă rod destul. E moștenire de la părinți și izvorniță de toate!

25

MOȘUL

Se abate cîteodată și Nefîrtate prin satul aista?

NOE

30 Cum îți veni pe limbă dintr-o dată asemenea întrebare? — La ce să se abată, de vreme ce locuiește cîteodată chiar aci?! Cel puțin așa umblă vestea. Eu nu-l cunosc și nu l-am văzut. Dar așa se vorbește, că i-a căzut drag portul nostru împetrișat și mai ales cătrînțele! Pîndește Nefîrtate dintru ascunsuri — cine să-l zărească? Stă ascuns în muierîște, ca ursul în zmeuret, și cîteodată numai că trece prin sat cîte

o șoaptă, ca o miță neagră ce dă scintei: Nefirtate a tras
asară la cutare! Se furișează pieziș, prin uși dosnice, și
sare zăplazuri, ca băieții răi când li se schimbă glasul și le
mijește o nimica toată sub nas. Nu se sfiesc muierile să se
întindă la vorbă cu el, că el e sterp. Din partea asta nici
o primejdie, căci el nu le strică șoldurile și nu le smintește
frumsețea. Și din muieriste, se-nțelege de la sine că Nefir-
tate are drum deschis spre toate relele!

MOȘUL

Și cari sunt nelegiuirile pe cari el le ațîță?

NOE

Mai potrivit ar fi să-ntrebi cari sunt acelea de cari el
nu se dăcără.

MOȘUL

Copiii sunt uciși în pîntece?

NOE

Fără muștrare de cuget — cum storci o cîrpă!

MOȘUL

Se omoară om pe om, la răspîntii și-n ascunzișuri?

NOE

Își taie suflarea unul altuia cum sufli-n lumînare.

MOȘUL

Se ia numele lui Dumnezeu în deșert?

NOE

Noaptea și ziua!

MOȘUL

Cel sătul smulge bucata din gura nevoiașului?

NOE

O smulge! Și ochiul fiecăruia se ia după bunul celuiilalt.

MOȘUL

Iată codrul lui Nefirtate, din care — cit umblu — nu mat
ies!

NOE

5 Sunt, moșule, rele — sunt! Și mai sunt și alte fapte cari
întrec orice închipuire! Una mai ales... Și despre aceasta-ți
spun ca să judeci... și fiindcă mult mă roade la inimă...
10 A fost o mumă bătrînă aici în sat, cu doi fii — astăzi însurați
și așezați și ei. Nu de midt bătrîna s-a stins... lăsînd moș-
tenire dreaptă celor doi. Și să vezi oțăreală și mîhnire! Într-o
noapte, mai ieri, alaltăieri, unul din cei doi frați se duse în
progadie și, supărat că bătrîna nu i-a făcut parte mai mare
decît fratelui, începu să bată cu bici mare și lung mormîntul
15 mume-sii, și-l biciui toată noaptea, pînă cînd se auzi ca un
geamăt surd din pămînt!

MOȘUL

Iar cel ce a biciuit toată noaptea mormîntul mume-sii
este Simion, fratele tău!

NOE

20 Dumneata zici.

MOȘUL

Află atunci de la mine, bădiță Noe, c-a bătut ceasul.
Are și răbdarea Moșului un sfîrșit! Voi trimite asupra
voastră potop de apă, năprasnic, pentru prăpădirea tuturor.
25 C-un fulger, cu unul singur, de la soare-răsare pînă-n soare-
apune, voi dezlega izvoarele tăriei! Și va ploua țuruind, va
ploua cu riuri, patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Apele
vor crește peste ape, cu șuvoaie și valuri, înecînd satele,
tîrgurile și văile, apoi cetățile, turnurile și munții. Și nu
30 se va mai vedea decît apă și iar apă. În adîncuri va pieri
toată suflarea. Totul va amuți, cît ține zarea. Și numai
moartea va domni pretutindenî și apa, un singur noian.
Iar tu, Noe, mai înainte de a începe să se reverse neîndurarea,
vei clădi o arcă încăpătoare, toată din lemn. O pădure în-
35 încuviințez răstimp de la crai-nou pînă la crai-nou, de nouă
ori. De atîta răgaz are nevoie și pruncul spre a se clădi în
plntecele femeii. Fii cu luare-aminte, că arca ta aceasta va

fi: zămislire nouă în pîntecele lumii. Căci tu ești ales, tu singur, să treci viața dincolo de potop, tu — cu femeia ta Ana și cu ai tăi. De asemeni, te vei sili să aduni în arcă, din cele patru părți ale zării, cîte două ființe, bărbat și femeie, luînd seama la toate soiurile de făpturi cîte răsufală pe uscat și în văzduh, și vei lua cîte puțin din toate cele trebuincioase pentru toți. Arca ta va purta peste prăpăstii sămînța lumii noi, pe care o voi așeza în adîncuri după scăderea noianului, cînd voi sugruma iarăși izvoarele, cînd stihiele se vor trage împlînzite în matca lor. Așa am hotărît cu încrîncenare, văzînd împărăția lui Nefîrtate, care spre negrăita mea mîhnire s-a întărit și s-a întins fără rușine și fără măsură. Mult am gîndit și-am cumpănit, și-am șovăit, și-apoi am ales. Așa am hotărît și așa voi face. Iară tu să te supui, cum totdeauna te-ai supus, glasului pe care l-am sădit în inima ta.

NOE
copleșit

Moșule, acu ce să fac? Doamne —. acu ne-aia întîlnit-
să cad la pămînt în fața ta?

Vrea să-ngenuncheze.

MOȘUL
îl oprește

Stai numai drept. Copăcel, copăcel! — Sunt mai aproape
brațele mele de tine decît tărîna!

NOE

Mă voi osteni să alcătuiesc arca precum ți-e vrerea și porunca. Mă pricep eu și la tîmplărie, că sunt deprins cu de toate și am mină destul de dibace. Și roțile de la moara aceasta le-am dres singur, așa cum am crezut, după sfatul minții, și n-au ieșit chiar anapoda. Numai cît iar mă gîndesc, dus de glasul inimii, că ispășirea ce-ai hotărît e cumplită din cale afară. Și iată, Moșule, eu, care sunt de tot nevrednic, te întreb: oare nu s-ar putea să mai amîi hotărîrea și să dai un răgaz acestei lumi să se îndrepte după pravila ta?

MOȘUL

omenește

Uite, speriatule, eu n-am obiceiul de a mă îndîrji fără pricină. Răbdarea mea nu e întrecută decît de răbdarea făpturii din ușă, pe care o vezi cum își roade sfoara, doar-doav a stoarce vreun strop de bunătate din ea! Îți spun așadar că n-aș trimite prăpădul dacă între miile de mii de oameni s-ar găsi — haide să zicem — șapte ca tine! Mi-i numești tu sau este altul să mi-i arate?

NOE

se-nseninează

Șapte zici?

MOȘUL

De știi mai mulți, cu atît mai bine! Aș îngădui poate un
răgaz mai îndelung! De-i crezi mai puțini, nu vei sta mut
și poate ne-om mai tocmi!

NOE

cumpănește

Șapte oameni buni, drepti și întregi! — De ce chiar
șapte, Moșule?

MOȘUL

Mă oprii la șapte așa, la întîmplare, sau poate dintr-o
slăbiciune față de acest număr, care este și al planetelor
ce sar ca iezii!

NOE

Nu-mi prea place numărul, căci caprele și iezii sunt dobitoacele celui săltăreț despre care vorbirăm și care umblă pe uși dosnice!

MOȘUL
zîmbind

Eu sunt îngăduitor. Dacă numărul ce l-am rostit ți se pare prea mare, sunt gata să-l scad la șase!

NOE
se-nseninează iar

5 Șase oameni! Șase oameni buni, drepti și întregi! Poate
că ațiția totuși s-ar găsi! Cum să nu se găsească, Moșule,
șase inimi, șase cugete, șase lumini! — Cît e pămîntul de
lung și lat!?!
o

Se-ntunecă din nou

Numai cît unde să-i dibuiesc eu, care nu sunt prea umblat,
eu — morarul cu zarea cît a șoarecelui, care — uite-], Moșule,
o că se-ncercă la opinca ta!

MOȘUL
se uită în jos, surîde

Ți-a sărit șoarecele într-ajutor la tocmeală! Poate mă
roagă și el — să mai las. Și pe tine te văd din nou cum
cumpănești, căzut la grea îndoială! Ți se pare prea mult —
șase? Uite, cad la învoială, împuținînd numărul la jumătate!
Dacă s-ar mai găsi trei oameni drepti, buni și întregi, afară
de tine, n-aș desfereca izvoarele tăriiilor! Mai departe nu
vei aștepta să retez numărul!

NOE

Trei se găsesc! Și-i știu! Ți-i pun în față! Sunt ai mei.
Copiii și Ana mea! Și-o fi avînd și ea păcătuțele ei, Ana,
că-i umblă prea mult rostul, dar altfel...

MOȘUL

Ana — odorul tău! Ei, bădiță, vom mai trăi atitica vreme
și-om mai vedea!

NOE

Drept este că și eu m-am sucit și răsucit din greu pînă
să mă descurc prin ființa ei întortocheată. Mi-au trebuit și
mie multe zile și nopți pînă să găsesc că Ana și gura ei sunt
două ființe despărțite și că întîia nu este răspunzătoare
pentru tot ce grăiește a doua. Astăzi însă iau lucrurile cum
sunt și e mai bine așa!

MOȘUL

Tu ai rămas copil, Noe, tu ești mai copil decît copiii
tăi! — Oricum, să nu-mi uiți porunca: arca să ți-o clădești,
și încă degrabă!

5

NOE

Doamne, Dumnezeuule — arca nu mă înspăimîntă! Nu
mă dau înapoi de la nici o osteneală! Am să-mi las somnul
să doarmă singur la umbră, în timp ce eu mă voi zdrobi!
10 Și nici tîmplăria nu-mi face vreo grijă, oricît de puțin încercat
aș fi în lucrări asemenea celeia ce-mi poruncești. Cu
oarecare sfiiciune mă întreb doar cum o s-adun în arcă acele
perechi din toate soiurile de vietăți? Cu d-alde astea nu m-am
întîlnit niciodată. Și dacă nu mă pricep, se cade să nu te
țiu în neștiință, că de aceea m-ai cinstit cu venirea ta!

15

MOȘUL

Îți faci prilej de tînguire și cînd nu trebuie!

Îa din desagă o scîndură și două ciocane de toacă

Privește-ncoa, bădiță Noe, astea sunt ceea ce vezi și
ceva mai mult decît vezi. Scîndură e scîndură, și cele două
20 ciocane sunt două ciocane. Nimic mai firesc, și toate se-
ncheie făcînd împreună o toacă. Și lemnul e lemn de paltin.
Scîndură să nu te mire că e așa de bătută. Cu cît mai
bătută, cu atît mai bine. După ce vei fi pus cea din urmă
șindrila la arcă, vei purcede, la orice ceas de zi ori de noapte,
25 să bați toaca. Rar și repede. Cînd rar, cînd repede, după cum
te-a îndemna sufletul. Și-atunci toate acele perechi din
toată sămînța alese printre celelalte dintotdeauna vor porni
minunat din multe părți spre arcă. Află, Noe, că sunetul și
bătaia de toacă îndrumă totul spre rînduială și spre ajun-
30 gerea țelului dat. Nu este lucru neînsuflețit și nici făptură
fără grai care-ar putea să-nfrunte vraja. Am și eu acasă
o toacă la fel și numai cîteodată trebuie s-o iau de după
grinda albastră, la cîte-o sărbătoare mare a lumii. La auzul
ei, toate lucrurile care au ieșit într-un fel sau altul din matca
35 sau din locul ce li s-a hărăzit, din țîțînile sau din drumul
ce li s-au merit, intră din nou, smerite și prea ascultătoare,
în orînduirea lor de veci. Cînd soarelui-marelui i-ar veni
răzvrătire să se abată din cale, bat toaca, și soarele își caută
iar făgașele părăsitate. Cînd marea se umflă peste măsură,

bat toaca, și valul se domolește, trăgându-se de pe Hmaru Cind floarea, căreia i s-a dat să înflorească, ar gândi: ba eu nu! — bat toaca, și floarea-și mărturisește culorile. Toaca e cale rostită în pași și menire prefăcută în cîntec. Eanu îngăduie împotrivire și nici răzmiriță deșartă. Iată, Noe, îți dau în primire toaca Tăriei, de care ascultă zodia și fiara. Sub puterea ei totul reintră în rostul ce i s-a hotărît și totul se-mblînzește înginînd cîntecul. Cîntecul ce dă măsură ființei. Cîntecul ce dă îndreptare mișcării din loc în loc.

10

NOE
ia toaca

Dacă-i așa — și cum oare n-ar fi? — atunci ia, Moșule, toaca asta înapoi. Începe tu din răspuseri cîntecul cel mare, să între și oamenii iarăși în matca pentru care i-ai făcut. Poate că lipsește o nimica, poate că ei n-au mai auzit de mult cîntecul de care au parte soarele și floarea. Vei fi uitat poate să mai bați toaca. Moșule, căci ai și alte gînduri. De ce ți-ar face plăcere să trimiți potop, cînd poți să îndrepti totul și degrabă — cu toaca?

20

MOȘUL

Cum se face, bădiță Noe? Oare începi să te îndoiești și de Ana ta? Te temi că nu vei găsi pe cei trei? — Eu m-aș potrivi, cum ceri, dar, vezi tu — omul e făptură de duminică! Buruiana de sărbătoare! Cu omul începe altă poveste. El e făcut după chipul și asemănarea Cuiva și e pus întru slobozenie. Iar slobozenia încurcă multe socoteli, și mi le încurcă mai ales pe ale mele — că astăzi nu mai știu nici eu dacă ea e un bine au nu! Luîndu-mă după tot ce-au făcut făpturile astea de duminică din ea — ei, dar precum

30

îți spuneam: asta-i cu totul altă poveste! Ține tu toaca și pune-i la-ncercare folosul! — Mi se pare însă că eu am venit la moară și pentru alte treburi. Ce-ai zice, bădiță Noe, să-mi macini griul ăsta? Pe urmă te vor cerceta alte griji și nu prea văd cum te-oi mai găsi senin.

NOE
pune toaca după o grindă

Să ți-l macin, cu toate că în altă parte mi-e capul. Urechile îmi țiuie de sîngele ce mi l-ai pus în mișcare cu toate veștile și cu venirea ta aici. Doamne, Dumnezeule, ce-oi începe?

24

MOȘUL

Bădiță Noe, eu văd... Te simți la strîmtoare - tu mai ai f > grijă - o grijă despre care nu-ndrăznești să-mi vorbești!

NOE

Am. Moșule, am!

MOȘUL

Să ți-o spun eu?

NOE

întărește din cap.

MOȘUL

10

Tu ai vrea să iei în arcă și pe fratele tău Simion — cel ce a bătut cu biciul toată noaptea mormîntul mume-sii, mormîntul mumei voastre!

NOE

15

Da, Moșule, pentru el mă mai rog! Aș vrea să-l scap și pe el, pe el și pe ai săi!

MOȘUL

Poruncă de la Moșul: nu vei mai mișca un deget pentru nimenea. Noe! În afară de cai trei ai tăi!

20

NOE
rămîne inghidurat, ar vrea sa-l mai roage o dată, dar nu scoate cuvîntul.

Atunci să-ți macin griul, Moșule.

Ridică desaga, urcă treptele și toarnă grîul în coș deasupra pietrelor.

-5

MOȘUL

Nu uita să-ți iei vama.

NOE

Vama ți-o iert pentru toacă.

MOȘUL

30

Altora le-o iei?

25

NOE

Le-o iau.

MOȘUL

5   iei Spuneai că nu înșeli la cântar — atunci vei binevoi s-o-
și de la mine!

NOE

Dacă Moșul așa poruncește, o iau.

Ia cu o măsură vama, apoi coboară cu desaga.

Acu să dau drumul apei!

io

Iese prin ușa întâi din dreapta.

SCENA IV

MOȘUL

15   singur, ia din desagă un sac gol, pune la o parte sacul ce fusese legat
la capătul lăzii unde se adună făina și-și leagă sacul său. Roata începe
a se-nvîrți, și făina curge pe scoc. Noe intră iar.

SCENA V

Moșul, Noe

MOȘUL

20   s-apropie de scocul minuscul și încearcă făina ce curge, cu mina,
mișcînd degetele
Ce caldă e făina. S-ar zice că e vie.

NOE

privește pierdut, cufundat în gîndurile sale, apoi surîde.

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

In aceeași moară a lui Noe, o odaie potrivită țărănește, cu o Tatri mare, albă, într-un colț. O ușă răspunde într-o grădină în fund, altă ieșire în stînga duce în moară, în aceeași parte o ferestruică. În dreapta laviță, masă, scaune, pe perete un blidar cu vase. O tocilă de ascuțit unelte lîngă ușa din fund.

SCENA I

Noe, Ana, Ion

NOE

JQ   în picioare lîngă tocilă, ascute o secure pe piatra rotundă, pe care o
învîrte băiatul Ion

Mai pune puțin suflet, Ioane, și cîteva bătăi de inimă!
încă puțin și-am isprăvit. Și-apoi să vezi secure, cum n-ai
mai văzut!

15

ION

încaltea scoate-i și ața, tată, dacă mă ostenesc!

NOE

Poruncește — și ața va ieși!

încearcă tăișul securii cu degetul

20

Taie! Ai putea să razi cu ea și barba celor duși!

ION

Unde-i ața tăișului?

NOE

A ieșit.

ION

O fi ieșit — da' unde-i ?

NOE

Ața tăișului se desprinde ca sufletul din om, iese — dar nu se vede.

ANA

torcînd

Ce toane vă apucară astăzi — nu știu. Mi-ați adus tocila în casă și-mi schimbați odaia în cămară de nimicuri și unelte !

NOE

Mă apăr și eu cum pot de gură-cască și de iscoadele satului. Nu m-ar bucura să afle cineva ce dreg și ce fac.
Tu, Ioane, ai înțeles ?

ION

întărește din cap.

ANA

Și ce vrei să dregi, mă rog?

NOE

Mai întâi și înainte de toate o să dobor toată pădurea deasupra luncii.

ANA

Ce fel o să dobori pădurea, breazule, că nu-i a ta? Pădurea-i a satului. Și, ascunzîndu-te cînd ascuți securea, îți închipui poate că satul n-o să te vadă cînd dobori pădurea? Măi-măi, ești șiret, lucru mare. Cu șiretenia asta ai să cazi la pricină cu primăria, și-atunci să vezi încurcături și judecată, cu cap, dar fără coadă, cu început, dar fără ieșire!

NOE

Nu cobi, Ano. La ceasul ăsta păsările cobitoare au obiceiul să doarmă și să tacă.

ANA

Haide, privește-mă în ochi! E așa ori numai mi se năzare mie ?

NOE

întrebîndu-mă într-acest chip — e sigur că numai ți se năzare!

ANA

5 De cînd moșul cela sfătos se abātu pe-aici astăzi de dimineață, te-ai cam însurat cu tăinuirea. Ați stat la sfat un ceas înainte de a măcina. Ce puserăți la cale? De cînd plecă bătrînul cu măgarul alb, te-ai făcut gureș ca miezul nopții. De n-aș vedea cum văd așa zice că nu ești în duși buni, și-atit.
10 Că fiecare are ceasuri bune și ceasuri rele. Și asta se iartă oricui. Acu însă tu stai într-adins proțap la îndemnul întrebărilor și nu mai vrei să știi de nimic. Ți s-a adunat sufletul ca un arici, mai desfă-l dacă ai cu ce. Dau cu piciorul și-l rostogolesc — în zădar, el tot adunat rămîne. Pînă ce-oi
15 găsi eu fum și de nasul lui.

NOE

îți umblă gurița ca o moară fără grăunțe.

ANA

Nu, zău, astăzi cu nimic nu putui să te mulțumesc.
20 Zeama de leuștean o găsiși prea acră, mămăliga ți-a fost prea virtuoasă, și gurița mea — cum ziseși?—moară stricată !

ION

Nu, mamă, — tata a zis altfel. Tata a zis că-ți umblă
95 ceva ca o moară fără ceva...

ANA

Tu să taci, că nu te-am întreat.

NOE

S-amestecă și el în vorbă, fiindcă știe că-ți place să-ți
30 stea mărturie.

ANA

Ascultă, bărbate, mie n-ai ce să-mi ascunzi! Că eu sunt femeia ta și știi că și așa deznod totul.

NOE

Nii mă mai bate la urechi, că e degeaba. Acum altceva
griji. Mulțumește-te cu atât, încă o zi-două. Am griji multe,
Ano, multe și mari, cum n-a mai avut om pe pământ!

ANA

Da' cine-a fost moșul cela cu măgarul colilie, ce făptură
năzdrăvană, de ți-a-ncărcat umerii cu atâtea griji tocmai
ție? Nu-și găsi pe altul în tot satul? Te-o fi zărit cândva
cărînd voinicește sacii prin moară cîte doi deodată și și-o
io fi zis: ăsta are umeri să-mi poarte și grijile mele! Năzdră-
vanul o fi fost chiar Grijilă cel mare!

NOE

Să nu ne fie de mirare! Cîteodată o nimerești, parcă ai
tălmăci visuri. Chiar așa a fost. Năzdrăvanul mi s-a arătat
15 și era chiar Grijilă cel mare, și m-a ales tocmai pe mine să-mi
încarce pe umeri toate grijile lui. Uite că sunt voinic, și le
port!

ANA

cu oarecare supărare

20 Dacă-i așa — să-ți fie de" noroc — și la mai mare!

NOE

Mi-ar fi, dacă norocul nu mi l-ai mistui — tu, cu focul
tău!

Intră pe ușa din fund băiatul Aron cu un sac pe umeri, îl așază jos.

25

SCENA II

Noe, Ana, Ion, Aron

ARON

Tată, poftim nisipul, precum ai poruncit.

NOE

30 Ioane, dă masa și scaunele către părete!

Aroane, toarnă nisipul chiar în mijloc, uite aici! Ține
palmele scoc la gura sacului, să nu faci risipă, că se supără
mamă-ta. Astăzi a călcat în lumină cu stîngul.

*0

ANA

contenește torsul, înmărmurită

Vasăzică: astea-ți erau grijile, Noe! Să-mi aduci gră-
mada de nisip în mijlocul odăii! Și pe urmă eu să-l adun
și eu să mătur după voi! Sau a sosit săptămîna zănaticilor
și a treieratului de nisip? Nu este loc destul afară, în fața
morii, dacă vă e de joacă?

NOE

Să se holbeze la mine toți vecinii, ba unii să-și maijdes-
10 chidă și ferestrele? Și să mă-ntrebe ghiontindu-se cejfac —
și să plece dînd din cap: a căzut Noe în doaga copiilor!

ANA

în sfirșit, auzii și asta. E bine cel puțin că recunoști.
Dai în mintea copiilor.

15

NOE

Asta mi-a spus-o și Moșul.

ANA

Ți-a spus-o? Așa — fără ocol?

NOE

20

Fără.

ANA

Și tu ai luat ocară — drept laudă și îmbărbătare!

NOE

Mi-a spus-o. Cu toate astea — dintre toți, Moșul pe mine
25 m-a ales.

ANA

Și-a găsit prostul!

NOE

Și-a găsit copilul. Singurul copil bătrîn pe tot rotundul!

împrăștie nisipul în odaie

Copii! Vouă vă place să vă tulbure cineva jocul?
Nu-vă place! Atunci poftim frumușel prin zăvoaie, la
pescuit de păstrăvi! Lăsați-mă singur! Am de lucru!

ION

Eu încerc să prind cu muscă.

ARON

Eu cu rîmă.

Copiii ies.

SCENA III

Noe, Ana

NOE

**ia dintr-un colț un băț lung, cu care, așezîndu-se pe-un scaun, trage
dungi în nisip. E foarte preocupat. Se poate bănuî că, desenînd, el
încearcă un plan.**

ANA

I-a privit cu coada ochiului un răst'mp, apoi

Ce faci?

NOE

fără de a ridica fruntea și îragînd dungi în nisip

Mă joc.

ANA

Asta nu-i joc.

NOE

-Dacă nu-i joc, atunci e ceea ce vezi. Trag dungi în sus,
în jos, de-a curmezișul, ca unul care croiește un vis nerod.

ANA

Parcă s-alege ceva în nisip. Aduce a tipar sau plan.
Noe, tu faci o casă. Cam întortocheată, că-n partea de jos
e mai mult luntre decît temelie de casă.

NOE

Jumătate casă, jumătate luntre! Ai mai pomenit ase-
menea alcătuirii?

ANA

5 Numai în basme. Fiară cu cap de leu și cu aripi de pajură!

NOE

Atunci cine vorbește aiurea?

ANA

Basmul. Și mina ta. Da, mina ta, cave. croiește planuri.

10

NOE

Ai ghicit.

ANA

Faci o casă cu temelie de luntre?

NOE

15

Fac o casă.

ANA

Pentru cine?

NOE

20 Pentru tine și pentru toate sălbăticiunile din lume, de
pe uscat și din văzduhuri.

Cineva bate la fereastra din stînga.

ANA

A venit cineva cu măciniș la moară.

NOE

25

nu se ridică

N-am timp.

ANA

30 Și mă trimiți pe mine să întreb omul cînd mai dă p> la
moară! Asta nu se poate. Te-mpotrivești să macini? Ridi-
că-te, bărbate, că doar din asta trăim!

NOE

Nu înțelegi vorbă de om ? N-am timp !

ANA

Ei, drăcie! Vrei să ne facem de rîsul satului i

NOE

Născocoște și tu vreo minciună dacă nu ești în stare să spui omului că n-am timp! Sau te-apucă junghiul cuge-
tului — tocmai cînd nu trebuie! ?

ANA

iese în ușa din stînga

Ascultă, vecino, ne pare rău. Bădița Noe e cam bolnav și nu poate. 'Ei pofți dumneata încă o dată, peste vreo cîteva zile!

Se-ntoarce, închizînd ușa în urma ei — către Noe

Aș vrea să aflu de ai de gînd s-o ții strună așa și cam pînă cînd? O zi — două? O să'ptăriiînă? Ar fi de-ajuns să ne prindă cineva agerimea, c-apoi nu ne mai calcă nimenea! S-or feri și s-or uita peste umăr. S-or duce cu toții la moara din vale, hăt, departe, așa hodoroagă cum e!

NOE

Ce avui și ce pierdui ?

**S-apleacă în genunchi, începe să măsoare cu o unitate însemnată pe
băț dimensiunile dungilor.**

ANA

în alt ton

Bădiță Noe, astăzi — de dimineață — ce frumos îmi vorbeai și cum mă învăleai cu inima, incercînd făina sub SCO!; I

•NOE

ca un copil, se ridică

Așa e, Ano. Încercam făina.——Căldura și mirosul ei mi-au înviat în amintire tinerețea ta. Și era de dimineață

soare afară, și aerul era proaspăt de se vedea răsufllarea. Și pulberea de făină se ridica. Ce repede-au trecut coi trei-sprezece ani!

ANA

îți pare rău c-au trecut?

NOE

Au fost frumoși. Mă bucură însă amintirea.

ANA

Doar n-ei spune că acu sunt bătrîna!

NOE

Nu, Ano, — ești tot tînără, puțin mai împlinită, și așa se și cuvine ! Pentru mine ești însă totdeauna aceea de atunci. Ochii mei nu sunt schimbăcioși ca oglinda din perete. Ochii mei sunt oglinda de-acu treisprezece ani!

ANA_

Suntem acu numai între noi. Nu-i așa că-mi destăinui totul? Poți? Sau vrei s-o amînăm pentru altă dată?

NOE

Așteptai să-ți vorbesc în fața copiilor? -- Se înlîmplă lucruri ciudate cu noi, Ano. S-amestecă minunea printre opincile noastre. Păzește-te să ne cunoască cineva, altfel e rău! Nici tu n-ar trebui să afli ce și cum. Adineaori însă, cînd ai deschis ușa, a năvălit mirosul de făină și am simțit dintr-o dată căldura fainei, și-n căldura făinii — tinerețea ta. Tinerețea ta biruie orice tăcere și mi se va ierta că vorbesc!

ANA

Ia-o încetișor și frumușel de la capăt! îmi spui numai ce găsești tu că nu e rău s-ajungă și pînă la mine. Nu mă-ngră-mădesc asupra ta cu tot dinadinsul. Eu tac și ascult. Cine era moșul?

NOE

Bucură-te, Ano, că ni s-a arătat nouă. Moșul era stră-moșul —

SCENA IV

Noe, Ana, Simion

SIMION

Cum nu-i acasă? Că-i auzii glasul!

NOE

Nici că s-ar putea să nu fiu acasă, frate Simioane. Așa e Ana. Îi scapă glumele printre dinți, că-i strungăreață. Pe mina însă nu mă-ncântă saga. Să-ți spun curat — ce e? Simioane, astăzi am treburi grabnice. Și mine tot așa, și poimîne nu mai puțin, și așa va fi o lună — două, pină la nouă!

SIMION

A fi rămas Ana însărcinată din cîntecul cucului!

ANA

Nu se stie, sau poate*m-oi fi întins și cu prea mult la vorbă cu Nefîrtate, ca celelalte din părțile locului

SIMION

împlini-ți-s-ar dorul, Ano! — Cari muieri s-au mai întins la vorbă cu Nefîrtate ?

ANA

Cari muieri? Hm! În fiecare zi — alta, tot din două în două case! Parcă n-ei fi auzit și tu?! Zice Nefîrtate că acu e împărăția lui. Și apoi să te miri de toate cito se-ntimplă! S-a lămurit și întîmplarea cu vaca! întîmplarea de la baltă cu vaca lui oarecine —

SIMION

încurcat

N-am auzit! Și a cui e vaca?

ANA

Ei, n-ai auzit! Atunci ce zvonuri primești tu? Dacă tu nu cunoști a cui e vaca, atunci se numește că e vaca nimănu!

ANA

A ieșit din groapă, a spart glia — și-a venit la moară?

NOE

Nu, Ano. Moșul era strămoșul tuturor strămoșilor. N-aș putea să-ți deslușesc apriat de unde venea. Oricum din groapă nu, căci e mai viu decît oricine. El zicea că vine de-aici și de mai departe.

ANA •

Aha! începe să mi s-aleagă. Era o arătare !

1°

NOE

Ce arătare, Ano? Era aievea! Aievea ca pămîntul care ne ține. I-am luat vamă după măciniș. Mai întîi m-a cam zăpăcit cu iscodirile și-apoi m-a fulgerat cu vestea pentru care ne-a ales. Căci ne-a ales! Pe mine. Și pe tine și pe cei doi ai noștri. Ano, îmi vine — așa, să te ridic în aer, sus, să ne-nvîrtim ca prisnelul sau ca volbura de pulbere pe drum în soarele de vară!

ANA

Te-apucă pe tine așa, din cînd în cînd, dar niciodată nu te găsești s-o și faci. Pentru că tu nu ești iutele satului, tu arzi puternic și liniștit, ca vatra asta ce cuprinde jumătate de odaie.——Și vestea cu care te-a fulgerat — unde s-a oprit uitată?——Eu nu te iscodesc——.Numai dacă vrei——

25

NOE

Cînd voi afla vestea, are să-ți pară rău că cei doi ai noștri nu sunt douăzeci — cum te-am îndemnat totdeauna!

ANA

Ba bine că m-am scutit de ăst belșug.

30

Bate cineva la fereastra.

Iar sosi cineva cu măciniș. Arză-l pietrele de măciniș!

Deschide ușa

Cumnate Simioane, bădița Noe nu-i acasă. Poftim mine sau altă dată!

35

Simion s-arată în prag.

— Ieșea vaca în fiecare zi la pășune, cu ciurda. De la o vreme ciurdarul a băgat de seamă că totdeauna către nămiezi afurisenia pleacă din ciurdă și o ia singură spre baltă. Omul a luat-o la ochi, și într-o zi se strecură pe departe după ea să vadă ce-i. Astăzi așa, mine așa. În fiecare zi la ceasu' ei vaca ss ducea spre baltă și intra în apă. Acolo sta și aștepta și încapoa să rage. După ce ră|ea, se rostogolea din capătul depărtat al bălții ca un val și valul se apropia și încunjura vaca. Pe urmă valul se ridica sub burta vacii. Era un șarpe
10 lung da vreo patru sfînjeni și gros ca sulul carului. Șarpele începea să sugă, și vaca-l răbda cuminte în baltă și nu mai răgea! — Nici acum nu știi a cui era făptura blestemului?

SIMION

15 tace încurcat.

ANA

Era vaca nimănu, Ila-ha! Vaca uliței, făcută după chipul și asemănarea muierilor cărora le tresaltă pieptul să se-ntindă la vorbă cu cineva!

20 NOE

Și-au ieșit lucrurile din matcă, Simioane! Muierile trăiesc cu ăla, vacile alăptează șerpi, se dărîmă vetrele, se-nveni-nează fîntînile, fiii biciuiesc mormintele mumelor!

SIMION

25 Și Noe nu mai vrea să macine! Că-l omoară treburile!

NOE

Toate se leagă în vremurile astea, ca ușa cu țițînile. Mîine-poimîne, în lungul ceasurilor, vor mai cădea și alte văluri, Simioane!

30 SIMION

Dacă-i așa, atunci să ne vedem cu bine peste nouă luni!

Pleacă.

SCENA V

Noe, Ana

ANA

5 Auziși vorbă? Că poate-oi fi rămas însărcinată din cîntecul cucului!

NOE

Nu i-ai rămas datoare, Ano.

O clipă pauză.

ANA

10 Ei, și moșul ce-a binevoit să-ți împărtășească?

NOE

Mai intii nu l-am ghicit, căci nu se deosebea cu nimic de noi. Un moș oarecare, cu opinci roase și peticite, cu cioareci de lină și cu pieptar înflorit bătrînește. cam prăfuit și nici
15 măcar așa de curat cum suntem noi cînd ne primenim de duminică. Cine ar fi bănuț că moșul era El?! Cînd și-a cuprins însă în cuvinte vestea și scopul pentru care se înființase, se aprinse ca o lumină în jurul lui, parcă ar fi luat foc veșmîntul. Iar eu am înțeles, cu întîrziere, cine era cel ce
20 cîntea cu fața lui pragul nostru. — Nu te uita cu neîncredere la mine!

ANA

Nu-ți curma rostul! Așa mi-e uitătura!

NOE

25 Ano, se cheamă că noi suntem aleși! Îți încredințez această taină mai întîi, ca să nu te sperii de toate celelalte ce se adaugă. C-o să fie grozăvie și plîngere. Tu vei ști însă, de la început, că noi suntem aleși. M-aș bucura și nu îndrăznesc. Nu îndrăznesc, și totuși mă bucur. E o bucurie de care
30 mă cutremur, căci mi se pare necuviincios să rnă mai bucur de ceva!

ANA

Și ce fel am fi adică aleși?

NOE

Suntem aleși să trecem viața dincolo de curmătură și să dobîndim starea buneii străluciri împreună cu El! Un veleat ia sfîrșit, altul începe. Suntem aleși, tu și eu, și cei doi ai noștri, să fim începutul unui nou neam omenesc! Ca Adam
și *șuvi*

ANA

10 Cu păcătoasa aceea pe mine să nu mă asemeni. Că eu nu mi-am pierdut firea să-mi dau întîlnire cu șerpilor, nici ca ea, nici ca vaca lui Simion și-a nevaste-sii!

NOE

Cel făcut din lut și cu nevastă-sa, ei au greșit! Noi am fost aleși — să nu greșim!

ANA

15 Ei — du-te! Să nu greșim? — Asta, zău, mi-ar fi cam greu și pe neașteptate, pe cît mă cunosc. Și tu ai primit?

NOE

Ce:

ANA

20 Să fim — cum e pozna — aleși!

NOE

Parcă m-a întrebat de vreau au nu. Drept e că Moșul cam șovăia și nu părea să aibă prea multă încredere în —

ANA

în mine:

NOE

30 N-a spus-o tare, dar am înțeles-o eu dintr-o anume tăcere a lui, cînd căzuse așa într-o doară și pe pipăite vorba despre tine. Ceea ce m-a cam mihnit pentru un ceas sau două. Pe urmă tot eu găsi chip să mă liniștesc, încheind că asta-i treaba și socoteala lui, de ne-a ales, și mai ales răspunderea lui că te-a ales și pe tine. Ce era să faci? Nu putea să mă fericească singur — și-o fi știind el ce și cum!

40

ANA

Și zi așa———

Așadar cînd veni vorba despre mine — n-a găsit nici un cuvînt? Tare trebuie să fie zgîrcit la vorbă — bătrînul! Cum adică? Nici un freamăt de vorbă măcar despre purtarea mea, despre silința mea în rosturile astea ale tale? Că la altele, ale femeii — mira-m-aș să se priceapă!

NOE

10 Nici un cuvînt! Ba nu, atîta tot a spus: vom mai trăi și-om mai vedea.

ANA

îmi mai dă răgaz — cu alte cuvinte. Și tu îi vei fi sărutat mîna cu fruntea și cu bogdaproste!—Ei, și-acu vestea!

NOE

15 Vestea? — închide ochii și astupă-ți urechile! — Se va trimite potop de apă peste noi toți, dezlegîndu-se izvoarele țării! Va ploua patruzeci de zile și patruzeci de nopți, și apele vor crește mai înalte decît toți munții și va pieri toată suflarea. Mie Moșul mi-a dat poruncă: tu să faci arcă mare, în care să aduni pe ai tăi și cîte-o pereche din toate lighioanele de pe uscat și din văzduhuri, să rămînă vlăstar și sămînță pentru lumea nouă, pe care o așez aici — după potop!

ANA

liniștită, fără mirare, arată cu fusul spre planul desenat în nisip

25 Aha! Și asta vrea să fie arca! Atunci — am găsit cheia și la povestea cu pădurea! Vrei să dobori stejarii ca să clădești arca!

NOE

întocmai.

30

ANA

Nimeresc eu cîteodată — ce să nu nimeresc?!

NOE

Ano———dar nu care cumva — -. Nu e voie să stie nimenea nimic!

41

ANA

Dacă e să se desferece prăpădul, la ce le-ar mai folosi
să știe?

își învîrte iarăși fusul, apoi după vreo câteva clipe, vădit enervată

Ascultă, bărbate, 'i vrea să mă auzi și pe mine? Că pînă
acu tăcui! Te lăsați pe tine slobod să grăiești! Nici nu te-am
oprit, nici nu te-am întrerupt!

NOE

Poftim!

ANA

De data asta tu ai pornit pe un drum care cam iese din
moară și-o ia razna — —. Gîndul la arcă te-a mbujorat
parcă ți-ar fi căzut în brațe-o fată mare!

NOE

Mă arse, Ano, nerăbdarea să te bucur cu vestea! Tu —
eu — ai noștri — vom rămînea neatinși de încercarea năpras-
nică ce va veni după ce luna își va fi împlinit de nouă ori
oculul în jurul inimilor noastre!

ANA

Și iată — că nici barem fusul nu-mi căzu din mîină!
Nu mă bucur deloc!

NOE

Nu te bucuri deloc? Te pomenești că ai fi voit mai degrabă
să pierim și noi! Ți-aș împlini dorința, dar eu nu mai sunt
al meu, eu surit al Moșului!

ANA

Ce s-a-ntîmplat cu tine, Noe? Te-au scuipat cînd erai
copil spaimete de la răscruce, de-ai rămas cu mintea-n mu-
guri? Sau te-a deocheat pădurea astăzi de dimineață, cînd
ai măsurat din ochi puterea stejarilor?!

NOE

Mulțumesc pentru părere, muiere deșteaptă! Acu, prins
cum sunt în păinjenis, nu-mi-ar mai rămînea decît să mă

duc în pripor și să strig: Pădure, miră-te și dezmiră-te, să mă
descure și să m-aleg descîntat!

ANA

Nu te osteni, că mă-ngrijesc eu de asta! Dacă nu te-n-
5 drepti, te lapăd în lucrarea vrăciului, să-ți faci sufletul
lamură! Poate ești bun de dat și pe mîna doftorului călător,
să te calce cu toată puterea, ca ursul. Oricum, prin preajma
mea să nu te mai miști cu d-alde astea, că se-mplinește
întocmai și n-are să-ți fie pe plac! Eu sunt muiere trează,
10 nu om năuc. Ascultă cuvînt de la mine, bărbate, — ceea ce
ți se păru aieva a fost o arătare!

NOE

O arătare? Hm!

Îngăduitor

15 Lesne e să bănuiești! Și dacă Moșul ar veni chiar el, cu
prea cîstitu-i obraz, să se apere de bănuiala aceasta, tot
bănuiala ta ar rămînea mai tare! Dinspre parte asta se dove-
dește într-adevăr că ești muiere. Și apoi nu încapă îndoială
că mai intră și alt lucru de nimic în zîmbetul ce-l pui! Ești
20 supărată că Moșul n-a găsit nici un cuvînt cînd numele tău
a fost pomenit. Acu, firește, totul a fost arătare!! — Du-te,
caută-i urmele în țarină, sau și țărîna minte? Du-te în moară
să vezi lîngă coș vama de grîu ce i-o luai. Am pus-o grămă-
joară, la o parte, într-adins. S-o am mărturie pentru împr-
25 jurări cînd m-aș înfrunta cu un cap de femeie.

ANA

O grămăjoară de grîu e mărturie pentru tot ce ți se nă-
zare? De cînd și pînă unde? Da' ce? Am spus eu că n-ar fi
trecut un moș cu măciniș pe la moară?

30

NOE

Chiar adineaori te pierdeai

ANA

Mă pierdeam, dar nu-ntr-acolo. De moșul am dat și eu
cu ochii, taman cînd pleca!

35

NOE

Acu de unde să te mai iau?

ANA

Să mă iei de unde stau, nu din altă parte. Moșul n-o fi fost el chiar arătare! Tot ce ți se pare c-a spus a fost însă
5 vreun hltru, cu coama cărunță, și-a făcut jocul cu tine, și tu, ca un prunc ce ești, ai sărit!

NOE

Nu tăgăduiesc, uneori mai și glumea Moșul, ca să mă pună la încercare —

10 ANA

Ei — vezi ?

NOE

Dar vestea — cum era să fie vestea lui o glumă? Așa cum el a vorbit vorbește numai unul care are putere.

15 ANA

Neapărat că avea putere — eu ce zic? Altfel nuți-arfi luat mintea, câtă brumă ai avut! Te-a scuturat de-a binelea și ai rămas despoiat.

NOE

20 Iată-mă acum și despoiat! Mi s-a mai arătat mie cândva vreo umbră de ceva? Nici căzut la boală pe mine nu mă biruie vedenia! Cum m-ar birui treaz fiind? Sau m-ai auzit tu vreodată bombănind singur și aiurea — cum ți se-ntîmplă ție? Urechea mea a mai născut vreodată glasuri? — Unde
25 sunt toate aceste semne și altele care m-ar arăta ars de focul lăuntric pînă la nălucire ?

ANA

Așa ceva poate să vină și dintr-o dată, din senin. Te-apucă și te lasă! Pe tine te-a apucat și încă nu te-a lăsat!

30 NOE

Nu vorbesc eu cu tine ca oricînd ?

ANA

Ca oricînd ? Nu prea. Credință și apucături de nevîrstnic ai avut totdeauna, totuși niciodată n-ai mînecat spre isprăvi

precum cele pomenite. Aud? Și adică ce fel? Să dobori pădurea de stejari, care nu este a ta, și fără de a-ntreba pe cineva?! Nici la o pustie de arcă oarecare nu te-ai gîndit pînă astăzi, în care să aduni sălbăticiunile!

NOE

Așa e — dar gîndurile mele n-au apucat care-ncotro! Toate se leagă! Firul e curat și țesătura limpede!

ANA

10 Se leagă — cum nu s-ar lega! Și-n capul netot se strînge cu fir și cu noduri — totul! Oricum, eu sunt nevasta ta și nu sunt doritoare s-ajungi de ocară nimănui! M-ar arde lacrimile să te știu pe drumuri hărțuit de alaiul de batjocuri, într-o zi s-ar putea să te arate copiii pe uliță: uite nebunul! — are gînd să pornească cu corabia pe munți în sus!

15 NOE

De asta nu scap! Au să m-arate copiii cu degetul! Și are să fie hărmălaie și țipete pe unde voi trece!

ANA

20 Ne-ar sta bine așa! Să uiți peste noapte, de la o zi la alta, de munca ta de la moară și să te repezi într-o lucrare care nimănui nu i-ar filfii prin minte! Și cu cine s-o duci la îndeplinire? Singur? S-ar adeveri atunci că nebunul nu asudă nici la deal, nici la vale!

NOE

25 La toate astea m-am gîndit. Vor fi hohote în sat, Ano, hohote cum n-au mai fost! Vor sări pe uliți oamenii ca țapii, mișcîndu-și bărbile și arătîndu-și colții veseliei — babele, iertate și neiertate, își vor scutura de rîs țîțele negre ca aluatul de neghină pe la ferestre și prin progadii! Se vor
30 tăvăli feciorii și fetele de rîs prin pîrloage și-n ocoluri! Și, ca minăți de cineva, cîinii rîioși din toate ulițele se vor înfățișa să ridice piciorul pe roata morii! Vor hohoti gușații ca din cimpoaie și-mi vor aține calea tîmpiți și cu neobrăzare! Vor ride copiii de mine ca de-un scrintit, dezvelindu-și
35 ce au și ce n-au, prin porți, cînd oi trece spre arcă! Numai copiii mei vor plînge, ascunși în fundul morii, singuri și

r

rușinați! Va fi un clocot de rîs! Vor răspunde si dealurile, și văgăunile, cîte sunt în preajmă! Și rîsul va crește în valuri. se va lăți și va cuprinde valea și ținutul! — Dar nu-mi pasă! Mi-am făcut eu toate socotelile!

A N A

Cum? Ți-ai făcut toate socotelile? In cîteva ceasuri? Fără de-a lua sfatul cuiva?

N O E

10 Sfatul cuiva? Al cui? încă n-ai înțeles că nu e prilej de sfat cu nimenea ?!

A N A

A ticluit-o bine moșul. Ți-a dat opreliște, ca nu cumva să te scoată cineva din scrinteală!

N O E

15 Ai putea să ai dreptate, Ano, în parte sau în totul. în cele din urmă ce hotărește? Izbînda singură sau neizbînda, și pînă la izbînda sau neizbînda mai este! Deocamdată fiecare dă crezămînt temeiului de sub picioarele sale. Pe-al meu tu-l crezi părere, pe-al tău eu îl cred nisip! Și, de vreme
20 ce tu crezi așa, și eu altfel, ar fi păcat să ne mai ținem de gîlceavă fără rost!

Securea e ascuțită și planul e gata.

Eu plec la pădure!

25 își ia securea și-i încearcă tăișul cu degetul.

A N A

sare și se-nalță în calea lui, în ușa din stînga

Bărbate, ne faci de rîs și de ocară! Pe mine, pe tine și pe ai tăi!

N O E

30 o oprește calm

Poruncă de sus să dobor pădurea!

A N A

Doboară-mă pe mine înainte de a doborî stejarii!

N O E

surfîzînd

Pe tine, precum știi, am obiceiul să te dobor numai cu securea dragostei!

5 **O dă mulcom la o parte, dar irezistibil**

Cînd arca va fi gata și încăperea împlinită, am să te ascund în ea, sălbăticiune nedomolită! Și-ți voi zice: cu vie-tățile a fost ușor, numai cu tine a fost mai greu! Totuși, te-am răzbit! Apoi voi închide ușile și zăvoarele și voi fi
10 surd la orice bătaie! Pe urmă va porni potopul. Și apele vor crește. Vor crește apele înecînd văi și ținuturi. Și valul îl vom auzi dintr-o dată clipocind lîngă noi. C-un scîrșit în toate încheieturile, arca se va ridica. Atunci vom ști că am purces pe drumul care astăzi este încă al văzduhului. Iar
15 arca va pluti, tot mai sus, tot mai sus. Pînă deasupra tutu-ror munților. Și-n ceasul cumplit cînd sub noi va fi pierit în adîncuri toată suflarea noi în arcă vom zămisli prunc nou. Căci s-a dat poruncă omului să se-nmulțească precum nisipul mării.

20

A N A

Noe, niciodată tu n-ai ieșit din voia mea! Sub ce ascul-tare ai început să stai?

N O E

Voia ta, Ano, e voie de făptură nu mult mai mare decît
25 un ulcior! Crezi că n-o pot frînge? Dar încearcă să frîngi voia Celui-de-Sus! Porunca lui mi-a-ncins inima și gîndul cu putere, de unde nu-i scăpare! M-a-ncins poruncă mare, Ano, — și plec la pădure! Lemnul nu se va opune. — Din întîlnirea cu Moșul m-am ales și c-o învățătură... Nu-ți
30 întoarce urechea de la mine, Ano... Femeii i s-a dat să devină nevastă, dar nu devine niciodată nevastă cu adevă-rat. Lemnului din pădurea ceea i s-a hărăzit să devină arcă, și arcă va deveni!

35 Spune copiilor să nu se atingă de nisipul ăsta și de plan! Altfel îi snopesc în bătaie!

Iese.

ANA

singură, ocolește nisipul

Oh, de ce nu mi-a ieșit mie în cale moșul cu măgarul
colilie!

S-așază în colțul ei și toarce mai departe. Foarte preocupată. Frământată. Firul nu se răsuțește cum ar trebui. Enervată, mușcă din caier. — în clipa aceasta apare în ușa din fund Nefirtate, un bărbat cam de aceeași vîrstă ca Noe și îmbrăcat ca țărani din părțile locului.

SCENA VI

Ana, Nefirtate

NEFÎRTATE

Scarmeni lina cu dinții, lelițo? Poftă bună!

ANA

Ca omu', bade. Nu-ți merge firul totdeauna cum ai vrea!

îl privește nedumirită, nu-l cunoaște.

NEFÎRTATE

Mă prind că te gîndeai tocmai la bărbatu' dumitale...
cînd muscai din caier!

20

ANA

Chiar așa, l-aș mînca de drag.

NEFÎRTATE

De! Dac-ar fi fost cum n-a fost, uite — cu așa femeie
m-aș fi învoit și eu! Să muște din caier cînd o-ncearcă dra-
gostea! Dar nu mi-a fost sortit s-o întîlnesc, și am rămas
neînșurat. Mi-a luat-o badea Noe de sub nas!

ANA

Chiar de sub nas nu ți-a luat-o, căci nu pari de prin părțile
noastre!

NEFÎRTATE

Uitai să dau binețe cînd intrai. Să fie cu iertare, lelițo!
Așa mi se-ntîmplă mie... Așa sunt eu, sfiicios — că uitsă
zic — bună ziua! Și așa se face că mă port ca și cum aș
fi acasă pe lîngă orice vatră!

ANA

Nu-i nimic, bade. Poate că ai fire de mîță de zece curți,
prea sfiicioasă să se lege de una singură. Mi se face și mie
uneori să-mi între în ogradă vreo mîță pe care n-am mai
văzut-o nici în vis, și ea numai că prinde a da tîrcoale cătrin-
ței, parcă m-ar cunoaște de nu știu cînd și numai că-ncepe
a toarce ca și cum vatra mea ar fi vatra ei. Cînd ți-e firea
așa, n-ai încotro, te supui firii! Bună fire — de ai norocul
să dai peste oameni așezați, altfel te pomenești cu vătraiul
în nodul spinării. Dumneata însă nu ești mîță și ai grai,
de nu mă-nșel, așa că n-ei întîrzia a-mi spune cine ești și
de unde?

NEFÎRTATE

Eu sunt umbra Moșului, umbra celui ce trecu astăzi
de dimineată pe-aici. Viu și eu de-aci și de mai departe.
Tot pe urmele lui. Astăzi, întîia oară de cînd îmi amintesc,
l-am scăpat — și rătăcesc pe la porți, întrebînd de el! —
Se culcă Moșul, după ce răsări soarele, sub un prun — eu,
ca umbra, alături. După ce se trezi, a plecat, și pe mine m-a
făcut uitat acolo.

ANA

îmi spuse omul meu — că-și făcu puțină cale pe-aici
un moș oarecare!

NEFÎRTATE

Atunci nimerii bine și se mai împlinește o dată vorba că
norocul îți cade sau întreg, sau deloc!

ANA

Nimeriși, dar ce folos? Norocul dumitale e totuși numai
pe jumătate, căci moșul la ceasul acesta e cine știe unde!
Ai dormit prea mult sub prun!

NEFÎRTATE

Dacă a plecat, a plecat. Nu-i nimic. M-oi descurca eu cumva. Cel puțin dădu peste mine norocul întreg să pot sta de vorbă cu dumneata. Am primire să mă odihnesc puțin pe-un colț de scăunel?

5

ANA

Cuprinde loc, bade, cu-ndrăzneală!

NEFÎRTATE

Doar n-o să mă-ntind cât cuptorul ăsta!

ANA

Da' pe omul meu îl cunoști ?

NEFÎRTATE

Iți închipui că nu e chip să-l știu pe badea Noe? Vrednic om! Și cu el aș fi avut eu ceva! Așa, ca un schimb de sfaturi!

15

ANA

Îmi pare rău. A luat-o spre frunza verde — și cine știe când s-a-ntoarce! Poate deseară. Poate mîne seară.

NEFÎRTATE

Uite năcaz! Trebuia să fluier a pagubă — și eu mă bucuram! A luat merinde?

20

ANA

șovăie, dar aproape întărește.

NEFÎRTATE

De-a luat, nu se-ntoarce deseară. Iar pînă mîne seară nu mi-e cu putință să aștept. Hm, ce-i de făcut? Și ce de cale făcui! Și cîtă cale mai trebuie să lapd de pe călcîie!

25

ANA

N-aș putea oare să-ți fiu și eu de vreun folos ?

NEFÎRTATE

30

Dumneata?

50

ANA

Eu! Ce te miri așa?

NEFÎRTATE

Iacă mă-ntreb și eu — poți au nu poți?

5

ANA

Cum crezi —

NEFÎRTATE

Eu nu cred nimic. Eu stau numai așa în cumpănă. Ce să te mai încurc și pe dumneata în treburile astea și așa destul de încurcate! — Adică, haide să vedem. Poate că mă îndrumi cu ceva, ca să mă scutești de așteptare! Sau las'! Mai bine nu! Femeile să rămînă la ale lor, să nu se amestece în altele! Eu m-aș mulțumi să aflu doar cam despre ce-au vorbit — Moșul și cu Noe —

15

ANA

ezită

încuviințași adineaori că badea Noe nu e un bicisnic. Ai mai văzut dumneata undeva, cîndva om care nu e ne-om să spună femeii ce drege și ce hotărește? De-ar slăbi omul numai o clipă destăinuindu-se femeii, praf s-ar alege de toată vrednicia lui! Așa că, vezi dumneata, — atîta doar înțelesei și eu că moșul care trecu l-ar fi tocmit la tăiat de pădure!

20

NEFÎRTATE

25 La tăiat de pădure ?

ANA

Puținul ce l-am înțeles! — Poate că îmi împărtășești dumneata mai multe! De altfel nici pe moșul — eu nu l-am zărit decît cînd da să plece și dintr-o parte. Mi se părea mai mult ca o arătare decît aieva —

30

NEFÎRTATE

Arătare ? Ași! Te-a încercat asemenea părere ? — Moșul e ființă mai aieva decît suntem eu și cu dumneata!

51

ANA

Mie-mi spui? — li plac însă glumele și-și face joaca bătrînul cu cine poate și unde poate — nu-i așa?

NEFÎRTATE

Cu mine nu, nici eu cu el!

ANA

Dumneata, care ești umbra lui? Nu hălăduiți undeva tot împreună?

NEFÎRTATE

10 Intr-un fel — da! Eu, adică, mă țin tot pe urma lui — ca să-l iscodesc!

ANA

Ca să-l iscodești? — Și care-i pricina că nu vă înțelegeți?

NEFÎRTATE

15 Ca să fiu mai deslușit — eu, umblăreț și cu neastîmpăr cum sunt, am intrat într-o mare întreprindere...

ANA

Cu alți tovarăși de seama dumitale?

NEFÎRTATE

20 Singur, lelițo, singur.

ANA

Nu cu moșul?!

NEFÎRTATE

30 Nu mă învoiesc eu cu oricine. Eu stau pe picioarele mele. Și întreprinderea e mare, mare de tot. Moșul umblă să-mi strice socotelile și să-mi zădărnicească dobînda. C-așa e firea lui. S-a jurat să-mi taie vadul. Și așa, printre picături, sunt nevoit să mă țin pe urmele lui și să fiu cu ochii-n patru. Și cînd te gîndești c-ar fi loc destul și pentru doi! își are și el întreprinderea lui! Tot mare și asta. Mare! Dar Moșul vrea să fie singur! De la un timp m-am înfiripat și eu puțintel.

Că mă zbat zi și noapte, an cu an. Și nu mă pot plînge, treburile merg. Numai cît Moșul a băgat de seamă că oste-neala mea e cu rod, și-atunci a prins și el să se mai oste-nească, de unde pînă aci își făcuse din timp sfîntă duminecă! Acu se apropie iar o răs_pîntie cu primejdii. Căci drumurile noastre se întretaie și se ciocnesc din cînd în cînd. La încru-cișare se va vedea care pe care! — Dar, precum iau seama, eu îndrug cîte verzi și uscate, în vreme ce dumneata stai cu gîndul încordat și ascuți! Ca arcul, că nu știi cînd zboară săgeata! Așa făptură ca dumneata îmi place! încercai, după cum repede ai prins de veste, să scot ceva din dum-neata ca să-mi pot vedea de ale mele, să mă îndrept într-o parte sau alta! Cînd colo, dumneata cu izbînda! Ridici totu' din mine fără să dai nimic. De așa femeie s-a putea îndră-gosti și dracul! Oricît de mîndru și de frumos s-ar întrupa el, dumneata l-ai purta cu zăhărelu' — nu-i așa? Firește, în preajma dumitale diavolul s-ar mulțumi și numai cu atît!

ANA

20 Care diavol?

NEFÎRTATE

Cel fără pereche! Chiar Nefîrtate!

ANA

25 Vrei să mă-ncînți? — Acolo, în slava lui neagră, Nefîrtate e holtei și călugăr, iar cînd umblă pe pămînt nu-i deloc alegător. Aci el se mulțumește și cu muieri de a doua mînă, bunăoară cu cumnată-mea, nevasta lui Simion din ulița mare, sau cu altele, cu toate că acum e împărăția lui, și el și le-ar putea alege după pofta inimii. Nu prea are gust —
30 Nefîrtate!

NEFÎRTATE

O fi împărăția lui — totuși de dumneata n-ar îndrăzni să se apropie!

ANA

rîde

35

Păcat — nu-i așa? Poate că ar avea mai mult noroc decît își închipuie, dacă își închipuie!

NEFÎRTATE

Păzea! Să nu te-audă!

ANA

se uită atentă la el și-și duce fusul la gură ca un deget

Ce lumină ciudată s-a aprins dintr-o dată în ochiul dumitale!

NEFÎRTATE

S-o fi aprins, cum naiba să nu se aprindă! în gând îl fericeam pe Nefîrtate pentru norocul lui!

10

ANA

Degeaba — dacă nu-l ajută gustul!

NEFÎRTATE

Te are cineva în grija lui, altfel zău că ți-ai spune mai multe în privința aceasta!

15

ANA

Nu cumva mâncați dintr-un singur blid?

NEFÎRTATE

Mîncăm uneori... Nu numai din același blid. Cîteodată chiar cu una și aceeași lingură!

20

ANA

Iată că începi să te lauzi și să-ți desfăci curcubeul ca toți cîți umblă prin prea multe locuri și sar dintr-un ținut într-altul!

25 Ei, haide! Lasă-l în țaria lui pe Cel de mă are în grijă și spune-mi ce aleanuri mai are Nefîrtate și unde-și mai poate arșița?

NEFÎRTATE

privește spre planul din nisip

30 Îți spun — dacă-mi spui! îmi am și eu opririle mele! Mi-e limba legată cînd văd semne pe cari nu le pricep! Ce n-aș da să le-nțeleg și eu, cu mintea mea, aceste ciudățenii

la cari tot privesc! Parcă totul aduce a vrajă! Nisip mărunț în mijlocul odăii — și dungi — sus — jos — de-a curmezișul ——. Ce e cu nisipul de-acî și cu semnele cele? Ați pus fapt în ele pentru vrăjirea mîțelor de zece curți?

ANA

Ce să fie — ? S-au jucat copiii! Născociri de-ale lor!

NEFÎRTATE

s-a apropiat în răstimp de ea, își bagă degetul în caier și-și învîrte firul în jurul degetului

10

Ni s-apropie cărările — și ne-am putea fi de folos unul altuia——dumneata ții însă să mă întorci în jurul degetului — uite așa! Crezi că n-are să-ți pară rău?

15

De-acu mie-mi stă bine cu drumul. Dumneata mi-ai rămas datoare cu multe și de toate, cum ar fi să-ți rămîn și eu dator cu ceva?

ANA

Mai treci pe-aici — nu-i așa? Precum văzuși — am obiiceul de-a mușca din cîlți, dar nu din trecători cumsecade!

NEFÎRTATE

20

De m-aș lumina numai încotro s-o iau!

ANA

Poate n-ar strica să faci oarecare popas în sat. Și-a lua vremea sarcina să te descurce. Într-o zi-două se pot întîmpla încă multe, și din întîmplări mai culegi și cîte-o povață!

25

NEFÎRTATE

S-auzim de bine!

Iese.

ANA

singură

30

El c-o întreprindere, moșul cu întreprindere! Mari de tot avînd o. Ce drăcie de întreprindere o fi avînd moșul că nu se înțelege cu Omul aista? în locul moșului — eu m-aș

înțelege! — Voi mai ridica eu multe, cu încetișorul, de la roșcovanul ăsta. Oare mai trece pe-aici? — Cine-și bagă o dată degetul în caier — se întoarce! — Încaltea am dat de urma bătrînului. își face jocul și glumele cu omu' meu! | Asta stă!

Pe ușa din fund dau năvală Ion și Aron, fiecare cu cîte o furcă.

SCENA VII

Ana, Ion, Aron

ARON

țipînd

10

Unde-i, mamă, să-l înțepăm?

ION

la fel

Unde-i, mamă?

15

Se uită primprejur, căutînd.

ANA

Ce urlați așa — împielîțaților?! Că-mi spargeți urechile! Pe cine căutați? Pe cine să-nțepați?

ARON

20

A fost Nefîrtate aici! Ne-a spus unchiu' Simion că l-a zărit furișîndu-se în moară!

ANA

25

Ei, lăsați-mă odată cu închipuirile! Mai slăbiți-mă! N-aud decît prăpăstii ce alină pe bezmetici! Azi de dimineață — Dumnezeu în moară, acum dracu'! Se pare că ați căpiat cu toții! Cei doi puternici nu încap unul de altul cît e lumea de mare, și acu dintr-o dată să-ncapă într-o moară de om sărac, și încă într-o singură zi! Ce Nefîrtate, măi? Era om cumsecade și atins de năcazuri, ca noi toți. Furcile jos! Și

30

lui unchiu' vost' i-ar șede mai bine să-și păzească zăplazurile lui!

ION

întrebarea e — dar dacă-ti făcea vreun rău?

ARON

Puteam oare să stăm cu minile în șolduri?

ANA

Bine, bine! Mi-ați fost mai viteji decît se cade, vedea-v-aș mai degrabă cumiți decît viteji!

Copii! Să-mi adunați nisipul de-aci, și-l cărați de unde l-ați luat! Unu-doi!

ARON

Se supără tata!

io

ANA

Pe tat'to lasă-l în paza mea!

ION

L-o fi apucat și pe el dorul să se mai joace o dată în nisip! Sireacu' tata! De ce să-i stricăm jocul?

15

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Colț de sat, aproape semicerc. în stingă — moara de lemn, văzută pe dinafară, cu intrarea și cu două roți de apă, în nemișcare. Spre dreapta case țărănești, cu ferestre și porți. Ziduri albastre, coperișe de paie, afumate, cu mușchi verde pe ele. în fața casei din dreapta se ține judecată. Patru juzi, șezînd pe un podmol mai înalt, în fața lor Primarul, în picioare, și înapoia lui, mai la o parte, pe-un scăunel — Noe. în apropierea juzilor — Pîrgarul.

SCENA I

Cei patru juzi, Primarul, Noe, Pîrgarul

ÎNȚIUL JUDE

Alt neajuns sau încordare dumneata, ca primar al satului, n-ai avut cu morarul?

PRIMARUL

Nu, n-am avut.

ÎNȚIUL JUDE

Niciodată?

PRIMARUL

Pot jura!

ÎNȚIUL JUDE

Ai jurat o dată pentru toată mărturia ce vei rosti! Nu e nevoie de alt jurămînt. Primarul este mai curînd rugat să ne spună cînd a aflat întîia oară că pîrîtul a intrat fără încuviințare în pădurea satului din locul zis sub „Fruntea Rea”.

PRIMARUL

Într-o zi paznicul dete pe la mine cam îndoit și-nglndurat. Și începu a-mi povesti că stejarii din locul pomenit cad ca rețeați, unul după altul, sub securea morarului Noe. 5
Întru început nu-mi prea venea a crede, pe urmă alții au întărit cele văzute. Să tot fie vreo cinci luni de-atunci!

AL DOILEA JUDE

Cum s-a făcut că dumneata ca primar nu ai luat măsuri de îndată ca să preîntîmpini sau să oprești prăpădul? Căci 10
ft ceea ce s-a întîmplat este prăpăd!

PRIMARUL

Gîndeam eu — așa pentru mine — și poate-am greșit — că morarul Noe e morarul Noe, cel cinstit la vamă și așezat. Nimenea n-a avut prilej să ridice glasul cu nimic împotriva 15
lui de cînd ne cunoaștem, și doar nu ne cunoaștem de ieri, de alaltăieri! Într-o zi s-a opri el pe la mine, lămurind — ce și cum! Și-l lăsai în voia lui, știindu-l om întreg și destul de întărit ca să răspundă oricînd pentru fapta lui. Cum zilele însă se măcinau fără de-a auzi glas de morar pe la 20
primărie, îmi luai odată singur inima în dinți și trecui pe la moară. Zic: ascultă Noe — cum se face și ce? El îmi răspunse: Fii pe pace, primare, că totul e în bună rînduială, un alt primar mai mare mi-a dat încuviințare, va veni ziua cînd veți afla! — și, de-atunci, eu fui pe pace și-n așteptare!

21

AL TREILEA JUDE

Cît e paguba?

PRIMARUL

Paguba? Cine s-o prețuiască întocmai? O pădure întreagă a fost culcată! Și afară de asta s-ar mai pune în socoteală și 30
pagubele ce-or mai veni de acu peste sat de sub Fruntea Rea! Căci, vedeți dumneavoastră, pădurea aceea nu era menită tăierii, ci să ațină calea ploilor, să apere așezările noastre de puhoai ca o stavilă vie. Acum nu mai este nici o piedecă pentru Muma Ploilor, și-o să curgă ades puhoai 35
din părul ei, ducînd totul din cale!

NOE

surîde, dă din cap

Muma Ploilor! Da, are să fie!

AL PATRULEA JUDE

5 către Noe

Și dumneata? — Ian priviți-1! Noe zîmbește! Se bucură!

NOE

De unde să mă bucur?! — Mă mirai și eu că la Muma Ploilor încă nu m-am gândit. Are dreptate primarul!

10 AL PATRULEA JUDE

către primar

15 Ciudățenia cu celălalt primar — dumneata cum ți-o potrivești? Despre care alt primar îți vorbea Noe? — Noi n-avem alt primar ales de noi aici, în sat, decît pe dumneata! Noe ți-a pomenit de-un altul — mai mare! Asta înseamnă că Noe mai umblă și cu alte gânduri — ascunse și acelea ca multe ale sale! Să răstoarne poate că rînduieelile statornicite de totdeauna, să intre într-o zi pe neașteptate și cu puterea în ele, cum a intrat cu securea în stejeriș!

20 PRIMARUL

Din partea asta nu mă văd mărturie, și să mă iertați! De unde și cum aș ști la care alt primar se gîndea Noe... decît așa, din auzite, și după auzite nu-mi fac mers și cale. Eu mă găsesc aici în fața unor juzi cinstiți și am jurat 25 să pun în lumină ce cunosc eu, nu ce vorbesc alții. De altmintagele dumneavoastră veți binevoi a-l întreba chiar pe dinsul care alt primar i-a dat încuviințare! Eu nu cer decît să fie judecat cu dreptate și să fie despăgubită comuna pentru știrbirea bunului, care e al tuturor.

30 AL DOILEA JUDE

Ridici cuvînt să fie judecat ca un fur care a intrat în avutul obstei?

60

PRIMARUL

Eu nu sunt chemat să judec. Și dacă e să ridic cuvînt, ridic unul singur: să se facă dreptate precum rînduiește legea și după cumpănirea faptelor.

ÎNTÎIUL JUDE

Martorii! Să vie Simion!

PRIMARUL

se așază pe-un scăunel, urmărind mai departe dezbateră.

PÎRGARUL

10 se duce în casa din mijloc și aduce de acolo pe Simion, care vine în fața juzilor.

SCENA II

Cei de mai înainte, Simion

ÎNTÎIUL JUDE

15 către Simion

Jură că vei spune tot ce știi și numai adevărul!

SIMION

ridică mîna

Jur!

20 ÎNTIUL JUDE

Ce mărturie aduci?

SIMION

25 Mărturia mea e mărturia obștei. Mai acu vreo cinci luni, o luai cu măciniș la moară. Fratele meu, morarul, mi-a făcut drumul întors și nu m-a ajutat măcar să-mi ridic pe umăr sacul nemăcinat. Spunea că n-are timp, că e cuprins de alte treburi și griji. De atunci moara are sfinți și-n zilele de lucru. Cît e săptămîna Noe are Marțea Focului — aci nu mai macină decît carii în grinzi și șoarecii printre pietre. Roțile, precum 30 vedeți și dumneavoastră nu prea departe, prind să putre-

61

zească, apa în bolboacă a făcut strai verde și broaște, și-apoi a înghețat! Toată suflarea de la o mie de vetre și fumuri trebuie să se căznească pînă la moara din vale, cale de două zile, fiindcă preavrednicul morarul nostru și fratele meu nu
5 mai are răgaz și suflet pentru meserie! Sufletul și l-a pierdut, răgazul nu și-l găsește. Iar pricina — dumneavoastră o veți ști! Din parte-mi cred, și alături e toată obștea, că nu mai putem să rămînem așa neîntregi și cu moara lovită de odihnă. Și mai sunt de părere că pentru pagubele făcute sub Fruntea
10 Rea — să i se ia omului moara, să fie așezat în rosturi aci un altul, care s-ar pricepe și care are răgaz. Nu cer să fiu așezat eu, cu toate că mă pricep — dar oricum — să fie rostuit cineva în slujba asta pentru folosul fumurilor!

AL DOILEA JUDE

15 Alt ce mai stii ?

SIMION

Ce se mai șoptește de la o ureche la alta — că Nefîrtate s-abate cam des prin moara asta cînd Noe se duce să-și potrivească lemnele, după cum îl sfătuiesc ceasul rău și
20 frigurile!

AL TREILEA JUDE

Are asta vreo legătură cu judecata?

SIMION

Cu judecata nu are — dar poate că are cu oarecineva...

25

NOE

Mai schimbă Nefîrtate de vatră, după ce i s-a urît cu binele din casa ta, Simioane! Cînd suntem lipsă, eu și cu Ana, s-abate pe la moară cine pofteste. Slobod e oricine să
30 intre. Și tu mai intri cînd suntem lipsă — și te uiți și isco-desti!

SIMION

Uite — că intru! Că e moară de la muma, care ți-a lăsat-o s-o gospodărești! Și rău a făcut muma! Ehei, multe sunt
35 lipsă-n moara de alături! Roata de sus are nevoie de fus nou, roata de jos e știrbă de lopeți, la fiecare coș s-a ros cîte una din pietrele-gemene!

AL TREILEA JUDE

Ții răboj despre toate, Simioane?

SIMION

Cine cercetează — vede! Că, dacă e să mă trezesc morar
5 într-o dimineață, atunci se cuvine să mă pregătesc din vreme!

ÎNTÎIUL JUDE.

Bine, bine — Simioane! — Alt martor!

Simion pleacă prin stingă, Pîrgarul cheamă pe Ana din moară.

10

SCENA III

Cei patru juzi, Noe, Pîrgarul, Primarul, Ana

ÎNTÎIUL JUDE

către Ana

Dumitale, fiind soția celui pîrît, nu ți se pune nici o silă
15 să stai mărturie!

ANA

Nu mi se pune, dar vreau eu!

ÎNTÎIUL JUDE

Atunci te ascultăm!

20

ANA

Eu poftesc să mă luați cu jurămînt!

ÎNTÎIUL JUDE

Fie așa, dacă vrei! Jură!

ANA

25

ridică mîna

Jur!

ÎNTÎIUL JUDE

Ascultă, Ano, ai dumneata vreo bănuială — vreun pre-
30 pus _ fost-a omul dumitale îndemnat de cineva la fapta cu pricina?

ANA

Fost-a. De-un moș care-a trecut pe la moară chiar în dimineața zilei cînd omul meu se îndruma spre isprava de necrezut! Am dat eu de oarecari urme ale moșului, dar cercetările nu m-au dus prea departe!

AL DOILEA JUDE

Vasăzică de oarecari urme ai dat? Unde? în țarină — pe pragul morii — sau —

ANA

10 în lume — precinstiților! încît astăzi știu cel puțin că moșul e viu ca și noi. El trăiește undeva! De m-ați întreba însă unde — n-aș putea să vă mulțumesc——

INTIUL JUDE

15 Dumneata crezi cu alte cuvinte că moșul nu era o simplă arătare!

ANA

Ce arătare?! E viu, precinstiților, arză-l viața pe dinăuntru! El și-a făcut glumele cu bărbatul aista, și Noe s-a bizuit!

20 AL DOILEA JUDE

Frumos, numai cît un om cu judecată nu se lasă înduplecat la fapte de neînțeles, cum răsare fapta lui Noe! Și soțul dumitale era doar om cu judecată!

ANA

25 Era! Din dimineața ceea însă s-a curmat și n-a mai fost. Spuneți-mi dumneavoastră, cari cumpăniți, de puteți să numiți om cu judecată pe unul care doboară o pădure ce nu-i a lui, ca să clădească o arcă! Arca, să fie cu iertare, este o casă mare cu fund de corabie! Noe și-a pus gînd să
30 pornească pe munți în sus cu arca! N-o să-mi spuneți dumneavoastră, nici azi, nici mîine, că asta-i minte de om întreg! Judecata i-au făcut-o și copiii satului, cari răcnesc după el și-l arată cu degetul!

AL DOILEA JUDE

35 Ce strigă copiii?

ANA

Hai-Hui-Nebunul, cu corabia pe munte!!

ÎNTIUL JUDE

Copii — ce să le faci!

5

ANA

Copii neapărat — și n-ai ce să le faci! Totuși nici dumneavoastră n-o să numiți altfel pe unul care-și lasă rosturile în paragină pentru o arcă cu care să sui munții!

10 Și avea Noe acasă muiere și copii, pe cari și-i lasă pe drumuri, singuri și rușinați!

ÎNTIUL JUDE

Cum s-o fi ajuns la toate astea?

AL DOILEA JUDE

15 Ne cade asupra frunții și stăm așa cu foții și ne-ntrebăm, și nu găsim cheie faptului!

AL TREILEA JUDE

Ano, poate că dumneata nu l-ai îndrăgit îndeajuns pe omul dumitale și-atunci Noe a îndrăgit arca. Căci așa pare făcut omul, să nu stea singur cu gîndul singur, ci să îndrăgească ceva.
20

ANA

Vă faceți păcat gîndind așa. Eu nu l-am îndrăgit pe omul meu? Eu? Dar așa cum l-am îndrăgit eu n-o să-î îndrăgească nici pămîntul care-l va cuprinde eîndva!

25

AL PATRULEA JUDE

Multe am aflat în legătură cu isprava lui Noe, și din zvonuri, și din mărturii — un singur lucru n-am putut să-l ducem pînă la capăt și rămîne ascuns! Ce crede bărbatul dumitale, la ce și-n ce împrejurări i-ar putea fi de folos arca aceea de sub munte, la care clădește cu zor, de parcă ar fi ținut din urmă cu biciul?! Căci, după cum ne dăm cu părerea, o arcă e făcută să pornești cu ea pe apă mare: Arată-ne-o, s-o vedem și noi! Apă mare nu se găsește prin
30

împrejurimi cât ține zarea. Noi avem aici — un râuleț în care se-neurcă și se opresc buștenii! Ce să începi aci cu arca? Râulețul, oricît de sălbatic, i-ar trece pe sub talpă! Iar pînă să dai de mare trebuie să mergi și s-o ții pe jos, spre răsărit, un an și mai bine. Nimenea dintre cei vii ai noștri n-a ajuns pînă acolo.

ANA

10 Eu atîta am înțeles, că are de gînd să suie cu arca în munți — cînd și-n ce împrejurări anume nu știu — sau mai bine zis știu și dinspre partea asta ceva, dar mi se încheștează gura. De-ați afla povestea, l-ați închide ca pe-un suflet nesănătos ce este! L-ați închide și v-ați bucura — v-ați bucura că nu s-a lăcomit și la alte stricăciuni mai amarnice, cari nu se mai pot îndrepta în nici un fel!

15 INTIUL JUDE

Și acu dorința dumitale, Ano, care ar fi ?

ANA

20 Mai pot eu să am vreo dorință — răvășită cum sunt? Aș socoti ca o dezmiardare pentru mine — să rămînă fiecare cu paguba sa. Eu cu paguba mea, satul cu paguba lui. Eu cu paguba că mi s-a smintit bărbatul, satul cu paguba c-a rămas fără pădure!

INTIUL JUDE

25 Dacă am da ascultare dorinței dumitale, ar urma să-ți închidem omul într-o casă de sănătate, ca să nu scape-n alte năzbîtii, dezlănțuind cine știe ce nenorocire asupra obștei!

AL DOILEA JUDE

30 Privind din cealaltă parte, e limpede că satul nu-l putem lăsa fără dsspăgubire. Sa răscoală oamenii și-și fac toți de cap! O răspundere și-o rînduială trebuie să domnească printre noi, altfel sare totul din încheieturi!

• ANA

5 Dreptatea dumneavoastră o ia cam într-o parte, **prea-**cinstiților juzi, adică tot spre obște! Ca și cum afară de obște n-ar mai fi nimenea, ca și cum n-aș mai fi nici eu, nici tu, nici el. Și încheierea ar fi să rămînem, eu și cu copiii, pe drumuri, fără moară, fără casă, fără pămînturi. Cu ce suntem, **eu** și cu copiii, vinovați? Vinovat este sau cel ce a rînduit smintea, sau moșul a cărui urmă s-a pierdut. Pe întîiul nu-l puteți chema la judecată, pe al doilea îl puteți căuta!

10 AL TREILEA JUDE

Vom cîntări noi toate astea, totuși cel mai bine ar fi — să despăgubiți satul cu moara, cu casa și cu pămînturile! Noe, harnic și priceput cum este, se gospodărește iar, mai repede decît vor înverzi la primăvară livezile!

15 ANA

20 Harnic și priceput a fost cîndva! În răstimp multe s-au schimbat. Acu umblă cu arca peste munți. I s-a întors inima spre slavă și, dacă nu-l închideți în casa de sănătate, omul meu de arcă nu se lasă! Nu s-ar lăsa nici de ne-ar vedea uscîndu-ne de foame în marginea vîntului! Dumneavoastră încă nu i-ați întîlnit înverșunarea!

INTIUL JUDE

Da' aprigă femeie ești, Ano! Cine-ar fi crezut?

ANA

25 Aprigă, zău, cînd lacrimile mele, de multe ce sunt, ard și pe bătrînii mei în groapă!

INTIUL JUDE

30 Nu vi se pare că începurăm a face judecată fără pîrit? Să ne strîngem și să vedem ce-a spune și el! Morarul Noe e poftit să jure că va mărturisi tot ce știe și nimic decît adevărul!

NOE

ridică nuna

35 Jur că voi spune numai adevărul, dar nu pot să spun tot ce știu!

INTIUL JUDE

Vei spune alunei — ce poți!

NOE

calm

Neapărat că ceea ce glăsuiește cu atîta foc Ana mea ar putea »ă răspundă la ceva, de n-ar fi înainte de vreme. Poate că mi-am ieșit din minți! — Dar cine să mă judece astăzi că mi-am ieșit au nu? Judecății încă nu i-a bătut ceasul! Ceea ce încercați nu poate fi judecat acum, ci numai mai
10 tîrzui, adică peste vreo cîteva luni! Așa că din parte-mi aș putea să cer preacinstiților juzi amînare. Și fără îndoială că animarea mi s-ar îngădui, fiind vorba doar de patru luni. In patru luni nu se prăpădește lumea, ca să nu puteți aștepta, dumneavoastră și satul. Pînă atunci isprăvesc arca! Iar
15 atunci se va vedea dacă a fost sminteală sau nu!

Treeiul la cealalte, adică la faptă, la tăierea fără încuviințare a pădurii, care este a satului, aceasta poate să fie judecată cum credeți dumneavoastră mai bine. După legile scrise voi fi judecat la despăgubire! Mai presus de legile
20 scrise suni; însă legile nescrise! Eu am lucrat din poruncă mai ită. Ceea ce s-a întimplat a fost forță majoră!

INTIUL JUDE

Cum adică ?

NOE

Așa — forță majoră!

ÎNTIUL JUDE

Lămurește-ne, bădiță Noe, să pricepem și noi!

NOE

Forță majoră — e un cuvînt acesta — mare cuvînt, un
30 cuvînt pe care dumneavoastră de multe ori îl roștiți cînd chemați la judecată de pildă puhoaiile de ploaie ce sparg zăgazurile, ducînd zăvoaie și case, grajduri și suflete! Dacă niște puhoai care sting o singură vale sunt forță majoră, putere asupritoare, cum n-ar fi atunci cuvîntul Aceluia care leagă și dezleagă izvoarele!?

INTIUL JUDE

Sunt legi și legi. Legi scrise și legi nescrise. Aceasta-i adevărat. Vei găsi însă că noi suntem puși aci să judecăm după legile scrise, căci după cele nescrise, judecă numai
5 Cel-de-Sus!

NOE

Ca și cum ce e lege în cer n-ar fi lege și pe pamînt!

ÎNTIUL JUDE

Aceasta nu m-aș încumeta s-o tăgăduiesc. Să lăsăm Tăria
10 în liniștea ei și să rămînem mai aproape de țarină, dacă ni s-a dat să trăim în țărînă! Pentru orice răufăcător e foarte lesne a spune c-a lucrat dintr-un îndemn mai înalt, de dincolo de cugetul său păcătos!

NOE

Nu sunt purtat aci de grija ascunsă de a-nvî scoate avutul de sub judecată! Asemenea gînduri pot să ncerce pe oricine, nu pe mine! Eu, de cînd m-am. legat să clădesc arca, m-am despărțit de toate ale mele. Mărturie stă moara, care de-atunci nu mai mișcă! Cine vă oprește să despăgubiți satul cu lot
20 avutul, din care eu de mult am ieșit?

AL TREILEA JUDE

Dumneata 'ei fi ieșit, dar Ana și copiii — ei ce vor începe ?

NOE

N-am rugat încă pe nimenea să le poarte de grijă!

25

AL DOILEA JUDE

Noi vedem că Ana se ține cu aminclouă mînile de ușa morii și-și apără ce i s-a dat. Și nu se dă înapoi de la nimic! Cum se face că, în loc de a se așeza sub porunci mai înalte, ea mai vîrtos te învinuiește pe d-ta?

30

NOE

I se va ierta ei, că ea e mumă înspăimîntată de tot ce-ar putea să aducă ziua și ceasul. Copiii îi sunt mai aproape decît cerul!

AL DOILEA JUDE

5 Noi suntem gata să te credem, bădiță Noe, dar oricine ar putea să cadă la fapte mai grele chiar decât fapta dumitale și să se pună sub scutul unui cuvânt de sus! Și-atunci unde ajungem?

NOE

10 Totuși — adevărul acesta este. Eu am fost vîrît, fără de voie și fără puțință de împotrivire, într-o înlănțuire de fapte mai tari decât noi toți. Sunt rob și mă ostenesc sub silnicie cerească!

AL TREILEA JUDE

Cum nădăjduiești să dovedești acestea?-

NOE

15 La ce să dovedesc? Eu n-am venit ca să dovedesc! Eu n-am venit aici nici măcar să mă apăr!

ÎNȚIUL JUDE

Dar acu ce faci ? Oare nu te aperi ?

NOE

20 Nu mă apăr! Eu vreau numai să lămuresc ceea ce se **poate**. Mai mult pentru dumneavoastră decât pentru mine am **venit** aici. Dacă nu mă-nșel, toți vă frămîntați sub văzul **meu**, dumneavoastră judecătorii, primarul, Ana și toți cei ce **plecară**———. Primarul nu mai doarme de jalea pădurii, Ana mea nu se va odihni pînă cînd nu e pusă la adăpost
25 de smintelile mele, fratele Simion se omoară cu zile de **pofta** de a-mi lua locul la iaz, și dumneavoastră vă frîngeți **minile** și cugetul ca să opriți limba cumpenei ce cade cînd într-o parte, cînd în alta! Nu pot spune ce lucruri de nimic **mi se** par toate astea gîndindu-mă la ceea ce va fi într-o **zi!**

30

INTIUL JUDE

Mai încetișor, Noe! Cu graba încurcăm toate lucrurile. Să le luăm pe rînd! Dumneata vorbești de — putere asupra toare ! Poate ne îndupleci dacă ne spui cine, cum, în ce împrejurări și cu ce scop ți-a dat porunca mai înaltă!

NOE

Porunca mi-a dat-o Moșul.

AL DOILEA JUDE

Moșul putea să fie oricine. Spune-i pe nume!

5

NOE

Și dacă n-are nume?

AL TREILEA JUDE

Ești dumneata așa de sigur că Moșul era—Cel fără nume?

NOE

10

Că mi-a vorbit acu cel de al treilea jude — nu sunt sigur, c-am dat față atunci cu Moșul cel adevărat sunt sigur!

ÎNȚIUL JUDE

Cel adevărat, la care te gîndești dumneata, nu se mai arată oamenilor!

15

NOE

Cînd păcatul omenesc face roiuri, atunci se arată. Mie cel puțin mi s-a arătat!

AL PATRULEA JUDE

Ca unui păcătos ce ești?

20

NOE

Ca unui nevrednic ce sunt!

ÎNȚIUL JUDE

25 Bun, să presupunem că este așa. Cum rămîne afacerea cu arca? Moșul cel adevărat ți-a dat poruncă să dobori stejarii din pădurea satului și să faci o arcă! Pentru ce? Să urci munții cu ea?

NOE

Nu mă îndemn a vorbi!

ÎNȚIUL JUDE

30

Sau nu știi nici dumneata pentru ce anume îți dădu porunca s-o clădești?

NOE

Eu știu, dar nu pot să spun.

ÎNȚIUL JUDE

10 Nimenea nu te silește să destăinuiești ceea ce crezi că
trebuie să rămână acoperit. Sunt totuși dator să te îndrum
spre binele dumitale. Lămurind împrejurările mai ușurezi
poate că osinda. Scopul în vederea căruia a fost săvârșită
fapta cade în cumpănă. Dacă-l aflăm, tipsia se ridică. Dacă
nu-l știm, tipsia coboară. Totul se pare că are o legătură.
10 în lanț. mai lipsește doar o verigă!

ANA

Veriga aceea e lipsă în capul lui, nu în lanțul faptelor!

NOE

N-am fost destul de limpede?

15

AL PATRULEA JUDE

20 Ga apa de munte pentru vederea dumitale, pentru a
noastră însă mai puțin! în orice pricină ce se ivește în comu-
nitate și e adusă în fața noastră spre judecare se găsesc
părți lămurite și părți de beznă! Totdeauna părțile întune-
cate mai îngăduie să fie ghicite sau măcar bănuite. Unul
dintre juzi vine cu o părere, altul cu altă părere. Aici s-a
pus însă zăvor oricărei ghiciri, și nimenea nu-și poate închi-
pui ce anume ar putea să fie! Și stăm toți juzii și ne mirăm!
25 Fapta dumitale e un caier de întuneric. Morarul Noe, om
cinstit și vrednic pînă la vîrsta de 33 ani, uită de meserie,
de nevastă și copii și purcede a clădi o arcă, în mijlocul
munților, o arcă mare cum clădire nu s-a mai pomenit!
Fără deosebire mărturiile arată că Noe are gînd să ia înăl-
țimile în răspăr — c-o arcă făcută pentru plutire! Și Noe
30 nu fîgăduiește!

NOE

La ce aș tăgădui, cînd e adevărat?

INTIUL JUDE

Ținîndu-nc în neștiință pentru ce împrejurare și cu ce
scop clădești arca, nu ne rămîne decît să te judecăm la

despăgubire, luîndu-ți-se tot avutul, și-n același timp să
te despărțim de lumea noastră ca pe-un om smintit!

NOE

Judecînd astfel ați dovedi că sminteala e mai curînd de
partea altora decît a mea!

AL DOILEA JUDE

Nu ne jigni pe toți, bădiță Noe! Nu noi am fost chemați
în fața dumitale, ci dumneata în fața noastră!

NOE

10 îmi pare rău că lumina ce mi se-ngăduie s-o aduc poate
jigni pe cineva! îmi am și eu mintea și părerile mele. Și mi
se pare că nu se poate să fiu judecat în același timp și la
despăgubire, și ca om smintit. Căci smintitul n-are răspun-
dere, și cine n-are răspundere — nu poate să fie judecat
15 la despăgubire!

AL DOILEA JUDE

Te judecăm atunci numai ca om smintit, și ca atare ve
suferi închisoarea și nu vei mai putea să isprăvești arca!

NOE

20 Asemenea judecată ar cădea pieziș din două pricini
Mai intîi veți recunoaște că nu se poate sta de vorbă cu un
om smintit cum stați dumneavoastră cu mine. Dacă ați
socoti într-acest chip, s-ar răscula în cele din urmă cugetul
în dumneavoastră, cari aveți un suflet fiecare și cari sunteți
25 puși aci pentru dreptate. Și, în al doilea rînd, judecînd astfel
e vădit lucru că satul ar rămînea fără despăgubire! Luați
sfat de la cine puteți dacă obștea ar ridica sau nu topoarele
și coasele împotriva dumneavoastră!

ÎNȚIUL JUDE

30 Dumneata ai înclina cu alte cuvinte mai curînd spre
despăgubire!

NOE

Eu nu înclin spre nimic, numai spre arcă! Eu vă spun
numai că puteți judeca fie într-un fel, fie în altul, nu însă

în amîndouă felurile! Și vă mai spun ce s-ar întîmpla dacă ați judeca într-un chip și ce s-ar întîmpla judecînd în celălalt chip. Acum e rîndul dumneavoastră, cari veniți asupra mea, să judecați și să nu mă mai țineți aici degeaba. Scump e pentru mine, scump — fiecare ceas și n-am timp de pierdut! Eu nu mai am moară, nu mai am vatră, nu mai am pămînt! Eu mai am patru luni de sfîntă robie, cari sunt ale mele și pe cari nimenea nu, mi le va lua!

ÎNȚIUL JUDE

10

se ridică

Preacinstiților juzi, după cele auzite și statornicite — vom trece în casa de-alături să ne sfătuim și-apoi rostim judecata!

CEI PATRU JUZI

se retrag pe poarta din dreapta.

15

SCENA IV

Primarul, Noe, Ana, Pîrgarul

Toți stau cîtva timp în tăcere, evită să se uite unul la altul.

NOE

liniștit

20

Ano — uită-te la mine! Nu-ți feri sprîncenele! Eu nu sunt deloc supărat. Și nici tu nu trebuie să te rușinezi. Tu — tot dragă-mi rămîi, ca totdeauna.

Te frămînti și te zbați pentru copiii!

ANA

25

Numai pentru copiii mă zbat? Ba că mă supăr! Nu mă zbat și pentru tine, Noe?

PRIMARUL

îngăduitor

Te zbați pentru Noe, Ano — și-l faci nebun?

30

ANA

Eu îl fac? — Dacă este. — Asta nu e nici o rușine!

PRIMARUL

Poate l-ai ținut prea mult pe jeratic cînd erai fată mare!

ANA

S-a face el iar bine și s-o-ntoarce! Eu atîta aștept!

PRIMARUL

Parcă el nu! Atîta așteaptă și el!

Bădiță Noe, pe mine să mă ierți, n-am avut încotro. Am închis eu nouă ochi din zece cît s-a putut, pe urmă oamenii au prins să mîrîie. Și-atunci am fost silit să-mi aduc aminte că sunt primar.

NOE

10

Nu trebuia să-nchizi nici un ochi, primare! Sau am lucrat eu într-ascuns?

PÎRGARUL

Acum se iau la ceartă juzii și n-or ști ce să aleagă. De-ar fi după mine, eu aș hotărî așa: Noe nu plătește nici o despăgubire, dar să lase arca în pace, așa neisprăvită cum e. Și din obște fiecare să-și ia partea din arcă — lemn de foc! Satul să fie bucuros că Noe a tăiat pădurea fără simbrie!

15

ANA

către pîrgar

20

întreabă-l pe Noe dacă s-ar lăsa de arcă!

PÎRGARUL

De ce nu s-ar lăsa dacă ar scăpa așa ușor? Ajuns în asemenea încurcătură — eu ni-aș lăsa!

PRIMARUL

25

Fiecare judecă — pe cît l-ajută mintea!

NOE

către primar

Ce vești mai umblă, primare, prin sate și prin ținuturi, că eu de cînd cu astea ale mele nu mai prea știu cîte și ce fel!

30

PRIMARUL

Coadă veacului — ce să fie! Mai mult rele! Parcă de la o zi la alta drăcila crește. A devenit borțoasă. Toate merg

pe de-a-ndoaselea. N-ar fi cu mirare s-o ia într-o dimineață și apa la deal în loc să curgă la vale, cum îi este ursita.

NOE

De asta nici eu nu m-aș mira!

PÎRGARUL

10 Facem prinsoare — oameni "buni? — Cine-a ghici cum cade judecata — a ăluia să fie arca lui Noe! Nu te supăra, vere Noe, — glumesc și eu! Și cum n-aș glumi auzind juzii puși pe ceartă! La grea încurcătură i-ai aruncat. Noroc că întiiul are două voturi, altfel nu s-ar mai ajunge ia nici o încheiere!

PRIMARUL

Tu, pîrgare, ce crezi — cine câștigă și cine pierde?

PÎRGARUL

15 Noe pierde — și pierde nu fiindcă n-ar avea dreptate, ci fiindcă a uitat să ungă osia morii!
Hî — hî — hî!

PRIMARUL

Are să fie cum nici nu ne-așteptăm!

20

ANA

Eu nu pot să pierd!

PRIMARUL

Și care-ar fi câștigul dumitale, Ano?

ANA

25 Câștigul meu ar fi paguba mea!

PRIMARUL

Așa e! Și-apoi să mai creadă cineva că ițele lumii nu s-au încurcat!

CEI PATRU JUZI

30

vin din casa unde au ținut sfat.

SCENA V

Acceiași, cei patru juzi

Toți în picioare. Se ridică și Noe, Ana, Primarul.

ÎNTÎIUL JUDE

5

sentențios

Preacinstiții juzi, întrunindu-se în sfat întreg, spre a judeca pricina ivită între primăria comunei, pîritoare, și morarul Noe ca pîrît, după chibzuită dezbateri și ținînd cu înțelepciune seama de faptele puse în lumină, ca și de toate 10 împrejurările ce fac mai ușoară vina pîrîtilui și ținînd mai departe seama de împrejurarea că morarul Noe nu s-a mai făcut niciodată vinovat de alte asemenea călcări de lege, au hotărît: pentru pagubele, de azi și de mîine, suferite prin tăierea de către pîrît a pădurii de sub Fruntea Rea, comuna 15 va fi despăgubită din avutul pîrîtilui. Adică moara, casa și pămînturile pîrîtilui vor trece în deplina stăpînire și folosință a comunei, dar morarul Noe va păstra dreptul de a șede în casa sa și de a se bucura de rodirile pămînturilor sale, dimpreună cu soția sa, Ana, și copiii săi încă patru luni 20 de la rostirea acestei judecăți, cînd se vor descoperi de la sine scopul și temeiurile aieva ale faptei sale.

NOE

cu bucurie

25 Ano, de azi în patru luni vă mut din moară de-a dreptul în arcă!

ANA

Bădiță Noe, eu n-am să mă las! N-am să mă las pînă cînd nu ți-oi scoate arca din cap! Și am să ți-o scot cu rădăcini cu tot, ca un răsad rău, ce otrăvește pămîntul!

30

NOE

Dea Dumnezeu bine la toți! Eu mă duc la arca de sub Fruntea Rea!

Spre stînga.

Toți se-mprăștie care-ncotro, rămîne numai Ana.

SCENA VI
Ana, apoi Nefirtate

ANA

5 singură s-așază pe lavița de la intrarea în moară, stă cufundată în
gânduri, lăcrimează în tăcere. Dintre case a ieșit Nefirtate, s-așază
tăcut lângă ea. Citva timp Ana nu bagă de seamă. Apoi se-ntoarce,
îl vede, nu se miră

De unde săriși fără veste și pe nevăzute?

NEFIRTATE

10 De-acasă, dintre hotare!

ANA

Cu atîtica nu mă lămurești. Sau vorba asta vrea să fie
cu tîlc, ca atîtea ale dumitale?!

NEFIRTATE

15 Cauți înțeles giumbușlucului fără — ? Nu te-mbătrîni
fără rost, că n-am cimilituri de vînzare! Îmi făcui casa
între hotare, ca să nu plătesc dare. Cînd vine slujbașul din-
tr-un hotar să m-adune, răspund — mă țin de ceilalți. Cînd
vine din celălalt hotar, zic — eu plătesc ălor de dincolo.
20 Ei, Ano, luă sfîrșit judecata? Alb sau negru?

ANA

Așa și așa, parcă și juzii și-au dat întîlnire aci venind
toți dintre hotare, ca dumneata. Și-acu strînge-te, Ano,
25 de unde te-au împrăștiat! Am pierdut tot: moară, casă,
pămînt. Dar chiar pe drumuri n-am rămas!

NEFIRTATE

Și asta-i cu tîlc?

ANA

Ba — fără!

NEFIRTATE

30 Suflă duh peste mine — să pricep și eu! Fiindcă pînă
acu — cine a pierdut tot a ajuns totdeauna pe drumuri!

ANA

35 Am pierdut tot, dar nu trebuie să ieșim.. Cel puțin deo-
camdată! Ne-au păsuیت cei cu înțelepciunea în șezut! Bucu-

ră-te, Ano, că mai poți sta aci patru luni! După patru luni
— s-alege! Dacă s-alege cum mă tem eu — atunci am ieșit
de-a binelea; dacă s-alege cum crede bărbatul, ieșim de
așijderea și tot de-a binelea!

5

NEFIRTATE

Are să se topească podmolul sub dumneata de atîta
așteptare! N-ai vrea mai bine să te muți la mine, Ano?

ANA

Dacă n-ai sta chiar așa, între hotare!

10

NEFIRTATE

Pun de altă casă — unde ți-a fi pe plac! Alege dumneata
locul pentru talpă!

ANA

15 Nemulțumitul ar clădi — așa e totdeauna! Dar haide'să
privim o țîr' și'să nu ne aprindem! Oare nu e mai bine cum
e dat să fie? — Vii, mă vezi, stăm de vorbă! — Mie-mi
place așa!

NEFIRTATE

20 Ce n-aș fi dat pînă ieri, alaltăieri să aud vorba asta îngî-
nată de gura dumitale! — Vii, mă vezi, stăm de vorbă!
Mie-mi place așa! — Și uite, astăzi, cînd mi-o spui — mi se
pare că e cu întîrziere! A rămas cumva în urmă vorba asta!
Astăzi nemulțumitul ar fi voit mai mult! Sau îl mai iubești
și-acu pe Noe al dumitale?!

25

ANA

Ar trebui să pling de mîhnită ce sunt, și găsesc totuși
poftă de șagă!

NEFIRTATE

Văd.

.w Pînă cînd urechile mele vor culege numai șagă?

ANA

Pînă cînd dracul pe care-l port cu dulcele pămîntului
mi se va descoperi cine e!

NEFIRTATE

35 Ai pierdut astăzi o judecată, ții să cîștigi pe ceastălaltă?

ANA

înter-adevăr, căci după cît se pare este și între noi o pri-
cină!

NEFÎRTATE

Ano, dumneata îmi pipăi vorbele cum ți-aș pipăi eu trupul între două ceasuri pe cari le visez și cari nu vor să bată!

Nu schițează nici un gest.

ANA

Lasă-l îmbrăcat trupul meu, *Nefirtate*, că nu ți-ar plăcea gol!

NEFÎRTATE

Ce-ai zis?

10

ANA

Să nu-mi atingi trupul, c-atingi lumină, *Nefirtate*! Sau ți-e tare sfială de numele cu care te porți?

NEFÎRTATE

Ca să vezi!

15

Rîde.

ANA

Da, așa vorbește obștea c-o mie de guri! Iar dumneata, care vii să mă vezi și să-mi pipăi vorbele de câte ori ai răgaz și mai ales în fapt de seară — dacă ai alt nume, de ce-l ascunzi?

20

NEFÎRTATE

Ți-e cîntarul într-o dungă, Ano! Oare între noi doi sunt singurul care am buzunare și tainițe prin căptușală? — Și alții cari mai obișnuiesc să treacă pe-aici nu au nume de

25

ANA

Alții? Cari alții? Mai trec și alții pe la mine în afară de dumneata?

NEFÎRTATE

Pe la dumneata nu, dar pe-aici! Cît timp moșul pe urmele căruia mă țin nu-și destăinuie numele, de ce m-aș grăbi eu? Eu sunt gata să mă-nvoiesc. Dar așa: îți dau, ca să-mi dai!

80

Și cît timp dumneata acoperi pentru ce anume clădește Noe arca cu ce drept aștepti să-ți descopăr cine sunt eu și cine-i moșul?

ANA

5 Suflet firav de muiere ce sunt, poate m-a scos prea repede din sărite gura răspîntiilor! Ei — haide, dacă nu ești *Nefirtate*, atunci cine ești și de unde? Vorbește — pentru liniștirea mea! Numele nu trebuie să mi-l spui numai decît! Căci sunt mulți oameni cumsecade cari poartă fără vină nume

10

cu neputință de rostit! Află că ți-l poți schimba, de vrei! Am auzit de unul pe care-l chema... hî... hî!

NEFÎRTATE

Cum?

ANA

15

rîde

Nu pot să-ți spun — dar ce are a face! Pe urmă și-a pri-menit omul numele! Cel de al doilea nume părea însă iar' mai mult o poreclă decît nume

rîde sacadat

20 Urîță poreclă! N-ei fi pățit la fel? Mă'neacă necazul, dar numele ăluia rîde în mine —

pufnește întrerupt

Ei, dacă-mi spui — ce și cine ești îți dau și eu pe față de ce și pentru ce Noe își clădește arca! Totul nu e decît o

25 năzbîtie, o năzbîtie care nu-și găsește perechea nici dacă și-ar căuta-o în oglindă!

NEFÎRTATE

începe dumneata atunci — ai înțietate, pentru că ceea ce îți voi arăta eu nu-i năzbîtie!!

30

ANA

Răsărind în fața lui Noe, aci în moară, moșul și-a pus obraz că el e cineva! Pricepi dumneata — Cineva! Adică Domnul puterilor care leagă și dezleagă izvoarele... Și-a

81

scos cuvînt cumplit, cică va trimite potop, potop mare în lume, ridicînd apele mai sus decît toți munții! Și că va pieri în adîncuri toată suflarea, curmîndu-se cu prăpăd toate păcatele de sub tîrie! Iar Noe să potrivească o arcă, în care
5 va lua numai pe ai săi și cîte-o pereche din toate vietățile de pe uscat și din văzduhuri, ca să rămînă sămînță neprihănită pentru lume nouă!

NEFÎRTATE

a ascultat cu încordare, apoi rîde cu hohote

io Ca să vezi! Ca să vezi!

Hohote.

ANA

speriată de rîsul drăcesc care nu contenește.

NEFÎRTATE

15 Ce te-nholbi așa speriată?

ANA

Așa rîs n^am mai auzit!

NEFÎRTATE

Parcă eu am mai auzit vreodată năzbîtie la fel? E șugubăț
20 băț fără pereche Moșul și născocitor de snoave, lucru mare! Ei, Ano, dumneata ai binevoit în sfîrșit să-mi dai vedere într-o negură de nimic, află acum că Moșul, care și-a pus obraz c-ar fi cineva——, nu e decît——ți-am mai arătat eu altă dată — așa cum se putea — pe departe și cu ocolii-
25 șuri——că amîndoi, adică Moșul și cu mine, ne cam încurcăm unul altuia socotelile! Lucrurile au și o înfățișare mai închegată, și, după cele ce vei auzi de la mine, și se vor lămurii multe! Moșul, așa cum l-ai văzut, nici pomeneală să fie — ceea ce...

30

ANA

Eu nu l-am văzut decît din spate și dintr-o parte!

NEFÎRTATE

Bine, bine — Prin meseria ce și-a ales, Moșul, așa cum l-ai văzut numai din spate și dintr-o parte — e stăpînul
35 unei întreprinderi —

ANA

Și întreprinderea e mare, mare de tot. ceea ce mi-av
mai spus!

NEFÎRTATE

Ce mare — Ano?! întreprinderea e fără margini! Lucrează în întreprinderea lui sute și mii de lucrători, și e forfotă și zgomot ce asurzește parc-ar fi adunate la un loc sute de ferăstraie! Se fac leagăne acolo, mii și mii de leagăne! Da, și-a întocmit Moșul o fabrică de leagăne! Și eu — eu
10 sunt de asemenea stăpîn pe-o întreprindere, tot o fabrică am și eu, o fabrică de sicrie! Înțelegi dumneata, afacerile sunt' afaceri și meseria e meserie! A mea poate că nu e tocmai frumoasă, dar aduce. Oricum, aduce mai mult decît a Moșului... Am cumpănit eu cheltuielile și dobînzile —
15 dumneata, care nu ești de meserie, socotește și dumneata! Din cîți prunci se plămădesc în sinul mumelor — nu toți izbutesc să se nască, din cîți oameni se nasc — toți izbutesc însă să moară odată, și cine moare are nevoie și de-un sicriu! Asta-i lege fără abatere! Astfel, Moșul mai rămîne și cu
20 leagăne nevîndute, cari putrezesc fără folos în podurile sale — eu nu rămîn însă niciodată cu nici un sicriu nevînduț în pivnițele mele! Astea-s cele două întreprinderi și asta-i deosebirea! Aș fi putut să aleg eu meseria ceea, dar am fost mai prevăzător. Cunoști dumneata povestea aceea:
25 Dumnezeu a făcut albina, dracu' l-a-ngînat făcînd musca, Dumnezeu a făcut cînele, dracu' s-a grăbit cu lupul. în cele din urmă și dracu' ar fi putut să potrivească din nimic albine și cîni, dar s-a gîndit că musca și lupul nu cer nici o osteneală și nici să te-ngrijești de ei, cum oftează albina și
30 cînele! Și de-atunci stă scris că nimănui nu trebuie să-i fie rușine de meseria ce și-a ales. Și uite așa, Moșul face leagăne pentru o mie de orașe și cetăți, eu fac sicrie pentru o mie de orașe și cetăți! Ne-am întregi noi destul de bine, numai lemnul e cam rar! Vezi dumneata, aci e blestemul! Aci,
35 în jurul lemnului! Aci se dă lupta între mine și el, cu înverșunare, ca în vremea de apoi!

ANA

Dar ce-a urmărit moșul cu Noe, de l-a vîrît așa de necu-
viincios în snoava cu arca și cu potopul?

NEFÎRTATE

Ce fel ? încă tot n-ai înțeles ?

ANA

Mă căznesc și nu mă dumiresc!

NEFÎRTATE

Moșul îl dibuise pe Noe — că e cam așa — copil, copil, cum îl știi de altfel și dumneata! Și i-a turnat în cap povestea de potopul și cu arca, pentru ca Noe să doboare pădurea de stejari! I-a turnat povestea pe-o ureche, și cealaltă i-a
10 astupat-o, ca să nu-i mai poată ieși din cap! Știa el, Moșul, că totul o să fie cu pricină mare și că în cele din urmă arca lui Noe va fi scoasă la licitație ca o grămadă de lemn, netreb-
nică! Să nu-i trebuiască Moșului lemn ieftin? Și-a potrivit-o
bine! Numai cât, vezi dumneata, acum, că știu și eu despre
15 ce e vorba, nu mă vei opri să mă ostenesc și eu pînă aci
cînd o avea loc licitația! Iți mulțumesc, Ano, de îndrumare!

ANA

20 Ți-aș mulțumi și eu pentru ziua ce-o făcuși în jurul meu,
dar parcă acum sunt și mai mîhnită!
Afurisită zi!

NEFÎRTATE

Nu te bucuri că ai găsit în sfîrșit veriga ce lipsea din lanț ?

ANA

25 Pînă adineaori așa mi se părea și mie, c-o să mă bucur!
Totuși undeva, nu tocmai în inimă, dar prin preajma inimii,
mai hrăneam parcă o nădejde. O nădejde că Noe nu s-a
înșelat! Lumina dumitale e stearpă ca piatra seacă!

NEFÎRTATE

Naiba să mai priceapă sufletul vostru, femeie!

30

ANA

35 Mi s-a umplut făptura de amărăciune, din capul piep-
tului și pînă-n degete! Și se-nvîrte locul cu mine' Si dau
să mă culeg de unde nu-s! Cum adi«ă? E cu puțință?
Noi, cari ne-am avut zilele și agoniseala aci — pe ce tărî-
mun trăim ? Noe - omul dat mie aici, pe lumea aceasta,

bun ca făina din care se frămîntă pînea, statornic ca țărîna
de sub călcîie — cu ce s-a făcut vinovat? Să pierdem totul
numai așa — pentru slăbiciunea unui ceas și fiindcă s-a
nimerit să treacă pe-aici — ăla?

5

NEFÎRTATE

îi pune palma pe gură

Nu care cumva să scoți din gură vreun cuvînt de ocară
prea greu — muiere! C-ar putea să mă-nspăimînte chiar și
pe mine, care nu mă prea speriu de vorbele ieșite din beznă!

10

ANA

se ridică

Dacă ăla — dacă ăla face leagăne, atunci am să țip,
am să țip pe toate potecile, o săptămînă întregă, că nu mai
vreau să nasc niciodată! Atunci — să se uște în sînul mumelor
15 orice plămadă într-o mie de cetățî și orașe, să putrezească
toate leagănele în podurile ăluia! Mă duc să-i spun lui Noe
cine era moșul!

Pleacă prin stînga.

NEFÎRTATE

20 Eu te chemai la mine și dumneata tot la Noe tragi!

Rămîne singur, în liniște, gîndește, apoi își freacă niîmile

Izbîndă! Am izbutit să fac lumină ca Moșul în ziua cea
dintîi! Făcui și eu ziuă — o dată! De vreme ce puterea mi
s-a-ntins ca niciodată, era cu cale să-ncerce și Moșul ceva!
25 Și iată că el vrea potop ! Potop vrea el! Să piară toată sufla-
rea, pentru că suflarea, cîtă este, a cotit spre mine! Să scape
numai sămînța neprihănită vrea el, pentru o nouă zidire!
Potop vrea el, potop ! Dar eu sunt încă aci, treaz și neodihnit!
Veșnic treaz și neadormit — pe aceste tărîmuri! Moșul —
30 cu socotelile lui, eu cu ale mele! Vremurile ajung la coti-
tură, mersul lumii la răs_pîntie! Potop vrea el, potop ! N-am
fost niciodată lipsă la încercarea puterilor, și Nefirtate nu
se'neacă la mal! Cînd arca lui Noe va fi gata——

își freacă mînile

35 Izbîndă! Am izbutit să fac lumină!

MOȘUL

vine din stînga cu măgărușul alb, pe care-l leagă de-un copac, s-apropie încet.

NEFÎRTATE

5 îl urmărește numai din ochi, așa de nemișcat, că Moșul nici nu bagă de seamă că mai este cineva aci.

SCENA VII

Moșul, Nefirtate

MOȘUL

10 vine pînă-n ușa morii, strigă spre năuntru

Hei, bădiță Noe — am venit cu măciniș! Ce mai dregi și unde ești?

Ascultă o clipă, nu răspunde nimeni.

Ano - fă!

15 Nici un răspuns.

De unde să vă iau ?

NEFÎRTATE

E goală moara, Moșule! Fluieră vîntul printre roți! Sunt oamenii duși — la arcă!

MOȘUL

20 nu-l prea ia în seamă

îmi pare rău — m-am zdrobit in zadar pînă aici. Și cîta cale făcui!

25 Ce zile calde în coadă de iarnă! Totul uscat, fără strop de zăpadă! Ca vara!... Dar la noapte se schimbă vremea!

NEFÎRTATE

Așa spune în calendar?

MOȘUL

30 Așa spune ia calendarul din piciorul meu. Mă doare la-ncheieturi!

NEFÎRTATE

S-a schimba vremea... Sunt semne și altele... Uite colo la streșinile cele de paie——cade fumul din hornuri, Fîrtate-Moșule!

MOȘUL

5 îl fixează acu atent

Numai singur — Nefîrtate ?

NEFÎRTATE

De-atîta sunt și eu bun!

10 Se ridică

Poftim, ia loc, Fîrtate-Moșule, 'ei fi obosit de drum !

MOȘUL

ia loc pe laviță

15 Oboseala ca oboseala, dar durerea la-ncheieturi. Mă ține de-o vreme reumatismul, răul surd, mai rău ca niciodată!

NEFÎRTATE

Nu-i de mirat, Moșule, de vreme ce se pregătește de-o ploaie cum n-a mai fost! în ajun de potop trebuie să-ndure cumplit cei cu reumatisme-n glezne!

20 MOȘUL

Ai dat cu ochii și de asta?

NEFÎRTATE

25 Cît timp este femeie în lume, mai descoperi, cu hîr, cu mîr, cîte ceva... Nu ți se pare, Fîrtate-Moșule, că ființele despărțite în două, în bărbat și femeie, au ieșit dintr-un gînd greșit chiar de la-nceput? Pentru lumea nouă, la a cărei zidire purcezi, ar fi poate cu cale să îndrepti neajunsul și să mai pui la încercare și alte izvoade!

MOȘUL

30 dă din cap cu resemnare

îți sunt mulțumitor pentru sfat, Nefîrtate. De n-oi uita, m-oi mai gîndi!

NEFÎRTATE

M-abat pe la arca lui Noe. Dacă ai ceva, vreo vorbă sau veste de trimis, bucuos le-o trec.

MOȘUL

5 Mulțumesc — n-am nimic de trimis... Adică, ba da. Spune-i lui Noe că m-am înfățișat la moară cu măciniș — să nu se mai ostenească pînă aici, că nu aștept. Oi dormi eu la noapte undeva, sub vreun patul... Și să nu se grăbească prea tare nici cu arca! Are timp destul. Dacă arca e gata
10 de azi în patru luni e tocmai bine!

NEFÎRTATE

De astăzi în patru luni ? Vasăzică mai avem pînă ne-ajunge apa la gură!

Noapte bună, Moșule!

15

MOȘUL

dă din cap

La fel — dumitale!

NEFÎRTATE

pleacă printre case, pe unde venise.

20

MOȘUL

s-a uitat după el și clatină din cap

Se-mbolnăvește dacă nu trece printre hotare!

CORTINA

ACTUL PATRU

înăuntru în moară. — în fund cele două coșuri, jos lăzile în chip de sicrie, unde curge făina prin scocuri minuscule. întocmai ca în actul întâi. O roată se învîrte cu măciniș.

5

SCENA I

Noe, apoi Ana

NOE

singur, adună făina din ladă în sac.

ANA

10 vine din odaia de alături, prin a doua ușă din dreapta, înseninată

Omul meu — s-a-ntors la meserie!

NOE

Ieși, Ano, și taie apa, e-am isprăvit!

ANA

15 iese repede prin ușa dintîi din dreapta.

NOE

leagă sacul, îl ia cît e de mare cu ușurință pe-un umăr și-l duce pînă la ușa din slînga, unde mai este un sac. în răstimp roata morii s-a oprit. Liniște.

20

ANA

vine pe unde ieșise

Ațipisem, nu știu cum, la ceas nepotrivit, dincolo. Ca prin vis mi s-a părut că aud roata morii înțețindu-se. Ce

ANA

către Simion

Nu mai răzbește nimenea cu el, Simioane!

SIMION

5 Dacă nu răzbești tu, Ano, atunci vom răzbi noi!

NOE

Nu e deloc frumos să-ți fac drumul întors și să pleci
nemăcinat. Dar n-am timp și de asemeni și din altă pricină. 1
Iartă-mă, Simioane! Eu stau sub poruncă mai mare! Eu
10 gem în jug, scrișnind din dinți să nu m-audă nimeni. De
abia mă mai țin picioarele și inima! Roagă-1, Ano, și tu 1
să mă ierte!

SIMION

Să nu mai văd soarele de nu te-oi înțărca eu de arcă!

15 Dă să iasă, bombănind

Fățarnicule!

NOE

Roagă-1, Ano, că poate tu mai găsești crezământ!

Strigă

20 Simioane, ia un sac din cei doi ai mei, din ușă! Ca să
vezi că nu mă-mpotrivesc din inimă-ncîinită!

SIMION

din ușă

Da' ce crezi că eu am nevoie de tărîțele ce ți le-a lăsat
25 moștenire muma, n-ar mai avea odihnă sub pămînt!?!
Pleacă.

Pleacă.

SCENA III

Noe, Ana

NOE

30 Nu mă privi așa năucită. N-am încotro. Poruncă mai
înalță. Eu trebuie să mă supun.

ANA

Simion ți-o coace și are să izbucnească!

NOE

Nu se mai coace în cîteva ceasuri — nici rod, nici mînie!
5 îmi pare rău! Nu știi cît de rău îmi pare de Simion. îmi
sîngerează inima că nu am voie să-l ajut cu nimic. Dorința
Moșului: să nu mai mișc nici un deget! Cîteodată mi se pare,
Ano, că Moșul e crunt! Mai crunt decît noi — florile de rînd!
— Așa, Ano, — să iei din casă cîte ceva, nu multe, cale
10 mărunte pentru vatră... Ne mutăm în arcă!

ANA

izbucnește în rîs drăcesc

Arca dumitale are și vatră?! Te pomenești că i-ai pus
și horn pe unde iese fumul! Și vrei să mă închizi? Atunci
15 am să răcnesc! O să sar pe pereți în arcă! N-ai să mă domo-
lești ca pe orice sălbăticiune!

Țipă

Veniți oameni buni și legați-1, că Noe a-nnebunit de tot!
L-a-nnebunit moșul cel viclean, care și-a pus gînd să cumpere
20 arca! Grămada netrebnică de bîrne! Lemn ieftin vrea moșul,
pentru leagănele blestamate din cele o mie de orașe și cetăți!
Săriți, oameni buni, să se curme odată nebunia asta! Săriți,
să se facă sfîrșit visului rău!!

NOE

25 stă și privește neputincios și așteaptă să se liniștească Ana, care-și
Mnge brațele în gemete

Lîngă arcă am stat nouă luni ca nouă ani, dar de voi eu
nu m-am depărtat. Mai îngăduie-mi un răgaz de cîteva
ceasuri! Iartă-mă, Ano, iartă-mă că te-am chinuit zile și
30 săptămîni! Iartă-mă că te-am pus încercării pentru toată
viața! Pentru lipsa ta de credință eu nu te osîndesc! Tu îți
aperi pămîntul de sub picioare, tu îți aperi ființa, ființa ta
și a copiilor, de năpasta, de jugul ce-a căzut din cer peste

grumajii mei! Cîteva ceasuri îngăduie-mi, Ano. Cîteva ceasuri mai supune-te și mai îndură cu răbdare lumina ce mi, s-a vestit!

ANA

mai liniștită, dar apăsător

în — arcă — nu — mă — mut! Niciodată!!! Și nu mi-ar părea rău s-o văd arzînd în cea din urmă clipă, cu potopul ajuns în prag!!

NOE

10

liniștit

Mă silești să te iau cu puterea?

ANA

Amarul meu e piatră de moară, Noe, și n-ai să mă poți urm!

15

Din stînga intră Pîrgarul.

SCENA IV

Noe, Ana, Pîrgarul

PÎRGARUL

Bună dimineața, bădiță Noe!

20

NOE

Bună să-ți fie inima, pîrgare!

PÎRGARUL

Inima mea ar fi, dar crezi dumneata că primăria are mimă? Primăria are hîrtii, legi și peceti! Și tocmai eu am fost ales să dau pe-aici cu ne-bucurie!

25

ANA

ascultă cu mîna la gură.

NOE

Fără teamă, pîrgare! Că știm noi să deosebim vorba de la primărie de vorba ce-ar putea ieși din inima dumitale!

30

PÎRGARUL

Se-implinesc astăzi patru luni de la judecata cu arca. Datu-s-a atunci păsuire morarului Noe și celor ai săi să se bucure de casa lor de patru ori cîte treizeci de zile. Astăzi vi se trimite cuvînt să părăsiți moara și casa. Vi se amintește că de astăzi încetează și încuviințarea ce-o aveți de-a aduna rod de pe pămînturi. Toate acestea de la primărie. Din parte-mi vă doresc numai bine și să fie cu iertare!

NOE

Am Înțeleș, pîrgare, și ne vom grăbi. Uite, măi, că uitasem cu totul de judecata aceea! Ce repede trece timpul! Și mi se pare ca ieri! Patru luni! Parcă n-ar fi fost mai îndelung răstimpul decît îi trebuie lacrimii clin colțul ochiului pînă-n colțul gurii ca să-i simți amăreala! Și cum am uitat de toată judecata, ca și cum n-ar fi fost! Așa e cînd ești cuprins de atîtea griji. Dai uitării grijile mari și te închini celor mărunte! Cu toate astea nu știu cum se face că tocmai ne pregăteam să ieșim din așezare!

20

S-auzim numai de bine.

PÎRGARUL

NOE

Dea Dumnezeu!

Pîrgarul iese.

SCENA V

25

Noe, Ana

NOE

Așa e. Uitasem. într-adevăr. Ei, ce zici, Ano? Mai ai teamă că te faci de risul și de ocara lumii? Dacă primăria te lapdă din casă, treci drumul unde poți, chiar și într-o arcă! Așa se-ngrijește soarta să-ți rețeze grijile, și cu osebir acelea cari n-ar trebui să-ți fie grijii

30

ANA

Să ieșim de-aici!

NOE

N-avem alegere! Aș înțelege pînă în cele din urmă că nu vrei să te supui poruncii de sus —

arată spre cer

5 dar primăria nu glumește! Porunca omenească e grozavă

ANA

Să las totul aici ?

NOE

Mai bine. Să nu îngreuiem arca degeaba cu nimicuri.
10 Că arca-și are sarcina ei, și sarcina e grea. Sămînța iumii!

ANA

se uită împrejur

Să părăsesc — așa — dintr-o dată — tot ce-i al meu?

Plînge încet, închis, și din plînsul ei s-alege încetul cu încetul un bocet,

15 își pune fruntea pe marginea lăzii în care mai adineaori curgea făina

Dusu-s-au dus

pe vînt în sus

tot ce-am avut,

rosturi și lut

20 fum s-au făcut.

Omul în arcă

sămînță încarcă,

sămînța lumii

și jalea mumei.

25 Gînd rău l-a-ncins,

vatra s-a stins.

NOE

o mîngîie pe cap

Ano, las'! Lada asta e ca un sicriu, dar nu trebuie să te
30 bocești ca după un mort. Ridică ochii și vezi! În sicriu nu e
nici un mort! Omul tău e viu!

Aron dă năvală din stingă, cu strigăte.

SCENA VI

Noe, Ana, Aron

ARON

strigînd, agitat

5 Tată — mamă — veniți! Ce stați aci? Voi n-auziți — că-i
prăpăd??

NOE și ANA

nedumiriți.

NOE

10 A început potopul?

ARON

Ce potop?! S-a răsculat roșcovanul! Oamenii și satul!
S-au dat la arcă! S-au repezit cu securile! Risipesc totul,
în toate părțile, cît se-ntinde lunca de sus și iarba, aduși
15 de aiurea! Urcat-au cu scări și cu topoare! Sar bîrnele-n
țandări! Cînd ajunsei la arcă, își dădeau zor s-o dărîme!
Unul — mai vîrtos, tot aleargă în dreapta, în stînga, înainte,
sus, jos, și dă porunci! Cumplit la chip și cu ochi fioroși!
20 Și strigă din răspuțeri: dărîmați arca degrabă, că altfel vine
potopul! Și unchiu' Simion l-ajută! Din arcă n-a mai rămas
nimic, doar un colț și-un petic de temelie!

NOE și ANA

uluiți.

NOE

25 își duce mîna la ceafă, încearcă să gîndească,
Unul — mai vîrtos! —

ANA

Cum arată, Aroane?

ARON

30 Roșcovan și cu părul vilvoi! — Să mergem, tată, repede!"
caută prin moară, ia o furcă dintr-un colț

Eu iau furca!

Iese cum a venit.

SCENA VII

Noe, Ana

5 ANA

Acum nici arca nu mai este!

NOE

năucit

Unul — mai virtos — ! Arca mea!

10 ANA

gîndește o clipă, apoi

Și moșul dumitale unde adastă și sub ce pătului doarme
în timp ce dumitale ți se dărîmă arca?

NOE

15 Oare ce ispășesc?

ANA

Unul — mai virtos, dar cine-i?

NOE

20 Eu să-ți spun cine e? Asta tu trebuie s-o știi! În afară
de tine nimeni n-a primit veste despre potop și nici despre
arcă în ce chip și pentru ce o făcui! Tot Nefîrtate era așadar
oaspetele de care te îndemnam să te ții departe și care-ți
25 da tîrcoale! Ți s-a uitat în ochi Nefîrtate, ți-a aburit ferestrele
cu suflarea lui de baltă caldă! Te-a ademenit și te-a atras
în tîrșeniile lui! El era! Zavistiosul! Și tu, Ano, ai prins să
mă minți, căutînd vorbe alese! Surpai tărîmul unde mănăl-
țam! Îi făceai vad lui Nefîrtate! Tu, Ana mea! În cine să
30 mai cred dacă în tine nu mai cred? Deschide gura — ce
taci? Spune ceva! O vorbă! Minte ceva, să știu de unde șă
te iau! Să nu stau locului! Să mă pot mișca! De la cine
alt putea să afle Nefîrtate taina? Nouă luni și-au sfărîmat

juzii mintea și n-au găsit chip s-o ghicească! Nici un suflet
de om din cîte și-au făcut pîrtie pe pămînt n-a putut să
ghicească! Mă arătau cu degetul: Hai-Hui-Nebunul, care
vrea să urce cu corabia pe munte! Atîta doar erau în stare
să bănuiască! Și cine afară de tine, Ana, mai cunoștea taina
pentru care mă zdrobeam ?

Nu vezi? Ești strînsă din toate părțile! Nici o ieșire
nu ai!

10 Deseară — e crai-nou — și se dezleagă izvoarele Tăriei!
Acu — ce facem?

Tăcere, după un răstimp

ANA

liniștită

15 I-am spus omului totul pentru că voiam să aflu și eu cine
era moșul cu adevărat!

NOE

I-ai spus?

ANA

liniștită

20 I-am spus —

NOE

împotriva mea — cu oricine! Chiar și cu Nefîrtate!

ANA

ridică glasul

25 Ce tot bați cîmpii — bărbate? Om ca toți oamenii e
Nefîrtate, roșcovanul care-ți risipește arca! Ce-mi tot vii
cu basme pentru nevîrstnici? Vrei să mă-ndupleci să cred
că Nefîrtate e Nefîrtate? Eu, care n-am crezut că moșul e
Moșul la care gîndești d-ta?! Ei sunt amîndoi ceea ce datorită
30 roșcovanului am aflat că sunt! Și cum se adeverește acum,
limpede ca lumina zilei!

NOE

Adică, ce fel ?

ANA

încă o zi-două și te-or lămuri și pe tine înlîmplările!
Are să fie cum mi s-a destăinuit mie Cel-cu-sicriele și cum
te-am luminat de îndată ce mi s-a dat să descopăr socotelile
5 fiecăruia, ale Celui-cu-leagănele și ale Celui-cu-sicriele! Ai
să vezi pe cei doi, pe moșul și cu roșcovanul, luîndu-se la
întrecere pe lîngă grămada de bîrne scoasă la licitație! Va
veni cu desagi de galbeni fiecare! Și s-or juca în aur cu mînile,
scuturîndu-și pungile. Unul va da atît. Celălalt atît. Și cel
10 mai șiret dintre ei se va sui pe arcă, adică pe grămada de
lemn ieftin! Căci lemn caută ei, amîndoi, lemn bun de lea-
găne și de sicrie, lemn ieftin! Și-au să rîdă de tine toți gu-
șații ieșiți din vîgăuni și adunați ca dihăniile în preajma mi-
nunii tale risipite! Ia-ți, Noe, arca de unde nu-i!

NOE

tace îngîndurat.

ANA

Sau te porți dumneata cu gîndul că moșul ar fi îngăduit
să ți se risipească arca pentru care te-ai trudit dacă moșul
20 ar fi Acela!?

NOE

se gîndește, nu răspunde.

ANA

De ce se opri dintr-o dată limba sub cerul gurii dumitale?
25 Au poate te-ai făcut vinovat de vreun păcat nespus, ca să
fii pedepsit așa de amarnic chiar din partea moșului, dacă
moșul ar fi Acela?

NOE

M-am făcut — vinovat!

30

ANA

Ha-ha! Tu vinovat? Cu ce? Că ți-e sufletul mai moale
decît pulberea albă ce se ridică aici din făina ce-o macini!
Sau poate că ai îngăduit vreunei muieri tinere să șadă lîngă
tine în fața morii și să te-mbulzească cu vorbele?

Am fost ales pentru un nou început, și eu, nerodul,,
îmbulzit de ceasul slab, n-am avut puterea să tac!

ANA

5 Te-a oprit vreodată moșul să-mi împărtășești și mie
despre ce fusese vorba între voi?

NOE

se gîndește

Tocmai aceasta încerc și eu să-mi amintesc... Și caut
10 să-mi împrăpățez fiecare cuvînt ce l-am auzit. Și nu găsesc
nimic ce-ar putea semăna cu o opreliște. Și uite, Ano, că
sunt nevoit să recunosc... Dacă-mi aduc bine aminte —
Moșul nu m-a oprit!

ANA

15 Atîta mai lipsea! Cum ar mai fi atunci femeia și bărbatul
un singur trup și-un singur suflet? Prin urmare, vezi dumneata,
ceea ce se-ntîmplă... Nici că se putea altfel!

NOE

tace o clipă

20 Ai dreptate, Ano... Moșul nu m-a oprit! Prin urmare
ceea ce se-ntîmplă — nu poate fi pedeapsă!
Nu, pedeapsă nu poate fi! Dar atunci ce e?

ANA

Joc a fost! Joc netrebnic de bătrîn cu snoave! Nu mai
25 căta! Vălul a căzut, ca un pînjenîș aprins cu luminarea!
Nici măcar scrum nu rămîne în urmă!

NOE

tace iar

Simt, Ano, că mă părăsește — ceva — aici —

30

arată sub inimă.

ANA

Te părăsește — acolo, dar te năpădesc zorile sub frunte!

NOE

îmi slăbesc chingile inimii, Ano! Eu am pus totul în
fapta și-n alcătuirea mea, și-acu arca mea nu mai e decît

lemn, o grămadă de lemn! Dacă moșul ar fi fost într-adevăr Acela n-ar fi îngăduit risipirea puterilor! Mă năpădesc zorile sub frunte, Ano! Spune-mi tu numai cum s-au făcut toate acestea — multe și-ntortocheate — cu Moșul? Căci eu l-am văzut într-o clipă, l-am văzut îmbrăcat în soare — cu toate că sta aci sub grinzi, unde stai tu acum! Și unde soarele niciodată nu pătrunde! Țișnea lumina din el ca săgețile orbitoare! Cum era să nu-l cred pe cuvânt? Se făcuse pământul străveziu, limpede ca apa de munte, unde sta — iar când

10 Moșul a ieșit din moară deveni la fel și drumul, că zăream în adânc! Se făcuse huma străvezie sub opincile sale! C-o singură clipire aș fi putut să văd și morții, cum zac îngropați, pretutindeni, surzînd senini că deasupra lor trece Moșul fără de nume!

15 ANA

Lumină născută în ochi, sunet născut în ureche!

NOE

Eram treaz, Ano, cum sunt acum! Mai treaz decît acum! Treaz cum n-am fost niciodată! Cum era să fie părere?

20 ANA

Ți s-a mutat visul, cu puterile lui, din noapte în zi! Și n-ai mai știut, bărbate, să deosebești tărîm de tărîm! Și-ai prins să te miști pe dunga dintre tărîmuri! Ai prins să muncești dormind și treaz fiind să visezi! Și te-ai încrezut în

25 puterile tale, după porunca ce ți s-a dat! Ai încercat singur ce n-ar fi putut o sută! Noaptea tale, făcînd nuntă cu neodihna, au dat rod! Rod corcit și negru cum e cărbunele! Arca ta — menită chiar de la-nceput căderii ca orice rod ne-rod!

30 NOE

Și totuși, Ano, eu am răzbit! Împotriva tuturor negurilor! Și înfruntînd toate potrivniciile! Da, am răzbit! Arca mea n-a fost nălucă! Arca mea ați văzut-o toți! Puternică, să iei cu ea piepțiș — potopul!

35 ANA

Dar n-a ținut piept vicleniei și omului!

02

NOE

Arca mea ar fi înfruntat dezlănțuirea stihiiilor! Toți ați văzut-o! Toți cari v-ați îndoit că aș putea să duc la îndeplinire lucrarea! Cum veni, atunci, Ano, că moșul n-a oprit

5 împrăștierea? Eu din cuvîntul lui n-am ieșit! Cele multe ale zilei sunt încă în ființă, toate, numai arca mea s-a prăbușit!

ANA

Noe, ține-te-n lumină, adună-ți puterile, cîte le mai ai,

10 și ține-te treaz! Nu aluneca într-acolo unde nu se cade să mai aluneci! Drept este — tu din cuvîntul moșului n-ai ieșit! Dar cuvîntul lui atît a fost: o încercare de trecător fără griji, o glumă, o înșelăciune, o cursă pe care ți-a aruncat-o în cale! Și tu — tu, smeritul Noe —, care te muncești

15 întru sfială, temîndu-te totdeauna să nu iei cu umbra ta locul cuiva pe pămînt, ai început să te crezi — început de lume nouă! Și pe mine, păcătoasa — ai început să mă crezi mumă de nou neam omenesc! Căzuți în asemenea sumeție, tu și cu mine, căzuți în asemenea sumeție, am dobîndit

20 rodul ne-rod și am pierdut totul!

Iată de-aici — trebuie să ieșim fără zăbavă, încă astăzi!

NOE

în arcă nu ne mai putem muta! S-a risipit, de nu se mai știe lemn cu lemn!

25 Cuprins de spaimă

Unde sunt copiii? — Am pierdut totul!!

ANA

Gînd rău ne-a-ncins!

NOE

30 Am pierdut vatra!

ANA

Și casa, și moara, și pămînturile! Și ne-am făcut vinovați față de moși și părinți! Ei au agonisit ce avem și nu ne-au cerut decît să păstrăm!

35 S-aude în depărtare ereseind în valuri-valuri, tot mai puternic,
ca un ris.

Auzi?

NOE

Aud——ce e i

ANA

Rîsul — hohotul! Bucuria lui Simion că va intra în
5 moară!

NOE

Rîd oamenii din văgăuni și babele la ferestre și copiii
în porți! Stau gușații și fonfii pe vine și rîd! Trece pe uliți
rîsul satului, și crește și umple văile! Răsună munții!

io

ANA

Ăsta-i potopul — Noe! Potopul **de** rîs care ne'neacă pe
noi doi și pe-ai noștri!

NOE

Ano, se-ntunecă — unde sunt copiii? — Ano, eu nu mai
55 pot să trăiesc! Și cum aș mai crede în lumina zilei cînd în
lumina ceea nu mai cred?! Lumina aceea era mai mare——
calc — spre — tine — Ano —

s-apropie **de** ea ca un orb

în lumina ta — și — nu — mai — **văd** —

20

ANA

se sperie de el, se dă înapoi

Noe! Noe! — Mă duc să chem copiii!

Iese.

SCENA VIII

25

Noe, **singur**

NOE

s-a oprit. Stă o clipă. își freacă ochii

Am **pierdut totul!** Rîsul crește! Ăsta-i **potopul!**

Se uită împrejur

Nimeni!

Ia dintr-un ungher o bucată de frînghie, o privește, se duce sub o
grindă, azvîrle capătul pe după grindă, trage, face un nod cu ochi.
Mai privește o dată spre grindă, încearcă frînghia dacă ține bine. în
5 clipa aceasta vede scîndură și ciocanele de toacă ce i le dăduse Moșul.

Le ia, le cercetează, cu o ușoară iluminare

Zis-a Moșul: ia în primire toaca Tăriei, de care ascultă
zodia și fiara. Ea îndrumă totul spre rînduială și nu îngăduie
răzmiriță deșartă. Sub puterea ei totul reintră în rostul ce
10 i s-a hotărît, și totul se îmblînzește, îngînînd cîntecul. Cîn-
tecul ce dă măsură ființei. Cîntecul ce dă îndreptare mișcării
din loc în loc! —

Și eu, înverșunat de grijile pentru arcă, pus-am toaca
după grindă și am pierdut-o din cuget, ca un netot ce sunt!

15

Intră prin stînga Ana și Ion.

SCENA IX

Noe, Ana, Ion

ION

se repede speriat spre Noe

20

Tată, ai orbit?

ANA

Noe!

NOE

încep iarăși să văd!

ION

se bucură

Ți s-a luat iar' de pe ochi?

NOE

Mi s-a muiat o clipă vederea în noapte, si-apoi noaptea
30 s-a luat iar!

își bagă mîna în părul copilului

Ioane, mă duc — mă-ntorc la ale mele! Să fiu tot cu
voi! Numai cu voi!

ANA

a-ncremenit privind frînghia ce atîrnă

Noe, doar nu cumva——?!

cu ironie și cu putere care vrea să-ncurajeze

5 Sau fost-a în moară — o babă știrbă de tot și cu poftă hîde, care, de mîhnire că dinții nu-i mai cresc încă o dată mîndri cum i-a visat, s-a gîndit la sfoară?! — Uite baba!

Se uită într-o parte și se face că vorbește cu baba nevăzută

10 Deschide gura, babo! — să-ți văd golul! Voiai să te spînzuri că-ți pierduși dinții! Ptiu, să nu te deochi!

Scuipă.

ION

satisfăcut

Ai nimerit-o tocma-n gură!

15

ANA

trage de frînghie și-o aruncă-n colț

Cu aceasta am făcut sfîrșit poveștii ce se căznea să prindă rădăcini printre noi!

Către Noe

20 Și tu, Noe, ce ții aci?

Arată spre toacă.

NOE

Mă duc să bat toaca, să laud pe Domnul cel adevărat!
Voi să ascultați cîntecul cu care Noe intră iar în rosturi!

25

ANA

se bucură

Omul meu!

NOE

iese prin stingă, cu toaca subsuoară, cu ciocanele în mină.

SCENA X

Ana, Ion

Pauză.

ION

5 De ce plîngi, mamă?

ANA

Așa — de oarecare jale, de oarecare bucurie. De jale pentru tot ce-a fost. De bucurie pentru ce s-arată a fi. De i s-ar întoarce acum și gîndul spre noi!

10

ION

El totdeauna s-a gîndit numai la noi!

S-aude în depărtare toaca lui Noe.

ANA

15 De astăzi încolo va trebui să se gîndească și mai mult!
Suntem nevoiți s-o luăm de la început! Va trebui să clădească tat'to — altă moară, altă vatră, altă casă!

ION

Ajut și eu! Vatra o fac eu. Și roata de la moară!

ANA

20

surîde.

ION

Sau îți dai cu părerea că nu mă pricep?

ANA

25 Cum nu te-ai pricepe cînd semeni cu tat'to ?!
Meșter în toate!

îl sărută pe pâr, cuprinzîndu-i capul

Sufletul cuiva! Numai de-un lucru să te ferești, să nu te dai niciodată prea mult visului! Visul e mare vrăjmaș omului — și prăpastie ! Auzi ?

30

ION

De-ai ști cum îmi place mie să mă uit în prăpastie!

ANA

Cum? N-am auzit bine.

Ce prăpăstii cercetezi tu — Ioane? Prin împrejurimi nu sunt prăpăstii!

ION

5 Ei, du-te! Cum — nu sunt? Eu cunosc una și-i grozav de adîncă!

ANA

Care prăpastie, Ioane? Unde ai descoperit-o și pe asta? In vreo buturugă, căutînd cuiburi de vrăbii?

ION

10 Să-ți spun:

ANA

Haide!

ION

15 Uneori... cînd plouă — și se face pe uliți cîte-o băltoacă. — și pe urmă se deschide iar cerul senin — îmi place atunci să mă aplec peste băltoacă. în fund se vede cerul și e așa de grozav de adînc! Adine, adine — că mi se strînge inima! Acu — dac-as cădea!

ANA

20 Și te ia și amețeala?

ION

Așa — puțin.

ANA

25 Ține-te numai tare pe picioare, Ioane, și-a fi bine! Auzi toaca?

ION

Și încă de cînd o aud!
Toaca- toa-ca-toa-ca-toa-ca-toa-ca-

ANA

30 Ce frumos bate!

ION

De asculți mai bine, cîntă!

ANA

35 Cîntă, Ioane, cîntă! Laudă peniru Domnul, pentru Cel din prăpastia de sus!

ION

— din prăpastia de sus, în care nu cădem — c-o vedem numai așa — în băltoacă!
Mamă, ieșind de-aici, unde ne mutăm?

ANA

Cînd se-ntoarce tat'to, vom sta și vom cumpăni. Las'tu grijile astea în seama noastră!

Aron năvălește prin stingă.

SCENA XI

10 Ana, Ion, Aron

ARON

țipă cu uimire

Mamă — Ioane! Veniți să vedeți ce se-ntîmplă!!!

ANA

15 Mai încet — mai încet că-mi străpungi urechile!!!

ARON

Lasă-mă, mamă, să țip cît mă țin puterile, că de n-oi țipa acu — atunci cînd voi mai țipa? Se întîmpla minuni sub Fruntea Rea! Colo pe luncă! Senalță lemnul singur, 20 mamă! Se mișcă totul! Pornesc bîrnele spre locul lor, se strîng lemnele, neatinse de nimeni! Se clădește arca singură, saltă lemnele și se așază cum statură fără mîni, fără picioare, parcă a intrat duhul în ele! Și vrăjmașii fug care-ncotro! Și roșcovanul, și unchiu' Simion, și toți!!!

25

ANA

Tu grăiești aiurea, Aroane!

ARON

Saltă bîrnele și se reclădește arca, mamă, după cîntecul de toacă!

30

ANA

pătrunsă de-o lumină, tot se mai opune, cel puțin cu cuvîntul

Vorbiți și voi — ca să mă îndoîți ca o nuia! Parcă v-ar fi făcut numai tat' vost!

ARON

o trage de mină pînă în ușa dinții din dreapta
Din ușă trebuie să se vadă — peste zăvoi!
Tustrei în prag.

5

ANA și ION
pun mîna strașină la ochi.

ION

Eu văd——totul mișcă——crește arca!

ARON

10 Crește arca! Și nimeni n-are s-o mai împrăștie!

ANA

uluită

Crește arca! Singură! La cîntecul de toacă!

Țipă

15 Aroane, Ioane, Noe!!!

ION

Privește colo, mamă, mai spre stînga, pe cărarea ce urcă
în luncă printre arini! Aroane, ce-i acolo?

ANA

20

urmărește cu încordare

Perechi-perechi, vin dobitoacele la chemarea de toacă!

ION

Văd... văd

25 O pereche de măgăruși albi, în șir tot perechi, și tot alte
dobitoace!

ARON

Privește — bată-le! Cele cu gîtul lung cît stejarii ce dobi-
toace-or fi?

ANA

30

Asemenea sălbăticiuni n-am mai văzut!

Se-ntorc din prag în moară.

ANA

cată zăpăcită împrejur, ar începe ceva, nu știe ce

Copii — să mergem și noi!

își leagă o cîrpă pe cap, șovăie neajutorată

5

Aroane, șterge-te puțin — ești plin de praf pe umăr——
și tu, Ioane, uite, umbli desculț și chiar azi nu te-ai spălat
pe picioare!

Să mergem, căci tata Noe — cuprins cum ,e de cîntec
— cine știe cînd mai dă pe-aici și de-și mai aduce aminte
10 de cei doi saci de făină din prag?

Repede, copii!! Să nu rămînem pe din afară!

**Ies prin stînga. Moara rămîne goală, se umple treptat de cîntecul tot
mai puternic al toacei.**

S F Î R S I T

ANTON PANN
PIESĂ IN TREI ACTE

1945

P E R S O A N E

ANTON PANN, 30 ani, poet și cântăreț de strană
IOANA, 25 ani, soția sa
GABI, 5 ani, fiica lor
COANA SAFTA, 60 ani
PROTOPOPUL NICULAE
POȘTAȘUL PANȚU, 30 ani
CIURCU, tipograf
NAPOLEON FURNICĂ
SPUDERCA ^
BIDU l tovarășie
COCORANDU J
NUȘCA, 22 ani, cârciumăreasă
DOMNIȘOARA CATINCA STINGHE

Cîțiva panduri și alte cîteva personaje fără nume cu roluri mărunte.

Acțiunea se petrece într-o urbe la întretăierea a două împărății, prin anii 1830.

ACTUL I

TABLOUL I

Interiorul unei circiume vechi în Scheii Brașovului, cu tejghea uzată,,
scaune, mese, lavițe, mușterii. Deasupra tejghelei e scris: „La Povestea
5 vorbei". Lumină de zi senină. Un ceas de perete arată ora 10^{1/2}. Un
iz de drojdie plutește în aer și fum străpuns de raze. Cîțiva bețivani
de meserie stau la o masă și cîntă o melodie care îngîină sunetul clopo-
telor de biserică. Anton Pann, la o altă masă, mai în față, singur, cu-
fundat în sine, scrie. O tînără cârciumăreasă servește.

10

SCENA I

Anton Pann, Spuderca, Bidu, Cocorandu, Nușca și alți
mușterii

COCORANDU, HIDU, SPUDERCA
cîntă

15 E-pi-tro-pia! E-pi-tro-pia! Bim-bam-bum! Bim-bam-
burn ! E-pi-tropia! E-pitropia! Bim-barn-bum !

SPUDERCA

strigă

20 Anton Pann, te cheamă clopotele la biserică! Și dum-
neata — n-aude-na-vede! Cică a zburat cucul din ceas în
pădure!
în clipa aceasta ușița ceasului de perete se deschide, apare un mic
cuc, care face o singură dată: Cu-cu!

BIDU

25 N-a zburat cucu'! Dar lui Anton Pann nu-i place să-l
audă. I-a cîntat o singură dată! Un an și se mai întinde ve-
leatul, Anton Pann!

La ceasul acesta ar trebui să cînti troparele în strană — și dumneata potrivești stihuri la circiumă! Are să vie epitropia după dumneata cu pandurii!

Cîntă iar, urmat de Spuderca și Cocorandu

5 Epitropia! Bim-bam-bum!

PANN

parcă nu i-ar fi auzit, face un efort să iasă din sine. Cu un gest care taie fumul ia contact cu lumea din afară

10 Vedeți voi raza asta, măi blajinilor? O poți pipăi ca o întrupare de sus! O poți prinde cu mîna! Cînd atingi minunea — iese din ea fum și praf! E ca o explozie! S-a rătăcit raza printre voi — și voi rîdeți. Vă muncește hazul — dar toate-s pînă la o vreme. Poftim numai încoa' la masa mea!

BIDU

15 către Pann

Te uitai cam ducăuș adineaori — pînă dincolo de pereți! Și ți-am cîntat ca să te-adeuem la loc !

PANN

20 Glasul vostru sună a doagă de bute și gîlgîie turbure și gros ca drojdia! Cînd vă aud — aș mai sta! Zilele trec, și nu mă-ndur să plec! Poftim încoace — trejilor! Cocorandu, Bidu și Spuderca!

Cei trei se ridică și se clatină pînă la masa lui Anton Pann.

SPUDERCA

25 He-he-he!

BIDU

Hi-hi-hi!

COCORANDU

30 Zice Anton Pann că nu se-ndură să plece, dar el își face felul și nu s-ar duce nici — ridicat!

SPUDERCA

Aici, la „Povestea vorbei”, numai vinul e treaz !

NUȘCA

5 Iar bîrfiți — după ce v-ați chefuit și beți și la botul calului?! Dac-ar fi treaz — vinul meu — nu v-aș aduna de pe sub mese beți — tot unul și unul, cînd bate douăsprezece în namiezi!

PANN

către cei trei

Cuprindeți loc!

Cei trei s-așază.

10 De nu ni s-ar deochea cerul și seninul!

îi privește cu atenție

îmi place apa din ochii voștri — vine primăvara! Se dezgheață pîraiele și ulucile!

SPUDERCA

15 Apa turnată de Nușca în vin s-alege sub gene!

BIDU

Aici, în circiuma asta, numai Nușca e vin nebotezat!

PANN

20 Să-mi lăsați — rogu-vă — pe Nușca-n pace — că zvîrluga asta-i fată din poveste! Fata dintre cele două-mpărății, a neamțului și a turcului!

SPUDERCA

prinde pe Nușca de picior, ridicîndu-i puțin fustele

25 Și poartă Nușca — poartă, ca toate fetele din Scheii Brașovului — fuste, și sub fuste șalvari, fuste după moda de la Beci și șalvari ca la Țarigrad!

Cîntă iar, urmat de Bidu și Cocorandu

Bim-bam-bum! Bim-bam-bum! E-pi-tro-pia!

COCORANDU

30 Ehei, Anton Pann, astăzi e duminică, și dumneata te ții după fetele dintre cele două-mpărății —

Nușca a plecat spre teighea.

BIDU

Sfântul Nicolae s-a coborât din catapeteasmă. Anton Pann, și te caută cu lumina prin oborul cailor, prin târgul inului, prin Piața Prundului și prin toate fundăturile!

PANN

ca trezit

Astăzi e — duminică? Zău c-am uitat!

Strigă

Nușca!

10

NUȘCA

sare

Poftim, Anton Pann!

PANN

Astăzi — e duminică?

15

NUȘCA

ochește spre ceas

De zece ceasuri și jumătate

PANN

rîde

20

Atunci — ce ne dai?

O ciupește de obrăjorii sulemeniți cu două pete rotunde, mici, roșii Niște ridichi roșii ca obrăjorii, aduse chiar din răsadnița fetei! Obrăjorii aceștia nu-și găsesc asemănarea în toată Țara Bîrsei! Numai nevastă-mea te-ntrece, Nușca! Asta so știi de la mine!

25

NUȘCA

Asta o știu eu! Și când ți-e dor de ridichile nevastei te abați pe la „Povestea vorbeii”. Ce înseamnă cele două ridichi roșii din obrăjorii de-acasă când poți avea o răsadniță întregă pe la curțile altora!

30

BIDU

Așa sunt, Nușca, drumurile din Schei — întortocheate, sucite și lenevoase, și toate vor să treacă neapărat pe sub sprîncenele tale!

PANN

prinde capul circiumăresei și-l apleacă spre el

Haide, Nușca, să-ți spun ceva la ureche! Vreau să te-ncînt!

I-i șoptește lung la ureche.

5

NUȘCA

își bagă mîna în părul lui Anton Pann și rîde din cînd în cînd de cele ce i istorisește Pann.

UN MUSAFIR

de la o masă din față, către tovarășii săi de pahar

10

Cîntărețul de la Sfântul Nicolae! Cît e ziua zi, își slăvește nevasta la circiumă și suflă circiumăresei snoave și cîntece de lume făcute de el!

PANN

continuă să-i șoptească Nușcâi.

15

SPUDERCA

Se schimbă vremurile, Anton, Pann! Suflai odată din trîmbiță în meterhaneaua sultanului! Acu mai suflă doar în urechile fetelor!

Cîntă iar, urmat de Bidu și Cocorandu

20

E-pi-tro-pia!

NUȘCA

le face semn cu mîna să tacă

Spuderca, Bidu, tăceți din gură, că nu aud!

BIDU, COCORANDU, SPUDERCA

25

rîd și tac.

NUȘCA

către Pann

Cum? Cum? — O fată din Schei a primit un răvaș de la un fecior — ce scria-n răvaș? — că n-am auzit...

30

PANN

repetă la urechea ei.

NUȘCA

Ha-ha-ha! Am s-o istorisesc și altora! — Patru pahare?

PANN

5 Trei, Nușca, pentru seceta din preajmă! Eu mai am o jumătate!

Nușca dă să plece. Spuderca o reține.

SPUDERCA

către Nușca

10 Ei, spune-ne și nouă — ce scria feciorul cela fetei din Schei — s-o știm și noi! Sau culegi snoavele numai pentru tine?

NUȘCA

Să le-o spun, Anton Pann?

PANN

15 Strîmbă-te, dragă, dacă vrei!

NUȘCA

Ha-ha-ha!

20 Scria fetei un fecior din Schei — Draga mea, vreau să te văd — vino, te rog, duminică seară pe banca de la curmătura stejerișului, unde am stat deunăzi singuri — dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva— Ha-ha-ha!

COCORANDU, BIDU, SPUDERCA

se uită lung unul la altul.

BIDU

25 Dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva.

COCORANDU

se gîndește

Dar vino fără șalvari, că vreau să-ți spun ceva.

cîntă, urmat de Bidu și Spuderca

30 Bim-bam-bum! Bim-bam-bum!

NUȘCA

s-a depărtat cîțiva pași, dar fără de a le întoarce spatele, pe urmă sare și ss duce s-aducă paharele.

SPUDERCA

Oare Nușca de ce nu-și întoarce spatele cînd pleacă de lîngă noi? Se trage de-a-ndăratele și-apoi sare!

COCORANDU

5 Dacă ar avea și-n spate — obraji, s-ar întoarce!

BIDU

Ba eu cred că nu se-ntoarce tocmai pentru că are obraji și în dos! Cunoaște ea pe-un jupîn oarecare cîntăreț de strană cu apucături de vîntură-lume!

10

PANN

rîde

Așa e, Bidule, îmi plăcuși! — Să-mi ghiciți acu ce băutură am cerut!

BIDU

15 **Pastrama!**

Toți rîd.

SPUDERCA

Fă-mă de poți proroc, și eu te fac cu noroc!

PANN

20 Eu te fac cu noroc pe degeaba!

NUȘCA

se-ntoarce **cu o tavă cu trei pahare și cu de-ale mîncării.**

COCORANDU

Ha-ha-ha! Pelin și covrigi! **Pastrama** și ridichi!

25

Cei trei încep să înfulece.

NUȘCA

rămîne în picioare.

BIDU

cu gura plină

30

Cînd lacomii ăștia au auzit de pelin și covrigi, li s-au înecat ochii în lacrimi, dar lăcomia de multe ori strică omenia și d-aia n-are ursul coadă. Ochii omului sunt din mare,

că se bucură tot la mare. Dar ce folos de-o fi lacom la tot ce vede și sărac la minte! Că musca pentru puțină dulceață își răpune viața, iar șoarecele nu-ncape pe gaură și-și leagă și-o tîgvă de coadă! De multe ori cine îmbrățișează multe —
5 puține adună, căci doi pepeni într-o mîină nu se pot ținea și cu curu-n două luntri nu poți șede. Lacomului cît să-i dai, el nu zice ba. De la cinci pîni miezul, de la nouă colaci coaja. El aduce închinare pîntecului pastrama și ridichi, ca să se-mplinească scriptura că două bătăi strică, dar două mîncări nu!
10

Rîd toți cu poftă.

Iar rîsul ajută la-nfulecare! Dacă șarpele ar ști să rîdă — nu i s-ar opri broasca-n gîtlej!

PANN

15 Au curs bine zicalele din gura păcătosului, gata înmă-nuncheate și gata de tipar.

SPUDERCA

Nu-i prea miroase gura a teasc de tiparniță!

COCORANDU

20 Teascul ăsta înghite gogoși!

BIDU

înghite gogoși, dar scoate proverbe!

PANN

Ei, băieți, de fiecare-nțelepciune — un covrig!

25

COCORANDU

îi șoptește lui Pann ceva la ureche.

PANN

Cocorandule, asta a fost proastă, trebuie să plătești gloabă!

30

BIDU

Cînd cămila a voit să dobîndească coarne, și-a pierdut și urechile!

PANN

Pentru sănătatea cui - închinăm astăzi, băieți?

SPUDERCA

Să închinăm pentru haiducul Groza, în ciuda cîrmuirii!

PANN

Să ne trăiască haiducul Groza!

5

BIDU

Șă mai cutreiere țara cu spaimă și bucurie !

Tuspatru beau.

PANN

10 Umblă Groza, umblă zău,
pe la Bran la făgădău —
Pe drumul Rîșnovului,
prin țara Brașovului,
coviltirelor străine
15 el răscrecea le-o aține.
Dezbracă săsoaicele,
străbate răstoacele.
Ziua el și-aprinde vatră
între iezere și piatră.
20 Noaptea vine pînă-n Schei,
dă mîndruțelor cercei.
Și la una-i spune-n șoaptă,
la căldură, noaptea toată:
„Cine ți-a mai da cercei
Să se spînzure ca ei!”

25

SPUDERCA

Pentru mîndra neștiută!

Se ridică paharele.

Hei, Nușca, ziua-ți porți cosițele legate, dar noaptea cine ți le vede lungi de-ți bat pulpele?

30

BIDU

Cine-o fi mîndra aceea care-l ia-n primire pe Groza, la căldură — noaptea toată? N-ai prins vreo știre, Nușca?

NUȘCA

Eu nu scot vorbe nimănu!

BIDU

Ca și cum vorbele trebuie scoase — ca să umble!

NUȘCA

Adică — ce fel?

5 **BIDU**

Ei, Nușca, n-ei spune că haiducul încă nu ți s-a făcut cunoscut, că noaptea, pe la ceasuri mici, după ce pleacă toți mușteriii...

NUȘCA

10 Bine că se crede-așa — încaltea crește faima circiumei!

SPUDERCA

Vestea și faima i-o faci tu, Nușca!

NUȘCA

Vrei să mă iei de pe picioare cu vorbe călduțe?

15 **PANN**

o prinde de bărbie

Ian stai puțin — cum sunt ochii tăi, Nușca?

NUȘCA

20 Căprui, Anton Pann, dar acu trebuie să fie verzi, pentru că privesc afară, și afară-i senin-albastru!

PANN

Îți joacă ochii în multe culori, Nușca! Așa-și schimbă și haiducul costumele și înfățișarea. De luni de zile ne ține-n încordare! Ba c-a fost văzut colo, ba c-a fost zărit dincolo.

25 Cineva a găsit o potcoavă pe sub Piatra Craiului, altul a dat cu ochii de-o umbră prin tancurile Postăvarului! Ce n-aș da să-i văd și eu o dată strălucita față!

NUȘCA

30 Cum să i-o vezi, Anton Pann, de vreme ce și-o schimbă de la o zi la alta? El nu lasă în urmă decît așa — cîte-opot-coavă, cîte-o umbră —

PANN

Cîte-un zvon și cîte-un dor!

Mică pauză.

NUȘCA

Așa e — cîte-un zvon și cîte-un dor! — Dar pe mine să nu mă prea amestecați în treburile și poveștile haiducului!

Se vîră să șadă între ei

5 încă faceți bunătate de-un pic de loc, că parc-aud ceva — și am nevoie de adăpost!

S-aude de afară vag zvon de cimpoi.

BIDU
o trage pe genunchii săi

U« încă n-am dat de-o parte bună ca să mă-nsor, și mi se pare că acu găsiu ce căutai —

NUȘCA

Numai să-ți priască!

îi dă peste mini și se bagă între Bidu și Pann.

15 **Intră prin ușa din stînga un ursar, cîntînd din cimpoi, cu un urs uriaș. Toți sar de la mese cu strigăte. Se produce veselie, dar și oarecare încordare. Unii se trag în colțuri.**

SCENA II

Aceiași, Ursarul, ursul

20 **URSARUL**
cîntă din cimpoi.

URSUL
se ridică în două labe și joacă.

25 **Cîțiva se așază iar la mese, se urmărește jocul ursului, spectacolul ține cîțva timp, întrerupt de exclamații: „Uite-1, măi! Mare-i, Doamne! Pînă-n grindă! Bată-1 pustia!” — Apoi cimpoiul contenește, ursul s-așază, toți aruncă bani spre Ursar, care adună.**

URSARUL

30 **Scoală, Moș Martine, că nu mi se mai alege nici ceas de odihnă, nici ceas de cîștig cu tine! Scoală și arată-ne unde sălășluiește Sfîntul Duh!**

URSUL

35 **se ridică și merge în două labe spre Anton Pann, însoțit de curiozitatea și încordarea celor de față. Ajuns aci, ursul s-aplecă și-1 linge pe Anton Pann pe frunte. Nușca a sărit țipînd. Toți rîd.**

URSARUL

Acolo sălășluiește Sfintul Duh, chiar acolo.

COCORANDU

Te unse ursul pe frunte, Anton Pann!

PANN

Mă unse cu roua botului și cu mirul primăverii! M-a uns și m-a ridicat în scaun! Ce sunt acu? Crai ori vlădică?

URSUL

mormăie ceva la urechea lui Anton Pann.

10

BIDU

Mai tare, Moș Martine, s-auzim și noi!

URSARUL

Ești alesul, jupîne Anton Pann! Asta vrea să-ți spună pe limba lui dobitocul!

15

TOTI

Vivat alesul!

URSARUL

Hei, Martine, acu să dai în brînci pînă unde s-a ascuns diavolul!

20

URSUL

sare pe patru labe după Nușca.

NUȘCA

fuge pe după mese țipînd; ursul după ea. Se stîrnește mare zarvă. Ursul o ajunge într-un colț, își bagă botul în fustele ei și le răscolește-n sus. Țipete, rîs. Ursul fuge apoi la Ursar.

25

URSARUL

către Nușca

Ei, ți-a descoperit ursul farmecele! Pasămite, pe-acolo s-ascunde cineva!

30

SPUDERCA

E urs sau om?

BIDU

O fi haiducul Groza!

COCORANDU

I-o fi plesnit haiducului prin cap și asta!

5

URSARUL

Pipăiți-l la rădăcina urechilor — și-ți vedea!

BIDU

Să mai joace o dată!

URSARUL

10

Sus, Martine!
începe să cînte iar din cimpoi. Ursul joacă. Ies apoi cîntînd și jucînd.

SCENA III

Aceiași, fără de Ursar și urs

PANN

15

Mi-a pierit piuitul cînd s-a dat la mine!

NUȘCA

Și pe mine cum mă luă la goană cu capul cît ceanul!

SPUDERCA

20

Și cum te-a răscolit cînd a dat de fustele tale — ca un pașă cuprins de foc!

COCORANDU

către Nușca

încă puțin — și te-ar fi dezbrăcat!

NUȘCA

25

Ți-ar fi plăcut, Cocorandule! Și te biruie mîhnirea că nu te-ai găsit în locul lui!

S-aude afară un pocnet de carabină.

PANN
tresare
Ce-o mai fi si asta?
5 TOȚI
sar la fereastră
Pandurii din cetate!
Tropote afară.
BIDU
10 Nu-ți spuneam, jupîne Anton Pann, că vin pandurii să
te ducă la biserică?
Toți rîd. Intră trei panduri.

SCENA IV

Aceiași, trei panduri

15 ÎNȚIUL PANDUR
Sus mînilor!
Toți ridică mînilor, numai Pann și Cocorandu nu.

PANN
Cocorandule — tu de ce nu ridici mînilor?
20 COCORANDU
le ridică.

ÎNȚIUL PANDUR
cătore Pann
Dar dumneata de ce nu le ridici? Sus mînilor!

PANN
25 nu ridică
Ce-i, pe cine căutați?

AL DOILEA PANDUR
Pe haiducul Groza!

PANN
mucalit
Să nu trageți, panduri, că încă nu mi-am scris testamen-
tul și trebuie să las avere mare-n urma mea!
5 ÎNȚIUL PANDUR
cătore Pann
Tu ești Groza!
PANN
E mare cinstea ce-mi faci!
10 ÎNȚIUL PANDUR
Cine ești dumneata? Ce-mi umbli cu șoalda și cu prefăcă-
torii?

PANN
15 Ba să mă ierți! Eu nu-s haiduc. Eu nu-s nimic! Eu nu
sunt decît Anton Pann, poet și cîntăreț de strană!

AL TREILEA PANDUR
Umbă Groza pretutindeni și-și schimbă obrăzarul de la
un colt de uliță la altul!

PANN
20 Păi — ce fată am eu?

SPUDERCA
Pe-aici n-a fost decît un ursar, un urs și un cimpoi! Au
fugit prin grădină-n sus!

PANDURII
25 ies în grabă.

SCENA V

Aceiași, fără panduri

TOȚI
rămîn o clipă liniștiți și respiră ușurați.

30 NUȘCA
Ei, care-a fost haiducul? Ursarul sau ursul? Sau poate
că unul din panduri?

SPUDERCA

Să stăm și să ne-ntrebăm! Vedeți, la ghicitoarea asta nu m-am gândit! Nici ursarul, nici ursul — nici vreunul din panduri! Se ține Groza de giumbușlucuri! S-o fi schimbat în cimpoi!

5

Din grădină se mai aud pocnete de carabină. Cei din circiumă se-nghesuie la fereastră să privească. Apoi, liniște. Toți se-ntorc de la fereastră și se privesc.

PANN

10 S-au rătăcit cu gândul pandurii că eu aș fi haiducul! Măi blajinilor, seamăn eu cu un haiduc?

NUȘCA

Semeni, Anton Pann, dar numai când îmi suflă mie cintece de lume!

15

TABLOUL II

Un salon în stilul epocii, Biedermeier, foarte încărcat și amestecat cu obiecte, mai ales icoane răsăritene. Două ferestre în fund, câte-o ușă în dreapta și-n stînga. Prin ferestre se văd coperișe de vechi burg și două turnuri, unul de la Biserica Neagră, celălalt de la Sfatul Cetății.

20 Pe masă o oală de pământ cu floare. Coana Safta și Anton Pann șed la masă. Pe-un scaun fesul turcesc al lui Anton Pann.

SCENA I

Coana Safta, Anton Pann

PANN

25 citește o gazetă: „Foaia pentru inimă și minte”, dar întreține și o conversație cu coana Safta.

COANA SAFTA

cu un teanc de scrisori în față, le desface, le citește și le alege.

PANN

30 Dacă m-ajută numai cu povețe ca d-alde astea — n-am dres nimic — coană Safta! Mă vor încolți creditorii din toate părțile, și atunci nu-mi mai rămîne decît să-mi pun amanet acest preacinstit fes al meu, în care de atîtea ori mi-am tras la sorti norocul și viața. Sau să iau calea codrilor!

COANA SAFTA

Dacă nu-ți bagi la cap zisele mele! Cheltuiești peste puteri. Mai strînge cureaua!

PANN

5 Parcă n-aș strînge-o! Mata nu vezi? Sunt ca un țîr?

COANA SAFTA

Ei fi, dar ești bine căptușit, și pe din afară nu se prea cunoaște. Dimpotrivă, judecînd după înfățișare »-ar zice că ai cam ieșit din matcă — de-o vreme —

10

PANN

Nu crește carnea pe mine de mulțumire! Asta-i burtă de copil sărac. Încolo sunt piele și os! M-au umflat grijiile!

COANA SAFTA

Și noptile de veghe lungă!

15

PANN

Dacă n-am răsunset nici la dumneata, atunci nu mi-ar mai rămîne decît frunza verde..., căci fesul n-are preț decît cu capul meu împreună, iar de lumina din dosul frunții nu mă pot lipsi! De unde închei că tot numai codrul mi-ar fi izbăvirea! Am s-o iau pe urmele haiducului! Într-un fel începutul l-am și făcut, fără voia mea. Ascultă, coană Safta, deunăzi pandurii mi-au pus carabina-n piept. Mi-au pus gând că eu aș fi haiducul Groza! Eu, care nu sunt decît furnizor de stihuri la curtea matală! Au și tras pandurii!

25

COANA SAFTA

speriată

Ce? Au tras? Nu mă speria!

PANN

30 Noroc că n-a răspuns cocoșul! Altfel îmi dam ortul, iar mata ai fi rămas cu dobînda!

COANA SAFTA

Cu ce dobîndă, mă rog?

PANN

Mai întrebi? Cu dobînda că n-ar mai trebui să-ți plătești furnizorul de versuri. Ai fi scăpat ieftin. Ce te-a'i fi făcut însă fără de ajutorul meu?

5

COANA SAFTA

Vorbești alandala, verzi și uscate, ca un măscărici ce ești!

Pauză scurtă. Pann citește iar în gazetă, Coana Safta, prin scrisori.

COANA SAFTA

10

a deschis un plic, rîde

Anton Pann, ca să vezi... Un oarecare își trimite în plic data nașterii, a lui și a ibovnicei. Dorește a ști de se potrivesc! El e din zodia Racului, ea — din a Fecioarei!

PANN

15

Se potrivesc de minune cele două flăcări! El e unul care din patru în patru anotimpuri strică logodnele, iar ea umblă ca una ce-i osîndită a rămînea veșnică mireasă! Vin inimile toate la mata să ceară sfaturi și să caute mîntuire!

COANA SAFTA

20

Ca la spital!

Cercetează alte scrisori

Uite altul! Țsta dorește niște stihuri pentru iubită!

PANN

25

De șase ani, de cînd m-am mutat peste munte de la Tirgoviște și-am rămas apoi ca o nălucă fără de căpătii în Scheii Brașovului, inima mea trebuie să iubească pentru toți vîrstnicii și nevîrstnicii! Vor stihuri cu toții, parcă n-ar fi chip de dragoste și fără stihuri! Amoroasă cetate! Primăvara plutesc aici prin văzduh stihurile, ca toamna funigiei!

30

COANA SAFTA

Vrei să spui că ai descălicat cu bucuriile tale aici pe la noi cam în neguri! Eu găsesc că meseria de stihuior nu e prea anevoioasă. — Pe urmă, mai și aduce cîte ceva!

își sună cheile.

132

PANN

Cîntă cocoșul, dar soarele nu răsare!

COANA SAFTA

Nu pricep pe unde bați!

5

PANN

Află de la mine, coană Safta, că n-am să mai dau față cu mata cîta vreme ocolești învoielile! Am să scriu de-acu la „Foaia pentru inimă și minte”. Surîzi dumneata, dar eu nu glumesc. Am și început. Cei de la „Foaie” mi-au tipărit versurile închinat haiducului Groza!

10

COANA SAFTA

Și, ca un necopt ce ești, îți dai cu părerea că aceia au să te plătească mai cu zor decît mine! Stai puțin și cumpănește! Și, mai vîrtos, nu te grăbi! Cîntecul ți l-au tipărit, dar numele — nu! A apărut poezia ta — cum s-ar spune — ca un copil găsit la răscruce de drumuri. Cu scîncete și fără autor!

15

PANN

Nu te trudi, coană Safta, cu bănuielei nelaloc. Eu sunt iO vinovatul, care le-am trimis poezia așa — fără nume!

COANA SAFTA

Pasămite, nu vrei să-ți iei numele în deșert — fiindcă ții de biserică!

PANN-

25

Chiar dintr-o asemenea pricină — nu! Dar aș putea oare să iscălesc cîntece de haiducie și de iubire, eu — cîntărețul-de la Sfîntu' Niculae? M-alungă epitropii!

COANA SAFTA

Te-alungă epitropii! Ei, vezi — parcă eu nu știu!

30

PANN

Sunt sătul de viața asta și nu doresc decît s-o închei. Rătăcesc tot prin fundături, ies din una, dau într-alta. Cînd văd o punte, se-nchide poarta. Cînd se deschid porțile, se ridică punțile. Alta era să fie soarta mea, alta! Dar pe-

133

semne mi-a furat-o cineva. Mi-a furat-o haiducul Groza! Iar dacă mi-a fost dat să fiu poet, atunci din naștere trebuia să devin poet dezmetic! Dar m-a despoiat ursita și am rămas chiar și fără puțința de a-mi semna versurile. Iată-mă astfel poet domol, la dispoziția coanei Safta!

COANA SAFTA

Nu te mai jelui, că n-ai cui! Și afară de aceea poate că poștașul va aduce astăzi ceva — ca să-ți mai îneci o parte din griji!

10 **Bate cineva la ușă, rar și distinct, de trei ori.**

Vorbești despre poștaș, și poștașul în poartă! Poate ți-a intra Dumnezeu în voie!

SCENA II

Aceiași, poștașul Panțu

15

PANȚU
intrînd

Sănătate, coană Safta! Aveți maldăre de scrisori!

Vine, pune un teanc enorm de scrisori pe masă.

PANN

iO Cît turnul Vavilonului, și să mai suspine coana Safta
că afacerile nu merg!

PANȚU

Numai haiducul Groza mai primește atîtea răvașe!

PANN

5 Da' pe alea unde le lepezi?

PANȚU

9 Pe tavă de mușchi verde în margine de stejeriș. Acolo-i hotarul fără de statornicie al lui Groza și acolo îl întîmpină visările juneței! Toate fetele îi scriu — din Schei și de mai departe! — De mirat numai că pandurii nu-i dau de urmă! Eu mă prind cu oricine că cel ce face pe haiducul este săptămîna întregă — om cumsecade și cu rosturile lui în toată legea, vreun cetățean așezat și cu slujbă la-mpărăție chiar în Brașov! N-ați luat seama că haiducul Groza își încearcă

loviturile numai duminica sau în zile de sărbătoare, adică în răgazuri cînd nu-l ocupă slujba?

PANN

5 Oricum, tare-mi plac loviturile ce le potrivește! Mai încâlzește cineva și pe nevoiași! Are fantazie haiducul! Pe poeți îi scutește de orice osteneală de a mai născoci basme, iar pe panduri îi încurcă mai mult cu îndrăzneala gîhdului decît cu desîșul codrilor. Este în Brașov unul singur care ar putea să le facă la fel isprăvile, nu cu fapta, dar cu închipuirea, și-acela sunt eu, Anton Pann!

PANȚU

15 Mă uit la dumneata, domnule Anton Pann — și te ascult. — îmi dai, așa, ca un ghimpe de bănuială! N-ai vrea să ne oprim oleacă? Nu care cumva poetul fără de nume care-nchină cîntece haiducului Groza în „Foaia pentru minte” — ești chiar dumneata?

PANN

20 Nu zic ba și n-am de ce să mă ascund. M-ai ghicit, amice! Și așa de-a dreptul și fără încunjur, ceea ce înseamnă că și un poștaș poate avea fantazie! îmi pare numai rău că nu te pot întreba la fel: postase Panțu, n-ai vrea să ne oprim oleacă? Nu care cumva dumneata ești cetățeanul rostuit și cumsecade care în zile de sărbătoare își încearcă norocul la drumul mare?

25

PANȚU

îndoiala ar fi la locul ei, dar n-ar dovedi nimic. Sau, mai bine zis, îndoiala ar dovedi doar că o închipuire atît de aprinsă, care ar schimba pe un poștaș în haiduc, nu are nici chiar un poet!

30

COANA SAFTA

Palavre și joc! Vînturați mai mult pleavă decît grăunțe! — Bani — n-ai adus?

PANȚU

în zi de marți?

COANA SAFTA

prefăcută

Asa e — uitasem !

PANN

Aşa e — zi de marţi! Păcătoasă zi! Marţea nu-i a banilor, dar marţea promite şi coana Safta! Marţea i se face şi ei milă de călătorul spre Ţara Făgăduinţei!

PANȚU

dă să plece

Să trăiți, domnule Anton Pann, plecăciune, coană Safta!

PANN

Ai luat mai mult decît ai adus! Căci ai adus răvaşe şi duci nădejile, iar eu tot de izbelişte rămîn!

PANȚU

dă din umeri

Poate că mîne-a fi pe de-a-ndoasele!

PANN

Mîne coana Safta va găsi altă pricină să-şi mute vorba!

Panțu iese.

SCENA III

Coana Safta, Pann

PANN

Cu alte cuvinte, socoata a fost uşoară. An n-am câştigat, ăstimp am păgubit, la anul trag nădejde! Vorba ceea: Cine nu-i dator — e destul de bogat! Ascultă, coană Safta — vrei s-auzi o poveste? O născocesc acu şi ți-o ferec de-a dreptul în rime!

O văduvă-n vîrstă, bătrîna, zbîrcită,
cu doi dinți în gură, barba ascuțită,
nas cît pătlăgeaua, la vorbă-nțepată,
cu ochii chiacîră, fața mohorătă,

peste tot negoasă şi poşomorită,
umblă-ntunecată şi tot Înnorată!
Cîntă-i, lele, cîntecul,
că mi-e drag ca sufletul!
Neaga-Neaga reaua
sparge mahalaua!

Cu nimenea în lume nu se are bine,
se ceartă cu sine cînd n-are cu cine.
Slugi, cîne, pisică — îi bate cu sudalme,
şi pentru o muscă își dă singură palme.
De-ar fi, cum umblă veche o zicală,
cerul tot hîrtie şi marea cerneală —
ca să se descrie — ar fi puțințele —
toată istoria astei muieri rele!

10

15

Pauză **de-o** clipă.

COANA SAFTA

De ce te-ai oprit? Aştept să-mi spui povestea! Pînă acu n-ai intrat decît în tindă! Ai descris pe Sfînta Vineri!

PANN

20 Ahî — pe Sfînta Vineri, care-ncheagă şi apele. Chiar așa! Aşteptî povestea? Ai s-o vezi cu ochii matale, coană Safta, nu mai e nevoie să mă ostenesc! Are să se dapene singură povestea asta. Mie o să-mi ardă inima, iar pe Sfînta Vineri are s-o ducă la Judecata de Apoi!

25

Deocamdată îngăduie-mi să suspin o dată: oh, tinerețele mele — unde ați rămas?

COANA SAFTA

Caută-ti de drum!

PANN

30 Ar trebui atunci să mă iau, tot cu ochii-n sus, după Drumul Robilor.

COANA SAFTA

Tu, Anton Pann, tu — cu cele treizeci de toamne aurii ale tale, te tînguiești așa?

PANN

Cum ai zis? Eu, cu cele treizeci de toamne ale mele? Au fost mai multe, coană Safta! Toate anotimpurile mele au fost toamne — doldora de amărăciune și de rugină! N-am avut în viață decît o singură primăvară, primăvara cînd am cunoscut grădinile Ioanei mele! Cu primăvara aceea în brațe ar fi trebuit, de-acolo, de la Tîrgoviște, s-o iau peste Dunăre spre porturile grecești, dar am fost șui și am trecut munții spre cetatea cu neguri, unde mi-e dat acu să-mi port jugul și fesul. Ce cîntec aș fi nimerit atunci și pe ce strune aș fi cîntat! Aș fi scris versuri în limba zeilor, nu în limba Scheilor! Astăzi aș fi poet în vreun ostrov grecesc. Poate în Rhodos sau în Chios, în Mitilene sau Patmos!

COANA SAFTA

Te întăriți singur! Și nitam-nisam te-ai hotărit a-mi spune că ostrovul brașovencelor îți face silă! Uite — nu te cred!

Te apucă pe tine așa, cîteodată, după nopți de chef! Ești cam mahmur, Anton Pann. Firește! Nu ți-ai împlinit somnul! Te trădează dungile din jurul gurii — dungile cele ca două păraie!

PANN

citește iar.

COANA SAFTA

mai caută prin scrisori

Bunicii mei au venit din Pireu — prin urmare, vezi tu — obraz subțire ce sunt — ar trebui să mă simt măgulită că te atrag ostroavele grecești! Totuși nu mă las orbită! Își are frumsețile sale și cetatea noastră, oricare ți-ar fi tînguirea! Nu-i un ostrov care să iasă din ape, dar s-alege sub cer locul și este o încîntare cel puțin pentru ochii cari știu să vadă. Atirună de jur împrejur grădinile. Cînd totul e în floare, se umplu străzile de tineri și s-aud pretutindeni, în mers, condurii frumoaselor pe caldarîmuri! Ai băgat de seamă ce minunat umblă fetele noastre? Știe fiecare ce-i dactilul! Au iambi în coapse! Parc-ar număra silabe cînd se plimbă! Crește fiecare-n școala poeziei!

Pauză scurtă.

De ce pui lăcat gurii tale, Anton Pann?

PANN

5 Dungile astea în jurul gurii, le vezi, coană Safta? Nu sunt păraie, cum le-ai numit! Astea sunt paranteze! Cum n-aș tăcea dacă Dumnezeu mi-a pus gura-n paranteze? Cuvîntul meu e suspendat. De-acum vorba matale stăpînește!

COANA SAFTA

10 Îți ai tu nemulțumirile tale, Anton Pann, dar în cele din urmă recunoști și tu! Cultul iubirei înfrumșețate, căruia i s-a dus faima, de-aici se răspîndește în cetatea noastră, de-aici, din salonul meu, de la școala ritmului și-a poeziei!

PANN

15 Parcă vorbești de pe cea lume! Ți-ai însușit tonul sublim! Dar oare de ce n-ai spune școalei matale pe nume? Zi-i „Spitalul amorului” și ne-am înțeles!

COANA SAFTA

Răutățile tale nu rănesc nici cît razele unei candelă de icioană!

20

PANN

Și asta-ți vine foarte la socoteală. Ce-ți pasă eă-ntr-o zi — în raiul matale eu am să dau peste dracul?

Bate cineva la ușă.

COANA SAFTA

25

Poftim!

Intră Ioana.

SCENA IV

Coana Safta, Pann, Ioana

IOANA

30

Bună ziua, coană Safta!

către Pann

Anton Pann — aici erai?

COANA SAFTA

Poftim, Ioano —
Ce surpriză! Dar unde-i fetița ?

IOANA

5 A adormit pe canapea și mi-a fost nu știu cum — s-o trezesc!

PANN

Mă bucur, Ioano — că ai venit!

IOANA

10 șade
Te-am căutat prin toate...

PANN

o întrerupe, foarte calm

15 Las', Ioano — că rostesc eu cuvîntul! Tu să nu-l pronunți!
M-ai căutat prin toate — circiumele din Schei! Prin — circiume !

IOANA

Dacă-i urlt cuvîntul — de ce mă silești — să...

PANN

20 **calm**

Ioano, eu nu te silesc! Dimpotrivă, totdeauna am căutat să te țin departe de toate astea. Ca un vis aș vrea să treci prin lumea asta. Tu, Ioana, tu poți să rămîi ceea ce ești. Lumină, numai lumină! — Dar eu—?

25 IOANA

Dacă ai ști, coană Safta — cu cine stă la masă Anton Pann — prin circiume și cu cine se ține de pozne prin iarmaroc și pe uliți.

PANN

30 Ioano, vezi — aici greșești! Pentru un poet nu există societate nepotrivită! Putem noi oare, noi — neadormiții, chinuiții, nerăsplățiții luminii —, să ne scutim de atingerile acestea cu tărîmuriile cari ne strică nină-n măduvă?! Nici

un cîntec și nici o înțelepciune n-ar ieși din strunele noastre dacă am ocoli atingerile!

IOANA

Cum zici tu — așa să fie! Cum crezi tu — așa e bine! Las' să ningă, să plouă, numai vreme rea să nu se facă!

PANN

Iată-mă, Ioano, așa sunt eu, și cînd ai treizeci de ani, cum le-am făcut adineaori socoteala, nu te mai schimbă nimeni!

10 IOANA

Rău ai ajuns!

PANN

Asta-i încă puțin. Am învederate sorți de-a ajunge și mai rau.

15 IOANA

De ani te tot lauzi...

PANN

Las', Ioano, nu mă descuraja și tu! Am să-l spun eu — cuvîntul! De ani mă tot laud cu cartea la care scriu —

20 IOANA

Uite, eu nu mai cred!

PANN

25 Și totuși, ai s-o vezi, Ioano. Și are să fie *Povestea vorbei* o carte în care înțelepciunea se toarce singură, ca poveștile din *O mie și una de nopți*! Va miroși cartea îmbelșugat și pestriț, ca piața de lîngă Turnul Sfatului, cu adieri de verdețuri și pește, de cașcaval, de garoafe și mătăsuri. Și vor suna vorbele precum galbenii zarafilor, cari stau cu șetrele în șir, schimbînd florini austrieci cu ruble rusești și cu parale otomane. Și *Povestea vorbei* va fi hotarul dintre Apus și Răsărit!

IOANA

Vino acasă! Anton Pann! Te rog!

PANN

Mă cutropești, Ioano, cu dulceața, dar uite — teancul cela pe masă! Mai avem treburi! Coană Safta, spune-i și mata, ca să priceapă!

5 COANA SAFTA
întărește din cap.

IOANA

Viața asta n-o mai îndur!

PANN

10 Nu răscoli în mine toată amărăciunea, Ioano! Curge prin mine ca nămolul, ca plumbul greu — amărăciunea. Sălășluiesc între ispite și nevoi — și trebuie să rîd, căci numai rîsul mă mai face să uit! Sunt mîhnit, Ioano, pentru tine și pentru Gabi, că apa nu ne vine la matcă precum aș
15 vrea! Mi-a dat Dumnezeu daruri, însă n-am noroc. Cîteodată numai, arar, mi s-arată o lumină, dar pînă să trag jeraticul — rămîne cenușa! Cîteodată mă mîngîi cu gîndul că poate n-am noroc ca să vorbească în mine și mai tare darurile. Oricum, chiar și o asemenea mîngîiere nu e decît un
20 vuiet deșert, și sunt amărît și rîd ca să uit.

IOANA

Tu ți le faci pe toate!

PANN

25 Eu mi le fac. Recunosc. Dar nu port nici o vină. Așa vin totdeauna toate împrăjările, că trebuie să mi le fac. Te iubesc, Ioano, cum nici nu crezi. Cîteodată, cînd rămîn singur în vreo circiumă, lăcrimez cit o livadă în răcoarea serii la gîndul și de teama că aș putea să te pierd!
30 Te iubesc, Ioano. Pe tine și cîntecul, gluma și tristețea, și iarăși pe tine! Poate că de-acolo de unde se hotărăsc tablele sorții — mie mi s-a menit să devin haiduc, să mă-ndrăgească fetele și nevestele din Împărăția Otomană și din ăst colț de-mpărăție nemțească! Dar mi s-a ales altfel! Dumnezeu m-a
35 ademenit cu tine și cu cîntecul!

Și, în loc să sting sub paloș capete de negustori și bogătași, eu tai numai capete de trandafiri.

IOANA

5 Il auzi, coană Safta? Așa mă sucește și mă răsuțește. Și eu iarăși mă-ntorc, și iarăși îl cred. Așa m-a-ncîntat și cînd am purces cu el de la Tîrgoviște, de-am trecut prin porțile Branului.

S-aude ca o ușoară bătaie la ușă.

COANA SAFTA

10 Parcă a bătut la ușă — ca o mină mică...
Se duce, se uită

Ha! O pisică!

Deschide

Gabi!

15 **Intră Gabi, o fetiță ca de cinci ani.**

SCENA V

Aceiași, Gabi

IOANA și PANN

Gabi!

20

GABI

vine, își freacă încă ochii de somn

M-am trezit și-am venit!

IOANA

Ți-am spus să nu mai pleci niciodată singură de-acasă!

25

PANN

se ridică

Hai la tătucul
Primăvară mică,
Cine te ridică?

GABI

Vară mare
mă ridică,
mă ridică
pînă-n soare!

PANN

O înalță sus, sus, și-o coboară **repede**.

GABI

rîde cînd e dată vertical **în jos**

10 încă o dată — fă-mă mare cît turnul de la Biserica
Neagră!

PANN

Cît întunecatul cela — de-acolo? — Nu, am să te fac și
mai mare! Te fac mare, mare, cît bucuria tăticii!

15 O ridică încă o dată, și Gabi rîde iar cînd e dată în jos.

GABI

Pe dăinuș în jos — luneci frumos! Și te gldilă —

PANN

Spune-mi tu mie acu — ce cauți aici?

20 GABI

îl prinde de-un smoc **de păr din cap**

Te duc acasă — de-un fir de mătasă! Dar să taci muicom!

PANN

25 Uf, coada calului!
Gabi, nu mai trage!

GABI

Tata țipă, boul rage!

PANN

30 Vasăzică — nici una, nici două — ci să vin acasă! Deo-
camdată mergeți voi frumușel înainte, că pe urmă vin și
eu. Mai avem aici niște trebușoare. Nu-i așa, coană Safta?

COANA SAFTA

Este, scumpelor, este. Și ne-am trudit și pînă acu —
de-a dat inima din noi!

IOANA

5 Ei, haide, Gabi. Zi frumos: la revedere!

GABI

face o reverență

La revedere!

Se duc spre ușă; din ușă Gabi se-ntoarce, vine pînă la masă.

10 Vreau să-l iau și pe tătici!

Ia fesul de pe scaun, și-l pune pe cap și fuge rîzînd pe ușă afară, pe care
Ioana O deschisese în așteptare. Ușa se-nchide după ele.

SCENA VI

Coana Safta, Pann

15 PANN

Ar fi timpul să ne apucăm de lucru — coană Safta!

COANA SAFTA

Așa mi se pare și mie! Să ne întoarcem la chestiunea
foarte' arzătoare a tînărului — Napoleon Furnică!

20 PANN

E plin de ardoare Napoleon! Napoleon... Furnică! A
ajuns la modă numele de cînd cu împăratul frîncilor. Am mai
auzit de unul pe care-l chema Napoleon Pagubă, și pe fra-
tele său — Danton Pagubă. — Și ce dorește, mă rog, arzătorul
25 Napoleon? Vrea tînărul să-și scoată folosul din nume? Și
cine e frumoasa?

COANA SAFTA

Domnișoara Catinca Stinghe! Arzătorul nostru ar vrea
niște versuri!

30 PANN

Niște versuri — cu nestemate prinse-n aur!

COANA SAFTA
In cel mai tîrziu zece zile!

PANN
Unde stă — suava?

COANA SAFTA
Lîngă Poarta Cetății... Știi... în casa din stînga cînd
cobori, cu intrarea tăiată în zidul orașului. In casa cu patru
turnulețe!

PANN
10 Se face, dar plata înainte!

COANA SAFTA
Cu tine anevoie o scot la capăt. De unde plata, dacă
poștașul e nărăvaș? Mă achit de îndată ce-mi vin bani și
cînd mi-i da versurile.

PANN
Punga-mi spune că eu am nevoie de bani astăzi, iar
stihurile nu ți le pot face astăzi nici să mă tai. Trebuie să
văd mai întii fata, să nu îndrug nepotrivite. Și despre tînăr
de asemenea se cuvine să primesc oarecare vedere!

20 COANA SAFTA
îmi pare rău, astăzi n-am lețcaie.

PANN
Pe degeaba nu-ți mai mîzgălesc nici un iamb, nici măcar
un picior șchiop de hexamtru.

25 COANA SAFTA
Nu te-ncrîncena!

PANN
Este un gol în urmă, coană Safta, să-ți plătești datoria!
Pentru tot ce-a fost! Avem trecut mare-'mpreună!

30 COANA SAFTA
Dar debitorul esti — tu!

PANN
Femeia zgîrcită-l scoate și pe...

COANA SAFTA
...Anton Pann dator!

5 PANN
Eu voiam să spun: pe diavolul!

COANA SAFTA
Se potrivește și așa, dar m-a luat gura pe dinainte.

PANN
10 Dacă-i vorba de-așa — stricăm învoiala!

COANA SAFTA
La asta mă gîndeam și eu! Mi-oi căuta alt ajutor!

PANN
N-o să-l găsești în tot cuprinsul.

15 COANA SAFTA
Ești prea încrezut, Anton Pann. Te porți cu gîndul că
nu mai sunt și alții cu meșteșug! Tu nu-mi faci decît rime
împerecheate, alții se pricep și la rime cari se împletesc.
Apoi — la ritmuri ești de multe ori nebăgător de seamă.

20 Sunt eu de vină că te ivești dator? îți scad din simbrie cîte
zece parale de fiecare rimă nedeplină și cîte cinci de fiecare
poticneală. Nu mai îngădui licențe pe socoteala mea!

PANN
A găsit-o și pe asta!

25 COANA SAFTA
Uite c-am găsit-o. Altfel nu m-aș îmbulzi asupra unui
nevoiaș.

PANN
Și ce cusururi îmi mai găsești?

30 COANA SAFTA
Dar tu — mie ?

PANN

Pomelnicul ar fi așa de lung că s-ar stinge cădelnița în mîna popii care l-ar citi.

COANA SAFTA

5 Ne luăm noi — cînd de-a dreptul, cînd pe ocolite, cînd din tîlcuri, cînd pe față —.Dar vezi că nu mă poți supăra! Intr-atîta ne-am învățat unul cu altul.

PANN

10 Coană Safta, oftezi că nu ai bani. Bine, să încuviințăm că ar fi așa, cu toate că eu nu mă înduplec. Haide să ne mai tocmim. Dacă n-ai bani —

se-nduioșează

dă-mi cel puțin — uite, coană Safta — oala asta cu flori, s-o duc Ioanei! Vreau s-o împac. Are să se bucure și Gabi.

COANA SAFTA

15 sare

Oala cu floare?
Nu dau nimic! Ai nimerit-o — chiar floarea la care țin eu așa de mult! Mi-ai pus gînd rău astăzi, Anton Pann!

PANN

20 se ridică, ia oala.

COANA SAFTA

Te rezezi degeaba! Nu se poate! Te-ai aburit la minte?

PANN

25 se dă înapoi cu oala.

COANA SAFTA

se ține după el, vrea să i-o ia

Nu, nu, nu!

PANN

30 Coană Safta, vreau să-i fac și eu un dar Ioanei, nu e chiar de ziua ei, dar ai văzut! A plecat mîhnită!

COANA SAFTA

Nu se poate. Nu înțelegi? Cuvîntul e cuvînt!

PANN

fuge împrejurul mesei

Și vorba e vînt.

COANA SAFTA

după el, pune și ea mîna pe oală.

PANN

Nu trage, că se sparge!

O ia spre ușă.

COANA SAFTA

io țipă

Vrei să-mi scapi, dar nu te las! Nu, nu, nu!

Trage fiecare, oala se sparge, pămîntul din oală cade cu floarea, în același timp din fundul oalei cade puizerie de bani de aur. Galbenii se rostogolesc sunînd. Pann și Coana Safta rămîn buimăciți, fiecare cu cîte-un hîrb în mînă.

PANN

15 Vasăzică în fundul oalei îți ascundeai comoara! Sub pămînt, sub floare!

COANA SAFTA

20 s-apleacă și adună galbenii

Of, of, Dooamneee — Doamne!

PANN

s-apleacă și el și ia doi galbeni

25 Sfinte Arhanghele — m-am dus și eu o dată într-un noroc — și-am nimerit!
Ei-ei, acu-i acu! Te-am dibuit unde nu te știa nici pămîntul, coană Safta!

Dă să plece.

COANA SAFTA

30 țipă

Stai, stai — nu fugi, că țip și adun vecinii!

PANN
i-arată banii

Dar sunt cinstit, ți-arăt ce-am cules! Doi galbeni — avans!
Avans pentru stihurile comandate! Să ne trăiască ardoarea
lui Napoleon!

Iese, trage ușa după el.

COANA SAFTA
singură

Ăsta-i poet — nu i-aș mai spune pe nume! Poet — de
drumul mare!

Se-nduioșează

Dragul maichii!

ACTUL II

TABLOUL I

Lîngă Poarta Cetății — ziduri vechi, medievale, cîteva case în linia
zidurilor, una, mai la o parte, cu patru turnulețe. Noapte. Felinare
luminează miop printre copaci, pe alee.

5

SCENA I

Pann, pe urmă Paznicul de noapte

PANN

se plimbă singur pe sub copaci, fluieră ușor o melodie. S-aude bătînd
dintr-un turn ora 11.

10

...opt, nouă, zece, unsprezece!

GLASUL PAZNICULUI

15

Hort ihr Leut' und lasst euch sagen:
die Uhr hat elf geschlagen!
Bewahrt das Feuer und das Licht —
damit kein Unglück nicht geschieht...

S-apropie Paznicul, cu pași grei, misterios tîrîți.

PANN

Vine paznicul.

20

PAZNICUL

Guten Abend!

PANN

Bună seara!

PAZNICUL

25

A, sunteți — român ?

PANN

Român, firește! Toată ziua sunt român, numai la ceasul acesta sunt gata să-mi trădez neamul și să mă prefac în privighetoare!

PAZNICUL

ridică un moment felinarul ce-l poartă în mîna

Cînți, jupîne Anton Pann, cînți — nu te-ncurci!

PANN

Din copilărie m-am trezit suflînd... Dar cum se face că mă cunoști?

PAZNICUL

Cum nu mi-aș cunoaște — chiar și pe-ntuneric — mușteriii ! Știu eu — și cum le bate inima, și cum le ticăie ceasul I

PANN

Mi-arăți în care casă locuiește familia Stinghe?

PAZNICUL

Vezi colo-n întuneric? Casa din zidul cetății...

PANN

Mulțumesc.

PAZNICUL

Vrei să dai o serenadă? Fără chitară, fără alăută?

PANN

Cu oarecare-ncunjur, ne-ntîlnim. Chiar serenadă n-am să dau, dar caut să născocesc un cîntec. Ascultă, Hans —

PAZNICUL

Ascult, numai cit eu nu sunt Hans!

PANN

Mare minune — un neamț care nu e Hans! M-ai putea lămuri puțin — cum și de ce ai strigat adineaori ?

PAZNICUL

Ca să fugă tîlharii! Haiducul Groza a tăiat ieri-noapte drumul unui negustor — chiar la Timișul de Sus, către Predeal!

PANN

Cînd a trece-odată Groza prin Brașov, trebuie să-i pui mîna-n ceafă, Hans!

PAZNICUL

5 N-am să mă potolesc, și de-oi pune mîna pe el cer juzilor să-l spînzure pe fereastra acelu turn în ruină pe dealul din față! La ceasul acesta gîdele dă tîrcoale gorganului cu căpă-țînile, foarte doritor de a mai vedea o dată pe cei ce-au is-pășit !

10

PANN

Ești prea crunt, Hans! Adecă de ce l-ai spînzura? Face și Groza bine — cum poate: ia de unde este și-mparte unde nu-i!

PAZNICUL

15 Ia de unde este și-mparte unde nu-i! Dar asta nu-i creș-tinește, în evanghelie se spune că celui ce are i se dă, celui ce n-are i se ia!

Rîde.

PANN

20 De dreptatea asta m-am poticnit și eu cîteodată. Dar fac cruce și-ngin: să-i fie de bine!

PAZNICUL

Cui ?

PANN

25 Celui ce mai citește din an în Paști prin cartea de care-ai pomenit!

PAZNICUL

Mare pacoste!

PANN

30 Care ?

PAZNICUL

Groza!

PANN

5 Nu m-aș mira să vină într-o noapte la plimbare prin cetate, îmbrăcat taman ca dumneata, cu felinar în loc de ghioagă, și să strige așa cum făceai adineaori. Cum ai cîntat? Mai zi o dată — că-mi plăcu!

PAZNICUL

Hort ihr Leut' und lasst euch sagen:
die Uhr hat elf geschlagen!
Așa am strigat, am cîntat, am spus și-am zis!

10

PANN

Ar afla el multe, Groza..., și foarte trebuincioase, despre curțile astea zăvorite cu lacăte de șapte sute de ani!

PAZNICUL

15 Herrgott — cîtă spaimă împrăștie! Toată lumea se-n-treabă și se teme. Cînd se-ntîlnesc doi pe întuneric, s-aude: Stai, cine-i? Unde-i? Țsta-i!

PANN

20 Paznice Hans, ți-aș da îndemn să nu mai treci pe la Biserica Neagră, că haiducul și-așterne cîteodată, precum se spune, chiar acolo, în pod. Și pentru un pui de somn bine face! Cui i-ar trece prin minte să-l caute chiar prin văzduhul lăstunilor și al liliiecilor! Odată s-ar fi îmbrăcat ca un sfînt de piatră și se uita din capul unui stîlp — din vîrfurile unui pînten de la Biserica Neagră — în piață, într-o zi de tîrg cu mare forfotă!

PAZNICUL

Ce îndrăzneală! Și de-acolo te-a văzut și pe dumneata, jupîne Anton Pann, ciupind florăresele și înșelînd pe-un zaraf c-un galben otoman!

30

PANN

Avea pesemne haiducul vedere largă în toate!

PAZNICUL

Mă duc, că altfel îi crede că eu-s Groza!

154

PANN

Păzea, că multe nu lipsesc!

PAZNICUL

He-he-he! Noapte bună!

5

Pleacă spre stînga.

SCENA II

Pann, apoi Ioana

PANN

se plimbă pe loc, ca-n așteptare.

IOANA

vine din dreapta.

PANN

Ioana — tu?

IOANA

15

liniștită

Cînd ai închis ușa în urma ta — am plecat și eu. Și m-am ținut tot pe urmele tale, la ceasul ăsta fără țipenie de om no uliți!

PANN

20

calm

Te ții prin beznă, Ioana — după păcatele mele... și tremuri toată!

IOANA

25 Tremur, Anton Pann, și pățimesc — că nu mai înțeleg cum mă țin laolaltă. Și inima mi s-a făcut mică de tot, ca nu știu — ce ai să-mi spui —. Eu ridic cuvîntul și eu sunt cea care mă tem——! Între noi doi, care-i cel ce face judecată și care-i cel ce așteaptă osînda?

PANN

30

îți spun — tot, tot ce poțtești!

IOANA

Și faci tot — tot ce doresc?

155

PANN
Aşa-mi este dat, Ioano!

IOANA
Şi nu-mi tănuieşti nimic?

PANN
Ți-am tănuit vreodată ceva?

IOANA
Tremur toată şi ard! Ia-mă în braţe, Anton Pann, du-mă
acasă — si vino si tu!

16 PANN
Ce vorbe sunt astea, Ioano? - du-mă acasă — — şi vino
şi tu——

IOANA
15 Da, să mă iei în braţe, să mă duci acasă şi să vii şi tu.
Dar să vii cu adevărat!

PANN
Şi dacă pentru astăzi mi-am făgăduit cuiva — focul şi
jocul — ce ne facem?

IOANA
26 Dacă ar fi numai joc — ți l-aş lăsa! Dar e în tine şi altceva!
Şi nu mai dorm de-atâtea nopți, şi nu mai pot!

PANN
25 Este, Ioano, recunosc. Este în mine şi altceva, este oare-
care nebunie şi-un vuiet care cere ceva, un pic de zăre şi-un
strop de îngăduință — să nu mi se numere pașii, să nu mi
se măsoare drumurile, să nu mi se cîntărească cuvintele.
— Este în mine o nebunie care vrea să se cheltuie şi-o căl-
dură care creşte cînd se dăruie, care se stinge cînd vrei so
aduni!

39 IOANA
Anton Pann, tu ştii — față de tine — mie mi se taie
puterile şi glasul! Şi nu mai pot nimic. — Şi totuşi aş putea
şi eu ceva. Aş putea bunăoară să — plec——. Atunci nime-

nea n-ar mai sta în pragul tău — să măsoare, să numere,
să cîntărească——

PANN
Ioano — iarăşi pragul cu amenințările şi cu vorbe din-
5 colo de orice măsură! Bine, sunt așa cum mă știi, dar ce ne
rămîne? Îmi spui tu ceva, îmi dai tu vreun sfat? Cînd te
ridici în prag — de ce nu vrei să cuprinzi cu privirea şi toată
starea în care ne găsim şi de care mi-e silă să mai vorbesc ?!

IOANA
10 Da, așa e —. Năcazurile, neajunsurile, bucata de pîne
pentru noi şi pentru Gabi——. Toate astea încerc şi eu —
te rog să mă crezi, toate astea încerc şi eu să le adun în mine
şi să țin cu ele cumpănă suferințelor multe, cari nu mă pri-
vesc decît pe mine!

15 Anton Pann, nu trece ușor peste tremurul şi tulburarea
* mea! Spune-mi — spune-mi — vreau să ştiu — să ne închi-
puim că am scăpa cumva de starea în care ne găsim —.
Ți-ai mai făgădui şi-atunci altor ființe — sufletul şi jocul?

PANN
20 Te-aş minți — spunîndu-ți că nu! Eu nu te-am obișnuit
să-mi primești cuvintele cu îndoială. Ingăduie-mi, Ioano,
să-mi port cel puțin față de tine — inima — ca un pahar
prin care vezi! Cu cît mă îngrădești mai puțin, cu atît viața
mea este mai mult a ta. Numai a ta. Arde jeraticul în pahar,
25 Ioano, nu-l stinge!

IOANA
Tu — Anton Pann — vatra mea aprinsă! Dacă ai rămî-
nea la mine, dacă te-aş simți totdeauna în preajmă, m-aş
zdrobi de două ori pe cît mă zdrobesc şi am ieși noi la liman
30 într-un chip...

PANN
Cu — sărăcia?

IOANA

întărește din cap.

PANN

5 Cu — sărăcia, da. Dar crezi tu — Ioano, că acel cîntec spre care mă-ndrum poate să-nceapă așa, stînd la masă? între patru pereți focul n-are vînt. între gratii — aripile sunt chiar și pentru păsări o povară! Eu trebuie să mă ciocnesc de oameni, de lucruri, să-nfrunt valul și-ntîmplarea!

IOANA

10 Și toată ființa asta din fața ta — nu-ți mai spune nimic?

PANN

15 Te iubesc, Ioano. Simți cît de nătîng și de gol sună acest cuvînt? Nu te supăra, viața mea. în fața oricărei alte femei mi s-ar părea un cuvînt mare acest cuvînt: te iubesc. în fața ta — mi se pare gol. Nătîng, stîns și gol. Nu, Ioano, eu nu te iubesc! Căci noi suntem una. Tu ai intrat în mine, tu ai devenit sîngele meu, ziua mea și noaptea și străfundul! Tu ești izvorul, aerul, lumina. Cum mai aștepți să te iubesc?

IOANA

20 îl îmbrățișează, îi cuprinde capul, îl sărută, își bagă mîna în părul lui cu mînie dulce și cu pasiune nebună

Părul meu ciuf și destrăbălat!
Vino acasă!

PANN

25 Du-te numai, Ioano, că te-ajung.

îi cuprinde obrazii

Tu -

O sărută.

IOANA

30 Intră încet cînd sosești, că fetița doarme. Să nu se trezească.

Fuge.

SCENA III

Pann, apoi Domnișoara Catinca Stînghe și Napoleon Furnică.

PANN

se plimbă

5

DOMNIȘOARA CATINCA

ivindu-se din dreapta cu Napoleon Furnică

Cînd trec pe-aici, pe sub Poarta Cetății, e o beznă — și mi-e o frică! Nici nu îndrăznesc să privesc înapoi — parcă m-ar prinde cineva din urmă —

10

FURNICĂ

Cînd ești cu mine ar trebui să te simți mai ocrotită.

CATINCA

Un necunoscut sub felinar — așteaptă pe cineva?

PANN

15

o privește cu uimire

Ce întîmplare! Ce grațioasă întîmplare — pe-o simplă neașteptată cărare! Ca două rime într-un vers — făpturile ni se-ntîlniră. Ce ochi, ce vrajă și ce mers! îmi tace inima, se miră!

20

CATINCA și FURNICĂ

trec nedumiriți spre stînga.

CATINCA

Parc-ar vorbi în stihuri, dar ce vrea?

PANN

25

Ești frumoasă — ce-aș mai vrea? Cat sub frunze — dau de-o stea!

CATINCA și FURNICĂ

au trecut spre stînga.

FURNICĂ

30

Cam aiurit și transportat!

CATINCA

într-adevăr, așa părea!

PANN

Cam transportat și aiurit — o rază albă m-a rănit!

FURNICĂ
se dă încă o dată la el.

PANN
ii prinde însă brațele, ceva mai jos, de mini și încet, dar irezistibil, îl
silește să stea-n genunchi

Vezi — așa, nu altfel! Să crești ca un copil, numai întorși
Cum sfatul de adineaori nu l-ai primit, sunt gata să-ți dau
altul. Cine se iuțește — să bea oțet să-i treacă! Și de n-ai
altă treabă — fă-te martor!

FURNICĂ
Vom vedea!

PANN
îl lasă
Haide, ridică-te și pleacă de-aci!

15 FURNICĂ
pleacă bombănind.

PANN
fluieră o melodie. S-aude apoi un pocnet de pistol,

20 PANN
tresare, își duce mîna la spate, se lasă încet pe-o bancă
M-a nimerit!

își reazimă fruntea de spatele băncii

SCENA IV
Pann, Paznicul de noapte

25 PAZNICUL
vine grăbit și speriat

Herrgott, ce e? Ce s-a-ntîmplat? Am auzit un pocnet
și-am sărit —

30 PANN
ridicînd fruntea
M-a atins între coaste.

PAZNICUL

Cum? Unde? Cine?

PANN
Nu întreba. Ajută-mi, rogu-te — să mă ridic!

5 PAZNICUL
Ți-ajut, ți-ajut. Să chem un doctor?
Uite sînge! Curge sînge!

îl sprijinește.

PANN
10 sprijinit de Paznic, face încet pașii cît ține aleea în dreapta.

PAZNICUL
La un doctor?

PANN
Nu! Acasă! O iei pe-aici — în sus...

15 TABLOUL II
O odaie la Anton Pann, sărăcăcioasă, mobilată sumar. Un ceas atîrnă
de perete, mort, cu greutatea căzută pînă jos. La început odaia e
goală, în întuneric. S-aud bătăi în ușă. Nu răspunde nimeni. Paznicul
și cu Anton Pann intră cu un felinar.

20 SCENA I
Paznicul, Pann

PANN
strigă
Ioana, aprinde lumina! Nu te speria! Sunt eu!

25 PAZNICUL
Te poți sprijini de ceva, -jupîne Anton Pann?

PANN
Este aici, chiar lîngă ușă, o canapea. Lasă-mi brațul.
Așa.
30 Ioana, Ioana!

Unde ești?
De ce nu răspunzi!

PAZNICUL

5 deschide ușița felinarului și cu o hîrtie ce ia foc din flacăra felinarului
aprinde lumina din sfeșnicul de pe masă.

PANN
șade pe canapea

10 Deschide, rogu-te, ușa ceea și vezi. Trebuie să fie dincolo — Ioana. De ce tace? Să fi adormit? Fetița mea doarme și ea — acolo.

PAZNICUL
deschide ușa spre dreapta, se uită din prag

Nu e nimeni. Pe canapea nimeni. În pătuc nimeni. Numai pături răvășite.

15 PANN
Nimeni? Nimeni? Ioana? Gabi? Fetița mea?

PAZNICUL
s-a-ntors din ușă

20 Nimeni, Anton Pann.
De unde le luăm?

PANN
Ioana mea——. Adineaori——. Nu este un ceas — de cînd ne-am despărțit. Mi-a spus să intru-ncet, să nu trezesc fetița! Am o fetiță, Hans, de cinci ani — Gabi...

25 PAZNICUL
întoarce felinarul prin odaie și ascultă în tăcerea nopții
Nu s-aude nimic.
Bătăile ceasului — în turn — departe!

30 PANN
Au fugit. Ioana a plecat și-a luat și fetița.

PAZNICUL
Dacă a plecat, se-ntoarce iar!

PANN

Ioana? — Nu! Nu se mai întoarce! Toate mi se aburesc,, dar asta o văd limpede. De-acuma voi fi singur, Hans!

PAZNICUL

5 Anton Pann — eu — eu nu sunt Hans, și nici măcar neamț nu mă descopăr. Eu sunt ceea ce graiul meu îți spune că sunt. Și numai cîteodată mă schimb în paznic de noapte, cum dumneata te prefaci în privighetoare. Și umblu, cu pași grei, tîrîș, prin cetate — parcă aș duce în spate veacurile, și aud buhele strănutînd și strig:

Hort ihr Leut' und lasst euch sagen:
die Uhr hat elf geschlagen

PANN
cu spaimă stăpînită

15 Stai puțin —
Stai, să mă adun! Cine ești dumneata? Hans, dumneata ești — moartea! Glasul parcă l-aș mai fi auzit! Stai — stai — uite că nu mă dumiresc——. Ești — undeva — și nu te gădesc——

20 PAZNICUL
Nu te speria, Anton Pann, eu nu sunt moartea. Ni se-n-crucișează cărările și strig uneori pe sub bolțile cetății, așa cum totdeauna s-a strigat. Dar nu sunt ceea ce ți se năzare. Sunt paznicul de noapte, atîta tot — și paznicul s-a întilnit c-o privighetoare. Ceea ce e foarte firesc.

PANN
Da — e foarte firesc — paznice de noapte! Misteriosule paznic — prieten al buhelor — ai venit? Te primescl Spu-ne-mi, ce vrei? Vrei să mă duci?

30 PAZNICUL
Să te duc? Dimpotrivă! Avem alte griji, Anton Pann. Înainte de toate trebuie să vedem ce s-a-ntîmplat!
Haide, întinde-te în pat. S-aduc un doctor?

PANN

Ajută-mi — să mă culc în casa asta de om sărac. Gasă-n
trei pereți și cu ușa prin pod. Și adu-mi un doctor.

PAZNICUL

i-ajută.

PANN

se-ntinde pe pat.

PAZNICUL

îi trage papucii și haina

10 Cămașa e plină de sânge.

PANN

Moartea îmi scoate papucii și haina. Și eu o trimit după
doctor.

PAZNICUL

își face și ea slujba. Stîngace și fără-ndemînare.

PANN

Ia o năframă din scrin și pune-mi-o pe rană.

Unde-i Ioana?

A plecat în noapte.

20 Nu, n-a plecat.

S-a ascuns. Trebuie să fie la coana Safta.

Nu te supăra. Du-te, Moarte, peste drum, la casa din
față, bate la fereastră, spune-i că sunt rănit. Să poftească
degrabă, să-și facă slujba la vatra ei.

PAZNICUL

a luat o năframă din scrin, i-o pune pe rană

Mă duc — să văd.

Iese.

SCENA II

Pann singur

PANN

după un răstimp, strigă

Ioana!

Se ridică pe coate

Să vie Ioana!

Se-nlînde iar

10 Ioana! Nu răspunde. M-a aruncat ca pe-o zdreanță
netrebnică. Așa mi-a spus: Intră încet cînd sosești, că fetița
doarme — să nu se trezească! Și cu dulce mînie mi-a zis:
păr ciuf și destrăbălat!

Ce liniște se făcu!

Se luptă luminarea cu bezna — și nu s-aude nimic. Nici

15 un sunet.

Cum îmi vîjîie urechile!

Umblă sîngele prin uluci — grăbit și cît mai este.

Mi se usucă ochii.

Și ard.

20 Mi-e frig.

Și ceasul s-a oprit — i-atîrnă greul pînă-n fundid pămîri-
tului. Singur sunt. Doborît și pustiit. Cel puțin ceasul de-ar
învia, să-mi ție de urît.

Intră Coana Safta.

25 SCENA III

Pann, Coana Safta

COANA SAFTA

Am venit într-un suflet. Ce s-a-ntîmplat?

PANN

30 Cine e?

COANA SAFTA

De asta-ți este? Las' pe mine •!

PANN

5 Sunt bîntuit de griji. Făgăduiește-mi, coană Safta! Nu-i așa? N-ai să mă lași!

COANA SAFTA

10 Iți promit, dar și tu va trebui să-mi dai mai multă ascultare. Haide, urmează-mă, să ne gândim împreună la lucruri mai senine! Spuneai că pe alee ai dat grai unor simțiri. Se pare-atunci că versurile sunt gata. Ai mîntuit cîntecul?

PANN

Cari versuri? Ce cîntec?

COANA SAFTA

Cari versuri mai întrebi?

15

PANN

A, uitasem! Versurile? Nu, coană Safta! Erau așa, cam scuturate la-ntimplare. Celelalte dorm încă undeva, în cine știe ce străfunduri!

COANA SAFTA

20 Și eu — nădăjduiam să le găsec — făcute, ferecate. Anton Pann, cîntecul — scoate-mi-l de unde doarme. Vreau să-l am, chiar acu!

PANN

25 Coană Safta — cînd și cum?— în starea-n care mă; găsec?

COANA SAFTA

Ține-ți firea. N-ai nimic. Glumești! Te-a zgîriatpuțin, și tu te-ai speriat! Te-a rănit? Cu ce?

PANN

30 Cu pistolul, coană Safta, sau crezi c-a fost politicoș?

COANA SAFTA

Ei, du-te, Anton Pann, fii serios. Noi nu suntem de pe cînd poveștile, ci mai de dincoace cu vreo două-trei zile!

PANN

5 Vei crede băgîndu-ți degetele-n rană? Poftim!

COANA SAFTA

Nu, nu! Nu pot să văd sînge. Nici măcar de pasere! — Știi ce? Fă stihurile, ca să uităm de răni!

PANN

10 Chiar acu? Ce te-a găsit? In pragul celor din urmă vămi? Cu glonte-n-tre coaste? Să mă transpun? Acu? Mă sfișii, coană Safta! Acu — acu?

COANA SAFTA

Acu! Uite — vreau!

15

PANN

N-ai îndurare. îmi vîjîie urechile. Nu pot. începe să mă doară.

COANA SAFTA

Si pipăie fruntea

20 Ai friguri. Iți trece pînă dimineață!

S-așază la masă, ia o hîrtie și creion

Anton Pann, începe cîntecul, și ai să vezi că-ți vine inima la loc.

PANN

25

cu voce stînsă

Dă-mi — dă-mi hîrtia — scriu eu.

COANA SAFTA

îi dă cele cerute și apropie, ținînd-o în mină, luminarea.

PANN

30

scrie

Cîntecul mut.

Scrie

COANA SAFTA

Spune-mi și mie ce scrii, s-aud și eu!

PANN

10 Cîntecul e foarte încet, e mut — nici eu nu-l prea aud,
Il vei citi cînd pleci.

Parcă mi-ai ține luminarea, coană Safta. Tremură ceara
în mîinile reci.

Scrie

15

îi dă hîrtia

Acum lasă-mă, coană Safta, să dorm. Și să nu mă mai
trezesc.

20

Adoarme.

COANA SAFTA

s-apropie de el, îi ține lumînarea în față și-l observă cu atenție, speriată,
apoi mai liniștită

Mai răsuflă!

25

A adormit băiatul maichii. N-a murit. Trăiește! Doarme!

Suflă-n luminare, iese.

TABLOUL III

în aceeași odaie la Anton Pann, în lumină de zi, o lună mai tîrziu.

SCENA I

30

Pann, apoi Coana Safta

PANN

singur, într-un fotoliu, slăbit, ține un carton în poală, din cînd în cînd.
scrie.

172

COANA SAFTA

intrind din stînga

Bătrîinii nu se mai miră de nimic, numai mie mi se dă
această bucurie! — Cineva s-a sculat! Fără sprijin? Singur-
singurel?

PANN

Tîrîș-tîrîș — mai cu poticneli, mai cu îndemnuri — cum
se putu și-mi veni la îndemînă!

COANA SAFTA

10 **întîia oară de patru săptămîni!**

PANN

tușește

Pe din afară mă vindec, dar pe dinăuntru...

COANA SAFTA

Rana să se vindece, că tușea se va îmblîzni și ea. Și-atunci
să te închini și să mulțumești.

PANN

Intre acești pereți mai pocnesc cîteodată podelele — și
se mai aud pași... pașii lor... Dar n-am de ce să mă prind
în ocolul meu... Cu gîndul mă port tot spre alt tărîm...
Pentru cele din preajmă, am un ochi care vede totul și mini
care pipăie — pentru tărîmul spre care mă port, am o rană
deschisă în loc de ochi...

Coană Safta, mi-e aproape teamă să mai întreb... Nici
astăzi — nici o veste?

COANA SAFTA

Ce vînt s-o aducă, Anton Pann?

Tot iscodim și cercetăm, de săptămîni, în fel și chip.

Sunt încredințată acu că Ioana nu se ține nici prin Schei,
nici prin cetate... Am fi primit noi vreun semn...

173

PANN

Să fi trecut munții? Să se fi pierdut într-atît? Să se fi dus la Tîrgoviște? Dar acolo nu mai are pe nimeni!

COANA SAFTA

Multe pricep eu, Anton Pann, nu mă dumiresc însă cum poate o femeie să fie chiar așa! Cine ar fi crezut că poartă-n ea asemenea cruzimi?

PANN

Vrea să mă pedepsească, asta e! Dacă ne-am fi despărțit măcar așa — ca să înțeleg și eu că acu ne despărțim! Dar nu! Parcă și-a ales-o într-adins, ca să nu înțeleg——. Și plecînd a mai zis: Intră încet cînd sosești, că fetița doarme, să nu se trezească! — A sărit la mine și m-a sărutat, și eu i-am cuprins obrazii și-am adunat-o toată în suflet.

COANA SAFTA

Vrea să te răpună! Vrea să te vadă tîrîndu-te pînă dincolo de munți. Îți știe slăbiciunea!

PANN

Cine să se tîrască? Pînă unde și cum? Mai sunt eu — aici? N-am plecat? Toate mi s-au dus — obrazii și puterea! Ce-a mai rămas din mine aici? Nimic! Un glas, un pumn de pămînt și oarecari friguri seara și dimineața. Glasul și răcoarea ca de țărână în mine, grămăjoara asta de friguri și tuse, toate astea împreună sunt eu, puțînul ce-a mai rămas din Anton Pann!

COANA SAFTA

Îți ard ochii, Anton Pann! Să nu ne mai gîndim!

PANN

Să — nu — ne — mai gîndim!

COANA SAFTA

Nu mai pot să văd ceasul de perete — mort, cu greutatele căzute și cu rotițele și arătătoarele ca niște moaște într-o

raclă——. De unde să-ți vină îndemn de viață, dacă stă? E stricat?

PANN

Nu-i stricat. Dar cine să-l întoarcă?

T,

COANA SAFTA

se duce la ceas și ridică greutatele

Așa — !

PANN

îmi place să-l aud.

10

COANA SAFTA

ca să abată conversația

Știi că Napoleon și cu Catinca s-au luat? Chiar ieri a fost nunta.

PANN

15 !, Am să fac nuntă și eu, coană Safta!

COANA SAFTA

Nu, Anton Pann, nu te gîndi la asemenea tristeți! Tu nu vezi — că-ți merge mai bine? Scoate-ți din cap gîndurile negre! Tu ai să trăiești!

20

PANN

Neapărat că am să trăiesc. Sau ți se părea că nu? Am să trăiesc — și-o să fac a doua oară nuntă cu Ioana mea, cînd s-a-ntoarce!

25

Acu vreau să lucrez! Vreau să-mi fac un nume. Și vei vedea atunci... Ioana are să vie!

COANA SAFTA

Casc ochii și rămîn cu ei deschiși a mirare! Vrei să-ți faci un nume? Cum adică?

PANN

30 Am să adun toate stihurile ce le-am scris. Fac cărți din ele.

COANA SAFTA

Mă bucur că începi iarăși să glumești. Ce stihuri vrei să aduni?

PANN

Dar nu glumesc deloc! Ce stihuri? Toate câte prin mîna dumitale, timp de șase ani, au trecut în mînile frumoaselor din Schei!

COANA SAFTA

10 Numai cît asta nu se va prea putea... Ar însemna să ridicî vîlul de pe atîtea taine, ceea ce nu se cuvine!

PANN

15 Nu se va putea? Nu se cuvine? De vorbe ca acestea eu nu mă împiedec nici cît de niște cărăbuși pe caldarîm, oricît de firav aș fi! Cărțile sunt gata. Le caut doar niște titluri potrivite!

COANA SAFTA

îl pipăie pe frunte

Planuri multe — sărăcia omului — și semn de friguri negre și seci!

20 Nu stau împotriva — pune la teasc cîntecele celelalte, scoate cîntecele pentru Ioana, pentru Ioana ta, care-a ridicat punțile! Sau cîntecele de haiducie pentru Groza, dacă vrei. Sau chiar *Povestea vorbeii*, dar nu stihurile cari au trecut de la mine în inimile cetății!

25 PANN

Toate le scot — dintr-o dată, în aceeași zi!

COANA SAFTA

30 Focul vieții mele! Cum crezi tu că o să ieși la lumină cu stihurile pentru care ai luat plată? Are să se aprindă cărțile în mînile tale dacă vei arde tot așa — neînterupt și neogoiat!

PANN

Am luat plată?

COANA SAFTA

Neapărat că ai luat! Nu vei tăgădui!

PANN

Bine, să zicem că am luat!

5 COANA SAFTA

De ce — să zicem — cînd este așa?

PANN

10 Cîntecele sunt ale mele, ceea ce e învederat ca lumina zilei. Curtezanii pe-ale căror mîni au încăput și cari s-au dus precum au venit și-au făcut folos din ele după bunul lor plac. Ei și-au cules dobînda, din care eu nu m-am împărtășit în nici un fel. Înseamnă oare toate acestea că mi se poate lua și dreptul de autor?! Ar fi o despoiere de necrezut. N-o să mă îndupleci că o asemenea rînduială scrintită ar fi cu putință!

15 COANA SAFTA

De vreme ce se sprijină pe învoială — nu e scrintită. Dumneata ai făcut copii, și alții și i-au înfiat!

PANN

20 Despre așa ceva niciodată n-a fost vorba. Zădărnicia ce-o vorbești s-a și destrămat, căci un tată chiar atît de denaturat nu sunt. Eu mi-am pus copiii la dispoziție pentru un anotimp sau două, să se joace o piesă de teatru cu ei. De-aici — pînă la înstrăinare și adoptare din partea altora — mai va!

25 COANA SAFTA

Dar nu-ți dai seama? S-ar stîrni un scandal că nu-l mai stingi cu șapte ploii de vară cînd amatoarele de versuri vor descoperi că soții lor le-au amăgit!

PANN

30 N-are să fie. Se știe de altfel că muzele sunt lipsite de memorie. Ele descind pe pămînt de îndată ce se văd mame

și primesc nițel miros de scutece. Cit privește dezamăgirea de care-ai pomenit, le urez ca asta să le fie singura și cea mai mare în viață!

Bătăi la ușă, intră tipograful Ciurcu.

5

SCENA II

Pann, Coana Safta, Ciurcu

CIURCU

Bună ziua, domnule Anton Pann!

PANN

10 Tocmai la dumneata mă gîndeam, domnule Ciurcu!

CIURCU

Am primit scrisoarea dumitale și, iacă, am venit să ne înțelegem. în mare — primesc. Rămîne să statornicim și amănuntele!

15

PANN

Așa cum îți scriam? Ești gata de a-mi tipări cărțile? în răstimp de-un an?

CIURCU

20 Neapărat! Sunt totuși și unele riscuri — domnule Anton Pann, nu trebuie să ni le ascundem. De aceea vom împărți cheltuielile de tipar și de hîrtie. **j**

PANN

Și cîștigul?

CIURCU

25 La fel — desigur! Din cheltuieli plătești jumătate numai-decît după ieșirea în vileag.

PANN

Și cînd îmi curge cîștigul?

30

CIURCU

Pe măsură ce se vînd cărțile!

COANA SAFTA

5 Roțile învouieli sunt bine unse cu duhoț, dar afacerea miroase prost — tot a duhot! Mai întii, ce-ți suride dumitale, domnule Ciurcu? Anton Pann acopere jumătate din cheltuieli — de unde și din care pungă? Și al doilea, aceeași întrebare: ce-ți suride, domnule Ciurcu, căci cărțile nu se vor vinde! Cine cumpără zicale și cine — stihuri? Mai curînd mă vād pe mine vînzînd covrigi decît pe Anton Pann vînzînd zicale!

10

PANN

Așa ar fi, coană Safta, dacă toată lumea ar spune covrigi și ar minca zicale ca dumneata! Și pe urmă de unde știi dumneata că n-aș avea puteri sa plătesc jumătatea cheltuielilor?!

15

COANA SAFTA

N-are, domnule Ciurcu, cum n-am eu frumsețe în obraji. Mă jur!

CIURCU

Nu e nevoie, coană Safta!

20

PANN

Vezi, domnule Ciurcu? Asta-i coana Safta! Nu vrea nicidecum să-mi fac și eu un nume!

Tușește.

Parcă mi-aș scrie numele cu foc — pe pielea ei!

25

CIURCU

Las', Anton Pann, nu-ți mai sfărma pieptul! Uite mîna — cărțile dumitale se vor tipări!

COANA SAFTA

30 Vă sfătuiți, vă dați mîna, vă învouiți — dar cam uitați unele lucruri. Anton Pann s-o fi ales el sub zare, cum se știe, trecut și prin ciur, și prin dîrmon, totuși el asta rămîne: cîntăreț de strană! S-a mai pomenit vreodată cîntăreț de strană care să scrie cîntece de amor si de haiducie?

PANN

Dar unde scie, coană Safta, că un cîntăreț de strană trebuie să fie stîlp de biserică?

COANA SAFTA

Unde scie? întrebă-l pe protopopul Niculae! Mergeți împreună de-l întrebați. O să vedeți că lucrurile n-au să meargă tocmai așa de neted cum v-ar plăcea. Mai am pe urmă și eu un cuvînt de spus, cel puțin miercurea și vinerea!

Iese trîntind usa.

10

SCENA III

Pann, Ciurcu

PANN

Parcă i-am fript șerpi pe inimă!

CIURCU

15

De-aici are s-o țină ață pînă la protopopul!

PANN

Ușor n-are să fie, că o cunosc eu. Și mi-l știu eu și pe protopopul! Din pricina aceluia Niculai mi s-a făcut mie urît și de Sfîntul Niculae — hramul bisericii! La așa păcat am căzut!

20

Ei, să vedem ce iese!

CIURCU

Să încheiem contractul, Anton Pann!

S-așază la masă, ia o hîrtie-și pana de gîscă de-alături.

25

PANN

Poftim — scie!

CIURCU

începe a scie

30 Subsemnații, Anton Pann, poet, și Petroniu Ciurcu, proprietar de tiparniță și meșter tipograf... am hotărit

180

și ne-am învoit... astăzi, în ziua de Ispas în anul 1830, de la facerea lumii 7338...

PANN

dă din cap, cufundat în gîndurile sale

De la facerea lumii an 7338...

ACTUL III

TABLOUL I

Un pridvor, cu stâlpi de cărămidă în colțuri, cu stâlpi de lemn vechi printre. În stînga și în fund, grădină încă neînfrunzită, dar bătută
5   cald de soare. În dreapta, perete și ușă spre o odaie. Din stînga urcă niște trepte în pridvor. Pe stâlpi viță de vie cu muguri mari, nedesfăcuți. Anton Pann, slăbit de boală, în halat, într-un scaun larg, în fața unei mese, flancată de două lavițe.

SCENA I

10   Pann, apoi poștașul Panțu

PANN

citește.

PANȚU

urcînd din stînga

15   între bună dimineața și bună ziua mă nimeresc totdeauna chiar pe la dumneata. Acum dumneata primești răvașele cele multe, Coana Safta mai rar!

PANN

20   Poate că într-o zi s-a rătăci o veste bună și prin curtea mea!

PANȚU

îi dă un teanc de scrisori și-și pune pe masă servieta; s-așază la masă, amical

25   încuviințezi să mă odihnesc și eu puțin? — De vrei să blestemi pe cineva — să-i urezi s-ajungă poștaș în Schei!

PANN

caută prin scrisori

Caut printre scrisori. Nu-i nimic nici astăzi. În fiecare zi aceeași așteptare. În fiecare zi aceeași dezamăgire! Se-mplinește — aproape un an de-atunci. Un an de cînd Ioana a plecat — și pînă acum nici un semn!

PANȚU

Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann?

PANN

10   Eu? Am, Panțule, am!
Am nevoie de-o răsufare mai lungă, dar cine mi-o dă? Chiar și suspinele mele au devenit scurte, scurte de tot. Dumneata singur te abați în fiecare zi — și întreb de am nevoie de ceva. Uite, am: am nevoie de-un suspin lung.
15   Lung — pînă la capătul pămîntului!

PANȚU

Nu te bucuri că ți-au apărut cărțile? Patru, în răstimp așa de scurt! Minunată carte *Povestea vorbeii*...

PANN

20   Am botezat-o așa după numele circiumei, Oare ce mai face Nusca? Tot frumoasă?

PANTU

25   Trec ades pe-acolo. Întreabă Nușca totdeauna cu grije de dumneata. Ieri zicea: De cînd Anton Pann a căzut la pat, mi s-a-mbolnăvit și circiuma. — Cînd i-am arătat cartea s-a luminat, și s-a tulburat. Apoi s-a adunat, spunînd că intîia oară în viață îi pare rău că nu știe să citească!

PANN

30   Ei — aș! Nușca? Nu știe să citească? Stai să mă adun și eu! Asta n-aș fi bănuț-o. Dar o prinde bine — ca o rochie de mireasă...

PANTU

Cam așa o mîngîiai și eu. — Nu e nici o pagubă, Nușca! Știința de carte strică frumșei. Slovele primite prin ochi

se schimbă-n zbîrcituri pe față! Nu-i așa? — mi-a răspuns ea — mulțumită că s-a ținut departe de atari păcate!

PANN

5 Analfabete sau nu — florile tot flori rămin. Minunat lucru e viața!

PANȚU

Ca Povestea vorbeii

PANN

10 Ca Nușca — Panțule! Eu îi făceam cîntece, și ea nu știa decît să le asculte!

PANȚU

15 În schimb, cîntecele dumitale pot să le citească acum toate celelalte frumoase! Mare zarvă și vrajbă se stîrni în tot Brașovul cînd soții se văzură dintr-o dată descoperiți și rușinați! Mi-a dat plăcere acest freamăt!

PANN

E ca *Povestea vorbeii* —

PANȚU

20 E ca viața, Anton Pann!
Se ridică

Ei, se face tîrziu, va trebui să-mi mai văd de treburi!
— Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann?

PANN

25 Mai stai! Ce te grăbești așa? Stai puțin să vezi și să te miri!

Uite — scrisorile astea — —. îmi scriu frumoasele din Schei—și-au descoperit cîntărețul, de unde pînă acu mă știau numai cîntăreț de strană!

Se uită prin scrisori, calm

30 Cîteva rînduri de la doamna... Catinca Napoleon Funică. I s-a făcut lumină, a aflat și ea cine este autorul versurilor pe care i le-a nchinat logodnicul, astăzi soțul ei! Da, așa vin toate. Și acu caută un prilej să ceară scuze pentru

purtarea soțului ei. Da, chiar așa scrie preafrumoasa Catinca! Mă-nduioșează! — Dar ce folos, scumpul meu prieten, de toate astea?!

Privește peste grădină

5 încă o primăvară se vestește, și eu nu mă pot bucura. Mișună gîngăniile prin vreascuri și sună albinele-n prisacă. Dar gîndul merge mai vîrtos spre larvele ursuze de pe sub pietre și din pămînt. Altădată îmi aruncam și eu inima în acest foc și joc al primăverilor! Nepovestită rămîne sfișierea
10 de cînd Ioana a plecat!

Dacă aș ști cel puțin ce s-a-ntîmplat atunci, în noaptea aceea! Dacă mi-ar fi lăsat un rind! Dar nu, nimic! Dacă mi-ar fi dat vreun semn pe urmă cel puțin, după o săptămînă, după o lună, după șase luni, după un an! Dar nu. Ea a
15 tăcut și se-ntărită mai departe să tacă.

în fiecă noapte îmi *lisez* fetița — împlinește Gabi șase ani acu! O văd arătîndu-se cu ochii mari și cu sprîncenele scrise! Vine totdeauna spre mine — tăticule, eu m-am întors! — Și de-acolo, din prag — pînă la mine — crește!
20 Se face tot mai mare, și cînd e lîngă mine nu mai e Gabi, ci Ioana! Și lîngă Ioana apoi, cînd aplec ochii, s-arată iarăși mică — fetița. Parcă m-aș uita încă tot la Ioana, numai că întorc ocheanul. Și-n lupta inimilor — mă dovedește fiecare!

25 Pauză.

PANȚU

dă din cap, tace.

S-aude un pas greu — urcînd treptele în stînga; urcă Protopopul Nicolae.

30

SCENA II

Pann, Panțu, Protopopul Nicolae

PROPOPOPUL NICULAE

Bună ziua, domnule Pann! Mi s-a spus că se urcă anevoios treptele astea la dumneata!

PANN

încearcă să se ridice

Anevoios e drumul, ou suișuri, dar răuvoitorii pun vina pe treptele mele, părinte Niculae!

5 PROTOPOPUL NICULAE

Las', numai las'! Nu te osteni!

PANN

tușește.

PANȚU

10 își ia servieta de pe masă, se retrage mai spre colt-

PANN

Poftim, părinte, luați loc. Vă rog să-l iertați pe domnul Panțu. El singur, poștașul nostru, mai trece pe-aici, ca să-mi fie Într-ajutor!

15 PROTOPOPUL NICULAE

a luat loc

Rămii, domnule Panțu, rămii——. Țin chiar să fie cineva de față la cele ce avem de schimbat.

PANN

20 Trebuie să fie lucruri din cale-afară, părinte, de vreme ce aveți nevoie de martori!

PROTOPOPUL NICULAE

Uite, Anton Pann, pe drumurile anevoioase, despre cari am scos împreună o vorbă adineaori, s-au întâmplat lucruri
25 ce ne-au fost de mare mirare.

PANN

Fiece drum își cere întâmplările și se laudă cu ele! Bănuiesc că acelea la care vă gândiți ar putea să aibă vreo legătură cu mine. Firește — întâmplările din țara asta au tot
20 deauna câte-un cârlig și în soarta mea.

PROTOPOPUL NICULAE

Ar fi s-o spunem, căci într-adevăr întâmplările din țara asta au totdeauna și câte-o legătură cu dumneata, când nu sunt în legătură cu haiducul Groza! V-ați luat la întrecere!

'5

PANN

Și tocmai pe mine mă paște nenorocul de a nu mă fi-ntîlnit niciodată cu Groza!

PROTOPOPUL NICULAE

10 Nu s-au sfârșit zilele — și poate că ți se va mai da prilejul!

PANN

Totuși, nu prea bănuiesc înfruntarea ce mă pîndește!

PROTOPOPUL NICULAE

15 Să-ți ajut eu? — N-o fac bucuros, dar n-am încotro. Biserica Sfîntul Niculae, la care te-ai tocmit cîntăreț, nu te-a mai văzut de-o vreme. Mi se pare că so-implinește — anul——

PANN

Boala asta — care se-ntinde ca o cronică — părinte Niculae——

20

PROTOPOPUL NICULAE

Ne-am silit să înțelegem și-am fost cu foarte creștinească îngăduință. Epitropia a ținut seama de această boală, cu toate că n-ar fi fost prin nimic îndatorată! Se spune că nenorocirea care te seacă ți-ar veni de la o întâmplare ce nu trebuia să întîlnească tocmai pe-un cîntăreț de strană!

25

PANN

N-am nici o vină — așa mi s-a abătut!

PROTOPOPUL NICULAE

Nu ne prea-nțelegem la cuvinte.

30

PANN

Așa cum m-a întîlnit pe mine, întâmplarea ar fi putut să dea față cu oricine, chiar și cu dumneavoastră, părinte Niculae!

PROTOPOPUL NICULAE

5 Ba, te rog, obrazul meu să nu-l prea aduci în dispută. Eu nu-mi rod coatele cinstei prin circiume, nici nu întrețin cu snoave pe toți cască-gură prin iarmaroace. Și nu scriu stihuri de amor și nici cîntece de haiducie!

PANN

10 Asta ne mai trebuia, părinte Niculae, să scrieți și dumneavoastră stihuri pentru haiducul Groza! Ar fi rămas de poveste biserica din Schei. E un mare noroc că de la dumneavoastră nu așteaptă nimenea stihuri!

PROTOPOPUL NICULAE

Dar de la dumneata așteaptă?

PANN

Se face poate c-am fost născut pentru așa ceva!

^5

PROTOPOPUL NICULAE

Vrei să zici că ești din spiță...

PANN

Se ține meteahna de mine ca umbra.

PROTOPOPUL NICULAE

20 Când omul are asemenea metehne din naștere — mai cată să le și ascundă!

PANN

Cînd umbli prin soare, se ivește și umbra! Și-atunci n-ai ce-i face!

25

PROTOPOPUL NICULAE

Anton Pann, uită-mi-te mai virtos în ochi! Spune-mi, cu mîna pe inimă, nu te-ncearcă niciodată — rușinarea?

PANN

30 Dacă voiți vă fac și această plăcere, părinte Niculae, pun mîna pe'inimă și mărturisesc că încă n-am mîncat din pomul acela...

PROTOPOPUL NICULAE

Din care pom — mă amăgești — că n-ai mîncat?

PANN

Din pomul acela care te face să te rușinezi de goliciunea în care te-ai născut!

PROTOPOPUL NICULAE

5 O aduci pe după deget cam tare de departe, frate Anton Pann! Din pomul acela a mîncat unul pentru toți, și de-atunci rușinea se ține de noi!

PANN

calm

10 De mine nu. Eu nu prea știu ce-i rușinarea! Asupra mea păcatul strămoșesc n-a trecut. Păcatul strămoșesc ocolește pe poeți. Noi, poeții, suntem scutiți! Pe noi, poeții, nu ne fericește soarta cu moștenirile, nu știu de ce ne-ar ferici tocmai cu această moștenire, la care nimenea nu ține!

15

PROTOPOPUL NICULAE

E treaba dumitale să crezi cum crezi. Eu n-am venit aici să-ți țin un logos. M-am înființat doar ca să prind știre de cum te mai miști și să te întreb cam ce gânduri ai după ce prin felul dumitale ai adus biserica în neplăcere.

PANN

Cînd mă voi îndrepta, am să-mi fac iarăși slujba din cuvînt în cuvînt, cum mi se cere!

Tușește.

PROTOPOPUL NICULAE

25 Cînd te-i îndrepta! — Ei, Anton Pann, pe mine mă-n-cearcă părerea că atunci ai să cînți prin stranele codrilor! Dumneata de o parte, haiducul Groza de alta! Și-o să schim-bați glasurile fără de-a mai ține seama de rînduială, după pofta inimilor și drese cu rădăcini de leac!

30

PANN

încep să pricep! — îmi îngăduiți o întrebare, părinte Niculae?

PROTOPOPUL NICULAE

Poftim.

PANN

Nu care cumva coana Safta a trecut pe la dumneavoastră?

PROTOPOPUL NICULAE

5 Coana Safta s-abate-n fiecă zi pe la noi! Dar ce are a face coana Safta cu treburile despre cari vorbim?

PANN

Voiam numai să știu.

10 Vasăzică — așa — s-a închegat înțelesul venirii dumneavoastră aici. De-acu — cîntăreț prin stranele codrilor! Ce păcat că haiducul Groza nu-i de față să vă audă, părinte Niculae! Lesne e pentru dumneavoastră să luați cu epitropia asemenea hotărîri! Eu sunt venit de aiurea, eu n-am nici un fel de oase prin cimitirele Brașovului, prin urmare nici sprijin nu pot avea, nici îngăduință!

15 PANȚU

ar vrea să spună ceva, dar se reține.

PANN

20 Cîntăreț prin stranele codrilor... Dacă asta-i hotărîrea epitropiei, nu-mi rămîne decît să mă supun. Cu toate că nu mă prea așteptam!

PANȚU

intervine

25 Mă iertați, părinte Niculae, eu sunt un Panțu oarecare, poștaș hărțuit de drumuri, care m-am învățat să cat la chipul dumneavoastră ca la chipul bisericii... După cele ce mi s-a dat s-aud am rămas cam răsturnat și răvășit! E într-adevăr de mirat cum dumneavoastră ați putut, cu înfățișarea ce vă luminează, să luați sarcina de a aduce la cunoștință o atare hotărîre...

30 PANN

Nu-i nimic, Panțule! Cel puțin mă despart fără păreri de rău de lumea aceasta cu grădini atîtea și cu lumini, cu bezna și cu prăpăstii! E multă frumusețe aici și mult cutremur!

Toate împrejurările se leagă împotriva mea, așa ca să nu-mi pară rău că mă despart. Mi se face ușoară — plecarea, parcă m-ar lua cineva de subțiori și-aș prinde aripi.

PROTOPOPUL NICULAE

5 devine dintr-o dată țeapăn

Atîta aveam de spus. Bună ziua!

Iese spre stînga.

SCENA III

Pann, Poștașul Panțu

10 PANȚU

De necrezut — cum adică?

PANN

15 Cum adică? Așa cum vezi! Miroase protopopul a pămînt — ca strămoșul Adam. Toată viața lui — Adam a mirosit a pămînt. S-a-ndurat, ce-i drept, Dumnezeu de a suflat peste el și l-a stropit cu apă de flori, a fost însă degeaba! — De necrezut, dar este așa!

PANȚU

s-a apropiat, îi pune mîna pe umăr

20 Eu nu te las!

PANN

îl privește mulțumitor

25 Făcu ce făcu și lovitura căzu! Surdă și grea! De-acu vor veni pe rînd și toate celelalte! Știi, Panțule, cine umblă prin țară cu alai mai mare decît împăratul?

PANȚU

Dacă mi-i spune...

PANN

Nenorocul, Panțule. El ține la obrazul lui — și nu umblă niciodată singur!

S-aud în dreapta niște pași grei.

Auzi? — Vine!

PANȚU

Cine?

PANN

Alaiul împăratului... Bum-bum-bum!

Bătăi în ușa din dreapta, vine de-acolo tipograful Ciurcu.

SCENA IV

Pann, Panțu, Ciurcu

CIURCU

Am intrat prin față. De aflu că stai în pridvor — veneam prin grădină. Ei, Anton Pann, mai bine, mai bine?

PANN

Cum ai zis? Mai bine?

CIURCU

Ei, las', nu te speria! Nu-mi vreau rău — mie, dar nici dumitale! Trei din cărți au apărut în ianuarie și-a patra la începutul acestei luni. Mi se pare că am avut și oarecare învoială. Cum te-ai mai socotit cu jumătatea cheltuielilor de tipar?

PANN

Să-mi mai dai o păsuire, domnule Ciurcu. Mi-a fost cu neputință să mă mișc. Cum era să fac rost de bani?

CIURCU

Sunt prins și eu cu ușa din toate părțile, te rog să mă crezi. Pe urma cărților de poezie eu n-am niciodată nici un câștig. Le tipăresc, ca un om ușuratic ce sunt, pentru frumusețea faptei și de dragul poezilor. Nu mă aștept la câștig, dar nu înțeleg să culeg chiar pagubă!

PANN

Dacă nu mă înșel, cam așa vorbesc toți proprietarii de tiparnițe. Ei nu profită niciodată nimic. Ușuratici și nechibzuiți, ei au numai pagubă. Totuși din asemenea pierderi ei izbutesc a-și clădi case în mijlocul cetății, sporind de la o zi la alta. Și ridică fruntea în văzul tuturor! Totul numai din — pierderi...

CIURCU

10 Ei, nu spun eu că nu câștig. Dar câștig cu *Visul Maicii Domnului*...

PANN

15 Asta o spui deoarece cu Maica Domnului nu ai contract... Dacă *Visul Maicii Domnului* ar avea și un autor, i-ai spune că nu câștigi nimic cu cartea și că averea toată îți vine numai din tipărirea anunțurilor de înmormântare!

CIURCU

la ale noastre. Vrei să plătești sau nu vrei?

PANN

20 Eu aș vrea, dar nu pot!

CIURCU

25 Atunci sunt nevoit să pun sechestru pe cărți. Eu sunt om de afaceri, din asta trăiesc, și, ca un chibzuit ce sunt, îți dau sfatul să nu lași lucrurile prea slobode, c-ar putea s-ajungă pînă unde nu trebuie. Și mie nu-mi place să mă tîrăsc prin judecăți.

PANN

Dă-mi mai bine o păsuire în loc de sfat!

CIURCU

30 Cînd am căzut la învoială, eram încredințat că haiducul Groza te are-n grija lui. Astăzi văd că închipuirea mi-a dat pinteni și-am sărit prea repede!

PANN

Haiducul Groza? Crezi dumneata că haiducul are știre despre baladele și cîntecele ce i le-am făcut?

CIURCU

Cum n-ar avea, cînd le știu pe dinafară toți copiii și toate fetele! Ehe, dacă aș fi eu — haiducul Groza!

PANN

10 Dacă *dumneata* ai fi haiducul, mi-ai spune că câștigi cu visurile mele mai mult decît cu *Visul Maicii Domnului* și nu m-ai scoate dator unde nu sunt. Păcat că nu ești haiducul. Vezi, cînd am iscălit contractul — eu socoteam anii de la — facerea lumii, dar dumneata îi numărai de la — afacerea lumii. Asta-i deosebirea între un poet și-un editor.

CIURCU

15 Vom rămînea totuși prieteni, Anton Pann. Ne-om judeca, dar fără supărare. S-auzim de bine!

Iese prin grădină.

SCENA V

Pann, Poștașul Panțu

20

PANN

Mi se strînge inima gîndindu-mă — oare acu — cine mai vine? N-apuc bine să răsufli — și altă năpastă! Atîta îmi rămăsese nedijmuit — cărțile și ce mai ghicești prin preajmă. Ai să vezi că omul va pune sechestru și pe pătucul în care dormea — Gabi... Ce prigoană și ce osîndă din toate părțile! Urgia e mai mare decît păcatele ce trebuie să le ispășesc!

25

PANȚU

'30 Am urmărit totul și n-am scos un cuvînt. Dar în sufletul meu eu n-am tăcut. Anton Pann, vrei să vezi în mine un prieten?

194

PANN

Aș fi poate mai nimerit să-ți pun *eu* întrebarea - Pantnlp
m a i vrez să vezi în mine un prieten? ^{n e d a r e a} - ^ n ț u l e ,

PANȚU

Anton Pann a sosit ceasul să mărturisesc despre mine N-am vorbit încă nimănui despre cele ce-i afla, că i primei dîei

PANN

face ochii mari

10 beste? ^ n u m e l e l u i d u m n e z e " - c e s - a - n t i m p l a t ? V o r -

PANȚU

Ești gata să ascuți?

PANN

Mai vine-o lovitură?

15

cu încordare.

PANȚU

20 Va fi — cum să ți-o spun? — O lovitură de necrezut! — Da —, va fi ca o lovitură — ca o uimire — va fi o mare surpriză pentru dumneata, Anton Pann! Să te aștepti la orice. Va cădea un fulger aici lîngă dumneata. Ține-ți bine inima în piept, să nu sară de spaimă sau de bucurie! Bate, Anton Pann, și inima mea cu putere ca niciodată acum, cînd îți fac mărturisire! Eu sunt — haiducul Groza!

25

PANN

ului

Nu. Ce vorbești? Mi s-a scurs din obraji și puținul sînge ce-l mai avui!

PANȚU

Eu sunt

30

TM P « r t m d d r e p t a ț i ! N , - i a ș . c â t o t u l s e p o t r i v e ș t e ?

PANN

Haiducul Groza?

195.

PANȚU
în carne și oase!

PANN
Groza, stăm într-adevăr față în față?

PANȚU
Stăm!
Ascultă — ți-aduci aminte de glasul acesta? — Așa, Moș Martine, acu să ne arăți unde s-a ascuns diavolul!

PANN
10 Glasul Ursarului de la „Povestea vorbei”!

PANȚU
Îți mai aduci aminte de glasul acesta?
Hort ihr Leut' und lasst euch sagen:
die Uhr hat elf geschlagen!

PANN
Glasul paznicului de noapte!

PANȚU
N-am fost niciodată departe unul de celălalt, Anton Pann!

PANN
20 Poștaș — haiduc — ursar — paznic de noapte —

PANȚU
Zece chipuri — și-o singură persoană! Cine ar fi bănuit — **nu-i** așa?

PANN
25 Stai să mă culeg, că m-ai împrăștiat. M-ai împrăștiat cit e valea de largă!

PANȚU
30 Și-acu spune-mi, ce pot să fac pentru dumneata? Că eu pot orice!

PANN
îmi face bucurie — așa — să mă uit la dumneata și să te văd!

PANȚU
5 Vreau să te ridic, Anton Pann. Vreau să te ridic din tînjeala în care te pierzi și te topești. Cheltuielile pentru cărți, înșelăciunea lui Ciurcu — astea-ți fac griji? Sfînta simbricie la biserică, slujba pierdută, astea te macină? Lasă-le-n-colo! Pe la răsîntii — eu pe mulți îi dezbrac de surtuc și de strălucire, pe dumneata te dezbrac numai de griji!

10 Aici, în pridvorul acesta, sub poală de munte, deasupra cetății — e așa de frumos... Lipsește numai ceva... Ar trebui să se-audă prin preajmă glasul fetei și-al Ioanei! — îmi iau însărcinarea să ți le caut și să ți le-aduc!

15 PANN
Știi care-i mîhnirea cea mai, grea — ?

PANȚU
Las' — Anton Pann —

PANN
20 îmi închipui că s-ar putea întîmpla să mai trăiesc — iar peste zece ani, peste douăzeci de ani, cutreierînd ținuturi și locuri, să trec odată întîmplător pe lîngă Gabi, să trecem unul pe lîngă celălalt și să nu ne cunoaștem... Ea să nu știe cine sunt eu, eu să nu știu cine e ea — și fiecare 'să-și vadă de drum, și-apoi să nu ne mai vedem niciodată!

25 îmi aduci pe Ioana și pe Gabi? — Asta nu-i este cu puțință nici haiducului Groza! Poate că Ioana a murit, și fetei cum să-i mai dau de urmă? Poți să aduci pe Ioana din moarte sau din alt tărîm?

30 PANȚU
Din alt tărîm — nu, dar din viață!

PANN

Oricum, clin viață sau din moarte — ar fi ca și din alt tărîm!

PANȚU

5 Prea te-a cutropit acest vuiet al deznădejzii, Anton Pann!

PANN

10 Și totuși o bucurie a năvălit astăzi aici, neașteptată, ca soarele acesta timpuriu — care într-o singură zi a umplut lumea de căldură!

Suride

Ceea ce se petrece e ca un vis. Ca un vis pe pragul de a muri. Visez sau este aievea?

PANȚU

15 Pipăie masa, pipăie-mi brațul! E vis? Sunt o nălucă?

PANN

20 Da, ești aievea. Și vei fi mîne, poimine, ani, zeci de an încă de aci înainte! Dar eu voi înceta de a mai fi aievea Zilele mele sunt — cîteva———. Degetele de la amindouă mîinile sunt prea multe ca să număr pe oasele lor aceste zile! Că te-ai înființat astăzi **in** acest pridvor, arătîndu-te cine ești — e ca un vis! Visul cu care voi trece — dincolo!

PANȚU

Visul cu care vei ieși **in** soare!

25

PANN

privește peste grădină

Mișună gingăniile prin vreascuri și sună albinele-n prisacă..! S-a purces cam devreme iureșul la această răscruce dintre zi și noapte.

30

Se uită la o scrisoare ce-o ține în mîină

Ascultă, Groza! Uite-o scrisoare de la preafrumoasa Catinca... Pentru ea am scris *Cîntecul mut*. A fost fericirea

ei — *Cîntecul mut*. M-am irosit eu de multe ori pentru fericirea altora, dar nu-mi pare rău. Cîntecul a adus bucurie unei făpturi însingurate într-o seară, și poate aceasta va rămînea singura ei bucurie pentru toată viața, și-acu Catinca
5 dorește să-i dau prilejul să-și ceară scuze pentru negliobia soțului ei! Vrei să-i Jăm prilejul? Eu sunt Anton Pann, și n-aș fi Anton Pann dacă nu i l-aș da!

PANȚU

ezită

10 Nu se prea potrivește cu socotelile mele———. îmi croisem și eu unele planuri. Dacă vrei, o facem însă și pe asta!

PANN

Ia hîrtie și scrie!

PANȚU

Poftim, scrie dumneata, și-mi citești și mie ce-ai scris!
îi întinde hîrtie și pană.

PANN

scrie

Doamnă,

20 în seara de 25 martie vă găsesc la balul mascat ce are loc în sala „Sfatului”. Ca să vă recunosc, veți purta trei deditei în mîină. Eu voi fi îmbrăcat ca haiducul Groza.

Anton Pann.

PANȚU

25 , îmi ceri neapărat să mă-nvoiesc și eu?

PANN

Haiducule Groza, să-mi aduci pentru acea seară costumul dumitale!

Postase Panțu, să duci aceste rînduri doamnei Catinca!

30 Haiducule Groza, postase Panțu, pentru' aceeași seară am nevoie și de ajutoarele mele, de Bidu, de Cocorandu și de Spuderca!

N-am mai ieșit din casă de când sunt bolnav. Și n-aș vrea să ies numai în sicriu. Vreau să ies încă o dată — o dată cel puțin — altfel!

PANTU

Iar Ioana?

PANN

Ioana?

Ioana e dincolo de neguri, și fetița — fetița n-am s-o mai văd niciodată! Eu nu mai am din această viață decât un bal mascat!

Uite, e soare astăzi, neașteptat, pe mine mă-ncearcă însă sudoarea și fiorii!

Simt că mi s-au învinețit buzele!

Groza, tu ai venit? Știam eu că ai să vii odată! Are omul nevoie de-o bucurie când trece dincolo!

PANȚU

Îi șterge fruntea de sudoare

Acu liniștește-te — și dormi.

Se depărtează spre stînga, ca să plece.

20 PANN

Își dă puțin capul înapoi, pe-o pernă, dar rămîne cu ochii deschiși.

TABLOUL II

Un salon în stilul epocii. Face parte dintr-o suită de camere. În stînga și dreapta cîte-o intrare. În stînga, spre colțul din fund, o ușă mare răspunde pieziș, printr-o trecere lungă, într-o sală unde se dansează. Are loc în sală un bal în costume diverse și cu felurite măști. La început ușa spre sală, de sticlă albă netransparentă, e deschisă. Muzică în sală și multe perechi dansînd. Apoi muzica se curmă. Perechile încep să se plimbe, zgomot surd. Anton Pann, costumat ca haiduc și cu o jumătate de mască neagră peste ochi, năvălește din sală în salon, trăgînd după sine, de mîină, pe Nușca. Nușca, în costum de domnișoară, de asemenea cu o jumătate de mască, roșe, peste ochi.

200

SCENA I

Pann, Nușca

PANN

gîfîind, obosit de dans, dar într-un fel de exaltare

5 Vino dincoace, Nușca... Prea e multă mișcare și-nghe-suială, și praf — în sală!
Am să închid și ușile!

închide cele două aripi ale ușii spre sală.

NUȘCA

10 Se face că m-ai cunoscut în învălmășeală — dar cum?

PANN

După mișcări — Nușca, după zvîcniri și legănare! Iată că, vrînd-nevrînd, trebuie să te privesc ca pe-o domnișoară din lumea mare! îmbrăcată după moda cea mai nouă din capitala împărăției! Aproape că n-aș mai îndrăzni acum să-ți spun glume la ureche!

NUȘCA

îmi vine bine costumul? Îți plac?

S-așază pe canapea

20 Să stăm aici. N-am să te mai las să dansezi. Are să-ți strice!

PANN

s-așază și el; puțin răgușit

20 Decît s-o întind așa - om-neom - mai bine mă-ncredințez norocului într-o singură noapte! încaltea se hotărăște, bau mă vindec, sau pier'

NUȘCA

Sau — sau! Asta-i vorba matală. Totuși — n-am să te mai las. Prea ai luat-o nebunește!

30

PANN

Ce grijulie te făcuși dintr-o dată, acum, când stăm unul lîngă altul! Dar un an întreg, de când m-am îmbolnăvit și pînă astăzi — o singură dată măcar nu te-ai gîndit să vii să mă vezi!

201

NUȘCA

E-adevărat, n-am venit. Dar mi-am avut eu — motivele mele!

PANN

Ți-ei fi avut motivele, dar am să mă răzbun! Sunt eu — haiduc acum — Nușca? NUSCA

Ești!

PANN

10 Neapărat că sunt! Află deci că mîne noapte ,trec pe la circiumă! încui ușile pe dinăuntru și, după ce-oi fereca intrările, dau foc casei, să ardem împreună! Și am să toc-
mesc ursitele ceasului pentru a doua zi — să treacă Ursarul cu cimpoiul pe-acolo și cu ursul. Să caute ursul cu botul
15 prin scrum, să caute unde sălășluiește Sfintul Duh și unde s-a ascuns diavolul!

NUȘCA

rîde

Ți-aduci aminte de întîmplarea cu ursul? Să mă dez-

20 brace — nu altceva!

PANN

I-a dat învăț — Ursarul!

NUȘCA

învăț și patimă!

PANN

25 ...după poftele Măriei sale, ale haiducului!

NUȘCA

Asta de unde mi-o știi?

PANN

întrebi ca și cum tu ai fi dibuit-o chiar de-atunci!

30

. . . NUȘCA

Chiar numai după bănuiala pandurilor nu m-am luat eu. Căci. vezi mata, la așa încrucișare de drumuri se-ntîmplă

multe și se mai și află cîte ceva. Trec veștile din om în om. Mă miră numai cum ai aflat-o mata! Ești sigur c-a fost el?

PANN

Ei, îmi am și eu iscoadele mele!

5

NUȘCA

Nu-mi spune așa, c-atunci îmi închipui că-ți pui iscoadele și unde nu trebuie — și mă faci să roșesc!

PANN

ii prinde mina și-o mîngîie

10 Nu mai roșește fata așa de repede la douăzeci și doi de ani!

Știi — Nușca, în toată zarea cită o cuprinzi cu ochii din acest Turn al Sfatului tu ești făptura cea mai minunată!

NUȘCA

15 După Ioana matale — firește!

PANN

După Ioana mea firește!

NUSCA

20 Numaidecît — după? — Vezi, așa-mi spui totdeauna. Pe urmă te miri și te tîngui. încă n-ai priceput că asta-i pricina pentru care n-am venit pe la mata! Am așteptat să-ți treacă mai întii suferința aceasta, dorul, boala, Ioana! Ioana e singura boală a matale!

PANN

25 Asta-i și părerea mea. Și știi cum o simt? Ca un gol fără leac — cu șuier de vînt! Am ars de multe ori și pentru alte făpturi, dobinda era însă totdeauna a Ioanei. Dăruindu-mă și cheltuindu-mă — aș fi voit parcă mai mult să-mi sting chinul, și urmarea era că încingeam pentru Ioana focul și io mai mare! Așa a fost totdeauna!

NUȘCA

Cînd Ioana s-a rupt de casă, de ce nu mi-ai dat vreun semn? Poate că — avînd vreun drum pe sub munte — m-aș fi abătut și pe la mata!

PANN
 Au amuțit în mine toate cuvintele, Nușca! M-a acoperit muntele.

NUȘCA
 Dumneata ai tăcut, Anton Pann, iar mie mi s-au tăiat toate drumurile. Așa a fost să fie — și tare-mi pare rău!
 Muzica începe din nou, dar se aude numai vag, prin ușă.

PANN
 Vrei să dansăm iar?

10 NUȘCA
 Nu mai! A fost destul!

PANN
 Ți-e grije de pieptul meu?

15 NUȘCA
 Mi-e grije!

PANN
 Dacă mă vindec, vin la tine, Nușca, să-ncerc a uita!
 Dacă mă prăpădesc —

20 NUȘCA
 Dacă te vindecî—dacă te prăpădești—ce vorbe — Anton Pann!

PANN
 Da, ce vorbe! Ce vorbe de bal mascat!

25 NUȘCA
 Mai bine-ar fi să ardem împreună! Să vie ursul a doua zi, să adulmece cu nările prin cenușă. — Oh, Anton Pann, ce vorbe!

30 PANN
 Mai bine-ar fi să ridem un pic!
 Ușa mare s-a deschis, vine un necunoscut cu mască, face o reverență
 in fața Nușcăi.
 NECUNOScutUL
 Domnișoară.

NUȘCA
 se ridică și merge cu Necunoscutul în sală, unde cei doi se pierd dansînd.

PANN
 a închis ușa spre sală, șade iar pe canapea, adîncit. Pe ușa din
 5 dreapta intră Coana Safta, fără mască.

SCENA II
 Pann, Coana Safta

PANN
 A, coana Safta! încotro așa grăbită — ?

30 COANA SAFTA
 care o luase spre sală, îl privește întrebător.

PANN
 Nu mă recunoști, coană Safta?

15 COANA SAFTA
 Nu—nu știu —

PANN
 Anton Pann!

COANA SAFTA
 stingherită

20 Anton Pann? Ce întâlnire! La un bal mascat? Te simți iarăși bine? Cum se face că stai aci așa singurel?

PANN
 Uite, coană Safta, îmi fac și eu gânduri asupra vieții.

25 COANA SAFTA
 Ca un om , așezat ce-ai ajuns...

PANN
 Și-n lipsă de altă meserie!

COANA SAFTA
 Doarme fiecare cum își așterne!

PANN
 Eu dorm bine, că nu mi-am așternut eu...

COANA SAFTA
 Ți-o fi așternut Sfînta Vineri...

PANN

Dacă vrei dumneata... Dar dimpreună cu Sfintul Nicolae! Oricum, mă bucur că ne întâlnim. Vreau sa ne împăcăm. Vreau să iert astăzi tuturor toate greșelile, trai și
5 dumneata pe listă. — Acu, cînd... plec...

COANA SAFTA

Pleci din Brașov?

PANN

Se pare că voi pleca. Din șapte în șapte ani m-apucă
10 dorul de ducă!

COANA SAFTA

Măre — cum trece timpul! într-adevăr, sunt șapte ani
de cînd ai venit la Brașov!

PANN

15 Și cîte nu se-ntîmplă in șapte ani!

COANA SAFTA'

De Ioana mai știi ceva?

PANN

E-n țara unde vreau să plec și eu —

20

COANA SAFTA

Numai să nu vi se încrucișeze drumurile! Dumneata să
mergi într-acolo, și ea să vie-ncoa!

PANN

S-ar chema atunci că suntem amîndoi vrăjiți —

25

COANA SAFTA

Tot de Sfînta Vineri!

PANN

Dacă vrei dumneata...

COANA SAFTA

30 Cum rămîne, Anton Pann, cu povestea aceea care trebuia — ție — să-ți mistuie inima, iar pe mine să mă ducă la Judecata de apoi?

206

PANN

Povestea aceea?... Se mai desfășoară povestea și acum. Inima mea e arsă. Cit despre partea ce te privește pe dumneata — nu e niciodată prea tîrziu.

5

COANA SAFTA

Ha-ha!

Rîde, o ia spre sală, deschide ușa, s-aude muzică, se văd perechile. Cînd Coana Safta dă să treacă în sală, trei furci din cele două laturi ale trecerii îi opresc intrarea. în aceeași clipă se ivesc Spuderca, Bidu și Cocorandu, cari, mascați ca niște draci, rețin pe Coana Safta cu furcile și o silesc să revină de-a-ndăratele în salon.
30

SCENA III

Pann, Coana Safta, Spuderca, Bidu, Cocorandu

COCORANDU

15

îchide ușa spre sală, cîntînd ritual
Ușile! — ușile!

BIDU

se face că înțeapă pe Coana Safta cu furca
înapoi, înapoi!

20

COANA SAFTA

venind pas cu pas, de-a-ndăratele, pînă-n mijlocul salonului
Veselia să nu vă fie a pagubă!

COCORANDU

înapoi, înapoi! La Judecata de apoi!

25

BIDU

Ridic glas împotriva coanei Safta c-a ținut in robie pe Sfîntul Duh!

SPUDERCA

Și s-a pricopsit pe urma lui!

30

PANN

privește calm.

COANA SAFTA

Eu? Eu — am ținut pe Sfintul Duh în robie?

207

Să mi se arate tîpsiile cu greşelile! Eu nu sunt vinovată cu nimic! *El* a intrat argat la stăpîn!

BIDU

5 L-ai muncit fără simbrîie şi l-ai însemnat cu pecete de rob în spinare! Şase ani în şir!

COCORANDU

Şase ani să ardă coana Safta în păcură!

COANA SAFTA

Mă iau de gînduri de cîtă nedreptate vād! Fac apel!

10

COCORANDU

Şase mii de ani să ardă coana Safta în păcură!

SPUDERCA

De şase ori şase mii de ani — să ardă!

COANA SAFTA

15 Nu vă cătrăniţi degeaba, că eu mă duc pînă la casaţie!

SPUDERCA

La cea din urmă din vămile văzduhului, Anton Pann să-i rostească osînda!

COANA SAFTA

20 înfricoşată icoană mi s-arată!

PANN

Totuşi — eu n-am să judec încrunţat. Mi-e silă de orice scîrţîit şi mai vîrtos n-am urechi s-aud scrîşnirea dinţilor. E drept, coana Safta a ţinut în robie pe — cineva..., ba la
25 urmă l-a mai izgonit şi din biserică! Totuşi cineva e iertător!

Se ridică, ia de pe masă o oală de pămînt cu floare şi-o întinde Coanei Safta.

PANN

Iată, coana Safta — toate se uită pentru o singură faptă bună! Aşa găsesc eu cu cale. Mi se pare că ţi-am rămas dator — o floare!

COANA SAFTA

se luminează

Anton Pann!

PANN

către cei trei

10 Cu floarea aceasta — deschidem coanei Safta intrare spre locul fericirii, unde o aşteaptă soarele de aur.

SPUDERCA, BIDU, COCORANDU

stau de-a sînga şi de-a dreapta intrării spre sală; fac o reverenţă.

COCORANDU

15 Poftim, coană Safta, noi cîinii din poarta raiului — îţi urăm drum bun! Hau-hau-hau!

COANA SAFTA

trece cu floarea în mînă în sală

Mulţumesc, mulţumesc.

20

SCENA IV

Pann, Spuderca, Bidu, Cocorandu

PANN

25 Acu—să-mi năpădiţi ca şerpii — Spuderca, Bidu şi Cocorandu! Aruncaţi-vă degrabă pieile de draci şi aşteptaţi! alături — în odaie. Mai am nevoie de voi de încă un —joc!

SPUDERCA, BIDU, COCORANDU

ies în dreapta

He-he-he! Hi-hi-hi!

Printr-un grup de dansatori din sală își face loc o doamnă necunoscută, cu o jumătate de mască neagră peste ochi, cu trei deditei în mână; vine în salon, s-apropie de Anton Pann.

SCENA V

Pann, Necunoscuta

NECUNOSCUTA

Domnul Anton Pann?

PANN

¹⁰ Doamna Catinca..! ?

NECUNOSCUTA

îi face semn să-nchidă spre sală.

PANN

închide; s-așază amîndoi pe canapea

) E ora 12. Credeam că nu mai veniți!

NECUNOSCUTA

La baluri sunt totdeauna cea din urmă —

PANN

Singură ?

NECUNOSCUTA

Soțul meu a plecat. Nu e-n oraș. Vom putea să stăm de vorbă, dacă nu chiar între patru ochi, cel puțin între două măști...

Pauză scurtă.

Domnule Anton Pann, aveam teamă de această clipă când trebuie să sparg depărtarea și tăcerea dintre noi... Pentru dumneata e poate mai ușor, căci, dacă nu te supără împospătarea unei amintiri, dumneata ai găsit mai de mult un drum spre mine... Am recunoscut în cartea dumatăle versurile pe cari soțul meu a binevoit a mi le trimite când îmi era logodnic. *Cîntecul mut!* Cîte dezamăgiri încap între

viață și un cîntec mut! Versurile m-au fermecat sfîșietor atunci și mă sfîșie cu vraja lor și astăzi — astăzi, cînd știu ce s-a-ntîrîvplat, în ce împrejurări și din ce pricină ai acceptat rana fără de murmur. Țin să-ți mărturisesc că soțul meu
5 însuși, care nu regretă niciodată nimic, se căiește totuși negrăit de cele ce s-au petrecut în acea noapte între el și dumneata!... într-o zi, nu mă-ndoiesc. o să vă cunoașteți. Are să-și ceară scuze chiar el!

PANN

¹⁰ Sunt tulburat că vă pot vedea. Cele întâmplare cîndva, yă rog să mă credeți, nu și-au găsit loc în mine. Nici chiar în amintire. Eu adun și păstrez în mine cîte-un cuvînt frumos ce-l aud în treacăt, cîte-un petic de cer întrezărit într-o noapte sau cîte o aromă adusă de vînt de cine știe unde,
15 niciodată însă asprimile ce-mi ațin drumul. De altfel, o rană care răspunde într-un cîntec rămîne în viața noastră mai mult sub chipul unei bucurii decît al unei suferinți!

NECUNOSCUTA

Cîntecul mut mie-mi vorbește de-atunci — neînterupt!

²⁰ Cum ai putut să faci acel cîntec să vorbească și totuși să rămîna mut?

PANN

în ceasul cumplit de-atunci s-a putut. [S-a putut căci sufletul meu era rug și osîndit în aceeași timp... Osîndit
25 si rug!... A doua oară n-ar mai fi cu putință...

NECUNOSCUTA

Ah, domnule Anton Pann — așa a fost? Și cu am fost prilejul ?!

PANN

³⁰ Să nu va supărați, preafrumoasă doamnă... N-aș vrea să trezesc în dumneavoastră nici o dezamăgire, cred însă

că am fost greșit înțeles... Desigur, dumneavoastră ați fost prilejul! Vă văzusem de vreo două-trei ori și mi-ați plăcut din cale-afară. Totuși arderea acelei nopți se datora prăbușirii și părăsirii în care am căzut... în noaptea aceea mi-a fost dat - nu înțeleg nici eu cum s-au prăvălit peste inima mea și din vrerea cui întâmplările... în noaptea aceea mi-a fost dat să pierd — totul!

NECUNOSCUTA

A, da, știu... știu... Am auzit... Și crezi dumneata... crezi dumneata... că Ioana n-are să se mai întoarcă nici-odată?

PANN

Cum s-ar întoarce? De unde și de ce?

NECUNOSCUTA

Ai iubit-o mult?

PANN

Doamnă, să nu așteptați răspunsul... Ca să înțelegeți, ar trebui să lapăd masca, și dac-aș lăpăda-o v-ați speria!

NECUNOSCUTA

Cum ar fi totuși să faci încercarea de-a uita? Trebuie să-ți salvezi... Da, să-ți salvezi lumina, viața... Oricare frumoasă ar fi incintată să te întâmpine...

PANN

Oricare — ziceți?

NECUNOSCUTA

Da, oricare... Găsești poate că sunt prea îndrăzneată? Da, oricare — ar fi-ncintată... Eu știu... fiindcă, uite, cu îngăduința dumitale... chiar eu aș fi în stare...

PANN

Să uit — când numai neuitarea, când neuitarea singură mă însuflețește ?!

NECUNOSCUTA

Nu pot înceta de a nădăjdui...

PANN

Credeți într-adevăr că există ființă în stare să-mi redea
» pe Ioana?

NECUNOSCUTA

Pe Ioana n-ar putea să ti-o redea decât exaltarea dumitale!

PANN

10 Cît timp Ioana trăia — o adulmecam în aer și-n toate făpturile... Și acum, stînd de vorbă cu dumneavoastră, ascunsă în dosul măștii — o simt parcă pe ea! Totul e ea! Numai ea!

NECUNOSCUTA

15 Și totuși vei uita... Să-ncerc? Ar fi poate de-ajuns să mă vezi fără de mască!

PANN

Mă-ndatorați nespun... Sunt negrăit de mișcat... Dar vă rog să nu vă osteniți... înțeleg, e aproape jignitor ce vă
20 spun... Să mă iertați — așa sunt eu... Peste puțin voi fi un simplu... Și-apoi nici atît... Minciuna nu-mi mai înflo-rește... M-am dăruit... Am îndrăgit patima... mi-a plăcut jocul... în străfund n-am cunoscut decât suferința... Gluma și rîsul meu au scînteiat cîte-o clipă peste un adine de tristete...
25 S-a întâmplat nu arar să-ncerc o aventură sau alta, stăpînit am fost totdeauna numai de suferința iubirii unice, care-mi devenea de neîndurat...

NECUNOSCUTA

își lăpădă masca. Nu e Catinca, ci Ioana.

30

PANN

Ioana!!!

IOANA

5 Am venit. Am venit iar la tine. Anton Pann. M-a găsit Groza dincolo de munți, și am venit. Și n-am să mai plec. Și ai să te ridici. Mi-a spus Groza totul Nu mai am nevoie de nici o lămurire.

PANN

Ioana!!
Ce bucurie!!

IOANA

10 Liniștește-te— acu!

PANN

își duce mâna la inimă, la piept

15 Nu — mai — pot — Ioana! — Ce bucurie! Ar fi trebuit pentru noaptea asta să-mi fac rost de-o inimă de fier, dar am venit fără apărare! De bucuria aceasta cine mă apără?

Tușește, se-neacă.

IOANA

îi ia masca

20 Eu ți-am adus-o, eu te apăr! Te vei face iarăși bine. Ești încă tânăr! Și sunt aci! Lîngă tine. Am să înțeleg de-aeum totul, totdeauna!

PANN

de-o paloare de mort

25 Ioana, parcă te-ai fi întors din alt tărîm... Ne despărțeau neguri... grele și groase... neguri prin cari trecînd — un an lung... trebuie să le tot tai cu toiagul... Te-ai întors — Ioana!

30 Ioana... eu plec... mă duc cu marea bucurie... M-ajunge din urmă osteneala... O simt aici... la capul pieptului... Slăbiciunea... mă topește... Mă-năbuș... Unde-i fetița? Trăiește?

IOANA

E acasă. Te așteaptă.

PANN

A crescut? Cît e, de mare? Nu m-a uitat?

Vreau s-o mai văd o dată! O — singură — dată! Ioana — Ioana — ține-mă — mă sting... Vreau s-o mai văd o dată, numai o dată... Nu-mi închide pleoapele —. Mi-e dor cumplit...

Capul îi cade într-o parte. Muzica, ce se auzea vag, se curmă brusc.

IOANA

10

Nu, nu, Anton Pann! întoarce-te! Nu așa! Nu. nu! Am venit. Te așteaptă Gabi — te așteaptă... Spunea că n-are să adoarmă pînă cînd vii...

PANN

nu mai mișcă.

IOANA

îl scutură, țipă

An-ton Pann! Anton Pann!

Din dreapta vin speriați Panțu, Spuderca, Bidu, Cocorandu, în hainele lor de toate zilele.

20

SCENA VI

Pann (mort), Ioana, Panțu, Spuderca, Bidu, Cocorandu

IOANA

Mort 1

PANȚU

25

dă trist din cap

A plecat!

Spunea că are nevoie de ^{BIDU}noi de încă un joc.

COCORANDU

Și-am stat alături, să ne dea semn...

SPUDERCA

— pentru încă un joc

PANȚU

îl ducem acasă pe umeri — vom trece în noapte prin cetate —. El va ține ochii deschiși în sus — și va ști că mergem după Drumul Robilor...

IOANA

plînge stins.

PANȚU

dă din cap

Anton Pann...

CORTINA

ARCA LUI NOE

Arca lui Noe a fost scrisă în satul Căpîlna de pe Valea Sebeşului, unde Blaga s-a refugiat cu familia, în aprilie 1944, din Sibiul amenințat de bombardamente, unde funcționa, din toamna lui 1940, Universitatea clujeană. Intenția era însă mai veche cu vreun deceniu. Întrebat de Radu Mina >Ioan Massoff), în cadrul unui interviu prilejuit de apropiata premieră la Teatrul Național din București a dramei *Avram Iancu*, despre proiectele sale literare, poetul răspundea, laconic și... enigmatic: „Mă preocupă o nouă piesă de teatru. Subiectul biblic”. „Nu voiți să ne spuneți ceva despre acest subiect?” — insistă reporterul. „Nu”, cade replica menită să rezeze curiozitatea (Radu Mina, *Cu Lucian Blaga despre el și despre alții*, în *Rampa*, 9 septembrie 1935). Ceva mai mult îi spunea lui Octav Șuluțiu, care, profitînd de prezența scriitorului în București, în vederea premierei amintite, îi lua și el un interviu, publicat în *Vremea* din 15 septembrie: „Mă preocupă o serie întreagă de subiecte dramatice. Între altele am în cap acum un subiect biblic, pe care n-am să ți-l trădez încă și din care vreau să realizez o problemă dramatică interesantă. Si anume vreau să amestec două planuri: misterul și umorul. Credea va fi ceva original”. Spunînd „mister”, Blaga avea în vedere, evident, nu „enigmaticul”, ci genul dramatic sub semnul căruia se așeza o bună parte a teatrului său. Tot aici Blaga vorbește despre „formula teatrului meu, a aceluia *realism mitic*, care îmi este, cred, organică”. Ce înțelegea prin „realism mitic” este interesant de reținut pentru caracterizarea viitoarei piese. Interogat despre „criza teatrului”, el e de părere că „teatrul a cunoscut o criză în veacul trecut, cînd a fost «profanizat», ca să spun așa. Înțeleg prin aceasta că a fost adus pe scenă banalul, cotidianul, ceea ce înțeleg eu prin profan, adică realismul imediat, netransfigurat. Or, niciodată teatrul adevărat n-a fost realist pur. Totdeauna teatrul mare, acela clasic antic, sau cel elizabetan, a depășit realismul”. Cum? „Există două posibilități de a se depăși realul în teatru. Teatrul mare trebuie să depășească totdeauna cotidianul realist și asta fie în sens idealist, fie în sens realist chiar, dar în ambele cazuri pe calea mitului. Așadar există un *idealism mitic* și există un *realism mitic*, cari pot

deveni formule **creatoare** in **teatru**. **Prima** din aceste formule cred că am realizat-o în tragedia mea *Meșterul Manole*, iar a doua în *Avram Iancu*".

Că piesa la carei „subiect” refuza în 1935 să-l divulge este cea al cărei titlu definitiv va fi *Arca lui Noe*, se va vedea numaidecât. **împrejurările** (reării ei **ne** sint cunoscute), atât din unele scrisori de alunei ale autorului cât și, mai ales, din **romanul** său autobiografic *Luntrea lui Caron*, scris în anii '50 și publicat în 1990 la Editura **Humanitas**; un fragment referitor la scrierea acestei piese a fost publicat în *Gazeta literară* din 6 iulie 1967).

Așezat la Câpiina, Blaga, găzduit de preotul satului, a cărui fiică, studentă **H** lui, îi propusese să se retragă cu familia aci, colindă chiar de a doua zi focurile, cunoscute încă din copilărie, „cuprins de nerăbdarea de a-mi lua cât mai grabnic în primire peisajul în care aveam să petrecem timp indefinit” și se oprește la moara de apă **de** pe Sebeș, „o moară străveche de lemn”. „Ușa era scundă, că trebui să mă aplec puțin spre **a** intra. La intrare zăbovea un măgăruș. Desagi grei cu grâu pentru măciniș zăceau alături. Ușurat de povară, măgărușul ronțăia niște ciulini rămași prin apropiere încă din toamna trecută. Am dat binețe morarului și femeilor ce veniseră la moară. Cele două perechi de pietre lucrau de zor [. . .]. Făina curgea și se **aduna** grămadă în cite-o ladă de seînduri ce înginau parcă forma unor sicrie. Am întins mina să prind și să **tai** în două șipotul de făină. Nu mai încercasem tare de **nic**. It asemenea joc și lucrare. Făina era caldă, ușor fierbinte, ca un **trup** viu. și mirosea plăcut și arhaic. Morarul părea încărunțit de pulberea de făină ce i se așezase pe păr și în sprâncene. Mă pierdii cu totul în senzația ce prindea ființă în palmă. Cineva rosti în mine, pe neașteptate, cuvintele: «Noe a fost morar »”.

Este momentul inițial al cristalizării unei opere rămasă pînă atunci în stadiul de intenție: „De ani de zile eram preocupat, cu întreruperi de i-lți îmi, de planul unei piese de teatru ce nu voia în nici un fel să se înjghebere.. Subiectul mi-l oferea o veche legendă populară, care trebuia să fie bo-rU amplificată spre a putea forma canavaua unei piese. Legenda, ca un arbore, trebuia să-și mai alcătuiască o coroană mare și deasă, care să miroase a fiiinză verde. Legenda populară, sumară, descărnată, vorbea despre biblicul Noe, cel chemat să-și clădească o arcă în vederea potopului. Spre deosebire de cele cuprinse în scriptură, legenda împletește viața și intențiile lui Noe cu o acțiune **pusă** la cale din partea Diavolului, cu **ghid** de a zădărnici fapta salvatoare. Diavolul izbutește la un moment dat să dărîme și să risipească «rea pe care o clădește Noe. Biruința, pînă la urmă, este totuși **a** lui Noe, care cu o «• toacă » miraculoasă reușește să-și reclădească arca mîntuitoare”. Legenda populară e cunoscută în mai multe variante, reproduce fragmentar unu rezumate de T. Pamîile în *Povestea lumii de demult după credințele poporului român*, 1913, culegere din care Blaga filozoful a **citat** deseori (cu un fragment, amplu **din** această legendă **chiar** ilustra în studiul *Despre gîndi-ea magică*, 1911, „planul **mitic**”! și din care poetul **a** preluat unele motive. **De**

R

ii vor trece în piesă localizarea mitului potopului în mediu românesc („se •••sne că dintre toți oamenii de pe pămînt numai unui român, Noe, i-a zis i lumnezeu să vie, și a vorbit cu el, a făcut o corabie mare” — *op.cit.*, p. 1241, I «**rlre**lui lui Noe, unele elemente ale subiectului (**iscodirea** femeii lui Noe i)« către diavol, batjocura semenilor etc). „Legenda se preta din cale afară **li**, i aiuirea unui fel de «mister» teatral”, intuiuse Blaga; totuși „preocuparea .)« **A** scrie o piesă de teatru în jurul acestui subiect, ades părăsită și iarăși p;uată, nu izbutise, pînă atunci, să ia o închegare concretă în imaginați.; inca”. Lucrul se întîmpla acum: „Dar în clipa cînd **încercai** în moară curgerea i:” inoi **sub minusculul scoc**, cineva **roști în mine cuvintele**: «**Noe a fost morar** Am ieșit din moară, luind-o iarăși pe-o cărare prin **zăvoi**, unde puteam rătăci î» voie și neluat în seamă. «Da, morar, aci în moara aceasta » îmi zisei. Subiectul începea dintr-o dată să prindă ființă, să crească. Fabulația se **stîrni** i omunieîndu-mi o stare de fericită beție, un fel de eliberare de sub presiunea contingentelor geografice și istorice. Născoceam episoade, adinceam **semnifi**-cațiile. Amănuntele se iveau din necunoscut. Legenda se transforma într-un mii, ce se localiza, uneori cu trăsături de crud realism, aci, în acest cătun. !resimțeam că subiectul meu, cosmic într-un fel, avea să absoarbă în sine !«!t; atmosfera acestei așezări omenești, care era aceea a unui sat **românesc**, i • viața nîi<i veche d«T;it istoria omenească și în atîten privințe mai presus de orice «istoric ». Un gînd adus de-o simplă intrare într-o moară de lemn, -i,răveche, de **senzația** caldă a făinii curgătoare, de zgomotul pietrelor rotitoare, de mușchiul umed. **abundent**, crescut pe osiile roților de moară, de imaginea unui măgăruș, avea să **prilej uiască** precipitarea rapidă a unor elemente ce mai înainte timp de ani n-au voit nicicum să se închege spre a da }> tot, un vag **tot**. debordant și apoi un tot. ce se articula și se organiza. Bătea i.rin mine nu știu ce elan și îmi încălzea certitudinea că retragerea la Căpilna va **avea cel puțin** pentru cîtăva vreme un rost. Voi Începe să scriu piesa de nidadă ce mă voi fi aclimatizai ti noile împrejurări. Căzuse în mine sămînța anei lumi, și cu surnința în **mine o** luam iarăși din zăvoi spre sat”.

în legătură cu nici o altă operă a sa Lucian Blaga n-a făcut atîtea dezvăluiri asupra procesului de creație. Să-l urmărim în continuare și să extragem informațiile presărate pe multe pagini ale romanului. **Nebuloasa** primară se transformă treptat într-un univers artistic, într-o lume fictivă ce absoarbe, transfigurînd-o, **substanță** din realitatea empirică a locului și a **momentului**: „**Părintele** Bunea, iscodit de mine îndeaproape, îmi arăta adesea amănunte pitorești, excepționale pe loc atît de puțin, în legătură cu satul. Cunoștea astfel oameni mai aparte, ieșiți din tiparul obștesc, ca niște abateri de 3a o lege divină. Și personajele, întregite și rotunjite după necesități de ale creației poetice, intrau ca de la sine în drama închipuită pe motivul legendar al lui Noe. Legenda, cu lupta tăioasă dintre bine și rău, era desigur de obîrșie **bogumilică**. Mi s-a dat să cunosc **într-una** din zile, tocmai în clipa **hotărîtoare** > înjghebării **dramei**, și un țaran-holtei, cu părul roșcovan, cam între două

vîrste, avînd în urma sa o viață echivocă, însoțită de toate bănuielele pe care imaginația satului le putea născoci pe seama unei ființe drăcești. Acesta era ca predestinat să devină modelul lui Nefîrtate cel ce căuta să strice socotelile neînțelese ale divinului Moș. Am căutat în geografia satului locuri cu nume întortocheate, pitorești și pline de umor cîteodată, și un spațiu potrivit unde putea să fie clădită arca lui Noe. Și apoi prinsei să aștern pe hîrtie, scenă după scenă, drama imaginată". Un model local e găsit și pentru Noe, nu în morarul satului, ci într-un țaran, Simion. Fratele acestuia va » în piesă fratele lui Noe. Scriitorul îi va schimba numele — din Ionică în Simion — și-i va atribui „o fire pe care n-o avea, transformîndu-l din flăcău cumsecade în frate blestemat". I-a și spus, „rugîndu-l să mă ierte și să nu dea lucrului mai multă importanță decît ar da faptului că l-aș pune să joace într-o piesă de teatru, ca actor, un rol blestemat". Oameni ai satului devin așadar personaje ale piesei, în a cărei materie intră de asemenea toponime locale (ca „Fruntea Rea"), lucruri care l-au frapat pe scriitor (ca „mulțimea șoarecilor de prin poduri și cămări"), dar și altele mai obișnuite: „Mă pusei în curent cu răutățile cătunului, care, toate, mi se înfățișau pe măsura unor tipare ancestrale. Ele nu aveau nimic de-a face cu arca lui Noe, dar se polarizau de la sine în jurul conflictului dintre stihiiile morale ale lumii, așa cum le arăta legenda. Fabulația lua o dezvoltare neașteptată, atrăgînd în țesătura ei amănunte gospodărești, cerești-suave sau de-un realism grotesc. Toate acești; detalii urmau să fie organizate într-o viziune de ansamblu ideală și de semnificații cosmice. Un aer mistic trebuia să plutească peste toate. Iar pentru ca ansamblul să dobîndească o notă de verosimilitate, fabulația trebuia să se pătrundă de-un fin umor, care să întretină în spectatorul care ar urmări acțiunea un anume scepticism cit privește intervenția repetată a miraculosului, intervenție ce totuși se produce, spre consternarea minții sănătoase, la fiecă pas. Piesa era concepută pe joc de nuanțe, ea cerea, de la un capăt la altul, mijloace simple, primare, dar în același timp de suprem rafinament, atît ca întruchipare, cit și ca expresie. Fantasticul urma să dobîndească virtuți cu totul firești, iar evenimentul bont, cotidian, trebuia să primească o imponderabilă aură magică. Așa-mi simțeam piesa, și ea creștea vertiginos, ca dintr-o sămînța inițială, în care pînă mai ieri, alaltăieri, palpitau doar latente". Rezumativ: „piesa este în întregime, prin fapte și întîmplări, localizată aci. ... Personajele... Moara de lemn a lui Noe... Rîul... Valea", „podușul unde l-am închipuit pe Noe clădindu-și arca". Sursa livrescă. imaginația și observația sînt, deopotrivă, resorturile procesului de creație, materia lor fuzionează Într-un întreg organic: „Realitatea și legenda se împleteau în lata mea așa de firesc, că puteam să localizez acțiunea cu toate amănuntele și peripețiile ei chiar în largul priveliștii ce-o cuprindeam cu ochii".

Începută în casa preotului Dobre în care fusese găzduit, *Arca lui Noe* este scrisă în cea mai mare parte într-o grădină a aceluiași gospodar, aflată pe malul Sebeșului. Aici, sub un păr sălbatic, la o măsuță de brad cu pieioa-

rele bătute în pămînt și cu o bancă de lemn alături, construite de gazdă la sugestia poetului, Blaga lucrează în fiecare zi (începînd cu 7 mai) cîteva ce. JD iri, abstrăgîndu-se din timpul istoric — ale cărui zguduiuri le simte, la pivi riu, înregistrînd cu urechea și cu talpa piciorului bubuitul bombardamen- K- de la Brașov și de pe Valea Prahovei — și intrînd în timpul mitului:

nstrîns să trăiesc un timp, a cărui încheiere nu se întrezărea, într-un cătun ascuns în fundul unei văi, cu munți ce închideau zarea de jur-împrejur, și care oferea certitudinea unui adăpost față de vremuirea istorică, ce se întetea, izbuteam să lărgesc indefinit orizontul, cel puțin cu închipuirea. Și mă împresuram cu semnificații proprii unui cosmos legendar. Izvodeam drama iară nici o grabă. Orice act important se făcea pe-aici agale. Totul își lua parcă răg.:z. învățăminte se luau de la fructul care crește încet și care se coace cînd îi cade sorocul. «Misterul» meu dramatic trebuie să se împărtășească dil) același ritm organic în care aveau să se împlinească perele din grădina părintelui Bunea".

Proces organic — cel puțin în cazul lui Blaga și în viziunea lui — ca și ciJe biologice, creația își are, firește, legile ei și curba de intensitate proprie. Așadar *Arca lui Noe* „creștea. Lucram la ea cu zor"; „și după un efort susținut, de cîteva săptămîni, după o febrilă muncă de zi și noapte, aveam să termin *Arca*. O mare liniște mă cuprinse. Și după isprava zilei, veni seara. Iar în seara aceea mă culcai mai devreme decît de obicei. După ce adormisem, trecerea spre altă hune se făcu în mare liniște. Dormeam de vreo cîteva ceasuri, lin, mingiiat ca de-o faptă salvatoare, cînd niște bubuituri de pumn în ușă in) treziră. Îmi era însă foarte anevoie să mă desprind din starea de admormire. L.Huniisem ca un buștean sau, mai potrivit spus, ca un copil. Dormisem cu entuziasm. Își are cîteodată și somnul entuziasmul isprăvii sale. Dar acum mă trezeam silnic, scuturat de bubuituri în ușă. Am deslușit încă prin somn glas:;! părintelui Bunea, vesel, din cale afară de vesel: «Domnule profesor, s-«) făcut pace! S-a anunțat acum la Radio. S-a încheiat armistițiul!»"

Arca lui Noe a fost deci terminată în ziua de 23 August 1944. Cel puțin așa ne încredințează romancierul memorialist. În scrisori trimise de el în acel timp piesa apare ca încheiată mai devreme. La 3 iunie Blaga îi scria Domniței Gherghinescu-Vania: „Mă simt în matca mea, aici! în copilărie trei cam de multe ori prin acest sat spre munte — și nu e tocmai departe de Luinirăm. Să știi că lucrez grozav! Mai întii mi-am revizuit și refăcut, cu selecții și remanieri, roate lucrările filosofice anterioare Trilogiilor. Acu totul e gata, și vor da un volum de vreo 50(1 pagini, cu titlul *Zări și etape*. Oare-l voi mai vedea apărindPe urmă mă apucau de-o piesă de teatru în patru acte! Prima redactare e gata, și dacă voi avea încă un răgaz de-o lună o pun la punct". Iar la 23 iunie: „îți comunic vestea cea bună: piesa iu patru acte e gata și se numește *Arca lui Noe*. E după o legendă populară și după *capo] meu, firește. Mi-ar plăcea dacă Vania ar da o notiță în *Tribuna*. Numai atît, că am scris piesa, și titlul". După ce la 16 mai îi scrisese lu,

Octav Șuluțiu „sunt cu familia într-un incintător sat de munte pe Valea Sebeșului, jud. Alba, în Căpîlna. Stăm aici ca într-o căldare verde, și ne gîndim la cumplitele vremi”, rugîndu-l să „aranjeze” (Șuluțiu era inspector școlar) să nu fie numit în vreo comisie de bacalaureat („Sunt în plină activitate și m-ar deranja enorm”), Blaga îi comunica în aceeași zi, 23 iunie, după ce-i mulțumea că-l scăpase de comisie: „Am lucrat foarte bine. Am isprăvit o nouă *piesă în patru acte* cu titlul *Arca lui Noe*, în care cred că am realizat formula despre care îți vorbeam cîndva (în 1935, cf. supra, p. 219, *n.ed.*), aceea a «realismului mitic >”. La 14 iulie Cornelia Blaga o invita pe Măria Țenghea, studentă a lui Blaga, foarte apreciată de profesor și aflată în relații cordiale cu familia, prelungite pînă azi: „vin să-ți transmit o rugăminte din partea noastră a toți trei: anume să ne faci plăcerea să vii pentru vreo zece zile la Căpîlna să stai la noi. Ni s-a făcut dor de tine — dar mai este și altceva la mijloc, precum probabil bănuiești: șeful vrea să-ți dicteze ceva — ceva nou — o piesă de teatru” (scrisoare publicată de M. N. Rusu în *Amfiteatru*, nr. 7, iulie, 1983). Dintr-o scrisoare din 4 august a poetului către Domnița Gherghinescu-Vania aflăm: „In aceste cinci săptămîni de cînd m-am înapoiat de la Sibiu (unde avusese examene la 26—28 iunie, *n.ed.*) la Căpîlna *f.m* transcris piesa. Acu e domnișoara Țenghea aici, cave o tranșe; ie la mașină”. La 17 august Blaga îl informa pe Șuluțiu: „Eu continui să lucrez foarte bine. Nici piesa, nici *Saeculum* (revista de filosofie scoasă de Blaga la Sibiu, în 1943—1944, *n.ed.*) n-au apărut încă. Poate prin octombrie. Totuși *piesa* am trimis-o la Teatrul Național din Timișoara. Să știi că e un lucru 'are bun". (Scrisorile către Șuluțiu au fost publicate de Nicolae Florescu în *Manuscriptum*, nr. 1/1971.) Cu o zi înainte îi scrisese și Melaniei Livadă: „Am lucrat și lucrez f. bine. Am scris o piesă de teatru în patru acte (*Arca lui Noe*) și o mulțime de însemnări filosofice” (Correspondență publicată de I. Opreșan în *Revista de istorie și teorie literară*, nr. 2/1969). Să adăugăm, în fine, și știrea publicată în *Tribuna* din 2 iulie 1944, după care Blaga ar fi terminat de scris piesa *Arca lui Noe*.

întrebarea e deci, dată fiind neconcordanța informațiilor, dacă ne cumva romancierul memorialist face să coincidă terminarea arcei sale cu începutul „potopului”, să dea o confirmare istorică precisă viziunii lui mitice. În orice caz, o asemenea suprapunere de semnificații este explicit afirmată în romanul scris în anii '50: „Simțeam imponderabile corespondențe între situația reală și situația din piesă. *Arca* trebuia să fie gata — cînd potopul se va dezlănțui”.

Există două manuscrise ale, piesei *Arca lui Noe*, aliate acum la Muzeul Literaturii Române. Manuscrisul prim (nr. de inventar 24.927) este format din 82 de file icoti duble lungi, format 34 x 21 cm; de hîrtie ordinară și are caracteristicile obișnuite ale manuscriselor de lucru ale dramaturgului. Peste stratul inițial al textului, cuprinzînd și dezvoltări pe versoul filei precedente, există un al doilea strat, format din adaosuri (mai ales), ștersături și schimbări

de cuvinte, tăcute atît pe pagina respectivă — între rînduri sau pe margini — cît și — iarăși — pe contrapagina foi dinainte. Amîndouă aceste straiuri sînt în cerneală. Identificarea lor e simplă în cazul netului 1, pentru că prima cerneală e mai deschisă la culoare — e cenușie, aproape galbenă —, iar cealaltă e albastră. Dificultatea începe cu actul următor, căci de aci înainte podul folosește pentru prima redactare a textului cernei;» straiului doi din actul I, făcînd completările și modificările cu alte două cerneuri, dintre care una reprezintă, cromatic, doar o nuanță a celei dinții. M-am străduit, prin analiza atentă a fiecărei pagini și a fiecărei replici, ca și prin surprinderea și urmărirea diferentelor de grafie, să separ cît mai exact posibil cete două straturi ale textului. Acestora li se adaugă de la un moment dai și un al treilea, mult mai sumar, reprezentat, de completări și modificări făcute mai iirziu în creion. Manuscrisul :4.927 poartă în aparatul de varknte sigla *A*, ceic trei straturi fiind indicate prin *A*, *A*«, *A*,

Foia de titlu are în acest manuscris două versiuni, ('na cuprinde nur,:': titlul piesei, scris cu cerneala primei redactări dai actul 1: *Toaca Im No*-. A doua fixează noui titlu (cel dinainte e anulat cu «; linie): *Arca lui Noe*. ii subliniază cu două linii groase și indică sub el: „piesă în trei acte și un prolog”, in din.ție nnuțata apoi și înlocuită cu „piesă în patru acte”. Această versiune a foi «e litiu e scrisă cu cerneala straiului al doilea, al actului I. Cu acecavi cerneală, mai jos, locul și data compunerii (a tnehci<rit, probabil, acestui manuscris): „Căpîlna — 18 mai 1944”.

După foia de titlu urmează lista de „Persoane”, care nu se dec-sebeșc de cea din textul publicai al piesei docil in două puncte: indicația de Joc ară! a mai înlti așa: „Acțiunea se petrece într-un sat de munte”. A fost șteattă și înlocuită cu forma ce va rămîne definitivă: „Locul acțiunii: într-un sal de munte”. Cealaltă indicație sună aici astfel: „Timpul: eterna preistorie” (în volum, „Timpul: în preistorie”).

Cel de al doilea manuscris (nr. de inventar 21.928) este format din **118** file, scrise pe o singură față, din aceeași hîrtie ca și cel dinainte. Ei reprezintă — ca ele obicei la Blaga — forma definitivată pentru tipar a textului. Scris cu cerneala albastră a celui de al doilea strat al manuscrisului de lucru, a suferit puține modificări de redactare, făcute cu creionul sau cu cerneala cenușiu-gălbuie folosită la prima așternere pe hîrtie a piesei. Foia de titlu, arată astfel:

Lucian Blaga
Arca lui Noe
piesă în patru acte
1944

La fila următoare, cuprinzînd lista personajelor și indicațiile de loc și de timp, e de menționai o singură deosebire față de textul tipărit: „Timpul: eterna preistorie”.

Acest, manuscris poartă în aparatul de variante sigla *B*; modificările amintite au impus diferențierea a două straturi, notate cu *B*₁ și 2?.

Manuscrisul 24.928 a fost dactilografiat — probabil, în vederea trimerii la tipar. Dactilograma aflată la Muzeul Literaturii Române (nr. de inventar 24.716) are 107 file, prezintă foarte puține modificări, în cerneală, făcute o dată cu corectarea exemplarului, și reprezintă pentru noi varianta *C*. Foaia de titlu și cea cu lista personajelor și indicațiile de loc și timp sînt identice cu cele din varianta *B* (ms. 24.928).

Piesa a fost tipărită în anul în care a fost scrisă, la Editura „Dacia Traiană”, S.A., Sibiu. Volumul acesta (118 pagini) constituie pentru ediția de față textul de bază și are în aparatul de variante sigla *D*.

Intenția publicării fusese exprimată din momentul terminării scrierii piesei:

„S-ar putea să dau *Arca lui Noe* la tipar. A fost Ultra-Marin (Marin Ciorlea, *n.ed.*) pe-aici și el vrea așa. Asta înseamnă că nu există piedici editoriale. Poate că trimit piesa și la un teatru. Deocamdată Timișoara. Cît privește Teatrul Național București, ezit — ca nu cumva să mi-o pună la sfîrșit de stagiune (metoda lor de a răsturna o piesă). Restul? Potop de griji!” (scrisoare din 4 august către Domnița Gherghinescu-Vania).

„întrezărind restricții tot mai aprige la publicații, am căutat să-mi tipăresc cit, mai grabnic noua mea piesă”, va nota romancierul memorialist în *Luntrea lui Caron*. „O tiparniță locală se angaja la această ispravă. E de mirat că n-am mlîmpinat nici o dificultate la cenzura prin care, potrivit, prevederilor de armistițiu, trebuia să treacă orice tipăritură. Legătura secretă dintre piesa mea, ce dramatiza o legendă bogumilică, rîspîndită în unele regiuni ale țării, și actualitatea cu înfățișare de potop în plină desfășurare nu putea să scape întru totul atenției cenzorilor. Piesa mea izbutește totuși să iasă de subt teasc. Cenzura era preocupată de alto probleme, mai arzătoare, puse de cotidienele politice, și nu se împiedica în simbolurile unei piese de teatru. Semnificațiile ce se ascundeau subt haina unor imagini legendare puteau de așijderea să treacă neluate în seamă”. Încă o dată, este acest paralelism o idee care a însoțit procesul de creație, sau este o proiecție ulterioară, a scriitorului cu altă experiență de viață personală și istorică? în cazul dinții *Arca lui Noe* ar fi o piesă profetică, cu referire la o epocă ce urma să înceapă; altfel, ea este expresia sublimată mitic a neliniștilor poetului în fața unui „poto” istoric ce începuse o dată cu războiul.

Despre *Arca lui Noe* s-a scris, la apariție, foarte puțin. Dacă lăsăm la o parte informațiile privind apariția (care s-a produs spre sfîrșitul lui noiembrie 1944: la 5 decembrie Domnița îi scria că e „la a patra lectură, în mai puțin de o săptămînă”) rămîn două articole, unul semnat de Ion Breazu în *Transilvania*, nr. 10 — 12, octombrie—decembrie 1944, celălalt de Ion Negoiescu în *Revista Cercului Literar*, nr. 1, ianuarie 1945: așadar un coleg de

generație și vechi comentator al teatrului lui Blaga, scriind în revista cu cea mai lungă tradiție din presa transilvăneană, și un tînăr critic, elev al filozofului culturii, care-i analizează piesa în primul număr al unei publicații reprezentative pentru această generație a războiului. Cu neobositul lui entuziasm Itreaza elogiază încă o dată (avea să fie și ultima) teatrul lui Blaga, care „nu este prin nimic mai prejos de filosofia și poezia lui”, și deplînge neînțelegerea lui: „Fără să-l neglijeze, nici monografiile asupra scriitorului, nici istoriile literare nu i-au dai locul cuvenit în ansamblul operei sale și al literaturii noastre; iar în ce privește scenele noastre, cu foarte puține și palide excepții, în loc să-l servească, mai mult au contribuit la îndepărtarea de el, la ignorarea, sau, ceea ce este și mai regretabil, la falsa lui înțelegere”. Dar „toate acestea n-au putut înfrînge admirația pentru acest teatru a celor cîtiva inițiați, admirație care ia aproape formele unui cult. Ei așteaptă cu răbdare regizorul care, cu bagheta lui magică, să dea legitima viață a scenei acestui joc sacru, acestor personaje...” Cît despre *Arca lui Noe*, autorul ei a făcut „col mai mare efort de a se apropia de acel ideal de teatru popular, care rar a fost atins de la marii tragici greci încoace și la care ne gîndim ca la un paradis pierdut al dramei, teatru în care toate straturile unei societăți se regăsesc, cu ceea ce este mai esențial, mai veșnic omenesc în ele”; „Toate piesele dramaturgului nostru cultivă semnificațiile. Nici una din ele n-a reușit însă să spună în cuvinte atît de simple semnificații atît de bogate și de profunde. Fiecare cuvînt, fiecare gest al personajilor este încărcat de înțelesuri. Tot jocul acesta este străveziu ca un text biblie, prin care milioane de oameni au văzut și văd mereu pînă la rădăcinile vieții și la rosturile lumii”. Ana este „cel mai viu personaj din piesă”, există și scăderi, cel puțin una, și anume „încetineala” din scena judecării lui Noe, dar sînt momente „care pot da actorilor prilej de a atinge culmile artei scenice. Așa sunt întîlnirile dintre Noe și Moșul, dintre Moșul și Nefîrtate, dintre acesta din urmă și Ana, eu dialogul lor în care subtilitățile poeziei se amestecă într-un mod foarte original cu o viguroasă ironie țărănească”. „Ca și acțiunea”, mai observă Breazu, „limba este de asemenea de o simplitate care — cel puțin în cadrul operei lui Lucian Blaga — atinge treapta clasică”.

După I. Negoiescu, „deși dramatizează o legendă, deși sensul poetic persistă, *Arca lui Noe* s-a depărtat sensibil de dialectica ideată poetic [din *Tulburarea apelor* și *Cruciada copiilor*, *n.ed.*] și de mitul dramatic [din *Meșterul Manole* și *Avram Iancu*, *n.ed.*]. Dialectica faustiană a Moșului și a lui Nefîrtate, sau mitologia biblică figurată în preistoria românească rămîn aici simple motive, desigur adinei, totuși fără să constituie esența operei”. Nota distinctivă ar fi aceasta: „*Arca lui Noe* e o piesă țărănească, cea mai autentică de acest fel, din literatura română de pînă acum, fiindcă se bazează pe o intuiție căreia nu i-a scăpat, de astă dată, chiar substanța lingvistică însăși, ca reflex al spiritualității lumii sătești. Prospețimea dintîi a limbii, deși nu ca instrument barbar, ci de o primitivitate prodigioasă în ceea ce teoretic

cianul Blaga numește «sarcina mitică», se impune cu o forță rară. Scoală fiind orice metaforă, orice obscurizare poetică, limba acestei piese își păstrează musturile originare, limpezi și totuși grele de taină"; „Dacă, așadar, în dramele lui Lucian Blaga se observa totdeauna o nervozitate metaforică deosebită, o organicitate metaforică de fagure, ce oprea și uluia voluptuos pe cetitor sau pe spectator, făcând nu tocmai lesnicioasă dibuirea sensurilor profunde, în *Arca lui Noe* acea fervoare poetică dispăre cu desăvârșire și e înlocuită cu incantația pură a limbii, sub care nervozitatea dramatică a personajelor devine mult mai sesizabilă". Caracteristic, dar într-un fel care nu singularizează, ci încadrează, e apoi statutul personajelor: „Lipsește, în mod evident, din teatrul blagian, structura psihologică a personajelor, conformația morală corespunzătoare omului concret, tridimensional [...]. Un critic german, tratând despre celebrul roman al lui Holderlin, *Hyperion*, remarcă lipsa de individualitate psihologică a eroilor, lipsa de individualitate a peisajelor chiar, toate acestea reduse fiind la diferențierile temelor muzicale menite a se contopi în același efluviu simfonic. Pentru epica romantică germană, observația se poate generaliza. E ceea ce regăsim, cu schimbările aduse fără îndoială de hieratismul expresionist, în dramele lui Lucian Blaga. Cu atât mai puternică apare, deci, în *Arca lui Noe*, ale cărei personaje nu se refuză «muzicalității» tipologice, structura morală, original personalizată, a Anei. E nu numai feminitatea posesivă și casnică, dar și exaltarea conținută, demonicul naturii însăși". Individualizarea nu mai e atât de pregnantă în cazul celorlalți eroi, și „atât Moșul cit și Nefîrtate, viziuni ce figurează anume ironii specifice folclorului românesc, sînt țărani vii, convertibili, deși fără structuri, mai mult exprimări de nuanță ale aceluiași limbaj curat, suculent, de misterii născînd, strecurate uneori prin înțelepciuni în doi peri". O judecată exactă mi se pare și — sau cu deosebire — următoarea: „Peste ultima piesă a lui Lucian Blaga nu plutesc fervori mistice, și din acest punct de vedere opera aceasta e mai aproape de formația adîncă a autorului, care nu are coordonatele misticului. În schimb, elementele magice, ca într-un fin manual socio-logic, abundă. Evidența lor nu mai e metaforică, ci simplu materială".

I. Negoîtescu constată, în fine, absența tragicului și a tensiunii dramatice: „Lui Noe i-a refuzat autorul orice esență tragică, diminuînd chiar și dramatismul lăuntric al personajului biblic, ce ar fi trebuit să înconjoare crearea arcei de o neliniște, o îndoială, în tot cazul o forță negativă străbătătoare în substraturi, nu numai aceluși Nefîrtate fără repercuții morale, sau judecătorii atât de blînzi și de omenoși, reprezentînd totuși lumea stăpînită de Necuratul. De altfel, cu fidelitatea nu prea dramatică, a urmat Blaga linia legendei, rezolvînd conflictul atât de factice, prin toaca magică". S-ar putea replica: rezolvarea era sugerată de legendă și ea convenea facturii de „mister dramatic” a piesei. Să notăm însă propunerea de interpretare a lui Negoîtescu: „Situînd însă *Arca lui Noe* în comedie, desigur cu implicații spirituale, regia ar dispune de suficiente puncte de sprijin, într-o eventualitate scenică. Subtil și profund

căutător de sensuri mai grave, desigur, Blaga n-a intenționat să scrie o comedie, dar dramatismul sporește aici simțitor în perspectivă comică".

Blaga avea mare încredere în destinul piesei. Era convins că a scris „un lucru bun”. „Oare tu știi ce lucru minunat ai scris?” — îl interoga retoric Domnița la 5 decembrie 1944. „Aceași impresie mi se comunică și din alte părți, indiferent de culoare și nivel”, răspundea poetul la 18 decembrie; „Zilele trecute, închipuie-ți, am citit într-o seară piesa fetei din casă pe care-am adus-o chiar din Căpîlna și care a recunoscut numaidecât moara și peisajul. I-a făcut nespusa plăcere. Cu alte cuvinte piesa va pătrunde *pînă jos*". Nu s-a întîmplat chiar așa. *Arca lui Noe* n-a fost retipărită în timpul vieții lui Blaga și nici pusă în scenă. Mai tirziu a fost republicată în diverse ediții ale teatrului său. De reprezentat nu s-a reprezentat însă decît fragmentar, în cadrul spectacolului-experiment regizat de Ion Olteanu la Teatrul Nottara în mai 1968.

VARIANTE

Ms. 24.927/1-82 (A); Ms. 24.928/1-118 (B); Ms. 24.716/1-107 (C); *Arca lui Noe*, 1944 (D).

1 A: Prolog; A, B, C: Actul I; D: Actul întâi // 2-II A: Interiorul unei mori vechi într-un sat. În fund se văd toate întocmirile pentru <cerute de> rostul morii, la mijloc trepte, deasupra coșul și pietrele, jos scocul minuscul prin care curge făina ca într-un sicriu <>făina într-o ladă lungăreață fixată ușor pieziș pe picioare înalte, de sub piatra de moară). Roțile de apă se întrezăresc, învîrtindu-so¹, printre bîrne, roase de timp, umede și pline de mușchi, o roată se-nvîrte. Zgomot de roți < roată) și pietre în mișcare, din ladă se ridică o pulbere albă de făină; A, B, C, C, D.- Interiorul unei mori de lemn într-un sat. (B, C: sat de munte; C, D: într-un sat de munte, interiorul unei mori de lemn). O ușă în stînga răspunde în uliță, o ușă în dreapta spre zăvoi și stăvili (B, C: 'dă în zăvoi), a doua <E, C: o altă) ușă în dreapta spre o odaie (D: încăperea are mai multe <C: trei) ieșiri: una, în stînga, răspunde în uliță, alta în dreapta dă în zăvoi, a treia, de asemenea <C: a treia) în dreapta, spre o odaie). În inferiorul (B, C, T): înăuntrul morii toate întocmirile cerute de rostul unei mori (D: toate întocmirile și uneltele trebuincioase). În fund la (D: tocmai la) mijloc trepte spre partea de sus cu coșuri și pietre (B, C, C, D: unde² sunt pietrele și coșurile). Jos, la fiecare piatră de moară, cîte o ladă lungăreață, fixată pieziș pe picioare înalte. Sub pietrele de moară niște scocuri minuscule.

¹ Cuvînt 'sters apoi.

² C, D: Acolo.

prin care curge făina în lăzi. Roțile de apă se întrezăresc, printre bîrne, roase de timp, umede și pline de mușchi. O roată se-nvîrte. Zgomot de apă și de pietre în mișcare //15 A.: singur, adună; A, B, C, D : adună //15 A.: lăzii, care e fixată pe picioare înalte, ușor pieziș > lăzii; B, C, D: lăzii //16 A.: atîrnă, pînă jos, fixat de > atîrnă, fixat cu; B, C, D: atîrnă, fixat cu.

7-8

16-18 A₁: (Din cînd în cînd încearcă cu mîna făina ce curge pe scoc) A n a (mătură <> face rînduială și curățenie), cu o mătură de nuiele. La un moment, scoate un țipăt și lovește cu mătura) > (Din cînd în cînd încearcă cu mîna făina ce curge) Ce caldă e făina! S-ar zice că e vie. E caldă ca trupul tău, Ano, în afară de care eu altul nu am cunoscut. A n a : Eu, să fiu bărbat, nu m-aș lăuda cu așa ceva. De, așa mi-a fost data, să-mi iau soț un copil. Un copil care a rămas mai copil decît copiii noștri. (Face rînduială și curățenie, cu o mătură de nuiele. La un moment, scoate un țipăt și lovește cu mătura); A, B, C, D : (încearcă a noi făina ra curge prin scoc (A₁: Cînd și cînd încearcă făina ce curge), cu mîna) Măcinai astăzi de la cîntatul al treilea — sac după sac (A₁: după sac, tot grîu, nici o desagă de mei, porumb) — (și scutură părul) Am albit de pulberea (A₂: C-am încărunchit de pulberea asta> Am albit de pulberea; B, C: M-am înălbit (C₁: Am albit) de pulberea) de făină! A n a (face curățenie în încăperea <v₁- face curățenie) cu o mătură de nuiele): Morarii încărunchesc în fiecare zi o dată (C₁, D : zi de cîteva ori) și rămîn tot tineri. Tu, Noe, ai rămînea tînăr chiar de-ai (C₁, A₁: chiar și dacă ai) încărunchi cu adevărat! N o e (încearcă iarăși <v₁- încearcă) cu mîna făina ce curge sub (A₁: prin) scoc): Ce caldă e făina! Parcă e vie. E caldă ca trupul tău, Ano, în afară de care eu altul nu am cunoscut! A n a : Dacă aș fi bărbat, eu nu m-aș mîndri cu așa ceva! Zău (A₁: • Nu, zău > Zău), eu nu! Dar așa mi-a l'est sortit — să mă mărit copilă cu un copil. Și după ce mă voi fi copt, soțul meu să rămînă tot copil, mai copil decît copiii noștri. (Se uită printr-o (A₁: pe-o) ferestruică, în odaia (A₁: într-o odaie) de alături): Cum (A₁: Uite, cum > Cum) dorm dragii mamii! Aron, cu gura căscată, Ion de-a curmezișul și cu picioarele în sus! (Mătură iar. Scoale un țipăt și lovește cu mătura).

14 A₁: Dumnezeu; A, B, C, D: furt una//14 A₁: umplut > năpădit; B₁: năpădit; B, C, D : cutropit // 16 A₁: sus în pod liliicii, de țiuie; A, B, C, D: în pod liliicii. Țiuie //17 A₁: noaptea; A, B, C, D: noaptea, și din toate încheieturile //17 A₁: că > de; B, C, D : de // 20-26 A₁: Așa se și cuvine, să țiuie lumea de toate vietățile. Liliicii sunt arhanghelii șoarecilor. Toate dobitoacele de pe pămînt trebuie să-și aibe arhanghelii lor — în cer. Lasă-i să trăiască și ei, Ano, că făină este destulă! E-he-hei, da' făina asta cam începe <> făina prinde) să miroase-a piatră. Du-te, Ano și coboară

stavila!; A, B, C, D : Așa-mi place și așa se și cuvine, să țiuie și să freamăte lumea <v₄,să țiuie lumea și să freamăte) de toate vietățile! Jos — șoarecii, sus — liliicii! Știi, Ano, într-o zi mă gîndeam că liliicii trebuie să fie arhanghelii șoarecilor. Mie mi-s dragi toate lighioanele. Ce supărare și ce griji îți fac ție șoarecii? Îngăduie-i și pe ei, că făină este destulă! E-he-hei, Ano, făina prinde să miroase a piatră. Du-te, taie apa! // 28 A : în; B, C, D : într-un // 29-30 A₁: Iaca mă duc. Pe urmă trec în zăvoi, să văd de verdețuri; A, B, C, D : Mă duc — și trec apoi în zăvoi, să văd de verdețuri. Vreau să pun de-o (A₁: Vreau să vă gătesc <> fierb) astăzi o) zeamă de leuștean // 31-32 A : (Iese); B, C, D : (Iese pe înția ușă din dreapta, după cîteva clipe roata se oprește, în moară se face liniște, prin stînga întră Simion) // 32 A₁omite.

9

1-29 A₁ omite // 5 A₁: sfîrșești; B: sfîrșești > mîntui; C, D: mîntui // 9 A₁: și-ntr-o zi; B, C, D: într-o zi //13 A₁: e putredă > începe-a putrezi > prinde-a putrezi; B, C, D: prinde-a putrezi //13 A₁: Ar fi bine > S-ar cuveni; B, C, D: S-ar cuveni //14 A₁: altele, nu numai de agoniseală > altele... Numai la agoniseală ești harnic : B,C, D : altele... Numai la agoniseală ești harnic //19-20 A₁: în moară > în zarva pietrelor; B, C, D : în zarva pietrelor // 24 A₁: voia ei > voia mumei; B,C, D : voia mumei.

10

1-16 A₁ omite II 3-4 A₁: Noe; B, C, D : N o e (liniștit) // o ^1₁: spus vorbe > scos vorbe; B, C, D : scos vorbe // 8-9 A₁: norocul de partea, mea; B, C, D: norocul meu cu fața-n sus și ea cu fața-n jos //12 A₁: le scoate > te-mprăștie; B, C, D : te-mprășlic // 18-19 A, A₁: După un răstimp apare afară (A₁: se vede prin ușa din stînga); B, C, D: singur, deșertează (C : deșartă) făina din ladă în sac. După un răstimp se vede prin ușa din stînga // 19 A : măgăruș; B, C, D : măgăruș alb // 23 A : N o e și Moș u l; B, C, V : Noe, Moșul // 25 A₁: Sănătate și spor la făină; A₁: B, C, D: Sănătate // 29 A₁: Iacă de-aici; A, B, C, D: De-aici.

11

1-3 A₁ omite jj 4 A₁: sunt moș și încă; A, B, C, D: bătrîn cum sunt încă//7 A₁: Ba că nu. Că mai trec pe-aici <> Se mai abat cîteodată); A, B, C, D: Se mai abat uneori // 7-8 A₁: Nu-i a mirare; A, B, C, D : Cîteodată cu măgăruși, cîteodată fără. <v₁- fără. Ca la orice moară > fără). Măgăruș așa (A₁: Numai măgăruș > Măgăruș așa) alb încă n-am văzut //10 A₁: Doar nu vei zice că uneori mai trece și cîte-un arhanghel să macine la moara ta?; A, B, C, D : Și țî-s dragi toate lighioanele (A₁: dobitoacele > lighioanele)! //12-13 A₁: moșule; A, B, C, D : moșule. Deși erai cam departe. Pesemne urechea îți umbla prin moară (A₁: Se vede că ai urechea bună > Pesemne că urechea îți umbla prin moară) //15 A₁: trag totdea-

una cu urechea; *A, B, C, D* : trag cu urechea cînd pot și unde pot //16 *A*: mare; *A, B, C, D*: mare. Meteahnă din naștere! //16-17 *Ai*: gospodărit; *A, B, C, D*: rostuit // 21 *A*: Vorba asta n-am mai auzit-o de mult; *A, B, C, D*: Cum ai spus? De mult n-am mai auzit vorba asta! // 22-31 *A*, *omite jl* 23 *A*: nici un gînd rău, Moșule > vreun gînd, nici rău, nici bun, Moșule; *B, C, D*: vreun gînd, nici bun, nici rău, Moșule //28 *A*: Nu-i nimic, dar > dar; *B, C, D*: dar // 27 *A*: Iar cînd; *B*: Iar cînd > Cînd; *C, D*: Cînd // 27 *A*: eu mi-am; *B*: eu mi-am > mi-am; *C, D*: mi-am //31 *A*: auziși vorba, avem > ai auzit vorba, îți ieși în cale; *B, C, D*: ai auzit vorba, îți ieși în cale.

12

1-7 *A*, *omite*; 1-2 *A*: după desaga de afară, ai venit cu măciniș > după desagă și povară, ai venit mai vîrtos pentru alte treburi; *B, C, D*: după desagă și povară, ai venit mai vîrtos pentru alte treburi // 4 *A*: Nu zic ba. Căutam > Căutam, *B, C, D*: Căutam // 4-6 *A*: o moară și-un < > morar, dar nu m-aș fi oprit > o moară cu morar. De nu auzeam însă vorba ceea, nu m-aș fi oprit > o moară și o dibuisem după chipul văii și sunetul apei. Dar dacă s-ar fi-ntîmplat să nu aud vorba ceea, nu m-aș fi oprit; *B, C, D*: o moară și o dibuisem după chipul văii și după sunetul apei. Dar dacă s-ar fi-ntîmplat să nu aud vorba ceea, nu m-aș fi oprit // 6⁴: așa. . . Cam într-o dungă > așa; *B, C, D*: așa // 7-8 *A*: uitat-o oamenii; *A, B, C, D*: uitat oamenii vorba aceasta // 9 *A*: și pe unde; *B, C, D*: și unde // 11-20 *A*: Răutatea s-a sălășluit pretutindeni < > pe tot cuprinsul pămîntului), te lovești de ea ca de pietrele drumului, și nu este leac. N-ajută nici lege, nici amenințare. Pe zi ce trece păcatele cresc < > se-nmulțesc și cresc) și nu este piedecă în calea nelegiurii. Eu știu, c-am umblat multă zare. Eu umblu și aud, n-aș mai umbla și n-aș mai auzi! Și decît să tot aud, mai bucuros aș vrea să adorm și să nu mă mai trezesc. Da' vezi, mie nu mi-e dat să mă odihnesc și eu odată între cele patru seînduri, și zilele mi se tot adaugă; *A*: Noe: Ei fi-ndurat și-ei fi văzut multe Moșule, cită viață ai dăpănat. Moșul: Nu te-ntreb cîți ani îmi dai, ca să nu te înspăimînt < > ca să nu poți cîntări toată netrebnicia ce văzui, că te-ai speria! Te lovești de ea ca de pietrele drumului — si nu este leac. < > netrebnicia de care avui parte! Crește spurcata buruiana lui Nefîrtate ca un codru pe tot întinsul! Ea surpă tot¹. Umblu și te împletești în ea, pretutindeni.) Și-a făcut răutatea și nemernicia casă pînă unde ajunge ochiul și mai departe. N-ajută amenințare, nici lege, nici înfricarea¹ Un singur leac ar fi: stîrpiroa*. Pe zi ce trece scade stavila împotriva nelegiurilor². Eu umblu < > cutreier tîrguri, cătune și ținuturi) și văd. Și cutreier ținuturi și aud³. N-aș mai umbla și n-aș mai auzi < > vedea)! Dar să-mi

¹ Z) *omite ultimul cuvînt.*

²⁻⁴ *Propoziție sau frază anulată.*

odihnesc și eu odată țărîna între cele patru seînduri, mie nu mi-e dat ca oricărei alte suflări!; *B, C, D*: Noe: Vei fi-ndurat și-ei fi văzut multe, cită viață ai dăpănat < *C, D*: depănat)! Moșul: Nu te-ntreb cîți ani îmi dai, ca să nu poți cîntări toată netrebnicia de care avui parte. Crește spurcata, buruiana lui Nefîrtate, ca un codru pe tot întinsul! Umblu și te-implețești în ea, pretutindeni. Și-a făcut răutatea și nemernicia casă pînă unde ajunge ochiul și mai departe. Eu cutreier tîrguri, cătune și ținuturi — și văd! N-aș mai umbla și n-aș mai vedea! Dar să-mi odihnesc și eu odată țărîna între cele patru seînduri, mie nu mi-e dat ca oricărei alte suflări! // 22-23.4.- odată Cel-de-sus; *A,, B, C, D*: odată... (arată în sus)//25 *A*: ia zilele; *A, B, C, D*: scurteze verigile.

12-13

31-2 *A*: Vezi, moșule, acu păcătuiești și dumneata. Cu vorba, dacă nu cu făpta. Sau îți închipui că sacul zilelor dumitale e un sac spart? Moșul: Așa e cum îți spun. Și-un singur leac ar fi răutății. Stîrpirea tuturor. Noe: Scris este: să nu judeci pe nimenea, cum am putea atunci să judecăm pe toți deodată, cu un singur cuvînt și cu o singură osîndă? Cine ești dumneata de ridici cuvînt așa de greu? Cine ești, ce ești, de unde vii? Moșul: Vin de-aici și de mai departe. Sunt al de este, și așa cum mă vezi. Noe (calm): Află < > Vei afla atunci de la mine; *A, B, C, D*: Acu îți faci și dumneata loc întru păcat (*A*: Acu-ți faci loc întru păcat și dumneata). Cu vorba, dacă nu cu făpta. (Calm) Află.

13

2*A*: nici chiar cei mai netrebnici dintre cei răi; *A, B, C, D*: nimeni // 3 *A*: în batjocură; *A, B, C, D*: în deșert // 4 *A*: glumele; *A, B, C, D*: glumele și vorbele năvășe // 5 *A*: • Și > Astfel; *B, C, D*: Astfel // 5-6 *A*: îi iau la bătaie și-i alung dincolo de prag. Dumneata ai noroc, noroc că ești bătrîn. Și știe oricine că pentru cuvintele neroade ale unui bătrîn nu se face gaură în cer; *A, B, C, D*: alung pe oricine dincolo de prag // 7-8 *A*: Moșul; *B, C, D*: Moșul (senin) // 9 *A*: Cu; *A, B, C, D*: Ceasul bun m-a îndrumat spre tine, Noe, și cu // 10-12 *A*: Gînd neîntinat porți; *A, B, C, D*: Cu toate că limba ta sună ca un bici, făptura ta e ca apa. Ești legat și îndesat, dar porți gînd lin // 12 *A*: în rai, nu; *A, B, C, D*: în cer, iar nu // 13 *A*: Te pusei; *A, B, C, D*: într-o clipă de nesocotință (*A*: nehibzuință > nesocotință), te-am pus // 14-15 *A*: mea, dar tu care; *A, B, C, D*: mea. Tu nu ai rămas dator oaspetelui nepoftit. Tu care // 20 *A*: umăr; *A,, B, C, D*: umeri // 21 *A*: mai fi; *A, B, C, D*: fi // 23 *A*: cată > face; *B, C, D*: face // 25 *A*: să vezi; *A, B, C, D*: să-ți aduci aminte // 27-31 *A*: Parcă ai aduce puțin cu Nefîrtate!; *A, B, C, D*: Dacă n-ai fi așa de senin și dacă ți-aș lua în seamă numai (*A*: dacă aș ține seama numai de > dacă ți-aș lua în seamă numai) cuvintele cam negîndite < ⁴ :

neroadă > negîndite) de adineaori, aş zice — parcă — parcă aduci puţin, cu Nefîrtate. Nici zilele lui, zice-se <-!, : zice-se că> nu le-a numărat nimeni sau, vorbind în icoane, şi sacul zilelor sale e uri sac spart (C, I): sac fără fund > // 35 A.: Poate că pînă la urmă; A, B, C, O: pînă la urmă poate că // 35 A.: înfilni. Pînă acu stăm, uite așa, față în față, dar încă nu ne-a ta înfilni; A.: întilni. Se face nu ştiu cum că piua acu ne-am dat ltrroale, sau am stat, cu voia ta chiar, față iu față, dar încă nu ne-am inttlmt; B, C, I) : întilni.

14

2-1(5 .-1, Dacă n-ai fi venit la moară cu grăunțe, aş zice că esti zmeu Moşule. Moşul: Aşa da, așa mai înțeleg și eu. Te apropii, dar cam pe departe. Dar <> Haide) să lăsăm glumele, bădiță Noe. Eu venii la moară ca să macin. Dar' și; A., B, C, D : Nu ştiu de unde să te iau, moşule! în <.4, Moşule, dacă-n .- Moşule! în) amintirea mea nu te găsesc <-1, . nu ești: B: nu ești > nu te găsesc) nicăiri. Iar piua în celălalt tării nu mă pot lua după d-ta, ca după un zmeu, ca să-fi dau de urmă. Eu sunt legal de treburi şi de moară! Moşul: Aşa da, așa mai înțeleg și eu. Te apropii, dar încă nu m-ai dovedit </1, : dar cam pe departe > dar' încă ne m-ai dovedit). N o e: Pe mine mă dumireşte numai ce <.4, : ceea ce > ce) văd cu ochii printre genele astea pline de făină <-!, : pulbere > făină)! şi-ce văd? Văd că ceasul suie (A.: urcă > suie), că soarele nu s-a oprit să ne asculte şi că d-ta ui venit </1, : şi după cîteva din semne, că venişi > şi eă d-ta ai veni! > la moară cu măciniş! Moşul: Neapărat (A.: Venii la moară cu măciniş, neapărat - Neapărat), bădiță Noe, venii pentru asie. Pentru asta. . . şi // 16-17 A] : se macină nu numai grăunțe: A, B, C, I) . se macină, după cum 'i fi băgat de seamă, nu numai grîu şi porumb // 18-1» A. : ştirile şi veştile cari umblă prin părțile locului! Şi-alunei tu trebuie să ştii şi păcatele cari bintuie pe-aici; <1, B, C, I) : zvonurile cari (I) : cur,-; umblă de la o curie la alta, şi toate veştile cari (I) : care) îşi dan întâlnire prin părțile locului (A.: locului, de la un hotar la alt hotar > locului); 20-88 A, omite // 21 A.: loate, Moşule, dar se şi > tonte, dar mai înfii se: U, C, I) : toate, totuşi (li: dar > totuşi) mai iniîi se//2«> .-1, : seară. Locuiesc nmînduă aici în vale > seară; B, (, D : seară // 28 A. : bădiță Noe, eu mă gindeam > bădiță, pe mine mă purta girului; B, C, D : bădiță, pe minimă purta gîndul // 80 A.: A, da, bănuiesc > Aşa, bănuiesc > Bănuiesc: B, C, I) : Bănuiesc // 30 A.: de împărăție de la județ: C, D : de la județ//31-32 A.: să ne ştii > să cunoşti: B, (, O : să cunoşti//32 .-t, B, C : cari se; I) .- care se // 32 A., B, C : cari ne; I) : care ne.

15

1-4 A, omite; 2 A.- Nu ie grăbi şi nu bănuî, bădiță Noe > Nu te grăbi şi nu bănuî; B, C, I) : Numai nu te grăbi cu bănuielele, Noe // 3 A.: bădiță Noe, doresc > eu suni doritor; fi, C, D : Eu suni doritor // 4 A.: tu cu vorba ta! Vei alia pe urmă spre uimirea ta şi-a celor ai lăi <> şi-a tuturor) mai

234

I

multe; B, C, D : tu//6 A.: ai venit; A, B, C, D : te-ai ostenit (A.: Ic ostenişi > te-ai ostenit) pînă la noi//7 A.- pleava clevetirilor; A^, B, C, I) : pleava // 8-15 A.: e potrivită cu pletele cărunte. Şi în cele din urmă ce-aş putea să-ţi spun? C-avem; A., B, C, D : se potriveşte cu pletele albe, şi pletele mele sunt, şi ele, cărunte, cel puţin astăzi! Moşul (ridică ușor glasul): Scutură-ți părul de făină (A.- făină, bădiță,) şi binevoieşte a grăi, că eu mult nu aştept! Noe: Ce-aş putea eu, netrebnicul (A.- netrebnicul, cu vorba mea)? Să întăresc că avem//16 A.: toate. Cine nu le ştie?; A, B, C, D : toate//16-17 A.: sale, şi mai ales muierile; A, B, C, D : sale. E veacul lui Nefîrtate, Şi muierile-i fac vad//19-21 A.- nu? Noe: Am spus că nu? > Răbdare, Moşule, răbdare! Moşul: Ascultă Noe, <> N-ai spus, bădiță, dar) pe mine să nu mă porţi cu vorba; A., B, C, D : nu? Eu am auzit despre cerbi cu stea în frunte, dar despre porci cu stea în rît încă n-am auzit! De-ncerci să mă porţi cu vorba, pe tine te porţi//22-23 A.: codrului, A, B, C, D : codrului, cîte se mişcă spre miazănoapte şi miazăzi//23-24 A.: urechi; A, B, C, D : urechi, pe cari (D.- care) le lipesc de pămînt şi aud // 24-25 A.: din uşă; A., li, C, D : care ascultă din uşă // 25-26 A.: nu-mi ascunzi nimic; A, B, C, D : nimic nu mi-e ascuns // 28-29 A.: Dacă; A^, B, C, D : Vrei să mă sperii? Dacă//31 A.: mine, bădiță Noe; A, B, C, D : mine // 31-35 A.- îţi dai mai bine seama de tot ce este, şi la urmă vei înțelege mai bine ceea ce se va-ntîmpla şi nu vei ridica cuvînt împotriva mea că sunt nedrept; ^1, B, C, D : îţi dai încă o dată şi mai bine seama de ceea ce (A.: de tot co) este, şi dîndu-ţi mai bine seama de ceea ce este vei izbuti la urmă să înțelegi ceea ce se va întîmpla, şi înțelegînd ceea ce se va întîmpla te vei scuti de nerozia de a ridica vreun cuvînt împotriva!

16

1-17 A.: fost. N o e: S-ar zice atunci că femeile au dreptate cînd spun că nu mai vor să aibă copii. Dacă ne-aşteaptă vremi așa de cumplite — Moşul: Nu le lua apărarea cu ocolişuri. De unde să ştie femeile de vremile cari vin; A., B, C, D : fost! Mărturisind fără ocol toată stricăciunea (A.: netrebnicia şi nelegiuirea > stricăciunea şi nelegiuirea) de azi, tu vei găsi cu dreptate pedeapsa <-1, : pedeapsa de mine. Ceea ce va fi spre liniştirea ta şi celor ai tăi > pedeapsa). Noe: Ce pedeapsă, moşule? Moşul: Pedeapsa ce va veni: Noe: Dumneata prinzi a vorbi cam întunecat, ca ghicitoarele cari (D.- care) urmăresc dungile din palmă. Vor veni vremi cumplite (A.cumplite, vesteşti > cumplite), cum n-au mai fost I Atunci au (A.: vei încuviința că au; B.- vei încuviința că au > au) dreptate femeile astea, cînd nu mai vor copiii La ce să-i mai nască pentru vremi (A.: dacă sunt sortiți să fie vînat unor vremi > pentru vremi) așa de cumplite? Moşul: Judecător esle unul singur şi nimenea nu te-a pofit să iei apărarea cuiva (A.: femeilor > nimănuî > cuiva). Kemeile-ți dau griji? De unde ar putea să cunoască ele vremile ce vin, şi cari (B : care) //18 A. .- Asta nici tu n-o ;

i

235

A, B, C, D: Acestea nici tu nu le //18 *A* : știi, bădiță ; *B, C, D* : știi /, 1%*A* : Asta ți-o ; *A, B, C, D:* Acestea ți le //19 *A, D* : acu ; *C, D* : acum // 21-81 *A* : Văd <> înțeleg) că ies anevoie la cale cu d-ta > Anevoie ies La cale cu d-ta; *A,, B, C, D:* Anevoie am ieși la cale <•!,,• Prin reaiă ^nevoie neam găsi drum ^ Anevoie am ieși la rale> împreuna, moșule. M o ș u i : Și totuși trebuie să ieșim (*A* : să ni-l găsim > să ieșim), li-VJiță Noe! N-avem încotro. Eu am nevoie de tine, tu de mine. De vrei ori de nu vrei! N o o : Din parte-mi vreau, de ce n-aș vrea?! Mai ales când mi se va arăta {*A* : voi alia > mi se va arăta) și pentru ce anume ai nevoie de mine! Pe cit înțeleg <.i. : Dacă nu mă-nșei > Pe cit înțeleg) era vorba despre ne-trebnicii și păcate, și cu îți spusei că se bate fiecare cu ale <.A. : cu păcateie> ru alo) sale. Numai eu trebuie să mă bat și <4. : Eu mă bat > Numai eu trebuie să mă bat și) cu ale mele și cu alo muierii, căci ea mi-și face nopți nedormite <-4. : griji > nopți nedormite) din atare pricină.

17

1-2 4 M o ș u l ; *B, C, I* : M o ș u l (poruncilor) // 3-5 *A* : Mărli-rișeie toate păcatele pământului, Noe! ; *A, B, C, D:* Mărturisește păcatele rasei </I. : argilei > casei), bădiță Noe, c-atunci mări urisești păcatele satului! Mărliti-isecle toate păcatele satului, c-atunci mărturisești păcatele pământului // 8-13 *Ai* : Voi înțepe cu cele mai apropiate, cu acelea cari se petrec chiar aici in moara mea. Pe Ana, muiera mea, o văzuși poale, când a ieșit. Vrednică muiera, n-am ce /ier-, dar nu mai vrea copii. Aici in sat femeile; *A, Ii, i . }* : ișovăie, cii stingăoie:) ' Po Ana o văzuși (toate, când a ieșit in zăvoi. V'rwlnică femeie, n-am de ce so fac de ocară, dar nu mai vrea copii. S-a molipsit de sri.la celorlalte. Pate, moșule, pe rînd, de la poartă la poaită și înlr>ibri Vei culege <*A* : aria > culege) câ-n sat femeile //13 *A* : Ana; *A, C, I* : Ana. i)arem //14 *A* : doi, dar eu aș fi voit douăzeci > doi: *B, C, D* : doi // 16 *A* : trăiască, bădiță Noe. > trăiască! ; *B, C, D* : trăiască ! //18-24 Douăzeci aș fi voi, da' Ana zice: nu! Și bar Domnului c-am fi avu! de Io.tu să-i creștem. Făină ne dă moara din belșug. Iar pămînt de așijderea uvi.m, chior destul, din moștenirea ce ne-a rămas de la strămoșul Adam, æ<e ia luat in arîndă sau cu contract di; la Nel'irlate; *A, B, C, D:* Eu m-aș fi bucurat să am douăzeci! Da' Ana zice: nu! Și oricum o-ntorri, ea rămîno la hotărîre. De {*A* : Dacă) i-aș putea tace singur, copiii, fără de ajutorii! ei, i-aș face, căci, har Domnului, avem de toate spre <4. - pentru) a-i crește! Făină<Z>- Făina) curge la moară din belșug, chiar fără de a înșela la ciul-ir. Pămîntul (*A* : Iar pămîntul) de așijderea dă rod destul. E moștenire de ia părinți si izvorniță <^4. : pentru care nu ne trudim, și care totuși dă i/.vor-niță ^ și izvorniță) de toate!//20 *A* : Nefîrtate mai vine cîteodată prin înuturile astea? ; /1, *B, C, D* : Se abale cîteodată și Nefîrtate prin salul aista.?

¹ Indicația lipsește în. *A*.

17- 18

28-8 *At* : Vine, moșule, vine sub toate chipurile rele. El vrea <> Și umblă) sași ia în primire sufletele vîndute lui prin contract de, strămoșul Adam. El, Necuratul, e acela care aduce păcatele și se bucură de creșterea lor; *A, B, C, D* : Cum îți veni pe limbă dintr-o dată asemenea întrebare? La ce să se abată de vreme ce locuiește cîteodată (*A* : dacă umblă vestea > dacă stă > de vreme ce locuiește cîteodală) chiar aci? Cel puțin așa umblă ves-tea. Eu n-i-l cunosc și nu l-am văzut. Dar așa se vorbește că i-a căzut drag <*A* : câ-i place > că i-a căzut drag) portul nostru împestrîțat și mai ales oălrîntelc! Pîndeșfe (*A* : Stă > Pîndește) Nefîrtate dintru ascunsuri (*A* : ascuns > dintru ascunsuri) — cine să-l zărească (*A* : • vadă > zărească)? Stă ascuns în muierîște, ca ursul în smeuret (*A* : smeuriște > smeuret), și cîteodată {*A* : Culege smeura. Cu Nefîrtate și cîteodală > și cîteodată) numai că trece prin sat, cîfe-o șoaptă <4. - cîte-un zvon > cite-o șoaptă) < a o miță neagră ce dă sein tei: Nefîrtate a tras aseară la cui are! Se furișează pieziș, prin uși dosnice, și sare zăplazuri ca băieții răi cînd li se schimbă glasul și le mijește o nimica toată sub nas. Nu se sfîesc muierile să se întindă la vorbă <.L. : să trăiască > să se-ntindă la vorbă) cu el, că el e sterp. Di» partea asta nici o primejdie, că el nu le strică șoldurile și nu le smin-tește frumșeța. Și din muierîște se-nțelege de la sine că Nefîrtate are drum deschis spre toate relele!

18

10 *A* : păcatele de cari se bucură Nefîrtate? ; *A, B, C, D:* nelegiuirile pe cari el le așîță? //12-13 *A* : Dar cari sunt, de care nu s-ar bucura?: -la» ⁶ > *C, D* : Mai potrivit ar fi să-ntrebi <4. : Mi-ai putea spune) cari simt acelea <4. : nelegiuirile) de cari el nu se bucură! //17 *A* : Copiii sunt ucîși in pînlece! ; *A, B, C, D:* Fără mustrare de cuget, cum storci o cîrpă! 10 *A* : răscurci : .l» ; *B, C, I* : răs_pînlii//21 *A* : Se omoară; *A,, II, C, D* : își. taie suflarea unul altuia, cum sufii-n luminare // 25 *A* : Se ia: *A, B, C, D* : Noaptea (*A* : La răscurci și pretutindeni, noaptea > Noaptea) și ziua!// 27 *A* : ia bucala din gura flămîndului? ; *A,, B, C, D:* smulge bucala din ștura nevoiașului?

18- 19

29-20 *A* : O ia; *A,, B, C, D* : - O smulge! Și ochiul fiecăruia se ia după bunul celuilalt (*A* : altuia, ca luna după soare > celuilalt). M o ș u l : Iată •-odul lai Nefîrtate, din care — cit umblu — nu mai ies! (*A* : lata tot rele, pe cari le găsec pretutindeni! Nu mi-ai putea spune și ceva fără asemănare? Am auzit, eu despre ceva, așa cam po departe > Ială codrul lui Nefîrtate, din care — cît umblu — nu mai ies!) N o e : Sunt, moșule, rele — sunt! Și •mai sunt și alte fapte cari întrec orice închipuire! Una mai ales. . . Si (*A* :

nu-și găsește pereche > Și) despre aceasta-ți spun ca să judeci. . . și fiindcă mult mă roade la inimă. A fost o mumă </i, • mamă) bătrîna aici în sat, cu doi i'ii, astăzi însurați și așezați și ci. Nu de mult bătrîna s-a stins (A.: baba muri > bătrîna s-a stins), lăsînd moștenire dreaptă (A.: cu dreptate > dreaptă) celor doi. Și să vezi oțăreală și mîhnire! într-o noapte, mai ieri, alaltăieri <A.: Deunăzi, într-o noapte > într-o noapte, mai ieri, alaltăieri), unul din cei doi fii (D.: frați) se duse în progadie, și supărat că bătrîna nu i-a făcut <4./ lăsat > făcut) parie mai mare decît fratelui <.1.: fratelui său), începu să bată cu <yl.; cu un > cu) bici maro și lung mormîntul mume-sii, și-J biciui toată noaptea, pînă cînd se auzi ca un geamăt surd (A.: muma începu să geamă > se auzi ca un geamăt surd) din pămînt! Moșul: Iar cel ce a biciuit, toată noaptea mormîntul mume-sii (4., B. - mame-sii) este Simion, fratele tău (A.: 'este fratele tău Simion)! Noe: Dumneata zici,

19-20

22-14 A.: Află atunci de la mine < Află alunei și nu te speria, află de la mine), bădiță Noe, că voi Irimite asupra voastră prăpăd de apă pentru prăpădirea tuturor. Voi dezlega izvoarele tării și va ploua patruzeci de zile, și patruzeci de nopți și apele, vor' cu șuvoaie și valuri, înecînd casele și satele, apoi turnurile și munții. Vor amuți clopotele și va pieri toată suflarea. Și numai apă va fi pretutindeni, un singur noian. Iar tu Noe mai înainte de a începe să curgă apele vei clădi o arcă mare, toată din lemn. O pădure întreagă va intra în pereții clădirei, și-ți dau răgaz de la crai nou pînă la lună plină, de nouă ori. Atît îi trebuie și pruncului să se clădească în pintecele femeii. Iar arca. ta aceasta va fi: plod nou în pintecele lumii. Căci tu vei rămînea singura viată de pe pămînt, și din văzduh, care vei duce < uscat, care vei trece) viața dincolo de potop, tu cu femeia ta Ana, și cu ai tăi. De asemenea te vei îngriji să aduni în arcă cîte două vieți < două ființe), bărbat și femeie, din toate soiurile de făpturi vii cîte răsufală pe uscat și în văzduh, și vei lua cele trebuincioase hranei pentru toți. Arca ta va purta peste ape sămînța lumii noi, care se va așeza în adîncuri și va crește spre înalturi, după scăderea noianului, cînd apa se va trage iarăși împlînzită în matca ei. Așa am hotărit vîzînd împărăția lui Nefîrtate care s-a întărit și s-a întins pe pămînt, fără rușine și fără măsură. Mult m-am gîndit și-am cumpănit, și-am șovăit și în cele din urmă am ales. Așa am hotărit și așa voi face; A., B, C, D: Află atunci de la mine, bădiță Noe, c-a bătut ceasul. Are și răbdarea (A.: își are și vremea răs_pintiile, și răbdarea > Are și răbdarea) Moșului un sfîrșit I Voi trimite asupra voastră potop de apă, năpraznic, pentru prăpădirea tuturor. C-un fulger, cu unul singur (A.: C-un singur fulger), de la soare-răsare pînă-n <-4.: pînă la) soare-apune, voi dezlega izvoarele tării!

¹ în continuare (se trece pe altă pagină) lipsește, evident, un cuvînt (probabil, eurge).

238

Și va ploua țuruind, va ploua cu rîuri, patruzeci de zile și patruzeci de nopți. Apele vor crește peste ape, cu șuvoaie și valuri, înecînd satele, țîrgurile și văile, apoi cetățile, turnurile și munții. Și nu se va mai vedea decît apă și iar apă. în adîncuri va pieri toată suflarea. Totul va amuți, cil. fine zarea. Și numai moartea va domni pretutindeni și apa. un singur noian. Iar iu, Noe, mai înainte <.1.: Noe, inuinte) de a începe să se reverse neîndurarea, vei clădi o arcă încăpătoare (A.: încăpătoare ca gîndul tău > încăpătoare) toată din lemn. O pădure întreagă va intra (A.: - O pădure va intra întreagă) în pereții și-n încheieturile clădirei. Și-ți încuviințez răstimp de la crai nou pînă la crai nou, de nouă ori. De atîta răgaz are nevoie și pruncul spre a se clădi în pintecele femeii. Fii cu luare aminte, că (A.: căci) arca ta aceasta va fi: zămislire nouă în pintecele lumii. Căci te ești ales <4.: - ales să răniți ales), tu singur, să <4.: să-ți > sa) freci viața dincolo de potop, tu — cu femeia fa Ana, și cu ai tăi. De asemeni te vei sili să aduni în arcă, dm iele patru părți ale zării, cîte două ființe, bărbat și femeie, luînd seama la tuaie soiurile de făpturi, cile răsufală pe uscat și în văzduh, și vei lua cîte puțin din toate cele trebuincioase pentru toți. Arca ta va purta peste prăpăstii sămînța lumii noi, pe care o voi așeza în adîncuri după scăderea noianului, cînd voi sugruma iarăși izvoarele (} - toate izvoarele > izvoarele), tind (.4.; și; B.: și > cînd) stihiiile se vor trage împlînzite în matca lor. Așa am hotărit cu încrîncenare, vîzînd împărăția lui Nefîrtate, care spre negrăita mea mîhnire s-a întărit și s-a întins pe pămînt fără (6', D: întins fură) rușine și fără măsură. Mult am gîndit și-am cumpănit, și-am șovăit, și-apoi am ales. Așa am hotărit și așa voi face. <4.: face. Nu cu cuget ușor, ei cu cea mai adîncă tristețe).

20

16 A.: sădit să grăiască; A, B, C, D: sădit // 24-25 A.: copăcel!; .1j, B, C, D: copăcel! Sunt mai aproape minile (D: brațele) mele de line, docil țarina! //27-31 A.: Bine, Moșule, mă voi (îmi voi da > mă voi) osteni să clădesc arca precum poruncești. Că mă pricep eu și la tîmplărie, și am mîna destul de dibace. Și moara aceasta eu am clădil-o și-am rostuit-o așa cum am crezut, după sfatul minții, și-a ieșit bine; A., B, C, D: Mă voi osteni să alcătuiesc arca precum ți-e vrerea și porunca. Mă pricep eu și la tîmplărie, că sunt deprins cu de toate și am mîna destul de dibace. Și roțile de la moara aceasta le-am dres singur, așa cum am crezut, după sfatul minții, si n-au ieșit chiar anapoda // 32 A.: după glasul inimei; A, B, C, D: dus de glasul inimii (A.: inimei) // 32 .• pedepsa; .4., B, C, D: ispășirea // 33 A.: iată; .4., B, C, D: iată, Moșule//33-34 A.: nevrednic; A, B,C, O: de tot nevrednic // 34-35 A.: să nimicești hotărîrea și să mai dai; A.: B, C, D: să mai amîi hotărîrea și să dai//35 A.: legea și vrerea; A., B, C, D: pravila.

233

' 1-2 A.;- Moș ui; A, B, C, D: Moșul (omenește) // 8-4 A.: Cile, bădiță Noe, eu n-am obiceiul să mă înoăpălinez, și răbdarea; A., B, C, D.- Uite, speriatulo, eu n-am obiceiul do a mii îndirji fără pricină. Jlhăduref: (A.: pricină, iar răbdarea;:- pricină. Răbdarea) // 5-0 A.: vezi: A, B, C, D) : vezi cum își roade sfoara, doar-doar a stoarce vreun strop de bună!ale din ea // 8-9 .-], : s-pr găsi mimai < s-or găsi) să zicem doar zece < șapte) ca tine; A., B, C, D : s-ar găsi — haide să zicem — șapt-s ca line! Mi-i numești tu, sau este alt ul să mi-i arate!'

10-19 A.; Noe: Șapte zici? (Cumpănește.) Șapte oameni drepti! De ce chiar șapie. Moșule? **Moșii** l: **Am** spus șapte așa la întâmplare, și ca să rostesc un număr, și ca să fiu îngăduitor, dar dacă ți se pare numărul prea mare haide să zicem șase. N o e: Șase oameni drepti? Poate că atîția totuși: s-ar găsi cit e pămînlul de lung și lat. Numai cit de unde să-i știu eu, care nu sunt om prea umblat? M o s u l: Văd că iarăși cumpănești și stai în nedumerire! Dacă ți se pare că zic prea mult cînd zic șase, uite sunt gata să cad 3a învoială oprindu-mă la jumătate: dacă s-ar mai găsi trei oameni drepti în afară de line — n-aș dezlega izvoarele tăriiilor!; /t, B, C, D: Noe (se-nsejinează): Șapte zici? Moșul: De știi (A.: Nici mai mult, nici mai puțin! Dacă știi > De știi) mai mulți, cu atît mai bine! Aș <4, bine, căci voi > bine, căci aș) îngădui (A.: încuviința; B : încuviința > îngădui) poate un răgaz **mai** îndelung! De-i <4: Dieă-i > Do-i> crezi mai puțini, nu vei sta mut și poate ne-om mai tocmi! (A.: ca să vedem ce-ar fi de făcut > și poate ne-om mai tocmi)! Noe (cumpănește): Șapte oameni buni, drepti și întreci! De ce chiar șapte, Moșule? M o ș i i l: Mă oprii la șapte așa !a întâmplare, sau poate dinfr-o slăbiciune față de (A.; pentru) acest număr, care este si al planetelor ce sar <1,- săritoare > cari sar > ce sar) ca iezii! Noe: Caprele (B, C, D: Nu-mi prea place numărul, căci caprele) și iezii suni dobitoacele celui săltăreț, despre care vorbirăm și care umblă pe uși dosnice! M o s u l (zîmbind): Eu sunt îngăduitor. Dacă numărul <i: numărul luminoșilor) ce l-am rostit ți se pare prea mare, sunt <4. • uite, sunt > sunt) gata să-l scad la șase! Noe (se-nseninează iar¹): Șase oameni! Șase oameni buni, drepti și întregi! Poate că atîția totuși s-ar găsi! Cum să nu se găsească, Moșule, șase inimi, șase cugete, șase lumini! — cît, e pămînlul de lung și lat!?! (Se-nfunecă din nou (B.: iar > din nou)²). Numai cît unde să-i dibuiesc eu <4.: eu morarul > eu), care nu sunt prea (.4,om prea; B : om prea > prea) umblat, eu — morarul cu zarea cit a șoarecelui (A.:

¹ în A, indicația este (cumpănește) și e așezată după replică.

², ³, ⁴ Indicația lipsește în A.

șoarecelor > șoarecelui), care, **uite**-l, Moșule, că <!, : că ți > că) **se-ncearca** la opinca ta! M o ș a I (se uită în jos, suride): Ți-a sărit șoarecele într-ajutor la tocmeală! <i: tocmeală — llrguiiă, Noe > tocmeală, Noe.) Poale mă roagă și **el** — să **mai** las. Te văd <B, C, D : Și pe line te văd) **din** nou **cum** cumpănești, căzut la grea îndoială <1,- nedumerire). Ți țe p;re prea mult sase? Uiiie, cad ca învoială, împufinînd numărul (A.: îinpi:ținindu-l) la jumătate! Dacă s-ar mai găsi trei oameni, drepti, buni și ini regi, afară <Ț4. • **jn** afară; B: **în** afară > afară) de iine, n-aș desfereca <.-t.dezlega; B : dezleca > desfereca) izvoarele tăriiilor! Mai departe nu vei aștepta să retez numărul!

21 A.: se găesc, Moșule, și-i știu; A, B, C, "O: se găesc! Și-i știu! Ți-î (-;.)• Poate niă-ndemni să ți-i> pun **în** fală <4, arăt > pun in îrtă> // 23 A.: rostul gurii: A, B, C, D: rostul//25 A.: Ana la; A, B, C, D: Ana — odorul tău//25 A: bădiță Noe; B, C, I): bădiță // 25 A.: trăi; A, B, C, D : trăi atîtica vreme// 27-38 A. omite // 28 A.: K drept că și mie mi-a fost destul, că > Drepl este că; B, V, I): Drept toi-; că //30 A. : oarecare timp > multe zile și nopți; B, C, D : muio zile și nopți.

2. 4.- ești copil > ai rămas copil; B, C, D : ai rămas copil // 3 A.;- **Dar** oricum, arca; A, B, C, D: Oricum, să nu-mi uiți porunca: arca //6-14 A.: de ai că nu mă dau eu înapoi. **Ți-arn** spus că limpiăria nu-mi face nici o grije. Mă întreb numai cum o s-adun eu în arcă perechile din Soaie soiurile de vic-iați? D-al de astea n-am mai încercat. Și dacă nu mă pricep, iacă euj iți < se cuvine să-fi) spun; A, B, C, D: arce. nu mă inspăiintă! Nu rnă dau înapoi de la nici o osteneală! Am să-mi las somnul să doarmă singur ia umbră, **în** timp ce eu mă voi zdrobi! Și nici îimplăria nu-mi face vreo grije <D. • grijă), oricît. de puțin încercat aș fi în lucrări asemenea celeia ce-mi poruncești. **Cu oarecare** sficiune <4. - sficiune **și-ndoială**) mă înireb doar cum o s-adun în arcă acele **perchi** din toate soiurile de vietăți? **Cu** d-al de astea nu m-am întilnit niciodată. **Și** dacă nu mă **pricep**, se cade <1,- se cuvine; B. - : e **cu-vine** > se cade) să nu te **țiu** în **neștiință** //16 A: grijă; A, B, C, D: pri-lej de tînguire // 17 A : ciocănele de toacă și le dă lui Noe; B, C, D : ciocane de toacă.

18-9 A.: **Uite**, bădiță Noe, astea sunt o seîndură și două ciocănele de toacă. Scândura precum vezi e foarte bătută, dar cit e mai bătută cu atît o mai bine. Cînd ești gata cu arca, vei bale frumos toaca. Și-ai unei toate perechile din toată sămînța, alese dintotdeauna printre celelalte, vor purcede de la sine din toate părțile spre arcă. Că sunetul și bătaia de toacă îndrumă

lotul spre rînduială și spre împlinirea menirei. Toaca nu îngăduie nici o abateră nimănui din calea ce i s-a hotărît. Am și eu la mine acasă o toacă, la fel, și numai cîteodată trebuie s-o bat, la cite-o sărbătoare a lumii. La auzul ei, toate lucrurile cari au ieșit într-un fel din matca lor sau din locul ce li s-a hărăzit, sau din drumul ce li s-a venit intră din nou în orinduirea lor de veci. Cînd soarele se abate din drum, bat toaca, și soarele își ia locul, cînd murea se umflă peste măsură, bat toaca, și valurile se trag înapoi. Nu esle lucru și nici făptură vie care să nu se supună acestui cîntec, făcut din sunet și bătaie. Sub puterea cîntecului totul se îmblînzește și reintră în legea, în locui și în menirea ce i s-a hotărît; *A₁, B, C, D* : Privește-ncoa, bădiță Noe, astea sunt ceea ce vezi și ceva mai mult decît vezi. Scîndură c scîndură și cele două ciocane sunt două ciocane. Nimic mai firesc, și toate se-ncheie făcînd împreună o toacă. Și lemnul e lemn de paltin (*A₁*: dar toate împreună fac o toacă > și țoale se-ncheie făcînd împreună o toacă, și lemnul e lemn de paltin). Scîndură să nu te mire că e așa de bătută. Cu cît mai bătută, cu alil mai bine. După ce vei fi pus cea din urmă șindrila <*A₁*: șindrila) la arcă, vei purced*, la orice ceas de zi ori de noapte, să bați loaca. Rar și repede. Cînd rep,-de, după cum te-o îndemna sufletul. Și-alunei toate acele perechi din loală sămînța, alese printre celelalte dintotdeauna, vor porni minunat din multe părți spre arcă. Află, Noe, că sunetul și bălaia de toacă îndrumă totul spre rînduială și spre ajungerea țelului dai. Nu este lucru neînsuflețit și nici (*A₁*: nu este > și nici) făptură fără grai care-ar putea să-nfrunte vraja. Am și eu acasă o toacă, la fel, și numai cîteodată trebuie s-o iau de după grinda albastră, la cite-o sărbătoare mare a lumii. La auzul ei, toate lucrurile cari (*D*: care) au ieșit într-un fel sau alini din matca sau din locul ce li s-a hărăzit, din țîțînile sau din drumul ce li s-an venit intră din nou, smerite și prea ascultătoare, în orinduirea lor de veci. Cînd soarelui-marelui iar veni răzvrătire (*A₁*: toane; *B*.- loune > răzvrătire) să se abată din cale, bat toao, și soarele își caută iar făgașele părăsite. Cînd marea se umflă peste măsură, bat toaca, și valul se domolește, trăgîndu-se de pe liman. Cînd floarea, căreia i s-a dat, să înflorească, ar ghidi: ba eu nu! — bat toaca, și floarea-și mărturisește </1,: îmbracă > mărturisește) culorile. Toaca e cale rostită în pași și menire prefăcută (*A₁*: tîlc prefăcut > menire prefăcută) In cîntec. Ka nu îngăduie împotrivire și nici răzmirifă deșartă. Iată, Noe <*A₁*:- bădiță Noe > Noe), îți dau în primire toaca Tăriei (*A₁*: lumii > cerului > Tăriei), de care ascultă zodia și fiara. Sub puterea ei lotul reintră în rostul (*A₁*: noi-ma > rostul) ce i s-a hotărîlși totulse-mblinzeșic îngînd cîntecul. Cîntecul ce dă măsură ființei. Cîntecul ce dă îndreptare mișcării din loc în loc.

24

10.18.1111 (scMadura și ciocănelele): Atunci, Moșule ia toue „ asta înapoi și începe cîntecul, să intre și oamenii din nou în matca binelui pentru care i-ai lacut. Și-atunci nu mai e nevoie să-ți trimiți potopul; *A₁, B, C D*-

(ia toaca) Dacă-i așa — și cum oare n-ar fi <*A₁*:- oare m-aș îndoi că n-ar fi)? -- atunci ia, Moșule, toaca asta înapoi. începe tu din răspuseri cîntecul cel mure, să intre și oamenii iarăși în matca pentru care i-ai făcut. Poate că lipsește o nimica (*A₁*:- o nimica toată > o nimica), poale că ei n-au mai auzit de mult cîntecul, de care au parte soarele (*A₁*: ascultă soarele, marea > au parte soarele) și floarea. Vei fi </[*A₁*: 'l fi) uilat poate să mai bați loaca, moșule, căci ai alte gînduri </1,- griji > gînduri). De ț-ar face plăcere să trimiți potop, cînd (*A₁*: dacă > cînd) poți să îndrepti totul și degrabă cu toaca? // 21 *A₁, A₁*:- Mi se pare, bădiță Noe, că ai început <*A₁*; ; că începi): *B, C, D*: Cum se face, bădiță Noe? Oare începi // 22-24 *A₁*: Eu aș face cum zici, dar, vezi tu, cu omul; *A₁, B, C, J*):- Te temi că nu vei găsi pe cei trei? Eu m-aș potrivi, cum ceri, dar vezi fu, omul e făptură de duminică <*A₁*: duminică!) Buruiană de sărbătoare! Cu omul // 25 *A₁*: în; *A₁, B, C, D* : întru // 26-27 *A₁*: socoteli; *A₁, B, C, D* : socoteli, și mi le încurcă mai ales pe ale mele //28-29 *A₁* : sau nu. Dacă m-aș lua după ce-au făcut oamenii din ea... ei, dar cum; *A₁, B, C, D*: au nu. Luîndu-mă după tot i e-au făcut făpturile astea de duminică (*A₁*: duminică) din ea... ei, dar preum // 80-31 *A₁*: vei avea nevoie de ea! Dar mi se pare; *A₁, B, C, O*: și pune-i la-ncercare <*A₁*:- și să-i culegi > și pune-i la-ncercare) folosul! Mi se pare însă // 33-34 *A₁*: ăsta, că pe urmă-i acea alte griji, și nu șliu dacă te-oi mai găsi în toane bune; *A₁, B, C, D*: ăsta? Pe urmă te vor cerceta alle griji și nu prea vād cum te-oi mai găsi senin // 37 *A₁*: macin, Moșule. Dar să știi că; *A₁, B, C, D*.- macin, cu toate că // 37-38 *A₁*: capul și urechile; *A₁, B, C, D*: capul. Urechile//39 *A₁*: începe? Și grija asia nouă — cu Ana mea > începe?; *B, C, D*: începe?

25

1-23 *A₁*: omite //2 ,*A₁*; Eu vād, bădiță. . . parcă te-ai simți; *B, C, D*: Bădiță Noe, eu vād. . . Te simți // 3 v*A₁*, *B, C* : ai o grije, o grije; *D*.- ai o grijă, o grijă//9 *A₁*: dă > întărește; *B, C, D*: întărește // 11 *A₁, B, C*: pe cel; *D*: cel //18 *A₁*: Poruncă, Noe; *B, C, D*: Poruncă // 19 *A₁*: nimenea; *B, C, D*: nimenea, Noe//21 / i , : stă > rămîne; *B, C, D*: rămîne; //24 *A₁*: treptile; *B, C, D*: treptele // 26 *A₁*: vama, bădiță Noe; *A₁, B, C, D*: vama//28 *A₁*: toaca, Moșule; *A₁, B, C, D*: toacă.

26

2 *A₁*: iau, dar nu înșel la cîntar; *A₁, S, C, D*: iau //4 *A₁*: Dacă nu înșeli ; /1, *B, C, D* : Spuneai că nu înșeli la cîntar, atunci // 7 *A₁*: iată o iau; *A₁, B, C, D* : o iau //8 *A₁*: coboară; *A₁, B, C, D*: coboară cu desaga // 9 *A₁*: trebuie să dau ; *A₁, B, C, D* : să dau // 10 *A₁*: iese; *B, C, D* : iese prin ușa întii din dreapta//13 *A₁*: singur; ^*A₁, B, C, D*: singur, ia din desagă un sac gol //14 *A₁*: un sac ce-l luase din desagă; *A₁, B, C, D* : sacul său (*A₁*: lui) //19 *A₁*: scoc ; i i, *C, D* : scocul minuscul // 23 *A₁*: sale ; *B, C, D*: sale, apoi surîde.

trebe; 4_3 , U , C , D : Să se holbeze la mine toți vecinii, ba unii să-și mai deschidă și ferestrele? Și să mă-ntrebe ghiontindu-se //11 A_1 : c-am alunecat, în mintea; 4_3 , $?$, C , D : a căzut Noe în doaga //13-14 A_1 . - Bine că înțelegi și recunoști și tu că dai în mintea ăstora; A_2 , B , C , D : în sfârșit auzii și asta. E bine cel puțin că recunoști. Dai în mintea copiilor //17-22 A_1 , *omite* // 24 A_1 : Totuși, uite că; 4_3 , B , C , D : Mi-a spus-o. Cn toate astea.

32

2-4 A_1 : Așa copii! Și acu lăsați pe taticu vostru singur, că am de lucru. Nici vouă nu vă place să vă tulbure cineva jocul!; 4_3 , B , C , D : Copii! Vouă vă place să vă tulbure cineva jocul? Nu vă place; Atunci poftim frumușel prin zăvoaie, la pescuit de păstrăvii Lăsați-mă singur! Am de lucru! // 5-8 A_1 , *omite* // 18 A_1 : ia un băț lung, cu care, șezînd; B , C , D : ia un băț lung dintr-un colț. <Z>: ia dintr-un colț un băț lung), cu care, așezîndu-se // 14-15 A_1 : Și se vede că face; 4_3 , B , C , D : Se poate bănui că, desenînd, încearcă (B , C , D : el încearcă)//20 A_1 : capul, și trăgînd iarăși o dungă; B , C , D : fruntea, și l răgînd dungii // 25-3(5 A_1 : dungii; A_2 , B , C , D : dungii, în jos, de-a curmezișul, ca unul care croiește un vis nerod // 28-80 A_1 . - Tu faci un plan. Noe, tu faci o casă. Da-n partea de jos parcă aduce a <> parcă o mai mult) luntre; 4_3 , B , C , D : Parcă s-alege ceva în nisip. Aduce (A_1 : Ceea ce tu croiești aduce > Aduce) a tipar sau plan. Noe, tu faci o casă. Cam întortocheată, că-n partea de jos e mai mult luntre.

33

2-3 A_1 : Ei, spune-ți încă o dată în gînd ce-ai spus, și-apoi spune-mi dacă nu vorbești aiurea! Ai ghicit: fac o casă; 4_3 , B , C : Jumătate casă, jumătate luntre! Ai mai pomenit asemenea alcătuirii? // 4-15 A_1 , *omite* jj 5 A_1 : și aripi; B , C , D : și cu aripi //11 4_3 , B , C : Ai ghicit, Ano; D : Ai ghicit // 25 A_1 : nu ridică capul; B , C , D : nu se ridică // 26 A_1 . - Spune-i că n-am; A_2 , B , C , D : N-am //28-29 A_1 : Cum o să-i spun că n-ai timp? Asta nu se poate. E întâia oară că te-mpotrivești cuiva să-i macini; 4_3 , B , C , D : Și mă trimiți pe mine să întreb omul cînd mai dă pe la moară? Asta nu se poate. Te-mpotrivești să macini?

34

2 A_1 : că n-am; 4_3 , B , C , D : vorbă de om? N-am // 4 A_1 : asta-i > drăcie; B , C , D : drăcie // 4 A_1 : oamenilor > satului; B , C , D : satului// « ..-ti.- Dă-mi pace! Tu nu vezi că lucrez? Scornește; A_2 , B , C , D : Născocesc //7-8 A_1 : să-i spui că n-am timp; 4_3 , B , C , D : să spui omului că n-am iimp! Sau te-apucă junghiul cugetului — tocmai cînd nu trebuie!? // 10 A_1 : în ușa; B , C , D : în ușa din stînga //14 A_1 : vine iar; B , C , D : se-n-तोारce //15 A_1 .- Aș vrea <> pofti) să știu; 4_3 , B , C , D : Aș vrea să aflu //

16-18 A_1 : cînd? E destul să ni se ducă o dată vestea, că nu ne mai calcă nimenea pragul morii: 4_3 , B , C , D : cînd? O zi-două? O săptămînă? Ar fi de-ajuns <V1.- E destul) să ne prindă cineva agerimea (A_1 : agerimea și să ni se ducă o dată vestea), c-apoi nu ne mai calcă nimenea <.1.- nimenea pragul morii). S-or Ieri și s-or uita peste umăr! //18-19 A_1 : în satul vecin, la moara din vale; A_1 : hăt departe, Ja moara din vale; B , (D : la moara din vale, hăt. departe//22-23 A_1 : începe să măsoare cu o unitate însemnată pe băț dimensiunile dungilor, de astă dată pe genunchi: A_2 , B , C , D : s-apleacă în < 4_3 - pe) genunchi, începe să măsoare cu o unitate însemnată pe băț dimensiunile dungilor // 26-27 4_3 : ce frumos îmi vorbeai azi de dimineață, cînd încercai; A_2 , B , C , I): astăzi — de dimineață — ce frumos îmi vorbeai și cum mă învăleui cu inima (A_1 : cum mă învăleai eu inima și ce frumos îmi vorbeai), încercînd //80 4 . - copil; B , C , D : copil, se ridică.

34-35

31-3 A_1 : Mi-am adus aminte de tinerețea ta. Și era soare afară. Și pulberea de făină se ridică, cu miros cald, din sicriul morii. Parcă învia în mine trecutul; A_2 , B , C , I): încercam făina... Căldura și mirosul ei (A_1 : Căldura ei și mirosul) mi-au învii! în amintire tinerețea ta: Și era, de dimineață Ol: Și era) soare afară, și aerul era <-4.aerul.) proaspăt dese vedea răsufllarea. Și pulberea de făină se ridică. Ce repede-au trecut cei treisprezece ani!

35

4-7 A_1 , *omite* // 7 4_3 .- îmi pare rău, c-au fost > S-ar putea să nu-mi pară ' Au fost; B , C , D : Au fost // 11-12 A_1 : Nu, Ano; A_2 , B , C , D : Nu, Ano, ești încă <(, D : ești) tot lînără, puțin mai împlinită, și așa se și cuvine //12-14 A_1 . - alunei: 4_3 , B , C , D : atunci. Ochii mei nu sunt schimbăcioși ca oglinda din perete. Ochii mei sunt oglinda de-acu treisprezece ani! // 16-17 A_1 . - vorbești > destăinui totul; B , C , I): destăinui totul//19 A_1 : Cum era să-ți vorbesc adineaori; A_2 , B , C , I): Așteptai să-ți vorbesc//20-23 A_1 : Și nu e voie să știe nimeni, c-atunci e rău. Nici tu n-ar trebui să știi. Dar uite, cum ai deschis ușa, venea; 4_3 , B , C , D : S-amestecă minunea printre opincile noastre ! Păzește-te să ne cunoască cineva, altfel e rău! Nici tu n-ar trebui (4_3 ; nu s-ar prea cuveni) să afli ce și cum. Adineaori însă, cînd ai deschis ușa, a năvălit//24 A_1 : căldura de azi dimineață; A_2 , B , C , D : căldura tainei (D : făinii) // 25-26 A_1 . - Și uite că mi-ai biruit tăcerea : A_2 , B , C , I): Tinerețea (4_3 ; Iar tinerețea) la biruie orice tăcere și mi se va ierta că vorbesc (4_3 . - că vorbesc > că-ți împărtășesc > că vorbesc) //28-81 A_1 : Cine era Moșul? Și ce voia?; A_2 , B , C , D : Ia-o încetișor și frumușel de la capăt! îmi spui numai ce găsești tu că nu e rău s-ajungă și pînă la mine < v4_3 - că e bine să

știu și eu > eă nu e rău s-ajungă și piuă la mine). Nu mă-grătnădesc asupra ta (*A.*: Eu nu te îndemu > Na mă îngrămădesc asupra ta) cu tot dinadinsul. Eu lac și ascult. Cine era moșul? // 33-34 *A.*: strămoșul cel dinlăi; *A., B, C, D* : strămoșul.

36

2 *A.*: și-a venit la moară? Vrei să rizi de mine? ; *A., B, C, D* : a spart glia și-a venit la moară?//4-6 *A.*: Nu știu < E greu s-arăt > de unde venea. Din groapă nu; *A., B, C, D*: N-aș putea să-ți deslușesc apriat de unde venea. Oricum din groapă nu, căci (*A.*: că) e mai viu decât oricine // 9 *A.*: încep să înțeleg; *A.*: încep să mă dumiresc < începe să mi s-aleagă). Era; *B, C, D* : începe să mi se-aleagă. Era // 11-12 *A.* : De < c arătare? Era aievea; *A., B, C, D*: Ce arătare, Ano {*A., De ce arătare*)? Era aievea! Aievea ca pământul care ne ține // 12-13 *A.* : m-a zăpăcit cu iscodirile și-apoi; *A., B, C, D* : m-a cam zăpăcii cu iscodirile și-apoi m-a fulgerat // 14 .t *B, C* : m-a ales ; *D* : ne-a ales. Căci ne-a ales ! //15-26 *A.* : Și când vei afla ; *A., B, C, D* : Ano, îmi vine să te ridic în aer, sus, să ne-nvîrtim ca prisnelul, sau ca volbura de pulbere pe drum în soarele de vară! Ana : Te-apucă pe tine așa, din când în când (*A.*: Asta-ți vine ție așa cileodată > Te-apucă pe tine așa, din când în când), dar niciodată nu te găsești s-o și faci (*A.* : n-o faci > nu te găsești s-o și faci). Pentru că tu nu ești iu fele satului, tu arzi puternic și liniștit, ca vatra asia, ce cuprinde jumătate din odaie. Și vestea cu care te-a fulgerat unde s-a oprit uitată? (*A.*: vrei s-o uiți? > o faci uitată? > unde s-a oprit uitată?) Eu nu te iscodesc. Numai dacă vrei. Noe: Când vei afla//26 *A.*: doi; *A., B, C, D* : doi ai noștri//27 *A.*: așa cum eu; *A., B, C, D*: cum //30 *A.* : iarăși bate; *B, C D*: bate//31 *A.*: a venit; *A., B, C, D* : sosi // 83 *A.*: Bădița; *A., B, 6, D*: Cumnate Simioane, bădița // 35 .4: Omul cu măcinișul < Simion) s-arată și el; *B, C, D* : Simion s-arată.

37

6-9 *A.*: Da' Anei îi plac glumele. Ea crede că eu sunt numai o arătare în lumea arătărilor. Mie nu-mi place saga. Să-ți spun eu tot, așa cum este. Uite; *A., B, C, D*: Așa e Ana. îi scapă glumele printre dinți, că-i strungăreață. Pe mine însă nu mă-ncînă saga. Să-ți spun curat — ce e? Simioane // 10 *A.*: o să fie; *A., B, C, D*: va fi //13 *A.*: Doar n-o fi rămas Ana însărcinată, ca să fii cuprins de treburi chiar nouă luni!; *A., B, C, D*: A fi rămas Ana însărcinată din cîntecul cucului? // 15-16 *A.*: Mai știi, poate mă țin și eu; {*... B, C, D* : Nu se știe, sau poate (*A.*: poate că) moi '!i întins și eu prea mult la vorbă //18-19 *A.*: Cari muieri se țin cu Nefîrtate, Ano?; *A., B, C, D* : împlini-ți-s-ar dorul, Ano! Cari muieri s-au mai întins la vorbă cu Nefîrtate? // 21-22 *A.*: în fiecare zi alta, tot din două în două

case. Zice el; *A.*: Parcă n-ei fi auzii și d-ta < și tu). Dar așa întreabă loți bărbații, casă se-implinească vorba că nu știe bărbatul ce știe tot satur. Cari muieri? în fiecare zi alta, tot din două în două case. Zice Nefîrtate; *II, C, D*: (ari muieri? Hm ! în fiecare zi alta, tot din două în două case! I'arcă n-ai ti auzit și fu ?! Zice Nefîrlato.

37-38

24-19 *A.* : La lelea lleveca în grajd s-a găsit vaca cea cu șarpele. Mergea < Acum se știe ce și cum, eu vaca leii Rcvca. A băgat de seamă ficiorul că mergea) vaca în fiecare zi cu ciurda la pășune, și în fiecare zi la ceasu' ei, vaca mergea < se ducea) și intra în baftă, acolo sta și aștepta, și începea să rage. După ce răgea, venea din capătul depărtat al bălții ca un val și valul înconjură vaca. Pe urmă valul se ridica sub burta vacii. Era un șarpe mare < lung) ca de vreo trei stînjeni și gros ca sulul carului. Șarpele începea să sugă și vaca sla cuminte în baltă și nu mai răgea! Și asta trebuie să fie lot o ispravă de-a lui Nefîrtate; *A.*: S-a lămurit acu și întîmplarea cu vaca! întîmplarea de la baltă, cu vaca lui oarecine. Ieșea vaca în fiecare zi cu ciurda la pășune. De la o vreme eiurdarul a luat seama că-n fiecare zi vaca iese din ciurdă pe la amiazi și o ia singură spre baltă. Omul a luat-o la ochi și-ntt'o zi se luă după ea < se strecură) pe departe după ea, să vadă ce-i. Aslăzi așa, muie așa. în fiecare zi la ceasu' ei, vaca se ducea și intra în baltă, acolo sta și aștepta, și începea să rage. După ce răgea, se rostogolea din capătul depărtat al bălții ca un val și valul se apropia și înconjură vaca. Pe urmă valul se ridica sub burta vacii. Era un șarpe, lung ca de vreo patru stînjeni, și gros ca sulul carului, iar șarpele începea să sugă și VJ ea: răbda cuminte în baltă și nu mai răgea! Si m i o n (încurcat): N-am auzit! Și-a. cui era < e) vaca? Ana : Ei — n-ai auzit! Atunci ce auzi d-ta < c zvonuri primești tu? Dacă d-ta < tu) nu știi < nu cunoști) a cui e vaca, atunci Irebuie să fie < :-se cheamă că e > se numește că e> vaca nimănu! Ha-ha! Vaca satului < > uliței), făcută după chipul și asemănarea muierilor căroră, le place < le Iresallă pieptul) să se-nlindă la vorbă cu cineva; *B., B., C, D*: S-a lămurit și întîmplarea cu vaca! întîmplarea de la baltă cu vaca lui oarecine — Si m i o n (încurcat): N-am auzit' Și a cui e vaca? Ana : Ei, n-ai auzit! Atunci ce zvonuri primești iu? Dacă tu nu cunoști a cui e vaca, atunci se numește că e vaca. nimănu! Ieșea vaca în fiecare zi la pășune, cu ciurda. De la o vreme eiurdarul a băgat de seamă (*B.*: a luai seama) că totdeauna către namiezi afurisenia < B, pe la amiazi vaca) pleacă din ciurdă și o ia singură &pro baltă. Omul a luat-o ia ochi, și într-o zi se strecură pe departe după ea, să vadă ce-i. Astăzi așa, mine așa. în fiecare zi la ceasu ei vaca se ducea spre baltă și intra în apă. Acolo sta și aștepta, și începea să rage. După ce răgea, se rostogolea din capătul

Frază anulată apoi.

depărtat al bălții ea un val și valul se apropia și încunjura vara. Pe urmă valul se ridica sub burta vacii. Era un șarpe lung de vreo patru slinjeni și gros ca sulul carului. Șarpele începea să sugă, și vaca-l răbda cuminte în baltă și nu mai răgea! Nici acum nu ștăi a cui era făptura blestemului < B. era vaca)? S i m i o n (tace încurcat). A n a : Era vaca nimănui. Ha-ha! Vaca uliței, făcută după chipul și asemănarea muierilor căroră le tresaltă pieptul să se-ntindă la vorbă cu cineva !

33

21 A.: Spune iu, Simioane, dacă nu și-au ieșit lucrurile din maică; A., B, C, D: Și-au ieșit lucrurile din maică, Simioane! // 32-23 A.: șerpi: A., B, C, D: șerpi, se dărâmă vetrele, se-nveninea/ă fîntînilor, fiii biciuiesc mormintele mumelor! // 25 A.: Și badea Noe nu mai vrea să macine, că are treburi de astăzi pină hăt peste nouă luni!; A., B, C, D: Și <A.: Iar Noe nu mai vrea să macine ! Că-I omoară treburile! // 874.: Așa e, Simioane, toate; A., B, C, i) : Toate//28-23 A.: vei ști mai multe; A., B, C. I) .- :n lungul ceasurilor, vor mai cădea și alic vâluri, Simioane <[A.- vecine Simioane > frate Simioane)!

39

3-8 Ij omite // 7 .1, : Ano! Și-ai potrivii-o bine! Ha-ha I > Ano!; B, C, D: Ano. //10 .-li spună; A* B, C, I) .- împărtășească //12-17 A.: ghicit. Nici nu bănuiam că ar putea să fie Ei. Când mi-a spus însă vestea pentru care venise; A., B, C, I) .- ghicit, căci nu se deosebea cu <_4. - prin > cu) nimic, de noi. Un moș oarecare, cu opinci roase și peticite, cu cioareci de lină și <(", D: și cu) pieptar înflorit bătrineșle, cam prăfuit și nici măcar așa de curat, cum suntem noi, cînd no primenim de duminecă. Cine ar fi bănuie că moșul era El? tund și-a cuprins însă în cuvinte vestea și scopul pentru care se înființase //18-19 A : parcă veșmîntul luase foc ; B, C, I) .- parcă ar fi luat foc veșmîntul //19 A.: Atunci am înțeles; /4., B, C, T): lui* eu am înțeles, cu întirziere // 20 A.: nostru nevrednic; A., B, C, I): nostru// 20 A.: cu neîncredere, Ano ; A., B\ C : Ano, cu neîncredere ; I) : cu neîncredere // 23 A. : Spune, numai, spune mai departe; A., B, C, D: Nu-ți </1.: Mai departe! Nu-ți> curma rostul! Așa mi-e uitătura! // 25-26 A.: suntem aleși! îți spun asia; A., B, C, D : se cheamă că noi suntem aleși! îți încredințez această taină // 27-30 A.: grozăvie mare și plîngere cumplită. Dar noi suntem aleși! Aceasta-i bucuria de care inima mea se cutremură, cu toate că mi se pare necuviința: A., B, C, D : grozăvie și plîngere. Tu vei ști însă (A. - Dar tu vei ști), de la început, că noi suntem aleși. M-aș bucura și nu îndrăznesc. Nu îndrăznesc și totuși mă bucur. E o bucurie de care mă cutremur, căci mi se pare necuviincios // 33 A. - încofel; A., B, C, D.-ceiel.

250

40

2-4 A.: Suntem ; A., A.: Suntem aleși să trecem viața dincolo de curmătură (A.: aleși pentru... > aleși să trecem viața dincolo de curmătură), lin veleat (A.: leat) ia sfîrșit, altul începe. Suntem; B, C, D: Suntem aleși să trecem viața dincolo de curmătură și să dobîndim starea bunei străluciri împreună cu el !Un veleat ia sfîrșit, altul începe. Suntem //9-10 A.: nu-mi dau întîlnire cu șerpui, ca ea și ca vaca lelii Reveca; ^4., B, C, D: nu mi-am pierdut firea să-mi dau întîlnire cu șerpui, nici ca ea, nici ca vaca lui Simion și-a neveste-sii (A.: neveste-sii, care și-a pierdut firea > neveste-sii>! //12-13 Ai: Da, ei au greșit, Adam și Eva, dar noi am fost aleși ca să; A., B, C, D: Cel făcut din lut și cu nevastă-sa, ei au greșit! Noi am fost aleși-să// 15 A.: Să; A., B, C, D: Ei - du-te! Să//15-16 A. : că mi-ar fi cam greu !După cit mă cunosc . . .grea corvadă să nu greșești! ; A., B, C, D: mi-ar fi cam greu și pe neașteptate, pe cît mă cunosc//20 .4j: cum zici; A., B, C, D: cum e pozna // 22-23 A.: E drept că nici Moșid; A., B, C, D: Parcă m-a întrebat de (A.: dacă > de) vreau sau </1.: sau > au) nu. Drept e <.4.: E drept) că moșul cam șovăia și // 23-27 A.: încrede în tine. N-a spus-o, dar am înțeles; A., B, C, D : încredere în — A n a ; în mine? N o e : N-a spus-o tare, dar am înțeles-o // 28 A.: căzuse ; A., B, C, D: căzuse așa într-o doară și pe pipăite // 29-33 A.: în cele din urmă, asta-i treaba lui, dacă ne-a ales, și răspunderea lui, dacă te-a ales. O fi; A., B, C, D: Ceea ce m-a cam mîhnit pentru un ceas sau două. Pe urmă tot eu găsii chip să mă liniștesc, încheind că asta-i treaba și socola <D.- socoteala) lui, dacă ne-a ales, și mai ales răspunderea lui că <[A. -dacă) te-a ales și pe tine. Ce era să facă? Nu putea să mă ferească singur — și o fi.

41

2-3 A. : Și cînd; A., B, 6, I) : Și zi așa. . . Așadar <.4.: Asta mă cam miră <> mă alină mai puțin). Așadar cînd // 4-7 A! : Zgîrcit la vorbă — he? ; A., B, G, D : Tare trebuie să fie zgîrcit la vorbă bătrînul !Nici un <A., B : Nici un cuvînt? Nici un) freamăt de vorbă măcar despre purtarea mea, despre silința (A.,- pricepera > osteneala > silința) mea îi! rosturile astea ale laie? Că la altele ale femeii — mira-m-aș să se priceapă (A.: bănuiesc eu că nu se pricepe > mira-m-aș să se priceapă)! // 9 A.: Parcă așa fu : A., B, C, D : Nici un cuvînt!// 12-13 A. : cuvinte; A., B, C, D : cuvinte. Și tu îi vei fi sărutat mîna cu fîm'e.î și cu bogdaproste! //15 A.: Mi-a spus că va; A., B, C, D: Vestea.- închide- ochii și aslupă-ți urechile !Se va //16-17 .-1, : va dezlega i/,voa-e;., • ; iei 4 va ploua: A>, B, C, D: dezlegîndu-se izvoarele tăriei! Va plou; . • (K 1, : mai sus; A., B, C, D: mai înalte // 19 A.: Iar mie mi-a zis; ;.. >, C, D: Mie </1.: Iar mie) moșul mi-a dat poruncă // 20 A.: s ».-, '., !>, C, I) : să aduni // 20-21 A.: animalele;

2ă1

A, B, C, D: lighioanele // **21** *A:* văzduh, să rămână sămînță; *A,, B, C, D:* văzduhuri, să rămână vlăstar și sămînță // **22** *A:* de după potop > pe care o așez aici, după potop : *B, C, Ii:* pe care o așez aici — după potop // **24** *A:* arată; *A, B, C, D:* liniștită, fără mirare, arată // **25** *A:* A-hn! Acu înțeleg: *A,, B, C, Ii:* Adia !// **25-26** *A:* **Și** pădurea de stejari vre s-o dobori: *A,, B, C, D:* Atunci am găsit cheia și la povestea cu pădure!»! Vrei să dobori stejarii.

41-42

29-5 *4j:* întocmai. Și de-aeu să pui muta, Ano. Nu e voie să știe nimenea nimic. An a: Dacă e să-i prăpădească, parca le-ar ajuta la ceva că ar ști? E ca și cum n-ar ști. i își pune < > învîrte) iarăși fusul, vădit enervată.) După ce-ai vorbit; ⁴*A, B, C, Ii:* întocmai. An a: Nimeresc eu citeoda'a — ce să nu nimeresc! Noe: Ano, dar nu care cumva. . . Nu e voie să știe nimenea nimic! An a: Dacă (*B, C:* Do> e să se desferece <⁴ să vină; *B:* să vină> să se desferece) prăpădul, la ce le-ar mai <⁴ le-ar) folosi să știe? (își învîrte iarăși fusul, apoi, după vreo câteva clipe, vădit enervată: Ascultă îiărbate.

42

5 *A:* vrea oare: *B, C, Ii:* vrea // **67** *A:* grăieșfi!; *B, C, D:* grăieșli! Nici nu te-am oprit, nici nu te-am întrerupt! // **9** *A:* Poftim. Numai altora să nu le vorbești, c-așa e voia lui : *A,, B, C, Ii:* Poftim! // **11-17** *A, :* Ascultă bărbate, vrei să vezi părerea mea, ținută în plamă, ca să-i numeri boabele, limpede și fără poticneală? No e: Pite că vreau, Ano. Că mă arse nerăbdarea să te bucur cu vestea că suntem scutiți de grozăvia zilelor ce vor veni: *A,, B, C, Ii:* De data asta (*A:* Astăzi) tu ai pornit pe un drum care cam iese din moară (*B, C, D:* moară și-o ia razna). Ghidul <⁴ tur gândul) Ja arcă te-a-mbujoraf, parcă <⁴ de parcă) ți-ar fi căzut în brațe-o fată mare! Noe: Mă arse, Ano, nerăbdarea să te bucur cu vestea! Tu - eu — ai <⁴ și ai) noștri vom rămînea neatînși de încercarea năprasnică <-⁴prăpădul > încercarea năprasnică) ce va veni//**20-21** *A, Da' nu* *A,, B, C, Ii:* Și iată că nici barem fusul nu-mi căzu din mină! Nu // **23-25** *-4j:* Ai fi voit poate mai degrabă să pierim și noi! ; ⁴*A, B, C, Ii:* Te pomenești că ai fi voit mai degrabă să pierim și noi! Ți-aș împlini dorința, dar eu nu mai sunt al meu, eu sunt al Moșului! // **27-28** *A:* Eu cred că pe tine, Noe, sau te-a scuipat, cînd erai copil, cucul Moșului: *A, B, C, D:* Ces-u-n-timplat cu tine, Noe? Te-au scuipat, cînd erai copil, spaimele de la <⁴ de la vreo > de la) răsruce // **29-30** *A:* dimineață? Te-or fi văzut stejarii cărind sacii în moară — și s-au mirat de puterea ta că ai mas deochiat ; *A, B, C, D:* dimineață, cînd ai măsurat din ochi puterea <⁴ înălțimea) stejariilor?!//**32-33** *4j:* părerea pe care-o ții în palmă, muier deșteaptă!

252

Si acu nu ne-ar mai rămînea, cu alte cuvinte; **-1,** *B, C, D:* părere, muier deșteaptă! Acu, prins cum sunt în păinjenis, nu mi-ar mai rămînea.

43

1-2 *A:* ca să rămîn; *A, Ii, C, D:* să mă descurc și să m-aleg // 4-6 *,lj .•* Am să mă îngrijesc eu de asta, că te dau < > te lapăd) în grija vracului; **1,** *B, C, D:* Nu te osteni, că mă-ngrijesc eu de asta! Dacă nu te-ndrești, le lapăd în lucrarea vracului, să-ți faci sufletul lamură // 6-10 *,4x:* doftorului, să te calce ca ursul. Oricum, mie să nu-mi mai vîi cu d-al de astea, că se împlinește întocmai cum spusei, și n-o să-ți fie pe plac. Ascultă, Noe, părerea mea. Eu sunt muier trează, nu om năuc; *A,, B, C, D:* doftorului călător, să te calce cu toată puterea, ca ursul. Oricum, prin preajma mea să nu te mai miști eu d-al de astea, că se-implinește întocmai, și n-are să-ți fie pe plac! Eu sunt muier trează, nu om năuc. Ascultă cuvînt <⁴ vorbă > cuvînt) de la mine, bărbate//**13-19** *A:* (îngăduitor) S-arată într-adevăr că ești muier; *A, B, C, D:* O arătare? Hm! (îngăduitor) Lesne e să bănuieși U Și dacă moșul ar veni chiar el, cu prea cinstitu-i obraz <⁴ .• ei însuși > el, cu prea cinstitu-i obraz) să se apere de bănuiala aceasta, tot bănuiați ta ar rămînea mai tare! Dinspre partea asta se dovedește într-adevăr ca ești muier. Și apoi nu încape îndoială că mai intră și alt lucru de nimic m zîmbelul ce-l pui // **20** *A:* cuvînt; *A, B, C, D:* nici un cuvînt // **21-21** *A:* Și-acu, firește, totul n-a putut să fie decît arătare; *A,, B, C, D:* Acu, firește, totul a fost arătare! Du-te caută-i urmele în țarină, sau și țarina minte? // **23** *A:* de vezi; *B:* de <> să) vezi; *C, D:* să vezi // **23** *A:* C-am ; **-1,** *B, C, D:* Am // **25** *A:* cari cer mărturie; *A, B, C, D:* cînd m-aș înfrunta cu un cap do femeie // **27** *A:* Da' ce? O; *A, B, C, D:* O.

43-44

28-6 *-i, .-* Că eu nu zic că n-ar fi fost un moș cu măciniș la moară. Dar sau tot ce-afi vorbit a fost un vis treaz, sau, dacă nu, atunci cineva, vreun intru bucuros de glume, voia să-și facă jocul cu fine, văzindu'-le așa copil, cum ești; *A,, A, B, C, D:* Da' ce? Am spus eu (*A:* Eu nu spun > Am spus eu) că n-ar fi trecut (*A:* fost) un moș cu măciniș la (*Ii:* pe ia) moară? Noe: Chiar adineaori te pierdeai <⁴; te duceai cu firea > te pierdeai) — An a: Mă pierdeam <⁴; duceam > pierdeam), dar nu-nl-acolo ! De moșul am dat și eu cu ochii, taman (*A:* Pe moșul l-am zărit și eu, tocmai) cînd pleca! No e: Acu de unde să te mai iau, Ano (*D:* iau)? An a: Să mă iei de unde stau, nu <⁴ *A:* iar nu) din altă parte. Moșul n-a < > n-o) fi fost el chiar arătare! Tot ce ți se pare c-a spus a fost însă sunet născut în urechea ta, sau, de unde nu, cineva, vreun hîtru cu coama că-runtă și-a făcut jocul cu tine, și tu, ca un prunc ce ești, ai sărit!

253

8 *A.*: zic; *A., B., C., D.*: tăgăduiesc //10-12 *A. omite* // 13 *A.*: n-a fost glumă; *A., B., C., D.*: cum era să fie vestea lui o glumă? //18-18 *A.*: Avea putere Moșul, neapărat. Altfel nu ți-ar fi luat mintea; *A., B., C., D.*: Neapărat că avea putere, eu ce zic? Altfel nu ți-ar fi luat mintea, cită brumă ai avut! Te-a scuturat de-a binelea și ai rămas despoiat // 20-2G *A.*: lată-mă acu și cu mintea luată! Ascultă Ano, oare mi s-a mai arătat mie vreodată ceva? Eu nici la boală n-am avut vreodată vedenii. Cum așa avea treaz fiind? Mi s-au aprins ochii de friguri? Unde sunt toate semnele cari arată că ești < că așa fi > bolnav, ars de focul lăuntric, și că poți avea < că așa putea să am > năluciri?; *A., B., C., D.*: lată-mă acum (*A.*: acu) și despoiat! Mi s-a mai arătat mie cândva (*A.*: vreodată), vreo umbră de ceva? Nici căzut la boală, pe mine nu mă biruie vedenia! Cum m-ar birui treaz fiind? Sau m-ai auzit tu vreodată (*A.*: vreodată > cândva) bombănind singur și aiurea, cum ți se-ntîmplă ție? Urechea mea a mai născut vreodată glasuri? Unde sunt toate aceste semne și altele, cari < > • care) m-ar arăta ars de focul lăuntric pînă la nălucire? // 28-2, *A.*: senin; *A., B., C., D.*: senin. Te-apucă și te lasă! Pe tine te-a apucat și încă nu te-a lăsat // 31 *A.*: Poate. Nu tăgăduiesc, dar atunci ar trebui să fie toată mintea mea schimbată! Nu vorbesc; *A., B., C., D.*: Nu vorbesc.

33-1 *A.*: Copil ai fost totdeauna, dar niciodată nu te-ai gândit la isprăvi ca cele pomenite; *A., B., C., D.*: Credință și apucături de nevîrsfnic ai avut totdeauna, lotuși niciodată n-ai mînecat spre isprăvi precum cele pomenite. Aud? Și adică ce fel?

2-3 *A.*: fără să întreb pe cineva; și nici la clădirea unei arce nu te-ai gândit; *A., A., B., C., D.*: Iară de a-ntreba pe cineva?! Nici la o pustie de (*A.*: la vreo) arcă oarecare nu te-ai gândit pînă astăzi // 5-10 *A. omite pînă la totul* // 6 *A.*: Bine, bine; *B.*: Bine, bine > Așa e; *C., D.*: Așa o // 9 *A.*: cum să nu se lege > cum nu s-ar lega; *B., C., D.*: cum nu s-ar lega // 9-10 *A.*: se leagă; *A., B., C., D.*: se slrînge cu fir și cu noduri //10-13 *A.*: N-aș vrea s-ajungi de bațocura nimănu, dar în felul acesta s-ar putea să le caute copiii pe uliță și să slrige; *A., A., B., C., D.*: Oricum, eu sunt nevasta ta și nu sunt doritoare s-ajungi de ocara nimănu! M-ar arde lacrimile să te știu pe drumuri hărțuit de alaiul (*A.*: strigăte) de bațocuri. Într-o zi s-ar putea să te arate copiii pe uliță //15-18 .1, *omite* //19-22 *A.*: Toată alcătuirea asta, ieșită din mintea ta, e vis și năzărare neroadă. Ne-ar sta bine așa, să uiți de la o zi la alta de munca ta cinstită de la moară și să te apuci de-un lucru care nimănu nu i-ar putea trece prin minte! Și cu cine

să duci la îndeplinire isprava?: *A., B., C., D.*: Ne-ar sta bine așa! Să uiți peste noapte, de la o zi la alta, de munca ta de la moară și să te repezi într-o lucrare care nimănu nu i-ar lîlfi (*A.*: zbură > filfii) prin minte! Și cu cine s-o duci la îndeplinire? //22 *A.*: atunci vorba; *A., B., C., D.*: atunci // 23 *A.*: vale! Și ne-ai face casa, cîte zile mai avem.de rîs și de ocară.:*A., B., C., D.*: vale!

25-3 *A.*: Știu că se vor ridica împotriva mea mulți cărcotași și mulți dușmani. Știu că vor rîde oamenii de mine, ca de-un scrîntit; *A., A., B., B., C., D.*: Vor fi hohote în sat, Ano, hohote cum n-au mai fost! Vor sări pe uliți <4: prin sat) oamenii ca țăpii, mișeindu-și bărbile și arătîndu-și colții veseliei, babele <4, *A.*: iar babele), iertate și neiertate, își vor scutura de rîs țățele <B., *C., D.*: țîțele negre), ca aluatul de neghină, la (*B., C., D.*: pe la) ferestre și prin progadii! Se vor tăvăli feciorii și fetele de rîs prin pîrloage și-n ocoluri </t; prin luncă și-n otavă > prin pîrloage și-n ocoluri). Și ca minați de cineva câinii rîoși, din toate ulițele, se vor înfățișa (*A.*: vor veni > se vor înfățișa) să ridice piciorul dindărăt pe roata morii (*A.*: morii și vor rînji că roata nu se învîrte > morii)! Vor hohoti gușații ca din cimpoaie și-mi vor aține calea lîmpiți și cu neobrăzare! Vor rîde copiii de mine ea de-un scrîntit, dezvelindu-și ce au și ce n-au, prin porți, cînd oi «rece spre arcă! Numai copiii mei vor plînge, ascunși (*A.*: trași > ascunși) în fundul morii, singuri și rușinați! Va fi un clocot de rîs! Vor răspunde și dealurile și vîgăunile, cîte sunt în preajmă! Și rîsul va crește în valuri, se va lăți și va cuprinde valea și țînutul!

4 *A.*: socotelile! Va trebui să-ndur și să tac; *A., B., C., D.*: socotelile! // 7 *A.*: măcar sfatul; *A., B., C., D.*: sfatul // 9-10 *A.*: Dar tu nu înțelegeai că nu e voie să vorbesc cu nimenea despre foaie astea?; *A., B., C., D.*: Al cui? încă n-ai înțeles că nu e prilej de sfat cu nimenea?! //12 *A.*: Te-a oprit să vorbești, ca nu care cumva; *A., B., C., D.*: Ți-a dat opreliște, ca nu cumva // 15-21 *A.*: în tot ce spui. Ce cuvinte așa mai putea să-ți opun? Tu crezi așa. Eu însă cred altfel. Și ar fi păcat să mai pierdem vremea și să tulburăm cu cearta noastră seninul zilei de astăzi; *A., B., C., D.*: în parte sau în toiu, în cele din urmă ce hofărește? Izbînda singură, sau neizbînda, și pînă la iziîndă sau neizbîndă mai este! Deocamdată fiecare dă crezămînt temeiului <4, se încrede în temeiul > dă crezămînt, temeiului) de sub picioarele sale. Pe-al meu tu-l crezi părerere, pe-al tău eu îl cred nisip! Și de vreme ce tu crezi așa și eu altfel, ar fi păcat să ne mai ținem de <4, • să mai pierdem vremea cu) gilceavă fără rost // 23 *A., B., C., D.*: pădure; *A.*: pădure! Nu, Ano, n-are să fie ușor să-mi clădesc arca, dar voi clădi-o > pădure // 24 *A.*: iar

tăișul; *B, C, D*: tăișul //26 *A*: s-așează; *B*: s-așcăză > se-nallă: *C, O*: so-naltă // **27-28** *A*: gîndește-te! Ne laci de vis și de ocară!; *A, B, C, D*: ne faci de rîs și de ocară! 'le mine, pe line și pe ai tăi! // 30 *A, B, C*: privește *I*: oprește // 31 *A, B, C*: de sus, An; *I*: de sus.

47

2 *A*: calm. surizînd; *B, C, D*: surizînd // 3 *A*: Pe tine: -1, *B, C, D*: Pe tine, precum șlii //4/1: dragostei, nu cu asta; *B, C, D*: dragostei //6 *A*: gata; -4, *B, C, D*: gata și încăperea împlinită // 7-10 *A*: ca pe sălbăticiunea cea mai nedomolită; *A, B, C, D*: sălbăticiune nedomolită! Și-ți voi zice: cu vietățile a fost (*A*: e > a fost) ușor, numai cu tine a fost mai greu! Totuși le-am răzbit! Apoi voi închide ușile și zăvoarele și voi fi surd la orice bătaie! //10-14 *A*: vor crește; *A, B, C, D*: vor crește. Vor crește apele înecînd, văi și ținuturi. Și valul îl vom auzi (*A*: apa vom auzi-o > valul îl vom auzi) dintr-o dată clipocind lîngă noi. C-un scîrțit în toate Încheie Suri le arca se va ridica. Atunci vom ști că am purces la drumul care astăzi este încă a! văzduhului // 15 *A*: sus; *A, B, C, D*: sus, fot mai sus //16 *A*: ceasul; *A, B, C, D*: ceasul cumplit //16-17 *A*: pierit: *A, B, C, D*: pierit în adîncuri //17 *A*: plămădi; *A, B, C, D*: zămislă // 18 *A*: așa i s-a poruncii; „4, *B, C, D*: s-a dat poruncă //21-22 *A*: Și-acuma vrei să ieși?; *A, B, C, D*: Sub ce ascultare ai început să stai? // 24-30 *A*: e voie, voia Celui-de-sus e lege. Porunca lui a năvălit în mine și mi-a-ncins inima și gîndul! M-am aprins pe dinăuntru, și iau singur lupta cu pădurea. Lemnul se va supune, căci lemnul nu e femeie neroadă; *A, B, C, D*: e voie de făptură nu mult, mai mare decît un ulcior! Crezi că n-o pot frînge? Dar încearcă să frîngi voia Celui-de sus! Porunca lui mi-a-ncins inima și gîndul cu putere de unde </[*A*: din care) nu-i scăpare! M-a-ncins poruncă mare, An, și plec la pădure. Lemnul nu se va opune (*A*: opune, căci așa sunt orînduirile). Din înîlnirea cu Moșul m-am ales și c-o învățătură. Nu-ți întoarce urechea de la mine, An.

48

4 *A*: Griji-lă cel mare; *A, B, C, L*: moșul cu măgarul colilie // 9 -1: îmbrăcat, la fel; *B, C, D*: îmbrăcat // 18 *A*: Măninci lină < fir de aur); *A, B, C, D*: Scarmeni lina cu dinții //16 *A*: nedumerită; *B, C, D*: nedumiră // **23-24** *A*: Vezi, așa femeie mi-ar fi trebuit mie; „4, *B, C, O*: De! Dacă ar fi fost cum n-a rost, uite, cu așa femeie m-aș fi învoit și eu (*A*: așa femeie ar fi fost și pe placul meu > cu așa femeie m-aș fi-nvoit și eu)! // 24 .4: și din; *B, C, D*: din // 25 *A*: n-am avut noroc: „4, *B, C, D*: nu mi-a fost sortit // 28-29 *A*: Cum de sub nas? Că nu ești de prin părțile noastre! E-ntiia oară că te vād, șinici nu știu cine ești *I*; *A, B, C, D*: Chiar de sub nas nu ți-a fi (*D*: ți-a) luat-o, căci nu pari de prin părțile noastre!

49

2 *A*: întraii; *A, B, C, D*: intrai. Să fie cu iertare, lelițo // 3-5 *A*: mie totdeauna. Așa sunt eu, mi se pare < totdeauna mi-e parcă) în toate casele aș fi acasă; *A, B, B, C, D*: mie. Așa sunt eu, sficioș, că uit (*A*: că uit chiar) să zic (*A*: dau > zic) bună ziua! Și așa se face că mă port ca și cum aș fi acasă pe lîngă orice vatră (*A, B*: cum în toate casele aș fi acasă) // 7 *A*: Ai poate că; „4, -8, *C, D*: Poate că ai // 79 *A*: curții. De cîte ori nu mi se-nîmplă și mie; *A, B, C, D*: curți, prea sficioasă să se lege de una singură. Mi se face și mie uneori //10 *A*: dă țircoale în jurul cătrinței mele; *A, B, C, D*: numai că prinde a da țircoale cătrinței //12 *A*: ta; *A, B, C, I*: mea // 12 *A*: Dacă; „4, *B, C, D*: Cînd // 18 *A*: dacă; *A, B, C, D*: de //14 *A*: buni; *A, B, C, D*: așezați //15 *A*: în cap; *A, B, C, D*: în nodul spinării //15-16 *A*: grai; „4, *B, C, D*: grai, de nu mă-nsel //19 *A*: Moșului care trecu azi; *A, B, C, D*: moșului, umbra celui de (*D*: ce) trecu astăzi // 20-22 *A*: departe, cum zice el. Tot po urmele lui; *A, B, C, D*: departe. Tot pe urmele lui. Astăzi, întîia oară de cînd îmi amintesc (*A*: mă știu > îmi amintesc), l-am scăpat — și rătăcesc pe la porți, întrebînd de el // 24 *A*: Cînd s-a trezit; *A, B, C, D*: După ce se Irezi // 24-25 *A*: m-a uitat; *A, B, C, D*: m-a făcut uitat // 27-28 *A*: bărbatul c-a fost pe-aici un moș; *A, B, C, D*: omul meu — că-și făcu puțină cale pe-aici un moș oarecare! // 30 *A*: bine și; „4, *B, C, D*: bine și se mai împlinește o dală vorba (*A*: și încă o datase adeverește > și se mai adeverește o dată > și se mai împlinește o dată vorba) că norocul îți cade întreg sau deloc // 33-34 *A*: ce folos, căci Moșul e; *A, B, C, D*: ce folos? Norocul d-fale e totuși numai pe jumătate, căci moșul la ceasul acesta e <4,- căci Moșul e acu).

50

34 *A*: am acu norocul de-a sta puțin de vorbă cu d-ta. Dacă îngădui; *A, B, C, D*: dădu peste mine norocul întreg să pot sta de vorbă cu d-ta. Am primire // 9-11 *A*: omiie // 9 /t, *B*: vatra asta; „4, *C, D*: cuptorul asta // 13 *A*: Cine nu-l știe pe badea Noe?; *A*: Crezi că nu e chip să-l știu pe badea Noe? Cine nu-l știe?; *B, C, D*: îți închipui că nu e chip să-l știu pe badea Noe? //16 *A*: A plecat < S-a dus) omul la pădure; „4, *B, C, D*: A luat-o spre frunza verde //19-25 *A*: Atunci norocul meu totuși fu numai pe jumătate. Atîta nu pot; *A, B, C, D*: Uite năcaz! Trebuia să fluier <4,- lată-mă fluierînd > Trebuia să fluier) a pagubă — și eu mă bucuram! A luat <4,- luat și) merinde? A n a (șovăie, dar aproape întărește) N e f î r t a t e : De-a luat, <4,- Dacă luat, atunci > De-a luat), nu se-ntoarce deseară. Iar pînă mine seară nu mi-ecu puțință (*A*: dat > cu puțință)

A, omite propoziția.

// 25 ; oiță; A, B, C, D: ce de // 26 A: am de depănat; A, B, C, D: trebuie să lapdă de pe călcie // 28 A: Nu ți-aș putea îi eu; A, B, C, D: N-aș putea oare să-ți tiu și eu.

51

1-7 A: omite // 8 A, B, C, D: Ce; A: Dar ce > Ce // 10-13 A: Poate că-mi vei fi de vreun folos. N-ai putea să-mi spui; A, B, C, D: Poate că mă îndrumi cu ceva, ca să mă scutești de așteptare! Sau las! Mai bine nu! Femeile să rămână la ale lor, să nu se amestece în altele! Eu m-aș mulțumi să aflu doar (A: să aflu) // 17-20 A: Spuneai că badea Noe e om vrednic! Ai mai văzut d-ta om vrednic să spună femeii lui despre ce-a vorbit și ce-a mai hotărât? Dacă ar face-o; A, B, C, D: încuviințași adineori că badea Noe nu e un bicisnic. Ai mai văzut d-ta undeva, cîndva, om, care nu e ne-om, să spună femeii (A: femeii lui) ce drege și ce hotărăște? De-ar slăbi omul numai o clipă, destăinuindu-se femeii // 21-22 A: am înțeles; A, B, C, D: doar înțelesei // 25 A: pădure? Mă mir, că Moșul nu se prea ocupă cu afaceri de lemne; A, B, C, D: pădure? // 27 A: Eu din parte-mi atîta am înțeles, dar poate că știi; A, B, C, D: Puținul (A: Țsta-i puținul) ce l-am înțeles! Poate că îmi împărtășești // 32 A: De undel; A, B, C, D: Te-a încercat asemenea părere? // 33 A: sunt eu și; A, B, C, D: suntem eu și cu.

52

2 A: îi plac; A: Cum ar fi arătare, dacă-l văzui și eu < Mie-mi spui)? îi plac; B, C, D: Mie-mi spui? îi plac // 5 A: nu prea glumește, dar; A: nu, dar; B, C, D: nu // 7 A: sunteți; A: hălăduiți; B, C, D: hălăduiți undeva H10A: Suntem, dar eu în urma; A: Tot împreună? Suntem, într-un fel... adică eu tot pe urma; B, C, D: într-un fel, da! Eu, adică, mă țin tot pe urma // 13 A: Care va să zică așa! Și; A, B, C, D: Și // 15-16 A: Eu, vezi d-l-a, am o mare întreprindere; A, B, C, D: Ca să fiu mai deslușit, eu (A, B: Eu, ca să vezi), umblăreț și cu neastîmpăr, cum sunt, am intrat într-o mare întreprindere // 18-25 A: omite pînă la de tot // 20 A: Singur! Nu > Nu; B, C, D: Nu // 25 A: Și Moșul; A, B, C, D: Moșul // 27-30 A: S-a jurat să-mi ia apa de la moară — adică de la întreprindere — și așa sunt nevoit să fiu tot pe urmele lui, să văd ce mai începe și drege. Și cînd te gîndești, ar fi loc și pentru doi, dar el; A, B, C, D: S-a jurat (A: jurat cu dinadinsul) să-mi taie vadul. Și așa, printre picături, sunt nevoit să mă țin pe urmele lui și să fiu cu ochii-n patru. Și cînd te gîndești c-ar fi loc destul și pentru doi! Își are și el întreprinderea lui! Tot mare și asta. Mare! Dar moșul // 30 A: puțin; A, B, C, D: puținel.

53

1 A: noapte; A, B, C, D: noapte, an' cu an // 2 A: merg bine; A, B, C, D: merg // 2 A: de seamă; A, B, C, D: de seamă că oste-neala mea e cu rod // 56 A: răsîntie în drumurile noastre, cari se întretaie; A, B, C, D: răsîntie cu primejdii. Căci drumurile noastre se întretaie și se ciocnesc // 8 4: tot îndrug; A, B, C, D: îndrug clte // 8-11 A: Așa femeie ca d-ta nu zic, îmi place! Eu venii; A, B, C, D: Ca arcul, că nu știi cînd zboară săgeta! Așa făptură ca d-ta îmi place! Încecai, după cum repede ai prins de veste // 12 A: să mă știu îndrepta; A, B, C, D: să-mi pot vedea de ale mele, să mă îndrept // 13 A: ești cea caro scoți; A, B, C, D: cu izbînda! Iidici // 15-16 A: frumos, s-ar întrupa; A, B, C, D: de frumos s-ar întrupa el // 16 A: zăhărelul; A, B, C, D: zăhărclu' — nu-i așa? Firește (A: Dar aci > Fireșie), în preajma d-lol, diavolul s-ar mulțumi și numai cu alil! // 19 A: An a (rîde); B, C, D: A n a // 21 A: drac?; A, B, C, D: diavol? // 22 A: Care drac? Singurul care le-ar pulea face stăpînă în slava lui neagră; A, B, C, D: (iei fără pereche! // 24-26 A: Nefîrtate se mulțumește; A, B, C, D: Vrei să mă-ncinți? </i; îți închipui că asta m-ar putea înceîta? Nefîrlate cu gusturile lui! > Vrei să mă-ncînfi? > Acolo în slava lui neagră Nefîrlate e holtei și călugăr, iar cînd umblă pe pămînt nu-i deloc </f: prea > deloc) alegător. Aci el se mulțumește // 26-27 A: mai de a doua mină, cu nevasta; A, B, C, D: de a doua mină, bunăoară cu cumnală-mea, nevasta // 28 A: de altfel acu; A, B, C, D: cu toate că acum </i, • acu) // 29 A: le poale; A, B, C, D: le-ar putea // 29 A: inimei; A, B, C, D: inimii (A: inimei). Nu prea are (A: Dar n-are > Nu prea are) gust Nefîrtate! // 32 A: Eu cred că; A, B, C, D: A fi (D: O fi) împărăția lui -, totuși // 36 A: Păcat; A, B, C, D: Păcat, nu-i așa? // 37 A: închipuie! Eu cred însă mai virtos că nu i-aș fi pe plac. E! are gusturi prăpăstioase!; A, B, C, D: închipuie!

54

1-11 A: omite // 89 A: Mă gîndii la gusturile < la norocul) lui Nefîrtate > în gînd îl fereceam pe Nefîrtate pentru norocul lui! B, C, D: în gînd îl fereceam pe Nefîrtate pentru norocul lui! // 13-14 A: în privința aceasta aș putea să-ți spun mai multe; A, B, C, D: Te are cineva în grija lui, altfel zău că ți-aș spune mai multe în privința aceasta! H1(>A: blid, ca să știi mai multe?; A, B, C, D: blid? // 18 A: Cîteodală mîncăm, A, B, C, D: Mîncăm uneori // 18 A: Dar; A, B, C, D: Cîteodală // 21-22 A: Acu începi să te lauzi, ca toți oamenii cari < loți cei de) umblă prin multe; A, B, C, D: Iată că începi să te lauzi și să-ți desfăci curcubeul ca toți cîți umblă prin prea multe // 23 A: în altul; B, C, D: într-altul // 24-26 A: Cu toate astea îți dau voie să-mi spui!; A: Și lingura lui Nefîrtate din ce e? E de lemn sau de argint? > Ei, haide Lasă-l în țaria lui pe

Cel de mă are în grijă și spune-mi ce aleanuri mai are Nefîrtate și pe unde-și mai potolește arșița?; *B, C, D:* Ei, haide! Lasă-l în tîria lui pe Cel de mă are în grijă și spune-mi ce aleanuri mai are Nefîrtate și pe <D- și> unde-și mai potolește arșița? // **27-28** *A:* Nefîrlate; *B, C, D:* Nefîrtate (privește spre planul din nisip).

54-55

293 *A:* Mi-e limba cam legată, cînd văd în preajmă semne și taine pe cari nu le pricep. Dacă vrei <ții> să mi se deslege limba, să-mi spui ce e; *A,, B, C, D:* îmi am și eu opririle mele! Mi-e limba legată, cînd văd semne pe cari nu le pricep! Ce n-aș da să le-nțeleg și eu, cu mintea mea, aceste ciudățenii la cari tot (*A,-* de mult > tot) privesc! Parcă <*A,-* Mă simt cam stingherit < stînjnit), parcă) totul aduce a vrajă! Nisip mărunț în mijlocul odăii — și dungi — sus — jos — de-a curmezișul... Ce e.

34 *At:* cele? *A,, B, C, D:* cele? Ați pus fapt în ele <**4:** Sau le-ați pus > Ați pus fapt în ele) pentru vrăjirea miștelor de zece curți? // **6** *A:* Ce să fie omule? Iacă s-au jucat copiii!; *A,, B, C, D:* Ce să fie? S-au jucat copiii! Născociri de-ale lor//**10-11** *A,-* începi să mă învîrtești < învîrți); *A,, B, C, D:* Ni s-apropie cărările și ne-am putea fi de folos unul altuia. D-ta ții însă să mă întorci //**12-13** *A,-* Acu trebuie să plec; *A,, B, C, D:* Crezi că n-are să-ți pară rău? (*A,-* Dar nu mă-ndupleci! > Crezi că n-are să-ți pară rău?) De-acu mie-mi stă bine cu drumul//**14** *A,* multe; *A,, B, C, D:* multe și de toate // **17** *A:* Dar mai > Mai; *B, C, D:* Mai//**18** *Ax,* D: de-a mușca; *A,, B, C* - a mușca //**19** *A,, B, C, D:* cumsecade: *A:* cumsecade! Și-atunci îmi spui și cari sunt gusturile lui Nefîrtate > cumsecade // **21** *Ax:* Mai trec, cum nu aș trece? Dacă aș ști; *A,, B, C, D:* De m-aș lumina // **22-23** *A,-* să te mai odihnești în sat vreo zi-două; *A,, B, C, D:* să faci oarecare popas în sat. Și-a lua vremea sarcina să te descurce // **24** *Ax:* cîte-un sfat; *A,, B, C, D:* cîte-o povață // **30-31** *A,-* Ce drăcie; *A,, B, C, D:* El c-o întreprindere, Moșul cu întreprindere! Mari de tot amândouă. Ce drăcie.

55-56

325 *A:* încaltea i-am dat de urmă! își face bătrînul jocul cu omu meu!; *A,, B, C, D:* în locul Moșului, eu m-aș înțelege! Voi mai ridica (*A,-* afla > ridica) eu multe, cu încetișorul, de la roșcovanul ăsta! Oare mai trece (*A:* vine > trece) pe-aici? Cine-și bagă o dată degetul în caier se întoarce! încalteaamdat de urma bătrînului<*A,-* bătrînului... îl adulmec > bătlanului), își face jocul și glumele cu omu'meu Asta stă!

9-10 *A:* Aron; *B, C, D:* Aron îtipînd //**12-13** *A:* Ion; *B, C, D:* Ion (la fel) //**15** *A:* în jur: *A,, B, C, D:* primprejur //**17** *A:* Ce țipați așa, împielitaților?!; *A,, B, C, D:* Ce urlați așa, împielitaților?! Că-mi spargeți urechile! // **20-21** *A,-* badea Simion că-l văzu intrînd; *A,, B, C, D:* unchiu Simion că l-a zărit furișîndu-se // **23-24** *A,-* cu d-al de astea!; *A,, B, C, D:* cu închipuirile! Mai slăbiți-mă! N-aud decît prăpăstii, ce alină pe bezmetici // **25** *A:* acu; *B, C, D:* acum // **25** *A:* Ați; *A,, B, C, D:* Se pare că ați // **26** *Ax:* doi; *A,, B, C, D:* doi puternici // **27** *A:* și-acu; *A,, B, C:* și dintr-o dală: *D:* și acu dintr-o dată // **28** *A:* într-o; *A,, B, C, D:* și încă într-o // **28** *A:* A fost; *A,, B, C, D:* Era // **29** *A:* cu năcazuri; *A,, B, C, D:* atins de năcazuri // **29-31** *A,-* jos **1;** *A,, B, C, D:* Și lui unchiu vost' i-ar ședeaa (*A,-* Și badea Simion ar face > Și lui unchiu vost' i-ar ședeaa) mai bine să-și păzească zăplazurile lui! // **33** *A:* Mamă, ne era teamă să nu-ți faciă; *A,, B, C, D:* întrebarea e — dar dacă-ți făcea.

57

12 *Ax omite* // **2** *A:* în sîn > în șolduri; *B, C, D:* în șolduri // **4** *A:* Sunteți viteji, cum se cuvine. Dar mi-ar plăcea să vă văd; *A,, B, C, D* - Mi-ați fost mai viteji decît se cade, vedea-v-aș // **6** *A:* adunați numaidecît; *A,, B, C, D:* adunați // **6** *A:* duceți; *A,, B, C, D:* cărați // **9** *A:* Are să se supere; *A,, B, C, D:* Se supără // **11** *Ax:* în grija mea! Voi vedeți-vă de treabă cum vă spun!; *A,, B, C, D:* în paza mea! // **13** *Ax:* Iacă — l-o fi; *A,, B, C, D:* L-o fi//**14** *A,-* tata!; *A,, B, C, D:* tata! De ce să-i stricăm jocul?

58

1 *A, B, C:* Actul III: *D:* Actul al treilea // **2** *Ax:* Colțul de sat în semicerc; *A,, B, C, D:* Colț de sat aproape (*A,-* aproape în) semicerc // **2** *A:* moara > moara din birne de lemn; *B, C, D:* moara de lemn//**5/1:** dreapta, spre mijloc; *B,-* dreapta, spre mijloc > dreapta; *C, D:* dreapta // **6-7** *A:* în picioare Primarul satului; *B, C, D:* Primarul, în picioare // **8** *A:* în altă parte martorii: Ana, Simion; *A,, B, C, D:* în apropierea juzilor, Pîrgarul // **10** *Ax:* înliiul jude, al doilea, al treilea, al patrulea, Primarul, Noe, Ana, Simion; *A,, B, C, D:* Cei patru juzi, Primarul, Noe, Pîrgarul <*A,-* Pîrgarul, Primarul, Noe) //**12-22** *yt,* omite pină *la* jurămînt //**12-13** *A,-* Nici altă pricină primarul n-a avut vreedată > Altă pricină n-ai avut niciodată; *B, C, D:* Alt neajuns sau încordare (*B:* Altă pricină > Alt neajuns sau încordare) d-ta ca primar al salului n-ai avut // **16-20** *A:* Pot jura că nu!; *B, C, D:* Nu, n-am avut. întîiul jude: Niciodată? Primarul: Pot jura! // **21-22** *A,-* De jurat, Primarul a < de jurat ai) jurat o dată pentru toată mărturia ce-o face < ce va rosti >

ce vei rosti)! Și nu e nevoie să juri încă o dată și încă o dată <> să mai juri o dată); B, C, D : Ai jurat o dată pentru toată mărturia ce vei rosti. Nu e nevoie de alt jurământ // **22** A.: este; A.: este mai degrabă; B, C, D: este mai curînd // **23** A : văzut > aflat; B, C, D : aflat // **23** A.: despre pîrit că; A., B, C, D: că pîritul // **23-24** A.: învoire mai dinainte; A., B, C, D : încuviințare.

50

23 A.: veni paznicul la mine, și-mi spuse că stejarii; A., B, C, D : paznicul dete (A.: dădu > deîe) pe la mine cam îndoit și-ngindurat. Și începu a-mi povesti că stejarii din locul pomenit // **56** A.: Nu-mi prea veni a crede, dar pe urmă faptele au fost întărite și de alții; A., B, C, D : întru început nu-mi prea venea a crede, pe urmă alții au întărit cele văzute // **8** A.: nu ai luat; A.: Primarul nu a luat; B, C, D: d-ta ca primar nu ai luat // **9-10** A.: să oprești prăpădul; A., B, C, D: să preîntîmpini sau să oprești <4.: să preîntîmpine sau să oprească) prăpădul! Căci ceea ce s-a întîmpnat osie prăpăd! // **12-14** A.: Mă gîndeam eu, morarul Noe e om cinstit, că nimenea n-a putut; A., B, C, D: Gîndeam (A.: Mă gîndeam) eu, așa pentru mine, și poate-am greșit, morarul (B, C, D: că morarul) Noe e morarul Noe, cel cinstit la vamă și așezat (A.: așezat la vorbă). Nimenea n-a avut prilej (A.: pricină > prilej) // **15-16** A.: ne știm. într-o zi va veni el să lămurească; A., B, C, D : ne cunoaștem, și doar nu ne cunoaștem de ieri, do alaltăieri (A.: și doar ne cunoaștem de totdeauna) l într-o zi s-a oprit el pe la mine, lămurind // **18** A : să poată oricînd răspunde; B, C, D: să răspundă oricînd // **18-20** A.: într-o zi îmi luai eu; A., B, C, D : Cum zilele însă se măcinau fără de-a auzi glas de morar pe la primărie, îmi luai odată singur // **20-21** A.: pe aci, pe la moară, și-i zic; A., B, C, D: pe la moară. Zic // **21** A : ce și cum?; B, C, D : ce? // **22** A.: primare; A., B, C, D: primare, că totul e în bună rînduială // **23** A.: învoire; A., B, C, D: încuviințare // **24** A.: afla totul; A., B, C, D: afla // **28-29** A.: O pădure întregă; A., B, C, D: Paguba? Cine s-o prețuiască întocmai? O pădure întregă a fost culcată <4. stă la pămînt > a fost culcată) // **29-30** A.: și pagubele cari mai pot veni; A., B, C, D: s-ar mai pune (A.: mai trebuie puse) în socoteală și pagubele ce-or mai veni de acu // **32-35** A.: și să apere așezările de puhoai. Acu nu mai este piedecă în calea lor; A., B, C, D : să apere așezările noastre de puhoai <yl, • șuvoaie) ca o stavilă vie. Acum <4.: Acu) nu mai este nici o piedecă pentru muma ploilor, și-o să curgă ades puhoai <4.- șuvoaie cumplite > puhoai) din pârul ei, ducînd totul din cale!

60

2 A : și dă; B, C, D : dă // **39** A, omite jj **68** ^4.; așa o să > are să; B, (7, D: are să // **7** A.: Nu mă bucur! Mă dusei numai așa cu firea > De unde să mă bucur! Mă mirai și eu; B, C, D: De unde să mă bucur?! Mă

mirai și eu // **9** A.: Dar are > Are; B, C, D : Are // **12** A.: D-ta ce crezi; A.: D-ta cum socotești > Ciudățenia cu celălalt primar d-ta cum ți-o potrivești?; B, C, D : Ciudățenia cu celălalt primar d-ta cum ți-o potrivești? // **13** A.: morarul Noe; B, C, D: Noe // **13** A., B, C, D: n-avem; A.: după cîte cunoaștem, n-avem // **14-15** A.: Dacă el pomenea de-un altul, asta; A., B, C, D: Noe ți-a pomenit de-un altul mai mare! Asta // **16-17** A.: are și alte gînduri! Să răstoarne; A., B, C, D : umblă și cu alte gînduri, ascunse și acelea (A.: acele) ca multe ale sale! Să răstoarne poate că (A.: Poate că să răstoarne) // **18** A.: cu puterea; ^4., B, C, D: pe neașteptate și cu puterea // **21-22** A.: Eu nu pot să spun; !., B, C, D: Din partea asta nu mă văd mărturie, și să mă iertați! De unde și cum aș ști // **23-24** A.: din zvonuri. Eu mă găsesc însă; yl., B, C, D: din auzite, și după auzite nu-mi fac mers și cale. Eu mă găsesc // **24** A.: precinstiți; A., B, C, D: cinstiți // **25** A.: să spun tot ce știu eu, iar nu; A., B, C, D : să pun în lumină ce cunosc eu, nu // **26** A.: veți binevoi poate; A., B, C, D : d-voastră veți binevoi (A.: binevoi poate) // **27** A.: învoire; ^1., B, C, D : încuviințare // **28-29** A.: comuna; A., B, C, D.- comuna pentru știrbirea bunului <4. adusă bunului) care e al tuturor (A.- al tuturor, iar nu al unuia singur) // **31** A.: Ții; /4, B, (7, D: Ridici cuvînt // **32** A.: averea obștei? Pentru asta ar înfunda închisoarea; A., B, C, D : avutul obștei.

61

23 A.: Eu cei; ^1., B, C, D: Și dacă e să ridic cuvînt, ridic unul singur // **3** A.: cere; A., B, C, D : rînduiește USA: se retrage și s-așează; B, C, D : se așează // **10** A : intră; B, C, D : se duce // **21** A.: știi să aduci în judecata la care ești chemat?; A., TI, C, D: aduci? // **24** A.: m-am dus; A., B, C, D: o luai // **24-26** A.: Și-am plecat cu sacul nemăcinat. Morarul spunea; A., B, C, D: Fratele meu, morarul, mi-a făcut drumul întors și nu m-a ajutat măcar să-mi <4. • ajutîndu-mă doar să > și nu mi-a ajutat măcar să) ridic pe umăr sacul nemăcinat. Spunea // **26-27** A.: are alte treburi și alte griji. De atunci moara stă pe loc; A., B, C, D: e cuprins de alte treburi și griji. De atunci moara are sfinți <4.: praznic > sfinți) și-n zilele (A.: zi) de lucru (B, C, D: lucru. Cît e săptămîna Noe are Marțea Focului) // **30** A., A.: vedeți (A.: vedeți nu prea departe), precinstiților juzi; B, C, D: vedeți și d-voastră nu prea departe.

62

12 A.: broaște; A., B, C, D: strai verde și broaște, și-apoi a înghețat // **27** A.: suflarea trebuie să-și ducă măcinișul, cale de două zile, pînă la moara din vale. Fiindcă morarul nostru prea vrednic n-are răgaz de meserie! Și de ce n-are răgaz, d-voastră veți ști; A., B, C, D: suflarea de la o mie de vetre și fumuri trebuie să se căznească pînă la moara din vale, cale de două zile, fiindcă prea vrednicul morarul nostru și fratele meu nu mai are răgaz

și suflet pentru meserie! Sufletul și l-a pierdut, răgazul nu și-l găsește. Iar pricina, d-voastră o veți ști! // 1 A.: ca mine; A, B, C, D: alături // 7-8 A.: satul nu mai poate să rămână cu; A.: cele o mie de fumuri nu mai pot să rămână așa neîntregi și cu > nu mai putem să rămânem așa neîntregi și cu // 8-9 A.: dambla; A, B, C, D: odihnă. Și mai sunt de părere că // 9 A.: făcute de omul aista; A, B, C, D: făcute // 10 A.: ia; A, B, C, D: ia omului // 11 A.: pricepe. Eu nu zic; A, B, C, D: pricepe și care are răgaz. Nu cer // 13 A.: obștei; A, B, C, D: fumurilor // 15 A.: Altceva ce mai știi în legătură cu judecata?; A, B, C, D: Alt ce mai știi? // 17 A.: În legătură cu judecata? Ce să mai știu, precinstiților juzi? Iacă, ce vorbește <> șoptește) toată lumea; A, B, C, D: Ce (A.: Iacă, ce) se mai șoptește de la o ureche la alta // 18 A.: trece > s-abate; B, C, D: s-abate // 18 A.: asta adormită; A, B, C, D: asta // 18-20 A.: se duce la lemnele sale! Ar trebui poate să hotărâți să se facă și o slujbă de curățire!; A, B, C, D: se duce să-și potrivească lemnele, după cum îl sfătuiesc ceasul rău și frigurile! // 22 A.: Astea sunt vorbe de babe și n-au nici o legătură cu judecata! Altceva!; A, B, C, D: Are asta vreă legătură cu judecata? // 22 A.: Precinstiților juzi; A, B, C, D: Cu judecata nu are <^4; nu are, precinstiților juzi), dar poate că are cu oarecineva // 25-29 A. omite pînă la între // 28 _4;: dacă > după ce; B, C, D: după ce // 27 A.: casa d-tale, vecine > casa ta, Simioane; B, C, D: casa ta, Simioane // 28 ^4;: vrea > pofteste; B, C, D: pofteste // 29 A.: Și d-ta te mai abați > Și tu mai intri; B, C, D: Și tu mai intri // 32-36 A.: Moara asta trebuie <> are nevoie) de fus nou, de lopeți la roata de jos, la fiecare coș s-a ros câte-o piatră; ^4; B, C, D: S i m i o n : Uite că intru <^4; trec > intru)! Că e moară de la muma, care ți-a lăsat-o s-o gospodărești! Și rău a făcut muma! Ehe, multe sunt lipsă-n moara de-alături <A.: moara asta > moara d-tale > moara de-alături!>! Roata de sus are nevoie de fus nou, roata de jos e știrbită de lopeți, la fiecare coș s-a ros câte una din pietrele-gemene!

63

2 A.: De unde știi; A, B, C, D: Ții răboj despre toate // 4 A.: Am cercetat și am văzut; ^4; B, C, D: Cine cercetează vede! // 4-6 A.: mă fac morar într-o zi, atunci eu înțeleg; ^4; B, C, D: mă trezesc morar într-o dimineață, atunci se cuvine // 5-6 A.: din vreme și să mă-nvăț cu meseria; ^4; B, C, D: din vreme // 8 ^: Cu d-la am isprăvit. Alt; A.: Poate te-nțelegi cu morarul asupra simbricii, ca să nu te obosești degeaba. Alt > Alt; B, C, D: Alt // 9 A.: în; B, C, D: prin // 12-13 A.: în l i u l j u d e ; B, C, D: în t î i u l j u d e (către Ana) // 14 A.: Ascultă Ano, d-~~ea~~, fiind soția celui pîrît, nu ești silită; A, B, C, D: Dumitale, fiind soția celui pîrît, nu ți se pune nici o silă // 17 A.: Precinstiților juzi, dacă d-voastră au m-ați fi chemat mărturie, aș fi cerut eu să fiu chemată; A.: Precinstiților juzi, și

264

dacă vreau eu? > Nu mi se pune, dar vreau eu; B, C, D: Nu mi se pune, dar vreau eu // 19 A.: Ce știi în legătură cu judecata?; A, B, C, D: Atua<i te ascultăm! // 21 A.: Nu așa, eu vreau să fac mărturie; A, B, C, D: Eu poftesc <^4;: vreau > poftesc) să mă luați // 23 A.: Dacă vrei să fi așa, fie așa!; A.: Nimeni nu te silește, dar fie așa dacă vrei! >Fie așa dacă vrei!; 12, C, D: Fie așa, dacă vrei! // 28-29 A.: Ei, spune, ce știi?; A, B, C, D: Ascultă Ano, ai d-ta vreo bănuială, vreun prepus // 29-30 A.: fapta pentru care este împlicinat? A, B, C, D: fapta cu pricina?

64

3-18 A.: zilei blestemată cînd omul meu avea să-și înceapă isprava de necrezut! Numai că n-am mai putut să dau de urmele moșului, care tot așa ar fi putut să nu fie moș, ci numai o arătare. Iar dacă a fost moș eu adevărat, atunci el; A, A, B, C, D: zilei cînd omul meu se îndruma spre isprava de necrezut! Am dat eu de oarecari urme ale moșului, dar cercetările nu mau dus prea departe! Al doilea jude: Vasăzică de oarecari urme ai dat? Unde? în țărîină — pe pragul morii — sau — An a: în lume, precinstiților! încît astăzi știu <t;: Știu astăzi > încît astăzi știu) cel puțin că <^4;- atît că > că) moșul e viu <yl. :- răsufală > e viu) ca și noi. El </l;: Și că > El) trăiește undeva! De m-ați întreba însă unde, n-aș putea să vă mulțumesc </l;:- undeva, nu știu însă unde). în t î i u l j u d e : D-ta crezi cu alte cuvinte <^4;: Vrei să spui) că moșul nu era o simplă arătare! An a: Ce arătare? E viu precinstiților, arză-l viața pe dinăuntru! El // 18-19 A.: l-a crezut pe cuvînt; ^4; B, C, D: s-a bizuit! // 21 A.: Bine, bine; B, C, D: Frumos // 21-22 A.: îndemnat; A, B, C, D: înduplecat // 22 A.: este > apare; A, B, C, D: răsare // 25 A.: Dar din dimineața aceea; ^4; B, C, D: Din dimineața ceea (A.: aceea) însă s-a curmat și.

64-65

26-10 A.: stați și cumpăniți, dacă poate să aibe judecată un om care doboară o pădure, ca să clădească o arcă, adică o casă mare cu fund ds corabie, cu care vrea să pornească pe munți în sus! Asta o știe acu tot satul. Și copiii strigă după el: Noe, nebunul care se suie cu corabia pe munte! întocmai cum i-am prezis c-o să se-ntîmple! Spuneți-mi d-voastră dacă poa» fi numit om cu mintea întreagă cineva care-și lasă moara în paragină, d« dragul unei arce cu care să suie munții, cineva care avea acasă belșug, muiere și copii, pe cari acu și-i lasă pe drumuri!; A, B, C, D: cumpăniți, de puteți să numiți om cu judecată pe unul care doboară o pădure ce nu-i a lui, ca să clădească o arcă! Arca (A.: Iar arca), să fie cu iertare, est» o casă mare cu fund de corabie! Noe și-a pus gînd să pornească pe munți în sus cu arca! N-o să-mi spuneți d-voastră, nici azi, nici mine, că asta-i minte de om întreg! Judecata i-au făcut-o și copiii satului, cari răcnesc» <(^4;: strigă > răcnesc) după el și-l arată cu degetul! Al doilea jude:

265

Ce strigă copiii? Ana: Hai-Hui-Nebumil, cn corabia pe munte! în tîi u l |
jude: Copii, ce să le faci! Ana: Copii neapărat, și n-ai ce să le faci! I
Totuși <[A: Dar > Totuși) nici d-voastră n-o să numiți altfel pe unul care-și j
lasă rosturile (A.: moara > rosturile) în paragină pentru o arcă cu care
să sui munții! Și avea Noe acasă muiere și copii, pe cari și-i (A.: acu și-i)
lasă pe drumuri, singuri și rușinați!

65

11-16 A. omite // 14 A., B, C: frunții ca o înlemnire. Stăm; D: frunții
și stăm // 17-18 A.: îndeajuns; A., B, C, D: îndeajuns pe omul d-tale //
18-19 A.: așa-i făcut omul; A., B, C, D: așa pare făcut omul, să nu stea
singur cu gîndul singur <[A.: gol > singur), ci // 22 A.: Eu; A., B, C, D:
Vă faceți păcat, gîndind așa (A.: stînd la-ndoială, cum stați). Eu // 23 A.:
Așa; A., B, C, D: Eu? Dar așa // 24 A., B, C, D: cîndval; A.: cîndvat
Așa l-am cuprins și eu, de toate părțile, în inima mea! > cîndva! // 26 A.:
Uite, Ano, noi multe; A.: Iată, noi multe; B, C, D: Multe // 26 A.: is-
prava de necrezut a lui; A., B, C, D: isprava lui // 27-28 A.: să-l aflăm
pînă acu; A., B, C, D: să-l ducem pînă la capăt (A.: capăt pînă acu)
și rămîne ascuns // 29-30 A., B: arca ceea; C, D: arca aceea // 31 A.: în-
demnat; B, C, D: ținut // 31-32 A.: cum noi știm arca e de folos; A.,
B, C, D: cum ne dăm cu părerea, o arcă e făcută // 32-33 A.: Dar < Iar
apă; A., B, C, D: Arată-ne-o, s-o vedem și noi! Apă.

66

1 A.: împrejurimi; A., B, C, D: împrejurimi cît ține zarea // 1 A.:
aci, iac-aci; A.: aci; B, C, D: aici // 24 A.: se-ncurcă și buștenii!; A.,
B, C, D: se-ncurcă și se opresc buștenii! Ce să începi acu cu arca? Rîulețul,
oricît de sălbatic, i-ar trece pe sub talpă! // 4 A.: se spune că trebuie să
mergi; A., B, C, D: trebuie să mergi și s-o ții // 8 A.: știu că vrei; A.,
B, C, D: am înțeles că are de gînd // 10-11 A.: știu, da' nu vreau să spun,
că de-ați afla; A., B, C, D.- știu și dinspre partea asta ceva, dar mi se
încleștează gura. De-ați afla // 11-14 A.: nebun adevărat. Și v-ați mulțumi
cu atît și cu paguba ce-o aveți, și v-ați bucura că nu v-a făcut și alte năz-
bîtii mai dihai. De altfel înlrebați-l pe el, poate v-a spune el!; A., B, C, D,-
suflet nesănătos ce este! L-ați închide și v-ați bucura, v-ați bucura că nu s-a
lăcomit și la alte stricăciuni mai amarnice, cari nu se mai pot îndrepta în
nici un fel! // 16 A.: Și care-ar fi acu dorința d-tale, Ano?; A., B, C, D.: și
acu dorința d-tale Ano, care ar fi? // 18-19 A.: Să rămîie; A., B, C, D.:
Mai pot eu să am vreo dorință, răvășită cum sunt? Aș socoti ca o desmierdare
pentru mine să rămînă (A.: rămîie) // 24 A.: Asta ar însemna însă că tre-
buie; A., B, C, D.: Dacă am da ascultare (A.: urmare) dorinței d-tale,
ar urma (A.: ar trebui) // 25-27 A.: ca să nu se-ndemne și la alte isprăvi!;
A., B, C, D: ca să nu scape-n <4.; sară-n > scape-n> alte năzbîtii, des-

lănțuind cine știe ce nenorociri <D; nenorocire) asupra obștei! // 29-30 A.:
Satul fără despăgubire nu-l putem lăsa, că se răscoală; A., B, C, D: Pri-
vind (A.: Iar dacă privim > Iar privind) din cealaltă parte, e limpede că
satul nu-l putem lăsa fără despăgubire. Se răscoală // 31 A.: să fie!; A., B,
C, D: să domnească printre noi, altfel sare totul din încheieturi!

67

20 A.: Adică să rămîn eu și copiii pe drumuri, să rămînem fără moară;
A., B, C, D: Dreptatea d-voastră o ia cam într-o parte preacinstiților juzi,
adică tot spre obște! Ca și cum afară (A.: în afară) de obște n-ar mai fi
nimenea, ca și cum n-aș mai fi nici eu, nici tu, nici el. Și încheierea ar fi să
rămînem, eu și cu copiii, pe drumuri, fără moară // 79 A.: Vinovată e pădurea
satului, că ea l-a deocheat! Sau vinovat e moșul a cărui urmă s-a pierdut l;
A., B, C, D: Vinovat e sau cel ce a rînduit sminteala, sau moșul a cărui
urmă s-a pierdut. Pe întîiul nu-l puteți chema la judecată, pe al doilea tl
puteți căuta l // 11 A.: Mai bine; A., B, C, D.: Vom cîntări (A.: cum-
păni) noi toate astea, totuși cel mai bine // 13-14 A.: vă rostuieste el degrabă
iarăși!; A., B, C, D: se gospodărește iar, mai repede decît vor înverzi la
primăvară livezile! // 16-17 A.: a fost!; A., B, C, D: a fost cîndva! în
răstimp multe s-au schimbat // 17-18 A.: Preacinstiților judecători, dacă;
A., B, C, D: I s-a întors inima spre slavă, și dacă // 19 A.: Nici să ne vadă;
^4, B, C, D: Nu s-ar lăsa nici de ne-ar vedea; 20-21 A.: pierind de foame
în marginea drumului. D-voastră nu-i cunoașteți; B, C, D: uscîndu-ne de
foame în marginea vîntului. D-voastră încă nu i-ați întîlnit // 21 A., A.: îndir-
jirea <4.- înverșunarea), cum i-o cunosc eu!; B, C, D: înverșunarea! //
25-26 A.: cînd mă arde la degete și am dreptate; A., B, C, D: cînd lac-
rimile mele, de multe ce sunt, ard și pe bătrîinii mei în groapă! // 28-29 A.:
Să vedem totuși ce-a spune și pîrîtul!; ^4, B, C, D: Nu vi se pare că
începurăm a face judecată fără pîrît? Să ne strîngem (A.: strîngem luarea-
aminte > strîngem) și să vedem ce-a spune și el! // 30 ^.- nu va spune
decît; A., B, C, D: va mărturisi.

68

59 Ax: Dacă ar fi să fiu judecat după legi omenești, atunci eu cred
că nu e nimenea vinovat. Neapărat că ceea ce spune Ana ar putea să fie
adevărat, și anume că mi-am ieșit din minți. Dar aceasta nu se poate judeca;
A., B, C, D: Neapărat că ceea ce glăsuiește (A.: grăiește > glăsuiește) cu
atîta foc (A.: aprindere > foc) Ana mea ar putea să răspundă la ceva,
de (A.: dacă) n-ar fi înainte de vreme. Poate că mi-am ieșit din minți!
Dar cine să mă judece astăzi că (A.: dacă > că) mi-am ieșit au nu? Jude-
cății (A.: Căci judecății > Judecății) încă nu i-a bătut ceasul! Ceea ce în-
cercați nu poate fi judecat // 10-11 A.: în privința aceasta voi cere; A., B,
C, D: Așa că din parte-mi aș putea să cer // 11-14 A.: Și nu cer o amînare

care < ce > nu mi s-ar putea încuviința, eu cer o amânare do patru luni; *A, B, C, D*: Și fără îndoială că amânarea mi s-ar îngădui, fiind vorba doar de patru luni. In patru luni nu se prăpădește lumea, ca să nu puteți aștepta, d-voastră și satul // **14** *A*: Și; *A, B, C, D*: Iar // **15** *A*: am fost nebul; *A, B, C, D* a fost smintea // **16** *A*: Iar în ceea ce privește fapta în sine, tăierea; *A, B, C, D*: Trecind la celelalte, adică la fapta <4,- fapta în sine; *B*: fapta în sine > faptă), la tăierea // **1** *A*: care-i; *B, C, D*: care este // **18-20** *A*,- d-voastră, precinstiților juzi, mai bine; *A, B, C, D*: d-voastră mai bine. După legile scrise voi fi (*A*,- recunosc că pot să fiu > voi fi) judecat la despăgubire! Mai presus de legile scrise sunt însă (*A*,- Dar mai presus de legile scrise sunt) legile nescrise! // **21** *A*,- înaltă, deci < și astfel) satul nu poate fi < nu poate cere să fie) despăgubit cu bunul < avutul) meu, deoarece ceea ce; *A, B, C, D*: înaltă. Ceea ce // **22-27** *A*, omite *jj* **29-34** *A*,- D-voastră, de multe ori, când judecați de pildă ieșirea puhoaielor de ploaie, cari duc grajduri și vite, roștiți cuvîntul: forță majoră, atunci de ce n-ar fi forță majoră cuvîntul; *A, A, B, B, C, D*. Noe: Forță majoră — e un cuvînt acesta — mare cuvînt, un cuvînt pe care d-voastră de multe ori îl roștiți, când chemați la judecată de pildă puhoaiile de ploaie ce (*A, A*,- cari) sparg zăgazurile, ducînd zăvoaie și case, grajduri și suflete (*A, A, B*,- vite)! Dacă niște puhoai, cari sting <4, *A, B*,- distrug) o singură vale, sunt forță majoră <Z>: majoră, putere asupritoare), cum n-ar fi atunci <4,- atunci de ce n-ar fi) cuvîntul // **35** *A*: izvoarele tăriei?; *B, C, D*: izvoarele!

69

23 *A*,- J; E adevărat că sunt legi și legi. Legi scrise și legi nescrise. Noi trebuie să judecăm însă; *A, B, B, C, D*: Sunt legi și legi. Legi scrise și legi nescrise. Aceasta-i adevărat. Vei găsi însă <1, *B*:- Află Noe) că noi suntem puși aci să judecăm // **4** *A, B*,- după; *B, C, D*: căci după // **7** *A*,- Vasăzică d-voastră spuneți că ce e lege în cer nu e; *A, B, C, D*: Ca și cum ce e lege în cer n-ar fi lege // **9-12** *A*,- Astă chiar nu vreau s-o spun. Vreau să spun numai că pentru orice răufăcător e < ar fi) foarte lesne să spună; *A, B, C, D*: Aceasta nu m-aș încumeta s-o tăgăduiesc. Să (*A*,- Dar să > Să) lăsăm tîria în liniștea ei și să rămînem mai aproape de țarină, dacă ni s-a dat să trăim în țarină! Pentru orice răufăcător e foarte lesne a spune // **15** *A*,- Eu nu spuneam cele ce spuneam cu gîndul; *A, B, C, D*: Nu sunt purtat aci de grija ascunsă // **16-17** *A*,- judecată! *A, B, C, D*: judecată! Asemenea gînduri pot să-ncerce pe oricine, nu pe mine <1,- poate avea oricine, eu nu > pot să-ncerce pe oricine, nu pe mine) // **17-18** *A*,- nu mă mai sînt legat de bunurile mele < de avutul meu); *A, B, C, D*: m-am despărțit de toate ale mele // **19-20** *A*,- Așa că din parte-mi puteți să despăgubiți satul cu toată averea mea. Nici grije pentru Ana și copiii nu

mă cuprinde. Eu știu ce știu. Și nici rușine n-aș simți să trăiască din cerșit pînă la isprăvirea arcei, cînd < cerșit! Cînd voi isprăvi arca) totul se va lămuri; ^4, *B, C, D*: Cine vă oprește să despăgubiți satul cu tot avutul din care eu de mult am ieșit? // **21-33** *A*, omite // **24** *A, B, C*: grije; *D*: grijă // **26-27** *A*,- Dar Ana luptă din răputeri să-și apere > Noi vedem că Ana se ține cu amîndouă mîinile de ușa morii și-și apără; *B, C, D*: Noi vedem că Ana se ține cu amîndouă mîinile de ușa morii și-și apără // **27** *A*,- îndărăt; *B, C, D*: înapoi // **28** *A*,- a se pune și ea sub poruncile > a se pane sub porunci; *B, C, D*: a se așeza (*B*:- pune > așeza) sub porunci // **29** *A*,- mai degrabă; *B, C, D*: mai vîrtos // **31** ^4,- înspăimîntată cu o-draslele > înspăimîntată; *B, C, D*: înspăimîntată.

70

24 *A*,- te credem, bădiță Noe! Numai cît oricine ar putea să fasă fapte la fel și alte isprăvi; ^4, *B, C, D*: suntem gata să te credem, bădiță Noe, dar oricine ar putea să cadă la fapte mai grele chiar decît fapta d-tale (*A*,- ta > d-tale) și să se pună sub scutul unui cuvînt de sus! // **5** *A*,- am ajunge?; ^4, *B, C, D*: ajungem? // **7** *A*:- Poate cineva să ridice cuvînt că am mințit vreodată? Adevărul însă > Totuși, adevărul; *B, C, D*: Totuși, adevărul // **9-10** *A*,- toți; ^4, *B, C, D*: toți. Sunt rob și mă ostenesc sub silnicie cerească // **12** *A*,- Cum vrei să ne; *A, B, C, D*: Cum nădăjduiești // **14-15** *A*,- Cu aceea că nici nu vreau; *A, B, C, D*: La ce să dovedesc? Eu n-am venit ca să dovedesc! Eu n-am venit aici nici măcar // **20-29** *A*,- lată, precinstiților juzi, primarul cere ca satul să fie despăgubit, Ana mea, pe care și eu o am îndrăgit cum n-o va îndrăgi nici pămîntul ce va cuprinde-o cîndva, ridică cuvînt tare împotriva mea, cerînd să fiu închis, ca un smintit, Simion se pregătește să-mi ia locul la moară, și d-voastră stați în liniște și cumpăniți toate acestea. Dar nu vă pot spune ce lucruri de nimic mi se par toate astea, cînd mă gîndesc la ceea ce va fi într-o zi, nu tocmai peste mult; ^4, *B, C, D*: Mai mult pentru d-voastră decît pentru mine am venit aici. Dacă nu mă-nșel, toți vă frămîntați sub văzul meu <1,- aici, pe peticul asta > aici, pe acest prag de uliță > sub văzul meu), d-voastră judecătorii, primarul, Ana, și toți cei ce plecară. Primarul nu mai doarme de jalea pădurii <^4,- de paguba obștei > din pricina pădurii > de jalea pădurii), Ana mea nu se va odihni pînă cînd nu e pusă la adăpost de smintelile <[*A*,- primejdiile > smintelile) mele, fratele Simion se omoară cu zile (*A*,- se ucide > se omoară cu zile) de pofta <1,- dorul > pofta) de a-mi lua locul la iaz, și d-voastră vă frîngeți mîinile și cugetul ca să opriți limba cumpenei, ce cade cînd într-o parte, cînd în alta (*A*,- și cugetul și poate că încă nu vedeți ieșire > și cugetul ca să găsiți o ieșire > și cugetul ca să opriți limba cumpenei, ce cade cînd într-o parte, cînd în alta). Nu pot spune ce lucruri de nimic mi se par toate astea, gîndindu-mă la ceea ce va fi într-o zi! // **31-34** *A*,- Ascultă Noe, d-ta vorbești de forță majoră, ca să

ne îndupleci trebuie însă să ne spui cine ți-a dat; *A, B, C, D*: Mai încețișor, Noe! Cu graba (*A*: Stai puțin, Noe, nu așa de repede. C-așa > Mai încetișor, Noe, cu graba) încurcăm toate lucrurile. Să le luăm pe rând! D-ta (*A*: Ascultă, Noe, d-la> vorbești de forță majoră <Z>- de putere asupra-țoare)! Poate ne îndupleci, dacă ne spui cine, cum, în ce împrejurări și cu ce scop ți-a dat.

71

2 *Ai*: Moșul!; *A, B, C, D*: Porunca mi-a dat-o Moșul // **6** *A*: Moșul n-are nume. Bl e cel-ce-este; *A, B, C, D*: Și dacă n-arc nume? // **8** *A*: Și ești sigur că Moșul era acela la care te gîndești d-ta?; *A, B, C, D*: Ești d-ta așa (*A*: tocmai așa) de sigur că Moșul era — cel fără nume? // **10-11** *A*: Mai sigur decît de împrejurarea că acu mi-a vorbit judele cel de al treilea din sat; *A, B, C, D*: Că mi-a vorbit acu cel de al treilea jude nu sunt sigur, c-am dat față atunci cu <[*A*: că mi-a vorbit atunci) Moșul cel adevărat, sunt sigur! // **13** *A*: Bine, dar noi știm că Moșul; *A, B, C, D*: Cel adevărat // **16** *A*: oamenii se fac foarte păcătoși; *A, B, C, D*: păcatul ome<nesc face roiri // **21** ^.- păcătos; *A, B, C, D*: nevrednic // **23** *A*: Cum; *A, B, C, D*: Bun, să presupunem că este așa. Cum // **24** *A*: Moșul; *A, B, C, D*: Moșul cel adevărat // **25** *A*: Dar pentru; *A, B, C, D*: Pentru // **27** *A*: Asta nu pot s-o spun; *A, B, C, D*: Nu mă îndemn a vorbi! // **30-31** *A*: ți-a dat poruncă; *A, B, C, D*: anume îți dădu porunca.

72

•**2** *A*: Ba > Eu; *B, C, D*: Eu // **49** *A*: Și totuși dacă ai spune ai ușura mult, sau, fiindcă d-ta așa vrei, ai lămuri mult împrejurările cari cad așa de greu în cumpănă deocamdată în această judecată ce are loc între noi: -4, *A, B, C, D*: Nimenea nu te silește să destăinuiești ceea ce crezi că trebuie să rămîna acoperit. Sunt totuși dator să te îndrum (*A*: îndemn) spre binele d-talo. Lămurind împrejurările mai ușurezi poate că osînda. Scopul în vederea căruia a fost săvîrșită fapta cade în cumpănă. Dacă-l aflăm, tîpsia se ridică. Dacă nu-l știm, tîpsia coboară // **14** *A*: Mie mi se pare că am vorbit foarte limpede și că totul se leagă; *A*: N-am fost destul de limpede? Mie mi se pare că totul se leagă! >N-am fost destul do limpede?; *B, C, D*: N-am fost destul de limpede? // **16-17** *A*: Se leagă pentru d-ta, dar pentru noi nu; *A*: Ei fi fost... pentru d-ta... ca apa de munte... Pentru noi < Sub ochii noștri însă) limpezimea d-tale se face viitoare!; *A, B, C, D*: Ca apa de munte pentru vederea d-tale, pentru a noastră însă mai puțin! (*A*: puțin! Sub ochii noștri limpezimea d-tale se face viitoare! > // **17-18** *A*: se mai ivește și e adusă spre judecare, găsim; *A,, B, C, D*: se ivește în comunitate și e adusă în fața noastră spre judecare, se găesc // **19-20** *A*: ascunse. Dar totdeauna cele ascunse mai îngăduie să

le ghicim sau să le bănuim. Și unul; *A, B, C, D*: de beznă! Totdeauna părțile întunecate mai îngăduie să fie ghicite sau măcar bănuite. Unul dintre .juzi // **21** *A*: iar altul; *A, B, C, D*: altul // **21-23** *A*: Numai aici nu ghicește și nu poate să-și închipuie ce; *A, B, C, D*: Aici s-a pus însă zăvor (*A*: piedică > zăvor) oricărei ghiciri, și nimenea nu-și poate închipui ce anume // **24** *A*: Fiindcă isprava d-tale cu arca aici între munți e așa de întunecată cum nu poate să fie o a doua!; *A, B, C, D*: Fapta d-talo e un caier de întuneric // **25** *A*: într-o zi uită; *A, B, C, D*: uită // **26-29** *A*: mare cum clădire nu s-a mai văzut, în mijlocul munților! Toți oamenii și chiar nevasta lui spun că el are de gînd să suie < urce) munții cu arca!; *A, B, C, D*: în mijlocul munților, o arcă mare cum clădire nu s-a mai pomenit! Fără deosebire mărturiile arată că Noe are gînd să ia înălțimile în răspăr c-o arcă făcută pentru plutire! // **32** *A*: De ce să tăgăduiesc, dacă; *A*: De ce aș tăgădui, dacă; *A, B, C, D*: La ce aș tăgădui, cînd // **34** *A*: Dacă nu spui pentru ce împrejurare anume: *A, B, C, D*.- Ținîndu-ne în neștiință pentru ce împrejurare.

73

12 *A*: te închidem; *A, B, C, D*: te despărțim de lumea noastră // **45** *A*: Dacă ați judeca astfel, ați dovedi că sminteala e de partea d-voastră; *A, B, C, D*: Judecînd astfel, ați (*A*: d-voastră ați) dovedi că sminteala e mai curînd de partea altora decît a mea! // **6-8** *A*: omite // **6** *A*: Al patrulea; *B, C, D*: Al doilea // **7** *A*: bădiță Noe! Nu noi suntem > bădiță! Nu noi am fost; *B, C, D*: bădiță Noe! Nu noi am fost // **10-13** *A*: Căci nu se poate să fiu judecat și la despăgubire și la închidere ca un om; *A, B, C, D*: Noe: îmi pare rău că lumina ce mi se îngăduie s-o aduc, poate jigni pe cineva! îmi am și eu mintea și părerile mele. Și mi se pare că nu se poate să fiu judecat în același timp și la despăgubire și ca om // **17** *A*: Atunci te judecăm; *A, B, C, D*: Te judecăm atunci // **17-18** *A*: vei fi închis; *A, B, C, D*: vei suferi închisoarea // **20-28** *A*: Asta nu se poate, fiindcă cu un om smintit nu se stă de vorbă, cum stați d-voastră cu mine, și dacă ați judeca așa s-ar răscula în d-voastră cugetul, pe cari n-am încetat do a-l socoti decît foarte drept, căci pentru dreptate sunteți puși aci, și al doilea nu puteți judeca astfel fiindcă satul ar rămînea fără despăgubire și atunci s-ar răscida oamenii; *A, B, C, D*: Asemenea judecată (*A*: Și asta tot pe de lături ar trece, iar nu prin strunga dreptății! Iar judecata aceasta) ar cădea pieziș (*A*: alături de cele întîmplate > pieziș) din două pricini. Mai întîi veți recunoaște că nu se poate sta de vorbă cu un om smintit, cum stați d-voastră cu mine. Dacă ați socoti într-acest (*A*: în asemenea) chip, s-ar răscula în cele din urmă cugetul în d-voastră, cari aveți un suflet fiecare și cari sunteți puși aci pentru dreptate. Și în al doilea rînd, judecînd astfel e vădit lucru că satul ar rămînea fără despăgubire! Luați sfat de la cine puteți dacă obștea ar ridica sau nu topoarele și coasele împotriva d-voas-

tră!//80 *A.*: Vasăzică d-ta ai Înclina; *A.*: Dacă nu ne înșeală urechea, d-ta ai înclina > D-ta ai înclina cu alte cuvinte; *B, C, D*: D-ta ai înclina cu alte cuvinte.

73-74

34-1 *A.*: ce s-ar întâmpla dacă ați judeca într-un tel sau altul. Căci în **amîndouă felurile nu puteți judeca**; *A, B, C, D*: că puteți judeca fie într-un fel, fie în altul, nu însă (*A.*: dar nu > nu însă) în amîndouă felurile!

74

2 *A.*: într-un fel; *A, B, C, D*: într-un chip // 2-3 *A.*: dacă ați judeca fm celălalt fel! Acu e rîndul d-voastră; *A, B, C, D*: judecînd în celălalt chip. Acum e rîndul d-voastră, cari veniți asupra mea // **4** *A.*: degeaba, că pentru mine e scump; *A, B, C, D*: degeaba. Scump e pentru mine, scump // 5-8 *At*: de pierdut; *A.*: de pierdut nici cît are steaua fără somn > de pierdut. Eu nu mai am moară, nu mai am vatră, nu mai am pămînt! Eu mai am patru luni de sl'întă robie, cari sunt ale mele și pe cari nimenea nu mi le va lua!; *B, C, D*: de pierdut! Eu numai am moară, ni mai am vatră, nu mai am pămînt! Eu mai am patru luni de sfîntă robie, cari sunt ale melc și pe cari nimenea nu mi le va lua! //11-12 *A.*: să trecem; *A, B, C, D*: vom trece //12 *A.*: și să rostim; *A, B, C, D*: și-apoi rostim //17 *A*: cufundați în gînduri și evitați; *B, C, D*: în tăcere, evitați //19 *A*: calm, *B, C, D*, - liniștit //20 *A.*: haide uită-te la mine!; *A, B, C, D*: uită-te la mine! Nu-ți feri sprîncenele! Eu // 21 *A, C, D*: nu trebuie; *A.*: nu ai pricină; *B*: nu ai pricină > nu trebuie //23 *A.*: Și te înțeleg! Tu te frămînti; *A, B, C, D*: Te frămînti //25-26 *A.*: Mă zbat; *A, B, C, D*: Ba că mă supări Nu mă zbat //28 *A*: s-amestecă liniștit și îngăduitor; *B, C, D*: îngăduitor // 29 *A*: bădița Noe; *B, C, D*: Noe // 31 *A.*: Da' eu; *A, B, C, D*: Eu // 32-33 *A.* *omite*.

75

1 *A.* *omite* // **2** *A.*: s-a-ntoarce la ale sale; *A, B, C*: s-a-ntoarce; *D*: s-o-ntoarce // **4-5** *A.*- Uite bădiță; *A, B, C, D*: Parcă el nu! Atîta așteaptă și el! Bădiță // **5** *A*: eu n-am; *B, C, D*: n-am // **6** *A.*: un ochi cît s-a putut, dar; *A, B, C, D*: eu nouă ochi din zece, cît s-a putut // **7** *A.*: au început; *A, B, C, D*: au prins // **7-8** *A.*: a trebuit să-mi fac datoria; *A, B, C, D*: am fost silit să-mi aduc aminte că sunt primar // **13** *A.*: Eu știu că acu se ceartă toți juzii și n-or ști ce judecată să facă. Dacă ar; *A, B, C, D*: Acum se iau la ceartă juzii (*A.*: toți juzii) și n-or ști ce să aleagă. De-ar // **15-17** *A.*: Și (< Iar) lemnul să fie folosit ca lemn de foc! Satul să fie bun bucurios că Noe le-a tăiat pădurea pe degeaba!; *A, B, C, D*: Și din obște fiecare să-și ia partea din arcă — lemn de foc! Satul (*A.*: Și satul

> Iar satul) să fie bucurios că Noe a tăiat pădurea fără simbrerie! // **18-19** *A*: Ana; *B, C, D*: Ana (către pîrgar) // **22-23** *A.*: scapă așa de ușor! Ew; *A, B, C, D*: ar scăpa așa ușor! Ajuns în asemenea încurcătură, eu m-aș lăsa! // **24** *A*: Noe; *B, C, D*: Primarul // **26-27** ^t *omite* // **28** *A.*: Ce noutăți mai sunt; *A, B, C, D*: Ce vești mai umblă // **29** *A.*: arca rnea; *A, B, C, D*: astea ale mele // **32** *A.*: Ce să fie, bădiță Noe? Mai mult rele decît bune; *A, B, C, D*: Coadă veacului — ce să fie! Mai mult rele! // **33** *A.*: răutatea; *A, B, C, D*: drăcila // **33** *A.*: Coadă veacului. Toate; *A, B, C, D*: Toate.

76

1 *A.*: Nu m-aș mira deloc s-o ia într-o bună dimineață; *A, B, C, D*: N-ar fi cu mirare s-o ia într-o dimineață // **2** *A.*: dat să curgă; *A, B, C, D*: ursita // **4** *A.*: mira! Care, după cum spune Ana, sunt atins! (Arată spre cap); *A, B, C, D*: mira! // **6-7** *A.*: Ce-ați zice să facem o prinsoare, cum cade judecata! Cine-a ghici; *A, B, C, D*: Facem prinsoare (< *A.*- o prinsoare), oameni buni? Cine-a ghici cum cade judecata // **8-9** *A.*: bădiță Noe, iacă glumesc și eu! Glumesc fiindcă aud juzii cum se ceartă; *A, B, C, D*: vere Noe, glumesc și eu! Și cum n-aș glumi, auzind juzii puși pe ceartă // **9** *A.*: i-ai pus; *A.*: i-ai împins; *B, C, D*: i-ai aruncat // **10** *A.*: nu s-ar ajunge niciodată; *A, B, C, D*: nu s-ar mai ajunge // **16** *A*: nu știe > a uitat; *B, C, D*: a uitat // **19** *A.*: Să vedeți că are; *A, B, C, D*: Are // **27** *A.*: zici; *A, B, C, D*: creadă cineva.

77

3 *A*: Toți stau; *B, C, D*: Toți // **6** *A.*: sfat; *A, B, C, D*: sfat întreg // **7-8** *A.*: primarul... și morarul Noe; *A, B, C, D*: primăria comunei, pîritoare, și morarul Noe, ca pîrît // **8-10** *A.*: luind (< ținînd) seama de toate faptele știute ca și de anume împrejurări; *A, B, C, D*: ținînd cu înțelepciune seama de faptele puse în lumină, ca și de toate împrejurările // **10** *A.*: morarului Noe; *A, B, C, D*: pîrîului // **11** *A.*: că; *A, B, C, D*: de împrejurarea că // **12** *A.*: fapte; *A, B, C, D*: călcări de lege // **13-14** *A.*: paguba suferită prin tăierea pădurii; *A, B, C, D*: pagubele, de azi și de mine, suferite prin tăierea de către pîrît a pădurii // **14-15** *A.*: satul va fi despăgubit prin avutul morarului Noe; *A, B, C, D*: comuna va fi despăgubită din avutul pîrîului // **16-17** *A.*: acestuia vor trece în proprietatea (< posesia) satului; *A, B, C, D*: pîrîului vor trece în deplina stăpînire și folosință a comunei // **18** *A, B, C*: în moara și (*B, C*: și în) casa; *D*: în casa // **18** *A*: rodul; *B, C, D*: rodurile // **19** *A, B, C*: și cu copiii; *D*: și copiii // **20** *A*: se va afla > se vor descoperi; *B, C, D*: se vor descoperi // **23** *A*: și-aruncă căciula în aer (< în sus) de bucurie; *B, C, D*: cu bucurie // **27** *A.*: Paguba mea e ciștigul meu! Dar; *A, B, C, D*:

Bădiță Noe, eu // 28 *A*: nu-ți scot; *A*, *B*, *C*, *D*: nu ți-oi scoate // 31-32 *A*: la arcă; *A*, *B*, *C*, *D*: la arca bună (*D*: arca) de sub Fruntea rea!

78

2 *A omite II* 4-5 *A*: cufundată; *B*, *C*, *D*: cufundată în gânduri // 5 *A*: Din moară > Dintre case; *B*, *C*, *D*: Dintre case // 6 *A*: Ana se-ntoarce; *B*, *C*, *D*: Apoi se-ntoarce // 8 *A*: veniși; *A*, *B*, *C*, *D*: săriși fără veste și // 12 *A*: Mi-ai mai spus d-ta vorba asta, da' n-o prea înțeleg, dacă vrea; *A*, *B*, *C*, *D*: Cu alțica <.4.: atîta) nu mă lămurești. Sau vorba asta vrea // 13 *A*:- atîtea și atîtea; *A*, *B*, *C*, *D*: atîtea // 15-16 *A*: Și nici măcar nu e greu de înțeles! Sunt șiret al dracului, mi-am făcut; *A*, *B*, *C*, *D*: Cauți înțeles giumbușlucului fără? Nu te-mbătrîni fără rost, că n-am cimilituri de vînzare! îmi făcui // 17 *A*: vine; *A*, *B*, *C*, *D*: vine slujbașul // 18 *A*: să mă-ntrebe, zic; *A*, *B*, *C*, *D*: să m-adune, răspund // 19 *A*: vin ceilalți; .4., *B*, *C*, *D*: vine din celălalt hotar // 20 *A*: și judecata? cum se isprăvi?; .4., *B*, *C*, *D*: luă sfîrșit judecata? Alb sau negru? // 22-23 *A*: vin; .4., *B*, *C*, *D*: și-a udat întîlnire aci venind toți // 23-25 *A*: Am pierdut tot ce-am avut.: moara, casa, pămînturile; /1., *B*, *C*, *D*: Și acu strînge-te (*A*: culege-le > strînge-le> Ano, de unde le-au împrăștiat! Am pierdut tot: moară, casă, pămînturi (*D*: pămînt) // 31 *A*: Fă-mă mai deștept; *A*, *B*, *C*, *D*: Suflă duh peste mine.

78-79

35-4 *A*: No-a păsuit. Mai putem sta aci patru luni. 'Cînd se va vedea ce e cu arca bărbatului!; *A*, *B*, *C*, *D*: Me-au păsuit cei cu înțelepciunea în șezut! Bucură-te Ano, că mai poți sta aci patru luni! După patru luni — s-alege! Dacă s-alege cum mă tem eu, atunci am ieșit de-a binelea; dacă s-alege cum crede bărbatul, ieșim de așijderea și tot de-a binelea!

79

6-7 *A*: N-ai vrea: *A*, *B*, *C*, *D*: Are să se topească 04"; aprinză > topească) podmolul sub d-ta de atîta așteptare! N-ai vrea mai bine // 11 *A*: Fac altă; *A*, *B*, *C*, *D*: Pun de altă // 11-12 *A*: plac!; *A*, *B*, *C*, *D*: plac! Alege d-ta locul pentru talpă! // 14-16^!.- Nu e mai bine așa? Vii; *A*, *B*, *C*, *D*: Nemulțumitul ar clădi, așa e totdeauna! Dar haide să privim o țîr' și să nu ne aprindem! Oare nu e mai bine cum e dat să fie? Vii // 19-22 *A*: Pină ieri-alaltăieri mi-ar fi plăcut și mie să-mi spui vorba asta. Nu mi-ai spus-o. Astăzi mi-o spui și mi se pare; *A*, *B*, *C*, *D*: Ce n-aș fi dat pînă ieri, alaltăieri să aud vorba asta îngînată de gura d-tale! Vii, mă vezi, stăm de vorbă! Mie-mi place așa! Și uite astăzi, cînd mi-o spui, mi se pare // 23 *A*: aș fi voit; *A*, *B*, *C*, *D*: nemulțumitul ar fi voit // 26 *A*: Uite-așa, ar trebui; *B*, *C*, *D*: Ar trebui // 30 *A*: Cit timp vei tot șăgui?; *A*, *B*, *C*, *D*:

274

Pină cînd urechile mele vor culege numai șagă? // 32 *A*: zăhărelu; .4., *B*, *C*, *D*: dulcele pămîntului // 35 *A*: Fiindcă ai; *A*:-Deoarece ai > *A* i; *B*, *C*, *D*: *A* i // 35 *A*: vrei; *A*, *B*, *C*, *D*: ții.

80

2-3 *A*: trupul!; .4., *B*, *C*, *D*: trupul între două ceasuri pe cari le visez și cari nu vor să bată! // 4 *A omite* // 6 *A*: îmbrăcat; .4., *B*, *C*, *D*: îmbrăcat trupul meu // 8 *A*, *B*: Nefîrtate (ca ars); *C*, *D*:- Nefîrtate // 11 *A*: Să-mi lași trupul îmbrăcat; *A*, *B*, *C*, *D*: Să nu-mi atingi trupul, c-atingi lumină // 12 *A*: neplăcut numele, Nefîrtate, ce-l porți?; *A*, *A*, *B*, *C*, *D*: sfială de numele cu care te (*A*:- numele ce-> porți? // 17-19 *A*: satul! Dacă ai; *A*, *B*, *C*, *D*: obștea c-o mie de guri! Iar d-ta, care vîi să mă vezi și să-mi pipăi vorbele, de cîte ori ai răgaz și mai ales în fapt de seară, dacă ai // 22 *A*: Oare între voi doi eu sunt; *A*, *B*, *C*, *D*: Ți-e cîntarul într-o dungă, Ano! Oare între noi doi sunt // 23 *A*: lucruri de ascuns?; *A*, *B*, *C*, *D*: buzunare și (*A*:- cu > și) tainițe prin căptușală? // 24 *A*: obișnuiesc; *A*, *B*, *C*, *D*: mai obișnuiesc // 24 *A*: au oare > au; *B*, *C*, *D*: au // 30 *A*: Ascultă Ano; .4., *B*, *C*, *D*: Pe la d-ta nu <.4.- Nu pe la d-ta; *B*: Nu pe la d-ta > Pe la d-ta nu), dar pe-aiici! // 31-32 *A*: nu-și spune numele adevărat, de ce mi l-aș spune eu?; /1., *B*, *C*, *D*: nu-și destăinuie numele, de ce m-aș grăbi eu? Eu sunt gata să mă-nvoiesc. Dar așa: îți dau, ca să-mi dai!

81

1 *A*: nu-mi spui; *A*, *B*, *C*, *D*: acoperi // 2-3 *A*: cum ai putea cere să-ți spun ce sunt eu și ce e; .4., *B*, *C*, *D*: cu ce drept aștepți să-ți descopăr cine sunt eu și cine-i // 5-7 *A*: Ei, haide, spune-mi; *A*, *A*-, *B*, *C*, *D*: Suflet (*A*: Ei, ce să-i faci! Suflet > Suflet) firav (*A*:- slab) do muierce ce sunt, poate m-a scos prea repede din sărite, gura răspînlilor (*A*:- uliței > răspînlilor)! Ei, haide, dacă nu ești Nefîrtate, atunci // 7 *A*: Pentru; *A*, *B*, *C*, *D*: Vorbește, pentru // 10 *A*: Știi; *A*, *B*, *C*, *D*: Află // 10 *A*: Dacă vrei; .4., *B*, *C*, *D*: de vrei // 11-23 *A*: Dacă spui, îți spun și eu; *A*, *B*, *C*, *D*: Am auzit de unul pe care-l chema... hî... hî! (*A*:- chema Pupăză — și-a schimbat numele în acela de Mierlă > chema... > Nefîrtate: Cum? *A* n a (rîde): Nu pot să-ți spun, dar ce are a face! (*A*:- a face! Nefîrtate (zâmbește): Atunci — mi-l închipui! *A* n a (încearcă să-și stăpînească rîsul, dar tot mai pufnește, întrerupt): Sunt înecat de năcaz < Mă-neacă năcazul), dar numele ăluia rîde în mine!) Pe urmă și-a primentit (*A*:- schimbat > primentit) omul numele! Cel de al doilea nume părea însă iar' mai mult o poreclă decît nume. (Rîde sacadat). Urîtă poreclă! N'ei fi pățit la fel? (*B*, *C*, *D*: la fel? Mă-neacă năcazul (*D*: necazul), dar numele ăluia rîde în mine. (Pufnește întrerupt)) Ei, dacă-mi spui ce și cine ești, îți dau și eu pe față / 25-26 *A*: o năzbîtie; *A*, *B*, *C*, *D*:- o năzbîtie, o

275

năzbitie care nu-și găsește (*A.*: nu-și găsește > nu și-ar găsi>perechea nici dacă și-ar căuta-o în oglindă <4₂: perechea ca ne-buricul lui Adam > perechea nici dacă și-ar căuta-o <> nici căutînd-o> în oglindă)!! // 28 *A.*: Atunci începe d-ta; ^4₃, *B*, *C*, **D**: începe d-ta atunci, ai întîietate // 29 *A.*: eu ți-oi spune; ^1₂: eu îți voi arăta; *B*, *C*, **D**: îți voi arăta eu.

81-82

31-1 *A.*: Apoi să vezi. Moșul i-a spus lui Noe că el e cineva, dar știi — Cineva! Și că va trimite; *A.*, *A.*, *B*, *C*, **D**: Răsărind în fața lui Noe, aci în moară, moșul și-a pus obraz că el e cineva! Pricepi d-ta — Cineva! Adică Domnul puterilor, care leagă și desleagă izvoarele. Și-a scos cuvînt cumplit, cică (*A.*: că) va trimite.

82

1-2 *A.*: mare; *A.*, *B*, *C*, **D**: mare în lume//2 *A.*: că se vor ridica; ^4₃, *B*, *C*, **D**: ridicînd // 3-4 *A.*: toată suflarea, asta pentru păcatele din lume. Iar Noe să facă; *A.*, *B*, *C*, **D**: în adîncuri toată suflarea, curmîndu-se cu prăpăd toate păcatele de sub tîrie! Iar Noe să potrivească // 5 *A.*, *B*, *C*, **D**: vietățile; *A.*: viețile // 6-7 *A.*: din văzduh, ca să fie de sîmîntă pentru o lume: *A.*, *B*, *C*, **D**: din văzduhuri, ca să rămînă sîmîntă neprihănită pentru lume // 9 *A.*: cu multă încordare; *B*, *C*, **D**: cu încordare // 15 *A.*: cam speriată; *B*, *C*, **D**: speriată // 19-20 *A.*: Ei drăcie, parcă eu am mai auzit așa năzbitie! E șugubăț rău Moșul, și scornitor; *A.*, *B*, *C*, **D**: Parcă eu am mai auzit vreodată năzbitie la fel! E șugubăț fără pereche moșul și născocitor // 21-23 *A.*: află acu că Moșul; *A.*, *B*, *C*, **D**: d-ta ai binevoit în sfîrșit să-mi dai vedere într-o negură de nimic, află acum (*A.*: acu) că moșul, care și-a pus obraz c-ar fi cineva // 23-28 *A.*: spus eu că amîndoi avem niște întreprinderi! Și că socotelile mele se-ncurcă de ale lui, iar ale lui de ale mele! Lucrurile au cu fotul altă înfățișare, și după cele ce vei afla și se vor lămuri și d-tale; ^4₃, *B*, *C*, **D**: arătat eu altădată, așa cum se putea (*A.*: putea atunci > putea), pe (*A.*: cam pe > pe) departe și cu ocolișuri, că amîndoi, adică moșul și cu mine <1₂- eu și moșul), ne cam încurcăm unul altuia socotelile! Lucrurile au și o înfățișare mai încheată, și după cele ce vei auzi de la mine și se vor lămuri // 28-29 *A.*: văzut; ^4₃, *B*, *C*, **D**: văzut, nici pomeneală să fie ceea ce. . . // 31 *A.*: Da' eu; *A.*, *B*, *C*, **D**; Eu // 33 *A.*: Moșul; *A.*, *B*, *C*, **D**: Prin meseria ce și-a ales, moșul.

82-83

34-11 *A.*: e un fabricant. El are întreprindere mare de tot, o fabrică de leagăne. Și eu, eu am altă întreprindere mare, tot o fabrică, nu te speria; *A.*, *B*, *C*, **D**: e stăpînul unei întreprinderi. A n a: Și întreprinderea e mare, mare de tot... ceea ce (*A.*: asta > ceea ce) mi-ai mai spus <^4₃ •' spus-o

>spus)! Nefîrtate: Ce mare, Ano?! întreprinderea e fără margini! Lucrează în întreprinderea lui sute și mii <4₂- sute și sute, și iar sute > sute și sute) de lucrători, și e forfotă și zgomot ce asurzește, parc-ar fi adunate la un loc sute de ferăstraie <4₂; cherestele; *B*: cherestele > ferestraie)! Se fac leagăne acolo, mii și mii de leagăne! Da, și-a întocmit moșul (*A.*: asta-taina, Moșul are > Moșul și-a întocmit) o fabrică de leagăne! Și eu, eu sunt de asemenea stăpîn pe-o întreprindere, tot o fabrică am și eu.

83

12-24 *A.*: afaceri! Știi; *A.*, *B*, *C*, **D**: afaceri și meseria e meserie! A mea poate că nu e tocmai frumoasă, dar aduce. Oricum (*A.*: Și oricum) aduce mai mult decît a moșului. Am cumpănit eu cheltuielile și dobînzile <4₂ că-mi făcui eu socotelile > Am cumpănit eu cheltuielile și dobînzile)... D-ta, care nu ești de meserie, socotește și d-ta! Din cîți prunci se plămădesc în sînul mumelor, nu toți izbutesc <^4₃; ajuns > izbutesc) să se nască, din <4₂- dar din > din) cîți oameni se nasc toți izbutesc însă să moară odată, cî cine moare are nevoie de <4₂- toți au nevoie odată și de-un > toți izbutesc însă să moară odată, și cine moare are nevoie de) sicriu. Asta-i lege fără abateri! Astfel <4₂: Așa că > Asta-i lege fără abateri! Astfel) moșul mai rămîne și cu leagăne nevîndute, cari putrezesc fără folos (*A.*: degeaba > fără folos) în podurile sale <^4₂: lui > sale), eu nu rămîn însă (*A.*: dar eu nu rămîn > eu nu rămîn însă) niciodată cu nici un sicriu nevîndut în pivnițele mele! Astea-s cele două (*A.*: două mari) întreprinderi și asta-i deosebirea! Aș fi putut să aleg eu (*A.*: Puteam eu să-mi aleg > Aș fi putut să aleg eu) meseria ceea, dar am fost mai prevăzător. Cunoști//25 *A.*: afăcut; 4₃, *B*, *C*, **D**: 1-a-ngînat făcînd // 26-30 *A.*: a făcut lupul. Nimănu; ^4₃, *B*, *C*, **D**: s-a grăbit cu lupul. În cele din urmă și dracu ar fi putu să potrivească din nimic <4₂- făcă > potrivească din nimic) albine și cîni, dar s-a fi <C, **D**: s-a) gîndit că musca și lupul nici o osteneală <^4₂: nici să te ostenești > nici o osteneală) și nici să te îngrijești de ei, cum oftează <^4₂: cere > oftează) albina și cinele! Și de-atunci (*A.*: Astfel > Și de-atunci) stă scris că nimănu //33 *A.*: înțelege; *A.*, *B*, *C*, **D**: întregi//34-36 *A.*: Vezi, aci, în jurul lemnului se dă lupta între mine și el; ^4₃, *B*, *C*, **D**: Vezi d-ta, aci e blestemul! Aci, în jurul lemnului! Aci se dă lupta între mine și el, cu înverșunare ca în vremea de apoi!//38 *A.*: voit; *A.*, *B*, *C*, **D**: urmărit//38-39 *A.*: vîrît în snoava asta; ^4₃ > *B*, *C*, **D**: vîrît așa de necuviincios în snoava.

84

2 *A.*: Cum?; 4₃, *B*, *C*, **D**: Ce fel?//2 *A.*: n-ai; ^t₃, *B*, *C*, **D**: tot n-ai //4 *A.*: încerc, dar nu prea înțeleg; 4₃, *B*, *C*, **D**: Mă căznesc și nu mă dumiresc! // 6-7 *A.*: Moșul îl știa pe Noe cam copil, așa cum îl știi; ^4₃, *B*, *C*, **D**: Moșul îl dibuise pe Noe că e cam așa, copil, copil cum îl știi de altfel // 9-10 *A.*: Moșul știa; *A.*, *B*, *C*, **D**: I-a turnat povestea pe-o

ureche, și cealaltă i-a astupat-o, ca să nu-i mai poată ieși (*A.*: iasă > poată ieși) din cap! Știa el, moșul //12-13 *A.*: grămadă netrebnică de lemn! Cum să; *A., B, C, D*: grămadă de lemn, netrebnică! Să //13-14 *A.*: Numai; *A., B, C, D*: Și-a potrivit-o bine! Numai//18-19 *A.*: dar acu sunt parcă; *A., B, C, D*: pentru ziua ce-o făcuși în jurul meu, dar parcă acum sunt//22 *A.*: că știi acu totul și aflași <> gășiși) și veriga; *A., B, C, D*: că ai (*A.*: că te-am scos în lumină și că ai > că ai) găsit în sfârșit veriga //24 *A.*: Mai bine rămâneam <> bine era poate să fi rămas) cu veriga lipsă! Nefîrtate: Ei, asta-i! Naiba să mai priceapă sufletul vostru, femeie! Ana: Pînă acu, cu toate că n-aveam nici o îndoială că Moșul și-a făcut jocul cu omul meu; *A.*: Lumina nu-i liman! Nefîrtate: Vouă vă priește numai ceasul dintre zi și noapte! An a: Unde nu-i umbră, ochiul n-are prilejul de' > Pînă adineaori așa mi se părea și mie, c-o să mă bucur!; *B, C, D*: Pînă adineaori așa mi se părea și mie, c-o să mă bucur! //25-27 *A.*: inimei, parcă tot mai hrăneam o nădejde că, mai știi, Noe poate că tot nu s-a înșelat! Acu — lumina d-tale, cu care nădăjduiai să mă bucuri, a alungat și umbra aceea; *A., B, C, D*: inimii (*A.*: inimei), mai hrăneam parcă o nădejde. O nădejde că Noe nu s-a înșelat! Lumina d-tale e stearpă ca piatra seacă! //29 *A.*: Ce să fac Ano? Eu nu sunt prietenul umbrelor; *A., B, C, D*: Naiba să mai priceapă sufletul vostru, femeie! //31-32 *A.*: Stau și mă gîndesc!; *A., B, C, D*: Mi s-a umplut făptura de amărăciune, din capul pieptului și pînă-n degete! //32-33 *A.*: Cum; *A., B, C, D*: Și dau să mă culeg de unde nu-s. Cum //34-35 *A.*: rosturile noastre — Noe, omul meu, care atît s-a ostenit aici; *A., B, C, D*: zilele și agoniseala aci — pe ce tărîmuri trăim? (*A.*: trăim? Că știam țărîna mai statornică sub bielele noastre călcîie! > trăim?) Noe, omul dat mie aici, pe lumea aceasta.

85

1-3 *A.*: pînea, să pierdem totul; *A., B, C, D*: pînea statornic ca țărîna de sub călcîie — cu ce s-a făcut vinovat? Să pierdem totul numai așa //3 *A.*: ceas rău; *A., B, C, D*: ceas //7 *A.*: Să nu scoți; *A., B, C, D*: Nu care cumva să scoți //7 *A.*: cuvînt; *A., B, C, D*: cuvînt de ocară //8 *A.*: mă sperie; *A., B, C, D*: mă-nspăimînte //9 *A.*: vorbele de ocară; *A., B, C, D*: vorbele ieșite din beznă //12-13 *A.*: nu mai vreau să nasc; *A., B, C, D*: am să țip, am să țip pe toate potecile, o săptămînă întreagă, că nu mai vreau să nasc niciodată! //15 *A.*: plămadă; *A., B, C, D*: plămadă, într-o mie de cetății și orașe //21 *A., A.*: a rămas singur, liniște, se gîndește apoi <.4.: apoi își freacă mînile); *B, C, D*: rămîne singur, în liniște, gîndește, apoi își freacă mînile //22-25 *A.*: Vasăzică asta e! Acu cînd puterea mea s-a-ntins Moșul vrea potop! El vrea să piară; *A., B, C, D*: Izbîndă! (*A.*: Aceasta-i izbîndă! > Izbîndă se cheamă ce făcui! > Izbîndă! >

¹ Replica a fost apoi anulată.

² Urmează un cuvînt devenit indescifrabil prin ștergere.

Am izbutit să fac (*A.*: Făcui > Am izbutit să fac) lumină ca <.4.: cum > ca) moșul în ziua cea dintîi! Făcui și eu ziua o dată! De vreme ce puterea mi (*A.*: mea) s-amtins ca niciodată, era cu cale <.4.: era prea firesc și cu cale) să-ncerce și moșul (.4.: ca Moșul să-ncerce și el > să-ncerce și Moșul) ceva! Și iată că el vrea potop! Potop (*A., B*: Potop! Potop) vrea el! Să piară //25-26 *A.*: toată suflarea; *A., B, C, D*: suflarea, cită este//26-28 *A.*: El vrea să scape numai sămînța bună pentru o nouă zidire. Numai cît; *A., B, C, D*: Să scape numai sămînța neprihănită vrea el, pentru o nouă zidire! Potop vrea el, potop! Dar (*A.*: Numai cît) //29 *A.*: pe aceste; *A., B, C, D*: Veșnic treaz și neadormit, pe aceste //30-31 *A.*: iarăși la o cotitură și mersul lumii la o răsîntie!; *A., B, C, D*: la cotitură, mersul lumii la răsîntie! Potop vrea el, potop! //32-35 *A.*: dracul nu se-ntineacă la mal!; .1. *B, C, D*: Nefîrtate nu se-ntineacă la mal! Cînd arca lui Noe va fi gata <.4.: gata, mă voi îngriji eu s-o imprăștiu de unde a fost adunată! > gata)... își freacă mînile) Izbîndă! Am izbutit să fac lumină!

86

5 *A.*: cu ochii; *A., B, C, D*: numai din ochi //11 *A.*: venii; ^4. *B, C, D*: am venit //16 *A, B*: vă iau?; *C, D*: să vă iau? //18 *A.*: Moșule!; *A., B, C, D*: moșule! Fluieră vîntul printre roți! //22-25 *A.*: Uite așa — vasăzică venii degeaba. Și cită cale făcui! Și la noapte; *A., B, C, D*: îmi pare rău — m-am zdrobit în zadar pînă aci. Și cită cale făcui! Ce zile calde în coadă de iarnă! Totul uscat, fără strop de zăpadă! Ca vara! Dar la noapte//29 *A.*: Că mă; *A., B, C, D*: Mă.

87

2-3 *A.*: De altfel și fumul cam cade; *A., B, C, D*: S-a schimba vremea... Sunt semne, și altele... Uite colo la streșinile cele de paie... cade fumul //7 *A.*: Și d-ta pe-aici; ^4. *B, C, D*: Numai singur //9 *A.*: Ca omul cu multe treburi!; ^4. *B, C, D*: De-atîtea sunt și eu bun! //13 *A.*: ia loc; *B, C, D*: ia loc pe laviță//15 *A.*: reumatismul; *A., B, C, D*: reumatismul, răul surd //17 *A.*: dacă; *A., B, C, D*: de vreme ce //18 *A.*: Dacă <> Cînd) s-apropie potopul; *A., B, C, D*: în ajun de potop //21 *A.*: Cu alte cuvinte aflași Nefîrtate și de asta!; *A.*: Aflași cu alte cuvinte și de asta!; *B, C, D*: Ai dat cu ochii și de asta? //23-28 *A.*: Cît timp este femeie în lume, afli totul! Eu cred că ființele astea, despărțite în două, în bărbat și femeie, au fost o idee greșită, chiar din capul locului. Poate că pentru lumea nouă, pentru a cărei zidire te pregătești, ar fi bine să revezi puțin neajunsul; *A., A., B, C, D*: Cît timp (*A.*: Nici asta nu-i de mirat. De vreme ce > Nici asta nu-i de mirat. Cît timp) este femeie în lume, mai descoperi, cu hir, cu mir (*A.*: descoperi cu ușurință totul > mai descoperi) cite ceva... Nu ți se pare, Fîrtate-Moșule, că ființele despărțite în două

în bărbat și femeie, au ieșit dintr-un gând greșit chiar de la-nceput (*A.*: chiar din capul locului)? Pentru lumea nouă, la (*A.*: spre > la) a cărei zidire porcezi, ar fi poate cu cale (*A.*: ar fi bine poate că) să îndrepti neajunsul și să mai pui la încercare și alte izvoade! (*A.*: neajunsul aista! Cît de bine-ar l'i mers totul, de nu era această scăpare din vedere!) //31 *A.*: Mulțumesc pentru sfat, Nefîrtate; *A., B, C, D*: îți sunt mulțumitor pentru sfat, Nefîrtate. De n-oi uita.

88

2 *A.*: Eu trec acu; *A., B, C, B*: M-abat // 2-3 *A.*: vorbă de trimis, eu bucuros le-o spun; *A., B, C, B*: vorbă sau veste de trimis, bucuros le-o trec // 5-9 *A.*: Dacă treci, uite-așa, o vorbă. Spune-i lui Noe că sunt aici, am venit cu măciniș! Și să nu se ostenească prea tare cu arca, că isprăvește el; *A., B, C, B*: Mulțumesc, n-am nimic de trimis. Adică, ba da. Spune-i lui Noe că m-am înfățișat la (*A.*: c-am trecut pe la > cã m-am înfățișat la) moară cu măciniș — să nu se mai ostenească'pînă aici, că numai aștept. Oi dormi eu la noapte undeva (*A.*: undeva la noapte), sub vreun patul. Și să nu se grăbească prea tare nici cu arca! //12-14 *A.*: (Dă din cap) Noapte; *A., B, C, B*: De astăzi în patru luni? Vasăzică mai avem pînă ne-ajunge apa la gură! Noapte (*A.*: (Dă din cap) Noapte)//19 *A.*: printre case; *A., B, C, D*: printre case, pe unde venise//22 *A.*: Nu-i sănătos; *A., B, C, D*: Se-mbolnăvește.

89

1 *A, B, C*: Actul IV; *B*: Actul patru // 2 *A, B, C*: sus. cele; *D*: cele//3-4 *A.*: ca în prolog; *A., B, C, B*: ca în actul I (*D*: întii)//6 *A*: Noe; *B, C, B*: Noe, apoi Ana//8 *A*: încearcă făina ce curge. Apoi adună făina; *B, C, D*: adună făina din ladă //10 *A*: din dreapta. Scena II. Noe, Ana. A n a (înseninată); *B, C, B*: din dreapta, înseninată // 11 *A.*: Omul meu! Te-ai întors; *A., B, C, B*: Omul meu s-a-ntors //13 *Ai, B, C, B*: Ieși Ano și taie (*A.*: oprește) apa c-am isprăvit!; *A.*: Nu te bucuri înainte de vreme. Ieși < Ieși) Ano și taie apa, c-am isprăvit. Cel puțin pentru astăzi //15 *A*: prin întîia ușă; *B, C, B*: prin ușa dintîi // 18 *A*: în ușa din stînga. între timp; *B, C, B*: în <D : la) ușa din stînga, unde mai este un sac. în răstimp // 22 *A.*: Ațipisem tocmai dincolo. Și ca; *A., B, C, B*: Ațipisem, nu știu cum, la ceas nepotrivit, dincolo. Ca // 23 *Ai*: morii; *A., B, C, D*: morii întețindu-se.

90

1-2 *Ai*: omul meu s-a-ntors la ale sale; *A., B, C, B*: roata morii (*A.*: roata) a intrat iar în slujbă și Noe a găsit ce-a părăsit (*A.*: a găsit drumul spre ala Sale)//2 *A*: acu; *B, C, D*: acum//26-27 *A.*: ce fericiți amj fost.

noi doi și cu ai noștri împreună, pînă cînd nu ne năpădiseră necazurile și grijile cu arca!; *A., B, C, B*: cît de fericiți eram (*A.*: eram, noi doi și cu ai noștri împreună,) cînd încă nu ne-a luat de pe picioare năpasta și nu ne năpădiseră năcazurile (*A.*: năcazurile cu arca)! //6-8 *A.*: Bucuria fă, Ano, va fi și mai mare, acu, cînd vei afla că toate grijile și ostelenile; *A., B, C, D*: Bucuriile (*A.*: Tîrzie bucurie > Bucuriile) tîrzii au în el« aiesături de mîhnire (*A.*: sunt mai mult mîhnire decît bucurie > au în el» aiesături de mîhnire). Eu vreau însă (*D*: Dar eu vreau) să-ți dăruiesc astăzi și o bucurie (*A.*: să ai și o bucurie astăzi > să-ți dăruiesc astăzi și o bucurie) cu adevărat, Ano, (*A.*: Află, Ano, că) frămîntul și zdroaba //10 *A.*: Omul meu, ai lăsat arca în plata Domnului și te-ai întors la ale tale?; *A., B, C, D*: Ai părăsit arca și te-ai întors? //12 *A.*: anapoda, Ano; *A., B, C, D*: cum nu trebuie, Ano! ' //14 *A.*: mă înșelai; *A., B, C, D*: Încă o dată m-am înșelat //16-20 *A.*: Iartă-mă Ano că trebuie să te trezesc din visul tău! Nu, eu la meserie încă nu m-am întors! Află însă că arca e gata! Stă acolo, sub munte, cu încheieturi ca umerii mei. N-o s-o clatine nici o furtună! Și birnele vor ține piept valurilor, ca stîncile cele mai tari!; *A., B, C, D*: Iartă-mă Ano. Iartă-mă că te trezesc! încă nu mi-e dat să mă întor» **Ia** meserie. Arca însă e gata (*A.*: gata! E gata arca, Ano!) **Și** așteaptă acolo (*A.*: așteaptă) să-și facă slujba! Stă (*A.*: Stă acolo arca, sub munte, puternică, stă) și așteaptă alcătuirea mea, pentru care mult m-am trudit (*A.*: muncit > trudit), și n-are s-o clatine nici o furtună! Birnele vor ține piept și vor răspunde stihilor! //21-22 *A.*: Mă ostenesc cu arca! **Și Noe;** *A., B, C, B*: am intrat în robie pentru arcă! Noe//23-24 *A.*: potopul!; *A., B, C, B*: ploaia, marea ploaie, apa făgăduită, potopul! //25-33 *A. omite II* 28 *A.*: mari, Ano; *A., B, C, B*: mari // 31 *A.*: **Și se va simți** la început, ca totdeauna > **Și** la început, ca totdeauna, se va simți; *B, C, B*: La început, ca totdeauna, se va simți // 31-32 *A.*: mirosul de ploaie > mirosul stropilor; *B, C, B*: mirosul stropilor; 32 *A.*: în praf pe drumuri > pe drumuri în pulbere.

91

2-3 *A.*: la ce-ai pus-o în mișcare? Ți-era dor s-o auzi?; *A., B, C, B*: la ce-ai mai pus-o în mișcare? Voi ai să-mi sfișii inima? //5-7 *A.*: Am măcinat; *A., B, C, B*: Eu sunt gospodar, Ano. Pentru aceasta am fost **făcut** și la aceasta rămîn. Gospodar în vreme de pace, gospodar **în vreme de potop**! Am măcinat // 7 *A.*: făină; *A., B, C, D*: grîu // 8-10 *A.*: **cît vom sta în** arcă, peste < deasupra pe) apă, mai sus decît toți munții **pe cari îi știm și** pe cari nu-i știm. O sută; *A., B, C, B*: Căci vom sta vreo cîteva săptămîni în arcă, deasupra pe apă. Cîteva jirezi de fin, **un** car de sare și **o sută** // 12-13 *Ai*: răsufllarea; *A., B, C, B*: răsufllarea. Cele mai multe **din iA.** **dintre**

B omite ultimul cuvnt.

ele vor dormi tot timpul. Mai anevoie vom ieși la cale cu rozătoarele //16 *A.*: Cu alte cuvinte, pentru; *A., B, C, D*: Pentru //17 *A.*: intră; *B, C, D*: intră prin stînga// 18 *A.*: Scena III; *B, C, D*: Scena II// 21 *A.*: Văzui că ai măcinat astăzi, bădiță Noe, și venii; *A., B, C, D*: Am auzit roată de moară, frate Noe, și m-am grăbit // 26 *A.*: Pentru d-ta; *A., B, C, D*: Pentru tine.

92

5 *A.*: Asta nu se poate! îl vom răzbi; *A., B, C, D*: Dacă nu răzbești tu (*A.*: d-ta > tu) > Ano, atunci vom răzbi // 7-8 *A.*: Nu e frumos ce fac, dar nu-i timp; *A., B, C, D*: Nu e deloc frumos să-ți fac drumul întors și să pleci nemăcinat. Dar n-am timp, și de asemeni și din altă pricină <*A.*, - și mai este încă ceva > și de asemeni și din altă pricină // 9-19 *A.*: mare!; *A., B, C, D*: mare! Eu gem în jug, scrișnind din dinți, să nu m-audă nimeni. De-abia mă mai țin picioarele și inima! //II *A.*: și tu, pe Simion; *A., B, C, D*: și tu //14 *A.*: de arca d-tale!; *A., B, C, D*: de arcă! // 15 *A.*: iese; *B, C, D*: dă să iasă //18 *A.*: Cheamă-l înapoi Ano; *A., B, C, D*: Roagă-l Ano, că poate tu mai găsești crezămînt (*A.*: ai crezămînt la vecini > găsești crezămînt) // 20-21 *A.*: Asta ca să vezi că nu din rea-voință mă-mpotrivesc; *A., B, C, D*: Ca să vezi că nu mă-mpotrivesc din inimă-ncîinită! // 23 *A.* omite // 24-25 *A.*: crezi bădiță Noe că eu am nevoie de măci-nișul porcilor d-tale?; *A., B, C, D*: crezi că eu am nevoie de tărîțele ce ți le-a lăsat moștenire muma, n-ar mai avea odihnă sub pămînt!?! //27 *A.*: Scena IV; *B, C, D*: Scena III // 30 *A.*: Poruncă; *A., B, C, D*: Nu mă privi așa năucită, Ano¹. Poruncă.

93

1-8 *A.* omite II & *A.*: De altfel mie-mi pare rău! Ce era să fac? Dar nu mai avem timp nici să mulcomim supărările vecinilor! > îmi pare rău!; *B, C, D*: îmi pare rău! // 7 *A.*: mișc; *B, C, D*: mai mișc // 9-10 *A.*: Așa Ano! Acu să iei din casă cele trebuincioase, nu multe, așa, cîteva lucruri; *A., B, C, D*: Așa, Ano, să iei din casă cîte ceva, nu multe, cele mărunte //13 *A.*: are; *A., B, C, D*: i-ai pus //14-17 *A.*: îmi vine să țip de rîs bădiță Noe!; *A., B, C, D*: Și vrei să mă închizi? Atunci am să răcnesc (*A.*: țip > răcnesc)! O să sar pe pereți în arcă! N-ai să mă domolești ca pe orice sălbăticiune! (Țipă) //19-20 *A.*: și-a pus în cap să cumpere arca! La licitație! Lemn ieftin; *A., B, C, D*: și-a pus gînd să cumpere arca! Grămada netrebnică de birne! Lemn ieftin vrea moșul // 22 *A.*: isprăvească; *A., B, C, D*: curme//23 *A.*: să se isprăvească odată visul rău și fără sfîrșit!; *A., B, C, D*: să se facă {*A.*: facă odată} sfîrșit visului rău!

¹ D omite ultimul cuvnt.

93-94

27-3 *A.*: Iartă-mă și tu, Ano! Iartă-mă că te-am pus la atîta încercare! Că te-am chinuit atîta timp! Iartă-mă! Eu te înțeleg, și nici nu se poate să fie altfel, cînd n-ai în tine nici un strop de credință! Tu nu ești vinovată cu nimic! Tu îți aperi ființa ta și ființa copiilor tăi de-o grea nebunie, de cereasca nebunie ce veni peste mine!; *A., B, B., C, D*: Lîngă arcă am stat nouă luni ca nouă ani, dar de voi eu (*A.*: voi) nu m-am depărtat. Mai îngăduie-mi un răgaz de cîteva ceasuri! Iartă-mă, Ano, iartă-mă că te-am chinuit zile (*A.*: luni > zile) și săptămîni! Iartă-mă că te-am pus încercării pentru toată viața! Pentru lipsa ta de credință eu nu te osîndesc! Tu îți aperi pămîntul de sub picioare, tu îți aperi ființa, ființa ta și a copiilor (*A.*: și ființa copiilor tăi), de năpasta, de jugul ce căzu <*Z*>: ce-a căzut) din cer peste grumajii mei! Cîteva ceasuri îngăduie-mi Ano (*A.*: încă > îngăduie-mi Ano). Cîteva ceasuri mai supune-te și mai îndură (*A., B.*- Numai cîteva ceasuri supune-te încă) cu răbdare lumina (*A., B.*- luminii) ce mi s-a vestit (*A.*: vestit și chemării ce mi s-a promis > vestit)!

94

6-8 *A.*: în zădar, Noe! în arcă nu rîm mut. Mi-e de ajuns că te-ai făcut tu de rîsul și de ocara oamenilor! Nu vreau să mă mai fac și eu!; *A., B, C, D*: în — arcă - nu — mă — mut! Niciodată! Și nu mi-ar părea rău s-o văd (*A.*: Nici de-aș vedea-o > Și nu mi-ar părea rău s-o văd) arzînd în cea din urmă clipă cu (*A.*: și cu > cu) potopul ajuns în prag! //11 *A.*: Atunci mă silești; *A., B, C, D*: Mă silești //13-14 *A.*: Am să mă-mpotrivesc, dimpreună cu <> și-alături se vor împotrivi și) copiii!; *A., B, C, D*: Amarul meu e piatră de moară, Noe, și n-ai să mă poți urni! // 21 *A.*: vecine!; *A., B, C, D*: pîrgare! // 23-25 *A.*: Vin din partea primăriei bădiță Noe! Și să mă iertați că tocmai eu, vecinul vostru, am fost ales pentru treaba asta deloc plăcută inimei mele!; *A., B, C, D*: Inima mea ar fi, dar crezi d-ta că primăria are inimă? (*A.*: dar primăria mai puțin, bădiță Noe > dar crezi d-ta că primăria are inimă?) Primăria are hîrtii, legi și peceți! Și tocmai eu am fost ales să dau pe-aici cu ne-bucurie //29-30 *A.*: Vorbește fără teamă, vecine! Că știm noi s-alegem ce e de la primărie de vorba care-ar putea să fie de la tine!; *A., B, C, D*: Fără teamă, pîrgare! Că știm noi să deosebim vorba de la primărie de vorba ce-ar putea ieși (*A.*: să iasă) din inima d-tale (*A.*: ta)!

95

2 *A.*: Se-implinesc astăzi; *A., B, C, D*: Se-implinesc astăzi//3-8 *A.*: S-a dat atunci morarului Noe și celor ai <șăi păsuire. Astăzi va trebui să părăsiți moara și casa. Și nici de pe pămînturi nu mai aveți încuviințare de-a aduna rod. Astea de la primărie, din parte-mi; *A., B, C, D*: Datu-s-a atunci

pășuire morarului Noe și celor ai săi să se bucure de casa lor de patru ori câte treizeci de zile. Astăzi vi se trimete cuvânt să părăsiți moara și casa. Vi se amintește de-asemeni că de astăzi <4.; de astăzi încolo) încetează și încuviințarea ce-o aveți de-a aduna rod de pe pământuri. Toate acestea do la primărie. Din (A.- primărie, iar din) parte-mi //10-14 A.: Am înțeles vecine. Am înțeles. Uite că eu și uitasem de judecata aceea! Cu toate astea, nu știu cum se face că tocmai mă pregăteam să ies, cu ai mei, de-aici, din ale mele! Ce repede trece timpul. Patru luni sunt de-atunci! Și mi se pare ieri!; A, B, C, D: Am înțeles Pîrgare, și ne vom grăbi. Uite măi, că uitasem cu totul de judecata aceea! Ce repede trece timpul! Și mi se pare ca ieri! Patru luni! <4.; - Patru luni sunt de-atunci? Și mi se pare că ieri! Ce repede trece limpid! Patru luni > Parcă n-ar fi fost mai îndelung răstimpul <4.; Bj: Parcă n-ar fi fost mai îndelung răstimpul <4.; B.: Parcă n-ar fi mai mult) decît ii trebuie lacrimii (D: lacrimii) din colțul ochiului pînă-n colțul gurii, ca să-i simți amăreala! // 15 A.: toată; A, B, C, D: de toată //16-18 A.: Uită grijile mai mari, și te dai celor mărunte!; A, B, C, D: Dai uitării grijile mari și te închini celor mărunte! Cu toate astea nu știu cum se face că tocmai ne pregăteam să ieșim din așezare <4.;- din ale noastre > din așezare)! // 27-30 A.: Uitasem! Vezi Ano, acu nu mai trebuie să-ți fie teamă că te faci de rîsul oamenilor! Cînd primăria te dă afară din casă, te muți unde poți, te muți în arcă; A, B, C, D: Uitasem, într-adevăr (A.: într-adevăr, uitasem). Ei, ce zici, Ano? Mai ai teamă că te faci de rîsul și de ocară lumii? Dacă primăria te lapădă din casă, treci drumul unde poți, chiar și într-o arcă <4.; în arca unui nebun > într-o arcă)! // 30-31 A.: să-ți ușureze grijile, și mai ales pe acelea; A, B, C, D: să-ți rețeze grijile, și cu osebite acelea // 31 A.- săfîe; 4.; B, C, D: să-ți fie.

96

2 A.: N-avem încotro. înțeleg; A, B, C, D: N-avem alegere! Aș înțelege pînă în cele din urmă // 4 A.- omite // 9-10 A.: Eu zic să iei cit mai puține lucruri de-aici, că nu e bine să îngreuiem arca degeaba; A, B, C, D: Mai bine. Să nu îngreuiem arca degeaba cu nimicuri. Că arca-și are sarcina ei și sarcina e grea. Sămînța lumii! //13 A.: Așa — dintr-o dată — să părăsesc; A, B, C, D: Să părăsesc - așa — dintr-o dată //14 A, B: ca un bocet {A: cîntat > bocet); C, D: un bocet //16-26 A.: Dusu-s-a dus / ce mi s-a dus? / cu apa-n apus / moara cu ropot. / și-n dangăt de clopot / dusu-s-a <> totul s-a) dus / moară-n apus / dusu-s-a-n vînt/casă, pămînt. / Stinsu-s-a stins / de jale cuprins / gîndul în vînt; A, B, C, D: Dusu-s-au dus / pe vînt în sus / tot ce-am avut, / rosturi și lut / fum s-au făcut. / Omul în arcă / sămînța încarcă, / sămînța lumii /și jalea mumii <D: mumei)/ Gînd rău l-a-ncins, / vatra s-a stins //30 A. plîngi; B, C, D: bocești //32 A: Din stînga vine Aron, năvălind; B, C, D: Aron dă năvală din stînga, cu strigăte.

284

97

8 A.: ascultă; A, B, C, D: nedumiriți//9-10 A, omite //12-13 A.: S-a răscolat satul! Oamenii, Simion! S-au dat la arcă cu securile și-mprăștie lemnele; A, B, C, D: Ce potop?! S-a răscolat roșcovanul! Oamenii și satul! S-au dat la arcă (A.: arcă, în frunte cu roșcovanul, pe urmă veni și Simion > arcă), s-au repezit cu securile! Risipesc totul//14-17 A.: lunca de sus, sub fruntea rea! Și sunt și alți oameni, ca frunza și iarba, aduși de aiurea! Cn scări și cu securi! Sar birnele în toate părțile! Eu cred că au <> că trebuie să fie) început încă de cu noapte! Cînd mă dusei să văd arca, se prăpădeau cu zor, s-o dărîme cît mai repede! Unul, roșcovanul, mai vîrtos; A, B, C, D: lunca de sus sub Fruntea rea! Și oameni sunt <B: Sunt oameni) și din alte părți, ca frunza și iarba <C, D: lunca de sus și iarba aduși de aiurea! Urcat-au cu scări și cu topoare! Sar birnele-n țandări! Cînd ajunsei la arcă, își dădeau zor s-o dărîme! Unul, mai vîrtos (A.: vîrtos, roșcovanul) //18 A.: Este cumplit; A, B, C, D: Cumplit//18 A.: are ochi; A, B, C, D: cu ochi // 20-21 A.: N-a mai rămas decît un colț întreg și o parte din temelie!; A, B, C, D: Și unchiu' Simion l-ajută! Din arcă n-a mai rămas nimic, doar un colț, și-un petic de temelie!//28 A.: măi?; A, B, C, D: Aroane? //30 A, i, B, C: Roșu! Are părul roșu! Să mergem (A.: Vîno, să mergem); D: Roșcovan și cu părul vîlvoi! Să mergem.

98

9 A: vîrtos; B, C, D: vîrtos! Arca mea! //11 A omite //12-13 A.: unde stă cînd ți se dărîmă; A, B, C, D: unde adastă și sub ce păturii doarme în timp ce d-tale ți se dărîmă //15 A.- Unul - mai vîrtos; A, B, C, D: Oare ce ispășesc?//19-27 A.: Asta, Ano, tu trebuie s-o știi! Că nimenea altul nu știa de potop și nici de rostul arcei! Va să zică tot Nefîrtate era oaspele care-ți da tîrcoale! Te-ai unit cu Nefîrtate împotriva mea! De-aceea nu îndrăzne să mi se arate și mie! El era! Și tu, Ano, ai început să mă minți! Și să-mi iei tîrîmul de sub picioare! Să-i faci vad; A, B, C, D: Eu să-ți spun cine e? Asta tu trebuie s-o știi! În afară de tine nimeni n-a primit veste (A.: n-a aflat > n-a primit veste) despre potop și nici despre arcă în ce chip și pentru ce o făcui! Tot Nefîrtate era așadar oaspetele (A, A.: oaspele), de care te îndemnam să te ții departe și eare-ți da tîrcoale! Ți s-a uitat în ochi Nefîrtate, ți-a aburit ferestrele cu suflarea lui de baltă caldă! Te-a ademenit și te-a atras în tîrîșeniile lui <4.: Te-a ademenit)! El era! Zavistiosul! {A.: El era!) Și tu, Ano, ai prins să mă minți, căutînd vorbe alese! Surpai <4.; A.: Și să-mi surpi) tîrîmul unde mă nălțam! îi făceai (A, A.: Să-i faci) vad // 27 A: Ana; B, C, D: Tu, Ana//27 A.: Acu în cine; A, B, C, D: în cine//29-30 A.: Că

¹ Cred că e vorba de o omisiune din eroare.

285

totdeauna vorbești — și-acu taci?! Spune-mi < Vorbește), să știu de unde să te iau!; *A, B, C, D*: Spune ceva! O vorbă! Minte ceva, să știu de unde să te iau! Să nu stau locului! Să mă pot mișca! //31 *A*: Că nouă luni și-au bătut;/1,, *B, C, D*: Nouă luni și-au sfârmat.

99

1 *A*: n-au putut ei.; *A, B, C, D*: n-au găsit chip //1-2 *A*: suflet, de om; *A*: suflet de om, din câte ținuturi sunt și-au drum pe-aici < din câte și-au căutat drum pe-aici); *B, C, D*: suflet de om, din câte și-au făcut prtie pe pământ//3 *A*: Toți mă arătau cu degetul: uite nebunul; *A, B, C, D*: Mă arătau cu degetul: Hai-hui-Nebunul//4 *A*: puteau; *A, B, C, D*: erau în stare // 5 *A*: cine altul, în afară; *A, B, C, D*: cine, afară <4. în afară// 5 *A*: știa; *A, B, C, D*: cunoștea//6 *A*: osteneam; *A, B, C, D*: zdrobeam//7 *A*: Nu vezi?; *A, B, C, D*: Nu vezi? Ești strînsă din toate părțile! //10 *A*: omite //14 *A*: ca să aflu; *A, B, C, D*: totul, pentru că voiam să aflu // 22 *A*: Te-ai împrietenit împotriva mea — chiar cu; *A, B, C, D*: împotriva mea — cu oricine! Chiar și cu //25 *A*: vorbești aiurea; *A, B, C, D*: bați cîmpii // 26-28 *A*: care-ți dărîmă arca! Ce-mi tot vii cu basme pentru cei nevîrstnici? Eu nu cred că Nefîrtate e Nefîrtate, cum n-am crezut și nu cred; *A, B, C, D*: roșcovanul care-ți risipește arca! Ce-mi tot <[*A*: Ce-mi) vii cu basme pentru nevîrstnici? Vrei să mă-ndupleci să cred că Nefîrtate e Nefîrtate? Eu, care n-am crezut și nu cred (*B* n-am crezut niciodată > n-am crezut și nu cred; *D*: n-am crezut) // 29-30 *A*: omul mi-a spus; *A, B, C, D*: datorită roșcovanului am aflat // 33 *A*: ce fel, minte slabă de muierel?; *A, B, C, D*: ce fel?

100

2 *A*: îndupleca; *A, B, C, D*: lămuri // 2-6 *A*: Totul are să fie cum ți-am mai spus și ai să vezi pe cei doi; *A, B, C, D*: Are să fie cum mi s-a destăinuit mie (*A*: destăinuit) Cel-cu-sicriele, și cum te-am luminat (*A*: lămurit), de îndată ce mi s-a dat să descopăr socotelile fiecăruia, ale Celui-cu-leagănele și ale Celui-cu-sicriele! Ai să vezi pe cei doi, pe moșul și cu roșcovanul // 7 *A*: lemn, *A, B, C, D*: birne // 7-14 *A*: Și-o să rîdă de tine toți cucii pădurii, zburînd din creangă în creangă; *A, B, C, D*: Va veni cu desagi de galbeni fiecare! Și s-or juca în aur cu mîinile, scuturîndu-și pungile. Unul va da atît. Celălalt atît. Și cel mai șiret dintre ei se va sui pe arcă, adică pe grămada de lemn ieftin! Căci lemn caută ei, amîndoi, lemn bun de leagăne și (*A*: și bun > și) de sicrie, lemn (*A*: și înainte de toate lemn > lemn) ieftin! Și-au (*A*:• Și-o) să rîdă de tine toți gușații ieșiți din văgăuni și adunați ca dihăniile în preajma minunii tale risipite //16 *A*: Nu-mi lua sufletul, Ano! *A, B, C, D*: tace îngîndurat//18-20 *A*: Sau îți închipui tu că dacă moșul ar fi moșul la care fu te gîndești ar fi îngăduit să ți se dărîme arca, la care te-ai ostenit cum te-ai ostenit?; *A, B, C, D*: Sau te porți d-ta cu gîndul că moșul ar fi îngăduit să ți se risipească arca

286

pentru care te-ai trudit, dacă moșul ar fi Acela <,4; Acela la care tu gîndești > Acela)? // 24-25 *A*: în gura d-lale, bărbate? Sau te făcuși; *A, B, C, D*: sub cerul gurii dumitale? Au poate te-ai făcut//25 *A*: păcat; 1,, *B, C, D*: păcat nespun // 26-27 *A*: mai amaric decît toți ceilalți?; 42, *B, C, D*: așa <-4; chiar așa > așa) de amaric chiar din partea moșului, dacă moșul ar fi Acela? // 31-33 *A*: Și de care păcat anume te făcuși vinovat? Ai îngăduit poate; *A, B, C, D*: Ha-ha! Tu vinovat? Cu ce? Că ți-e sufletul mai moale decît pulberea albă ce se ridică aici din făina ce-o </1,- ca făina albă pe care-o >mai moale decît pulberea albă ce se ridică aici din făina ce-o) macini! Sau poate că ai îngăduit.

101

2-3 *A*: Al meu păcatul ăsta nu-i! Dar am fost ales pentru săvîrșirea hărăzită tainei, și eu nerodul am spus-o în ceas slab unei muieri, care-ntr-a-devăr mă cam îmbulzea cu vorbele!; *A, B, C, D*: Am fost ales pentru un nou început <4: început, pentru îndeplinirea tainei > început), și eu nerodul, îmbulzit de ceasul slab, n-am avut puterea să tac!// 5-6 *A*: Ți-a spus vreodată Moșul să nu mi-o spui?; *A, B, C, D*: Te-a oprit vreodată moșul să-mi împărtășești <4,- spui > împărtășești) și mie despre ce fusese vorba între voi?//9-12 *A*: Uite, Ano, la asta încă nu m-am gîndit, dar parcă; *A, B, C, D*: Tocmai aceasta încerc (*A*: încercam) și eu să-mi amintesc... Și caut să-mi împrăpătez fiecare cuvînt ce l-am auzit. Și nu găsesc nimic din ce-ar semăna (*B, C, D*: putea semăna) cu o opreliște. Și uite, Ano, că sunt nevoit să recunosc//15 *A, B, C, D*: Atîta; *A*: Nici nu se putea altfel. Atîta > Atîta //15-16 *A*: Să te oprească! Cum ar mai putea atunci femeia și bărbatul să fie un trup și-un suflet?; *A, B, C, D*: Cum ar mai fi atunci femeia și bărbatul un singur trup și-un singur suflet? // 17 *A*: ceea ce se-ntîmplă nu poate să fie pedeapsă; *A, B, C, D*: ceea ce se-ntîmplă. . . Nici că se putea altfel! // 20-21 *A*: nu m-a oprit. Prin urmare pedeapsă nu poate fi; *A, B, C, D*: Moșul nu m-a oprit! Prin urmare ceea ce se-ntîmplă nu poate fi pedeapsă! // 24-26 *A*: Bine că-ncepi să te lămurești!; *A, B, C, D*: Joc a fost! Joc netrebnic de bătrîn cu snoave </i,- șiret > cu snoave)! Nu mai căta! Vălul a căzut, ca un pînjenis aprins cu luminarea! Nici măcar scrum nu rămîne în urmă! //32 *A*: Un vis nebun!; *A, B, C, D*: Te părăsește acolo, dar te năpădesc zorile sub frunte! //34 *A*: Chingile inimei, Ano, că eu; /1,, *B, C, D*: îmi slăbesc chingile inimei (*A*: inimei), Ano! Eu.

101-102

34-1 *A*: în fapta mea, și-acu se-mprășlie; *A, B, C, D*: în fapta și-n alcătuirea mea, și-acu arca mea (*A*: arca) nu mai e decît lemn, o grămadă de lemn <^4: putere risipită > o grămadă de lemn)!

2-3 *A*: îngăduit. încep să înțeleg; *A, B, C, D*: îngăduit risipirea - puterilor! Mă năpădesc zorile sub frunte //3-5 *A*: cum s-a făcut? Căci eu l-am văzut; *A, B, C, D*: cum s-au făcut toate acestea, multe și-ntortocheate, cu Moșul? Căci eu l-am văzut într-o clipă, l-am văzut //6 *A*: aci; *A, B, C, D*: aci sub grinzi //6 *A*: acu; *B, C, D*: acum //7 *A*: Ieșea; *A, B, C, D*: Țișnea //8-11 *A*: Și pământul se făcuse străveziu, ca apa limpede, unde sta, și când a ieșit de-aici se făcuse la fel drumul, că vedeam în adine! Eu cred că se făcuse; *A, B, C, D*: Se făcuse pământul străveziu, limpede ca apa de munte, unde sta, iar când Moșul a ieșit din moară deveni la fel și drumul, că zăream în adânc! Se făcuse //11-12 *A*: sale, c-aș fi putut; *A, B, C, D*: sale! C-o singură clipire aș fi putut //14 *A*: nume! Cum s-a făcut că ochiul meu s-a înșelat așa de cumplit?; *A, B, C, D*: nume! //16 *A*: Și noaptea-n somn se-ntîmplă să ne-nșelăm!; *A, B, C, D*: Lumină măscută în ochi, sunet născut în ureche! //18-19 *A*: acum!; *A, B, C, D*: acum! Mai treaz decât acum! Treaz cum n-am fost niciodată! Cum era să fie părere? //21-24 *A*: Nu, bărbate! Ți se mutase visul, din noapte în zi! Că și visul își poate schimba locul, tărîmul ce i s-a dat. Și-atunci nopțile tale s-au prefăcut în neodihnă, iar ziua ți se părea că fotul se potrivește cu visul! Și-ai prins să muncești dormind și să visezi treaz!; *A, B, C, D*: Ți s-a Mutat visul, cu puterile lui, din noapte în zi! Și n-ai mai știut, bărbate, să deosebești tărîm de tărîm! Și-ai prins să te miști pe dunga dintre tărîmuri! Ai prins să muncești dormind și treaz fiind să visezi! //26-29 *A*: o sută!; *A, B, C, D*: o sută! Noptile (*A*: Iar noptile) tale, făcînd nuntă cu neodihnă, au dat rod! Rod corcit și negru, cum e cărbunele! Arca ta, menită chiar de la-nceput căderii ca orice rod ne-rod!

102-103

31-3 *A*: Și am dus la împlinire < am răzbit) împotriva tuturor negurilor și tuturor împotrivorilor! Da, am răzbit, că arca mea n-a fost o nălucă! Arca mea ați văzut-o toți!; *A, B, C, D*: Și totuși, Ano, eu am răzbit! împotriva tuturor negurilor! Și înfruntînd toate potrivniciile! Da, am răzbit! Arca mea n-a fost nălucă! Arca mea ați văzut-o toți! Puternică, să iei cu ea pieptiș potopul! Ana: Dar n-a ținut piept vicleniei și omului! Noe: Arca mea ar fi înfruntat dezlănțuirea stihiiilor! Toți ați văzut-o !

103

3-4 *A*: izbîndă; *A, B, C, D*: îndeplinire//5-6 *A*: ieșit!; *A, B, C, D*: ieșit! Cele multe (*A, B*: Toate) ale zilei sunt încă în ființă, numai (*B, C, D*: toate, numai) arca mea s-a prăbușit!//9 *A*: ține-te treaz; *A, B, C, D*: ține-te-n lumină//10 *A*: iar într-acolo, și unde; *A*: iar într-acolo, pe dunga unde; *B, C, D*: într-acolo, unde //11 *A*: E-adevărat;

A, B, C, D: Drept este//12 ,4,: a fost: *A, B, C, U*: atît a fost//13 *A*: pe care; *A, B, C, D*: o cursă, pe care//14-15 *A*: te silești > te temi; *A, B, C, D*: te muncești întru sfială, leîndu-te totdeauna //16 *A*: cuiva; *A, B, C, D*: cuiva pe pămînt //17-18 *A*: mumă; *A, B, C, I*: ai început să mă crezi //18-21 *A*: Cu asemenea sumeție, am pierdut toiul! Și de-aici trebuie să ieșim; *A, B, C, D*: Căzuți în asemenea (*A*: în) sumeție, tu și cu mine, căzuți în asemenea sumeție, am dobîndit rodul nerod și am pierdut fotul! Iar de-aici trebuie să ieșim fără zăbavă//23 *A*: S'-n; *A*: Iar în: *B, C, D*: în//23-24 *A*: muta!; *A,, B, C, D*: muta! S-a risipit, de nu se mai știe lemn cu lemn! //25 *A*: omite //83 *A*: Că ci eu agonisit totul; *A, B, C, D*: Ei au agonisit ce-aveam (*D*: ce avem) //85-S< *A, omite* //85-30 *A*?: în valuri, lot mai multe, - în valii-i-valuri, toi mai puternic; *B, C, D*: în valuri-valuri. tot mai puternic.

104

1-12 *A, omite* //4.-*H A*: Rîs de oameni - hohot! > Rîsul - hohotul! Bucuria lui Simion că va intra în moară!; *B, C, D*: Rîsul — hoholul! Bucuria lui Simion că va intra în moară!//7 *A*: oamenii > oamenii din vîgăuni; *B, C, D*: oamenii din vîgăuni//7-8 *A*,- copiii! Fierbe în clocot satul! > copiii în porți! Stau gușatii și fonfii pe vine și rîd!; *B, C, D*: copiii în porți! Stau gușatii și fonfii pe vine și rîd! //9 *A*: munții și vîgăunile' > munții!; *B, C, D*: munții! //16 *A*: era mai puternică: *A*: era mai nr--o > mai mare era; *B, C, D*: era mai mare//16 *A*: ca un orb de ea; *C, D*: de ea ca un orb //23 *A omite* //30 *A*: în preajmă; *A, B, C, ii*: împrejur.

105

2 .1. *B, C*: o sfoară groasă; *D*: o bucată de frînghie //2 ,4,: se uită la ea; *A, B, C, D*: o privește//3 *A, B, C*: capătul sforii; *D*: capătul //3 *A, B, C*: un belț; *D*: un nod cu ochi//4 *A*: în sus spre: *A, B, C, D*: spre//4 *A, B, C*: sfoara; *D*: frînghia//5-6 *A*: Moșul și le pusese sub grindă, le ia jos; *A, B, C, I*: Moșul. Le ia//7-14 *A*: La auzul ei toate lucrurile cari au ieșit din matca lor sau din drumul ce li s-a hărăzit, intră din nou în orînduirea lor. Nu este lucru și nici făptură vie care să nu se supună acestui cîntec din sunet și bătaie. Sub puterea cîntecului, toiul se-mblînzește și reintră în legea și-n menirea ce i s-a hotărît! Și eu, cuprins de grijile arcei, pusei toaca după grindă și o dădai uilărei; *A, B, C, D*: ia în primire toaca Tăriei, de care ascultă zodia si fiara. Ea îndrumă totul spre rînduială și nu îngăduie lăsmiriță deșartă, „eh puterea ci toiul reinliă în rostul ce i s-a hotărît, și totul se îmblînzește, îngînd cinielui. Cînicul ce dă măsură ființei. Cîntecul ce dă îndreptare mișcării din loc în loc! Și eu, înverșunat de grijile pentru arcă, pus-am toaca după grindă și am pierdut-o din cuget //15 *A*: Ion, care ține ceva ascuns la spate; *A, B, C, D*:

Ion // 24 *A.*: să văd iar! ; *A., B, C, D.*: iarăși să văd! // 27 *A.*: Ți-a trecut? ; *A., B, C, D.*: Ți s-a luat iar' de pe ochi? // 29-30 *A.*: ochii în noapte ; *A., B, C, D.*: vederea în noapte, și-apoi noaptea s-a luat iar! // 83 *A.*: Ioane ; *A., B, C, D.*: Ioane, mă duc // 32-33 *A.*: de-acu tot cu voi! ; *A., B, C, D.*: tot cu voi! Numai cu voi!

106

2 *A, B, C.*: sfoara ; *D.*: frînghia // 4-18 *A.*: Ion (arală lui Noe ce ținuse ascuns): Ui' tată, am făcut și eu o arcă, e tocmai ca a ta! Noe (o privește surizînd): Și vezi — arca ta stă, a mea n-a stat! Ion: Mă lași s-o leg aici, de sfoara asta, să plutească deasupra munților! Noe (îl mîngîie pe cap): Peag-o Ioane! De firul care-atîrnă din cer! *A n a*: *A., B, C, D.*: (cu ironie și cu putere <*A.*: și putere) care vrea să-ncurajeze). Sau fostsa în moară (*A.*: a fost pe-aci > fost-a în moară) o babă știrbă de tot și cu poftă hîde (*A.*: fără dinți > știrbă de toi și cu poftă hîde), care de mîhnire că dinții nu-i mai cresc încă o dată mîndri cum i-a visat (*A.*: cresc încă o dată > mai cresc încă o dată mîndri cum i-a visat) s-a gîndit la sfoară? ! Uite baba! (Se uită într-o parte și se face (*A.*: se face > se uită într-o parte și se face) că vorbește cu baba nevăzută (*A.*: cu ea > cu baba nevăzută)) Deschide gura babo! — să-ți (*A.*: să-ți văd dinții! să-ți > să-ți) văd golul! Voi ai să te spînzuri, că-ți pierduși dinții! Ptiu, să nu te deochi! (*A.*: deochi! Piei de-aci, că te scarmăn cu mătura! > deochi!) (Scuipă) Ion (satisfăcut): Ai nimerit-o tocma-n gură! *A n a* (trage de sfoară (!): frînghie) și-o aruncă-n colț): Cu aceasta am făcut sfîrșit poveștii ce se căznea să prindă rădăcini printre (*A.*: la > printre) noi! // 20 *A.*: acolo? ; *A., B, C, D.*: aici? // 23 *A.*: O toacă, Ano. Mă duc acu să bat toaca, să laud cu cînfecul de toacă ; *A, B, C, D.*: Mă duc să bat toaca, să laud // 24 *A.*: veți auzi, veți auzi ; *A., B, C, D.*: să ascultați // 24 *A.*: se-ntoarce la ale sale! ; *A., B, C, D.*: intră iar în rosturi (*A.*: rosturile sale > rosturi)! // 27 *A.*: Omul meu — ce bucurie! ; *A., B, C, D.*: Omul meu ! // 29 *A.*: iese ; *A., B, C, D.*: iese prin stînga // 29 *A.*: într-o mînă ; *B, C, D.*: în mînă.

107

3-4 *A., A.*: *A n a* (lăcrimează încet) Ion (a legat arca de sfoară '! ; *B, C.*: Ion ; *C., D.*: (pauză) Ion // 7-9 *A.*: De bucurie că tat-to vede iar. :Și de bucurie că-și întoarce iar gîndul spre noi ; *A., B, C, D.*: Așa — de oarecare jale, de oarecare bucurie. De jale pentru tot ce-a fost. De bucurie pentru ce s-arată a fi. De (*A.*: Tal-to vede iar! De) i s-ar întoarce acum și gîndul spre noi! // 11 *A.*: Eu cred că el totdeauna s-a gîndit ; *A., B, C, D.*: El totdeauna s-a gîndit numai // 12 *A.*: omite // 14 *A.*: S-a gîndit, dar de-acu ; *A., B, C, D.*: De astăzi încolo // 15 *A.*: Că suntem nevoiți să luăm totul ;

Indicația e ștearsă în *A.*

290

A., B, C, D.: Suntem nevoiți s-o luăm // 22 *A.*: Tu crezi ; *A., B, C, D.*: Sau îți dai cu părerea // 23 *A.*: Te pricepi, cum ; *A., B, C, D.*: Cum // 24 *A.*: că ; *A., B, C, D.*: cînd // 27 *A.*: Sufletul mamei! Numai să ; *A., B, C, D.*: Sufletul cuiva! Numai de-un lucru să te ferești, să // 28-29 *A.*: Că visul poate fi uneori mare vrășmaș omului! Să te ferești de vis — ca de prăpastie ! ; *A., B, C, D.*: Visul e mare vrășmaș omului — și prăpastie ! // 31 *A.*: Și dac-ai ști ; *A., B, C, D.*: De-ai ști // 33 *A.*: omite.

108

1 *A.*: în ce prăpastie te uiți tu, Ioane, că pe-aici prin preajmă ; *A., B, C, D.*: Ce prăpastii cercetezi tu, Ioane? Prin împrejurimi // 4 *A.*: Cunosc eu una ; *A., B, C, D.*: Ei, du-te! Cum nu sunt? Eu cunosc una // 7 *A.*: Unde dăduși peste ea? ; *A., B, C, D.*: Unde ai descoperit-o și pe asta? // 8 *A, B, C.*: vrabie ; *D.*: vrăbii // 12 *A., A.*: Haide! Zi! (începe să s-audă în depărtare toaca lui Noe) ; *B, C, D.*: Haide! // 14 *A.*: Știi, mamă, uneori ; *A., B, C, D.*: Uneori // 14 *A, B.*: uliță ; *C, D.*: uliți // 15-16 *A.*: se face iarăși senin, atunci eu mă aplec peste băltoacă, și în ; *A., B, C, D.*: se deschide iar (*A.*: iară) cerul senin, îmi place atunci să mă aplec peste băltoacă. în // 17 *A.*: adînc, că ; *A., B, C, D.*: adînc! Adînc, adînc, că // 22 *A.*: puțin. Și-mi place că pot să văd așa, în prăpastie, fără să cad ; *A., B, C, D.*: puțin // 24 *A.*: bine ; *C, D.*: tare // 27 *A.*: Aud ; *A., B, C, D.*: Și încă de cînd o aud! // 32 *A.*: Dac-ascuți ; *A., B, C, D.*: De ascuți // 34 *A.*: pentru cel ; *A., B, C, D.*: pentru Domnul, pentru cel.

109

2-3 *A.*: Cînd te uiți în sus, e < cerul > tot așa de adînc, dar nu amețești, ca atunci cînd te uiți în băltoacă și vezi cerul în fund! Ieri mi-am pus arca mea pe băltoacă, și-mi închipuiam că trec cu ea peste noian! *A n a*: Ca tat'to, așa-și închipuia și el! Ion: Numai că jucăria mea plutește și-n văzduh, și-a lui nu stă nici pe uscat! *A n a*: Da, Ioane, tu ai să ne-ntreci pe toți! Ion: Mamă, dacă trebuie să ieșim ; *A., B, C, D.*: din prăpastia de sus, în care nu cădem, c-o vedem numai așa, în băltoacă! Mamă, ieșind // 6 *A.*: tat'to, după laudă ; *A., B, C, D.*: tat'to // 7 *A.*: pe seama ; *A., B, C, D.*: în seama // 8 *A.*: dă năvală, prin stînga, Aron ; *B, C, D.*: Aron năvălește prin stînga // 12 *A, B, C.*: țipînd ; *D.*: țipă // 15 *A.*: spargi ; *A., B, C, D.*: străpungi // 17 *A.*: cît pot ; *A., B, C, D.*: cît mă țin puterile // 18 *A.*: cînd? ; *A., B, C, D.*: cînd voi mai țipa? // 20 *A.*: Se mișcă bîrnele ; *A., B, C, D.*: Se mișcă totul! Pornesc bîrnele // 21 *A.*: neatînse ; *A., B, C, D.*: se strîng lemnele, neatînse // 22 *A.*: ajutoare ; *A., B, C, D.*: picioare // 23-24 *A.*: care-ncotro, parcă s-ar fi ridicat un mort din sicriu! ;

Indicația e ștearsă *A.*

291

A, **B**, *C*, **D**: care-nocolro! Și roșcovanul, și unchiu (*A*: unchiul) Simion, și toți!// 25 *A*: Ana (contaminată); **B**, *C*, **D**: Ana//28 *A*: aiurezi; *A*., *B*, *C*, **D**: grăiești aiurea//28 *A*: mamă, dacă-ți spun; *A*., *B*, *C*, **D**: mamă // 31 *A*: ca do-o; *U*, *C*, **D**: de-o // 32 *A*: să mă luați de pe picioare!;!^ **B**, *C*, **D**: să mă-ndoști ca o nuia! // 33 *A*: tat'to! ; **B**, *C*, **D**: tuf'vost!

110

2 *A*: ușa întii; **B**, *C*, **D**: ușa dinții//3 *A*., *A*: Veniți în (*A*.- Din) ușă, de-acolo trebuie; **B**, *C*, **D**: Din ușă trebuie // 6 *A*, **B**, *C*: peste ochi; **D**: Ia ochi//8 *A*: **SJ** mișcă ceva; *A*., *li*, *C*, **D**: totul mișcă//13 *A*: cîntecul toacei; *B*: cîntecul toacei > cîntecul de toacă; *C*, **D**: cîntecul de toacă//15 *A*., Noe! Omul meu!; *A*., *B*, *C*, **D**: Noe! 17 *A*.: Uite; *A*., *B*, *C*, **D**: Privește // 17 *A*: suie > urcă; *B*, *C*, **D**: urcă // 18 *A*.: în luncă! Uite, Aroane; *A*., *B*, *C*, **D**: în luncă printre arini! Aroane // 21 *A*.- din toacă; *B*, *C*, **D**: de toacă // 23-24 *A*., - O pereche, vād; *A*., *B*, *C*, **D**: Vād... vād... O pereche//27 *A*.: Dar cele; *A*., *B*, *C*, **D**: Privește - bată-le! Cele.

IU

2 *A*.: se uită; *A*., *B*, *C*, **D**: cată//4 *A*.: pe cap; *A*., *B*, *C*, **D**: pe cap, șovăie neajutorată // 5-7 *A*., *omite* // 6 *A*.: chiar azi > umbli desculț și chiar azi; *B*, *C*, **D**: umbli desculț și chiar azi // 9-10 *A*: cînd s-a-ntoarce <> cînd mai dă pe-aici! Cei doi saci de făină din fața morii îi luați voi <>îi luați) cu roabele! Dacă-s prea grei, mai goliți din ei!: *B*: cînd mai dă pe-aici! Cei doi saci de făină din prag îi luați pe urmă cu roabele! De-s grei, mai goliți! > cînd mai dă pe-aici și de-și mai aduce aminte do cei doi saci de făină din prag?; *C*, **D**: cînd mai dă pe-aici și deși mai aduce aminte de cei doi saci de făină din prag?//12 *A*.: dar se umple.- *A*., *B*, *C*, **D**: se umple.

ANTON PANN

Idea scrierii piesei *Anton Pann* i-a venit poetului îndată după ce încheiase *Arca lui Noe*. „în aceste cinci săptămîni de cînd m-am înapoiat de la Sibiu la Căpîlna am transcris piesa”, îi comunica la 4 august 1944 Domniței Gherghinescu-Vania; „în răstimp îmi umblă prin cap tot felul de proiecte literare. Noi piese de teatru. Un *Anton Pann* parcă ar vrea să se întrupeze. Dar pentru asta ar trebui să locuiesc odată patru săptămîni în Schei. Așa că ezit"... Nu știm de ce dintre mai multe proiecte scriitorul s-a oprit ia acosta și nu știm nici cum s-a ivit ideea unei piese despre Anton Pann. Putem doar să bănuim cîte ceva. Trăind acut ruptura istorică ce se producea, Blaga se apără nu numai continuînd să scrie, urmîndu-și deci destinul creator, ci și întoreindu-se la începuturile vieții și ale creației lui, recuperîndu-lc și fixîndu-le în opere, scriînd *acum* despre *atunci* și făcînd astfel solidare monienfse traseului său existențial. Voia — deși cuvîntul e poate excesiv, nefiind vorba neapărat, de un act deliberat — să opună timpului caro amenința cu destrămarea blocul compact al unei vieți și al unei opere. își republică în cile un volum masiv trilogiile (după *Trilogia cunoașterii*, în 1943, apar *Trilogia culturii* în 1944 și *Trilogia valorilor* în 1946), semnează un contract., tot cu Editura Fundației Regale, de retipărire a întregii opere poetice (după cum aflăm dintr-o scrisoare către Domnița Gherghinescu-Vania din 10 mai 1946), își revede eseurile de dinaintea elaborării sistemului și le strînge într-un volum, *Zări și etape*, pe care-l contractează cu Editura Publicorn, își rememorează și fixează în expresie epoca formației, scriînd *Hronicul și cîntecul vîrstelor*. Unul dintre mediile formative hotărîtoare fusese pentru el Brașovul. Acolo se structurase personalitatea iui intelectuală, acolo scrisese primele poezii si primele articole filozofice, acolo o va înîlni, licean încă, pe Cornelia Brediceanu, care va fi marea iubire a vieții lui. în fine, de Brașov îl lega acum, din anii războiului, o nouă dragoste. E probabil că, înainte de a se fixa la figura lui Anton Pann, Blaga s-a gîndit la o piesă de evocare a Brașovului, a Șcheilor în care își trăise adolescența, și că proiectul a căpătat consistență și i s-a impus în momentul cînd în centrul tabloului s-a ivit figura lui Anton Pann. De ce Anton Pann? Pentru că era poet, și tema piesei se preciza;

„un poet în Scheii Brașovului, cîndva". Și era, după opinia lui Blaga, un poet popular reprezentativ. „În Anton Pann s-a încarnat înțîia și ultima oară proverbul românesc; apariția lui e în felul său desăvîrșită. Ce s-a mai făcut după el o oarecum un adaos mecanic de colecțiuni, mai bogate poate, dar mai puțin consistente. Nu s-a mai găsit un al doilea care să trăiască în aceeași măsură proverbul, să aibă același tact, aceeași dragoste în întrebuintărea lui ca Anton Pann, profesorul de muzică cu viața împărțită între biserică și aventură": așa îl caracteriza într-un eseu, *Stidiul proverbului*, publicat în tinerețe (în *Cuvîntul* din 25 iunie 1925 și inclus în volumul *Ferestre colorate*, 1926) și integrat apoi (în mare parte) în *Spațiul mioritic*, cap. *Pitoresc și revelație*, așadar într-o carte de definire a culturii românești și în care, înfemeindu-se mai ales pe creația populară, cita foarte puțini autori. Scrisese acel eseu recitînd *Povestea vorbii*, „o carte pe care din copilărie n-am mai luat-o în mîină" și care i se pare a fi „una din cele mai originale și simpatice cărți ale literaturii noastre".

Porbind de la vechile impresii produse de citirea acestei cărți (împrospătate, poate, printr-o nouă răsfoire a ei) și-a imaginat Blaga eroul și, firește, da la informația, sumară și vagă, pe care o avea despre viața lui. Ceea ce va rezulta are puține corespondențe cu biografia reală a modelului. Anton Pann a fost într-adevăr cîntăreț la biserică Sf. Nicolae din Schei, însă nu în 1830, ci în 1821, cînd, din pricina tulburărilor, se refugiază la Brașov (venind deci de la București, și nu de la Tirgovișfc, „de șase ani", așadar din 1824). N-a rămas aci prea mult. În 1826 e profesor de muzică la Rimnicu-Vilcea, se îndrăgostește de o călugăriță de la Minăstirea dintr-un Lemn, Anica, o răpește (cu voia ei!), o îmbracă băiețește și fuge cu ea la Brașov, unde o din nou cîntăreț la biserică din Schei, cîteva luni, după care revine, «Anica, la București. În 1830 Anton Pann avea, aproximativ, 33 de ani (dalele de naștere mai probabile fiind 1796 și 1797), dar va trăi pînă în 1854. *Povestea vorbii* apare în 1847, nu în 1830, și titlul n-are legătură cu firma unei cireiumi, desigur inventată. Pann a scris cîntece haiducești, despre lancu Jianu (*Cinlec ce-i zic al Jianului*) și despre Tunsu (*Cinlec ce-i zic al Tunsului*), tovarăș al lui Groza (Grozea, de fapt), însă nu și despre acesta din urmă, care n-a haiducit în Transilvania, ci numai în Muntenia și despre care nu e nici o știre că Pann l-ar fi cunoscut.

Dar pe Blaga nu-l interesau amploarea și exactitatea corespondențelor cu documentele, pentru că el n-avea de gînd să facă o reconstituire istorică, ci o evocare. Și dacă are la început ezitări, e pentru că simte nevoia să se îmbibe din nou de atmosfera Scheilor, nu pentru că ar vrea să mai citească ceva de sau despre Anton Pann. După scrisoarea din 4 august 1944, citată mai sus, o alta, din 20 noiembrie, cu aceeași destinație, comunică: „Am schițat piesa *Anton Pann*. Care însă va fi gata de abia la primăvară. O las să facă o odihnă, căci pentru a putea fi pusă la punct și cizelată e nevoie să stau 2 săptămîni în Schei. Cel puțin!" încă mai concludentă pentru

importanța pe care o acorda scriitorul evocării locurilor ce urmau să fie **mai** mult decît „cadrul" acțiunii piesei este scrisoarea (lot către Domnița, **ca și** următoarele) din 18 decembrie: „**După** sărbători aș vrea să trec mai serios la Anton Pann. Care va fi doar un pretext, căci totul este pură născocire. Numai figura rămîne, și Brașovul! Cu Scheii, pe unde ne-am plimbat odată, printr-o biserică ce se restaura, cu niște zugrăvi sus pe schele, cărora le-ai aruncat niște flori. Cînd am ieșit afară, am avut nu știu ce **sentimente de** Renaștere italiană cu alesături bizantine prin ea..." Nu poate lucra de sărbători la piesă cum își propusese: „o sinuzită stupidă și vedeniile ce le văd în preajmă (probabil tot din cauza sinuzitei) m-au deprimat profund în ultimele săptămîni. Nici n-am mai ieșit din casă" (scrisoare din 19 ianuarie 1945). O dată cu venirea primăverii **poetul** trece peste dificultăți sau le ocolește: „am intrat în *balada lui Anton Pann* (*subl.cd.*) chiar de două săptămîni", scria la 18 martie, „și astfel mă simt în permanență la Brașov. M-am **hotărîl** așadar să-mi văd de treburi; lucrînd la *Anton Pann* scap cel puțin de **panică**". **Preocuparea** documentară privește, în continuare, atmosfera locului: „Ești așa de bună să-mi cauți prin Schei cîteva nume **trocărești?** De familie! Îmi mai trebuie și *un nume ale fată*, **care-i** foarte a dracului - și-i cîrciumăreasă dincolo de Piața Prundului, prin poarta unde mergi spre Poiană. Cîrciuma se cheamă «La **Povestea Vorbei**». Știu că ai să mi le găsești!" La 7 aprilie 1945 „piesa este așa-zicînd gata. Peste vreo cîteva zile **m-apuc** de transcriere. Am lucrat cu multă pasiune, totuși încă nu pot să-mi dau seama de calitatea piesei. Este iarăși ceva ce n-am mai încercat pînă acu". Iar la 26 aprilie terminase și „transcrierea", care la el înseamnă întotdeauna o versiune nouă: „Eu am mai avut cîteva săptămîni pe care am fost în stare **să** le pun în paranteze față de lumea din afară, timp în care am isprăvit pe *Anton Pann*. Niște brașoveni mi-au îmbiat cîteva nume foarte potrivite. Cîrciumărița după care și tu ai făcut investigații se cheamă Nușca". Dar „deocamdată piesa se transcrie la mașină. Apoi se va odihni pînă la toamnă". De ce? „Ești așa benă să întreb pe Muriuea Țenghea dacă e dispusă să-rai cedeze pentru cîteva zile camera ei, cînd voi veni?" — o ruga poetul pe Domnița în aceeași scrisoare; „Vreau neapărat să stau în Schei. Nu pot însă deloc să precizez, cînd! Sper totuși în mai!" Tot atunci i se adresa și direct (într-o scrisoare nedatată) Măriei Țenghea: „Pe la sfîrșitul lui mai aș veni eu pentru vreo 3—4 zile. Atunci aș vrea să-mi cedezi camera **ta**, dacă se poate. Țin să stau în Schei, deoarece sper să mai prind cîte ceva pentru completarea lui *Anton Pann*, noua mea piesă". S-a dus la Brașov la sfîrșitul lui mai - începutul lui iunie și a stat în Schei, la părinții Măriei Țenghea, căreia îi trimitea la 11 iunie o scrisoare de mulțumire: „am sosit cu bine la Sibiu și, uite, în fiecare seară mă gîndesc cu multă plăcere la cele cîteva zile petrecute în Schei, sub ocrotirea simpaticeilor tăi părinți! Să le transmiți toate mulțumirile mele!"

Ținuse așadar mult ca piesa să încorporeze atmosfera locului, a Brașovului, „cetatea copilăriei și adolescenței mele", după cum avea s-o numească în

Hronicul si eitiectul virstelor la care va începe să lucreze curind. Era vorba, desigur, de Brașovul altui timp, ale cărui note caracteristice de vechime și de amestec de Orient și Occident se mai păstrau însă. Cît despre erou, el amintea vag de modelul istorie nu numai sub raport biografic, ci și ca portret moral, în pasajele confesive mai ales, acelea care-l definesc mai bine, el este un melancolic, mul: nvai aproape, ca stare de spirit și ca limbaj, de Blaga însuși decît de autorul *Năzdrăvăniilor lui Nastralin Hoge*. De altfel, am văzut, poetul nici nu urmărise altceva: „Anton Pann va fi doar un pretext, căci lotul e pură născocire. Numai figura rămîne, șy Brașovul”.

Cu eventualele retușuri făcute după întoarcerea de la Brașov sau acolo, piese, va fi leșt gafa în vara anului 1945. La 11 noiembrie poetul îi scria prietenului său Marin Ciortea: „Domnișoara Dina Cocea a auzii de la Victor Ion Popa despre piesa mea *Anton Pann* și mi-a trimis un cuvînt că ar vrea s-o citească. Ești așa de bun să-i duci manuscrisul și scrisoarea? Cred că n-ai nimic împotrivă. Dar să-i spui să-mi păzească manuscrisul”. Nu știm ce impresie i-a lacul piesa Dinei Cocea, dar lucrul a rămas fără urmăii. La 10 mai 1946 Blaga îi scria Domnitei Gherghinescu-Vania, plingîndu-se de dificultățile editării. Totuși: „La Cluj s-ar putea să apară *Anton Pann*”. Peste cîțeva luni, ti 8 octombrie, informa pe Octav Șuluțiu, cu care nu mai comunicase din toamna lui 1944: „între timp să știi că am lucrat destul de mult. Dur e foarte greu cu editarea. *Anton Pann*, piesă în trei acte, își așteaptă reprezentarea la Cluj”. N-a fost nici tipărită, nici reprezentată în timpul vieții poetului. A fost publicată fragmentar în *Luceafărul*, nr. 23, 1 decembrie 1962, si integral în *Teatrul*, nr. 4, aprilie, 1965. A fost pusă înscena pentru întia oară la Teatrul de Stat din Timișoara (premieră la 31 octombrie 1964).

Există două manuscrise ale piesei, aflate acum la Muzeul Literaturii Române. Unui, cu nr. de inventar 24.929/1-82, este manuscrisul de lucru, primul redactat. Este, poate, cel mai dificil (pentru ediior) dintre manuscrisele pieselor lui Blaga: e scris numai cu creionul, atît versiunea primă cit și toate ștersăturile, adaosurile, modificările aduse acesteia sînt în creion. Identificarea straturilor, adică a subvariantelor, a ordinii modificărilor devine astfel dificilă. Hîrtia de proastă calitate a sporit cu timpul dificultatea, făcînd uneori textul greu lizibil. Dificultatea scade sensibil în ultima parte a manuscrisului (filele 63—82), pentru că aici versiunea inițială e scrisă cu un creion chimic (e drept, taro, și uneori greu de distins de celălalt). Modificările sînt numeroase, dar am putut stabili cu o anumită certitudine că ele se grupează astfel: modificări făcute în timpul scrierii versiunii inițiale, modificări făcute la o revedere a textului în timpul căreia acesta a fost în mare parte rescris, în fine, modificări făcute în cadrul acestei noi versiuni. Am identificat astfel două subvariante (*A*, *A*, și, pe mici porțiuni, chiar un *A*) în varianta pe care o reprezintă manuscrisul 24.929.

Acest manuscris are (cum indică și nr. de inventar) 82 do file. Cele mai midie sînt. scrise și pe verso: textul de aci constituie fie completări (făcute

ia scrierea versiunii inițiale), fie modificări ale textului prim, aflat pe „fața” filei care urmează. Primele 13 fiie sînt libere (separate) și sînt de două formate diferite; următoarele sînt. coli duble, de format mai mare, grupate, în „pachete” (de 9, 10, 3, 10 coli), în care se găsesc intercalate 5 file de alt format. O primă foaie de titlu, pe o coală mai scurtă (și mai puțin galbenă) decît celelalte, scrisă cu cerneală albastră, are următorii! cuprins:

Lucian Blaga
Anton Pann
(ironică baladesc;!
în
trei acte
Sibiu
1945

Urinează o nouă foaie de titlu, pe hîrtia obișnuită a manuscrisului, scrisă
•ea creionul:

Lucian Blaga
Anton Pann
piesă în cinci tablouri > piesă în trei acte
(șapte tablouri)
(schită)

în fine, încă o foaie de titlu, pe o coală ca aceea a primei foi de titlu,
serisă însă cu creionul:

L. Blaga
Anton Pann
Cronică baladescă
în
trei acte
(șapte tablouri)

Sus, în dreapta filei, tot în creion: „*Vint de frondă*”. Urmează fila cu lista persoanelor, care prezintă unele deosebiri față de aceea din textul definitiv. După primele două personaje — Anton Pann și Ioana, ea arată astfel:

Gabi, fiica lor, 5 ani
Poștașul Panțu, 30 ani (și travestițiile sale)
Coana Safta, 60 ani
Napoleon Furnică
Pulcheria
Lenuța, 22 ani (eîrciumăriță) (*șters Lenuțași adăugat în dreapta riadului:*
Nușca)
Protopopul Niculae

Ciurcu, tipograf

întîiul

Al doilea muşterii de circiumă (*şterse numele . acestea şi adăugat în*

Al treilea *stingă*: Spuderca, Bidu, Cocorandu)

Cîteva panduri şi cîteva personaje fără nume şi cu roluri mărunte.

Acest manuscris este notat în aparatul critic al ediţiei cu sigla *A*.

Celălalt manuscris are nr. de inventar 24.717/1-128. Este un caiet-maculator de format mare, obţinut prin încopcierea unor coli de hîrtie proastă, îngălbenită. Pe copertă, care e bleu, poetul a pus o etichetă pe care a scris cu cerneală neagră:

L. Blaga
Anton Pann
piesă

Urmează o filă pe care scrie numai: „Anton Pann”. Apoi foaia de titlu:

Lucian Blaga
Anton Pann
piesă
în
trei acte
Sibiu
1945

Textul din acest manuscris este textul definitiv al piesei, pregătit de poet pentru tipar. E scris cu cerneală albastră, cu foarte puţine modificări şi completări. Constituie textul de bază al ediţiei de faţă şi e notat în aparatul critic cu sigla *B*.

VARIANTE

Ms. 24.929/1-82 (*A*): Ms. 24.717/1-128 (fi).

115

2 *A*: Tabloul I. „La Povestea Vorbei” > Tabloul I; *A*, *B*: Tabloul I // 3 *A*: unei circiume; *A*, *B*: unei circiume vechi // 3-9 *A*: Deasupra tarabei e scris: „La Povestea Vorbei”. Mai multe mese cu muşterii. O tînără şi frumoasă <> O tînără) circiumăreaşă serveşte; *A*, *B*: cu tejghea (*A*: tarabă > tejghea) uzată, mese, scaune şi (*B*: scaune, mese, laviţe), muşterii. Deasupra tejghelei <4. • tarabei > tejghelei) e scris: „La Povestea vorbei”. Lumină de zi senină. Un ceas de perete arată ora 10^m. *Vn* iz de drojdie pluteşte în aer şi fum străpuns do raze. Cîteva beţivani de meserie stau la o masă şi cîntă o melodie, care îngîină sunetul clopotelor <4.- imită.

clopotele > îngîină sunetul clopotelor) de biserică. Anton Pann, la o altă masă, <B.- masă, mai în faţă,) singur, cufundat în sine, scrie. O tînără cîrciumăreasă serveşte. // 10-12 *A* omite; *B*: S c e n a I. Anton Pann, Spuderca, Bidu, Cocorandu, Nuşcaşi alţi muşterii.

115-116

13-30 *A*: Pann (umblă de la masă la masă): Omul treaz dar cu iz de circiumă e numai cîteodă treaz. Am nevoie de cîteva oameni treji! Caut şase urechi <> treji! Măi, blajinilor, voi ştiţi să tăceţi şi să ascultaţi? Caut şase urechi) treze! î n t î i u l (foarte beat > se ridică): Eu sunt treaz! <> Iac-aşa — vă dovedesc că eu sunt treaz! > Al doilea (tot beat, de la altă masă): Şi eu sunt treaz! Ca Anton Pann în strana bisericii! <> Treaz ca Anton Pann duminică!) Al treilea (beat, de la altă masă): Şi eu sunt treaz!; *A*, *B*: Cocorandu <4.: Cei trei beţivani; Cocorandu), Bidu şi Spuderca (cîntă): E-pi-tro-pia! E-pi-tro-pia (*A*: E-pi-tro-pio-pia)! Bim-bam-bum! Bim-bam-bum! E-pi-tropia! Epitropia! Bim-bam-bum l Spuderca (*A*: î n t l i u l > Spuderca) (strigă): Anton Pann, te cheamă clopotele la biserică! Şi dumneata—n-aude, n-a vede! Cică a zburat cucul din ceas în pădure! <^4.: Ceasul nu mai are cuc, că i-a zburat cucul în pădure! > Cine să mai audă cît e ceasul, că i-a zburat cucul în pădure! > Cică a zburat cucul din ceas în pădure!) (în clipa aceasta uşiţa ceasului de perete se deschide, apare un mic cuc, care face o singură dată: Cu-cu!) B i d u (*A*: Al doilea > Bidu >: N-a zburat cucul! Dar lui Anton Pann nu-i place să-l audă. I-a cîntaf o singură dată! Un an tise mai întinde veleaful, Anton Pann! La ceasul acesta <4.: Cine să mai audă ceasul! Anton Pann, la ceasul ăsta > N-a zburat cucul! Dar lui Anton Pann nu-i place să-l audă, că i-a <> audă. I-a) cîniat o singură dată! Mai trăieşti <> O mai duci) un an, Anton Pann! <> dată! Un an şi se mai întinde veleaful, Anton Pann! > La ceasul acesta) ar trebui să cînţi <4.: cînte > cînţi) troparele în strană şi Dumneata potriveşti (*A*: scrie > potriveşti) stihuri la circiumă! Are să vie epitropia după dumneata <^4.- mata > Dumneata) cu pandurii! (Cîntă iar, urmat de Spuderca şi Cocorandu. (*A*: Cei trei cîntă iar.)): Epitropia! Bim-bam-bum! Pann (parcă nu i-ar fi auzit, face un efort să iasă din sine. Cu un gest care taie fumul, ia contact cu lumea din afară): Vedeţi voi raza asta, măi blajinilor? O poţi pipăi ca o întrupare de sus! O poţi prinde cu mîna! Cînd atîngi minunea — iese din ea fîm şi praf! E ca o explozie! S-a rătăcit raza printre voi — şi voi rideţi! Vă munceşte hazul — dar toate-s pînă la o vreme. Poftim numai încoa' la masa mea! <^4.: mea, trejilor. Poftim > mea! > B i d u <4. . - Al d o i l e a > B i d u) (către Pann): Te uitai cam ducăuş (*A*: ducăuş, Anton Pann > ducăuş) adineaori — pînă dincolo de pereţi! Şi ţi-am cîntat ca să te aducem la loc! <^4.- loc! Restitutio in integram > loc! > Pann: Glasul (*A*: Măi blajinilor, cîntatul > Glasul) vostru sună a doagă de bute şi gîlgîie tulbure şi gros ca drojda! Cînd (*A*:

Dar îmi place > Zilele trec, dar cînd) vă aud — aş mai sta! Zilele trec şi nu mi-ndur să plec! Poftim încoace (*A.*: încoa la masa mea > încoace) — trejilor! Cocorandu, Bidu şi Spuderca! (Cei trei se ridică şi se clatină pînă la mtsi lui Anton Pann¹.) Spuderca: He-he-he! Bidu: Hi-hi-hi! Cocorandu: Zice Anton Pann că nu se-ndură să plece, dar el îşi face felul-şi nu s-ar duce nici — ridicat! (*A.*: n-ar pleca la biserică nici legat > nu s-ar duce nici ridicat !>.

110

31 *A.*: Unul > Intîiul; *A.*, *li* Spuderca // 82 *A.*: în circiuma Lenuţei > la Povestea vorbei; *B.*: la Povestea vorbei.

117

1 *A.*: Lenuţa (cîrciumăreasa); *B.*: Nuşca // 2-5 *A.*: Dacă vinul meu ar fi treaz nu v-aş aduna de pe sub mese în ziua mare!; *A.*, *li* - Iar bîrfiţi {*A.*: De ce-mi bîrfiţi circiuma, măi? > Iar bîrfiţi) — după ce v-aţi chefuit şi beţi <4.- şi-mi beţi vinul > şi beţi) şi la botul calului?! Dac-ar fi treaz — vinul meu — nu v-aş aduna de pe sub mese, beţi — tot unul şi unul, cînd (*A.*: cînd turnul din cetate > cînd) bate douăsprezece în nămiezi! // 7 *A.* omite; *B.*: (către cei trei) // 8 *A.*: Poftim, blajinilor, la masa mea; *A.*, *B.* - Cuprindeţi loc!

117-118

8-9 *A.*: (Se ridică clătîninindu-se şi vin la masa lui Anton Pann.) Luaţi loc aci, şi aci. De la oameni treji ca voi scot eu înţelepciunea lumii. *În tîi u I* <> Al treilea): Ei, înţelepciunea e pentru cei ce n-au. Eu am sfială de apă ca un cine turbat. Dacă n-ar fi Lenuţa n-aş mai da pe-ai. Al doilea: înţelepciunea e pentru cei proşti şi cari nu ştiu să gîndească! Gîndeşte proverbul în ei. *P a n n*: Un atare prost sunt şi eu, precum ştiţi, dare-ar Dumnezeu lumii tot proşti ca mine! Hei, Lenuţo, trei pahare *I A.*, *B.* - (Cei invitaţi se clatină pînă la masa lui Anton Pann; *B.*: Cei trei s-aşază) De nu (*B.* - nu ni) s-ar deochea cerul şi seninul (*A.*: vremea > cerul şi, seninul!) (îi priveşte cu atenţie.) Îmi place <4: îmi place, măi blajinilor > îmi place) apa (*A.* - apa asta turbare > apa) din ochii voştri — vine primăvara! Se dezgheaţă pîraiele şi ulucile! (*A.* - ulucile! Aşa, stai mata aci, şi mata colo.) Spuderca (*A.*: *În tîi u I* > Spuderca): Apa turnată (*A.*: pusă > turnată) de Lenuţa (*B.* - Nuşca) în vin s-alege sub gene! (*A.*: 'î ochi. Curge multă apă la „Povestea vorbei”! > sub gene!) Bidu (*A.*: Al doilea > Cocorandu): În (*B.*: Aici în) circiuma asta numai Lenuţa <2? : Nuşca) e vin nebotezat! *P a n n*: Să-mi lăsaţi — rogu-vă — pe Nuşca-n pace (*A.*:

¹ Indicaţia lipseşte în *A.*

Să nu-mi mai bîrfiţi fata, blajinilor <> fata, m-aţi înţeles ?> — că svîrluga <.4, fata > svîrluga) asta-i fală din poveste! Fata dintre cele două-mpărăţii, a Neamţului şi a Turcului! *În tîi u I* (*B.*: Spuderca) (prinde pe Lenuţa <&: Nuşca) de picior şi ridică (*B.*: ridicîndu-i) puţin fustele): Şi poartă Nuşca — poartă, ca toate {*A.*: De ce oare > Şi poartă ca toate) fetele din Scheii Braşovului — fuste şi sub fuste şalvari, fuste după moda de la Beci şi şalvari ca la Ţarigrad <[*A.*: poartă sub rochiţă fuste — şi şalvari după moda de la Ţarigrad > fuste şi sub fuste şalvari, fuste după moda de la Beci şi şah'ari ca la Ţarigrad !> *P a n n*: Vor să dovedească dumneal că aici Apusul se-ntîlneşte cu Răsăritul! (Toţi trei cîntă iar (*B.*: Cîntă iar, urmat de Bidu şi Cocorandu): Bim-bam-bum! Bim-bam-bum! E-pi-tro-pial! Cocorandu {*A.*: Al treilea > Cocorandu): E-hei, Anton Pann, astăzi e duminică şi dumneata te ţii după fetele dintre <?- din > dintre) cele două împărăţii — (Nuşca a plecat spre teighea?) Bidu <1: Al treilea > Bidu): Sfîntul Nicolae s-a coborît din catapeteasmă, Anton Pann, şi te caută <.4: E-hei, Anton Pann, aşa cum stăm noi aici, aşa o să ţină odată epitropia de la Sfîntul Nicolae judecată asupra dumatăle, că parcă te-ai însurat cu proverbele şi cu cîntecele de iume! > Sfîntul Nicolae s-a coborît din catapeteasmă şi te caută) cu lumina, prin oborul (*A.*: lîrgul > oborul) cailor, prin tîrgul inului, prin Piaţa Prundului şi prin toate fundăturile! <.4.- pe toate uliţele > şi prin toate fundăturile !> *P a n n* (ca trezit): Astăzi e — duminică? Zău c-am uitat! (Strigă:) Lenuţo <2?: Nuşca)!

118

10-11 *A.*: Cîrciumăreasa (vine); *A.*: Lenuţa; *B.*: Nuşca « (sare) // 14-24 *A.*: Ce ne dai? (O ciupeşte de obrăjori). Aşa obrăjori nu mai sunt în fot Braşovul!; *A.*, *B.*: Astăzi — e duminică? Lenuţa {*li*: Nasc a): (C-o ochire (*B.*: ochişte) spre ceasj: De zece ceasuri şi jumătate! <[*A.*: Toată ziua. > De zece ceasuri şi jumătate.) *P a n n* (rîde): Atunci — ce ne dai? (O ciupeşte de obrăjori <?:- de obrăjorii sulemeniţi, cu două pete mici <> rotunde, mici,) roşii). Nişte ridichi roşii ca obrăjorii, aduse din răsadniţa fetei! Obrăjorii aceştia nu-şi găsesc asemănare în toată Ţara Bîrsei! // 24 *A.*: Lenuţo; *B.*: Nuşca // 26 *A.*: Cîrciumăreasa; *B.*: Nuşca // 27 *A.*: obrăjii > ridichile; *B.*: ridichile // 27—28 *A.*: mă ciupeşti pe mine! > te abaţi — uite-aşa > te abaţi; *B.*: te abaţi // 31 *A.*: *A I* doilea; *B.*: Bidu // 32-34 *A.*: C> să faci omul dacă stă mai mult la circiumă decît acasă; *A.*, *B.*: Aşa sunt, Nisca, drumurile din Schei <.4.- Aşa sunt drumurile din Schei, Lenuţo > Aşa sunt, Nuşca, drumurile din Schei) sucite {*B.* întortocheate, sucite) şi lenevoese, şi to ale vor să treacă neapărat pe sub sprîncenele tale!

¹ Replica apare numai în *A.*, unde a fost ştearsă. * Indicaţia lipseşte în *At.*

1 /Ij: An ton Pann Pann: Cum trec străzile pe sub bolțile din cetate! Așa sunt sprîncenele tale, Lenuțo, ca arcurile porților! > Pann; B: Pann // 3 A: Haide; B: Haide, Nușca // 4-7 A: (îi șoptește ceva la ureche); B: (îi șoptește lung la ureche.) Nușca (își bagă mîna în părul lui Anton Pann, și rîde din cînd în cînd de cele ce-i povestește <>istorisește> Pann.) // 8 A: Unu I; B: Vn musafir // 10 A: Țasta-i cîntărețul; B: Cîntărețul // 10 A: Toată ziulica > Cîntărețul; B: Cîntărețul // 11 A: nevasta, comoara ce o are acasă > nevasta; B: nevasta // 11 A: șoptește > suflă; B: suflă // 11-12 A: stihuri făcute > snoave și cîntece de lume născocite; B: snoave și cîntece de lume făcute // 12 A: de el. Astăzi pare treaz¹. Al doilea: Omul treaz, dar cu iz de circiumă, nu e totdeauna treaz². Al doilea (de la masa lui Pann): Dar prea mult <> Măi, mai, dar mult mai! ține șoapta asta. Țasta nu e stih, asta-i poveste³. Cei trei (cîntă). E-pi-tro-pia!⁴ Cîrciumăreasa: Tăceți, că n-aud⁵. Cîrciumăreasa (le face semn cu mîna să tacă >își bagă mîna în părul lui Anton Pann și rîde din cînd în cînd cu poftă de cele ce-i istorisește Pann.); B: de el // 14 A: șoptească; B: șoptească Nușcâi // 10 A: întîiul; A, B: Spudercă // 17-18 A: nu mai suflă decît în urechea Lenuței; A, B: mai suflă doar în urechile fetelor! (A: fetelor — de mai suflă! > fetelor!) 19 A: Cei trei (încep iar să cînte.); B: (Cîntă iar, urmat de Bidu și Cocorandu) // 21 A: Cîrciumăreasa; B: Nușca // 23 A: Tăceți; A, B: Spudercă, Bidu, tăceți din gură // 24 A: Cei trei; B: Bidu, Cocorandu, Spudercă // 26-27 A: Cîrciumăreasa; B: Nușca (către Pann) // 28 A: N-am auzit bine... Cum? > Cum?; B: Cum? // 29 A: unul — și ce > un fecior — ce; B: un fecior — ce.

1 A: Cîrciumăreasa; /?.- Nușca // 2 A: Bună snoavă! Am s-o povestesc > Am s-o povestesc; B: Am s-o istorisesc // 2 A: Trei > Patru; B: Patru // 4-5 A: Trei, Lenuțo, pentru seceta asta din preajmă!; A, B: Trei, Nușca, pentru (A: numai pentru) seceta din preajmă! Pentru mine nu! (B: nu! Eu mai am o jumătate! >) // 6 A: Cîrciumăreasa; B: Nușca // 6 A: dar întîiul; B: Spudercă // 7-8 A: întîiul; A, B: Spudercă (către Nușca) // 9 A: unul fetii > feciorul acela fetei; B: feciorul acela fetei // 12 A: Lenuța; B: Nușca // 15 A: Spune-le-o, dragă, spune; A, B: Strimbă-te, dragă, dacă vrei // 16 A: Lenuța; B: Nușca // 18 A: Știți ce-i scria fetii unul; A, B: Scria fetei un fecior // 20 A: împreună > singuri; B: singuri // 22-23 A: Cei trei se uită; B: Coc'o-

¹ Propoziția a fost apoi ștearsă.
² Indicația apare numai în B.

³ Replica a fost apoi ștearsă.

randu, Bidu, Spudercă se uită lung // 24 A: Unul; A, B: Bidu // 26 A: Al treilea; A, B: Cocorandu // 29 A: Cei trei (cîntă); B: (Cîntă, urmat de Bidu și Spudercă) // 31 A: Cîrciumăreasa; B: Nușca // 32-33 A: se depărtează, dar fără de-a-i întoarce spatele, cîțiva pași; B: s-a depărtat cîțiva pași, dar fără de a le întoarce spatele.

1 A: întîiul; A, B: Spudercă // 2 A: întoarce niciodată; B: întoarce // 2-3 A: de la masa noastră; B: de lîngă noi // 3 A: și pe urmă; B: și-apoi // 4 A: Al treilea; A, B: Cocorandu // 6 A: Al doilea; A, B: Bidu // 7 A: fiindcă; A, B: pentru că // 8-9 A: spate și cunoaște obiceiul domnului Anton Pann!; A, B: dos! Cunoaște ea pe-un <A: apucăturile unui > ea pe-un) jupîn oarecare, cîntăreț de strană cu apucături de vîntură-lume! // 12 A: treazule; A, B: Bidule // 12' A: Ei, cine ghicește; A, B: Să-mi ghicești acu // 14 A: Al doilea; A, B: Bidu // 17 A: întîiul; A, B: Spudercă // 18 A: profet; A, B: proroc // 18 A: și eu; B: că <> și eu // 20 A: Cum ai zis? întîiul: Fă-mă de poți profet și eu te fac cu nfroc. Pann: Bună zicală, uite, n-o cunoșteam! Cu toate că am umblat tot ocolul Răsăritului. (își scoate un carnet și înseamnă <> Face însemnare pe-o hîrtie ce-o are în față pe masă.) Al doilea: Eu știu alta, mai bună. (O spune.) Al treilea: A mea e și mai și. Pann (înseamnă.) Al doilea: Ce băutură ai cerut? Pastrama!; A, B: Eu te fac cu noroc pe degeaba! // 21 A: Cîrciumăreasa; B: Nușca // 22 A: se-ntoarce > s-a-ntors; B: se-ntoarce // 22 A: pahare de pelin și cu alte; B: pahare și cu // 23 A: Cei trei; B: Cocorandu // 25-27 A: (încep să înfulece); B: (Cei trei încep să înfulece.) Nușca (rămîne în picioare.) // 28-29 A: Al doilea; A, B: Bidu (cu gura plină) // 30 A: Eu știu alte proverbe > Zicală, știu eu altele mai bune și se potrivesc și la lăcomia ăstora! Cînd; A, B: Cînd lacomii ăștia // 30-31 A: de pelin, au început să le lăcrimeze ochii; A, B: de pelin și de covrigi <B: și covrigi), li s-au înecat ochii în lacrimi.

3 A: Șoarecele; B: iar șoarecele // 3 A: și și-alegat; A, B: și-și leagă // 6 A: De, țî-e drag cu doi pești în oală și cu coadele afară. Lacomului; A, B: Lacomului // 8-9 A: Se închină pîntecului zicînd: două băți; A, B: Aduce (B: El aduce) închinare pîntecului pastrama și ridichi, ca să se-implinească scriptura, că adică două (B: că două) băți // 15-16 A: bine una din alta, cu poveștile din o mie și una de nopți > bine, ca dintr-un teasc de tiparniță; A, B: bine zicalele din gura păcătosului, gata înmă-nuncheate și gata de tipar <A: tipărite > de tipar // 17 A: Al doilea > întîiul; B: Spudercă // 18 A, A: Numai cît teascu ăsta (A,

> gura păcătosului; *A*: gura lui Bidu) miroase a teasc de struguri, nu a teasc de tiparniță; *B*: Nu-i prea miroase gura a teasc de tiparniță! //19-22 *A*, *A*: Al doilea (*A*: Bidu): E-adevăral, înghit gogoși și scot proverbe; *B*: Cocorandu: Teascul ăsta înghite gogoși! Bidu: înghite gogoși, dar scoate proverbe! //24 *A*: proverbul și covrigul; *A*, *B*: de ficare-nțelepciune — un covrig! // 25 *A*: Al treilea; *A*, *B*: Cocorandu // 26 *A*: un proverb > ceva; *B*: Iui Pann ceva // 28 *A*: Asta a fost prost; *A*, *B*: Cocorandule, asta a fost (*B*: a fost > asta a fost) proas-

122- 123

33-4 *A*: întîiul: Lenuțo, l-ai amărît c-un ochi, l-ai îndulcit cu celălalt! Pann: Ascultă, Lenuțo, iar ai alți cercei! Cine ți-i-a dat? Al doilea: Cine ți-a mai da cercei / să se spînzure ca ei! (Tuspatru beau, Pann din paharul ce-l avea pe masă.) Pann: Ascultă Lenuțo, adineaori trejii ăștia rîdeau de tine, că pleci de-aici tot de-a-ndăratele! Cîrciumăreasă: Cum n-ai umbla ca racul, dacă în preajma mea sunt tot foarfece de rac?! Pann: Dar cum rămînem cu cerceii? Cine ți-i-a dat? Cîrciumăreasă: Aș fi poftit să mi-i dea cîntărețul de la Sfîntul Nicolae, dar mi-i-a dat altcineva! întîiul: Mă prind că i-ai luat dar de la haiducu' Groza! Pann: Hă știți că așa e! Cîrciumăreasă: Sunteți deștepți ca [urmează cîteva cuvinte devenite ilizibile prin ștergere]; *A*, *res/ris*, *A*, *B*: Pann: Pentru sănătatea cui închinăm (*A*: Pentru cine bem > Pentru sănătatea cui închinăm) astăzi, băieți? Spuderca (*A*,- întîiul): Să închinăm pentru haiducul Groza, în ciuda cirmuirii! Pann: Să ne trăiască haiducul Groza! (*A*, *A*,- Groza! Mi-ai nimerit gîndul. Al doilea <[*A*: Bidu): Și ți-amghicii aleanul de-adineaoricînd te uitai așa dueăuș, ducăuș peste noi.)

123

5-7 *A*, *A*, *Tustrei*: Trăiască Groza! (Beau.) întîiul: Și să mai umble prin lumea noastră (*A*,- Și să ne mai cutreiere țara) cu spaimă și bucurie; *B*: Bidu: Să mai cutreiere țara cu spaimă și bucurie! (Tuspatru beau.)

123- 124

8-4 *Ax*, *A*, *B*: Pann: Umblă Groza, umblă, zău, / pe la Bran, la făgădău — / Pe drumul Rîșnovului, / prin țara (*A*: și-n cel alea > prin (ara) Brașovului, / covill iriilor (*B*: coviltirelor) străine/el răscrucea le-o aține. Dezbracă săsoaicele, / străbate răstoacele. / Ziua el și-aprinde vatră (*A*: Și prin peșteri se ascunde)/între iezere și piatră <[*A*: unde ursul nu

¹ Acest text a fost anulat și înlocuit, pe venoul filei dinainte, cu altul, pe care s-cu făcut modificări, uncie aparținînd stratului *A*.

pătrunde). / Noaptea vine pînă-n Schei, / dă mîndruțelor (*A*: și dă mîndielor) cercei. / Și la una-i spune-n șoaptă / Ia căldură noaptea toată: / Cine ți-a mai da cercei / să se spînzure ca ei!" Spuderoa <[*A*: întîiul): Pentru mîndra neștiută! (*A*: Pentru haiducul Groza) (Ridică paharul. (*B*: Se ridică paharele.» Hei, Nușca, ziua porți <#- ziua-ți porți) cosițele legate, dar noaptea cine ți le vede lungi de-ți bat, pulpele?' Bidu <[*A*: Al doilea): Cine-o fi mîndra (*A*: fata) aceea care-I ia-n primire Ia <[*B*: pe Groza la) căldură noaptea toată? N-ai prins vreo știre, Nușca r {*Ax*: N-ai putea să ne-o spui tu, Lenuțo?) Nușca <[*l*: Lenuța): Eu nu scot vorbe nimănu. (*A*: Adică ce fel? De unde so știu eu? Din bobii? Eu nu scot vorbe nimănu.) Bidu (*A*: Al doilea): (ia și cum vorbele trebuie scoase ca să umble (*A*: Vorbele umblă și nescoase)! Nușca-*Ol*: Lenuța): Adică — ce fel?

124

5 *Ax*: Al treilea > Al doilea; *A*, *B*: Bidu // 6 *A*: Lenuțo; *A*, *B*: Nușca // 7 *A*: tîrziu > pe la ceasuri mici; *B*: pe la ceasuri mici // 8 *A*: mușterii — nu dă cîteodată și haiducul pe la tine! E năzdrăvan lucru mare! Și-și schimbă înfățișarea, de cîteva ori pe zi, că nimenea nu-i dă de urmă! > musafirii; *B*: mușterii // 9 *A*: Cîrciumăreasă; *B*: Nușca // 10 *A*: Ce bine > Bine; *B*.- Bine // 10 *A*: cel puțin se duce > încaltea crește; *B*: încaltea crește // 11 *A*: întîiul; *A*, *B*: Spuderca // 12* *A*: Faima > Vestea și văpaia; *B*: Vestea și faima // 12 *A*: Lenuțo; / >- Nușca // 14 *A*: să mă-neînți? > să mă iei de pe picioare cu vorbe călduțe?; *B*: să mă iei de pe picioare cu vorbe călduțe? // 15 *A*: întîiul: Face omul ce poate! Eu nu mai am foarfeci de rac! > Pann; *B*: Pann // 17 *A*, *B*: Lenuțo; *A*, *B*.- Nușca // 18 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 20 *A*: mă uit; *B*: privesc // 22 *A*: Au dreptate blajinii ăștia, Lenuțo! Nu c de mirat că nu te-ndupleci să ne spui și nouă care-i ceasul din noapte cînd haiducul s-abate pe-aici! > îți joacă ochii în multe culori, Lenuțo; *B*: îți joacă ochii în multe culori, Nușca // 23-24 *A*: se tot vorbește > ne ține-n încordare; *B*: ne ține-n încordare // 24 *A*: acolo; *B*: colo // 28 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 29 *A*: dacă > de vreme ce; *B*: de vreme ce // 30 *A*: la alta, că nu e chip să-l mai recunoști! Cel puțin așa se vorbește. Oricum pe mine să nu mă prea amestecați, cu zvonuri și bănuiele, prin treburile și poveștile-haiducului. > la alta?; *B*: la alta? // 33 *A*: zvon pe, la hanuri. . . Cîte-un dor prin curțile > zvon și cîte-un dor; *B*: zvon și cîte-un dor.

125

1 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 4-14 *A*, *omite*; *A*, *B*: (Se vîră sã sadă între ei) încai faceți bunătate de-un pic de loc, că parc-aud ceva — ș)

¹ Fraza lipsește în *A*.

am nevoie de adăpost! (S-aude de afară vag zvon de cimpoi) Bidu (o trage pe genunchii săi): încă n-am dat de-o parte bună ca să mă-nsor, și mi se pare că acu găsii ce căutai. Nușca: Numai să-ți priască! (îi dă peste mini și se bagă între Bidu și Pann) //15 *A*: • cu > cîntînd din; *B*:- cîntînd din //15 *A*: uriaș, legat > uriaș; *B*: uriaș //16 *A*: strigăte cari arată uimire > strigăte; *B*: strigăte //18-19 *A omite*; *B*: Scena II. Aceiași, ursarul, ursul // 21 *A*: (a intrat cîntînd din cimpoi și continuă > cîntă din cimpoi); *B*: (cîntă din cimpoi)//23 *A*: ridică pe; *B*: ridică-n//2-1 *A*: Toate'cele < Cele) ce se petrec produc veselie, chiote. < veselie.) Ursul singur e grav. Unii < Cîțiva); *B*: Cîțiva // 24 *A*: iarăși la mesele* lor, alții urmăresc jocul ursului din < în) picioare; *B*: iar la mese, se urmărește cîtva timp < se urmărește) jocul ursului//25 *A*: strigăte > exclamații; *B*: exclamații// 25-26 *A*: al naibii > Pînă-n grindă; *B*: Mare-i, Doamne! Pînă-n grindă//26 *A*: să-l bată; *A*, *B*: pustia//26 *A*: Pe urmă > Apoi; *B*: Apoi//27 *A*: care și-i adună, pe urmă; *A*, *B*, care adună//33-35 *A*: de curiozitatea mușteriiilor, de observații și chiote. < mușteriiilor.) Ajuns la masa lui Anton Pann, s-apleacă spre el și-l linge; *B*: de curiozitatea și încordarea celor de față. Ajuns aci, ursul s-apleacă și-l linge pe Anton Pann // 35 *A*: Toți rîd; *A*, *B*: Nușca a sărit țipînd. Toți rid.

126

2 *A*: Spune-i și-o zicală! > Chiar acolo, sub fruntea ceea!; *B*: chiar acolo // 3 *A*: Al doilea; *B*: Cocorandu //10 *A*: Toți > Unul *B*: Bidu//11 *A*: mai tare, s-auzim; *B*: s-auzim //18 *A*: Că-încet, ori tare, e tot numai limba ursului. Ești > Ești; *B*: Ești //18 *A*: Așa Moș Martine < Sus, Martine)! Acu să ne arăți unde < să dai în brînci pînă unde); *B*: Hei, Martine, acu să dai în brînci pînă unde//21 *A*: Lenuța circiumăreasa; *B*:- Nușca // 22 *A*: Circiumăreasa; *B*: Nușca // 24 *A*: în sfîrșit, ursul > ursul; *B*: Ursul // 24-25 *A*: sub rochia < în fustele) circiumărosei, și o ridică < și le răscolește) în sus. Țipate; *B*: în fustele ei și le răscolește-n sus. Țipete // 28-29 *A omite*; *A*, *B*: Ursarul (cătrecătre Nușca) Ei, ți-a descoperit (*A*: tăiat > descoperit) ursul farmscele! Pasă-mite pe-acolo s-ascunde cineva! // 30 *A*: întîiul; *B*: Spuderca.

127

1 *A*: AX doilea; *A*, *B*: Bidu // 2 *A*: Nu cumva oi crede < Poate-i crede) că în el < în pielea lui) s-a ascuns haiducul Groza!; *A*, *B*: O fi haiducul Groza! // 3 *A*: Al treilea; *A*, *B*:- Cocorandu // 4 *A*!:- Ar fi în stare haiducul și de asta, cum își tot schimbă înfățișarea; *A*, *B*: I-o fi plesnit haiducului prin cap și asta! //6 *A*: Pipăiți-l la piele, că nu mușcă. Și-ți vedea de-i urs ori haiduc; *A*, *B*:- Pipăiți-l la rădăcina urechilor — și-ți vedea! // 7 *A*: Cîrciumăreasa: Să-ncerce cei cu foarfeci

de rac!¹ Unul; *B*: Bidu //10 *A*: Moș Martine; *A*, *B*: Martine //11 *A*: Toți privesc cu interes crescînd²; *B*: Ies apoi cîntînd și jucînd //12-13 *A omite*; *B*: Scena III. Aceiași, fără de ursar și urs //15 *A*: Unde și-o fi prins ursarul ursul?; *A*, *B*: Mi-a pierit, piuitul cînd s-a dat la (*A*:- spre > la) mine! (*A*:- mine și mi s-a făcut părul măciucă! > //16 *A*: Lenuța; *B*: Nușca //17 *A*: în pădure nu, că prea știe de toate. Și întîmplarea seamănă mai mult a snoavă decît a întîmplare; *A*, *B*: Și pe mine cum mă luă la goană cu capul cît ceaunul! (*A*:- căldarea > ceaunul!) //18 *A*: întîiul; *A*, *B*: Spuderca //19 *A*: îți răscoli fustele; *A*, *B*: te-a răscolit, cînd a dat de fustele, tale (*A*:- tale, Lenuța > tale) // 20 *A*: foc și năbădăi; *A*, *B*: foc // 21-22 *A*: Al doilea; *A*: Bidu > Cocorandu; *B*: Cocorandu (cătrecătre Nușca) // 23 *A*: De nu eram de față; *A*, *B*: încă un pic (*B*: puțin) și // 24-26 *A omite*; *A*, *B*: Lenuța (*B*: Nușca): Ți-ar fi plăcut, Cocorandule! Și te biruie mîhnirea că nu te-ai găsit în locul lui!

128

3 *A*: Ce-a măi fi; *A*, *B*: Ce-o măi fi//8-11 *A*: Unul: Caută pe cineva!; *A*, *B*: Bidu (*A*: Al doilea > întîiul mușteriu (zîmbînd)): Nu-ți spuneam jupine Anton Pann, că (*A*:- uite că) vin pandurii să te ducă la biserică? (Toți rid) //12-13 *A omite*; *B*: Scena IV. Aceiași, trei panduri//16-23 *A omite*; *A*, *B*: (Toți ridică mînile, numai Pann și Cocorandu nu) Pann: Cocorandu (*B*: Cocorandule) — tu de ce nu ridici mînile 'Cocorandu (le ridică). întîiul pandur (cătrecătre Pann): Dar dumneata de ce nu le ridici? Sus mînile! // 24-25 *A*: Pann (singurul care nu ridică mînile); *A*: Vann; *B*: Pann (nu ridică) // 26 *A*: Dar ce-i; -4, *B*: Ce-i.

129

1-4 *A*: Pann: Fiți pe pace panduri! Că nu e nici un haiduc aici! > Pann (mucalit): Nu împușcați, < Să nu trageți,) panduri, că încă nu mi-am scris testamentul! Și trebuie să las avere mare-n urma mea!; *B*: Pann (mucalit): Să nu trageți, panduri, că încă nu mi-am scris testamentul și trebuie să las avere mare-n urma mea!//5 *A*: Un; *B*: întîiul // 7 *A*: Groza! Ridică mînile! > Groza!; *B*: Groza! //8 4: Pann (nu ridică mînile); *B*: Pann // 9 *A*: faci! Da' ce? < faci!) Par eu atît de fioros și de pădureț?; *B*: faci! //11-14 *A*: Cine ești dumneata? Pann: Mi-ar plăcea < Aș socoti ca o mare cinste) să fiu Groza. Dar nu e așa. Eu nu sunt haiduc,

¹ Beplica a fost apoi ștearsă. ² La începutul primei file din cele două pe care au fost scrise ulterior (dar aparținînd, după toate semnele, tot stratului A) scenele III, IV, V, apare următoarea indicație privitoare la finalul scenei dinainte: Ursarul iese cu ursul, cîntînd din cimpoi. Rămîn în circiumă ceilalți.

prin urmare nu sunt nimic; *A₂*: Cine ești dumneata? Pann: Cine sunt eu? Umil care așteaptă cu neșaf să fie altul. Pann: Atunci ești Groza! Nu-mi umbla cu șoalda și cu prefăcătorii! Pann: Ba să mă ierți. Eu nu sunt haiduc. Eu nu-s nimic; *B*: Cine ești dumneata? Ce-mi umbli cu șoalda și cu prefăcătorii? Pann: Ba să mă ierți! Eu nu-s haiduc. Eu nu-s nimic // 17-18 *A₂*: cu față schimbată. A trecut adineaori prin cetate în chip de ursar și urs!; *A₂*, *B*: pretutindeni și-și schimbă obrăzarul de la un colț de uliță la altul//20 *A₂*: Sub amîndouă chipurile deodată! Al dracului!; *A₂*: Păi, ce chip < față) am eu? Am eu chip < obrăzar) de ursar, sau chip de urs?; *B*:- Păi — ce față am eu? // 21 *A₂*: întîiul bețivan; *A₂*, *B*: Spudere a// 22-23 *A₂*: Fost-au adineaori și pe-aici — un ursar c-un urs. Au luat-o prin grădină în sus; *A₂*, *B*: Pe-aici n-a fost decît un ursar, un urs și un cimpoi! Au fugit prin grădină-n sus! (*A₂*: sus să nu-i ajungi cu praștia! > sus!) // 28-20 *A*: Rămîn cei de mai înainte. O clipă liniște. Respiră ușurați; *B*: S c e n a V. Aceiași, fără panduri. Toți rămîn o clipă liniștiți și respiră ușurați // 30 *A*: L e n u ț a; *B*: Nușca // 31 *A₂*: care-o fi fost; *A₂*, *B*: care-a fost // 31-32 *A*: ursul?; *B*: ursul? Sau poate că unul din pan-

130

1 *A₂*: întîiul; *A₂*, *B*: Spuderca // 2-5 *A₂*: E drept. — vezi, la asta nu m-am gîndit! Dar ne trăsără pandurii o sperietură! Și se ține Groza de giumbușlucuri!; *A₂*, *B*: Să *i*! *A₂*: Haideți să) stăm și să ne-ntrebăm! Vedeti, la ghicitoarea asta nu m-am gîndit! Nici ursarul, nici ursul! (*B*: ursul — nici vreunul din pandurii!) Se ține Groza de giumbușlucuri! S-a (*B*: S-o fi) schimbat în cimpoi! (*A₂*: cimpoi! Rău au ajuns pandurii, dacă-l bănuiesc pe Groza ascuns și-ntr-un cimpoi!) // 6 *A₂*: toți cei; *A₂*, *B*: Cei // 7 *A*: să privească pe fereastră; *B*: la fereastră să privească//7 *A₂*: Cei din circiumă se-ntorc; *A₂*, *B*: Toți se-ntorc <4₂• se-ntorc la mesele lor > se-ntorc // 0 *A*: Pann (rîde); *B*: Pann // 10 *A₂*: Au crezut că eu sunt; *A₂*, *B*: S-au rătăcit cu gîndul <4₂: S-au dus cu firea > S-au rătăcit eu gîndul) pandurii că eu aș fi//12 *A*: Al doilea: Și adică — de ce n-ai semăna? Cîrciumăreasă; *B*: Nușca.//13 *A₂*: semeni, dar; *A₂*, *B*: dar// 13 *A₂*: spui; *A₂*, *B*:- sufli //16-17 *A₂*: Un salon. Biedermeier, împetrișat cu nimicuri și icoane răsăritene; *A₂*, *B*: Un salon în stilul epocii <4₂; european al timpului > epocii), Biedermeier, foarte încărcat <4₂• cu amestecuri > foarte încărcat) și amestecat cu obiecte, mai ales icoane răsăritene // 18 *A₂*: de cetate veche; *A₂*, *B*: de vechi burg //19 *A₂*: unul gotic; *A₂*, *B*: unul // 19 *A₂*: al doilea baroc; *A₂*: al doilea; *B*: celălalt// 20 *A*: stau > șed; *B*: șed // 24 *A*: gazetă mare: „Foaia pentru minte, inimă și literatură”; *B*: gazetă: „Foaia pentru inimă și minte”//25 *A₂*: face; *A₂*, *B*: întreține // 491 *A*: conversație întreruptă; *B*: conversație// 27 *A*: S a f t a; *B*: C o a n a S a f t a // 28 *A₂*: are; *A₂*, *B*: cu // 28 *A₂*:

pe masă; *A₂*, *B*: în față // 28 *A*: le desface pe rînd, le citește < citește), le alege, se oprește apoi asupra uneia < le alege); *B*: le desface, le citește și le alege//30-31 *A₂*: Va să zică nimic de făcut; *A₂*, *B*: Dacă m-ajūți numai cu povețe <4₂: sfaturi > povețe) ca de-alte astea — n-am dres (*A₂*: făcut > dres) nimic // 31-32 *A₂*: Am să cad la disperare. în eurînd n-o să-mi mai rămînă altceva de făcut; *A₂*, *B*:- Mă vor încolți creditorii din toate părțile și atunci nu-mi mai rămîne // 34 4 : codrilor! Poate m-ajūți cei puțin, să aleg între astea două > codrilor! *B*: codrilor.

131

5 4: Coană Safta, mata > Mata; *B*: Mata // 7 *A₂*: pe dinafară; *A₂*, *B*: judecind după înfățișare//13 *A₂*: sărac. A crescut ca un aluat dospit; *A₂*, *B*: sărac//12 *A₂*: dospit grijile, Coană Safta; *A₂*, *B*: umflat grijile // 14 *A₂*: nedormite; *A₂*, *B*: de veghe lungă // 18 *A₂*: Așadar; *A₂*, *B*: Dacă // 17 *A₂*: calea codrilor; *A₂*, *B*: frunza verde//18-19 *A₂*: de capul meu nu mă pot despărți. Cu alte cuvinte; *A₂*, *B*: de lumina din dosul frunții nu mă pot lipsi. De unde închei <4₂: urmează să închei > închei) // 20 *A₂*: scăparea; //1₂, *B*: izbăvirea//21 *A₂*: Așa; *A₂*, *B*: Ascultă//22-23 *A₂*: Credeau; *A₂*: Mi-au pus gînd // 528 *A₂*: pieream; *A₂*, *B*: îmi dam ortul.

132

2 *A₂*: nu mai trebuia; *A₂*, *B*: n-ar mai trebui // 4 *A₂*: cu Spitalul amorului fără de ajutorul meu, coană Safta?; *A₂*, *B*: fără de ajutorul meu? // 8-9 *A₂*: Ei, astuia ce-i răspundem? Pann (fără de a lăsa gazeta): Fă-mă de poți proroc /ca să-ți fie < ca să te fac) cu noroc! Safta: Ei, mai lasă acu gazeta și ascultă! Pann: Ce vrea bolnavul? Safta: Care bolnav i Pann: Apoi nu sunt bolnavi toți aștia cari vin aici sau îți scriu, cerînd sfaturi într-ale dragostei!? Coană Safto, aici la dumneata se cheamă cum eă ar fi Spitalul amorului! S a f t a; *A₂*: S a f t a; *B*: (Pauză scurtă. Pann citește iar în gazetă, coana Safta prin scrisori.) Coana Safta //10 *A*: rîde că i se vād colții; *B*: rîde //11 *A₂*: Nu zău < Uite), ăsta îmi trimite > Anton Pann, unul își trimite; *A₂*, *B*: Anton Pann, ca să vezi... un oarecare își trimite //12 *A₂*: și vrea; *A₂*, *B*: Dorește //15 *A₂*: Apoi — mala nu vezi?; *A₂*, *B*: Se potrivesc de minune cele două flăcări <4₂; lumini > flăcări) //17 *A₂*: condamnată; *A₂*, *B*: osindită //17-18 *A₂*: Să-i dăm omului de gîndit! Scrie-i așa: nevasta o fi bună pentru noapte, dar să ți-c alegi ziua; *A₂*, *B*: Vin inimile toate (*A₂*: Trocari bolnavi de dragoste vin toți > Vin inimile toate) la mata să ceară sfaturi și să caute (*A₂*: caută > să caute) mîntuire! <4₂; mîntuire la Spitalul amorului! Ce te-ai face mata fără de mine? > mîntuire!)//20 *A₂*: spital. Rău aș face fără tine, Anton Pann!; *A₂*, *B*: spital! //21 *A₂*: scrisorile mai departe; *A₂*, *B*: alte scrisori // 23 *A₂*: P a n n : Și eu să-mi bat tălpile după ea, ca să-i scriu sti-

hurile! S a f t a: Nu numai tălpile, ci și inima. P a n n; 4,, 5: P a n n // 24 A.: Asta e. De când; A,, fi: De șase (A.: șapte > șase) ani, de când // 24-25 A.: Țirgoviște, și-am descălicat cu bucuriile mele aici în neguri; B.: Țirgoviște // 25 A.: și-am venit; A,, B.: și-am rămas apoi <1;: descins > rămas apoi) ca o nălucă fără de căpății // 26-27 A.: scheienii de toate vârstele; A,, B.: vîrstnicii și nevîrstnicii // 27 A.: Toți vor stihuri; A,, B.: Vor stihuri cu toții // 27-28 A.: cu puțință și dragoste fără; A,, B.: chip de dragoste și fără // 30 A.: S a f t a; B.: C o a n a S a f t a // 31-33 A.: N-ai spune că meseria de stihuior nu e plăcută; A.: Meseria de stihuior e plăcută și < nu e prea anevoioasă. Pe urmă), mai și aduce cîte ceva!; B.: Vrei să spui că ai descălicat cu bucuriile tale aici pe la noi cam în neguri! Eu găsesc că meseria de stihuior nu e prea anevoioasă. — Pe urmă mai și aduce cîte ceva.

133

2 A.: Cheile le-aud, dar banii nu. Crezi coană Safto că pot să hrănesc nevastă și copil din leață de cîntăreț de strană la Sfîntul Nicolae?; A,, B.: Cîntă cocoșul, dar soarele nu răsare! // 3-4 A omite; fi: Coana Safta: Nu pricep pe unde bați! // 6 A.; Dar să știi; A,, B.: Află de la mine // 6-7 A.: n-ai să mă mai vezi de nu-ți ții făgăduiala; A,, fin-am să mai dau față cu mata cîta vreme ocolești învoielile! // 7 A.: de-acu încolo; A,, B.: de-acu // 8-9 A.: Uite, ca să vezi; A,, B.: Surzi dumneata, dar eu am și început // 9-10 A.: Uite, mi-au tipărit versurile pentru haiducul < închinat haiducului.); A.: Și-au făcut loc în foaie versurile închinat haiducului // 11 A.: Safta; B.: Coana S a f t a // 12 A.: Iscălite cu numele dumitale? Și crezi; A,, B.: Și ca un necopt (A.: necopt copil > necopt) ce ești, îți dai cu părerea // 12 A., A.: ăia <,4;: cei) de la Foaia pentru inimă și minte; B.: aceia // 579 A.: au să-ți plătească stihurile mai bine; ^1,, B.: au să te plătească mai cu zor // 14 A.; Poezia și-au tipărit-o; A,, B.: Cîntecul și l-au tipărit // 19 A.: grăbi > osteni > trudi; B.: trudi // 21 A.: C o a n a S a f t a (cu ironie); B.: C o a n a S a f t a // 22 A.: Fiindcă ții de biserică, și > Pasămite; fi: Pasămite // 26 A.: poezii < cîntece) închinat haiducilor și versuri de iubire; fi: cîntece de haiducie și de iubire // 27 A.: soborul > epitropii; B.: epitropii // 28 A.: S a f t a; fi: C o a n a S a f t a // 29 A.: Și crezi dumneata că te plătește cineva pentru stihuri neiscălite în afară de mine? Te-alungă > Te-alungă; B.: Te-alungă // 31 A.: sătul, coană Safto; A,, B.: sătul // 82 A.: Soarta mea rătașește; A,, B.: Rătăcesc // 32 A.: iese; ,4,, fi: ies // 82 A.: -dă; ^t,, fi: dau. '

184

2-5 A.: Eu am fost făcut pentru haiducie, zău! Haiduc era să fiu — și m-am trezit stihuior. Stihuior < Poet) fără puțința măcar de a iscăli

versurile! La bunul plac al coanei Safta! Slugă la Spitalul Amоруlui!; ^4,, fi • Iar dacă mi-a fost dat să fiu poet, atunci din naștere trebuia să devin poet desmetic! Dar m-a despoiat ursita și am rămas chiar și fără puțința de a-mi semna versurile. Iată-mă <^4;: Și iată-mă > iată-mă) astfel poet domol, la dispoziția coanei Safta! // 11 A.: Safta; 5: C o a n a S a f t a // 7-9 A.: îți dau simbria după ce-i face ce ți-am cerut > Las', nu te mai jelui. Poate că mi-aduce astăzi poșta niște bani; A,, fi: Nu te mai jelui, că n-ai cui! Și afară de aceea poate că poșta <fi: poștașul) va aduce astăzi ceva — ca să-ți mai îneci (A.: că să ți se împlinescă > să ți te potolească pofa > să-ți mai îneci) o parte din giji (A.: gijile > o parte din griji) // 10 A.: Safta se duce, se uită prin apertură; A,, fi: rar și distinct, de trei ori // II A.: poștar, și poștarul; fi: poștaș, și poștașul // 11-12 A.: poate-i de noroc! (Deschide.); A,, fi: Poate ți-a intra Dumnezeu în voie // 14 A.: Poștarul; fi: poștașul Panfu // 15-16 A.: P o ș t a r u l; fi: P a n ț u (intrind) // 17-18 A.: Aveți multe răvașe. Nici o față din toți Scheii Brașovului nu primește atîtea scrisori; ^4,, fi: Aveți maldăre de scrisori! (Vine pînă la masă <fi: Vine pînă la masă > Vine), pune un teanc enorm de scrisori pe masă // 19-21 A.: S a f t a: Afaceri, dragul meu, afaceri; A,, B.: P a n n. Cît turnul Babilonului <fi: Vavilonului), și să mai suspine (A.: spună > suspine) coana Safta că afacerile nu merg! // 22 A.: P o ș t a r u l; fi: P a n ț u // 23 A.: primește mai multe scrisori < răvașe) decît dumneata, coană Safta; A,, fi: mai primește atîtea răvașe // 25 A.: le dai în primire?; A,, fi: le lepezi? // 26 A.: P o ș t a r u l; fi: P a n ț u // 27 A.: Ce să le dau? Le pun pe; A,, B.: Pe tavă de // 27-30 A.: Toate fetele îi scriu. Toate din Schei și de mai departe; /1,, fi: Acolo-i hotarul fără de statornicie al lui Groza și acolo îl întîmpină visările juneții <fi: juneței)! Toate fetele îi scriu — din Schei și de mai departe.

134-136

30-19 A.: Aveți și niște bani, coană Safta. Vreo zece mandate. (Ieă dă. Ea iscălește. Elnumără banii.) în total: 5 florini și 20 de creițari. P a n n. Cît? Cinci florini? Pentru mine n-ai nimic — ? Iar am uitat cum te cheamă — P o ș t a r u l: Azor Gî... P a n n: Cum Azor Gî? P o ș t a r u l: Azor Gheorghel Dar știți dumnevoastră — nevoiașul nu îndrăznește să-și spună nici numele întreg. Nevoiașul n-are drept nici la numele ce-l are! P a n n: Azor Gî... Azor Gî... Ascultă nevoiașule, întoarce-ți numele de-a-ndăratele și ai nume de haiduc! Groza! P o ș t a r u l: La asta nu m-am gîndit, dar se potrivește. Cu toate astea ce folos? P a n n: Cum — ce folos? Dintr-un nume iese cîteodată și-un împărat. Și dacă iese un împărat, poate să iasă orice, și-atunci, mai știi, de ce n-ar ieși și un haiduc cu adevărat! Postare Azor, Azor Gî... eu haiduc aș fi dorit să fiu! Și nu sunt decît un nevoiaș ca și dumneata. Un poet! Potrivesc stihuri pentru alții! P o ș t a r u l: Să trăiți, domnule Anton P a n n! Haiducia și cîntecul — fetele le iubesc deopo-

trivă! P a n n: Ce folos Azor Oi? Că ou sunt un nevoiaș, și nu am dreptul la numele meu! La fel ou dumneata! Uite, vezi, aici, balada asta? Cîntecul haiducului («roza! Eu am scris-o <> l-am scris). Și apare fără nume! P o ș t a r u l: Să trăiți domnule Ani ou Pann! Plecăciune, coană Safta! (Iese); *A*, *B*: De mirat <4. • Mă miră > De mirat) numai că pandurii nu-i dau de urmă! Eu (*A*: Și eu > Eu) mă prind cu oricine că cel ce (*A*: de > ce) face pe haiducul este săpămîna întreagă — un om cumsecade și cu rosturile lui în toată legea, vreun cetățean așezat și cu slujbă la-mpărăție (*A*: la stat > la-mpărăție) chiar în Brașov! N-ați luat seama că haiducul Groza își încearcă (*A*: dă > încearcă) loviturile numai duminica ori (*B*: sau) în zile de sărbătoare, adică în răgazuri (*A*: zile > răgazuri) cînd nu-l ocupă slujba? P a n n: Orcium (*A*: Mai știi! Să fie oare sărbătorile căutate Sntr-adins? > Orcium), tare-mi plac (*A*: plac mie > plac) loviturile ce Je potrivește! Mai încălzește cineva și pe nevoiași! Are fantazie haiducul! Pe poeți îi scutește (*A*: Scutește pe poeți > Pe pocii îi scutește) de orice osteneală de a mai născoci basme (*A*: închipuire > osteneală de a mai născoci basme), iar pe panduri îi încurcă mai mult cu îndrăzneala gîndului decît cu desîșul codrilor. (*A*: încurcă pentru că aștia nu sunt poeți! > încurcă cu îndrăzneala gîndului mai mult decît cu desîșul codrilor.) Este în Brașov unul singur' care ar putea să le facă la fel isprăvile, nu cu fapta, dar cu închipuirea, și-acela suni eu, Anton Pann! P o ș t a r u l (*B*: Panțu): Mă uit la dumneata (*A*: Ian stai puțin > Mă uit la dumneata), domnule Anton Pann — și te ascult. — Îmi dai așa ca un fel <fi; ca un ghimpe) de bănuială! N-ai vrea să ne oprim oleacă? Nu cumva (*B*: care cumva) poetul fără de nume care-nchină cîntece haiducului Groza în Foaia pentru minte ești chiar dumneata? P a n n: Nu zic ba! (*B*: ba și n-am de ce să mă ascund.) M-ai ghicit, amice! Și așa de-a dreptul și fără încunjur, ceea ce (*A*: asta) înseamnă că și un poștaș poate avea fantazie! îmi (*A*: Iar dacă m-ai ghicit, îmi > îmi) pare numai rău, că nu te pot întreba la fel: postare (*B*: postase) Panțu, n-ai vrea să ne oprim oleacă? Nu cumva (*B*: care cumva) dumneata ești cetățeanul rostuit și cumsecade, care în zile de sărbătoare își încearcă norocul la drumul mare? (*A*: face pe haiducul > își încearcă norocul cu lovituri <> norocul) la drumul mare?) P o ș t a r u l (*B*: Panțu): îndoiala ar fi la locul ei, dar n-ar dovedi nimic. Sau mai bine zis îndoiala ar dovedi doar că o închipuire atît de aprinsă (*A*: bogată > aprinsă), care ar schimba pe un poștar (*B* • poștaș) în haiduc, nu are nici chiar un poet! Coana Safta: Palavre (*A*: Vorbe > Palavre) și joc! Vînturați mai mult pleavă decît grăunțe! Bani — n-ai adus (*A*: nu mi-ai adus > n-ai adus)? P o ș t a r u l (*B*: Panțu): în zi de marți? (*A*: Astăzi nu sunt decît scrisori, coană Safta > în zi de marți?) Coana Safta (prefăcută¹): Așa e — uitasem! P a n n: Așa e (*A*: Numai

¹ Indicația lipsește în *A*.

scrisori pentru Coana Safta și jale pentru poeți. > Așa e — zi de marți! Păcătoasă zi! Marțea nu-i a banilor, dar marțea promise și coana Safta! Marțea i se face și ei milă de călătorul spre țara făgăduinței! P o ș t a r u l (*H*: Panțu (dă să plece)): Să trăiți domnule Anton Pann, plecăciune coană Safta! P a n n: Ai luat mai mult decît ai adus! Căci ai adus răvașe, și duci nădejdiile, iar eu lot de izbeliște rămîn! P o ș t a r u l (*B*: Panțu) (dă din umeri): Poate că mîne-a fi pe de-a-ndoaselea, domnule Anton Pann (*B*: de-a-ndoaselea) P a n n: Mîne coana Safta va găsi altă pricină să-și trude vorba! (Iese. (*B*: Panțu iese)).

136

21 *A*: Safta; *B*: Coana Safta // 23 *A*,- Așa, coană Safta, unde ou seamăn, dumneata culegi, și pentru ziua de azi m-am ales cu speranțe'; *A*, *B*: Cu alte cuvinte, socoata a fost ușoară//25 *A*,- bogat! Safta: Toamna se numără bobocii, dar toamna nu e-n fiecare zi. Nu este rod în fiecare zi! P a n n: Rod nu, dar nevastă și copil <> fetiță) am, am în fiecare zi! (ioană Safta, ele, nevasta și fetița, îmi sunt singurele griji. îmi am și eu slăbiciunile mele, cîntecul și proverbul, dar altfel numai pentru ele trăiesc. Că dacă n-ar fi ele,, cine ar mai pierde vremea aici în căldarea cu negurile Brașovului?²; *B*: bogat! // 26 *A*: spun; *A*,, *B*: ferec // 27 *A*: versuri; *A*,, *B*: rime.

137

2 *A*: înnorată, / nu o vedea nimeni să rîză vreodată / n-o puteai cunoaște cînd e mulțumită; *B*: înnorată//7 *A*: avea > are; *B*: are // 8 *A*: n-avea > n-are; *B*: n-are // i) *A*: bătea > îi bate; *B*: îi bate // 10 *A*: da-n obraz > dă singură; *B*: dă 'singură//11 *A*: zice lumea > umblă, veche; *B*: umblă veche // 16 *A*: S a f t a ; *S*: C o a n a S a f t a //17 *A*: Gălbînari în fundul vorbeii; *A*, *B*: De ce te-ai oprit?//17 *A*: că pîn-acu; *A*, *B*: Pînă acu//21 *A*,- Povestea — coană Safta? > Coană Safta! Aștepti povestea?; *B*Aștepti povestea ?//21-22 *A*,- dumitale; *A*: matală; *B*: matală, coană Safta // 23 *A*: poimîni de aici din odaia matală; *A*, *B*: povestea asta//23 *A*: are să-mi; *A*, *B*: o (*B*: are > o) să-mi//23-24 *A*, pe dumneata o să te dacă; *A*, *B*: pe Sfînta Vineri o (*B* .-are) s-o ducă // 26 *A*: mele, cari ați cunoscut minunile de la Țarigrad, și trandafirii din munții Calcanului; *A*, *B*: mele//34 *A*: vorbești; *A*, *B*: te înguiști.

138

3 *A*: Din vina nu știu cui toate; *B*: Toate//4 *A*: în total o sulă douăzeci de toamne; *A*, *B*: doldora de amărăciune (*A*: jale > aml'ăciune)

¹ Cuvînt nesigur, din muza ștersăturii.

² Textul a fost apoi șters.

și de rugină // 5-6 *A.*: Numai în grădinile Ioanei mele am cunoscut primăvara!; *A., B.*: N-am avut în viață decît o singură primăvară, primăvara cînd am cunoscut grădinile Ioanei mele! // 7 *A.*: asta; *A., B.*: aceea//7-8 *A.*: să trec Dunărea; *A., B.*: so iau peste Dunăre // 8-9 *A.*: iar nu munții; *A., B.*: dar am fost șui și am trecut munții // 10 *A.*: duc; *A., B.*: port // 11 *A.*: atunci stihuri; *A., B.*: versuri//12-14 *A.*: Astăzi, la vîrsta mea, aș fi fost mare poet în cutare port! Și nu mi-ar fi fost rușine de numele meu! Și aș fi făcut < scris) stihuri numai pentru zețe și pentru Ioana mea! Aici trebuie să le fac pentru toate brașovencele și după cum bate inima cutărui negustor de măslin, sau a cutărui măcelar. Și să fie pe-nțeles! Stihuri la comandă! Dulci ca halvala!; *A., B.*: Astăzi aș fi poet de seamă (*B.*: poet) în vreun ostrov grecesc. Poate în Rhodos, sau în Chios, în Mitilene sau Patmos! //15 *A.*: S a f I, a; *B.*: C o a n a S a f t a // .16-18 *A.*: Las', că te știu eu! Nu-mi vei spune că brașovencele îți fac silă; *A., B.*: Te întăriți singur! Și nitam-nisam te-ai hotărit a-mi spune că ostrovul brașovencelor îți face silă! Uite — nu te cred // 19 *A.*: P a n n : Cîte mi-au plăcut? Și pentru cîte am scris stihuri? Mi-au plăcut vreo trei și-am scris pentru o sută! S a f a : Totuși ți-au plăcut vreo trei: P a n n : Nici un poet n-are inimă de lemn. Safta: Te apucă; *A., B.*: Te apucă//20-21 *A.*: mahmur astăzi, Anton Pann — poale-i fi cheful, iar astă noapte < iar pînă la ore mici); *A., B.* • mahmur, Anton Pann. Firește! Nu ți-ai împlinit somnul (*A.*: N-ai dormit > Nu ți-ai împlinit somnul)! //21 *A.*: Uite dungile astea ale dumitale; *A., B.*: Te trădează dungile // 25-28 *A.*: Safta (citește și ea din scrisorile sosite); *B.*: Coana Safta (mai caută prin scrisori) // 27-38 *A.*: Așa — asta-i bună. De-aici ne surîde ceva, Anton Pann! Dintr-un galben — nu-l lăsăm. Mă-ntreb numai de cînd o fi obiceiul ăsta — că brașovencelor nu le plac decît scrisorile în stihuri < de cînd o fi pe pămîntul ăsta obiceiul scrisorilor în versuri). Eu așa m-am pomenit. Cînd eram mică < fetiță) tot așa era! Bunica mea — și ea-mi spunea că pe vremea ci — tot așa < era la fel). Dacă s-ar aduna de prin sertare, de pe sub perne și din rafturi toate versurile din Scheii Brașovului, s-ar aduna o arhivă < ce arhivă s-ar face!) — mai mare decît a Primăriei, în care < unde) se grămădesc hîrțile de șapte sute de ani. Cîteodată se-ntîmplă ca vreun tînăr să scoată din cîte-un sertar stihurile cu care moșul său îneînta pe bunică-sa. Le scoate din naftalină și le trimite iubitei. Dar asta se-ntîmplă mai rar, că fetele de azi sunt mofturoase rău. Are școală fiecare fată, și-cunoaște oricare ce-i dactilul și iambul. Ai băgat de seamă că fetele noastre umblă frumos? Au iambi în șolduri! Parc-ar număra silabe pășind <> cînd umblă)! Vrednicia e și a mea — și mai ales a mea! < Și pentru toate astea îmi am și eu meritul meu.) Că eu păstrez tradiția! Școala ritmului și-a poeziei!; *A., B.*: Bunicii mei au venit din Pireu — prin urmare, vezi fu — obraz subțire ce sunt — ar trebui să mă simt măgulită

că te atrag ostroavele grecești! Totuși nu mă las orbită! Își are frumusețile <*B.*: frumusețile) sale și cetatea noastră (*A.*: ostrovul brașovencelor! Eu așa l-am pomenit! > cetatea noastră), oricare ți-ar fi tînguirea (*A.*: oricare-ai spune > oricare ți-ar fi tînguirea)! Nu-i un ostrov care să iasă din ape, dar s-alege sub cer locul (*A.*: coboară din cer ostrovul > se alege sub cer locul), și este o îneîntare cel puțin pentru ochii cari știu să vadă. Atîrnă de jur împrejur grădinile. Cînd totul e în floare (*A.*: floare căldura pîrtește juneții > floare), se umplu străzile de tineri și s-aud (*A.*: și cărui tînăr hu-i saltă inima cînd s-aud > și s-aud) pretutinden, în mers, condurii frumoaselor pe caldarâmuri! Ai băgat de seamă ce minunat <4. • cît do frumos > ce minunat) umblă fetele noastre? Știe fiecare ce-i dactilul! Au iambi în coapse! Parc-ar număra silabe cînd se plimbă (*A.*: umblă > se plimbă)! Crește fiecare-n școala poeziei!

139

1 *A.*: (Pauză); *B.*: (Pauză scurtă)//2 *A.*: taci așa; *A., B.*: pui lacăt gurii tale // 4 *A.*: Uite dungile; *A., B.*: Dungile//5-6 *A.*: paranteze! Mi le-a pus Dumnezeu și soarta! Și trebuie să tac! Gura mea e scoasă din funcție! Sunt paranteze și trebuie să tac! Cum să nu tac! *A., B.*: paranteze! Cum n-aș tăcea // 6-7 *A.*: Vorba mea e suspendată; *A., B.*: Cuvîntul meu e suspendat // 8 *A.*: Safta; *B.*: Coana Safta // 9 *A.*: răutățile tale și nemulțumirile; *A., B.*: nemulțumirile tale //10 *A.*: Toată frumusețea dragostei, cultul; *A., B.*: Cultul//12 *A.*: meu. Eu sunt marea maesfră a ritmului; *A., B.* —meu //14-16 *A.*: Zi-i pe nume, coană Safta! „Spitalul amorului”, ce școală a ritmului!; *A., B.*: Parcă vorbești de pe ceea lume! Ți-ai însușit tonul sublim! Dar oare de ce n-ai spune școalei matal pe nume? Zi-i „Spitalul amorului” și ne-am înțeleș! //17 *A.*: Safta; *B.*: Coana Safta//18-19 *A.*: de lumină; *A., B.*: unei candelă de icoană // 21 *A.*: pasă matal; *A., B.*: pasă // 24 *A.*: Safta; *B.*: Coana Safta // 25 *A.*: (se ridică, merge la ușă, so uită prin apertură, ușor surprinsă:) Ioana! — Anton Pann! P a n n : Nu face nimic! N-avem nimic de ascuns! Dă-i drumul să intre! Să vadă și ea cu cîte treburi mă zbat! Safta (deschide); *A., B.*: Pofitim! // 28 *A.*: Safta; *B.*: Coana Safta // 30 *A.*: Safta! îmi caut soțul!; *A., B.*: Safta!// 32 *A.*: Cu alte cuvinte; *A., B.*: Anton Pann.

140

1 *A.*: Safta; *B.*: Coana Safta // 2 *A.*: Ioana — ia loc; *A., B.*: Ioana // 8 *A.*: Aici, unde era să fiu? Ioana mea, crăiasă din tărîmuri de lumină!; *A., B.*: Mă bucur Ioana — că ai venit! //11-16 *A.*: prin toate circiurile din Schei. P a n n : La ceasul acesta? Ce urît e acest cuvînt cînd e rostit de gura ta!; *A., B.*: prin toate... P a n h (o întrepru, foarte calm):

Las' Ioano, — că rostesc eu cuvîntul! Tu să nu-l pronunți! M-ai căutat prin toate — circiumele din Schei! Prin circiume! //18 *A.*: E bine zis: la ceasul acesta! Căci altfel tot prin circiume te ții! Dacă e urît, de ce mă silești să-l rostesc?; *A., B.*: Dacă e urît cuvîntul, — de ce mă silești — să... // 21-24 *A.*: Nu exagera Ioano! Umblu și eu, recunosc. Dar cel puțin tot a doua noapte dorm acasă. *Ioana*: Auzi, coană Safta? *Pann*: Ioano, de ce nu vrei tu să înțelegi? Vin eu vreodată beat acasă? Eu nu beau, eu numai mă fac că beau. *Ioana*: Atunci — ce? Te-ncîntă mirosul și ceafa de pipă? *Pann*: Nu ți-am spus de atîtea ori? Tu — da, tu poți să rămii curată < departe), și așa și vreau, să treci ca un vis prin lumea asta! Dar noi — bărbații < noi? Nouă nu ne este dat să trecem neatînși prin tărîmuri! Tu, Ioano, tu poți să rămii ceea ce ești! Lumină! Numai lumină! Noi, bărbații însă, suntem ca oamenii de zăpadă. Oricît de curat, omul de zăpadă, cînd dă numai puțin soarele, se vede ce este, căci se ivește funinginea și mizeria! Și pe urmă, eu, Ioano, mai virtos eu — de unde să-mi adun < culeg) proverbele pentru Povestea Vorbii Ioano — dacă nu din circiume și de unde pot < și unde curg izvoarele)? Crezi < Sau îți închipui) că eu pot să scomesc < născocesc) mii de proverbe? Cam tot al doilea e inventat < născocit > scornit) de mine, cu toate că spun că sunt din lume adunate! Dar mai mult să nu poftescă nimeni, mai mult nu pot nici eu. Safta; Las' Ioano, are dreptate Anton Pann, dumneata ar trebui să fii mai înțelegătoare!; > t, *B.*: Ioano, eu nu te silesc! Dimpotrivă, totdeauna am cătat (*B.*: căutat) să te țin departe de toate astea < 4. • de funinginea asta care-n negrește, a lumii > de toate astea. *Ioana*: Nu vreau să te mai firăști nici tu prin funingine și zgură! *Pann*: > Ca un vis aș vrea să treci prin lumea asta. Tu, Ioana, tu poți să rămii ceea ce ești. Lumină, numai lumină! — Dar eu — ? — //26-28 *A.*: Nu știi, coană Safta, în ce societate proastă și cu ce derbedei stă la masă prin circiumele cele mai proaste și mai murdare, colțuri de dugheană!; *A., B.*- Dacă ai ști coană Safta — cu cine stă la masă Anton Pann — prin circiume și cu cine se ține de pozne prin iarmaroc și pe uliți.

140-141

30-2 *A.*: Greșești, Ioano, greșești cumplit. Nu există pentru un scriitor societate proastă. Sau pentru un scriitor, dacă tocmai vrei, societate proastă e numai așa-zisa societate bună! Că în societatea bună scriitorul nu află nimic de folos pentru el. Lîngă buțile cu vin < Lîngă doagele cu iz de pivniță) glîgîie și înțelepciunea < glîgîie poezia și snoavele). Și gura derbedeului este izvorul tuturor întâmplărilor < Și înțelepciunea își are cepul în gura derbedeului). Și mie mi s-a menit să fiu de față, pretutindeni! Eu trebuie să aud! Să-mi cadă < Chiar de mi-ar cădea) capul de oboesală, și să mi se uște < și mi s-ar usca ochii) de neodihnă, acolo în circiumă,

¹ Replica a (ost apoi ștearsă.

acolo unde aud și văd. Mie mi s-a menit, să fiu de față; *A., B.* - Pentru (*B.*: Ioano, vezi — aici greșești! Pentru) un poet nu există societate nepotrivită! Putem noi oare, noi, neadormiții, chinuiții, nerăsplătiții luminii (*A.*: noi bărbații > noi, neadormiții, chinuiții, nerăsplătiții luminii) să ne scutim de atingerile acestea cu tărîmurile < 4.: cu ulița, cu iarmarocul, cu circiumile și cu toate lucrurile > cu tărîmurile) cari ne strică pînă-n măduvă? Nici un cîntec și nici o înțelepciune n-ar ieși din strunele noastre, dacă am ocoli atingerile!

141

4-5 *A.*: Te ții de pozne cu zicale < pozne pe unde mergi și unde-ajungi!) prin piață < Prin iarmaroc), te amesteci ca o zicală, cu vînzătoarele de verdețuri, cu negustorii de pește și cașcaval; *A. rescriș*: Și pentru asta faci pe necoptul printre vînzătoarele de verdețuri și pe istețul printre negustorii de peșți și cașcaval! Te ții de pozne pe unde mergi și unde-ajungi! Numai printre zarafi umbli ca un ban prost!; *A., B.*: Cum zici tu — așa să fie! Cum crezi tu — așa e bine! Las' să ningă, să plouă, numai vreme rea să nu se facă! ¹ // 7 *A.*: o sută douăzeci de toamne; 4.: treizeci de ani egali cu o sută douăzeci de toamne > treizeci de ani; *B.*: treizeci de ani // 8 *A.*: eă; 4., *B.*: cum // 8 *A.*: socoata adineaori; *A., B.* adineaori socoteala // 0 *A.*: nimeni! Toți trași-împinșii, toți pierde-vară, bețivanii, și toată stricăciunea — sunt prietenii mei. Cui cu cui se scoate și zicală cu zicală. De-aceea poznele mele prin iarmaroc; *A., B.*: nimeni // II *A.*: ajuns, ca un nebun de curte, să fii; *A., B.*: ajuns! //13-14 *A.*: Și-o să ajung poate și mai rău, Ioano, ca un nebun de curte, dar nu de curte domnească! Eu sunt nebun de curte la casa coanei Safta!; *A., B.*: Asta-i încă puțin. Ara învederate sorți < / 1.: toate sorțile > vădite sorți) de-a ajunge și mai rău! //16-21 *A.*: Și < Mai rău anevoie, căci) faci și pe poetul, care cîntă pe toate fetele și nevestele! *Pann*: Dacă trăim în singurul oraș din lume unde fetele și nevestele nu acceptă decît scrisori în versuri! Pentru asta voi avea iertare și la judecata din urmă < la înviere), căci bărbații din cetatea asta se pricep la ritm ca brinzarii la poezie! *Ioana*: De ani de zile te tot lauzi cu cartea la care scrii. Uite eu nu mai cred; *A., B.*: De ani te tot lauzi... *Pann*: Nu mă descuraja și tu! Las' Ioano, nu rosti cuvîntul. (*B.*: Las' Ioano, nu mă descuraja și tu!) Am să-1 spun eu (*B.*: eu — cuvîntul). De ani mă tot laud cu cartea la care scriu — *Ioana*: Uite, eu nu mai cred! // 2 *A.*: Ai s-o vezi tu; *A., B.*: Și totuși, ai s-o vezi! //23 *A.*: Ioano, cartea aceea; *A., B.*: Ioano //24 *A.*: va curge înțelepciunea; 4., *B.*: înțelepciunea se toarce sin-

¹ Replica fusese a-lăugată la începutul celei următoare a lui Pann. Apoi a fost atribuită Ioanei.

gură // 25 A.: vă miroși a; A₂, B.- cu adieri de // 28 A.: nu ca banul prost care sunt eu, ci ca ; A₂, B : precum // 29 A.: în așteptare să schimbe-, A₂, B: schimbînd.

142

2-3 A.: Nu pot să-ți spun decît că mă mîhnești cumplit cu asemenea porunci <>dorinți>; A₂, B: Mă cutropești Ioano cu dulceța (A₂: Mă copleșești, Ioano), dar uite teancul cela pe masă! Mai (A₂: Tu nu vezi că mai) avem // 4 A.: dumneata; A₂, B.- mata // 4 A.- priceapă! Cine să descurce toată corespundeța ce-o vezi pe masa asta? <> corespundența?); B: priceapă! // 5-6 A: Safta (dă din cap <> întărește din cap, murmurînd ceva): Așa e... Cine?'; B: C o a n a Safta (întărește din cap) // 8 A.: Eu viața; A₂, B: Viața//10 A.: Să vin acasă iară ban în pungă? Nu răscolii; A₂, B: Nu răscolii//11-12 A.: amărăciunea; ea e singura apă ce mai curge prin matca mea; A₂, B: amărăciunea. Sălășluiesc între ispite și nevoi //14 A.: pentru fetița noastră că nu vă pot ține așa cum; A₂, B. • pentru Gabi (A₂: Gabi, raza noastră), că apa nu ne vine la matcă (A₂.- nu vine la matca noastră > nu ne vine la matcă), precum (A₂: cum) // 15-16 A: Cîteodată; B: Cîteodată numai, arar //16-17 A.: trag și eu jeraticul la oala mea, jeraticul se face cenușă! Sau poate că; A₂, B : trag jeraticul — rămîne cenușa! Cîteodată mă mîngîi cu gîndul că poate că <B: poate) //18 A : bine ; B : tare // 19 A : Oricum ar fi ; B.- Oricum // 20 A : gînd ; B: vuiet//20 A: amărît foarte; B: amărît // 24 A.: n-am; A₂, B: nu port // 27 A : cîte-o ; B : vreo // 27-28 A : asud sînge ; A₂, B : lăcrimez, cît o livadă în răcoarea serii // 30 A.: versul și cîntecul, aventura și proverbul; A₂, B: gluma și tristețea // 32-33 A.: Eu am fost făcut să mă aleg haiduc; A₂, B: Poate că de-acolo de unde se hotărâsc tablele sorții — mie mi s-a menit să devin haiduc // 34 A.: toate fetele; A₂, B.- fetele.

142-143

35-2 A.: Să mă-drăgească toți trandafirii răsăritului și eu să-mi bat joc de toate și să tai capete de bogătași și negustori! Dar Dumnezeu m-a ademenit cu tine, cu cîntecul și cu proverbul. Du-te Ioano acasă, că vin și eu pe urmă! Mai am unele treburi cu coana Safta!; A₂, B: Dar mi s-a ales altfel! Dumnezeu m-a ademenit cu tine și cu cîntecul! Și în loc să sting <A₂.- să tai > să succesc > să adorm; B: să adorm > să sting) sub paloș capete de bogătași și negustori (B : de negustori și bogătași), eu tai (A₂: rup > tai) numai capete de trandafiri.

' Beplica (nu și indicația) a fost apoi ștearsă.

143

• - 4 A.: Vezi; A₂, B: îl auzi//5 A.: Și eu iarăși; A₂, B: Și eu iarăși mă-ntorc, și iarăși // 6 A.: fugit; A₂, B : purces // 7 A: Branului! P a n n : Du-te numai acasă, că vin și eu. Io a n a : Iar rozele rupte de tine trec în nemurire! (iese.); B: Branului!//8 A: la ușă ca o ușoară bătaie; B: ca o ușoară bătaie la ușă //10 A : a bătut cineva; B : a bătut // 15 A : Gabi (o fetiță ca de cinci ani, intră.); B: (Intră Gabi, o fetiță ca de cinci ani.)//16-17 A omite; B: Scena V. Aceiași, Gabi.

144

15 A: dată vertical; B: dată//17 A: Gîdilici frumos / pe dăinuș > pe dăinuș; B: Pe dăinuș//21 A: cap și trage; B: cap // 24 A: calului rage > calului; B : calului // 28 A: P a n n (se ridică); B : P a n n // 29-30 A : Așa — dragele mele — acu > Deocamdată; B : Deocamdată // 30 A : acasă > înainte; B : înainte // 31 -4 : am pușintel de lucru aici > avem aici niște trebușoare; B: avem aici niște trebușoare.

145

12 A : o deschisese Ioana; B : Ioana o deschisese în așteptare // 13-14 A: Scena V. Pann, Safta; B: S c e n a V I. Coana Safta, Pann//16 A.: Ei, ce e de făcut pentru ziua de azi?; ^4₂, B: Ar fi timpul să ne apucăm de lucru — coană <A₂: ce zici coană > coană) Safta! // 17 A : Safta ; B : C o a n a Safta//18-19 A.: Cîteva nimicuri. Dar este și o chestiune foarte importantă <> și chestiunea care ar fi cea mai grabnică). E vorba despre fiul marelui negustor de pește Furnică, despre tînărul Napoleon Furnică; A₂, B : Așa mi se pare (A₂: Așa cred și eu după vizita suavelor arătări > Așa mi se pare) și mie! Să ne întoarcem la chestiunea foarte arăzătoare a tînărului Napoleon Furnică! (B: la alo noastre! > la chestiunea foarte arzătoare a fînărului — Napoleon Furnică! //21 A.: Nu poate să fie decît <> Da, desigur, pare) foarte arzătoare această chestiune a lui Napoleon... Furnică; A₂, B: E plin de ardoare Napoleon! Napoleon... Furnică!// 22 A.: acest nume; ^4₂, B: numele // 22 A.: Și tînărul vrea să-și scoată folosul din nume. A m ; A₂, B.- Am//24 A.: vrea; A₂, B.- dorește//24-25 A.: Napoleon Furnică; A₂: arzătorul Napoleon; B: arzătorul Napoleon? Vrea tînărul să-și scoată folosul din nume? // 25-26 A.: Și cine e — mai ales — ea? ; ^4₂, B : Și cine e frumoasa? // 27 A : S a f t a ; 5.- C o a n a S a f t a // 28-29 A.: El face frumosul preafrumoasei Pulcheria Stinghe și vrea niște stihuri cum nu s-au mai scris! ; A₂, B : Domnișoara Pulcheria (B : C a t i n c a) Stinghe! Tînărul (B : Arzătorul) nostru ar vrea niște versuri! // 31 A.: cum nu s-au mai scris! Pe cînd?; A₂, B: cu nestemate prinse-n aur!

. ' Beplica și indicația au fost apoi șterse.

1 *A*: Sa l'ta; *B*: Goana Safta // 4 *A*: fata; *A*, *B*; suava // 5 *A*: Safta; *B*: Coana Safta // 6 *A*: Chiar lingă; *A*, *B*: Lingă // 7 *A*: intri, în casa făcută în zidul cetății; *A*, *B*: cobori, cu intarea tăiată în zidul orașului // 10 *A*: Se face, coană Safta, dar plata înainte! Căci cu celalalte prea mă porți cu vorba; *A*, *B*; Se face, dar plata înainte // 11 *A*: Safta; *B*: Coana Safta // 12-14 *A*: Anton Pann, astăzi nu se poate! Dar de îndată ce-mi vor veni bani și îmi dai stihurile! > De unde să-ți dau, dacă n-am o para?; *A*, *B*: Cu tine anevoie o scot la capăt. De unde </1,- Astăzi de unde > De unde) plata, dacă poștașul e năvăș? Mă </[*A*: Dar mă > Mă] achit de îndată ce-mi vin bani și când mi-i da </[*A*: și de îndată ce-mi dai > și când mi-i da) versurile // 18 *A*: cunosc > văd; *A*, *B*: văd // 18 *A*: fata, sau cel puțin umbra ei, din depărtare; *B*: fata // 18 *A*: scriu <> îndrug) lucruri nepotrivite; *B*: îndrug nepotrivite // 18-19 *A*: Și pe tînăr, de asemeni, trebuie să-l știi; *A*, *B*: Și despre tînăr de asemeni < fi.- de asemenea) se cuvine să primesc (</[*A*: să primesc mai întâi > să primesc) oarecare vedere // 20 *A*: Safta; *B*: Coana Safta // 21 *A*: Astăzi n-am bani! N-ai văzut? N-au sosit!; *A*: îmi pare rău, astăzi n-am lețcaie la casă. N-ai văzut? Ne-au ocolit, că-i zi de marți!; *B*: îmi pare rău, astăzi n-am lețcaie // 23-24 *A*: Cum - n-ai? Nu-ți veniră tocmai adineaori? Să știi că nu-ți mai scriu nici un iamb, nici un picior de dactil; *A*, *B*: Pe degeaba (*A*: Dacă n-ai bani - Pe degeaba) nu-ți mai migălesc <*B*: mîzgălesc) nici un iamb, nici măcar un picior șchiop de hexamtru // 26 *A*: Safta; *A*, *B*: Coana Safta // 28-29 *A*: Aștept banii, și nu pentru stihurile astea pentru <> menite lui > menite iubitei lui) Napoleon Furnică! Ci și pentru ce-a fost; *A*, *B*: fi.- Este un gol în urmă, coană Safta, să-ți plătești datoria (*A*: să-ți achiți datoria, coană Safta > să-ți plătești datoria) [Pentru tot ce-a fost Avem trecut mare-mpreună. <*A*: mare-mpreună, coană Safta > mare-mpreună.) // 30 *A*: Safta; *A*, *B*: Coana Safta // 31 *A*: Cum pentru ce-a fost? Că-mi ești dumneata dator!; *A*, *B*: Ai pus mîna pe-un gol? Prinde-1 și ține-1 bine! în fața aceluși gol stai tu cu gura căscată? <> ține-1 bine! > Pann: Și să-mi fie de noroc! Hai? Safta: Să-ți fie! Dar după cite îmi amintesc și după toate socotelile debitorul ești tu!; *A*, *B*: fi Dar debitorul ești — tu!

2-8 *A*: Muieră-1 scoale și pe diavol dator! Safta: Fii diavol, poete pentru aștia <> pentru Pulcheria), înnebunind-o cu stihuri, și n-am să le scot dator!; *A*, *B*: Femeia zgîrcită-1 scoate. .. <fi.- scoate și pe...) Safta <fi: Coana Safta): Anton Pann (*A*: și pe Anton Pann) dator! Pann: Eu voiam să spun: pe dia voi <*B*: pe diavolul)! Safta <fi: Coana Safta)' Se potrivește și așa, dar m-a luat gura pe dinainte. // 10-12 *A*: Poli să mă

munești cît vrei, nu pun în mișcare nici o rimă știrbă! Safta: Atunci stricăm învoiala. îmi găsec alt ajutor. <> Dacă-i vorba așa, atunci stricăm învoiala. Nici nu mai discut. Mi-oi căuta alt ajutor.); *A*, *B*: fi: Dacă-i vorba așa <fi: de-așa) — stricăm învoiala. Safta <fi: Coana Safta): La asta mă gîndeam și eu! Mi-oi căuta alt ajutor! // 14 *A*: N-o să găsești în tot cuprinsul un prost ca Anton Pann și înzestrat cu daruri ea ale mele!; *A*, *B*: fi: N-o să-l culegi <fi: găsești) în tot cuprinsul! // 15 *A*: Safta; *A*, *B*: fi: Coana Safta // 17 *A*: Dumneata nu faci; *A*: Au lucrurile astea și altă față. Tu nu-mi faci; *A*, *B*: Tu nu-mi faci // 19 *A*: Și la ritmuri; *A*: Și ca să-ți-o spun deschis la ritmuri; *A*, *B*: Sunt eu de vină că te ivești </1, • că trebuie să te scot > că te alegi) dator? // 20 *A*: rețin; *A*, *B*: fi: scad // 21 *A*: creițari; *A*, *B*: fi: parale // 21-22 *A*: cinci creițari de fiecare poticneală a ritmului; *A*, *B*: cinci de fiecare poticneală // 24 *A*: Uite-o măi, că a găsit-o; *A*, *B*: fi: A găsit-o // 25 *A*: Safta; *B*: Coana Safta // 26-27 *A*: Da' ce? Sau dumneata crezi că astea-ți le spun ca să-ți găsec nod în papură? Dacă stihurile dumitale ar fi netede ca papura, nu m-aș îmbulzi asupra unui nevoiaș ca dumneata! Că am și eu biserică; *A*, *B*: fi: Uite c-am găsit-o. Altfel nu m-aș îmbulzi asupra unui nevoiaș // 28-31 *A*: Pann: De plec astăzi fără lețcaie <> fără de arginți > fără de galbeni sunători), am să te fac de minune chiar la biserica dumitale <> matala), la Sf. Nicolae! O să-ți croiesc niște versuri <> versete) de pomină, și am să-ți le cînt chiar din strană, cu antifioanele! Și pe urmă au să le cînte copiii după dumneata <> matala), din Schei și pînă-n capul celălalt al Timpului <> și pînă-n vale). N-ai să mai ieși din casă decît la înmormîntarea dumitale <> matala)! Și și atunci ai să-ți astupi urechile cu degetele dumitale dăruite cu noduri, pe cari ai vrea să le găsești acum în papura mea! Safta: Zi numai, zi mai departe, că-mi place ce-nchipuire ai! Mai învăț și eu cîte ceva pentru cînd mă cert cu vecinele! Pann: Muierii pornite pe cîștig îi vine dobîndă și din nimica toată! Așa ești dumneata! F^xploatezi și vrei <> Vrei) să tragi foloase și din înjurăturile ce-ți le spune omul în față! Safta: Am fost cu dumneata ca o mamă. Pann: îmi pui <> arzi) inima pe jeratic - și-i vinzi parfumul. Safta: Ți-aș arde-o zău, dac-aș fi mai tînără, că ai o inimă ca o floare! Pann: Baba crede că numai tinerețea îi lipsește. Dar asta o crede cu dreptate numai sfînta Vineri, care pe vremea grecilor era zeiță <> Pann: Sfînta Vineri își regretă tinerețele! Are de ce, căci pe vremea grecilor era zeiță!) Safta: Atunci și eu o cred cu dreptate, căci altădată mă asemănai cu sfînta Vineri <> Pann: Și astăzi Anton Pann ia ceaiul la ea. îți place ceaiul sfîntei Vineri?) Pann: îmi place ceaiul t Safta: Și ce cusururi îmi mai găsești?; *A*, *B*: fi: Pann: Și ce cusururi îmi mai găsești? Safta <fi: Coana Safta): Dar tu — mie?

Ulterior textul a fost anulat pînă aici.

3-7 *A*: I-ar citi! Sunt multe cusururile dumitale, coană Safta, multe. Așa de multe, că dac-aș fi țilhar m-aș sfii să-fi sucesc gîtul. Latră cîinii la dumneata, dar te cruță din sfială! Safta: Cînd latri dumneata îmi face plăcere! Pann: Femeile tinere se bucură cînd le spui cu sunt frumoase, dar să te ferească dumnezeu de babele cărora ie face haz cînd le spui cusururile. Astea nu se tem nici de judecata de apoi. Safta (rîde): Vezi că nu mă poți supăra! Așa ne-am învățat unul cu altul! Vreau să-mi însemn ce-ai spus pe urmă, că tare e bună. Să-mi caut creionul. (Se ridică, se duce o clipă într-o încăpere, după o perdea.); *A*, *B*: I-ar citi. Safta (calmă) (*B*: C o a n a S a f t a): Ne luăm noi — cînd de-a dreptul, cînd pe ocolite, cînd din țilcuri, cînd pe față — Dar vezi, că nu mă poți supăra! Într-atîta ne-am învățat unul cu altul//8—*sfîrșitul actului*, p. 150) *A*: Pann (în timpul acesta, privește la banii de pe masă, îi ia și-i bagă în buzunar.) S a f t a (vine la masă, scrie pe-o hîrtie): Să te ferească Dumnezeu de babeie cari rîd cînd le spui cusururile. Astea nu se tem nici de judecata de apoi. Pann: Ei, coană Safta, eu trebuie să plec. Ne-am spus de toate. Dacă dumneata nu vrei să dai, iacă ți-am dat eu! Safta (înduioșată): Cînd mai dai pe | sfînta Vineri, dragul maichii? Pann (se ridică): Mai degrabă decît crezi, coană Safta! Ca să-ți aduc stihurile, cu care Napoleon Furnică vrea să cucească pe preafumoasa Pulcheria! (Se duce pînă în ușa, deschide ușa) Și să știi... Safta: Nu-i așa că mi le-ai aduci? Pann: Le-aduc, coană Safta, că mi-am luat avansul de pe masă! Safta: Ce? Ai luat banii? Pann: I-am luat! (Trage repede ușa după el.) S a f t a (singură): Ce să-i faci? Se-nmoaie cîteodată și inima sfîntei Vineri! Banii i-am lăsat într-adins! Și copilul (> băiatul) credea că mi i-a luat într-adevăr! ¹// 9 *A*: spui că n-ai; *A*, *B*: oftezi că//9-10 *A*: să zicem că este; *A*, *B*: să încuviințăm că ar fi </?; este > ar fi> //10-11 *A*: nu cred. Dar dacă; *A*, *B*.- nu mă înduplec. Haide să nu ne mai tocmim. Dacă //14 *A*: Și are; *A*, *B*.- Are //14 *A*: fetița; *A*, *B*: Gabi//18 *A*: Ți-ai găsit-o, chiar oala cu floare; *A*, *B*: Ai nimerit-o — chiar floarea // 23 *A*: Mă superi. Nu se poate Nu înțelegi?; *A* 3, *B*: Te repezi degeaba! Nu se poate! Te-ai aburit la minte?// 29-30 *A*: atîta dar vreau și eu să-i fac Ioanei; *A*, *B*: vreau să-i fac și eu un dar Ioanei, nu e chiar ziua ei, dar ai văzut! // 32 *A*: înțelege și tu odată! Dacă zic nu, înseamnă nu!; *A*, *B*: Nu înțelegi? Cuvîntul e cuvînt!

¹ *Blaga a șters această versiune a finalului de act și a scris, pe versoul filei precedente și pe al acesteia, o altă versiune (A) pe care a făcut apoi modificări (A). Dau în continuare variantele acestor versiuni în raport cu textul definitiv (p. 148—150).*

2-3 *A*: (fuge împrejurul mesii); *A*, *B*: (fuge împrejurul mesii (*B* mesei)): Și vorba e vînt.//8 *A*: vrea să meargă; *A*, *B*: o ia //11 *A*, se sparge, fiecare rămîne cu cîte un hîrb > se sparge; *B*: se sparge //11 *A*: pămîntul cu floarea cade pe podele, dar; *A*, *B*: pămîntul (*B*: pămîntul cu floarea > pămîntul) din oală cade cu floarea (*A*: floarea pe podele) //12 *A*: se rostogolesc o mulțime; *A*, *B*: cade puzderie //13 *A*,.- cad; *A*, *B*: se rostogolesc //17-18 *A*: Va să zică în fundul oalei, sub pămîntul cu floare îți țineai < ascundeai) comoara! Ții la casă atîta aur? Păzitor — nici un balaur?; *A*: Neașteptată < Ce) minune! Nevisată < Ce) arătare! Vasăzică în fundul oalei îți ascundeai comoara! Sub pămînt, sub floare?; *B*: Va să zică în fundul oalei îți ascundeai comoara! Sub pămînt, sub floare! // 23-27 *A*: Dumnezeule, ce noroc; *A*, *B*: Sfinte arhanghele, m-am dus și eu într-un noroc o dală (*B*: o dată într-un noroc —) și-am nimerit. (*B*: nimerit! Ei — ei, acu-i, acu! Te-am dibuit (nimerit > dibuit) unde nu te știa nici pămîntul, Coană Safta!)// 28 *A*: (fuge, spre ușa, deschide, se-ntoarce în ușa întredeschisă); *B*: (dă să plece).

3 *A*: Doi galbeni avans, coană Safta; *A*, *B*: Ei — ei, acu-i acu! Te-am nimerit unde nu te știa nici pămîntul, coană Safta, dar eu sunt cinstit, coană Safta < cinstit). Ți-arăt ce-am cules! Doi galbeni — avans; *B*: Dar sunt cinstit, ți-arăt ce-am cules! Doi galbeni — avans! // 4-5 *A*: Să trăiască Napoleon Furnică; *A*, *B*: Să ne trăiască ardoarea lui Napoleon//6 *A*: Trage; *B*: Iese, trage // 9-10 *A*: Țăsta-i haiduc, nu poet; *A*, *B*.- Țăsta-i< poet — nu i-aș mai spune pe nume! Poet — de drumul mare! // 11-12 *A*, omite; *A*, *B*: (se-nduioșează (*A*: stă puțin, se-nduioșează)): Dragul, maichii!

2 *A*: Tabloul III > Tabloul I; *B*: Tabloul I // 3 *A*: de cetate; *B*: medievale // 5 *A*: luminează. Alee, copaci; *B*.- luminează miop printre copaci, pe alee // 7 *A*, *A*: Pann (singur), apoi un trecător (*A*: apoi Paznicul); *B*: Pann, pe urmă Paznicul de noapte//9 *A*: (se plimbă pe sub copaci, fluieră ușor o melodie, se oprește lingă felinar și privește): Făpturi de noapte sau făpturi de zi? Să mi-o spună, să mi-o spună — cine-ar ști? Fluturii cînd se iubesc toți frag spre lumină < spre lumină toți se trag), oamenii spre întuneric < numai oamenii s-ascund în întuneric drag cu drag). Atunci de ce numim fluturii făpturi de noapte, și oamenii făpturi de zi?; *A*, *B*: se plimbă (*B*: plimbă singur) pe sub copaci, fluieră ușor o melodie//10 *A*: la un turn; *B*: dintr-un turn//11 *A*: (numără:) Opt; *B*: Opt //12 *A*: păzitorului; *A*, *B*: paznicului// 13-16 *A*: eș

hat elf geschlagen!; B.- Hort ihr Leut' und lasst euch sagen / die Uhr hat elf geschlagen! / Bewahrt das Feuer und das Licht — / damit kein Unglück nicht geschieht... //17 A: (s-apropie cu pași rari și grei); B: (s-apropie Paznicul, cu pași grei, misterios târîți) //19 A: S-apropie paznicul, cu pași grei, ca să aibă timp răufăcătorii să fugă. Trebuie să fie tîrziu; A: Vine paznicul, tîrîndu-și pașii, cu veacurile-n spate! De la Poarta Cetății în jos, totul e bătrîn. De la Poartă-n sus — totul e tînăr! > Vine paznicul, tîrîndu-și pașii; B: Vine paznicul // 25 A: : mnmim; A, B :- român.

152

2 A: Român; B:- Komân, firește // 3-4 A,- aș vrea să fiu privighetoarea; A, B: sunt gata să-mi trădez neamul și să mă prefac (A,- schimb > prefac) în, privighetoare // 6-24 A,- Paznicul: Așteptați pe cineva? Pann: Aștept ceasul cîntecului¹. Pann: Bună seara. Iertați! Nu mi-ați putea spune unde locuiește familia Stinghe? Trecătorul: Uite, chiar-acolo. Pann: Mulțumesc! Trecătorul: Pentru puțin. (Dispare în stînga)² Paznicul: înțeleg. Voiți să dați o serenadă? Pann: Numai din ochi și din gene! Paznicul (rîde): Mă faci să mă minunez <> (rîde): înțeleg, înțeleg). (Ridică felinarul.) Doar nu vei fi chiar dumneata, jupîne Anton Pann? Pann: Uite-așa, n-am nimic de-ascuns! Dar cum se face, paznice, că mă cunoști? Paznicul: Eu? Cum nu mi-aș cunoaște mușteriii! Eu știu și cum le umblă ceasul, și mai știu bunăoară că la Povestea Vorbii dumneavoastră mergeți cu fes, iar la Spitalul Amоруlui fără; A, B: Paznicul (ridică un moment felinarul {B:- felinarul, pe care-l poartă în mînă}): Cînti, jupîne Anton Pann, cînti — nu te-ncurci! Pann: Din copilărie m-am trezit suflînd... Dar cum se face că mă cunoști? Paznicul: Cum nu mi-aș cunoaște (A: cunoaște eu) —, chiar și pe-ntuneric — mușteriii. Eu știu (B: Știu eu — și cum le bate inima, și cum le ticăie ceasul! Pann: Iertați — Ați fi așa de bun să-mi arătați </B:- Mi-arăți> în care casă locuiește familia Stinghe? Paznicul: Vezi colo-n (A:- Să vă îndrum! Vedeți acolo-n> întuneric? Casa din zidul cetății... </A: întuneric casa ce vrea să scape din«zid? <> casa din zidul cetății?» Pann: Mulțumesc. Paznicul: Vrei să dai o serenadă? Fără chitară, fără alăută? Pann: Cu oarecare-nconjur, ne-ntîlnim. Chiar serenadă n-am să dau, dar caut să născocesc un (A: dar mă mișc prin preajma unui > dar caut să născocesc un) cîntec. Ascultă Hans — // 28-29 A,- Cum, nu ești sas și nu ești Hans? Paznicul: Eu sunt paznicul Fritz. Pann: Păi — Hans e nume!? Și eu credeam că Hans înseamnă sas pe limba — Paznicul: Apoi — că

¹ în locul acestor două replici Blaga a mutat textul unei mici scene aflate chiar la începutul actului, după monologul inițial, scenă în care apărea încă un personaj, „un trecător”. ² La mutarea textului, ultima replică și indicația au fost șterse.

nu-i așa... (Rîde.) P a n n: Dar de ce strigi noaptea, cum strigași adineaori? Ca să fugă hoții?; A,, B: Mare minune — un neamț care nu e Hans! M-ai putea lămuri puțin — cum și {A: Mi-ai putea spune > M-ai putea lămuri puțin cum și) de ce ai strigat adineaori? // 31-33 A,- Desigur. Iii, chiar așa. .. și printîpal să fughe haiducii. N-ai auzit? Primit știre că haiducul Groza tăiat astăzi drum la negustorii sas, la marc negustor, chiar la Timișul de sus către Predeal! Și furat tot! Nime nu de de urma lui Groza! Furat mulți galbeni și postavuri; A, B: Ca să fugă tâlharii! Haiducul Groza a tăiat ieri noapte drumul unui negustor — chiar la Timișul de sus către Predeal! </A: Predeal! L-a despoiat!).

153

2 A: Cînd o veni odată la; A, B: Cînd o trece odată Groza prin // 3 Ai: Fritz! Că-i mare pacoste pe țară! Haiducul Groza! Vreo săsoaică n-a dus cu el sub poale de munte?; A, B: Hans! //5-9 A: Eu, dacă aș pune mîna pe el, aș cere juzilor să-l spînzure pe fereastra ălui turn de pe dealul de colo, să-l vadă <> să fie > să bage spaimă; A, B: Eu nu mă potolesc pînă cînd nu-i voi da de urmă <£.- N-am să mă potolesc), și de-oi pune mîna pe el, cer juzilor să-l spînzure pe fereastra acelu turn în ruină pe dealul din față! La ceasul acesta gîdele dă tîrcoale gorganului cu căpăținile, foarte doritor de a mai vedea o dată pe cei ce-au ispășit! //11 A: Dar la ceasul acesta nu se vede nici Groza, nici dealul > Norocul lui Groza însă că la ceasul acesta nu se vede. Oricum <> Totuși găsesc că) ești prea crunt; A, B: Ești prea crunt //15 A: Nu-i creștinește ce face! Ia; A, B: Ia //16 A: în Biblie > într-o anume carte; A, B: în evanghelie // 20 A: totdeauna > cîteodată // B :- cîteodată// 21 A: spun; A, B: și-ngîn//21 A: bine celui ce o spune; A, B:- bine // 25-26 A,- ce citește Biblia; A, B: mai citește din an în paști prin cartea de care-aipomenit // 32 A,- Groza! Groza!; A, B: Groza!

154

2 A: Și se ascunde Groza sub feluri de înfățișări! Am auzit că într-o noapte Groza a umblat toată noaptea aici; A, B:- Nu m-aș mira să vină într-o noapte la plimbare {A: să-i vină aminte într-o noapte să se plimbe > să vină într-o noapte la plimbare})//3 A: așa; A, B: taman//4 A: striga așa cum ai strigat; A, B:- să strige așa cum făceai // 4-5 A,- Cum ai strigat?; A, B:- Cum ai cîntat? Mai zi o dată — că-mi plăcu! // 7-8 A: ... es hat elfe geschlagen!; B • Hort ihr Leut' und lasst euch sagen / es hat elfe <> die Uhr hat elf) geschlagen! //11-12 A: Chiar așa! Și-o fi aflat el multe Groza despre curțile sașilor în noaptea aceea! Și pandurii îl căutau pe la <> hăt la) Timiș!; A, B: Ar afla {A: Chiar așa! Ar afla) el multe, Groza... și foarte trebuincioase, despre curțile astea zăvorite. (B: zăvorite cu lacăte de șapte sute de ani!) //14 A: ce-o mai fi? Atîta

groază!; <4, **B:** câtă spaima împrăştie! //18-19 **A:** Să nu mai treci pe la ceasul acesta prin preajma Bisericii Negre, c-am auzit; **A,** **B:** Paznice (**A:** Oricum, paznice > Paznice) Hans, ți-aș da îndemn să nu mai treci pe la Biserica Neagră //19 **A:** Groza doarme; **A:** își așterne; **B:** și-așterne // 20-21 **A,** in podul bisericii. Căci vezi bine!; **A,** **B:** în pod. Și pentru un pui de somn bine face! //21 **A,**- tocmai acolo în; **A,** **B:** chiar prin'//22 **A:** zice-se că s-ar fi; **B:** - s-ar fi//23 ^: ziua întreagă s-a uitat; **A,** **B:** se uita//25 ^.- iarmaroc; **A,** **B:** tîrg cu mare forfotă, //27 **A:** Herr-gott, ce îndrăzneală!; **A,** **B:** Ce îndrăzneală! //27 **A:** v-a văzut și pe dumneavoastră; **A,** **B:** te-a văzut și pe dumneata // 31 **A:** Are închipuirea mai iute decît pandurii haiducul și vedere în toate!; **A:** Haiducul avea pesemne de-acolo vedere largă în toate; **B:** De-acolo avea < Avea) pesemne haiducul vedere largă în toate // 33 **A:** Noapte bună, mă duc; **B:** Mă duc//119 **A:** haiducul Groza; **A,** **B:** Groza.

155

2 **A:** Și ce-ar fi < Și ce-ai zice, Hans,) dacă aș fi eu haiducul Groza < haiducul cu pricina); **A,** **B:** Păzea că multe nu lipsesc! (**A:** lipsesc bă cad la bănuială!) // 3 **A:** Paznicul (rîde); **B:** Paznieul // 4 **A:** Noroc cu felinarul! **He-he-he!**; 4a» **B:** He-hc-he! //5 **A:** în dreapta; **B:** spre stînga // 6 **A:** S c e n a III; **B:** S r . e n a II // 9 ! . • fluierînd ușor o melodie; **B:** pe loc, ca-n așteptare//19 **A:** (vine din dreapta): Ce faci aici Toni?; **A,** **B:** (vine din dreapta).

155-156

14-18 **A:** Ioana: Te-am căutat prin circume > Am plecat în căutarea ta la ora asta < ceasul ăsta) fără ți-penie de om pe uliți! Pann: N-am mai fost la circiumă de-un veac! Adică tocmai de la ora cinci după-amiază. Ioana: Ce făceai aici? Pann: Stăm de vorbă cu paznicul Fritz despre haiducul Groza! Pe urmă începui să fluier a pagubă ca negustorul sas pe care haiducul Groza l-a tâlhărit în astă seară la Timișul de sus! Ioana: Numai atât? Pann: Ba nu! Mai este ceva, că și eu sunt de slujbă, ca paznicul. Cu deosebire că el face ocolul cetății, iar eu bat pietrele numai aici prin preajma Porții. Ioana: Ți-e capul la Pulcheria? Pann: Chiar așa. La Pulcheria, pocare nici măcar n-o cunosc. Dacă auzi un tropot de copite, să nu crezi că vine un călăreț; e inima mea! Ioana: Vino acasă! Pann: Am făgăduit stihurile, Ioano, — de ce nu vrei să înțelegi și tu unele îndatoriri ale mele? Al meu e jocul și osteneala; al tău — cîștigul! < Ioano, — de ce nu-mi lași jocul și osteneala?); **A,** **B:** Ioana (liniștită): Cînd ai închis ușa în urma ta — am plecat și eu. Am plecat (**B:** Și m-am ținut) tot pe urmele tale, la ceasul ăsta fără ți-penie de om pe uliți! Pann (calm):

Indicația lipsește în A,

Te ții prin beznă, Ioano, — după păcatele mele... și (**A:** Ioano și > și) tremuri toată! Ioana: Tremur, Anton Pann, și pătinesc (**A:** ard > pătinesc) — că nu mai înțeleg cum mă țin laolaltă. Și inima mi s-a făcut mică de tot, că nu știu — ce ai să-mi spui —. Eu ridic cuvîntul și eu sunt aceea (**B:** cea) care mă — tem !între noi doi, care-i (**A:** cine este > care este) cel ce face judecată și care-i cel ce așteaptă osînda? Pann: Ți spun — tot (**B:** fot, tot) ce poștești (**A:** dorești > poștești)! Ioana: Și faci tot (**B:** tot, tot) ce doresc? Pann: Așa-mi (**A:** Fac. Așa-mi > Așa-mi) este dat, Ioano, Ioana: Și nu-mi tănuiești (**A:** ascunzi > tănuiești) nimic? Pann: Ți-am (**A:** Ioano, ți-am > Ți-am) tănuit (**A:** ascuns > tănuit) vreodată ceva? Ioana: Tremur toată și ard! Ia-mă în brațe, Anton Pann, du-mă acasă — și vino și tu! Pann: Ce vorbe sunt astea, Ioano? — du-mă acasă și vino și tu — Ioana: Da, să mă iei în brațe, să mă duci acasă și să vii și tu. Dar să vii cu adevărat! Pann: Și dacă pentru astăzi mi-am făgăduit cuiva — focul și jocul — ce ne facem? // 23-29 **A:** E nebunie ce faci! închipuie-ți că aș fi pictor. . . M-ai opri atunci să văd < primesc) în atelierul meu alte femei? Ce-ai zice să mă vezi holbîndu-mă la femei goale întinse pe canapea în fața mea < Ce-ai zice atunci)? M-ai opri oare să-mi văd de < Mi-ai pune opreliște la) arta mea, numai fiindcă ești geloasă? Vezi, pentru ca să fac stihuri, eu nu sunt nevoit să mă-nîncînt de frumusețile goale. Ajunge să le văd din depărtare, și să mă iau după ele, pe străzi și pe unde se poate. < geloasă? Mi-ai lua dreptul de-a mă încînta de frumusețile lumii?); **A,** **B:** Este, Ioano, recunosc. Este în mine și altceva, este oarecare nebunie și-un vuiet care cere ceva, un pic de zăre și-un strop de îngăduință — să nu mi se numere pașii, să nu mi se măsoare drumurile, să nu mi se cîntărească cuvintele (**A:** oarecare foc,, care cere aer. Ptămîne totuși o nebunie să te ții tot pe urmele mele! Pri-vește lucrurile cu mai multă liniște! Haide să ne închipuim bunăoară > oarecare nebunie, care cere ceva, un pic de zăre largă < zăre), un pic de îngăduință — să nu mi se numere pașii, să nu mi se măsoare drumurile, să, nu mi se cîntărească fiecare cuvînt). — Este în mine o nebunie care vrea să se cheltuie (**A:** cheltuie după bunul ei plac > chelluie), și-o (**A:** O) căldură care crește cînd se dăruie (**A:** vrea să se dăruiască > crește cînd se dăruie), care se stinge cînd vrei s-o aduni!

156-157

31-2 **A:** Dacă n-ar fi fetița, de cînd aș fi plecat < Nu ți-aș lua nici un drept, dar aș pleca) de la tine! Mi-am legat capul într-un ceas rău de-un ușuratic!; **A,** **B:** Anton Pann, tu știi, — față de tine, — mie mi se taie puterile și glasul Și nu mai pot nimic. Și totuși aș putea și eu ceva (**A:** Anton Pann, eu nu-ți pot < cine ți-ar putea) lua dreptul de a te irosi, după bunul tău plac? Dar — pot și eu ceva. > Anton Pann, tu știi — față

de tine eu nu pot nimic. Și totuși aș putea și eu ceva). Aș putea bunăoară să — plec — Atunci nimenea n-ar mai sta în pragul tău — să măsoare, să numere — să cîntărească —

157

4-8. *A.* Ioano, iarăși — aceleași vorbe, de nenumărate ori, cari trec dincolo de orice măsură! Bine! Sunt ușuratic că mă gîndesc la pînea de toate zilele! Ce era să încep? Îmi spui tu — dă-mi un sfat! Meseria și-o alege fiecare potrivit darurilor < focului și darurilor) ce le are! Eu atîta știu < Eu la atîta mă pricep), atîta fac! Va veni și ceasul cînd voi scăpa de slujba asta la coana Safta < la care m-am înhămat)! Crezi că mie-mi place? < place jugul ăsta la coana Safta?) Dar n-am încotro. Deocamdată n-am altceva mai bun. Putem < Am putea) oare să trăim numai din prescurile de la Si*. Nicolae? E încă un noroc că știu să cînt din mai multe strune, nu numai pe-a bisericii!; *A., B.* Ioano, — iarăși pragul cu amenințările și cu vorb-3 *A.* vorbele astea — vorbe) dincolo de orice măsură! Bine, sunt așa cum mă știi, dar ce ne rămîne? Îmi spui tu ceva, îmi dai tu vreun sfat? Cînd te ridici în prag — de ce nu vrei să cuprinzi cu privirea și toată starea în care ne găsim și de care mi-e silă să mai vorbesc? // 10-18 *A.* Și cînd < dacă) ai scăpa de slujba de la coana Safta, îmi promiți că nu te mai ții < Safta, nu te-ai mii ține) pe uliți după Pulcherii și alt? frumseți < după frumusețile lumii)?; *A., B.* Știu ce vrei să-mi spui (*B.* Da, așa e). — Năcazurile, neajunsurile, bucata (*A.* bucăfura > bucata) de pine pentru noi și pentru Gabi. Toate astea încerc și eu — te rog să mă crezi — toate astea încerc și eu să le adun în mine și să țin cu ele cumpănă suferințelor multe (*A.* la toate celelalte suferinți > suferințelor multe), cari nu mă privesc decît pe mine! Anton Pann, nu trece ușor peste tremurul și tulburarea mea! Spune-mi (*B.* Spune-mi — spune-mi) — vreau să știu — să ne închipuim că < *A.* însă că > că) am scăpa cumva (*A.* într-un fol > cumva) de starea în care ne găsim. — Ți-ai mai făgădui și-atunci altor ființe — sufletul < [*A.* focul > sufletul) și jocul? // 20-23 *A.* dacă ți-aș spune că așa cred, tot așa cum te-aș minți dacă ți-aș spune că sufletul meu nu mai este al tău; *A., B.* spunîndu-ți că nu! Eu nu te-am obișnuit să-mi primești cuvintele cu îndoială. Îngăduie-mi, Ioano, să-mi port inima cel puțin față de tine < [*B.* să-mi port cel puțin față de tine — inima — > ca un pahar prin care vezi! // 24-25 *Ai.* înțelege, Ioano, că eu am nevoie de oarecare libertate < mișcare liberă > mișcare), altfel se stinge focul < ceva) în mine! Și ce folos ai avea tu de-o vatră cu focul stins?; *A., B.* Arde jeraticul în pahar, Ioano, nu-l stinge! // 27 *A.* vatră aprinsă! Rostul tău ar fi să stai în inima casei; *A., B.* vatra mea aprinsă // 28 *A.* acasă > în inima casei; *A., B.* la mine.

328

157-158

29-4 *A.* la cale într-un fel cu sărăcia, iar tu ai putea ziua întregă să stai la masă și să scrii. Pann: Crezi; *A., B.* la liman într-un chip ... Pann: Cu sărăcia? Ioana (întărește din cap). Pann: Cu sărăcia — da. Dar crezi.

158

4-S *A.* stihurile se scriu ca niște bucăți din abecedar? Stai la masă și scrii! Mie nu-mi umblă închipuirea la masa de scris! Eu trebuie să mă ciocnesc de oameni, de locuri; *A., B.* că acel (< *A.* : că stihurile se pot scrie numai așa? > că marele > că acel) cîntec spre care mă-ndrum poate să-nceapă așa, stînd la masă? între gratii — aripile sunt chiar și pentru păsări o povară! între patru pereți focul < [*A.* mie nu-mi umblă închipuirea > focul) n-are vînt'. Eu trebuie să mă ciocnesc de oameni, de lucruri, să-nfrunt valul și-nfîmplarea! // 10 *A.* de lăutari, de rochii... Ființa mea nu-ți mai spune nimic? Ai încetat chiar de tot să mă iubești?; *A., B.* Și toată ființa asta din fața ta — nu-ți mai spune nimic? // 13-15 *A.* Ființa mea — ce-mi mai spune? Și am încetat oare a mă iubi pe mine însumi? Te iubesc, Ioana. Dar cît de nepotrivit este acest cuvînt. Noi suntem — ; *A., B.* Te iubesc, Ioano. Simți cît de năîng și de gol sună acest cuvînt? Nu te supăra, viața mea! în fața oricărei alte femei mi s-ar părea un cuvînt mare acest cuvînt: te iubesc. în fața ta — mi se pare gol. Năîng, stîns și gol // 17 *A.* E un cuvînt mare acesta — te iubesc? Nu știu, dar e nepotrivit cînd vrei să spui cu el ceea ce ai vrea; *A., B.* Tu ești izvorul, aerul, lumina. Cum mai aștepti să te iubesc? // 23 *A.* Vino acasă, că fetița a rămas < doarme) singură; *A., B.* Vino acasă // 25 *A.* că vin și eu. Trebuie să mă aștept puțin. Altfel am stat degeaba pînă acum. Așteaptă-mă acasă, așa cum știi tu; *A., B.* — că te-ajung // 27 *A.* Tu, ființa mea, una cu mine; *A., B.* Tu — // 30-32 *A.* (pleacă); *A., B.* Intră încet, cînd sosești, că fetița doarme. Să nu se trezească. (Fuge)

159

1-2 *A.* : Scena IV; *B.* : Scena III. Pann, apoi Domnișoara Catinca Stinghe și Napoleon Furnică II & *A.* (singur. Se plimbă. Fluieră iarăși o melodie); *B.* (se plimbă) // 5-6 *A.* : vin din dreapta, încet, Napoleon Furnică și d-soara Pulcheria Stinghe. Pulcheria (în continuarea conversației cu Napoleon Furnică); *B.* : D - r a C a t i n c a (ivindu-se din dreapta, cu Napoleon Furnică) // 7-9 *A.* : pe-aici prin bezna de sub Poarta Cetății — mi-e totdeauna frică; *A., B.* : pe-aici pe sub Poarta Cetății e o beznă — și mi-e o frică! Nici nu îndrăznesc să privesc înapoi — parcă m-ar prinde cineva din urmă — (*A.* : spate > urmă) // 11 *A.* : nu trebuie să-ți fie teamă; *A., B.*

In B ordinea ultimelor două propoziții va fi inversată.

329

ar trebui să te simți mai ocrotită // 12 *A*: Pulcheria; *B*: Catinca // 13 *A*: Da, desigur, dar se îritimplă atâtea. de cîtva timp, și nu mai e nici o siguranță, nici măcar în cetate. Prin Schei bunăoară n-aș îndrăzni să mai ies seara (Ajung în dreptul lui Pann.); *A*, *B*: Un necunoscut sub felinar — așteaptă pe cineva? (Ajung în dreptul lui Pann') // 16-19 *A*: Do mult aștept această întîlnire. > Ce ochi, ce vrajă, și ce mers! / Luceferi calzi în univers / își taie drumul și se miră. < și ce mers! / îmi tace inima, se miră. / Ca două rime într-un vers / Făpturile ni so-ntîlniră ; *A*, *B*: Ce întâmplare \ Ce grațioasă (*A*: mare > grațioasă) întâmplare — pe-o simplă neașteptată cărare! Ca două rime într-un vers — făpturile ni se-ntîlniră. Ce ochi, ce vrajă și ce mers! îmi tace inima, se miră // 20 *A*: Pulcheria; *B*: Catinca // 21 *A*: (îl privesc cu mirare < nedumeriți), întrebători); *B*: (trec nedumeriți spre stînga) // 22-23 *A*: Pann: Nu mă privi *cu* atîta mirare; *A*, *B*: Pulcheria (*B*: Catinca): Parc-ar vorbi (*A*: Vorbește > Parc-ar vorbi) în stihuri, dar ce vrea? // 25 *A*: în fărîna > sub frunze; *B*: sub frunze // 27-28 *A*: (Cei doi trec); *B*: Catinca și Furnică (au trecut spre stingă) // 30 *A*: Trebuie să fi ieșit dintr-o circumă; *A*, *B*: Cam aiurit și transportat! // 31 *A*: Pulcheria; *B*: Calinea // 32 *A*: Așa părea! Vorbea în stihuri!; *A*, *B*: într-adevăr, așa părea! // 34 *A*: Beția mi-a venit numai din ochii tăi; *A*, *B*: Cam transportat și aiurit — o rază albă m-a rănit!

160

2 *A*: Ascultă domnule! Aș vrea să-fi* spun ceva, cînd mă întorc!; *A*, *B*: Am să mă-ntorc — mi-aștepti răspunsul? // 4 *A*: Ce fericit aș fi în locul dumitale; *A*, *B*: Tu ești alesul, tu ești unsul // 5-6 *A*: Furnică (cătore Pulcheria): Am să-i dau replica de-ndată ce mă-ntorc! Pulcheria: Tot în stihuri? (Se depărtează în întuneric, se opresc în poarta < ușa) casei cu turnulețe); *B*: Catinca și Furnică (s-au depărtat, se opresc în întuneric în ușa casei cu turnulețe; // 8 *A*: (îi observă de la distanță); *B*: (pentru sine) // 9-11 *A*: Ea îi dă cheia! E-nt-adevăr frumoasă Pulcheria — și cu nasul In vini! Părul întunecat. De-aș putea să știu numai ce ochi are! Asta os-o aflu eu de la dumnealui Furnică, de îndată ce se-ntoarce; *A*, *B*: După cuvîntul sfintei Vineri — are iambi în copase — frumoasa Catinca. (*A*: Pulcheria! Și nasul săltat în vînt!) Dar ochii? De-aș putea numai culoarea să le-o aflu! // 12-15 *A*: Furnică (în întuneric sărută mîna domnișoarei, care intră în casă, el se întoarce pe alee. ajunge în dreptul lui Anton Pann); *B*: Catinca (s-a despărțit de Furnică: intră în casă) Furnică (se-ntoarce, ajunge în dreptul lui Anton Pann) // 18 *A*: Dorești s-o dai în versuri; *A*, *B*: Eu o doresc rimată // 20 *A*: îndrăznești; *A*, *B*: •

¹ Indicația lipsește în *B*.

² Aceste două replici an fost apoi șlerrr.

îndrăzniși // 26 *A*: După cuvînt nu par, dar este-așa. De altfel pentru; *A*, *B*: Pentru // 28 *A*: De astă dată însă; *A*, *B*: Te-ai înșelat, căci // 30 *A*: să știu; *A*, *B*: a ști.

161

2-11 *A*: Cuvîntul dumitale începe a fi mai mult decît îndrăzneț! Ce așteptai aci? Ce gînduri urmărești? Pann: Gînduri? Eu urmăresc ființe! Furnică: Atunci te lovești de mine! Pann: Te ofensează un stih, o strofă? Furnică: Cum se face că arunci cuvinte în obraz unor făpturi necunoscute? Pann: Nu sunt dator vreo < Dator nu sunt cu nici o) lămurire! Dar dacă ții — și nu de teamă — uite-așa! Află că în Spania nu e-ndrăzneală, ci o datorie pentru orice bărbat cu fantezie, să spună un cuvînt frumos, un vers, o strofă, cînd vede pe stradă o femeie, fată sau nevestă, ce merită în adevăr un vers. Furnică: Și dacă femeia e-nsoțită de-un bărbat? Pann: Atunci mai vîrtos, chiar soțul ei de-ar fi! Și știi stimate domn, ce se cuvine bărbatului să facă în asemenea împrejurare! Furnică: Să tragă obraznicului o palmă. Pann: Așa gîndesc tîmpiții < Așa se gîndește doar sub Tîmpa. Nu, domnule, să-ți spun. Spaniolul, care trece pe stradă, c-o femeie, și se-ntîmplă ca un necunoscut, trecînd să spună o strofă, de obicei improvizată, ca o laudă a frumuseții, — își ridică pălăria și spune necunoscutului: Mulțumesc! Furnică: O fi! Dar noi — noi nu trăim în Spania! Pann: Păcat! Și eu o știu prea bine! < Păcat! Nu e așa?) Furnică: Atunci cum < Cum) îndrăzniși? Pann: Nu mă gîndeam deloc să mut Castilia în Țara Bîrsei < în țara noastră!) Făceam doar exerciții de poet — în orașul amatoarelor de stihuri!; *A*, *B*: încrucișezi, se pare, bine — spada! Pann: Nu (*B*: O, nu), deloc. Evit balada! Furnică: îmi ești dator o lămurire — totuși — Pann: O lămurire — ? Dacă ții——Făceam, așa, un joc de stihuri — pentru mine, pentru Nimeni, sau, dacă vrei —, pentru aști fluturi mii din preajma felinarelor (*A*: felinarelor în orele tîrzii) felinarelor! Le vezi — ființele de noapte — îmbătate de luminile tîrzii?! // 15-18 *A*: Mă scuzați, nici nu mă gîndeam să vi le-mprumut. Cu toate că aici este și acest obicei. Curtezanii < le-mprumut. N-am obiceiul! Curtezanii > le-mprumut. încă nu mi-am însușit obiceiul ce s-a abătut asupra acestei cetăți, unde curtezanii) își comandă versurile pentru iubite la cîte-un croitor!; *A*, *B*: Ah, mă scuzați. Credeați cumva c-aș fi dispus să le-mprumut cuiva pe ale mele? Am martori — frunze, arbori, stele — că versurile, de mă-ncearcă uneori vreun dor, eu nu mi le comand la nici un croitor! // 21 *A*: (S-apropie amenințător); *A*, *B*: (Amenințător) // 24-28 *A*: Ți-aș fi spus, dacă n-ai fi ridicat glasul. De altfel e spre binele dumitale să nu știi cine sunt și de ce sunt aici. Și dacă ți s-a urît cu binele amice și simți nevoie de gîlceavă sau să te-ncaieri, ți-aș da sfatul să-ți încerci norocul cu altcineva; *A*, *B*: Să nu ridice glasul — domnul e rugat! Căci

bine e chiar pentru dînsul să nu prea știe cine sunt și cum, întimplător, aici, sau poate într-adinsul. Iar dacă totuși poftă ar simți de vreo gilceavă — i-aș da sfatul — norocul să-și încerce-n altă parte, la alt ceas, cu altul, doritor și el de vreo ispravă! // 88 *A.*: și vine apoi calm spre; *A.*, *B.*: apoi s-apropie calm de.

162

6-9 *Ax.*: Am să te fac de rîsul domnișoarei Pulcheria! Ceea ce guști, e un aperitiv. Ca să vezi cu cine ai de-a face!; *A.*, *B.*: Vezi — așa, nu (*A.*: așa-ți vorbesc! Nu> altfel! Să crești ca un copil, numai întors! Cum sfatul de adineaori nu l-ai primit, sunt gata să-ți dau altul. Cine se iuțește, să bea oțet să-i treacă! Și de n-ai altă treabă —, fă-te martor! // 14 4i •" scoală și pleacă de-aci! Mi-e milă de dumneata!; *A.*, *B.*: ridică-te și pleacă de-aci! // 21 *A.*: M-a nimerit, ticălosul!; *A.*, *B.*: M-a nimerit! // 22 *A.* omite; *B.*: (își reazimă fruntea de spatele băncii) // 23-24 i: *Scena V.* Pann, apoi Paznicul. Pann (scoate suspine stăpînife, cu fruntea răzimată de spatele băncii); *B.*: *Scena IV.* Pann, Paznicul de noapte // 26 *A.*: grăbit; *B.*: grăbit > vine grăbit.

163

4 *Ax.*: Nu mai întreba, ajută-mi s-ajung pînă acasă, Fritz!; *A.*, *B.*: Nu întreba. Ajută-mi rogu-te — să mă ridic // 6 *A.*: Să nu chem și un doctor? Pann: Pe urmă, Fritz < Hans), pe urmă. S-ajung mai întîi acasă < urmă. N-am întîlnit nici unul în viață!) Paznicul; *A.*, *B.*: Să chem un doctor? // IO *A.*: se ridică, și ținut de Paznic, cu brațul pe la spate; *B.*: sprijinit de paznic // 12-14 *A.*: Stai departe? Pann: Lîngă Sf. Nicolae. O iei — pe-aici — în sus. Paznicul: Cu poeții mergi totdeauna-n sus! Pann: Chiar și cînd poeții sunt răniți de moarte. *A.*, *B.*: La un doctor? Pann: Nu! Acasă! O iei pe-aici — în sus. 17 *A.*: camera sărăcăcioasă; *A.*, *B.*: odaia // 18-19 *A.*: cum nu răspunde nimeni, Pann intră cu Paznicul, care ține felinarul într-o mînă, sprijinind cu celălalt braț pe Pann; *B.*: Nu răspunde nimeni. Paznicul și cu Anton Pann intră, cu un felinar // 24 *A.*: Ioano, unde ești, Ioano?; *A.*, *B.*: Ioana // 26 *Ax.*: Stai aci, pe canapea. Te poți; *A.*, *B.*: Te poți // 28 *A.*: Așa, lasă-mă; *A.*, *B.*: Lasă-mi brațul.

164

1-2 *Ax.*: Unde-o fi? Oare n-a sosit? Aprinde te rog lumina de pe masă. *A.*, *B.*: Unde ești? De ce nu răspunzi? // G-7 *A.*: Pann; 5: Pann (șade pe canapea) // 8 *A.*: Deschide te rog ușa ceea și vezi, vezi, fetița trebuie să doarmă acu, dincolo — după perete; *A.*, *B.*: Deschide rogu-te ușa ceea și vezi. Trebuie să fie dincolo (*B.*: dincolo — Ioana). De ce tace? Să li adormit? Fetița mea doarme și ea — acolo // 12 *A.*: din dreapta, se uită înăuntru cu felinarul; *B.*: spre dreapta, se uită din prag // 13 *A.*: Ce fetiță, omule?

< jupîne Anton Pann?) în pat nu e nimeni. Numai pături grămadă; *A.*, *B.*: Nu e nimeni. Pe canapea nimeni. în pătuc nimeni. Numai pături // 16 *Ax.*: Ce spui? Fetița mea? Unde-i?; *A.*, *B.*: Nimeni? Nimeni? Ioana? Gabi? Fetița mea? // 18-20 *A.*: Ce fetiță, omule? Unde-i?; *A.*, *B.*: (s-a-tors din ușa {*B.*: ușa, dă din umeri}): Nimeni, Anton Pann, de unde le luăm? // 22-24 *Ax.*: Fetița mea, am o fetiță de trei ani; *A.*, *B.*: Ioana mea——Adineaori——Nu este un ceas — de cînd ne-am despărțit. Mi-a spus să intru-ncet, să nu trezesc fetița. Am o fetiță, Hans, de <4: am o fetiță de —> cinci ani — Gabi. . . // 26-30 *Ax.*: [?] \ Ioana! Pann: Ioana e soția mea! Fritz < Hans), să știi că au fugit de la mine. Eu sunt nevrednicul, Fritz. Ioana a fugit și-a luat cu ea și fetița!; *A.*, *B.*: (întoarce {*A.*: se uită, întoarce) felinarul prin odaie și ascultă în tăcerea nopții): Nu s-aude nimic. Bătăile ceasului — în turn — departe! Pann: Au fugit! Ioana a plecat și-a luat și fetița!

164-165

32-33 *A.*: Iacă așa. Năcazul nu vine niciodată singur. Pann: Hans, unde-o fi plecat Ioana cu fetița? Paznicul: Cînd ai fost pe urmă acasă? Pann: Nu este-o jumătate de ceas c-am întîlnit pe Ioana chiar la Poarta Cetății. Și rămăsese că vine acasă. Paznicul: Tare sunt Încurcat! Acum ce facem?; *A.*, *B.*: Dacă a plecat, se-ntoarce iar! Pann: Ioana? Nu! Nu se mai întoarce! Toate mi se aburesc, dar asta o vād limpede. De-acuma voi fi singur, Hans! Paznicul: Anton Pann — eu — eu nu sunt Hans, și nici măcar neamț nu mă descopăr. (*A.*: sas nu sunt > neamț nu mă descopăr). Eu sunt ceea ce graiul meu îți spune că sunt <[*A.*- român toată ziua > ceea ce graiul meu îți spune că sunt). Și numai cîteodată fac pe paznicul (*B.*: fac pe paznicul > mă schimb in paznic) de noapte, cum dumneata te prefaci în privighitoare (*A.*: faci pe privighitoarea > te prefaci în privighitoare). Și umblu, cu pași grei, tîrîș, prin cetate — parcă aș duce în spate veacurile, și aud buhele strănutînd, și strig: Hort ihr Leut' und lasst euch sagen: / die Uhr hat elfe (*B.*: elfe > elf) geschlagen! <4: privighitoare! es hat elfe geschlagen! Și poate că e mai mult decît o întimplare că paznicul s-a întîlnit cu privighitoarea! Ni se-ncruciează cărările, la fiecare pas, Anton Pann! > privighitoare! Și umblu, cu pași grei, tîrîș, prin cetate — parcă aș duce în spate veacurile, și aud buhele strănutînd.) Pann (cu spaimă stăpînită): Stai — stai puțin (*B.*: Stai puțin — Stai), să mă adun! Cine ești dumneata? Hans, dumneata ești — moartea! Glasul (*A.*: Glasul ăsta al dumitale > Glasul dumitale) parcă l-aș mai fi auzit! Stai — stai——uite că nu mă dumiresc (*A.*: nu te găsesc > nu mă dumiresc)——.Ești — undeva — și nu te găsesc——. (*A.*: găsesc. Dar glasul parcă l-am mai auzit! > Paznicul: Nu te speria, Anton Pann, eu

¹ Un cuvînt (sau două) ilizibil(e) din cauza ștersăturii.

nu sunt moartea. Ni se-ncruciează cărările și strig uneori pe subt (*B*: sub) bolțile cetății, așa cum totdeauna s-a strigat. Dar nu sunt ceea ce ți se năzare (*A*: crezi > ți se năzare). Sunt paznicul de noapte, atîta tot — și paznicul s-a întîlnit c-o privighitoare (*A*: cu privighitoarea > c-o privighitoare). Ceea ce-i (*B*: ce e) foarte firesc. Pann: Da — e foarte firesc — paznice de noapte! Misteriosule paznic — prieten al buhelor — ai venit? Te primesc. Spune-mi, ce vrei? Vrei să mă duci? Paznicul: Să te duc? Dimpotrivă! Avem alte griji (*A*: griji acu), Anton Pann. înainte (*A*: Mai înainte > înainte) de toate, trebuie să vedem ce s-a-ntîmplat! Haide, întinde-te (*A*: stai > întinde-te) în pat. S-aduc un doctor?

166

2-3 *A*: Ajută-mă să mă întind, și să-mi legi rana. Glasul matală l-am mai auzit; *A*, *B*: Ajută-mi, rogu-te (*B*: Ajută-mi) — să mă culc în casa asta de om sărac. Casă-n trei pereți și cu ușa prin pod. Și adu-mi un doctor // 7 *A*: în pat; *B*: pe pat // 9 *A*: ghetele; *B*: papucii // 10 *A*: sînge. Ai gaură între coaste; *A*, *B*: sînge // 12 *A*: trage; *A*, *B*: scoate // 17-19 *A*: Ia te rog o năframă curată din dulap și pune-mi-o pe rană pînă cînd. aducem pe < cînd vine) doctorul. Unde poate fi Ioana? A fugit! Noaptea!; *A*, *B*: Ia o năframă din scrin și pune-mi-o pe rană. Unde-i Ioana? A plecat! în miez de noapte! (*B*: A plecat în noapte.) // 20 *A*: Voia să mă sperie! Uite Fritz, nu: *A*, *B*: Nu // 22 *A*: Du-te; *A*, *B*: Du-te, Moarte // 22-23 *A*: chiar din față; *A*, *B*: din față // 23 *A*: la coana Safta și; *A*, *B*: la fereastră // 24 *A*,- degrabă aici; *A*, *B*: degrabă // 26 *A*: dulap și; *B*: scrin // 27 *A*: Pann: Pune-o cu grijă, Fritz. Paznicul: Ai dureri? < Simți vreo durere?) Pann: Nu simt încă nimic! Paznicul: Așa, să mă duc să chem pe coana Safta!; *A*, *B*: Mă duc — să văd // 28 *A*: (Iese prin stînga); *B*: (Iese).

167

9-7 *A*: Vrea să mă pedepsească. Ca și cum n-aș fi destul de pedepsit! Ioana! Liniște. Numai la coana Safta ar putea să fie, acu în miez de noapte! încep și durerile! De s-ar sfîrși odată totul. îmi vîjîie urechile! Pierd prea mult sînge!; *A*, *B*: M-a (*A*: A plecat — m-a) aruncat ca pe-o zdreanță netrebnică. Așa mi-a spus: intră încet cînd sosești, că fetița doarme — să nu se trezească! Și cu dulce minie mi-a zis: păr ciuf și destrăbălat! Ce (*A*: Ioana! Ce) liniște se făcu! Se luptă lumina cu bezna — și nu s-aude nimic. Nici un sunet. Cum îmi vîjîie urechile! Umblă sîngele prin uluci — grăbit și cît mai este // 21-23 *A*: Să vie coana Safta! Ticăie ceasul. Bate. Prea repede. Mai încet. Ceasul singelui < Ceasul și inima); *A*, *B*: Și ceasul s-a oprit — i-atîrnă greul pînă-n fundul pămîntului. Singur sunt. Doborît și pustiit. Cel puțin ceasul de-ar învia, să-mi ție de urît // 24 *A*:

Safta cu Paznicul; *A*, *B*: Safta // 26 *A*: Safta, Paznicul; *A*: Safta (*B*: Coana Safta) // 27 *A*: Safta *B*: Coana Safta // 28 *A*: Ce s-a-ntîmplat băiatul maichii?; *A*: Ce s-a-ntîmplat Anton Pann?; *B*: Ce s-a-ntîmplat?

167-168

80-11 *At*: M-a rănit. Safta: Cine? Pann: Āla. Safta: Rău? Pann. Nu știu. Ioana și cu fetița nu-s la dumneata? Safta: Ioana și fetița? Nu! Pann: Atunci unde sunt? Coană Safta, imi iei toată nădejdea! Paznicul aplecat? încercă să găsească vreun doctor? Paznicul: S-aduc un doctor? Safta: Las' că mă-ngrijesc eu de toate. N-o fi grabă așa mare cu doctorul! Paznicul: Atunci eu mi-am făcut datoria. Pann: îți mulțumesc paznice Fritz pentru tot ajutorul. Paznicul: Pentru puțin. Eu mi-am făcut numai datoria. Noapte bună. Și sănătate dea Dumnezeu. (Iese prin stînga.) Scena IV. Pann, Safta. Safta: Ei — spune-mi ce-a fost?; *A*, *B*: Cine e? Safta (*B*: Coana Safta): Coana (*B*: Eu — coana) Safta — cine-ar fi? Pann: Nu (*A*: Eu — nu) te-am chemat. Am trimis după Ioana. Coana. Safta: Ioana nu-i la mine. Nici Gabi. Și-am venit eu. Pann: Atunci — unde sunt? Coana Safta: Nu știu. Spune-mi — ce-a fost? Ce (*B*: Ce-a fost? Spune-mi ce) s-a întîmplat?

168

14 *A*: Safta; *B*: Coana Safta // 15-22 *A*: Napoleon Furnică? Pann: Chiar eroul în persoană. Safta: Ascultă Anton Pann, nu care cumva să mai vorbești cuiva despre astea. Iese scandal mare de tot. Pe doctor îl aduc numai dacă ți se face mai rău. Altfel mai bine < Deocamdată ar fi mai bine) s-adoarmă toate. Nici doctorului să nu-i spui; *A*, *B*: Cine? Pann: El - Safta (*B*: Coana Safta): Anton Pann — nu (*A*: să-mi dai ascultare și nu) care cumva să te mai (*B* te) porți cu firea de a mai vorbi cu cineva despre toate acestea (*B*: astea). Iese vîlvă și vrajbă. Și rămii de ocară. Nici doctorului să nu-i destăinuie un cuvînt! îți închipui — de primește vînt — orașul! Iese fierbere (*B*: orașul!).

168-169

22-18 *A*: Pann: Ioana eu fetița nu sunt la dumneata? Safta: Cînd au plecat? Pann: Tîrziu, a venit Ioana după mine, i-am spus să se-ntoarcă acasă, că vin și eu. M-a căutat prin cîrciumi, eu eram în așteptare la Poarta • Cetății, unde m-ai trimis dumneata. Pe urmă s-a-ntîmplat ce vezi că s-a-ntîmplat, am venit acasă. Acasă nimeni. Nici Ioana, nici fetița! S a f t a: Nu v-ați certat? Pann: Nu altfel ca și < decît) altădată. Cînd ne-am despărțit, Ioana părea aproape împăcată. Vezi puțin, n-a lăsat vreo scrisoare? ; *A*, *B*: Cum (*A*: Dar cum > Cum) s-a-ntîmplat? Pann: Ca într-un vis veni-ntîmplarea — așa, dintr-o nimica toată. (*A*: toată, dintr-un schimb

de vorbe > toată.) Așteptam sub (*A.*: să-i văd sub > sub) felinar, pe alee, lingă Poartă (*A.*: Poarta Cetății > Poartă). Să primesc (*A.*: Voiam să primesc oarecare > Să primesc) vedere despre ei, atât voiam (*A.*: ei > ei, atât voiam). Când apărură (*A.*: Și când au apărut > Când apărură) — cum să ți-o spun (*A.*: spun, coana Safta)? S-a făcut cumva că m-am simțit ca-n tărîm (*A.*: • dintr-o dată ca într-un vis > ca-n alt tărîm). Mi s-a părut că mă găsesc pe (*A.*: Se făcea că sunt > Mi s-a părut o clipă că mă găsesc pe) undeva prin răsărit. La Ispahan, sau poate la Bagdad, la <,4,: Poate la Damasc sau în > la Ispahan, sau poate la Bagdad, la) Teheran! Da, mai degrabă-n Ispahan (*A.*: la Teheran > mai degrabă-n Ispahan), acolo am zăbovit cîndva (*A.*: am stat odată > am zăbovit cîndva demult) un an întreg <4,: întreg — cînd aveam douăzeci de ani > întreg). Vezi dumneata, acolo — precum îmi amintesc —, e datina, de întîlnești, prin tîrg, pe uliți, vreo femeie, frumoasă mai ales (*A.*: Și acolo, știi mata, este obiceiul, cînd vezi o femeie pe uliță, cînd e tînără și frumoasă > Vezi dumneata, acolo, precum îmi amintesc, e datina, de întîlnești prin tîrg, pe uliți, vreo femeie, frumoasă mai ales), să-i spui <fi; se cere să nu treci mut pe lingă ea, să-i spui) ceva, un vers măgulitor (*A.*: de pildă un vers frumos > un vers măgulitor) sau un <fi; vreun) cuvînt care s-o-nțepte. Așa e datina (*A.*: obiceiul > datina). Bărbatul ce-o-nsoțește, chiar soțul ei de-ar (*A.*: dacă ar > de-ar > fi, e chemat — tot prin datină (*A.*: trebuie > e chemat, tot prin datină), să mulțumească trecătorului (*A.*: celui > trecătorului) ce spune versul cu un salut sau cei puțin cu un (*A.*: c-un > cel puțin cu un) cuvînt de cuviință (*A.*: cuvînt > cuvînt de cuviință). Așa-i acolo, coană Safta, în răsărit, la Ispahan. (*A.*: Așa a fost, ca într-un vis în Teheran, în răsărit > Și cum zisei, un ceas n-a trecut de-atunci, văzîndu-i pe cei doi eu m-am simțit ca într-un vis la Teheran > Așa-i acolo, coană Safta, în răsărit, la Ispahan.) La fel și eu am dat în stihuri grai simțirii — văzîndu-i pe cei doi < *A.*: Și-am dat grai încîntării mele-n stihuri! Napoleon în loc de-a-și ridica pălăria și de-a mulțumi, a ridicat glasul și s-a simțit jignit! > La fel și eu, văzîndu-i pe cei doi, am dat în stihuri grai simțirii). Safta <fi: Coana Safta): îmi închipui ce-a urmat — din cele ce mi-ai spus. Vezi, Anton Pann, ce păți cînd nepoftit te pui (*A.*: dacă vrei > cînd nepoftit te pui) să muți, cu toate ale lui, răsăritul în apus?! Pann: Vezi, Anton Pann, ce păți cînd comandat (*A.*: vrei > comandat) iubirea altora în versuri o rostești nemăsurat (*A.*: s-o rostești > o rostești nemăsurat)? (Pauză.) Ioana unde-i? — N-a lăsat vreo scrisoare? Caută puțin!

169

19 *A.*: Safta; £: Coana Safta // 21 *A.*: nu-i nimic; *A.*, *B.*: sfeșnicul, și-atît // 21 *A.*: colț; ^4, *B.*: ungher // 24 *A.*: sertar; *A.*, fi: lăcriță // 26 *A.*: Coană Safta; *A.*, *B.*: Nicăiri nimic // 26 *A.*: dacă mai

scap din starea în care mă aflu; ^4, *B.*: din starea asta de mai scap // 27 *A.*: cel puțin. Cum să le dau; *A.*, *B.*: culcat în friguri. Cum le voi mai da // 28 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 29 *A.*: Ei, nu-ți fă griji! Uită toate. N-are nici un rost să te frămînji așa, te-a amenințat vreodată că va fugi cu fetița lăsîndu-te singur? Pann: Nu. Niciodată. Safta: Atunci e <> Trebuie să fie) o glumă totul; *A.*, *B.*: Nu-ți fă griji. Nu mi se pare-a fi decît o glumă — totul // 32 *A.*: Crezi, coană Safta?; *A.*, fi: Cumplit — cît de puțin cunoști <^4: N-o cunoști > Cumplit cît de puțin cunoști mata) pe Ioana!

170

1 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 2 *A.*: Pe ce ne prindem? Nu se poate să fie altfel. în cîteva ceasuri, mîne dimineață, le dau de urmă; ^4; De asta-ți este? Las' pe mine! Eu, care-am venit aici atît de nepoftit, dimineață eu mă leg să le dibuiesc <> dau de gol) în jocul ăsta de-a v-ați ascunselea!; fi: De asta-ți este? Las' pe mine! // 4-5 *A.*: că eu n-o să mă pot mișca; *A.*, *B.*: Nu-i așa? N-ai să mă lași! // 6 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 7-10 *A.*: îți făgăduiesc, dar dumneata să socotești chestiunea aceasta cu Napoleon Furnică închisă — și să te gîndești acu la lucruri mai vesele! Ai făcut stihurile?; *A.*, fi: îți promit, dar și tu va trebui să-mi dai mai multă ascultare. Haide <^4; Și-acu haide > Haide), urmează-mă, să </1,: vreau să > să) ne gîndim împreună la lucruri mai senine! Spuneai că pe alee ai dat grai unor simțiri. Se pare-atunci că versurile sunt gata. Ai mîntuit cîntecul? // 12 *A.*: Cari stihuri?; *A.*, fi: Cari versuri? Ce cîntec? // 13 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 14 *A.*: Stihurile pentru eroul în persoană <> eroul din poveste); ^4, fi: Cari versuri mai întreb? // 16-18 *A.*: *Cnm* era să le fac?; ^4, fi: A, uitasem! Versurile? Nu, coană Safta! Erau așa, cam scuturate la-nîmplare. Celelalte dorm încă undeva, în cine știe ce străfunduri! // 19 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 20-22 *A.*: Eu vreau să le am! Fără aminare!; *A.*, fi: Și eu (*A.*: eu, netoată > eu) — nădăjduiam să le găsesc — făcute, ferecate. Anton Pann, cîntecul — scoate-mi-l de unde doarme. (*A.*: ai să le scoți de unde dorm > scoate cîntecul la iveală de unde doarme!) Vreau să-l am, chiar acu! // 24 *A.*: așa, în împrejurările astea; *A.*, fi: cînd și cum? // 26 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 27-28 *A.*: Nu ți-e nimic! Te-o fi zgîriat puțin și te-oi fi speriat de pocnet. Cu ce te-a rănit?; ^4, fi: Ține-ți firea. N-ai nimic. Glumești! Te-a zgîriat puțin și tu te-ai speriat! Te-a rănit? Cu ce? // 30 *A.*: politicoș; Nici măcar ca gardul care-ți jupoaie doar obrazul!; vi, fi: politicoș

171

1 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 5 ^4: Vrei să vezi?; ^4, fi: Vei crede băgîndu-ți degetele-n rană? Poftim! // 6 *A.*: Safta; fi: Coana Safta // 7-8 *A.*: de pasere. Vai de mine și de mine! Pann: Și mie-mi

ceri să nasc versuri! Ce fel de moașe ești dumneata, coană Safta, dacă nu poți să vezi sînge? S a f t a: Așa îmi plăci Anton Pann, glumind! P a n n: Oh, dacă ai ști, și numai de glume nu mă arde! S a f t a: Ca să uiți de griji, haide fă stihurile! A, fi - de pasere (A,: de pasere. Vai de mine și de mine! Știi ce? Fă stihurile, ca să uităm de răni! //10-12 A,: Chiar acum? Stihuri de dragoste, cu gloanțele între coaste? Și să mă transpun în starea < în fericirea) celui ce m-a rănit? S a f t a: Să știi că n-am să mișc un deget pentru dumneata, de nu-mi faci stihurile! P a n n: Dar ești cruntă cum nu este altă ființă, coană Safta!; A,: B: Chiar acu? Ce te-a găsit? în pragul celor din urmă (A,: în fața ultimelor > în fața celor din urmă) vâmi? Cu glonte-nre coaste? Să mă transpun? Acu? Mă sfișii, coană Safta! Acu - acu? //13 A: S a f t a; B; C o a n a Safta//14 A: vreau! Și dumneata știi prea bine, cînd vreau, vreau!; A, B: Vreau!//17 A: doară. Oh, unde-or fi Ioana și cu fetița? Am friguri, coană Safta! Nepovestită-mi rămîne mîhnirea < sfișierea)!; A, B: doară//18 A: Safta; B: C o a n a Safta // 20 A: Da, ai; A,: Ai friguri, Anton Pann, ești cald!; B: Ai friguri // 21 A: un creion și așteaptă; B: și creion // 22 A: cîntecul! Niște stihuri ieșite din friguri! Uite, aștept; A, B: cîntecul, și ai să vezi că-ți vine inima la loc // 25 A: încet, cu; B: cu // 26 A: Scrie! Dă-mi < Dă-mi — dă-mi) hîrtia și creionul! îl scriu < Scriu) eu; B: Dă-mi — dă-mi hîrtia — scriu eu. // 27 A: Safta; fi; C o a n a Safta.

172

1 A,: Am să-i spun așa: Cîntecul; A, B: Cîntecul//6-11 A,: Parcă; A, 5: C o a n a Safta: Spune-mi și mie ce scrii, s-aud și eu! P a n n: Cîntecul e foarte încet, e mut — nici eu nu-l prea aud. îl vei citi cînd pleci. Parcă//11 A: Cam tremură; B: Tremură//18 A: Și-acum; A, fi; Acum // 21 A: Safta (s-apropie de el): A adormit băiatul maichii; B: C o a n a Safta (s-apropie de el, îi ține lumina în față și-l observă cu atenție, speriată, apoi mai liniștită): Mai răsufală! A adormit băiatul maichii. N-a murit. Trăiește! Doarme // 27 A: T a b l o u l I V; 4, fi; T a b l o u l I I I // 28 A: altă; A, B: aceeași // 28 A: Pann; B: Pann, în lumină de zi, o lună mai tirziu//30 A: Safta; B: C o a n a Safta.

173

2 A: intră; B: intrînd//3-5 A,: Uite minune: băiatul maichii s-a sculat! Singur?; ^4, BBătrînii nu se mai miră de nimic, numai mie (A,: numai eu mai sunt cîteodată cască-ochi și cască-gură > numai mie) mi se dă această bucurie! — Cineva s-a sculat! Fără sprijin? Singur-singurel?// 7-8 A,: M-am chinuit, cum am putut; ^4, B: Tîrîș-tîrîș — mai cu poticneli, mai cu îndemnuri — cum s-a putut <fi: cum se putu și-mi veni la

îndemînă)1 // 9 A; S a f t a; fi: C o a n a S a f t a // 10 A: Totuși, e și asta ceva: te-ai sculat! întîia oară de patru săptămîni, de cînd cu întîmplarea; A, fi: întîia oară de patru săptămîni // 13 A: Rana se vindecă, dar tușea nu mă mai lasă; A, B: Pe dinafară mă vindec, dar pe dinăuntru... // 14 A: Safta fi: C o a n a Safta//15-16 A: Prea vrei și dumneata să-ți treacă toate deodată. Gîndește-te că ai scăpat ca prin minune! Și mulțumește!; A, fi: Rana să se vindece, că tușea se va împlînzii și ea (A,: Dacă se vindecă rana a trece și tușea > Rana să se vindece, că tușea se va-implînzii și ea). Și-atunci să te închini și să mulțumești // 18-23 A: Am încercat să și scriu puțin. Mă obosește încă foarte tare > Rana cealaltă nu vrea să se-nchidă! Ioana! Fetita!; A,: Mă găsesc în ocolul și pe tîrîmul acesta. Sunt pe tîrîmul pe care „sunt < Mă găsesc în ocolul, între pereții aceștia, unde se mai aud pașii lor cîteodată), dar cu gîndul... cu gîndul la altele < cu gîndul mă port spre alt tîrîm). Pentru tîrîmul acesta am o rană care se-nchide, pentru celălalt tîrîm un ochi care-l vede < Pentru cele din preajmă am un ochi care vede totul) și mîni care (cari îl > care) pipăie. Pentru tîrîmul celălalt — în loc de ochi am o rană deschisă, ce va sîngera pînă la sfîrșit < în veci); fi: între acești pereți mai pocnesc cîteodată podelele și se mai aud pași... pașii lor. Dar n-am de ce să mă prind în ocolul meu. Cu gîndul mă port tot spre alt tîrîm. Pentru cele din preajmă, am un ochi care vede totul și mîni care pipăie, pentru tîrîmul spre care mă port am o rană deschisă în loc de ochi... // 25 A: urmă; A, fi: veste.

173-174

26-3 A,: Safta: Anton Panh, eu făcui tot ce se poate. Nu mai am acum nici eu nici o nădejde să mai dăm de urma Ioanei și a fetiței! P a n n: Să știi că nu se ține nici în Schei, nici prin preajma Brașovului. Eu cred că a trecut munții; ^4, fi; Safta (fi: C o a n a Safta): Ce vînt s-o aducă <fi; aducă, Anton Pann)? Tot iscodim și cercetăm de patru săptămîni <fi: de săptămîni), în fel și chip. Sunt încredințată acu <^4: Acu, după atîta cercetare sunt încredințată > Sunt încredințată acu) că Ioana nu se ține nici în <fi: prin) Schei, nici prin preajma Brașovului <fi: prin cetate). .. Am fi <[A,: Oricum am fi > Am fi) primit <fi: primit noi) vreun semn... P a n n: Să fi trecut munții? Să se fi dus la Tîrgoviște? Să se fi pierdut cu firea într-atît? <fi: munții? Să se fi pierdut într-atît? Să se fi dus la Tîrgoviște?) Dar acolo nu mai are pe nimeni!

174

4 4: Safta; fi: C o a n a S a f t a // 5-7 A,- Nu pricep cum poate o femeie să fie chiar așa! Crudă ca un copil nevîrstnic!; ^4, fi: Multe pricep eu Anton Pann (A,: Uite, Anton Pann, eu multe pricep > Multe pricep eu, Anton Pann), nu mă dumiresc însă cum poate o femeie să fie chiar așa!

Cine ar fi crezut că poartă-n ea asemenea cruzimi? //10 *A.*: să fi înțeles și eu că acu-acu; *A.*, *B.*: să înțeleg și eu că acu//11 *A.*: a făcut-o; *B.*: și-a ales-o //11-25 *A.*: A sărit la mine și m-a sărutat. Și eu i-am cuprins obrazii, ca-n vremuri bune și frumoase. Vrea să mă pedepsească. Să mă vadă tîrîndu-mă pînă dincolo de munți. Îmi știe slăbiciunea! Că a dus cu ea chiar viața mea. Noaptea nu le mai visez decît pe ele: Ioana și fetița. Și le visez tot frumos, pentru ca trezindu-mă totul să fie și mai sfîșietor! Numai de nu s-ar fi îmbolnăvit, fie ea, fie fetița! Și eu n-am puțința de a mă mișca. Eu de abia mă tîrîsc cîțiva pași. Și cad iar. Numai mintea și inima sunt vii în mine. Coană Safta, să știi că am gînduri mari; *A.*, *B.*: Parcă a făcut-o (*B.*: și-a ales-o) într-adins, ca să nu înțeleg—. Și plecând a mai zis: intră încet cînd sosești, că fetița doarme, să nu se trezească! — A sărit la mine și m-a sărutat, și eu i-am cuprins obrazii și-am adunat-o toată în suflet. Coana Safta <4.: suflet. Vrea să mă pună numai la-ncercare, sau se-ntoarce? Safta): Vrea să te răpună! Vrea să te vadă tîrîndu-te pînă dincolo de munți. Îți știe slăbiciunea! Pann: Cine să se tîrască? Pînă unde și cum? Mai sunt eu — aici? N-am plecat? Toate mi s-au dus — obrazii și puterea (*A.*:- Ce să mă mai tîrîsc, coană Safta? N-am plecat? > M-aș tîri, coană Safta, dar cum? Cum și pînă unde? > Cine să se tîrască? Pînă unde și cum? Mai sunt eu aici? N-am plecat? Toate mi s-au dus, obrazii, țărna și puterea)! Ce-a (*B.*: Ce-a mai) rămas din mine aici? Nimic! Un glas <2?:- glas, un pumn de pămînt) și oarecari friguri, seara și dimineața, și-un pic de tuse (*B.*: dimineața). Glasul (*A.*:- Sufletul a plecat, glasul > Glasul), frigurile și tușea, astea toate împreună sunt eu, puțină grămăjoară (*B.*: Glasul și răcoarea ca de țărna în mine, grămăjoara asta de friguri și tuse, toate astea împreună sunt eu, puținul) ce-a mai rămas din Anton Pann! // 26 *A.*: Safta;!?.- Coana Safta.

174-175

27-12 *A.*: Haide să nu ne mai gîndim. Știi că Napoleon și cu Pulcheria; *A.*, *B.*: Să nu ne mai gîndim. Pann: Să — nu — ne — mai gîndim (*A.*: gîndim, dacă s-ar putea > gîndim)! S a f t a (5: Coana Safta): Nu mai pot să văd ceasul (*A.*: ceasul acesta > ceasul) de perete — mort, eu greutățile căzute și cu arătătoarele ca niște moaște într-o raclă.—De unde să-ți vină îndemn (*A.*: un îndemn > îndemn) de viață, dacă stă? E stricat? Pann: Nu-i stricat. Dar cine să-l întoarcă? Coana Safta (se duce la ceas și ridică greutățile): Așa — ! Pann: îmi place să-l aud. Coana Safta (ca să abată conversația)!: Știi că Napoleon și cu Catinca.

¹ Personajul și indicația apar notate numai în *B.*

15-22 *A.*: Și eu am să fac; *A.*, *B.*:- Am să fac nuntă și eu, coană Safta Safta (*B.*: Coana Safta): Nu, Anton Pann, nu te gîndi la asemenea tristeți! Tu nu vezi — că-ți merge mai bine? Scoate-ți din cap gîndul ăsta negru (*B.*: gîndurile negre)! Tu ai să trăiești! Pann: Neapărat că am să trăiesc. Sau ți se părea că nu? Am să trăiesc — și am <!?!; și-o) să fac // 22 *A.*: nuntă, coană Saftă; *A.*, *B.*: nuntă // 23 *A.*: voi fi bine iar! Numai pentru asta mai trăiesc; *A.*, *B.*: s-a-ntoarce! // 24 *A.*: scriu; *A.*, *B.*: lucrez // 24-25 *A.*:- Și ai să vezi că atunci, chiar de-aș rămînea tot bolnav, ea; *A.*, *B.*: Și vei vedea atunci împlinindu-se ce pare cu neputință. <2? : atunci...) Ioana // 26 *A.*: S a f t a; *B.*: Coana Safta // 27-28 *A.*: Și cum îți închipui adică toate astea?; *A.*, *B.*: Casc ochii și rămîn cu ei deschiși de mirare, ca omul care moare (*B.*: deschiși a mirare)! Vrei să-ți faci un nume? Cum adică — nu mă dumiresc! (*B.*: Cum adică?) // 30 *A.*: O să adun într-un singur volum; *A.*, *B.*: Am să adun // 30-31 *A.*, *A.*: și-1 (*A.*: Fac cărți din ele și le) dau la tipar; *B.*: Fac cărți din ele.

176

1 *A.*: S a f t a; *B.*: Coana Safta // 2-3 *A.*: Cari stihuri, Anton Pann?; *A.*, *B.*: Mă bucur (*A.*: îmi place > Mă bucur) că începi iarăși să glumești. Ce stihuri vrei să aduni? //6 *A.*: Toate; *A.*, *B.*: Dar nu glumesc deloc, coană Saftă (*B.*: de loc)! Ce stihuri? Toate//6 *A.*: șapte; *A.*, *B.*: șase // 8 *A.*: Safta; *B.*: Coana S a f t a // 9 *A.*, *A.*: se poate (*A.*: se va prea putea), Anton Pann; *B.*:- se va prea putea // 9-10 *A.*: Cum adică, să descoperi; *A.*, *B.*: Asta ar (*B.*: Ar) însemna să ridici //12-15 *A.*: Și totuși se va putea. Cartea va avea < purta) titlul: „Spitalul amorului”. Un alt volum îl închin numai Ioanei, cu cântece noi. Un altul va fi cu cîntece de haiducie, ăsta-i pentru haiducul < pentru) Groza. Și Povestea vorbii va fi în curînd gata. Îmi mai trebuie cîteva anecdote. N-am să rămîn o viață întreagă numai cîntărețul de ia Sf. Nicolae și slujbașul coanei Safta!; *A.*, *B.*: Nu se va putea? Nu se cuvine? De vorbe ca acestea eu nu mă împiedec nici cît de niște cărăbuși pe caldarîm, oricît de firav.ăș fi! Cărțile sunt (*A.*: Cartea e > Cărțile sunt) gata. Le (*A.*: îi > Le) caut doar niște titluri potrivite (*A.*: un titlu potrivit > niște titluri potrivite). Sunt în ele și multe cîntece noi pentru Ioana, și de haiducie pentru Groza. Iar Povestea Vorbei se împlinește precum i-a fost scris să se-implinească! Coana Safta (cu ironie): Nu uita — să fie sunătoare! Au să fie — ca arama judecării)! //16-17 *A.*: S a f t a; *A.*, *B.*: Coana Safta (îl pipăie pe frunte) //18-26 *A.*: Planuri — semn de friguri! Pann: Așa crezi dumneata, care vrei să mă ții în robie! Safta: Dar eu oare nu sunt în robie, cînd mă îngrijesc de dumneata? Pann: Pentru o grije scurtă, dumneata vrei robie

In A. iestul continua cu rîndurile următoare, care au fost apoi șterse.

veșnică! Asta ți-ar fi pe plac! Safta: Vorbești și dumneata, pentru ca pe urmă să-ți pară rău de tot ce scoți pe gură! Pann: Mie nu-mi pare rău de nimic, niciodată, numai de Ioana și fetița mea; A₂, fi: Planuri multe — sărăcia omului — și semn de friguri negre și seci! Nu stau împotriva (A₂: mă-mpotrivesc > stau împotriva) — pune la teasc cîntecele cealalte, scoate cîntecele pentru Ioana, pentru Ioana ta, care-a ridicat punțile! Sau cîntecele (A₂: cele — cîntecele) de haiducie pentru Groza, dacă vrei. Sau chiar Povestea Vorbei, dar nu stihurile cari au trecut de la mine în inimile cetății! Pann: Toate le scot — dintr-o dată, în aceeași zi! // 27 A: Safta; fi: Coana Safta // 28 A₂: Cum crezi dumneata că o să scoți o carte; A₂, B: Focul vieții mele! Cum crezi tu (A₂:- Cum crede inima maichii > Cum crezi tu) că o să ieși la lumină <^4: iasă în vileag > ieși la lumină) // 29-31 A₂: plată?; A₂, B: plată? Are să se aprindă cărțile <4: Are să ardă cartea > Are să se mistuie cartea > Are să se aprindă cărțile) în mîinile tale, dacă vei arde tot așa — neîntrerupt și neogoiat // 32 A₂: plată? Asta a fost plată?; A₂, B: plată?

177

IA: Safta; B: Coana Safta // 2 A₂: Ai luat cu vîrf și îndesat!; A₂, fi: Neapărat că ai luat! Nu vei tăgădui // 6 A: Safta; B: Coana Safta // 8 A₂: Versurile; ^4₂, B: Cîntecele // 9 A: După ce curtezanii; A₂, B: Curtezanii // 10 A: cum; fi: precum // 12 A₂: Asta nu înseamnă; ^4₂, B: Înseamnă oare toate astea // 13-14 A₂: Scrintită rînduială; A₂, B: Ar fi o despoiere de necrezut. N-o să mă îndupleci (A₂, • Nu vei crede > Nu le vei încumeta să mă îndupleci) că o asemenea rînduială scrintită ar fi cu puțință! // 15 A: Safta; fi: Coana Safta // 18 A₂: Ba da, se poate; A₂: Rînduială nu e chiar așa de scrintită, de vreme ce se sprijină pe învoială; fi: De vreme ce se sprijină pe învoială, — nu e scrintită // 23-24 A₂: Înstrăinare din parte-mi și înfiere, mai este!; A₂, fi: Înstrăinare și adoptare din partea altora — mai va! // 25 A: Safta; fi: Coana Safta // 26 A₂: Dumneata; A₂, B: Dar // 26 A₂: seama, Anton Pann?; A₂, fi: seama? // 26-27 A₂: do pomina, cînd toate; A₂, fi: că nu-l mai stingi eu șapte ploie de vară, cînd // 28-A₂: nu soții lor sunt autorii; ^4₂, fi: soții lor le-au amăgit.

177-178

30-3 A₂: fie nici un scandal. Toate aceste amatoare uită că au fost amatoare, de îndată ce devin mame. Da, recunosc, scandal ar fi, dar altul. Nici un curtezan nu și-ar mai comanda versurile pe măsură la dumneata! Și s-ar prăbuși taraba! Safta: Și aceasta ar fi mulțumirea dumitale după ce m-am îngrijit de dumneata în tot timpul acestei boale! Pann: Te-ai îngrijit bine! Nici măcar un doctor n-ai binevoit să-mi aduci! C-am rămas cu plămîinul atins! Am să-mi scuip plămîinii bucată cu bucată din pricina

dumitale. Cum îmi leapăd și sufletul, bucată cu bucată, din pricina Ioanei și a fetiței. O să mă omoare oftica și dorul. Cu cît, cresc vîgăunile în plămîni, cu atît dorul are mai mult loc să crească și el. Safta: Am să te las așa în starea în care ești, în grija sfinților, ca să-ți aduci aminte de tot ce-am făcut pentru dumneata. Pann: N-am trăit niciodată altfel decît în grija <> sub scutul sfinților; A₂, fi: fie. Se știe de altfel că muzele sunt lipsite de memorie. Ele descind pe pămînt de îndată ce se vād mame și primesc nițel <^4: un pic de > nițel) miros de scutece. Cit privește dezamăgirea, de care ai pomenit, le uez ca asta să le fie singura și cea mai mare în viață!.

178

4 A₂: bate cineva la ușă; fi: bătaia la ușă // 10 A₂: Aici, aici, domnule Ciurcu. Ai primit scrisoarea mea?; ^4₂, fi: Tocmai la dumneata mă gîndeam, domnule Ciurcu! // 12 A₂: Primit, da. Și uite; A₂, fi: Am primit scrisoarea dumitale, și uite <fi: și iacă) // 13 A₂: orînduim; fi: statornicim și // 16-17 A₂: în răstimp de-un an cele patru cărți?; A₂, B: cărțile? în răstimp de-un an? // 19-20 A₂: Dar ținînd seama de riscuri, împărțim; A₂, B: Sunt totuși <I₂; însă > totuși) unele <fi: unele > și unele) riscuri —, domnule Anton Pann, nu trebuie să ni le ascundem. De aceea vom împărți // 25-26 A₂: Tot așa. Jumătate din cheltuieli mi le plătești îndată după apariție; A₂, fi: La fel — desigur! Din cheltuieli plătești jumătate numai decît după ieșirea în vileag. // 31 A₂: îți plătesc partea pe; A₂, fi: Pe.

179

1 A₂: Safta; B: Coana Safta // 2-3 A₂: Faceți amîndoi afacere proastă; A₂, fi: Roțile învoielii sunt bine unse cu duhot, dar afacerea miroase prost — tot a duhot! // 3-4 A₂: dumneata; ^1₂, fi: ce-ți surîde dumitale // 4-5 A₂: căci de unde să-ți plătească Anton Pann jumătate din cheltuieli; A₂, B: Anton Pann acopere jumătate din cheltuieli — de unde și din care pungă? // 5-6 A₂: din nou dumneata, domnule Ciurcu, de astădată cu Anton Pann alături; A₂, fi: aceeași întrebare: ce-ți surîde, domnule Ciurcu // 7-9 A₂: cine cumpără cărți de stihuri?; A₂, B: cine — stihuri? Mai curînd mă vād pe mine vînzînd covrigi, decît pe Anton Pann vînzînd zicale! // 11-14 A₂: Dumneata coană Safta să nu te amesteci. Dumneata judeci cu mintea dumitale și cu vîrsta dumitale. Dumitale desigur că nu-ți trebuie nici zicale, nici stihuri! Și n-am de [unde] să plătesc cheltuielile? De unde știi dumneata coană Safta! Prea îmi pui răbdarea la încercare!; A₂, fi: Așa ar fi, coană Safta, dacă toată lumea ar spune covrigi și ar mînca zicale, ca dumneata! Și pe urmă de unde știi dumneata coană Safta <fi: dumneata) că n-aș avea puteri să plătesc jumătatea cheltuielilor? // 15 A₂: Safta; fi: Coana Safta // 16-19 A₂: N-are, domnule Ciurcu! Atîta

știi și eu! Cel mult, dacă m-aș hotărî eu să le plătesc. Și eu n-am poftă! Pe urmă — mai este ceva! Omul e bolnav — și boala costă!; *A*, *B*: N-are <^4: N-are puteri > N-are> domnule Ciurcu, cum n-am eu frumsețe în obraji. Mă jur! Ciurcu; Nu e nevoie, coană Safta <[*A*: Safta! C-o văd eu. > Safta)! // 21-24 *A*: Aceasta e coana Safta! Vorbește pretutindeni că mă sprijinește. Ca să vezi! Binefăcătoarele astea, domnule Ciurcu, vor arde în iad, alături de zarafii cari au fost scoși <> pe cari cineva i-a scos) cu biciul din templu! Mă sprijinește domnia-sa, cu cântar de farmacie! Mă sprijinește, dar nu cheamă un doctor! Mă sprijinește, dar mă ține <> nu vrea) să-mi fac un nume! (Tușește).; *A*, *B*: Asta-i coana Safta! Nu vrea nicidecum să-mi fac și eu un nume! (Tușește) Parcă mi-aș scrie numele cu foc — pe pielea ei!//28 *A*: domnule Pann, nu te mai munci. Ți strică la piept; *A*, *B*: Anton Pana, nu-ți mai sfărma pieptul!

179-180

9 *A*: Safta: Sfântul meu e sfântul Nicolae! Mă duc să-mi caut norocul acolo! (Iese trântind ușa.); *A*, *B*: Safta (*B*: Coana Safta): Vă sfătuiți, vă dați mâna, vă învoiți — dar cam uitați unele lucruri. Anton Pann s-o fi ales el sub zare cum îl știi (*B*: cum se știe), trecut și prin ciur și prin dirmon, totuși (*A*: dar > totuși) el asta rămîne: cîntăreț de strană! S-a mai pomenit vreodată <4: ca un > vreodată un) cîntăreț de strană care să scrie <<4: tipărească > scrie) cîntece de amor și de haiducie? Pann: Dar unde scrie, coană Safta, că un cîntăreț de strană trebuie să fie stîlp de biserică? Safta (*B*: Coana Safta): Unde scrie? Întreabă-l pe protopopul Nicolae! Dați-vă mâna și mergeți (*B*: Mergem împreună) de-întrebați. O <4: Oricum o > O) să vedeți că lucrurile n-au să meargă tocmai așa de neted (*A*:- așa > tocmai așa de neted) cum v-ar plăcea! Mai am și (*B*: pe urmă și) eu un cuvînt de spus, cel puțin miercuria și vinerea! (Iese trântind ușa după ea <£ • trîntind.)

180

10-11 *A omite*; *B*: Scena III. Pann, Ciurcu//17 *A*: cunosc; *A*, *B*: știu eu //20 *A*: căzut din pricina protopopului; *B*: căzut.

181

2 *A*: 6531 > 7338; *B*: 7338 // 4 *A*: gînduri; *B*: gîndurile sale // 5 *A*: 6531 > 7338; *B*: 7338.

182

3-8 *A*: Altă odaie la Anton Pann. Anton Pann șade într-un halat într-un fotoliu; foarte slăbit de boală. Din cînd în cînd tușește; ^4, *B*: Un pridvor, cu stîlpi de cărămidă în colțuri, cu stîlpi de lemn vechi printre

în stînga și în fund grădina încă neînfrunzită, dar bătută cald de soare. În dreapta perete și ușă spre o odaie. Din stînga urcă niște trepte în pridvor. Pe stîlpi <^4 • Din pridvor se vede în grădină > Pe stîlpii de pe pridvor > Pe stîlpi) viță de vie, cu muguri mari, nedesfăcuți. Anton Pann, slăbit de boală, în halat, într-un scaun larg, în fața unei mese, flancată de <^4: în jurul căreia sunt > flancată de) două lavițe //10 *A*: Poștarul; ^4.- Poștașul; *B*: Poștașul Panțu//12 *A*: (face însemnări. Bătăi la ușă): Da, da. Poftim; *A*: (citește niște însemnări > citește); *B*: (citește) //13 *A*: Poștarul; *B*: Panțu //14 *A omite*; *A*, *B*: (urcînd din stînga) // 15-17 *A*: Bună ziua. Mulle scrisori domnule Anton Pann! Poate s-a rătăcit și norocul printre ele; /1, *B*:- între bună dimineața și bună ziua mă nimeresc totdeauna chiar pe la dumneata, cu cîte un maldăr de scrisori (*B*: dumneata). Acu (*A*: Domnule Anton Pann! Acu) primești dumneata (*B*.- dumneata primești) răvașele cele multe (*A*: multele răvașe > răvașele cele multe), iar coana (*B*: multe, coana) Safta mai rar! //19-20 *A*: Și-nu descoperit în sfîrșit frumoasele din Schei poetul. O spui bine. Într-adevăr, n-ar putea să dea pe la mine norocul, n-ar putea să vină decît din greșală (> pe la mine decît un noroc rătăcit)!; *A*, *B*: Poate că într-o zi s-a rătăci o veste bună și prin curtea mea (*A*: rătăci norocul, întrebînd și de mine > rătăci o veste bună și prin curtea mea)! // 21 ^4: Poștarul; *B*: Panțu // // 22 *A*, *A*: pune și groasa servietă (*A*: și servieta) pe masă; *B*: pune pe masă servieta //21-25 *A*: Să mă mai <> mă) odihnesc și eu puțin de atîta alergătură și mișcări!; *A*, *B*: încuviințezi să mă odihnesc și eu puțin? — De vrei să blestemi pe cineva, să-i urezi s-ajungă poștar <J5: poștaș) în Schei!

183

2 *A*: se uită printre; *B*: caută prin//3-21 *A*: Nu e nici astăzi nici o scrisoare de la Ioana. <> Nu s-a rătăcit nici astăzi norocul printre răvașe!) Știi <> Și uite) că astăzi se împlinește chiar un an de cînd Ioana a plecat de la mine cu fetița, și de-atunci nici un semn! Eu tot mai bolnav, cum să mă mișc? Am noroc, mare noroc cu dumneata. Dumneata ești singurul om care fe-ngrijești de mine. În fiecare zi treci pe-aici, chiar și atunci cînd nu am scrisori, și întreb de am nevoie de ceva! N-am nici o puțință să-ți mulțumesc. Mult n-o mai duc. Simt eu după respirație. Cu cît pieptul e mai gol, cu atît intră mai puțin aer. Mă bucur numai că au apărut cărțile. Patru dintr-o dată! „Povestea vorbeii” am numit-o <> botezat-o) așa după numele circumei. Oare ce mai face Lenuța?; *A*, *B*: Caut printre scrisori. Nu-i nimic nici astăzi. În fiecare zi aceeași așteptare. În fiecare zi aceeași dezamăgire. Se-implinește — aproape un an de-atunci. Un an de cînd Ioana a plecat — și pină acuma (*B*: acu) nici un semn! <^4 • continuă: Văgăunile de-aici (arată spre piept) tot largesc! Țiuie liliicii prin ele! > Prin pieptul

meu țiuie liliicii Poștaș « 1 (**B**: Panțu): Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann? Pann: Am nevoie {**B**: Eu? Am, Panțule, am! Am nevoie) de-o răsufare mai lungă, da cine mi-o dă? Chiar și suspinele mele au devenit scurte, scurte de tot. Dumneata singur te abați în fiecare zi — (**A**: zi, chiar și atunci când n-am scrisori,) și întreb de am nevoie de ceva. Uite, am: am nevoie de-un suspin lung. Lung — pînă la capătul pămîntului! Poștașul (**B**: Panțu): Nu te bucuri că ți-au apărut cărțile? Patru, în răstimp așa de scurt! Minunată carte „Povestea Vorbei”... Pann: Am botezat-o așa <^4: așa, numai cu apă, dar > așa) după numele circiumei... Oare ce mai face Lenuța {**B**: Nușca)? //22 4: Poștarul; **B**: Panțu.

183-184

23-22 **A**: O văd aproape în < > Dau pe-acolo-n) fiecare zi. Totdeauna întreabă de dumneata. Spune că tare-i fără duh circiuma, de când te-ai bolnăvit! Pann (dă din cap): Și-apoi celelalte cărți: Spitalul amorului — asta a făcut mare scandal, printre soții și soții, în tot Brașovul! Și Povestea vorbeii a făcut zarvă — dar numai printre popi. Pe urmă „Cîntecele haiducului Groza”! Cu asta mi-e teamă să n-am oarecare năcaz cu autoritățile. Poștarul: Dintre toate mie asta îmi place mai mult! Trece prin ele vînt de haiducie! Pann: Și-apoi cîntecele pentru Ioana! Vezi, mie astea îmi sfîșie inima. Eu le-am făcut, și eu mă sfîșiu. Poștarul: Ai nevoie de ceva domnule Anton Pann? **A**, **B**: Trec aproape-n fiecare zi (~**B**: Trec ades) pe-acolo. Totdeauna întreabă cu îngrijorare <|**B**: întreabă Nușca totdeauna cu grije) de dumneata. Ieri zicea <4: îmi spunea > zicea): de când a căzut Anton Pann la pat < **B**: Anton Pann a căzut la pat), mi s-a-mbolnăvit și circiuma (**A**: circiuma. „Povestea vorbeii” și-a dat duhul! > circiuma). — Când i-am arătat (**A**: a văzut > i-am arătat) cartea, s-a luminat și s-a tulburat. Apoi <|**A**: Și parcă nu-și găsea cuvintele, apoi) s-a adunat spunînd <4: și-a zis > și-mi spuse > spunîndu-mi > că întîia oară în viață îi pare rău că nu știe să citească! Pann: Ei — aș Lenuța (**B**: Nușca)? Lenuța nu (**B**: Nu) știe să citească? Stai să mă adun și eu! Asta n-aș fi bănuț-o (**A**: Vezi, la asta nu m-am gîndit niciodată > Asta n-aș fi bănuț-o niciodată). Dar o prinde bine — ca o rochie de mireasă. Poștarul (**B**: Panțu): Cam așa o mîngîiai </t: așa-i spuneam > așa-i spusei > așa o mîngîiai) și eu. — Nu e nici o pagubă, Nușca <^4: Lenuța > Nușca) Știința de carte strică frumuseții <|**B**: frumsetii). Slovele (**A**: Și slovele > Slovele) primite prin ochi se schimbă-n zbîrcituri pe față! Nu-i așa? — mi-a răspuns ea — mulțumită (**A**: cu mîndrie > mulțumită) că s-a ținut departe de atari păcate! Pann: Analfabete sau nu, — florile tot flori rămîn. Minunat lucru e viața <^4: viața, dragă. ... > viața)! Poștarul (**B**: Panțu): Ca Povestea Vorbei (**A**: Vorbei și ca Spitalul

Această continuare din *A*, a fost apoi ștersă.

amorului) — Pann: Ca Nușca — Panțule (**A**: Uf, Spitalul amorului — mare scandal s-astîrnit cu cartea asta > Nu, ca Lenuța > Ca Nușca, domnule Panțu) — i-am făcut cîntece și ea nu știe (**B**: Eu îi făceam cîntece și ea nu știa) decît să le asculte! Poștașul <|**B**: Panțu): în schimb, cîntecele dumitale pot să le citească acum <4. - știi să le citească > pot acum să 16 citească) toate celelalte frumoase! Mare zarvă și vrajbă s-a stîrnit <|**B**: se stîrni) în tot Brașovul! Toți (**B**: când) soții se văzură (**A**: au rămas > s-au văzut) dintr-o dată descoperiți și s-au rușinat (**B**: și rușinați)! Îmi place cumplit (**B**: Mi-a dat plăcere) acest freamăt! Pann: E ca Povestea Vorbei — Poștașul < **B**: Panțu): E ca viața, Anton (**A**: domnule Anton) Pann! (Se ridică) Ei, se face tîrziu, trebuie să-mi (**B**: va trebui să-mi mai) văd de treburi! — Ai nevoie de ceva, domnule Anton Pann?

184-

24-28 **A**: Dacă ești așa de bun, să treci pe la lăptăreasă, să-mi aducă lapte. N-a mai fost de trei zile pe-aici; ^4, **B**: Stai puțin, să vezi și să te miri! Uite, — scrisorile {**A**: Uite, ca să vezi > Uite, toate scrisorile). — Îmi scriu frumoasele din Schei — și-au descoperit (**A**: descoperit în sfîrșit > descoperit) eîntărețul. Pînă (**B**: cîntărețul de unde pînă) acum mă șliau numai cîntăreț de slrană! //20 **A**: Citește una, suride calm; **B**: calm // 30 **A**: O scrisoare de la doamna, de la frumoasa Pulcheria; **A**, **B**: Cîteva rînduri de la doamna... Pulcheria (**B**: Catinca) // 31 **A**: A descoperit și ea; **A**, **B**: S-a făcut luminași în ea. (**B**: I s-a făcut lumină), a aflat și ea.

184-185

32-1 **A**: Da, da. Și îmi cere să-i dau prilejul pentru a-și cere scuze pentru mojiția; **A**, **B**: Da, așa vin toate. Și acu caută un prilej să ceară scuze pentru purtarea.

185

1 **A**: Pulcheria; **B**: Catinca // 2 **A**: Numai cît mojiția lui Napoleon îmi roade plămîni! Totuși scrisoarea doamnei Pulcheria mă înduioșează!; **A**, **B**: Mă-nduioșează! // 2-10 **A**: prieten Azor Gî, de toate astea? Eu n-o mai duc mult — în cele din urmă inima asta care s-a bucurat de orice ființă frumoasă uite-o bolnavă: ea nu s-a sfîșiat și nu se sfîșie decît pentru aceea care de-un an nu mai dă nici un semn; ^1, **B**: prieten, de toate astea! (Privește peste grădină¹) încă o primăvară se vestește, și <^4: a venit, dar > se vestește, și) eu nu mă pot bucura. Mișună gîngăniile prin vreascuri (**A**: frunze > vreascuri) și sună albinele-n prisacă. Dar gîndul

¹ Indicația lipsește în *Az*.

meu merge (*B* : gândul merge mai vîrtos) spre larvele ursuze de pe sub pietre și din pămînt. Altădată îmi aruncam și eu inima în acest foc și joc al primăverilor! Nepovestită rămîne sfișierea de cînd Ioana a plecat! (*A*: De cînd Ioana a plecat, boala și-a făcut casă aici și nemîngîierea < aici) — nepovestită rămîne sfișierea! //11-12 *A*: seara aceea! Ne-am despărțit, ca să ne reintîlnim! Dar nu, ea m-a sărutat cu același foc ca totdeauna, s-a făcut că înțelege anume slăbiciuni ale mele, dar pe urmă n-am mai găsit-o; ^4.-iSeara aceea; *B*:- noaptea aceea //12 *A*: îmi lăsa cel puțin un rînd, o lămurire; *A*, *B* : mi-ar fi lăsat un rînd //13 *A*: scris; *A*, *B* : dat vreun semn //14-29 *A*: Ea continuă să tacă. Și toată puterea e de partea ei, că are și fetița cu ea. (Bate cineva la ușă.) Poftim! (Intră protopopul Petric.); *A*, *B*: Ea a tăcut și se-ntărită mai departe să tacă. în fiecare <4: fiecare > fiecare) noapte îmi visez fetița — împlinește Gabi șase <^4. • cinci > Gabi șase) ani acu! O văd arătîndu-se <4.- în vis > arătîndu-se> cu ochii mari și cu sprîncenele scrise <4: mari sprîncenați > mari și cu sprîncenele scrise)! Vine totdeauna spre mine — tăticele eu m-am întors! — Și de-acolo din prag (*A*: din ușă, de-acolo > de-acolo din prag) — pînă la mine — crește! Se face tot mai mare, și cînd e lîngă mine nu mai e Gabi, ci Ioana (*A*: e Ioana > nu mai e Gabi, ci Ioana)! Și lîngă Ioana apoi, cînd aplec ochii, s-arată iarăși mică — fetița. Parcă m-aș uita încă tot la Ioana, numai că întorc oceanul. Și-n lupta inimilor — mă dovedește fiecare! (Pauză) Poștașul (*B*: Panțu) (dă din cap, tace. S-aude un pas greu — urcînd treptele (*B*: treptele în stînga). Urcă (*A*: Urcă din stînga) protopopul Niculae // 31 *A* omite; *B*: Pann, Panțu, Protopopul Niculae //32 *A*: Petric; *A*, *B*: Protopopul Niculae // 33-34 *A*: Pann!; *A*, *B*: Pann! Mi s-a spus că se urcă anevoios treptele astea la dumneata.

186

2-4 *A*: (încearcă să se ridice, dar Petric îl oprește); /1, *B*: (încearcă să se ridice): Anevoios e drumul, cu suișuri, dar răuvoitorii pun vina pe treptele mele, părinte Niculae // 5 *A*: Petric; *A*, *B*: Protopopul Nicu1ae // 6 *A*: Șezi numai, șezi; *A*, *B*: Las' numai, las' // 9 *A*: Poștarul; *B*: Panțu //10 *A*: își apropie servieta, s-a ridicat și merge; *B*: își ia servieta de pe masă, se retrage mai //12-14 *A*: Domnule protopop, vă rog să-1 iertați pe domnul Azor. El singur mai trece cîteodată pe-aici, și-mi mai ajută cum poate; *A*, *B*: Poftim, părinte, luați loc. Vă rog să-1 iertați pe domnul Panțu. El singur, poștașul nostru <4.- nostru, cu sprinteneala lui), mai trece pe-aici, și-mi stă într-ajutor cum poate (*B*: ca să-mi fie într-ajutor)! //15-16 *A*: Petric; *A*, *B*: Protopopul Niculae (a luat loc (*A*: loc pe laviță)) //17 *A*: Nu mă supăr deloc; *A*, *B*: Rămii, domnule Panțu, rămii — Țin chiar //18 *A*: vorbit; *B*: schimb //20 *A*: ceva foarte important, părinte Niculae, dacă; /1, : lucruri de însemnătate mare, părinte Niculae, de vreme ce; *B*: lucruri din

348

cale afară, părinte, de vreme ce //21 *A*, *A*: martori! Să nădăjdum că mărturia domnului poștar (*A*: Panțu) va fi numai spre bine!; *B*: martori! // 22 *A*: Petric; *A*, *B*: Protopopul Niculae // 23-25 *A*: s-au întîmplat unele lucruri cari; *A*, *B*: pe drumurile anevoioase, despre cari am scos împreună o vorbă adineaori, s-au întîmplat lucruri (*A*: unele lucruri) ce // 27-29 *A*: Ceva în legătură; ^4, : Fiece drum își cere întîmplările și se laudă cu ele! Bănuiesc că acelea la care vă gîndiți ar putea să aibă vreo legătură // 29-30 *A*: sunt totdeauna în legătură cu mine; *B*: au totdeauna cîte-un cîrlig și în soarta mea.

187

1 *A*: Petric; ^4, *B*: Protopopul Niculae // 2-10 *A*: Cam așa ceva. Altfel n-aș fi aici; *A*, *B*: Drept ar (*B*: Ar) fi s-o spunem, căci așa sunt întîmplările din țara asta, totdeauna în (*B*: căci într-adevăr întîmplările din țara asta au totdeauna și cîte-o> legătură cu dumneata, cînd nu sunt în legătură cu haiducul Groza! V-ați luat la întrecere! P a n n: Și tocmai pe mine mă paște nenorocul de a nu mă fi-ntîlnit (*A*: a nu-1 fi putut întîlni > a nu mă fi întîlnit) niciodată cu Groza! Protopopul Niculae: Nu s-au sfîrșit zilele — și poate că vei mai avea (*B*: ți se va mai da) prilejul //12 *A*: Nu; ^4, *B*: Totuși nu //12 *A*: ce-ar putea să fie > ce înfruntare m-ar putea pîndi; *A*, *B*: înfruntarea ce mă pîndește // 13 *A*: Petric; *A*, if: Protopopul Nicu1ae //19 *A*: Atunci să-ți dau poate unele lămuriri. Uite, Anton Pann; ^4, *B*: Să-ți ajut eu? — N-o făc bucuros, dar n-am încotro //15 *A*: faci slujbă de; *A*, *B*: te-ai angajat //16 *A*: un an de-atunci; *B*:- anul //18 *A*: Boala, părinte Petric; ^4, *B*: Boala asta, — care se-ntinde ca o cronică — părinte Niculae — — II 19 *A*: Petric; 4 *B*: Protopopul Nicu1ae // 20 *A*: Am înțeles; *A*, *B*: Ne-am silit să înțelegem //23 *A*: obligată s-o facă; ^4, - prin nimic îndatorată. Se înțește însă de-o bucată de vreme zvonul că boala dumitale își are într-adevăr cronica ei; *B*: prin nimic îndatorată! // 23-25 *A*: boala îți vine de la o întîmplare cam rușinoasă, care nu trebuia să se întîmple chiar unui; *A*, *B*: nenorocirea care te seacă ți-ar veni de la o întîmplare ce nu trebuia să întîlnească tocmai pe-un // 25-29 *A*: strană ; ^4, *B*: strană! P a n n: N-am nici o vină, așa mi s-a abătut! Protopopul Niculae: Nu ne prea-nțelegem la cuvinte. // 31-33 *A*: întîmplarea s-ar fi putut întîmpla oricui, chiar și dumneavoastră, părinte Petric!; ^4, *B*: Așa cum m-a întîlnit pe mine, întîmplarea ar fi putut să dea față cu oricine, chiar și cu dumneavoastră, părinte Niculae!

188

1 *A*: Petric; ^4, *B*: Protopopul Niculae //2 *A*: cinstita mea barbă să nu mi-o amesteci în întîmplări de așa fel; *A*, *B*: obrazul meu <^4; cinstitul meu obraz > obrazul meu) să nu-1 prea aduci în dis-

349

pută//3-4: *A.*: petrec zilele prin crîșme și după rochii. Și nici nu; *A., B.*: rod coatele cinstei prin crîșme (*B.*: circiume), nici nu întrețin cu snoave pe toți cască-gură prin iarmaroace. Și nu // 5 *A.*: amor și nici zicale; *A., B.*: amor // 7-12 *A.*: Nici nu așteaptă nimenea de la Dumneavoastră să faceți stihuri! *Petric*: Dar de la Dumneata așteaptă? Nici de la mine nu așteaptă. *Petric*: Atunci cum se face că scrii și tipărești cărți de cîntece?; *A., B.*: Asta ne mai trebuia, părinte Niculae, să Scrieți și dumneavoastră stihuri pentru haiducul Groza! Ar fi rămas de poveste biserica din Schei (*A.*: Am fi rămas de pomină > Ar fi rămas de poveste biserica din Schei). E mare noroc că (*A.*: Este totuși oarecare mică deosebire între mine și dumneavoastră > E mare noroc că) de la dumneavoastră nu așteaptă nimenea stihuri! *Protopopul Niculae*: Dar de la dumneata așteaptă?! *Pann*: Să vorbească martorul! *Postarul*: De la Anton Pann așteaptă! //14 *Ai*: Asta se face așa că am; *A., B.*: Se face poate c-am //14 *A.*: ceva. Acest drept mi-l apăr!; *A., B.*: ceva! //18 *A.*: spiță de stihuitoari; *A., B.*: spiță. . . //18 *A.*: Da, e o meteahnă din naștere și nu mă pot lepăda. Se ține meteahna de mine, cum mă țin eu însumi. Mi-aș putea bunăoară foarte bine închipui ca un protopop să-și taie < radă) barba, că asta e rar de tot o meteahnă din naștere, dar nu mă pot închipui pe mine fără stihuri; *A., B.*: Se ține meteahna de mine ca umbra //19 *A.*: *Petric*; *A., B.*: *Protopopul Niculae*// 21-27 *A.*: ascundă, •dar nu să și le pună în lumină și spre văzul lumii; *A., B.*: și ascundă! *Pann*: Cînd umbli prin soare, se ivește și umbra! Și-atunci n-ai ce-i face! (*A.*,- face! Dumneavoastră vă puteți ascunde umbra? > face!) *Protopopul Niculae*: Anton Pann, uită-mi-te (*A.*: haide să ne învîrtim după umbre, uită-te> mai virtos în (*A.*: la mine în) ochi! Spune-mi, cu mîna pe inimă, nu te-ncercă niciodată — rușinarea?

188-189

29-3 *Ai*: Așa păcătos cum mă credeți, părinte Petric, eu încă n-am mîncat din pomul oprit, ca să mă rușinez de goliciunea în care m-am născut; *A., B.*: Dacă voiți <(*A.*: vreți, uite > vreți) vă făc și această plăcere, părinte Niculae, pun mîna pe inimă și mărturisesc că încă n-am mîncat din pomul acela. *Protopopul Niculae*: Din care pom — mă amăgești (*A.*: spui > mă amăgești) — că n-ai mîncat? *Pann*: Din pomul acela care te face să te rușinezi de goliciunea în care te-ai născut!

189

4 *A.*: *Petric*; *A., B.*: *Protopopul Niculae* (calm¹) // 5-6 *A.*: Din; *A., B.*: O aduci pe după deget cam (*A.*: O începem > O aduci pe după deget cam) tare de departe, frate Anton Pann! Din //IO *A.*: nu

¹ Ultimele două replici apar numai în *A.*, unde au fost apoi șterse, Indicația apare numai în *A.*

știu ce-i aceea rușine!; *A., B.*: nu prea știu ce-i «rușinarea //12-14 *A.*: scutiți; *A., B.*: scutiți! Pe noi poeții nu ne prea <?.- nu ne) ferește soarta cu moștenirile, nu știu de ce ne-ar ferici tocmai cu această moștenire, la care nimenea nu ține! //15 *A.*: *Petric*; *A.*: *Protop.*; *B.*: *Protopopul Niculae*//16 *A.*: Asta e; *A., B.*: E //17-19 *A.*: lecții și nici să-ți dau sfaturi de îndreptare! Pentru toate astea e prea tîrziu. Am venit numai să-ți arăt în ce situație ai pus prin unele manifestări ale dumitale biserica Sfîntul Nicolae, care ți-a servit leafă timp < vreme) de-un an fără de a-ți mai arăta glasul în strană!; *A.*: un logos. Am venit numai să te întreb < să văd) dacă îți dai seama de situația în care aduci biserica prin felul dumitale do — ; *A. rescris*, *B.*: un logos. M-am înființat doar ca să prind știre de cum te mai miști și să te întreb cam ce gînduri ai după ce prin felul dumitale ai adus biserica în neplăcere. // 21 *A.*: m-oi face bine; *A., B.*: m-oi (*B.*- mă voi) îndrepta//21-22 *A.*: de cîntăreț de strană, așa cum; *A., B.*: din cuvînt în cuvînt, cum // 24-29 ^.- *Petric*: Și cîrtd ai să cînti din strană, au să zîmbească toți închinătorii, și mai ales tinerele doamne și domnișoare, auzindu-te cum îți încerci glasul pe tropare, pentru ca în aceeași zi să cînti stihuri de amor și cîntece pentru haiduci! Dumneata n-ai priceput că este aci o nepotrivire între aceste îndeletniciri? Dacă din naștere ai fost făcut pentru îndeletnicirea cu stihurile, asta înseamnă că din naștere n-ai prea fost făcut să fii cîntăreț de biserică < de strană) ; *A., B.*: *Protopopul Niculae*: Cînd te-i îndrepta (*A.*: face bine > îndrepta)! — Ei, Anton Pann, pe mine mă-ncercă părerea (*A.*: eu cred > pe mine mă-ncercă părerea) că atunci ai să cînti prin < *A.*: în > prin) stranele codrilor {*A.*codrului > codrilor)! Dumneata de o parte — și (*B.*: parte,) haiducul Groza de alta! Și-o să schimbați glasurile, fără de-a mai ține seama (*A.*: de a vă mai ține > de a mai ține seama) de rînduială, după pofta inimilor și drese cu rădăcini de leac! //31-32 *A.*: părinte?; *A., B.*: părinte Niculae? // 33 *A.*: *Petric*; *A., B.*: *Protopopul Niculae*.

190

2 *A.*: Nu cumva a trecut pe la dumneavoastră coana Safta?; *A., B.*: Nu care cumva coana Safta a trecut pe la dumneavoastră?//3 *A.*: *Petric*; *A., B.*: *Protopopul Niculae*// 4 *A.*: trece tot în fiecare; ^4, *B.*: s-abate-n fiecă//7-14 *A.*: așa să știu! Ea voia să zădărnicească apariția volumului „Spitalul amorului"! Fiindcă-și are ea interesele ei!; *A., B.*: să știu. Va să zică așa, încep să pricep și înțelesul venirii dumneavoastră s-a încheat (*B.*: — așa — s-a încheat înțelesul venirii dumneavoastră aici). De-acu — cîntăreț prin stranele codrilor! Ce păcat că haiducul Groza nu-i de față, să vă audă, părinte Niculae! Lesne e pentru dumneavoastră să luați (*B.*: să luați cu epitropia) asemenea hotărîri! Eu sunt venit de aiurea, eu n-am nici un fel de oase prin cimitirele Brașovului, p'rin urmare nici sprijin nu pot avea, nici îngăduință! //15-16 *A.*: *Petric*: N-am

venit pentru asta. Pann: Ar fi fost de altfel și prea târziu. Volumul a apărut, în ciuda tuturor încercărilor coanei Safta! Petric: Știu că a apărut și rău ai făcut că ți-ai publicat cărțile. Nu numai „Spitalul amorului” cu versuri necuviincioase, dar și Povestea vorbii, unde în câteva rînduri te rostești împotriva preoților! Pann: Asta-i înțelepciunea poporului, nu-i a mea! Petric: Strici bunele cuviinți cu înțelepciuni de acest fel! Află deci că epitropia de la Sf. Nicolae a hotărît să nu te mai socoată cîntăreț de strană în slujba bisericii! 4., B: Poștarul <B: Panțu> (ar vrea parcă (B.- ar vrea) să spună ceva, dar se reține.) Protopopul Niculae: Să m-audă haiducul Groza! Ei, asta-i! Știu <> Poate) că n-ar sta cu brațele încrucișate, cum stă poștarul. E mai puțin blajin, ce zici postare? Poștarul: Eu sunt blajin, părinte Niculae, dar drept să vă spun, chipul cum vă purtați ar putea să facă un haiduc chiar și dintr-un poștar blajin ¹//17 A.: Pann (tușește, istovit); A.: Pann (tușește); B: Pann//19-20 A.: Deși, drept să vă spun, nu mă așteptam ca dumneavoastră și epitropia să suferiți de atîta îngustime de vederi <> a vederii); A.: B: Cu toate că nu mă prea așteptam //21 A: Poștarul; B: Panțu//22 A.: (intervine, către protopopul Niculae); A., B: (intervine)//23-26 A.: și a inimii, părinte!; A., B: Mă iertați, părinte Niculae, eu sunt un Panțu oarecare, poștaș hărțuit de drumuri (A.: poștaș blajin, slujbaș hărțuit de toate grijile > poștaș blajin), care m-am învățat să cat la <4.; văd în > cat la) chipul dumneavoastră ca la chipul (A.: chipul > ca la chipul) bisericii. După <A.: Mă iertați, dar după > După) cele ce mi s-a dat s-aud, am rămas cam răsturnat și răvășit// 27-28 A.: lua asupra dumneavoastră sarcina; A., B: cu înfățișarea dumneavoastră (B: înfățișarea ce vă luminează) să luați sarcina// 28 A.: la cunoștință unui bolnav; A., B: la cunoștință // 31-33 A.: domnule Azor! Cel puțin mă despart de lumea asta fără păreri de rău; A., B: Panțule! Cel puțin mă despart fără păreri de rău de lumea aceasta cu grădini atîtea și cu lumini, cu beznă și cu prăpăstii. E multă frumusețe aici și mult cutremur!

191

¹ A.: își dau mîna și se leagă; A., B: se leagă // 2-3 A.: despart de lumea aceasta pe care totuși o iubesc cum nimenea n-o iubește; A., B: despart. Mise face ușoară — plecarea <^, • ușoară, plecarea > plecarea ușoară), parcă m-ar lua cineva de subțiori și-aș prinde aripi // 4-5 A.: Petric; ^, B: Protopopul Niculae (devine dintr-o dată țeapăn) // 7 A.: (iese); A., B: (iese spre stînga) // 9 A: Poștarul; B: Poștașul Panțu //10 A: Poștarul; B: Panțu //11 A: De necrezut, domnule Anton Pann; B: De necrezut //13-17 A.: Domnule Azor, de necrezut,

¹ Ultimele două replici apar numai în A., unde au fost apoi șterse.

dar este așa! Iată-mă acu sărac ca-n fața judecății din urmă! Ba mai sărac căci sunt și bolnav! ; A., B: Cum adică? Așa cum vezi! Miroase protopopul a pămînt — ca strămoșul Adam. Toată viața lui, — Adam a mirosi! a pămînt!. S-a-ndurat, ce-i drept, dumnezeu de <4.; și > de) a suflat peste el (B: e! și l-a stropit cu apă de flori), a fost însă (A.: dar a fost > a fost însă) degeaba! --Do necrezut, dar este așa! //18-19 A.: Poștarul; 4.,': Poștarul (îi pune mîna pe umăr); B: Panțu (s-a apropiat, îi pune mîna pe umăr)//20 A.: Domnule Anton Pann, eu, așa cum mă vezi, îli stau într-ajutor. Așa, cu simbria mea — și așa cum pot eu, de aci înainte'; A.: Domnule Anton Pann, eu nu sunt decît un slujbaș pus pe alergătură în zilele de lucru și hărțuit mai ales de biciul sărbătorilor <> un slujbaș hărțuit de drumuri) — voi găsi totuși răgaz și de dumneata! Eu nu te las! B: Eu nu le las!

191-192

22-9 A.: Minunat om e omul sărac, domnule Azor! El îți dă din sărăcia lui și cînd nu-l mai poți răsplăti decît cu stropii aștia de apă din ochi: -4.; Parcă dumneata nu ți-ai avea grijile dumitale! Dar așa e omul sărac: El dă din puținul lui, și nu așteaptă răsplată; A, *rescris*, B: (îl privește mulțumitor) Făcu ce făcu și lovitura căzu <^4.- O lovitură a căzut > Făcu ce făcu și lovitura căzu)! Surdă și grea <4.- Grea și hotărîtoare > Surdă și grea)! De-acu vor veni {A.: vor veni > se vor potrivi) pe rînd și toate celelalte (A.: toate loviturile > și toate celelalte)! Știi (B: - Știi, Panțule,) cine umblă prin țară <4. • lume > țară) cu alai mai mare decît împăratul? Poștarul (B: Panțu> Dacă mi-i spune... <4. - spune, voi ști > spune) Pann: Nenorocul <B: Nenorocul, Panțule): !•! <!.,- Umblă Nenorocul cu alai fără capăt! El) ține la obrazul lui — și nu umblă niciodată singur! (S-aud în dreapta (A.: afară > în dreapta) niște pași grei) Auzi? - Vine! Poștarul (B: Panțu): Cine? (A.: Cei' din alai! > Cine?) Pann: Alaiul împăratului... (A.- Cei din alai! > Alaiul! Auzi?) Bum-bum-bum!

192

10 A.: ușă, intră; A., B: ușa din dreapta, spre o odaie (B: dreapta) vine de-acolo //12 A.- Poștarul; B.- Panțu //14-23 A.- Tot bolnav, domnule Anton Pann? Pann: Așa cum mă vezi. Ciurcu: Ei, am venit să-fi poflesc sănătate, și să ne înțelegem din nou în treburile cu cărțile pe cari le-am tipărit. E vorba despre jumătatea aceea a cheltuielilor, pe care nici pînă astăzi nu mi le-ai plătit!; ^4., B: Am intrat prin față. De aflam că stai în pridvor — veneam prin grădină. Ei, Anton Pann, mai bine, mai bine? Pann: Cum ai zis? Mai bine? Ciurcu: Ei las', nu te speria! (A.: nu te speria > ce te sperii așa?) Nu-mi (A.: Am venit să ne înțelegem! Nu-mi) vreau rău — mie, dar nici dumitale! Trei din cărți au apărut în ianuarie

(*A.*: întâia carte a apărut în ianuarie, a doua în februarie, a treia în martie > Trei din cărți au apărut în ianuarie), și-a patra la începutul acestei luni. Mi se pare că am avut <[*A.*: făcut > avut) și oarecare învoială. Cum te-ai mai socotit cu jumătatea cheltuielilor de tipar? //25 *A.*: Cer păsuire, domnule Ciurcu. Mă vezi în ce stare sunt; *A.*, *B.*: Să-mi mai dai o păsuire, domnule Ciurcu // 26 *A.*: să fac rost; *A.*, *B.*: să mă mișc. Cum era să fac rost (*A.*: necum să fac rost > Cum era să fac rost) // 28 *A.*, *A.*: învoiala e învoială (*A.*: învoielile nu se fac ca să rămână pe hîrtie), domnule Anton Pann! Și eu sunt strîns; *B.*- Sunt prins și eu // 29 *A.*: Pe urma; *A.*: Te rog să mă crezi că pe urma; *B.*: te rog să mă crezi. Pe urma // 30 *A.*: așa; *A.*, *B.*: ca un om ușuratic ce sunt // 31 *A.*: gestului; *A.*, *B.*: faptei // 31-32 *A.*: Nu înțeleg totuși să mă aleg cu pierdere, dacă nu mă aștept la •cîștig!; *A.*, *B.*: Nu mă aștept la cîștig, dar nu înțeleg să culeg chiar pagubă!

193

2 *A.*: Așa; *A.*, *B.*: Dacă nu mă înșel, cam așa // 2 *A.*: stăpînii; *A.*, *B.* proprietarii // 3 *A.*: cîștigă; *A.*, *B.*: profită // 3-4 *A.*: Ei au numai pierderi; *A.*, *B.*: Ușuratici și nechibzuiți, ei au numai pagubă // 5 *A.* își clădesc cîteva; *A.*, *B.*: izbutesc a-și clădi // 5 *A.*: și sporesc; *A.*, *B.* sporind // 6 *A.*: alta; *A.*, *B.*: alta. Și ridică fruntea în văzul tuturor. // 7 *A.*: pe temelii de pierdere; *A.*, *B.*: din — pierderi // 9-15 *A.*: cîștig cu cărțile de școală. Pann: Totuși autorilor de cărți de școală stăpînii tiparnițelor le spun că nu se cîștigă nimic, ci dimpotrivă, cu cărțile de școală numai se pierde! Țora le spuneți că aveți cîștig numai cu poezia și cu anunțurile de înmormîntare!; *A.*, *B.*: cîștig cu „Visul Maicii Domnului”. Pann: Asta o spui deoarece (*A.*: pentru că > deoarece) cu Maica Domnului n-ai contract... <[*A.*: contract legat cu băieri șirete !> Dacă Visul Maicii Domnului ar avea și un autor (*A.*: autor — în afară de Maica Domnului > autor), i-ai spune <[*A.*: spune autorului > spune) că nu cîștigi nimic cu cartea <^4: cu Visul Maicii Domnului > cu cartea) și că averea toată îți vine numai din tipărirea anunțurilor de înmormîntare! // 17-18 *A.*: Cu alte cuvinte — nu vrei să plătești din cheltuieli, cum ne fu învoială!; *A.*, *B.*: Prea rătăcim pe departe (*A.*: printre vorbe > departe de gîndul cu care am venit > pe departe), Anton Pann! Să ne întoarcem la ale noastre (*A.*: la învoială > la ale noastre). Vrei să plătești sau nu vrei? // 20 ^4. •' pot! N-am mai văzut galbini, nici cu zimți, nici fără, de cînd cu întîmplarea de la coana Safta, despre care s-a făcut veste în toată țara! <> Safta!); *A.*, *B.*: nu pot // 22 *A.*: îmi pare rău, atunci n-am încotro: atunci sunt; *A.*, *B.*: Atunci sunt // 22 *A.*: să pun deocamdată stăpînire pe cărți și să te urmăresc pentru partea de cheltuieli; ^4, *B.*: să pun sechestrul pe cărți // 23-26 *A.*: trăiesc!; *A.*: trăiesc! îți dau sfatul să nu lași s-ajungă lucrurile pînă la judecată!; ^4, *rescris*, *B.*: trăiesc, și ca un chibzuit ce sunt îți dau sfatul

să nu lași lucrurile prea slobode, c-ar putea s-ajungă pînă unde nu trebuie. Și mie nu-mi place să mă tirăsc prin judecăți <.4, plac judecățile > place să mă tirăsc prin judecăți).

193-194

28-16 *A.*: Mai dă-mi cel puțin o păsuire, de-o săptămînă, două! C i u r c u: Uite, domnule Anton Pann, ți-aș da, dar vād prea bine care-i situația, și nu pot să mai dau nici o animare! Asta-i cuvîntul meu din urmă. Bună ziua; *A.*, *B.*: Dă-mi mai bine o păsuire în loc de sfat! C i u r c u: Ți-aș da, dar păsuirea nu ți-ar fi de mai mare folos <> mai de folos) decît sfatul! Pann (dă resemnat din cap): Cum crezi' — C i u r c u: Cînd am căzut la învoială, eram încredințat că haiducul Groza te are-n grija lui. Astăzi vād că închipuirea mi-a dat pinteni și-am sărit prea repede! <[*A.*: /scultă Anton Pann, haiducul Groza nu ți-a dat pînă acu nici un semn? > Cînd am făcut <> căzut la) învoială, eram încredințat că haiducul Groza te are-n grija lui. Astăzi vād că închipuirea mi-a dat pinteni și-am sărit prea repede) Pann: Haiducul Groza? Crezi dumneata că haiducul are știre <^4: știe > are știre) despre baladele și cîntecele ce i le-am făcut? (*A.*: existența mea? > baladele și cîntecele ce i le-am făcut?) C i u r c u: Cum n-ar avea <.4, ști > avea), cînd <^4: dacă baladele și cîntecele ce i le-ai făcut > cînd) le știu pe dinafară toți copiii și toate fetele! E-hei! Dacă aș fi eu — haiducul Groza (*A.*: Groza, te-aș ține în grija mea > Groza!) Pann: Dacă (*A.*: Ce păcat că ești om de afaceri, și nu haiduc! Dacă > Dacă) dumneata ai fi haiducul, mi-ai (*A.*: m-ai ține-n grija dumitale și mi-ai > mi-ai) spune că cîștigi cu visurile mele mai mult decît cu Visul Maicii Domnului, și nu m-ai scoate dator unde du sunt. Păcat că nu ești haiduc (*B.*.- haiducul). Vezi, cînd am iscălit contractul, eu socoteam anii de la — facerea lumii, dar dumneata îi socoteai (*B.*: numărăi) de la — afacerea lumii. Asta-i deosebirea între un poet și-un editor. C i u r c u: Vom rămînea totuși prieteni, Anton Pann. Ne-om judeca, dar fără supărare (*A.*: Ai adus-o bine, Anton Pann,, așa cum am de gînd s-o aduc și eu! > Vom rămînea totuși prieteni, Anton Pann. Ne-om judeca dar fără supărare). S-auzim de bine!

194

17 *A.*: (iese); *A.*, *B.*: (iese prin grădină) // 19 *A.*: Poștarul; *B.*: Poștașul Panțu // 20-23 ^: Poștarul: Se țin lanț necazurile, domnule Anton Pann! Pann: Atîta îmi mai rămăsese; *A.* Pann: A fost numai cel dintîi din alaiul împăratului, sau cel din urmă? Poștarul: Cel din urmă, Anton Pann! Pann: Atîta îmi mai rămăsese; ^4, *rescris*, *B.*: Ciurcu a fost numai cel dintîi din alaiul împăratului! Fi-va el împăcat cu cugetul dînsului? Mi se strînge inima gîndindu-mă — oare acu — cine mai

¹ Ultimele două replici lipsesc în *B.* ² Ultimele două propoziții lipsesc în *B.*

vine? <1?: vine? N-apuc bine să răsflu — și altă năpastă!) Atîta îmi rămăsesse nedijmuit//24 A₁: vezi; A₂, B₂: mai ghicești//24 A₁: omul ăsta; A₂, B₂: omul // 25-26 A₁: fetița mea. (Tușește); A₂, B₂.- Gabi. Ce prigoană <4₁.- N-apuc bine să răsflu o dată și altă năpastă! Ce prigoană) și ce osîndă din toate părțile! Urgia e mai mare decît păcatele ce trebuie să le ispășesc! Tușește *) // 27 A₁: Poștaru I; B₂: Panțu.

194-195

28-3 A₁: N-am să te las în starea asta! Pann: Ai inimă, dar ce putem începe?; A₂, B₂: Am urmărit totul și n-am scos un cuvînt (A₁.- și-am tăcut > și n-am scos un cuvînt). Dar în sufletul meu eu n-am tăcut. Anton Pann, vrei să vezi în mine un prieten? Pann: Ar fi poate mai nimerit să-ți pun eu întrebarea: Panțule, mai vrei să vezi în mine un prieten?

195

4 A₁: Poștarul;/?.- Panțu // 5-6 A₁: Uite, domnule Anton Pann, acum a sosit ceasul să-ți mărturisesc unele lucruri despre mine! Nimănu-i nu le-am spus pînă acu. Că-i primejdie! Știu însă că dumitale îți fac o bucurie. Bucurie cu ceea ce vei afla, și bucurie cu ceea ce m-am hotărit să fac pentru dumneata. Pann: Crezi că mai pot să am vreo bucurie atîta cît voi mai trăi? Poștarul: Eu — nevrednicul — voi încerca să ți-o fac!; /i₁, B₂: Anton Pann, a sosit ceasul să mărturisesc despre mine. N-am vorbit încă nimănu-i despre cele ce-i afla, că-i primejdie! // 7-19 A₁.- Pann: Spune! Poștarul: Va fi o mare surpriză; ^4₂, B₂.- Pann (căscînd (B₂: face) ochii mari): Pentru numele lui Dumnezeu, — ce s-a întîrplat? Vorbește! Poștașul <B₂: Panțu): Ești gata să ascuți? Pann: Mai vine-o lovitură? Poștașul I (B₂: Panțu) > Va fi — cum să ți-o spun? Va fi </B₂: Da, va fi > — O lovitură de necrezut! — Da — va fi — > ca o lovitură, — ca o uimire, — va fi o mare surpriză//19 A₁.- domnule; A₂, B₂: Anton//20 A₁: orice; A₂, B₂: orice. Va cădea un fulger aici lîngă dumneata // 21-22 A₁: așa cum e pe cale să sară inima mea; A₂, B₂.- de spaimă sau de bucurie! Bate, Anton Pann, și inima mea, cu putere, ca niciodată // 23 A₁.- mărturisirea; A₂,

tuluit): Nu. Ce vorbești? Mi s-a scurs din obraji și puținul singe ce-l mai avui (A₁: am — avui) !// 28 A₁: Poștaru I; B₂: Panțu // 29 A₁: Azor Gî; A₂, B₂: Eu sunt — eu sunt acela // 29-30 A₁: poștar la Brașov; A₂, B₂: poștaș împărțind răvașele // 31 A₁, A₂: Un poștar poate să cunoască </I₁: nu cunoaște el oare) toate necazurile și suferințele din toate casele, un haiduc mai poate să aline și să vindece </I₁: nu poate ei să mai aline) unele din

Indicația lipsește în B.

nevoi. <4₂.- și să îndrepte sorțile?) Nu-i așa că tot ui se potrivește? <4₂- potrivește? Haiducia esărbătoarea mea, și-am ales-o pentru îndreptarea ursitelor! > potrivește?); B₂: potrivește?

196

1 A₁: Poștarul; B₂.- Panțu // 2 A₁: El, în; A₂, B₂.- în // 4 A₁: Groza, bucuria mea e prea mare ca s-o pot arăta. Groza, stăm; A₂, B₂: Groza, stăm//5-19 A₁: Poștarul: Stăm!; A₂, B₂.- Poștaru I (5: Panțu): Stăm! Ascultă<-4₁: Ascultă, Anton Pann), —ți-aduci aminte de glasul acesta? — Așa, Moș Martine, acu să ne arăți unde s-a ascuns diavolul! Pann: Glasul Ursarului de la Povestea Vorbei! Poștarul (B₂.- Panțu): Îți <1₂.- Ascultă Anton Pann, îți) mai aduci aminte de glasul acesta? . . es hat (B₂: Hort ihr Leut' und lasst euch sagen: / es hat < die Uhr hat > elfe (B₂.- elfe>elf> geschlagen! Pann: Glasul paznicului de noapte? Poștaru I </B₂: Panțu>: N-am fost niciodată departe unul de celălalt, Anton Pann //21 A₁: Cum? Poștar — haiduc —; ^4₂, B₂.- Poștaș — haiduc — ursar — paznic de noapte - // 22 A₁: Poștar; B₂: Panțu // 23 A₁: Cine; A₂, B₂.- Zece chipuri, - și-o singură persoană! Cine//25-29 A₁: Ce pot; A₂, B₂: Pann: Stai să mă culeg, că m-ai împrăștiat. M-ai împrăștiat, cît e vaea de largă! Poștașul </?.- Panțu): Și-acu, spune-mi, ce pot.

197

2 A₁: Nimic. îmi face bucurie; A₂, B₂.- îmi face bucurie — așa — să mă uit la dumneata și // 4 A₁: Poștarul; B₂: Panțu // 5-14 A₁: Mai întîi plătesc < > îți dau eu banii să plătești) partea de cheltuieli pentru cărți! De slujba de la Sf. Nicolae să nu-ți pară rău! Îți dau eu pensie mai mare decît simbria ce-o aveai! Și pe Ioana și fetița îmi iau sarcina; ^4₂, B₂.- Vreau să te ridic din tînjeala în care te pierzi și te topești. Cheltuielile pentru cărți, înșelăciunea lui Ciurcu — astea-ți fac griji? Sînta simbrie (A₁.- Slujba > Sînta simbrie) de la biserică, slujba pierdută, astea te macină? Lasă-le-ncolo! <1₂.- Nimicurile astea? Lasă-le-ncolo!) Pe la răsplinii — eu pe mulți îi dezbrac de surtuc și de strălucire, pe dumneata te dezbrac numai de griji! Aici, în pridvorul acesta (A₁.- într-un pridvor > în pridvorul acesta), sub poală de munte, deasupra cetății, — e (4₂.- unde-acu e >e> așa de frumos. . . Lipsește numai ceva. . . ar trebui să se-audă prin preajmă glasul fetei și pasul (B₂: și-al> Ioanei! — îmi iau însărcinarea //16-27 A₁: Pentru cele dintîi îți mulțumesc. Asta din urmă însă n-o poate face nici haiducul Groza! Poate că a murit. Ioana!; 4₂, B₂: Știi care-i mîhnirea <4₂.- gîndul cel mai grozav și mîhnirea > mîhnirea) cea mai grea <4₂.- grea ce mă ia cîteodată-n stăpînire) - 'Poștașul (B₂: Panțu): Las' — Anton Pann — Pann: îmi închipui că s-ar putea întîmpla să mai trăiesc, — iar peste zece ani, peste douăzeci de ani, cutreierînd ținuturi și locuri, să trec o dată întîmplător pe lîngă Gabi, să trecem unul pe lîngă celălalt și să nu

ne cunoaștem... Ea să nu știe cine sunt eu, eu să nu știu cine e ea — și fiecare să-și vadă de drum, și-apoi să nu ne mai vedem niciodată! Îmi aduci pe Ioana și pe Gabi? — Asta (*A.*: Nu — Asta) nu-i este cu puțință nici haiducului Groza! Poate că Ioana a murit//29 *A.*: moarte?; *A.*, *B.*: moarte sau din alt tărîm? // 30 *A.*: Poștarul; *B.*: Panțu // 31 *A.*: moarte; *A.*, *B.*: alt tărîm.

198

2-3 *A.*: Din viață — ar fi ca și din moarte! Nu trebuie să-mi mai fac nici o nădejde! Mi-ar fi pe urmă cu neputință să o mai smulg din inimă; *A.*, *B.*: Oricum, din viață sau din moarte — ar fi ca și din alt tărîm! // 4-10 *A.*: Poștarul: Și ce să mai fac pentru dumneata, Anton Pann? Pann; *A.*, *B.*: Poștașul <fi.: Panțu>: Prea te-a cutropit deznădejdea! Prea ți-ai închis zărilor <fi.: cutropit acest vuiet al deznădejdiei, Anton Pann>! Pann: Și totuși o bucurie a năvălit, astăzi, aici, neașteptată, ca soarele acesta timpuriu — care într-o singură zi a umplut lumea de căldură! // 11 *A.*: (surîde senin); *A.*, *B.*: (surîde) // 14 *A.*: Poștarul; *B.*: Panțu // 15 *A.*: Pipăie-mi brațul, să vezi! Sunt aievea! Haiducul Groza! Mă crezi în stare să glumesc?; *A.*, *B.*: Pipăie masa, pipăie-mi brațul! E vis? Sunt o nălucă?

198-199

17-6 *A.*: Ioana — nu mai este! Nu, pe ea n-ai s-o găsești! De altfel nici eu nu mai am mult. Zilele mele să știi că sunt foarte numărate! Degetele de la amîndouă mîinile sunt prea multe ca să număr pe ele aceste zile! Și ceea ce se petrece e un vis. Visul cu care trec dincolo. Ascultă Groza! Uite scrisoarea asta — de la preafrumoasa Pulcheria, îmi cere să-i dau prilejul să-și ceară scuze pentru moșcia soțului ei; *A.*, *B.*: Da, ești aievea. Și vei fi mine, poimîne, ani, zeci de ani încă, de aci înainte! Dar eu voi înceta de a mai fi aievea. Zilele mele sunt — cîteva——Degetele de la amîndouă mîinile sunt prea multe, ca să număr pe oasele lor aceste zile. Că te-ai înființat, astăzi, în acest pridvor, arătîndu-mi <fi.: arătîndu-te> cine ești — e ca un vis! Visul cu care voi trece — dincolo! Poștașul <fi.: Panțu>: Visul cu care vei ieși în soare (*A.*: soare, Anton Pann)! Pann (privește peste grădină): Mișună gîngăniile prin vreascuri și sună albinele-n prisacă... S-a pornit <fi.: purces> cam devreme iureșul la această răscruce dintre zi și noapte. \\(Se iută la o scrisoare ce-o ține în mînă?) Ascultă, Groza! Uite scrisoarea asta <fi.: Uite-o scrisoare> de la preafrumoasa Pulcheria <fi.: Catinca>... Pentru ea am scris „Cîntecul mut”. A fost (*A.*: și-am bucurat-o! A fost > A fost) fericirea ei — cîntecul mut. M-am irosit eu de multe ori pentru fericirea altora, dar îmi face plăcere gîndindu-mă <fi.: dar nu-mi pare rău>. Cîn-

Indicația lipsește în A.

tecul (*A.*: Cîntecul meu mut > Cîntecul mut; *B.*: Cîntecul meu mut > Cîntecul) a adus bucurie unei făpturi însingurate (*A.*: fete frumoase > făpturi însingurate), într-o seară, și poate aceasta va rămînea (*A.*: a fost > va rămînea) singura ei bucurie pentru toată viața, și-acu Pulcheria <fi.: Catinca> dorește să-i dau prilejul să-și ceară scuze pentru negliobia (*A.*: netrebnicia > negliobia) soțului ei!

199

7 *A.*: i-aș îngădui prilejul; *A.*, fi.: i-l-aș da//8-9 *A.*: Poștarul; *A.*, fi.: Poștarul <fi.: Panțu> (ezită) //10-11 *A.*: Foarte bine. O facem; *A.*, fi.: Nu se prea potrivește cu socotelile mele —. îmi croiesem și eu unele planuri (*A.*: planurile mele > unele planuri). Dacă vrei, o facem însă//13 *A.*: Atunci ia hîrtie și scrie! Sau nu! Scriu eu!; *A.*, fi.: Ia hîrtie și scrie! //14 *A.*: Poștarul; *B.*: Panțu // 15 *A.*: Poftim!; *A.*, *B.*: Poftim, scrie dumneata, și-mi citești și mie ce-ai scris! // 20 *A.*: în seara de astăzi într-o săptămînă, adică în seara; *A.*, fi.: în seara // 21 *A.*: sala —; *A.*, fi.: sala „Sfatului” // 21-22 *A.*: un crin în gură; *A.*, fi.: trei dediței în mînă // 24 *A.*: Poștarul; *A.*, Poștașul; fi.: Panțu // 25 *A.*: îmi place!; *A.*: Mă învoiesc și eu!; *A.*, *rescris*, fi.: îmi ceri neapărat să mă învoiesc și eu? // 27 *A.*: Groza; *A.*, fi.: Haiducule Groza//29 *A.*: Postare Azor, Azor Gî; *A.*, fi.: Postase Panțu//29-32 *A.*: Pulcheria!; *A.*: Pulcheria! Iar în seara de bal să-mi aduci și ajutoarele: pe Spuderca, Bidu și Cocorandu; fi.: Catinca! Haiducule Groza, postase Panțu, pentru aceeași seară am nevoie și de ajutoarele mele, de Bidu, de Cocorandu și de Spuderca.

200

4 *A.*: Poștarul; fi.: Panțu // 5 *A.*: Și Ioana? Ce să fac cu Ioana?; *A.*, *B.*: Și <fi.: Iar> Ioana?//7 *A.*: Ceea ce se petrece e un vis. Un vis prin care văd și dincolo. Ioana nu mai trăiește! Și fetița; *A.*, fi.: Ioana e dincolo de neguri, și fetița — fetița//11-12 *A.*: Tu ești Groza? Uite, am friguri!; *A.*, fi.: Uite, e soare astăzi, neașteptat, pe mine mă-ncearcă însă sudoarea și fiorii! //13 *A.*: vâlcețit [?]; *A.*, fi.: învinețit//14 *A.*: Tu ai venit?; *A.*, fi.: Groza, tu ai venit? Știam eu că ai să vii odată! // 1« 4: Poștarul; *B.*: Panțu//18-21 *A.*: dormi! ; *A.*, *B.*: dormi. (Se depărtează spre stînga, ca să plece) Pann (își dă capul puțin <fi.: puțin capul> înapoi, pe-o pernă, dar rămîne cu ochii deschiși) // 23 *A.*: O cameră mobilată în stilul epocii ca un salon \\A, fi.: Un salon în stilul epocii // 23 *A.*: cu toate că nu e decît o cameră dintr-o > Face parte dintr-o; fi.: Face parte dintr-o // 24 *A.*: ușă; fi.: intrare // 24 *A.*: în fund, în colțul din dreapta; *A.*, fi.: în dreapta <fi.: stînga>, spre colțul din fund//25 *A.*: pieziș; fi.: pieziș, printr-o trecere lungă // 26 *A.*: sală mare; *A.*, fi.: sală //

26 **A:** • aci un bal mascat; **A,** **B:** in sală un bal//26 **A:** 'și măști; **A,** **B:** și (**B:** și > și cu> felurite măști//27 **A:** sticlă; **A,** **B:** sticlă albă netransparentă e// 27-28 **A:** Muzică; **B:** Muzică în sală // 28 **A:** conținește; **A,** **B:** se curmă // 29-31 **A,** **A:** Pe ușa mare intră Anton Pann (**A:** Anton Pann năvălește din sală în salon), trăgînd după sine, de mină, pe Lenuța, circiumărița. </1, / Lenuța.) Pann e (**A:** E> îmbrăcat în <*4, -ca) haiduc; **B:** Anton Pann, costumat ca haiduc și cu o jumătate de mască neagră peste ochi, năvălește din sală în salon, trăgînd după sine, de mină, pe Nușca // 31 **A:** Lenuța; **B:** Nușca // 32 **A,** **A,-** Fiecare purtînd mască </**A:** cite-o jumătate de mască neagră, peste ochi); **B:** de asemenea cu o jumătate de mască, roșie, peste ochi.

201

2 **A:** Lenuța; **B:** Nușca//4 **A:** vădit obosit; **A,** **B:** obosit//4 **A:** exaltare sufletească; **A,** **B:** exaltare//5-6 **A:** aici — să stăm de vorbă!; **A,** **B:** dincoace (**B:** dincoace, Nușca) ... că prea {**B:** Prea) e multă mișcare și-nghesuială și praf — în sală//8 **A:** ușile; **B:** cele două aripi ale ușii spre sală // 9-18 **A:** Lenuța; **A,** **B:-** Lenuța (**B:** Nușca): Se face că m-ai <4,- Cum m-ai > Se face că m-ai)unoscut în învălmășeală <4; mulțime > îmbulzeală > învălmășeală) — dar cum? **Faun:** După mișcări, Lenuța (**B:** Nușca), după zvicniri și legănare! Iată că vrînd-nevrînd trebuie să te privesc ca pe-o domnișoară din lumea mare! îmbrăcată după moda cea mai nouă din capitala împărăției! — Aproape că n-aș mai îndrăzni acu {**B:-** acum) să-ți spun glume la ureche! **Lenuța** (5: **Nușca**): îmi vine bine costumul? îți plac? Sau' se mai vede și prin haină că sunt analfabetă <> că nu știu az-buche)? **Pann:** Oare florile <> Florile), dacă ar ști carte, ar fi <> ar părea oare) mai mult decît ce sunt? Analfabete sau nu, ele ar i'i tot numai flori <> ele tot flori ar fi)!//20 **A:** Acu; **A,** **B:** Să//23 **A:-** (puțin răguși!, dar plin de vervă): **8:** (stă <> s-așează> și el. Puțin răguși) // 24-26 **A:** în noaptea asta, sau mă vindec — sau pier! Am mai. auzit eu despre bolnavi cari și-au încercat norocul! Unii s-au făcui dintr-o dată mai bine, alții s-au stins a doua zi! Sau — sau! E mai bine așa, decît s-o-ntinzi om-neom!; **A,** **B:** Decît s-o întind așa — om-ncom — mai bine mă-ncredințez norocului într-o singură noapte încaltea se hotărăște. Sau mă vindec, sau pier! // 28 **A:** Totuși eu ; **A,** **B** Sau — sau! Asta-i vorba matale. Totuși//29 **A:** las să dansezi; **A,** **B** las // 31-34 **A:** deveniși dintr-o dată. E un an de cînd m-am îmbolnăvit, dar n-ai venit nici o singură dată să mă vezi! Așa sunt fetele! Poetul le cîntă în nopți fără de somn, dar ele nu ți-ar (> i-ar) jertfi nici o sigură clipă din viața lor; **A,** **B:** te făcuși ilint.r-o dată, acum, cînd stăm unul lingă altul!

începînd de aici textul apare numai în A, unde a fost ap⇒oi șters.

360

Dar <4,- Uite Lenuța, trebuie să-ți fac muștrări > Dar) un an întreg de cînd m-am îmbolnăvit și pînă astăzi, — o singură dată măcar nu te-ai gîndit să vii</4, : să fi venit > nu te-ai gîndit să vii) să mă vezi!

202

1 **A:** Lenuța; **B:** Nușca // 2 **A:** Nu m-am putut rupe din roșiile mele. Te rog să mă crezi, Anton Pann!; **A,** **B:-** E-adevărat, n-ana venit. Dar să știi că mi-am avut </**B:** Dar mi-am avut eu —) motivele mele!// 5-10 **A:** Am să mă răzbun, Lenuța. Uite, așa haiduc cum mă vezi, mîne noapte am să vin la; **A,** **B:** Te cred (**B:-** Ți-ei fi avut motivele), dar am să mă răzbun! Sunt eu — haiduc acum, Lenuța (**B:** — Nușca)? **Lenuța** <**B:** Nușca): Ești! **Pann:** Neapărat (**A:-** Sunt, firește > Sunt, neapărat) că sunt! Află deci că mîne noapte trec pe la //11-12 **A:** Și am să dau; **A,** **B:** și după ce-oi fereca intrările, dau <^4; am să dau//12-13 **A:** : A doua; ^4, **B:** Și am să tocmesc ursitele ceasului pentru a doua /, 14 **A:** ;4j; pe-acolo, cu; ^4, **B:** cu cimpoiul pe-acolo, și cu// 14 **A:** : Și ursul să caute; ^4, **B:** Să caute ursul//15 **A:** unde; _4, **B:** să caute unde// 17 **A:** Lenuța; **B:-** Nușca.

202-203

19-11 **Aj:-** N-ai uitat întîmplarea? **Pann:** Cum era s-o uit?; **A,** **B:** Ți-aduci aminte de întîmplarea cu ursul? Să mă dezbrace — nu altceva! **Pann:** I-a dat învăț ursarul! **Lenuța** (**B:-** Nușca): învăț și patimă! <4; Cam așa! > învăț și îndemn > învăț și patimă i-a dat ursarul!) **Pann:** ... după <y4,- învăț după > ... după) poftele măriei sale <4, -lui > Măriei sale) ale haiducului! **Lenuța** (**B:** Mușca): Asta <4; Dar asta > Asta) de unde mi-o știi? **Pann:** întrebi (**A:** Mă întrebi > întrebi) ca și cum Tu ai fi dibuit-o </**A:** șt.iut-o > dibuit-o) chiar de-atunci! <4; atunci! Sau te-ai luat numai după bănuiala pandurilor? **Lenuța:-** Și adică de ce n-aș fi știut-o? La așa <> **Lenuța:** La așa» (**B:** Nușca: Chiar numai după bănuiala pandurilor nu m-am luat eu. Căci, vezi mata, la așa) încrucișare de drumuri se-ntîmplă multe și se mai află și cîte ceva </l,- multe > cîte ceva). Că trec (**B:** Trec) veștile din om în om. Mă miră numai cum ai aflat-o mata! Ești sigur c-a fost El? **Pann:** Ei, îmi am și eu iscoadele mele! **Lenuța** </?- Nușca): Nu-mi spune așa, c-atunci îmi închipui că-ți pui iscoadele și unde nu trebuie — și mă faci să roșesc (**A:-** c-atunci mă faci să roșesc! Pui iscoadele să caute prin gaura cheii?> c-atunci îmi închipui că-ți pui iscoadele și unde nu trebuie — și mă faci să roșesc)! **Pann** (îi prinde mîna și-o mîngîie): Nu mai roșește fata așa de repede la douăzeci și doi de ani (**A:** Nu trebuie să roșești, Lenuța, că nu-mi trimit eu oamenii să iscodească <> iscoadele să caute) chiar prin gaura cheii! > (îi prinde mîna și-o mîngîie): Numai roșește fata așa de repede la douăzeci și doi de ani!)

351

12 *A*: Lenuțo; *B*: Nușca // 12-13 *A*: lumea asta a mea; *A*, *B*: zarea, câtă o cuprinzi cu ochii din acest Turn al Statului // 13 *A*: fata; *A*, *B*: făptura // 13-17 *A*, *A*: minunată, după Ioana mea, firește, care e mai presus de orice. (*A*: firește!); *B*: minunată! Nușca: După Ioana matale — firește! Pann: După Ioana mea — firește! // 18 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 19-20 *A*: Așa mi-ai spus lotdeauna. Asta-i; *A*, *B*: Numaidecât — după? (*A*: După Ioana, firește! > După Ioana? Numaidecât după?) — Vezi, așa-mi spui lotdeauna. Pe urmă te miri și te tîngui. încă n-ai priceput că asta-i // 21 *A*: dumneata; *A*, *li*: mata // 22 *A*: boala asta și dorul — Ioana!; *A*, *B*: suferința aceasta, dorul, boala, Ioana! Ioana e singura boală a matale! // 25-29 *A*: Boala, asta e fără leac! Știi cum e, Lenuțo? De câte ori m-am aprins de alte fete, dobihda era a Ioanei! Aș fi voit parcă să-mi sting chinul iubind și pe altele, urmarea era însă totdeauna că aprindeam; *A*, *B*: Asta-i și părerea mea. Și știi cum o simt, Lenuțo? <2?: o simt?) Ca un gol fără leac, — cu suier de vînt! Am ars de multe ori și pentru alte făpturi, dobinda era însă totdeauna a Ioanei. Dăruindu-mă și cheltuindu-mă, — aș fi voit parcă mat mult să-mi sting chinul, și urmarea era că încingeam // 30 *A*: mare! *A*, *B*: mare! Așa a fost totdeauna! // 31 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 32-34 *A*: Și dacă Ioana a plecat — de ce nu mi-ai trimis un cuvînt să vin?; *A*, *B*: Gînd Ioana s-a rupt de casă, de ce nu mi-ai dat vreun semn? Poate că — avînd vreun drum pe sub munte — m-aș fi abătut și pe la mata!

2-3 *A*: A amuțit în mine puterea cuvîntului, Lenuțo!; *A*, *B*: Au amuțit în mine toate cuvintele (*B*.• cuvintele), Lenuțo (*B*: Nușca)! M-a acoperit muntele // 4 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 5-6 *A*: Și eu m-am mîngîiat cu trecători de-o clipă! Anton Pann, așa a fost să fie!; *A*, *B*: Dumneata ai tăcut, Anton Pann, iar mie mi s-au tăiat toate drumurile. Așa a fost să fie — și tare-mi pare rău! // 10 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 13 *A*: ăsta al meu?; *A*, *B*: meu? // 14 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 17 *A*: Lenuțo; *B*: Nușca // 18 *A*: Dacă pier, Lenuțo, vii cel puțin la-nmormintare!; *A*, *B*: Dacă mă prăpădesc — // 19-24 *A*: Lenuța (rîde): Nu! Nu te-aș putea vedea înmormîntat cu dricul!; *A*, *B*: Lenuța (*B*: Nușca): Dacă te vindeci——dacă te prăpădești——ce vorbe — Anton Pann! Pann: Da, ce vorbe! Ce vorbe de bal mascat! Lenuța (*B*: Nușca) // 26-28 *A*: unde s-a ascuns diavolul > unde-a pierit sfîntul duh îmbrățișat cu diavolul!; *A*, *B*: Oh, Anton Pann, ce vorbe! Mai bine ar fi să rîdem un pic! // 30 *A*: Lenuței; *B*: Nușcăi.

1 *A*: Lenuța; *B*: Nușca // 4 *A*: închide iar ușa. Panii este <> șade); *B*: a închis ușa spre sală, șade iar // 5 *A*: Safta; *B*: Safta, fără mască // 8 *A*: Safta (fără mască, se uită la Anton Pann, nu știe cine e) Pann; *B*: Pann // 10-11 *A*: Safta (se uită întrebător); *B*: Coana Safta (care o luase spre sală, îl privește întrebător) // 14 *A*: Safta; *B*: Coana Safta // 18 *A*: Safta; *B*: Coana Safta.

20-1 *A*: Ca haiduc! Pann: Uite așa! Vin din lumea cealaltă. Sunt strigoi, îmbrăcat ca haiduc! Ți-am ieșit în cale, coană Safta, vreau să te răpesc, să te duc în iad. Safta: Pentru tot binele ce ți l-am făcut! Pann: Ah, nu te speria coană Safta! Eu nu mai atîrn de slujba de la sf. Nicolae! Sunt om independent! Nu mai atîrn de nimeni — m-am făcut ceea ce de la început trebuia să fiu, haiduc! Și mă bucur că te întîlnesc! Mi-ai ieșit în cale, fără să vrei. Vreau să iert astăzi tuturor toate greșelile! Erai și dumneata pe listă. Safta: Te-ai făcut, bine într-atît încît să umbli pe la baluri mascate, Anton Pann? Pann: M-am făcut bine, fiindcă nu mă mai simt îndatorat nimănui! Safta: Totuși, la un ceai la sfînta Vineri cînd mai poftesti? Pann: Vrei să spui că se cuvine să te răpesc de-acasă pentru drumul iadului, nu de-aici. Nu face să mă ostenesc în nici un fel coană Safta! Safta: Am venit <> Aș vrea) să văd pe cineva în sală! Pann: Poftim, poftim! Sau crezi că sunt cine păzitor? Safta (deschide ușa spre sală, s-aude muzică, se văd perechile dansînd. Dispare.); *A*, *B*: Anton Pann? Ce întîlnire! La un bal mascat? Te simți iarăși bine? Cum se face că stai aci așa singurel? Pann: Uite, coană Safta, îmi fac și eu gînduri asupra vieții. Safta (*B*: Coana Safta): Ca un om așezat ce-ai ajuns... Pann: Și-n lipsă de altă meserie! Safta (*B*: Coana Safta): Doarme fiecare cum își așterne! Pann: Eu dorm bine, că nu mi-am așternut eu... Safta (*B*: Coana Safta): Ți-o fi așternut Sfînta Vineri... Pann: Dacă vrei dumneata... Dar dimpreună cu Sfîntul Niculae! Oricum, mă bucur că ne întîlnim. Vreau să ne împăcăm. Vreau să iert astăzi tuturor toate greșelile. Erai și dumneata pe listă. — Acu, cînd... plec... Safta {*B*: Coana Safta): Pleci din Brașov? Pann: Se pare (*A*,- Cred > Așa se pare > Se pare) că voi pleca. Din (*A*,- Din > Așa mi-a fost scris de totdeauna. încă nici nu mă pîrguisem bine și-am și alunecat în valurile lumii, iar de-atunci din) șapte în șapte ani m-apucă (*A*,- m-apucă pe mine > m-apucă) dorul de ducă! Safta (*B*: Coana Safta): Măre (*A*,- Iată > Măre) — cum trece timpul! Într-adevăr, sunt șapte ani de cînd ai venit la Brașov! Pann. Și cîte nu se-nîmplă în șapte ani! Safta **†B**:

Coana Safta): De Ioana mai știi ceva? Pann: E-n țara unde vreau să plec acu <2?: să plec) și eu — Safta <3? .- Coana Safta): Numai să nu vi se încrucișeze drumurile! Dumneata să mergi într-acolo și ea să vie-neoa (*A.*: vină-nea > vie-nea)! Pann: S-ar chema atunci că suntem amîndoi vrăjiți (*A.*: vii > amîndoi vrăjiți) — Safta (*U*: Coana Safta): Tot de Sfînta Vineri? P an n: Dacă vrei dumueata. .. Safta (*B*: Coana. Safta): Cum rămîne, Anton Pann, cu povestea aceea, despre care spuneai că ție are (*B*: care trebuia — ție —> să-ți mistuie <4. ardă > mistuie) inima, iar pe mine mă va duce (*B*.- să mă ducă) la judecata de apoi? P an n: Povestea aceea se mai desfășoară (*B*: Povestea aceea?... Se mai desfășoară povestea) și acum. Inima mea e arsă. Cit despre partea ce te privește pe dumneata — nu e niciodată prea tirziu. Safta (*B*: Coana Safta); îia-ha! (Hîde, deschide ușa spre sală (*B*: o ia spre sală, deschide ușa.), s-aude muzică, se văd perechile dansînd (*B*: perechile). Cînd (ioana Safta dă să treacă în sală <4.- pragul lung, lung, ca un coridor, spre sală > pragul spre sală), trei furci din cele două laturi <.4.amîndouă părțile > cele două laturi) ale pragului (*B*: trecerii) îi opresc intrarea. în aceeași clipă se ivesc <4.- apar > se ivesc) Spuderca, Bidu și Cocorandu, cari, mascați ca niște draci, rețin pe coana Safta cu furcile. Coana Safta se retrage în salon de-a-ndăratele (*B*: furcile și o silesc să revină în salon de-a-ndăratele>. *Scena III*. Pann, Coana Safta, Spuderca, Bidu, Cocorandu'. Cocorandu (*U*: Ușile! — Ușile! B id u (se face c-o înțepă (*B*: că înțepă pe coana Safta) cu furca): înapoi, înapoi! (*A*.coană Safta, la judecată! > înapoi!) Safta (*B*: Coana Safta) (venind pas cu pas, de-a-ndăratele (*A.*: de-a-ndăratele > pas cu pas, înapoi), pînă-n mijlocul salonului): Veselia să nu vă fie a pagubă! Spuderca (dă <> se face a o înțepa) cu furca: înapoi! Să-ți cântărim păcatele!² Cocorandu (dă <> la fel—) cu furca): înapoi, înapoi! La judecata de apoi! <^4. în fața lui Anton Pann! ;• înapoi! De-a-ndăratele! La judecata de apoi!) B id u: Ridic glas împotriva coanei Safta c-a ținut în robie pe Sfîntul Duh! Spuderca; Și s-a pricopsit pe urma lui! (*A.*: Pe sfîntul duh Pa ținut în robie! Anton Pann e martori > Și s-a pricopsit pe urma lui!) P an n (privește calm și nemișcat <B.-ealm): Coana Safta: Eu? Eu l-am ținut? Eu — <B: Eu? Eu — am ținui) pe Sfîntul Duh în robie? Să mi se arate tipsiile cu greșelile! Eu nu sunt vinovată cu nimic! <.4.; nu l-am ținut! > nu sunt vinovată cu nimic!) El a intrat argat la stăpîn! B id u: L-ai (*A.*: Cînd sfîntul duh rămăsese fără căpătâi într-o cetate unde toate-și au șartul lor, dumneata l-ai) muncit fără simbrie și l-ai însemnat cu pecete de rob în spinare! Șase ani în șir! Cocorandu: Șase ani să ardă coana Safta în păcură! Coana Safta: Mă

iau de gînduri de cîtă nedreptate văd. Fac apel! (*A.*: apel împotriva sentinței! Fac apel! > apel!) Cocorandu: Șase mii de ani să ardă coana Safta în păcură! Spuderca: De șase ori șase mii de ani — să ardă (Coana Safta: Nu vă cătrăniți degeaba, că eu mă duc pînă la casație! Spuderca: La cea din urmă din vămile văzduhului, Anton Pann să rostească osînda (*A.*: • să facă judecata > să rostească osînda)! Coana Safta: înfricoșată icoană mi s-arată! (*A.*: Bine, mă-nvoiesc! Am încredere în dreptatea văzduhului! > Să mi-o facă! > înfricoșată icoană mi s-arată!) P an n: Totuși — eu n-am să judec încruntat. Mi-e silă de orice scîrțit și mai vîrtos n-am urechi s-aud <.4.- Nu-mi place s-aud > Mi-e silă de orice scîrțit și mai vîrtos n-am urechi s-aud) scîrșnirea dinților. E drept, coana Safta a ținut în robie pe — cineva <.4.'sfîntul duh > pe-cineva>. .. ba la urmă l-a mai izgonit <.4. dat afară > izgonit) și din biserică! Totuși cineva e (/4.: eu sunt > cineva e) iertător! <.4.: iertător și îngăduitor. îngăduitor ca Povestea vorbeii > iertător și îngăduitor.) (Se ridică, ia de pe masă o oală de pămînt. cu floare și-o întinde Coanei Safta) Pann: Iată, coană Safta, — toate se uită <.4.: se iartă și se uită > se uită) pentru o singură faptă bună! Așa găsesc eu cu cale. Mi se pare că ți-am rămas dator — o floare! Coana Safta ise luminează): Anton Pann! Pann (către cei trei): Cu floarea aceasta — deschidem (*A.*: îi dăm > îi deschidem) coanei Safta intrare spre locul fericii, unde o așteaptă soarele de aur. (Cocorandu deschide ușile. O. ei trei draci s-așează de-a stînga și dreapta intrării în (*B*: Spuderca, Bidu, Cocorandu stau de-a stînga și de-a dreapta intrării spre) sală; fac o reverență) Cocorandu: Poftim, coană Safta, noi câinii din poarta raiului îți urăm drum bun! Hau-hau-hau! Coana Safta (frece mulțumită cu floarea într-o mină, dispăre (*B*: trece cu floarea în mină) în sală): Mulțumesc, mulțumesc! (*A.*: Cîinii latră deopotrivă, fie că te încolțesc, fie că-ți urează aur și soare. Mulțumesc, mulțumesc!) *Scena IV*. Pann, Spuderca, Bidu, Cocorandu. Pann: Spuderca, Bidu, Cocorandu, să-mi năpîrliți ca șerpilor! (*B*.- Acu să-mi năpîrliți ca șerpilor, — Spuderca, Bidu și Cocorandu!) Aruncați-vă (*A.*: Mergeți acu, lupădați-vă <: aruncați)) degrabă pieile de draci și așteptați alături, — în odaie <.4.- m sală > alături, în odaie). Mai am nevoie de voi pentru (*B*: de) încă vn ioc! Cei trei (*B*: Spuderca, Bidu, Cocorandu) (ies în dreapta (*A.*: pleacă în sală > pleacă spre dreapta)): He-he-he! Hi-hi-hi!

210

2 *A.*: Pann s-a ridicat și el, se duce spre ușă. Printr-un grup de privitori; .4.; Pann privește după ei. Printr-un grup de danșalori, din ușa dinspre sală; *B*: Printr-un grup de dansatori din sală // 3-4 *A.*: cu mască, cu un crin în gură. Trece prin ușă; *A.*, *B*: cu o jumătate d(ț mască neagră (*B*: neagră peste ochi), cu trei dediței în mînă; vine în salon //4 *A*: Pann; *B*: Anton Pann//5-6 *A.*: *Scena IV*; ,4.; *Scena V*; *B* *Scena V*.

¹ *i* Indicarea scenei și a personajelor lipsește în *A.*, ² *Replica lipsește în B.*

³ *Indicația lipsește în B.*

Pann, Necunoscuta //10 A : Pulcheria; B: Catinca //12 A : (face semn lui Pann să închidă ușa); B : (îi face semn să-nchidă spre sală) //14 A : Rămîn în încăperea numai amîndoi; B: S-așează amîndoi pe canapea //17 A : eu vin; B.- sunt //21 A : e plecat; B : a plecat. Nu e-n oraș // 22-23 A.: în liniște; A, B: dacă nu chiar între patru ochi, cel puțin între două măști //24 A: (Iau loc amîndoi pe canapea); B: (Pauză scurtă) // 25-29 A.: am înțeles și știu totul. V-am recunoscut în volum; A, B: aveam teamă de această clipă, cînd trebuie să sparg depărtarea și tăcerea dintre noi... Pentru dumneata e poate mai ușor, căci, dacă nu te supără împrăștierea unei amintiri (A.: o amintire > împrăștierea unei amintiri), dumneata, ai găsit mai de mult un drum spre mine... Am recunoscut în cartea dumată // 30 A : să mi le trimită; B: a mi le trimite.

210-211

31-2 A.: M-au fermecat atunci și mă farmecă astăzi; A, B : Cîntecul mut! Cîte dezamăgiri încap între viață și un cîntec mut! Versurile m-au fermecat sfințietor atunci și mă sfinție cu vraja for și astăzi — astăzi.

211

3-4 A.: ați fost rănit; A, B : ai acceptat (A.: primit > accepta f) rana fără de murmur // 5-7 A.: regretă negrăit cele întîmplate; A, B : care nu regretă niciodată nimic, totuși se căiește (B: se căiește totuși) negrăit de cele ce s-au petrecut în acea noapte între el și dumneata!... // 7 A.: aveți să; A, B : nu mă-ndoiesc, o' să // 8 A.: Atunci are; A, B.- Are // 8 A.: el. Deocamdată vă cer eu în locul lui! ; A, B : el! // 10-25 A.: Sunt încîntat de a vă putea vedea. Cît privește cele întîmplate, eu de mult le-am uitat. A fost o consolare pentru mine faptul că mă închipuiam tot timpul suferînd pentru o femeie, căreia trebuia să-i închin niște versuri. Necunoscuta : Nu știți, domnule Anton Pann, ce mult m-au tulburat. Pann : Le-am făcut în friguri, doamnă Pulcheria, în febră, numaidecât după ce am fost rănit. încă în aceeași noapte. Necunoscuta : Cum ați putut să scrieți astfel? Pann : în realitate s-a putut! S-a putut fiindcă sufletul meu era cu totul stăpînit de cineva...; A, S: Sunt tulburat că vă pot vedea. Cele întîmplate cîndva {A.: cîndva, acele suferinți și răni > cîndva), vă rog să mă credeți, eu nu le mai-găsesc nici chiar în amintire (B: nu și-au găsit loc în mine. Nici chiar în amintire)! Eu adun și păstrez în mine (A.: Eu am memorie pentru > Eu adun și păstrez în mine) cîte-un cuvînt frumos, ce-l aud în treacăt, cîte-un (A.: pentru un > cîte un) petec de cer întrezărit într-o noapte sau cîte <^4: pentru > sau cîte) o aromă, adusă de vînt de cine știe unde, niciodată însă asprimile (A.: dar nu pentru jigniri > niciodată însă asprimile) ce-mi ațin drumul. De altfel, o rană care răspunde într-un cîntec rămîne în viața noastră mai mult sub chipul unei

bucurii, decît al unei suferinți <^1. • Și pe urmă — nu-i așa — un cîntec este o consolare pentru orice rană, mai ales cînd cîntecul continuă să fie mut, și după ce a fost spus! > De altfel o rană care răspunde într-un cîntec rămîne în viața noastră mai mult sub chipul unei bucurii, decît al unei suferințe)! Necunoscuta : Cîntecul mut mie-mi vorbește de-atunci — neîntrerupt. Cum ai putut să faci acel cîntec <[A.: să-l faci > să faci cîntecul > să faci acel cîntec) să vorbească și totuși să rămînă mut? Pann : în ceasul cumplit de-atunci, s-a putut! S-a putut căci sufletul meu era rug și osîndit în același timp... Osîndit și rug!... <^1. • Liră incinerată! > Osîndit și rug!) A doua oară n-ar mai fi cu puțință... (A.: nu s-ar mai putea, căci omul nu poate să fie și osîndit și rug, în același timp, decît o singură dată în viață > poato n-ar mai fi cu puțință) // 27 A.: dar nu m-ați văzut decît de două-trei ori, pe stradă și pe alee; A, B: așa a fost? Și eu am fost prilejul?!>

211-212

30-2 A.: dar mă gîndeam la altceva. Desigur v-am văzut de două ; A, B: N-aș vrea să trezesc în dumneavoastră nici o dezamăgire, cred însă că am fost greșit înțeles. Desigur, dumneavoastră ați fost prilejul! Vă văzusem de două (B : de vreo două)//353 A.: febră ; A, B: arderea.

212

3-7 A.: catastrofei ce s-a întîmplat! Să nu mă înțelegeți greșit... Nu răni. .. în aceeași noapte mi-a fost dat să-mi pierd pe Ioana mea, și fetița! Atunci în noaptea aceea-am și uitat că ceva ireparabil s-a petrecut! ; A, B.- prăbușirii și părăsirii în care am căzut... în noaptea aceea (A.: aceeași noapte > noaptea aceea) mi-a fost dat — nu înțeleg nici eu cum s-au prăvălit peste inima mea, și din vrerea cui, întîmplările. în noaptea aceea mi-a fost dat să pierd — totul! // 9-11 A.: Am auzit... da... Și credeți că niciodată n-are să se mai întoarcă?; A, B: A, da, știu... știu... Am auzit... Și crezi dumneata... crezi dumneata... că Ioana n-are să se mai întoarcă niciodată?//13 A.: Niciodată!; A, B: Cum s-ar întoarce? De unde și de ce? //15 A.: Ați; A, B : Ai //17-18 A.: Nu este cuvînt pentru a da răspuns. Răspunsul e numai această umbră, pe care o vedeți șezînd lîngă dumneavoastră!; A.: întrebarea aceasta, doamnă Pulcheria, e cuprinzătoare cît lumea! Dar pentru răspuns nu se găsește măcar un singur cuvînt! Răspunsul e numai această "umbră, pe care o vedeți șezînd lîngă dumneavoastră! Necunoscuta : O umbră — zici? Dar eu nu văd o umbră, eu văd un haiduc! Pann : Sub mască nu se găsește nici măcar umbra unui haiduc! Să nu-mi cereți s-o lapăd — masca! Eu nu exist decît datorită <> masca ! Ea singură mi-a dat tîria să mai ies o dată între oameni! Și dac-aș lăpăda-o, v-ați speria!; A, rescris, B : Doamnă, să nu așteptați răspunsul... Ca să înțelegeți ar trebui să lapăd masca, și dac-aș lăpăda-o, v-ați speria! // 20-21

A.: Ar trebui totuși să încercați a uita! Trebuie să vă salvați viața, pentru noi toți, cari știm să prețuim frumusețea scrisului; *A.*, *B.*: Cum ar fi totuși să faci încercarea de-a uita? Trebuie să-ți salvezi lumina, darul <J5.- salvezi... Da, să-ți salvezi lumina), viața... // 22 *A.*- să vă ajute să ieșiți din această suferință; *A.*, *B.*: să te, întâmpine//26-28 *A.*: Eu știu, fiindcă... uite, chiar eu aș fi în stare... P a n n: Dumneavoastră, doamnă Pulcheria, vorbiți astfel? N e c u n o s c u t a : De ce nu? Femeile decepționate sun! totdeauna îndrăznețe; *A.*, *B.*: Găsești poate că sunt prea îndrăzneță? Da, oricare ar fi-ncântată... Eu știu, fiindcă, uite, cu îngăduința dumitale... chiar eu aș fi în stare // 30-31 *A.*: Eu să uit? Cum aș uita, doamnă Pulcheria? Faptul că nu uit e singura bogăție cu care țin să trec — dincolo de viață. Căci mult nu mai am!; *A.*, *B.*: Să uit <4.- Voi izbuti să uit > Să uit) când numai neuitarea, când neuitarea singură mă însuflețește <4.- e chiar sufletul ce mă mai ține? > singură mă mai însuflețește)?

213

2 *A.*: Dumneavoastră nu puteți uita, dar eu nu pot înceta; *A.*, *B.* Nu pot înceta // 4-5 *A.*: Nu este femeie care să-mi poată reda pe Ioana - *A.*, *B.*: Credeți (*A.*- B mișcător, foarte mișcător, ce spuneți, doamnă Pulcheria, lui Anton Pann, care peste puțin va ii un simplu nume! Credeți dumneavoastră > Credeți) într-adevăr că există ființă (*A.*: undeva făptură sau ființă > ființă) în stare să-mi redea pe ioana? // 7-8 *A.*: Exaltare;» dumneavoastră; *A.*, *B.*: Pe Ioana n-ar putea să ți-o redea decât exaltarea dumatăle!//10-11 *A.*: Acum că stau; ^4, *B.*: Cît timp Ioana trăia, — o adulmecam în aer și-n toate făpturile (*A.*: ființele > făpturile)... Și acum stînd//12 *A.*: în dosul; *A.*, *B.*: ascunsă în dosul // 15-16 *A.*: Am să v-o scot din amintire și din suflet dacă-mi dau jos < lapăd) masca!; ^4, - Să încerc să v-o scot din amintire și din suflet lăpădîndu-mi < scoțîndu-mi> masca? > Să încerc să v-o scot din amintire? Poate că dacă m-ați vedea fără mască...; *A.* *rescris*, *II*: Și totuși vei uita... Să-ncerc? Ar fi poate de-ajuns să mă vezi fără de mască! //18 *A.*: Sunteți negrăit de drăguță; *A.*, *B.*: Mă-ndatorați nespun... Sunt negrăit de mișcat //18-22 *A.*: ceea ce vă spun, totuși, uite, o fac... Eu sunt omul care nu știe să mintă; *A.*, *B.* ce vă spun... Să mă iertați, — așa sunt eu... Peste puțin voi fi un simplu epitaf. (*B.*: simplu...) Și-apoi nici atât... Minciuna nu mai înflorește pe buzele mele (*B.*: nu-mi mai înflorește)... M-am dăruit... Am îndrăgi' patima // 28 *A.*: uneori jocul; *B.* - jocul // 28 *A.*- dar în adîncul sufletului n-am cunoscut; ^4, *B.*: în străfund n-am cunoscut însă (*B.*: cunoscut) // 24-25 *A.*: înflorit totdeauna din tristețe. Mi s-a-ntîmplat așa de des; *A.*, *B.*- seînteiat câte-o clipă peste un adînc de tristețe. S-a-întîmplat nu arar // 26 *A.*: totdeauna însă din suferința iubirei; ^4, *II*: stăpîniî am fost totdeauna numai de suferința iubirii//27 *A.*: de neîndurat pentru un biet < bietul meu) suflet omenesc; *A.*, *B.*: de neîndurat // 29 *A.*: Pulcheria, ci Ioana însăși; *B.* - Catinca, ci Ioana // 30 *A.*: P a n n (uluit); *B.* - P a n n.

214

2 *A.*: Am venit iar la line, Toni! M-a găsit haiducul Groza; ^4, *B.*- Am venit. Am venit iar la tine, Anton Pann. M-a găsit Groza // 4 *A.*- faci bine; ^4, *B.*: ridici // 10 *A.*- acu, Toni; *A.*, *B.*: acu // 13-15 *A.*: Ce bucurie! /1, *B.*: Ce bucurie! Ar fi trebuit pentru noaptea asta să-mi fac rost de-o inimă de fer (*B.*: fier), dar eu {*B.*.- dar) am venit fără apărare! De bucuria aceasta cine mă apără? // 19 *A.*: Te vei; *A.*, *B.*: Eu ți-am adus-o, eu te apăr! Te vei // 20 *A.*: înțeleg; *A.*, *B.*: înțeleg de-acum // 24-30 *A.*: Ioana, eu — plec — s-a sfîrșit — mă duc cu marea bucurie! Simt — simt — ; *A.*, *B.*: Ioana, parcă (*A.*: mie-acu — parcă > parcă) te-ai fi întors din alt tărîm... Ne <4.- de care ne > Ne) despărțeau neguri... <4.- neguri —neguri > neguri) grele și groase... neguri prin cari trecînd — un an lung <4.- întreg > lung)... trebuie să le tot tai cu toiagul... Te-ai (*A.*- prin cari mergînd un an întreg tu te-ai > te-ai) întors, — Ioana! Ioana... eu plec... mă duc cu marea bucurie... M-ajunge din urmă osteneala lumii (*B.*: osteneala)... Și mai simt aici... la capul pieptului... nodul! și slăbiciunea ce mă topește (*B.*: O simt aici... la capul pieptului... Slăbiciunea... mă topește...) Mă-năbuș!

215

4 *A.*: Aș vrea s-o mai văd și pe ea; *A.*, *B.*: *A.* crescut? Cit e de marc? Nu m-a uitat? Vreau s-o mai văd//7 *A.*: o dată — pe urmă; *A.*, *B.*: o dată... Nu-mi închide pleoapele // 9 *A.*: parte; ^4, *B.*- parte; Muzica, ce se auzea vag alături <{*B.*: vag), se curmă brusc //11 *A.*: Toni; ^4, *B.*: Anton Pann // 11 *A.*- Nu vreau: ^4, *B.*- Nu, nu //12 *A.*: Te așteaptă acasă fetița; ^4, *B.*: Te așteaptă acasă (*B.*: așteaptă) Gabi — te așteaptă... Spunea că n-arc să adoarmă pînă cînd vii//17 *A.*: (îl scutură); *A.*, *II*: (îl scutură, țipă) // 18 *A.*: Toni — Toni — Toni; *A.*, *B.*: Anton Pann! Anton Pann!//18-20 *A.*: (pe ușa din stingă intră Groza); ^4, *B.*: (pe ușa din dreapta intră <{*B.*: vin speriați) Panțu, Spuderca, Bidu, Cocorandu, în haina {*B.* hainele) lor de toate zilele) // 21 4, - S c e n a V ; B : S c e n a V I // 22 *A.*: Ioana, Groza; *A.*: Ioana, Panțu și cei trei; *B.*: Ioana, Panțu, Spuderca, Bidu, Cocorandu // 25 *A.*: G r o z a ; *A.*, *II*: P a n ț u // 27 *A.*: *A.* plecat cu bucuria; ^4, *B.*: *A.* plecat.

215-216

28-4 *A.*: Ioana (doborâtă): Ce facem?; *A.*, *B.*: B i d u (cu tristețe): Spunea că are nevoie de noi pentru <{?.- de) încă un joc... C o c o r a n d u : Și-am stat alături, să ne dea semn... S p u d e r c a : — pentru încă un joc —

¹ Indicația lipsește în *B.*

5 A: Groza; /Ij, B: Panțu// 6-8 ^: închidem ușa — îl ducem acasă. în fața judecății din urmă va apare ca haiduc — așa cum a dorit!; A, B: îl ducem acasă pe umeri — vom trece în noapte prin cetate — El va ține ochii deschiși (B.- deschiși în sus> și va ști că mergem după drumul robilor... //II 4: Groza; A, B: Panțu.

COMENTARII

După ecourile imediate la *Arca lui Noe* nu se mai produce multă vreme nici un comentariu al teatrului lui Blaga. De-a lungul unui deceniu și jumătate nu întâlnim nici o pagină pe această temă (*Compendiul* lui Călinescu, din 1945 și 1946, reproducea textul critic din *Istoria*. . . din 1941J. Abia după ieșirea din tunelul anilor '50 încep să apară semne ale unei noi apropieri și de această parte a operei lui Blaga.

Cea dinții repunere în discuție a operei dramatice a poetului o face Ov. S. Crohmălniceanu în studiul său *Lucian Blaga* din 1963. După ce analizează concepția filozofului și opera poetică a scriitorului (pentru care vezi voi. II al ediției de față, pag. 416—422), el consacră câteva pagini pieselor de teatru. Acestea sînt văzute în dependență de expresionism pe de o parte, de filozofia autorului pe de alta. „Mai mult chiar decît poezia, teatrul lui Blaga stă sub influența expresionismului”, scrie criticul, dezvoltînd ideea astfel: „Acesta înlocuia caracterele omenești cu forțe primare cosmice, individualitățile cu exponenții anonimi și abstracți ai unor astfel de principii vitale. [. . .] Lucrările evită să se considere drame, tragedii sau comedii. Ele se prezintă ca « dansuri ale morții », « utopii », « scenarii extatice », « strigăte ». Aceeași tendință către absolutizarea fenomenelor, către golirea lor de orice conținut concret-istoric le caracterizează. Formula apare cu atît mai nerealistă, cu cît teatrul prin însăși natura lui e obligat să aducă pe scenă oameni vii, și nu abstracții mintale. Dramaturgia lui Blaga se conformează esteticii expresioniste”. încă un argument ar fi tipul de conflict; ca și personajele, „conflictele n-au nici ele o cauzalitate socială sau psihologică determinată, ci tind să fie expresia unor antagonisme eterne de dezlănțuirii stihiale, sub acțiunea cărora s-ar găsi, după autor, viața”. Iată și cealaltă idee: „Legate intim de speculațiile sale filozofice, acest pilde scenice ale lui Blaga, prin condițiile genului, nu beneficiază ca opera poetică de pronunțatul accent emotiv, care să nuanțeze — cum am arătat — poziția autorului. Aici ideile, într-o formă mai nudă, mai demonstrativă, sînt scoase în evidență. Faptul accentuează caracterul mistic, cețos al părții din opera sa pe care Blaga a consacrat-o întruchipării teatrale”.

Din perspectiva acestor idei se face trecerea în revistă a pieselor. în *Zamolxe*, „un soi de panteism dionisiac adaptat teoriei cu privire la Marele Anonim ar rezuma, după Blaga, religia dacilor”; teoria în discuție avea să

fie elaborată însă peste un deceniu și mai bine. Fraza: „Zamolxe întruchipează în piesă principiul religiei, văzută ca — după concepțiile lui Blaga — înțelepciune ultimă, ca singură revelație la care poate ajunge omul, adică a tainei” este cel puțin neclară. Criticul e mai aproape de realitatea obiectului său atunci cînd observă că piesa „e mai puțin o construcție dramatică încheată, cît un lung poem pe care îl susțin doar viziunile elementare și puternicul suflu liturgic”. „Ca dramă, mai substanțială e *Tulburarea apelor*”, notează el cu dreptate, dar analiza tinde tot mai mult să devină ilustrare a tezei privind dependența de filozofie: „Piesa urmărește să fie o pildă a ideilor lui Blaga cu privire la modul « organic » în care poporul român ar trăi ortodoxia”; „piesa, îmbîcșită și ea de misticism, păstrează totuși o autentică tensiune dramatică, nu lipsită de grandoare, în felul cum îl prezintă pe om luptîndu-se cu diversele ispite ale spiritului și ale cărnii”. Și „tot un elogiu al « organicității ortodoxiei » și *Cruciada copiilor*”, care, „transformată într-o apologie a fatalismului spiritualist ortodox, nu e decît o succesiune de tablouri hieratice, prin care eroii, ca niște lunatici, circulă răspîndind în jurul lor o atmosferă de exaltare religioasă”; „Blaga construiește, nu fără anvergură poetică, o imagine a organicității ortodoxe”. La rîndul lor, *Înviere*, *Meșterul Manole* și *Arca lui Noe* sînt dramatizări ale unor „mituri sau superstiții de esență folclorică”. Criticul se oprește mai mult la cea de a doua, care are „o structură superioară dramatică”. „în mitul cunoscut”, scrie el, „lui Blaga i se pare a descoperi elemente bogomilice” și „semnificația profundă și nobilă a mitului e umbrită de aceste implicații mistice”. Astfel, „zidarii, în frunte cu meșterul, par mai puțin stăpîniți de pasiunea creatoare, cît minai de forțe obscure inconștiente. Construcția bisericii e pentru ei un act sacru și, prezentînd-o astfel, autorul deplasează atenția de pe planul muncii constructive pe cel al salvării mistico-religioase”. „Rămîne totuși intensă și zguduitoare”, adaugă el însă, „scena cînd Mira e zidită și meșterul, ca un posedat, își îndeamnă tovarășii să grăbească lucrul. Aici implicațiile obscure se risipesc și acțiunea, începe să fie purtată de realele sensuri ale mitului. Singura soteriologie ade-vărată e forța demiurgică pe care i-o dă omului munca. Zidarii proclamă aceasta într-un înfrigurat cor vorbit. . .”. în cazul dramei *Avram Iancu*, care, cu toată „precisa localizare istorică”, gravitează tot „în jurul unei superstiții populare”, lectura făcută prin filtru expresionist ajunge să deformeze liniile: „Psihologia lui Iancu în acțiunea revoluționară [•••] devine manifestarea acestui principiu elementar al naturii românești. Iarăși [însăși?] ideea că eroul nu face decît să asculte poruncile dictate unui popor de sufletul lui ancestral, originar, îl împinge pe dramaturg să caute o justificare deplină chiar și erorilor politice comise de căpetenia moților. Ridicarea acestora nu-i mai apare lui Blaga ca izvorîită din jocul contradicțiilor concrete sociale și naționale ale Ardealului, ci dintr-un antagonism veșnic, ireconciliabil, între spiritul pusteii și spiritul munților și pădurii”. *Daria* și *Ivanca* sînt „simple aplicații freudiene” și „n-au nici o valoare, morbiditatea personajelor com-

binându-se în acțiunea lor cu o atmosferă mistică, picloasă, care complică inutil comportările și le face și mai neverosimile sub raport psihologic'. In eroii din *Ivanca* criticul vede avataruri ale celor din *Tulburarea apelor*, „ba chiar și ecouri ale mitului Marelui Anonim în raporturile genetice directe !tatăl își gelozește fiul; acesta devine cu adevărat om abia când descoperă rivalitatea paternă)". Cît despre *Anton Pann*, valoarea ei „e greu de judecat", textul nefiind publicat decît fragmentar. Ce se poate spune e că piesa, „ca și poeziile scrise în anii din urmă, reflectă evoluția ideologică a scriitorului".

Această piesă avea să fie și cea dinții dramă blagiană pusă în scenă în noul context cultural. Premiera a avut loc la 31 octombrie 1964 și a provocat câteva comentarii critice. Nicolae Țirioi (în *Drapelul roșu*, 7 noiembrie) scoate în relief sensul social: „*Anton Pann* este drama poetului ce trăiește în condițiile exploatarei"; „Blaga subliniază legătura indisolubilă a artistului cu poporul", poetul fiind, ca și haiducul, „întruchiparea forțeinesecătuile a maselor". Acestui sens i se adaugă cel de „artă poetică", prin care se adaugă piesei sociale o dimensiune lirică: „Surprizei spectatorului că rîsul lui Anton Pann se convertește, după viziunea lui Blaga, în tristețe — nu «metafizică», ci istoric umanizată — și că, în loc să asiste la o comedie, el vede pe scenă o sfișietoare dramă a nedreptății sociale și morale, i se dă o profundă compensație lirică: descifrarea celor mai intime suporturi ale sensibilității creatoare a poetului". Piesa ar fi, „într-un fel, o replică realistă a unor motive folosite în alte lucrări" ale lui Blaga, dar nu se arată cum anume.

Mihai Dimiu (*Pann — triptic*, în *Contemporanul*, 20 noiembrie) după care „în ciuda unor scăpări de construcție, piesa cuprinde esențe de o deosebită elevație", subliniază și el semnificația socială a dramei („elixirul vitalității lui Pann e legătura cu poporul") și valorile ei lirice („peste piesă adie o briză poetică, limba e colorată, viguroasă, dar totuși mlădie. Licențele abundă").

- După Traian Liviu Birăescu (în *Tribuna*, 3 decembrie), cu *Anton Pann* „teatrul lui Lucian Blaga cunoaște o semnificativă mutațiune valorică. Pilaștrii edificiului dramatic — patriotismul, inspirația folclorică — îi îrlilnisem și în alte creații ale poetului (*Avram Iancu*, *Cruciada copiilor*) ; dispăre însă substratul irațional; elementul mitic, caracteristică esențială a dramaturgiei blagiene, e convertit în tipare raționale; ideile centrale ale piesei promovează astfel o concepție realistă, înaintată", „rapsodul popular isteț și ghiduș devine, în piesa lui Blaga, poetul « bolnav de prea mult suflet », investit cu rezonanțe majore și grave". De fapt, „personajul are, în economia piesei, funcțiuni multiple: bard popular, exponent al rîsului și al glumei", „rapsod al durerii și obidei poporului", „animator al duhului răzvrătirii", în fine, „precursorul proletarului intelectual, scriitorul de odinioară".

întrebîndu-se (în *Gazeta literară*, 10 decembrie) „de ce tocmai Anton Pann ?" Vicu Mindra afirmă că „nu ne putem îndoii că autorul *Povestei vorbii* a fost ales ca un nimerit reprezentant al «matricei stilistice naționale», nu atît

pentru specificul intrinsec al operei cît datorită faptului că Pann sugerează concentrația folclorică și prin urmare ideea substratului colectiv al «spațiului» românesc în spiritul unor cunoscute teze blagiene, desigur evaluate și eliberate de implicații transcendente", într-un sens precizat astfel: „determinarea socială a ideii artistice, critica socială chiar în forme acuzate atrag atenția asupra transformărilor ce s-au operat în gîndirea autorului". După ce o raportează la alte piese ale autorului și relevă „subtextul de un puternic democratism", cronicarul o caracterizează astfel: „ultima piesă a lui Lucian Blaga, reluînd preocupări mai vechi, se simte nu mai puțin legată de maniera îndelung experimentată a dramei poetice, saturată de idei. Replica metaforică și dimensiunea muzicală a frazei lui Blaga găsesc în aforistica pannescă o sursă fericită de alimentare. Dialogul încărcat de tropi se însoțește cu rare uasaje de euforie rimată, stabilind o atmosferă de un lirism intens care degajă din faptele curente un abur de baladă și evidentiază mobilurile filozofice ale acțiunii"; „dramă închinată descifrării raporturilor dintre artă și viață, *Anton Pann* reține atenția și prin încercarea de a introduce în structura melodică a « misterului dramatic » secvențe de satiră grotescă".

O cronică la spectacolul de la Timișoara publică și *Teatrul* (nr. 12, decembrie), sub semnătura lui Fl.Tornea, care vorbește mai înlîi, într-un fel care amintește de studiul lui Crohmălniceanu, de raporturile teatrului lui Blaga cu filozofia sa și cu expresionismul, apoi despre factura poetică a pieselor. Aci se află și însușirea lui capitală : „în spontaneitatea, și mai puțin în construcția deliberată, echilibrată, a dramaticului, în caracterul de *Mare poetică* în care se dorește împlinit (stîns ori extîns) fiorul dramatic". Tornea insistă pe ideea că ultima piesă a lui Blaga se deosebește de teatrul său de pînă aci: „nu ne aflăm pe un drum care se continuă, ci, în esență, în pragul unor viziuni noi despre lume, al unor concepții care prefigurează acea înclinare mărturisită de poeziile sale după *Eliberare* și care, cu deosebire, anunță înțelegerea unor rosturi și drumuri ale vieții ce i-au fost, în anii începuturilor și cristalizării gîndirii sale filozofice, străine și inaderente". „Firește", se grăbește cronicarul să adauge, „nu ne aflăm în fața unui abandon total al manierei în care scriitorul își construia și își gîndea drama"; așa, de pildă, „valorile mitice răsună încă în cugetul poetului ca valori fundamentale în explicarea vieții", „izvoarele folclorice sînt mai departe absorbite pentru a deveni substanța intim-populară și pasta grea poetică a scrisului său": „Toate acestea, păstrate, sînt puse însă acum în slujba dezbaterii unor probleme ce-și caută și își găsesc soluția în cercetarea și cunoașterea — noi în activitatea creatoare a dramaturgului — a socialului, a forțelor sociale". Deosebirea e de fapt opoziție, susținută, cu evidentă forțare a termenilor, astfel: aici nu mai e vorba de „mitul de tip mioritic", adică „al fixității istorice, scos din curgerea istoriei, «boicotînd» istoria și «organizînd» într-o «sofie» — într-o înțelepciune — a supunerii și a umilinței« ortodoxe » cugetul, credințele, visările, acțiunea — viața poporului. Dimpotrivă, ne aflăm parcă în fața

unei adevărate mutații a convingerilor dramaturgului-filozof. Căci mitul pe care el îl îmbrățișează de data asta este nu numai opus tuturor celorlalte dinainte [...], ci de-a dreptul dezmințirea, tăgăduirea lor". Acest mit, „departe de a chema la umilitate și supunere, cheamă la demnitate și răzvrătire". Care ar fi acest mit? „Este mitul iubirii de om și de omenie, mitul forței justițiare a poporului: haiducia". Ultima piesă a lui Blaga este, în concluzie, o „caldă mărturisire de credință pentru o artă a demnității umane și pentru promovarea temelțiilor ei populare", o lucrare „de înalt interes artistic".

După acest prim contact — prin spectacol — al criticii noi cu teatrul lui Blaga, soldat cu reacții asemănătoare prin sublinierea semnificației sociale a piesei, a noutății ei ideologice și artistice în raport cu teatrul de pînă aci al autorului, un studiu important de reevaluare a creației dramatice bliagene publică Alexandru Paleologu în *Studii și cercetări de istoria artei*, nr. 1, 1966: *Teatrul lui Lucian Blaga* (reluat în volumul *Spiritul și litera*, 1970). „Teatrul lui Lucian Blaga a avut și are o soartă ingrată, care pare să fie, pînă acum, cea a marilor texte ale dramaturgiei noastre contemporane", notează criticul mai întîi spre a aminti imediat ignorarea de către teatre a unora dintre piese și jucărea altora „într-un chip cu totul nepotrivit cu densa lor poezie transfiguratoare, încărcată de semnificații". Dramele lui Blaga și „superbul *Danton*" al lui Camil Petrescu ocupă, după el, treapta cea mai de sus în creația dramatică românească dintre cele două războaie mondiale. Însă, „scris într-un soi de versete și de proză uneori rimată interior, ce-l aseamănă cu teatrul lui Claudel, dînd cuvîntului o pondere și o putere ce excede simpla lui funcție comunicativă, plin de gînduri pînă peste margine, de o senzualitate nu rareori perversă, parcurs de un vast și obscur panteism, încărcat de metafizică și teodicee, teatrul lui Blaga nu putea găsi lesne înțelegere. Spiritul rutinier și inveteratele prejudecăți ale «tehnicii teatrale» l-au socotit «nescenic»". Neputînd accepta ideea că nu e scenic un text „de mare poezie dramatică", Paleologu își propune să arate „tocmai «teatralitatea» dramaturgiei lui Lucian Blaga, caracterul ei «jucabil» și marea, exemplara ei putere spectaculară".

După ce-l plasează în „vastul curent antinaturalist și poetic, care de la W. B. Yeats la Werfel și Claudel, de la J. M. Synge la Garcia Lorca, Ramon del Valle-Inclan și Michel de Ghelderode, pînă astăzi, la Beckett și Eugen Ionescu, a dominat marile linii ale dramaturgiei veacului nostru", Paleologu îl definește astfel, enunțînd ideea centrală a studiului său: „teatrul lui Lucian Blaga este, în principalele sale opere, un teatru tragic, de un tragic autentic, cu toate elementele constitutive ale genului, cum vom vedea. El produce acea profundă comoție regeneratoare, proprie tragediei și care este efectul numit catharsis. Cu geniul comic al lui Caragiale și cu geniul tragic al dramaturgiei lui Blaga, literatura românească realizează la modul cel mai înalt această polaritate pe care o prezintă totdeauna o cultură ce atinge treapta clasică".

Părerii că unele dintre piesele lui Blaga sînt religioase Paleologu îi opune două argumente: „teatrul lui Blaga nu putea fi creștin în primul rînd pentru că o tragedie pur religioasă sau pur ireligioasă e de neconceput. Tragicul se naște cînd se produce o înfruntare între concepțiile cosmice și sacre ale unei comunități, pe de o parte, și conștiința individuală, pe de altă parte, și cînd atît revolta, cît și ordinea au îndreptățire și forță, iar opoziția lor se exprimă într-o contestație de supremă tensiune". Toate aspectele proprii conflictului tragic „au loc în teatrul lui Blaga (în *Zamolxe*, *Tulburarea apelor*, *Meșterul Manole*, *Cruciada copiilor* și *Avram Iancu*)". Celălalt argument e mai la obiect și deci mai convingător: „teatrul lui Blaga nu putea fi creștin nu numai pentru că orientarea filozofică a autorului este declarat necreștină (și a dus în cele din urmă, cum se știe, la o ruptură zgomotoasă cu gruparea ortodoxisfă a revistei *Gîndirea*, la care colaborase două decenii, fiind unul din principalii ei întemeietori), dar mai ales pentru că ceea ce este fundamental în toată opera lui Lucian Blaga și îi constituie sîmburele originar sînt tocmai acele trăsături păgîne și eresuri, care nu apar numai «pe ici, pe colo», cum spune Șuluțiu". Prezența acestora o sublinia și Crohmălniceanu, „dar că poziția proprie a lui Blaga ar fi una măcar de afinitate cu ortodoxia și că s-ar putea găsi în *Tulburarea apelor* și în *Cruciada copiilor* un «elogiu al organizării ortodoxiei» ni se pare mai greu de admis". După aceste clarificări, criticul revine la ideea tragismului: „Predilecția lui Lucian Blaga pentru substratul păgîn al formelor de viață comunitară, din care își alege materia poetică, simțul lui pronunțat pentru ritualitate și mit, asociate cu acuitatea lui intelectuală și aptitudinea dialectică, explică de ce el a fost pînă acum singurul nostru poet capabil de creație tragică. Poate Eminescu, de ar fi avut răgazul să-și ducă la împlinire proiectele dramaturgice, ar fi izbutit acest lucru mai înainte".

Pentru definirea teatrului lui Blaga criticul introduce un al doilea termen (pe lîngă cel de tragic): demonic. „«Demonicul» e cheia întregii viziuni și creații a lui Blaga și joacă în teatrul lui un rol covîrșitor. Cu excepția, inexplicabilă, a nereușitei *Daria* și a savuroasei comedii biblice *Arca lui Noe* [...], toate piesele lui Blaga au o încărcătură «demonică», purtată de personaje ca Zamolxe, Domnișoara Nona, din *Tulburarea apelor*, tatăl, din *Ivanca*, Meșterul Manole, călugărul Teodul, din *Cruciada copiilor*, Avram Iancu și, într-o mai slabă măsură, Anton Pann". Asocierea celor doi termeni nu e fără semnificație, dimpotrivă, căci „în genere, se poate afirma că tragicul are totdeauna ceva «demonic»".

După caracterizarea operei dramatice a lui Blaga, Paleologu examinează — sumar, evident — piesele care o compun, pentru a ilustra și întări cele spuse în teza generală și pentru a dovedi „teatralitatea" lor. Astfel, *Zamolxe*, „despre care se crede îndeobște că e un simplu poem liric dialogat", „e în realitate de o valoare *teatrală* deosebită, ce se va releva cu evidență cînd niște oameni de teatru fără prejudecăți se vor încumeta să-l joace". Lirismul

nu e un defect („De când e Jirismul un balast în teatru?“), dimpotrivă: „în afară de comedie (și încă!), *nu există* mare text dramatic care să nu fie saturat de lirism. Ne gândim, bineînțeles, la un lirism de anvergură și forță, nu la lirismul superficial“. Și, apoi, *Zamolxe* „e o perfectă tragedie, în care se înfruntă libertatea elementară a unei umanități iconoclaste și de o însetare cosmică, reprezentată de Zamolxe, cu ordinea cetății și a legii, reprezentată de Mag și de panteonul său“. *Tulburarea apelor*, în care Călinescu vedea un amestec de poem faustian și de dramă ibseniană, „ni se pare mai curînd un poem faustic într-adevăr, dar grefat pe un fond sud-estic ancestral. Tocmai fuziunea dialectică a două moduri contrastante ale demonului (care este în fond și fuziunea dintre formația culturală germană a lui Blaga el însuși și zestrea sa ereditară de cultură carpato-dunăreană) constituie originalitatea acestui magnific poem dramatic, de un tragism triplu și interferat (Nona, Moșneagul, iar între ei Popa, ca o «conștiință sfișiată»); tradus cum se cuvine și jucat pe marile scene ale lumii, va cunoaște, nu ne îndoim, o glorie pe care timpul nu va face decît să o sporească“. „Nicidecum nu credem că s-ar putea spune mai puțin despre *Meșterul Manole și Cruciada copiilor*“. adaugă criticul; iar noi să notăm în treacăt că *Tulburarea apelor* n-a ajuns nici pînă astăzi pe vreo scenă, de la noi sau din altă parte.

Urmîndu-și excursul critic, Paleologu vede în *Ivanca* „o replică în cadru citadin modern la *Tulburarea apelor*“ și refuză apropierea ei de *Daria* cu care are în comun inspirația psihanalitică: „Dacă *Daria* e [...] total lipsită de valoare și de o neașteptată vulgaritate“, *Ivanca*, „artificioasă“, cu un erou, Luca, „bizar și neverosimil“, este un text „de o mare frumusețe literară“; personajul tatălui „are o încărcătură demonică ce-i dă o anumită intensitate dramatică“, și tot așa *Ivanca*, „replică minoră a Nonei“. „Viciul piesei nu constă în faptul că ia ca punct de plecare teoria lui Freud, ci în cel de a *ajunge* tot la ea, de a constitui adică un circuit închis, cu aer clinic demonstrativ“.

Un aspect ținînd de substanța tragică a teatrului lui Blaga e ritualitatea: „Gestul ritual are funcția simbolică de a *recrea* ordinea cosmică, el este repetarea unui gest originar, arhetipic; ca atare, el înseamnă o suspendare a timpului, a scurgerii, o revenire la «timpul dinții»“. Iar dintre tragediile lui Blaga, „cea mai ritualizată e *Meșterul Manole*“.

Ultima piesă la care se oprește mai insistent criticul este *Cruciada copiilor*, din care scoate în relief două personaje „ce reprezintă adevărata și obscur simpatie“ a autorului: Teodul, „nu ca cleric creștin și poate sfînt, ci ca ființă demonică de o misterioasă și ambiguă putere“, și Ioana Zănatica, „iasmă a pădurilor, sălbătică“. „Dincolo de opoziția dintre catolicism și ortodoxie, simplă antiteză fără efect“, subliniază Al. Paleologu, aceste două creaturi demonice exprimă conflictul adînc al dramei, în care-i angajată Doamna. Ioana Zănatica e o «*Doppelgängerin*» a acesteia, redusă la principiul elementar, iarăși «*htonic*» al instinctului matern. Aceste două creaturi demonice sînt adevărații protagoniști ai dramei“.

În partea ultimă a studiului său Paleologu reia în chip mai apăsător chestiunea teatralității pieselor lui Blaga: „Teatrul lui Blaga nu poate fi jucat în mod «*naturalist*» și cu rutina actoricească a dramelor burgheze de alcov; nici la modul «*eroic*» spectaculos“. Indicații asupra felului în care ar trebui pus în scenă s-ar afla în două articole ale autorului (*Teatru pentru copii și Teatru nou*, ambele din 1925), la caro criticul adaugă următoarele: „O problemă deosebit de grea și de importantă e în acest teatru cea a rostirii cuvîntului. Cuvîntul are aici, cum spuneam la început, o pondere și o putere ce exced simpla funcție comunicativă și o valoare de incantație, ceea ce nu înseamnă, firește, că poate fi neglijat sau alterat înțelesul literal. În acest teatru trebuie să manifeste, să exprime și glasul, și trupul și întregul ansamblu material al scenei. Ritmul gesticulației și cel al verbului trebuie să aibă o gravitate ceremonială“; „Rostirea cuvîntului trebuie să pară capabilă de a declanșa forțe latente, nebănuite. Cuvîntul trebuie să se detașeze cu un contur, am spune, material; el trebuie să se «*instaleze*» în aer ca un corp, să participe la întregul ansamblu fizic al spectacolului: decor, trup, mimică, mișcare“.

Alexandru Paleologu încheie cu o convingere și un îndemn pe care le-am întîlnit și altădată, la un Ion Breazu, de pildă: „Jucarea acestui teatru va însemna pentru noua generație de actori și regizori marea probă a maturității artistice. Ba implică o prealabilă exercitare intelectuală și fizică, făcută cu răbdare și scrupulul ce incumbă unui asemenea act de răspundere culturală, pe linia valorificării operelor majore ale dramaturgiei românești“.

În 1966 (an important prin retipărirea, masivă, pentru intîia oară a poeziei antume a lui Blaga) mai apar două articole despre teatrul scriitorului. Unul iu *Orizont*, nr. 2, februarie, *Marginalii la valorificarea moștenirii literare a lui Lucian Blaga* de Traian Liviu Birăseu, în care se propune corectarea unora dintre caracterizările făcute de Ov. S. Crohmălniceanu în esul său din 1963 (în legătură cu apartenența la expresionism, cu prezența elementelor populare), iar formularea unor idei critice notabile; un altul în *Contemporanul* din 30 septembrie, *Teatrul lui Lucian Blaga* de Ilina Clondescu, în care, după unele generalități gratuite („Partea cea mai masivă și viabilă a pieselor lui Blaga conține elogiul patetic al lumii mioritice“), se comentează sub raportul ideilor piesele (fără vreo referire la *Ivanca*, *Învierea*, *Anton Pann*). *Steaua* nr. 11, noiembrie, remarcă articolul, într-o notă semnată A. Dumitru: „A vedea în teatrul lui Lucian Blaga o componentă fundamentală a impunătoarei sale opere — iată meritul principal al acestui studiu“. Sîntem deci încă într-un moment în care simpla abordare a teatrului lui Blaga reținea atenția.

În anul Următor, 1967, articolele se înmulțesc. Ion Manițu publică unul despre *Blaga și teatrul* (în *Tribuna* din 16 și 23 februarie), un altul intitulat *Teatrele și dramaturgia lui Blaga* (în *Tribuna* din 9 martie) și unul consacrat *Tulburării apelor* (în *Tribuna* din 27 iulie). Le va relua în 1968 în volumul *Gong*, într-un grupaj de *Note despre teatrul lui Blaga*, în care include și scurte

comentarii la *tm'iere, hanca, Meșterul Manole, Cruciada copiilor. Avram lancu*, făcând astfel o trecere în revistă a întregii opere dramatice a scriitorului. Beplînge și el ignorarea de către teatre a acestei opere („o dramaturgie valoroasă, care ar fi putut să aibă o influență dintre cele mai binefăcătoare asupra mișcării noastre teatrale, să nu vadă timp de aproape o jumătate de veac lumina rampei”, deși „fiecare rînd” al ei „este scris pentru scenă și poate trăi pe deplin și cu adevărat numai în scenă”). Comentarea pieselor începe cu *Zamolxe*, cu insistență pe miezul ideologic; învățătura lui Zamolxe „este «religia» multimilenară a omului din acest spațiu danubian”, „este o religie a naturii, a unui panteism pur ateu, caracteristică omului veșnic însetat de libertate și veșnic în căutarea luminii”; „mitul lui Zamolxe dobîndește în interpretarea lui Blaga nu numai un conținut profund uman și o transfigurare modernă, în spiritul pur și caracteristic al mitologiei românești, ci și sensuri patriotice pregnante”; în fine, „prin eroicul sacrificiu al lui Zamolxe, religia lui devine « anti-religie » și mijloc virtual de luptă socială ; ea smulge masca de ne fața divinității, delimitînd obiectivul de subiectiv”.

Ion Manițiu vorbește apoi de publicul transilvănean al anilor "20, format din intelectuali al căror gust nu depășea sămănătorismul minor și sentimental al Măriei Cunțan, și de inerțiile asemănătoare din lumea teatrului. De aceea își continuă excursul comentind *Daria*, în care vede o concesie făcută de poet: „Blaga a «compus» o piesă exact așa cum ar compune-o și astăzi un autor exasperat de faptul că nu e jucat și care ține cu orice preț ca piesa lui să vadă lumina rampei, iar în acest scop caută să intre în grațiile marelui public, ca și în cele ale interpreților [...]. Și a compus-o, abandonînd metafora și mitul, luptînd vădit împotriva modului său de a fi și de a scrie”. „Așadar”, insistă cronicarul, „prin *Daria* Blaga a scris o dramă «modernă» de tip «bersteinian», la modă în primele două decenii ale veacului [...] și aparținînd unei familii ilustre, cu înaintași respectabili ca *Terese* [sic!] *Baquin* a lui Zola țcu care *Daria* se înrudește, neîndoielnic, îndeaproape) sau cu *Bata sălbatică* a lui Ibsen”. Dar, adaugă el, „evident! — această dramă nu este și nici nu poate fi socotită o piesă de Blaga, caracteristică modului său de a fi și de a gîndi”. Să amintim totuși, în treacăt, ca Blaga însuși o considera, la data scrierii, ca „mult mai bună” decît *Tulburarea apelor* și decît *Fapta* (cf. scrisoarea din 26 iunie 1925 către O. W. Cisek) și că a inclus-o în ediția definitivă a operei lui dramatice. E sigur că el în 1925 îi exagera valoarea, dar tot atît de sigur e că piesa este... de Blaga. „Țesută artificial, didactică și moralizatoare”, Ion Manițiu îi recunoaște doar „exactitatea științifică”: „Am confruntat, de exemplu, cazul Dariai, ca și cele ale soțului ei Filip și fiului ei Puiu, cu cazurile de aceeași natură, așa cum sînt descrise în două tratate de specialitate, respectiv în cel de *Psihiatrie* (Ed. Medicală, București, 1956, p. 38S și următoarele) și cel de *Pedagogie* (Ed. de Stat, 1949, p.155—170). între ele există o deplină identitate, ceea ce ne determină să credem că piesa *Daria* n-a fost imaginată, ci reprodusă fotografic după realitate — cel puțin

în ceea ce privește principalele trei personaje: o nevropată — Daria; un pedagog de modă veche — Filip; și un copil, victimă a acestei pedagogii, Puiu. Caz tipic de psihoză maniacă-depresivă, Daria manifestă cu deplină consecvență, de-a lungul celor patru acte ale dramei, absolut toate reacțiile specifice bolii”. încă o dată, în încheiere, „*Daria* a fost înfîia și — în același timp — și ultima *concesie* făcută teatrelor de Blaga”.

Din comentariul la *Tulburarea apelor* se reține judecata că „este una dintre cele mai rotunde și mai scenice lucrări din dramaturgia lui Blaga, dar poate și cea mai reprezentativă, ea exprimînd, tocmai prin ingenioasa alternare a realului cu fantasticul, a elementelor concrete de viață cu cele mitice, modalitatea compozițională specifică dramaturgului”. în alt loc accentul e trecut pe liric: „e un emoționant poem al peisajului românesc”, „un poem înzestrat cu virtuți lirice deosebite, dar și cu o remarcabilă forță dramatică”. Afirmația că la sfîrșitul dramei Popa „anticipează cartezianul «je pense, donc je suis» — gîndesc, și prin urmare exist — declarîndu-se: „... mai bătrîn c-o lume, mai bătrîn c-o îndoială”, sau aceea că „Nona, fîința cea întrupată din flacără, e o Ioana d'Arc valahă” trebuie trecute printre curiozități.

în continuare comentariile lui Ion Manițiu devin sumare și nu o dată inadecvate. *Ivanca*, „mai puțin reprezentativă” este, „după cum majoritatea criticilor au arătat”(?), „o melodramă”, chiar dacă „o melodramă de la un anume nivel de calitate în sus”. Iar *Cruciada copiilor*, „după *Tulburarea apelor*, piesa cea mai scenică a lui Blaga”, este „un pamflet pe cît de poetic pe atît de vehement, îndreptat împotriva crimei religioase”; „totodată, ea e o pledoarie pentru o autohtonitate românească luminată, animată de ideea prieteniei cu întreaga lume, dar hotărît ostilă imixtiunilor străine”. Din paginile despre celelalte piese nu e de reținut nimic.

într-un eseu incitant, „provocator” în cel mai bun sens, de definire a spiritului blagian, intitulat *Blaga și artisticul sau de la filosofie la dramă* (publicat în *Familia*, nr. 7, iulie, 1967 și reluat în volumul *însemnări critice*, 1970), I. Negoïtescu face referiri și la unele piese ale scriitorului, pentru a ilustra absența tragicului: „O dramă și nu o tragedie trăiește Meșterul Manole, pentru că doar jertfa de sine este tragică, în timp ce lui îi lipsește curajul de a se sacrifica, adică de a renunța la unicul său sens de existență, la operă, de a-și trăda destinul; ci - spre a-și realiza menirea prin creație — el își jertfește iubita. Mira însăși, neavînd conștiința jertfei, nu este nici ea o figură tragică. Această legendă nu devine aptă tragediei decît dacă accentul se mută pe sacrificiul liber acceptat al femeii (în care caz ea e eroul tragic), sau determinîndu-l pe Manole să se jertfească pe sine renunțînd la creație, la opera sa”.

Din motive diferite, dar coincidente într-un anume punct, nu e tragică nici piesa următoare, cronologic: „Cu *Cruciada copiilor*, dramatic cea mai zguduitoare din lucrările de teatru ale lui Blaga, sîntem într-o dramă creștină,

unde suflul tragic se substituie prin cel mistic. Copil fiind, eroul, Radu, nu ar putea îmbrăca haina tragică, deoarece în general copiii nu pot fi eroi de tragedie, mai ales în sens modern, căci ei nu ajung la lupta morală, care pre-
tinde o libertate a facultăților, așa cum numai omul matur posedă; și nici
chiar în sens antic, fiindcă ei nu au conștiința destinului sau a vinei tra-
gice". Radu nu are deci, ca și Mira, conștiința jertfei. „Ca erou mistic,
apoi, Radu nu apare mai puțin lipsit de personalitate. El este candoarea
mistică întrupată, dar e un iresponsabil, căci, mereu copil, de un misticism
genuin, embrionar, el se supune ca la o atingere magică acelui vînt mistic
ce bate peste cetate, purtînd morbul boalei divine". Pentru rolul jucat
de magic în teatrul lui Blaga elocventă e mai ales *Tulburarea apelor*, care,
„atrăgătoare chiar prin splendidul umor morbid, de natură puternic magică”,
„e un fel de dramă ibseniană, de idei (întîmplător, ele sînt aici religioase?,
dar aceste idei s-au expresionizat, ele apărînd ca niște stihii magice, ideo-
grame magice, într-o încordare dramatică iritantă, demonică, pe care stratul
gros de magie nu reușește să o înăbușe”.

După ce subliniază unele *Valori poetice în teatrul lui Lucian Blaga* [Orizont,
nr. 9, septembrie), Eugen Todoran își fixează interesul asupra „mitului dra-
matic”, în opera scriitorului, publicînd un studiu despre *Mitul lui Zamolxe
în teatrul lui Lucian Blaga* (în volumul colectiv *Folclor literar*, f, editat de
Cercul științific de folclor al Universității din Timișoara), urmat în anul
următor de *Meșterul Manole, mit românesc în teatrul lui L. Blaga (Folclor
literar, II) și Avram Iancu, erou mitic în teatrul blagian (Argeș, nr. 12, decembrie)*.
Cum aceste studii vor fi reluate în cartea sa *Lucian Blaga. Mitul dramatic*,
Editura Facla, 1985, vom vedea ce conțin ele cînd vom analiza acest voiam
în care au intrat și alte contribuții ale autorului publicate între timp, cum
procedăm și în alte cazuri similare. Evităm astfel repetițiile și mai ales putem
observa perspectiva generală din care Eugen Todoran cercetează teatrul
lui Blaga.

În 196", am publicat și eu un studiu — primul — pe această temă, în
trei numere ale revistei *Teatrul* (9, 10, 11): *Lucian Blaga — poet dramatic*.

În fine, înainte de a încheia „dosarul anului”, să menționăm intenția
regizorului Ion Olteanu (vechi „interpret” al lui Blaga, după cum știm) de
a aduce pe scenă toate piesele scriitorului, prin fragmente alese de el și gru-
pate în trei cicluri. Primul dintre acestea, *Eroii (Zamolxe, Anton Pann,
Avram Iancu)* a văzut, cum se spune, lumina rampei, la Teatrul „C. I. Nottara”,
într-un spectacol-experiment despre care într-un scurt preambul la studiul
amintit scriam: „Pe o scenă cu elemente de decor minime, actori necostumați
și nemachiați rostesc replicile cu intenția vădită de a le «trăi». O formă
de reprezentare ambiguă, așadar, situată între lectură și spectacolul propriu-
zis. Fiecare dintre piese e redusă la o suită de fragmente dispartate, alese
și grupate de regizor”. Selecția mi se părea arbitrară, mai ales în cazul pri-
melor două piese, iar interpretarea — inadecvată. Încheiam spunînd că, totuși

spectacolul „se cuvine salutat ca un fapt de cultură merit să contribuie la
reintroducerea în circulație a unui capitol din opera unuia din cei mai mari
scriitori români”.

„Este un lăudabil început și o primă treaptă de inițiere, fiindcă, indepen-
dent de valoarea pieselor lui Blaga — destul de inegală — opera marelui
poet a rămas prea multă vreme în adormire ca posibilitatea de a înțelege și
tie a gusta să nu necesite oarecare manevre de apropiere”, scria despre același
spectacol N. Carandino în *Gazeta literară* din 26 octombrie. Experimentul
este comentat, favorabil, și în *Contemporanul* din 12 ianuarie 1968, de Ion
V. Mirea („un recital din teatrul lui Blaga, foarte frumos interpretat de toți
actorii”).

Din textele de receptare apărute în 1968 să vedem mai întîi amplul studiu
al lui Mircea Braga *Dramaturgia blagiană sau triumful artisticului* (în *Steaua*,
nr. 3 și 4 și apoi în volumul *Sincronism și tradiție*, Editura Dacia, 1972c
într-o compoziție critică largă, în care sînt introduse multe considerații
ale lui Blaga, în special în legătură cu teatrul modern, cu mitul, cu stilul
culturii noastre, autorul urmărește opera dramatică a poetului în devenirea
ei și în structurile caracteristice pornind de la afirmația că există „trei trepte
în dramaturgia blagiană, în funcție de însăși evoluția scriitorului: *teatrul
liric de idei* — cuprinzînd « misterul » *Zamolxe*; *teatrul naturalist psihanalitic
prin piesele Daria și Ivanca*; *teatrul artistic* — înglobînd lucrările dramatice
*Meșterul Manole, Cruciada copiilor, Avram Iancu, Arca lui Noe și Anton
Pann*. În ce privește *Tulburarea apelor și înviere*, credem că reprezintă puncte
de trecere de la teatrul liric de idei la cel naturalist psihanalitic și, respectiv,
« la acesta din urmă la teatrul artistic”. Piesele sînt analizate în sensul —
ori sub semnul — acestor formule de caracterizare și de situare, cu accent
— inclusiv de valoare, cum indică de altfel chiar titlul studiului — pe cele
care ar reprezenta „teatrul artistic”. Astfel, „apariția piesei *Meșterul Manole*,
în anul 1927, marchează nu atît sfîrșitul unei perioade de tatonări și expe-
rimente (fiindcă, *privite izolat*, piesele *Zamolxe, Tulburarea apelor* și întrucîtva
chiar *Ivanca* nu sînt simple încercări, ci trepte de afirmare ale unui scriitor
cu o reală forță a expresiei), cît începutul uneia în care personalitatea lui
Blaga se manifestă plenar, sub aura unei structuri «definitive», avînd acum
în cel mai înalt grad calitatea autooxprimării”. Nu aflăm din păcate ce tre-
buie înțeles prin „teatrul artistic” și deci pentru ce atributul e valabil numai
pentru piesele numite. Mircea Braga ne spune însă prin ce se caracterizează
dramele în cauză: „în noul teatru al lui Blaga, personajele nu mai sînt entități,
exprimînd un conținut prin ele însele, ci elemente anonime de manevră. În
situație similară se află replicile și subiectul. Procedul poate porni din ex-
presionism, dar nu se oprește aici [...] Canalizarea tuturor elementelor și
mijloacelor pe un singur drum, subordonarea lor unui singur țel se fac cu o
asemenea intensitate încît distingerea lor, surprinderea particularităților lor
devine nu numai imposibilă, dar inutilă. Pe Blaga îl interesează factorul

prim, *elementul originar* și — în cazul artei — acesta nu poate fi decât *ideea artistică* [...] De aceea, cititorul sau spectatorul teatrului său, începînd cu piesa *Meșterul Manole*, este îndemnat implicit a face abstracție de ceea ce e palpabil, pentru a contempla însăși *ideea artistică*". Lucrul nu e destul de clar, acest — să-l numim așa — platonism rămîne o afirmație prea abstractă pentru a putea convinge. Începem să înțelegem mai mult cînd autorul trece pe un teren controlabil: „în piesele sale din această perioadă, Blaga a apelat la mituri și legende, ori a trecut pe plan mitic, printr-un proces de subtilă sublimare, situații concret-istorice, intenționînd a revela esențe specifice. Teatrul său se afirmă ca o încercare de revelare a existenței românești în coordonate proprii, fiind deci pe deplin explicabile redusele sale aderențe la concret". Și mai limpede apare *ideea criticului* în acest pasaj: „Am putea spune, în termenii lui Blaga, că piesele sale aduc personaje mitice românești, figuri originare. Stihialul — ultimul stadiu al artei, după Blaga — depășește individualizarea sau generalizarea, astfel încît sîntem în fața elementarului, iar atracția spre pitoresc și ornamentală se exercită numai pe această bază. Personajele pieselor lui Blaga sînt, asemenea chipurilor din pictura bisericească bizantină și românească, hieratice și lipsite de carnație, *reprezentînd ceva și nu reprezentîndu-se*". Mircea Braga apasă pe această idee definind statutul eroilor pieselor din categoria „teatrului artistic” astfel: „Manole, starețul Bogumil, Mira, zidarii, pentru a nu mai vorbi de Vodă și de însoțitorii săi nu prind consistență, în pofida unor elemente de diferențiere, eficiente poate în cadrul unei alte modalități. Chiar aparițiile stranii, cum este Găman, se dizolvă în aceeași stare unică. Indeterminarea de timp și loc este în egală măsură și una caracterologică, personajele devenind anonime, despersonalizate. Eroii pieselor lui Blaga nu se susțin prin caractere, uneori sînt chiar himere, apariții ca de vertij semi-oniric, desprinse dintr-un fond unic de substrat. Doamna din *Cruciada copiilor*, ca și Radu, de altfel, sînt de o acută mediocritate dacă îi privim izolat. Ghenadie și Teodul nu prezintă importanță decît ca mesageri ai unor idei, ai unor atitudini care-i depășesc permanent, îi transcend. Pe un plan de absolută obscuritate caracterologică evoluează și personajele din *Avram Iancu*, *Arca lui Noe* și *Anton Pann*".

Este o interpretare cel puțin excesivă, dacă nu ae-a dreptul falsă, în acord mai degrabă cu unele idei ale lui Blaga (despre arta caracterizată de aspirația la absolut ca de o „năzuință formativă”) decît cu realitatea literară a pieselor. Sînt eroii acestor drame „asemenea chipurilor din pictura bisericească bizantină și românească, hieratice și lipsite de carnație”? Se poate vorbi în cazul lor de o „triplă determinare (de loc, timp și caracterologică)” și, „ca una din consecințe”, de „disoluția în anonim?”

Toate aceste note caracteristice s-ar datora substanței propriu-zise („unice”) a pieselor, care e mitul. „Realitatea însăși în care trăiesc personajele e mitic-raagică”, cu specificarea că „miturile retzite la viață de Blaga se situează undeva la confluența legendei populare cu eresul biblic” și că scriitorul „mi

se arată mai apropiat de legendele și miturile populare laice decît de cele biblice. Acestea din urmă rămîn — în creația sa dramatică — mai mult elemente decorative, de atmosferă, trecute printr-un original proces de reconsiderare a valorilor”. Mai mult, „cu timpul tendința de a goli mitul religios, biblic de sensurile și înțelesurile sale inițiale se adîncește, culminînd în piesa *Arca lui Noe*. Mai mult decît în alte lucrări dramatice, aici, Blaga silește eresul biblic să devină *altceva și anume folclor autohton*. Iconoclast, dramaturgul sparge unitatea unui mit mort, îl destramă, pentru ca din rămășițe să creeze forme noi, revelatoare ale spiritualității populare”. Dacă e vorba de o „silire”, ea fusese făcută mai înainte și de altcineva, dovadă *legenda populară* care — ea, și nu textul biblic — constituie baza „documentară” (cunoscută din colecția lui Tudor Pamfile *Povestea lumii de demult după credințele poporului român*) a piesei lui Blaga.

De funcția mitului se ocupă înfr-o mare parte a articolului său, accentuat polemic, *Teatrul de idei și dramaturgia lui Blaga* (*Cronica*, nr. 22, 1 iunie 1968) și Traian Liviu Birăescu. El vrea să corecteze erorile altora în legătură cu specificul teatrului blagian, cu raporturile dintre el și filozofia autorului efe. Deci: „Acest teatru e, în egală măsură, un teatru poetic, dar și un teatru de idei”; „Specificul dramaturgiei bligiene rămîne astfel tocmai convertirea, în piesa de teatru, a liricului și a fondului ideational”; „Principalul punct de contact [între teatru și sistemul filozofic al scriitorului] ni se pare acela al întrebunțării, cu știință dar și cu fior dramatic, a ideii de mit”. Cu „ideea de mit” demersul criticului și-a fixat făgașul pe care se va menține pînă la sfîrșit. Așadar „prin aura sa poetică, dar și prin substratul său de mister care se lasă anevoie convertit în tipare conceptuale, dar e atras de plămuirea imaginii artistice, mitul va fi procedeu dramatic întrebunțat prin excelență în dramaturgia lui Blaga”. Mitul — procedeu dramatic? Aflăm apoi că „preocupările filozofului poposesc adesea, cu simpatie, pe marginea acestei probleme”, a mitului, și că „Blaga subliniază, întîi — și pentru problema care ne interesează această notare e cum nu se poate mai interesantă — fundamentul ideational, baza inițial conceptuală a mitului”. „Subliniază”, sau măcar spune Blaga asta undeva? Ar fi însemnat să nu înțeleagă statutul mitului, ceea ce nu e cazul. A subliniat tocmai contrariul. După referiri la mai multe piese, între care „*Cruciada copiilor* e, probabil, cea mai reușită operă dramatică a lui Blaga”, „piesa cea mai apropiată de atmosfera tragediei grecești”, Traian Liviu Birăescu își formulează concluzia: „Este evident, astfel, că specificul teatrului lui Blaga se reliefează prin accentuarea mitului în mai toate piesele sale. Teatrul de idei își cîștigă astfel, prin mijlocirea mitului, trăsături specifice care îl diferențiază și îl singularizează. E tot atît de adevărat, apoi, că prin mit *ideea*, conceptul, își cîștigă o aureolă poetică, un veșmînt liric, care o propulsează și o înnobilează. Să mai subliniem apoi, și această ultimă observație o dorim întărită cu precădere, că mitul în teatrul lui Blaga își trage rădăcinile întotdeauna din spiritualitatea românească”.

Virgil Brădăţeanu face o prezentare largă, piesă cu piesă, a *Dramaturgiei lui Lucian Blaga* (în *Familia*, nr. 11, noiembrie, 12, decembrie 1968 și 1, ianuarie 1969), încheind cu convingerea că e vorba de o operă reprezentativă („oglină a valorilor și capacităților noastre naționale”) și „reprezentabilă iară îndoială, înzestrată cu virtuți poetice și dramatice, cu caractere puternice și adevărate, cu conflicte de mare tensiune, cu impresionante situații...” Pe scurt, „mare parte a dramelor sale sînt făcute să dea înalte satisfacții, artistice atît interpreților cît și spectatorilor”. Convingerea aceasta o au mulți și înregistrăm din nou apeluri, ca de atîția ani, la punerea în scenă a pieselor poetului. „Pentru un repertoriu Blaga!”, c.lamează cineva (Stelian Vasilescu! în titlul unui articol din *Familia* (nr. 11, noiembrie, 1968). Chiar la un „repertoriu Blaga” nu se ajunge, dar piesele lui încep să fie, după mulți ani, prezentate spectatorilor. După război nu se jucase decît *Anton Pann* (în 1964 la Timișoara și în 1965 la Iași), apoi fragmente din *Zamolxe*, *Avram Iancu* și *Anton Pann* în spectacolul experimental de la Teatrul „Nottara” (jucat mai întii la 29 mai 1967) pe care l-am menționat mai sus. Regizorul Ion Olteanu va mai prezenta, la 19 decembrie 1968, un spectacol asemănător, cu fragmente din *Meșterul Manole*, *Cruciada copiilor* și *Arca lui Noe*. între timp se pune în scenă *Meșterul Manole* la Teatrul Gmlești (regia Dinu Cernescu, premiera la 7 decembrie 1968). Spectacolul e comentat de Gheorghe Banc în *Bomânia literară* (nr. 12, 26 decembrie 1968), Nelu Ionescu în *Cronica* (nr. 3, 18 ianuarie 1969), Vicu Mîndra în *Teatrul* (nr. 1, ianuarie, 1969), Dumitru Chirilă în *Familia* (nr. 1, ianuarie, 1969), George Radu în *Tomis* (nr. 2, februarie, 1969). Toți discută mai ales, cînd nu exclusiv, punerea în scenă, jocul actorilor, cu aprecieri care merg de la superlativ (la Nelu Ionescu, de pildă, care se ocupă în cronică exclusiv de spectacol) pînă la... rezervai i „Părțile slabe ale spectacolului provin din lipsa actorilor de tragedie”, „scenele realizate pe deplin au fost puține”. Totuși, „față de dificultățile de interpretare, pe care le ridică teatrul lui Blaga pentru orice actor, spectacolul Teatrului Giulești este, în ansamblu, un spectacol bun”, citim, de pildă, în *Tomis*: „întregul spectacol realizat de Dinu Cernescu a fost gîndit pentru evidențierea acestui umanism al lui Manole, esiompiindu-se lot ceea ce ar putea fi suspectat de misticism — poate chiar s-a exagerat în această direcție, prin sacrificarea unor personaje ca Bogumil și Găman”, scrie cronicarul *Familiei*). Considerații mai substanțiale în legătură cu textul piesei face Vicu Mîndra, care ie va relua într-un articol mai larg inclus în volumul *Incursiuni în istoria dramaturgiei române* din 1971.

în afara cronicilor, la spectacolul cu *Meșterul Manole* mai înregistrăm, în 1969, un articol al lui Simion Bărbulescu (în *Cronica*, nr. 22, 31 mai), *Copilul în dramaturgia lui Blaga*, și un altul al lui Ov. S. Crohmălniceanu, *Lucian Blaga. Teatrul său și drama expresionistă a „vestirii”* (în *Lucașfărul*, nr. 49, 6 decembrie), de fapt un fragment din cartea care va apărea peste doi ani, *Literatura română și expresionismul*, și la care, evident, ne vom opri.

Simion Bărbulescu e do părere că în *Zamolxe* copiii au funcția corului antic, că *Tulburarea apelor* „este și o dramă de familie, cu implicații mereu actuale” în care „prezența copilului aduce o nolă de echilibru în afmcnsfera familială sumbră”, pentru a se opri ceva mai mult la *Cruciada copiilor*: „molima denunțată de către Blaga încă din 1930, cînd fascismul începuse să-și zăngăne ideocigia, se aseamănă cu ciuma camusiană și cu rinocerita ionesciană. Procedul și simbolul fuseseră însă cu mult înainte descoperite de către Blaga!” Supralicitarea continuă: „Fenomenul este mai grav chiar decît ciuma camusiană sau docil rinocerita ionesciană prin faptul că această molimă adusă în cetate de un călugăr catolic cuprinde suflele copiilor, și nu ale maturilor, primejduind astfel însuși viitorul umanității”. în concluzie: *hi* dramul urgia lui Blaga copilul „este incorpora! în conflicte, cu scopul oV a realiza fizionomia morală a familiei atinsă de traumatisme psihice sau pentru a denunș pericolul înstrăinării și alterării omului prin inculcarea în sufletele copiilor a unor ideologii mistice totalitare”.

în 1970 se produce prima reeditare după război — e drept, parțială — a operei dramatice a lui Lucian Blaga: Eugen Todoran publică, la Editura Minerva, volumul *Teatru*, cuprinzind cinci piese: *Zamolxe*, *Meșterul Manole*, *Cruciada copiilor*, *Tulbura-ea. apelor*, *Anton Pann*. Criteriul alegerii este cel care marchează și studiile în materie ale lui Eugen Todoran: „piesele de inspirație folclorică sau apropiate prin tematică de o viziune folclorică”. Din motive de spațiu probabil, n-au intrat în culegere și *înviere* și *Arca lui Noe* (aceasta poate și din pricina cenzurii). Cît despre ordinea lor în car e, „au fost grupate după momentul istoric reflectat”. Volumul, care are si mi studiu introductiv al editorului, va fi retipărit în anul minator.

în 1970 apar două cărți despre Blaga: *Cunoaștere poetică și mit în opera hi Lucian Blaga* de Mariana Sora (la Editura Minerva) și *hlta in marea t -ro.-re* de Pavel Bellu (la Editura Eminescu). Pentru că n-am putut comenta opiniile Marianei Șora despre poezia lui Blaga în volumul al doilea al ediției (citarea ei fiind interzisă de cenzură), o voi face aici. Ideea pe care-și construiește Mariana Șora interpretarea — nu numai a poeziei — este, într-o formulare reeanitulativă, următoarea: „încercând să deslușim în opera lui Blaga centrul dinamic din care a pornit, l-am găsit în năzuința cognitivă, astfel întreaga sa creație apare ca o aventură a cunoașterii”. Să vedem acum demersul cri! ic „O sete de cunoaștere prin participare ne vorbește din poezia lui Blaga. formînd substratul comun al temelor și motivelor”, ceea ce face ca această poezie, ca și „concepția despre creația poetică” a autorului ei, să fie „sincronă cu căutările moderne, nu numai printr-un aspect secundar: factura versurilor, ci prin intenții care-i sînt esențiale și care o ap-opie de orientări ale poeziei pos(symboliste. în acest sens, Blaga e poate chiar mai înrudit cu Rinibaud decît cu expresionismul german, într-o mai mică măsură prin « alhimia verbală •, dar cu totul strîns prin practica unei poezii ce tinde dincolo de poezi.-. Stările poetice sînt cultivate ca mijlocitoare de sensuri, ele sînt stări osmotice

cu lumea contemplată și instrumente ale unor experiențe existențiale. Poezia devine astfel un exercițiu spiritual, trăire revelatoare, o modalitate de explorare a lumii cu antenele sensibilității poetice, care e investită cu darul de a detecta sensuri ascunse, adevăruri intuitive intelectuale, sau chiar în mai mare măsură decât aceasta". O asemenea poezie presupune o anumită reprezentare a lumii și o situație specifică față de ea: „Poetul evoluează în mijlocul lucrurilor trăind acut sentimentul că închid semnificații neînțelese”; „întocmai ca pentru Baudelaire, «natura e un templu» plin de filcuri”, dar Blaga „nu se oprește în fața unității aparițiilor lumii, revelate de corespondențele baudelairiene, spre a cînta această mereu nouă descoperire altfel decât implicit, prin comparații și metafore ce unesc elemente situate pe planuri diverse, la distanțe uneori cosmice unul de altul; și nu se mulțumește să savureze cu voluptate jocul ecourilor armonizate, al culorilor, sunetelor, parfumurilor ce-și răspund; înfiorarea nu se rezolvă estetic, într-o stare muzicală (ca la Baudelaire), ci-l trimite mai departe, spre filcul ascuns al acelor simboluri ce nu se pot descifra”.

Aspirația la cunoaștere este resortul esențial al lirismului blagian, dincolo de orice distincții tematice sau cronologice, care sînt de fapt irelevanțe sau de un interes secundar; este, scrie autoarea, „caducă deosebirea de natură ce se stabilește în mod curent între primele cicluri poetice, ale impresionismului naturist, ale euforiei panteice, ale senzorialismului păgîn” și „poemele «tristeții metafizice», ale renunțării și dorului de moarte”; prin urmare „nu are rost să considerăm poezia lui Blaga evolutiv. Există, fără îndoială, variații de tonalitate cu trecerea anilor. Dar de la început sînt date împreună preamărirea ei înului vital și cîntecul stins al căderilor în tînjire și în nostalgia vagă, dar totodată acută, a unui tărîm transcendent sau originar; bucuria frenetică sau calmă și plină, precum și dorul de anihilare și pierdere în nimic — în tot—apar ca stări lirice complementare și alternative. Nici una din aceste stări nu are însă un grad mai mare de esențialitate și nu se poate constata o evoluție a substanței de gânduri poetice propriu-zisă, alta decât o minimă modificare inerentă virsfei”.

Mariana Sora înțelege uneori prin poezia „sensibilității metafizice” ceea ce este de fapt poezia „tristeții metafizice”, făcînd astfel distincția dintre această categorie și poezia naturistă. Lucrul se poate observa în pasaje ca cel de mai de sus ori ca următorul: „dacă poezia sensibilității metafizice se percepe, fără umbra unei îndoieli, ca o cristalizare a tentativelor de cunoaștere, •poezia senzorială e aparent de semn contrar”. Distincție pe care autoarea însăși o anulează, scriind în continuare: „Deslușind în ea[în poezia senzorială] dorul de contopire cu lumea și do co-naștere [în sensul echivalenței claudeliene cunoaștere-conaștere] dătătoare de înțelegere participativă, o asimilăm •celeilalte, integvînd-o de asemenea expresiilor unei trăiri cognitive”. De fapt toată lirica lui Blaga exprimă o sensibilitate metafizică, și, așa cum observă Mariana Sora însăși, „numai rar, ca «divertisment poetic» trecător, natura

e văzută din exterior, pictural, plastic-descriptiv; peste tot unde ne întîlnim cu adevărata poezie a lui Blaga, senzorialismul e de participare la o natură panteică. Sensul mai adine al poeziei senzoriale este dat de experiența neîngrădirii prin individuație, a dilatării eului spre a cuprinde universul într-o contopire promițătoare de cunoaștere nemijlocită. O co-naștere cosmică. . .”

Tot ceea ce definește lirica lui Blaga, sub aspectul substanței, al formei, al valorii este pus în relație cu aspirația la cunoaștere: „Dintre poeziile lui Blaga, accentele cele mai tulburătoare le poartă cele care dau seama de aventura cunoașterii; faptul acesta autentifică întru totul acel *nisus cognitiva** ca un existențial, un dat fundamental al atitudinii poetului în fața lumii, nu numai principiu de creație, dar și cea mai intimă și substanțială componentă a țesăturii sale sufletești”. O componentă importantă a acestei poezii este mitul, or „dorința de a se întoarce la rădăcini și de a regăsi o lume ancestrală e echivalentă cu credința că în această lume apusă se pot găsi revelații esențiale, taine uitate, dar știute într-o existență «dinainte», o stare edenică, d3 inocență...” Mitul oferă așadar o cale, privilegiată în universul poetului, a cunoașterii prin participare. Așa se explică interesul pe care i-l acordă autoarea acestei cărți: „cunoașterea poetică” și „mitul” formează chiar tema ei, fixată în titlu și urmărită în toate compartimentele operei lui Blaga.

Să vedem acum ce spune autoarea despre teatrul scriitorului. E „foarte inegal” și „nu-l examinăm aici în întregime sa pentru a ajunge la o judecată de ansamblu, ci ne limităm la cele cîteva drame care ne lasă să întrevădem în liniile ei mari o gândire poetică originală. Deși le considerăm drept cele mai valoroase, nu ne oprim asupra lor ghidați de criteriile estetice, ci pentru că iu ele deslușim componentele esențiale ale viziunii blagiano — aceleași ca în lirică și în filozofie”. Se va opri de fapt la două: „Concludente îndeosebi sub raportul atitudinii poetului față de mit, dramele cunoașterii și ale creației, *Zamolxe* și *Meșterul Manole* ne mai permit să surprindem într-o îmbinare originală inspirația autohtonă și tematica universală”.

În legătură cu *Zamolxe*, punctul de plecare al analizei este ideea istoricizării dramei: „trebuie să ținem seama de un dat primordial, după părerea noastră”; „drama profetului dac se inserează într-un moment de disoluție a unei ordine hieratice; departe de a fi deci un poem dramatic desprins de contingente temporale, textul implică meditații asupra devenirii istorice și invită la meditații legate de ea. Misiunea lui Zamolxe își are punctul de pornire într-o stare de lucruri caracteristică unei epoci de «moarte a zeilor»”. Pe această idee se vor face și legăturile cu Nietzsche, cum vom vedea. Pînă atunci să mai reținem opinia că „ce l-a îndemnat pe Blaga spre poetizarea figurii lui Zamolxe e desigur în parte milizarea elementului dacic”, dar „ce-l fascinează întîi și întîi la profetul dac, pe lîngă destinul său presupus, prin care se pretează poetizării ca erou tragic, este încercarea de înnoire a credințelor ancestrale și refacerea coeziunii spirituale ale poporului rău, înforcîndu-l la surse”; „De la regretul spiritualității pierdute și necesitatea de a o trezi

din nou pornește dorința unei renașteri, ce nu merge fără revoltă împotriva formelor rigide, golite de conținut". De Nietzsche amintesc „felul cum e prezentat magul hain", „furia iconoclastă a lui Zamolxe și a învățăceilor săi", și „numeroase citate din Zarathustra s-ar putea invoca spre a arăta înrudirea profetului dac, în concepția lui Blaga, cu profetul supraomului, îndeosebi prin funcția liberatoare a mesajului său, menit să spulbere credințe spre a netezi drumul către alte valori în locul celor abolite". Ecourile lui Nietzsche sînt de obicei văzute în prezența „principiului dionisiac"; Mariana Sora admite că „în *Zamolxe* inspirația dionisiacă e fără îndoială un element creator de ambianță, și mai mult decît atît", dar e de părere că „nu aici zace miezul dramei", ci în conflictul arătat mai sus, și că „Blaga amintește de profetul supraomului prin dubla sa atitudine față de mit"; de „demistificare" în raport cu „zeii muribunzi", și de restabilire a unor adevăruri în legătură cu forța mitului și de creare a unor mituri noi. În orice caz, „radiațiile pornite de la Nietzsche" sînt departe de a acoperi toată substanța piesei, în care „tema autohtonă e organic încorporată unui întreg cerc de probleme care au dobîndit în mișcarea ideilor europene o amploare deosebită"; în text pot fi identificate „evocări fugare ale unor elemente din mai multe mituri universale, sau mai degrabă trimiteri aluzive la diverse acte și situații mitice", din a căror interferență „so naște o simbolică abundentă, dar nicidecum confuză", și cu atît mai puțin suspendată în atemporal: căci „problematika centrală" a piesei „aparține unui moment de criză spirituală, de refuz al tiparelor vechi (și al celor recent instituite, sub presiunea necesităților, impuse de tehnizare și alte date proprii lumii contemporane), unei epoci de prefaceri profunde, ce semnifică ruptură, dezintegrare și nevoi de noi integrări".

Și în cealaltă piesă — *Meșterul Manole* — Mariana Șora găsește „încorporată o problematică modernă" și mai multe mituri: „Se poate spune că ne refîlînim aici cu tema faustică, într-o variantă înrudită cu Faustul moderat (al lui Thomas Mann), care încheie pactul diabolic văzîndu-și creativitatea scăzută, puterile paralizate. Un alt mit universal e legenda epocă de aur"; jcrii'a e „acceptată în numele unei năzuinți prometeice". Drama se constituie pe o dilemă de ordin etic: „Prețul ce i s; cere eroului pentru a împăca puterile ce-i stau împotriva e jertfa unei vieți și contravine legii" din decalogul biblic; „încălcarea imperativului moral devine deci unu! din termenii alternativei", „celălalt fiind renunțarea la operă". E de fapt un conflict între „supunere la legea etică și supunere la legi telurice", căci puterile care i se opun lui Manole și-i cer jertfa sînt „instinctualul, teluricul, firea oarbă", și în favoarea lor intervine „demonul creației", de care e stăpînit eroul: „Decizia sa are o dublă înfățișare: contrară firii și dictată de forțele ei, ea poate simboliza renunțarea artistului la simțirile ce l-ar menține în făgașuri comune, sacrificiu sublim într-un fel; dar ea semnifică și acceptarea stăpînirii demonice, încăpățănarea nebunească de a izbuti prin jertfa cerută e depășire de limite, « hybrid », pasiune unică și culpabilă, inumană, oarbă. Tragismul existenței

sale e în năzuința asta fără măsură, în această demonic a actului creator; e componenta faustică, în opoziție, în acest context, cu cea apolinică, a creatorului cu darul senin. Manole este un erou tragic, el trebuie să ucidă, așa cum Oedip o merită să devină ucigașul tatălui său. Dar ezităriile sale, alegerea sa e dramatică, fiindcă el știe ce face".

Autoarea n-a uitat ideea de temelie a cărții sale, la care revine prin următoarea observație, susținută numai prin referirea la dialogul Manole-Bogumii în legătură cu identitatea „puterilor"; „Dar dilema pusă în termeni etici: bine-rău se află pe un plan situat la mai mică adîncime față de cel al cunoașterii, care muncește în realitate poetul".

Eseul Marianei Șora propune o interpretare ideologică sau, dacă vreți, filozofică, vreau să spun a substanței ideatice — și mai puțin estetică, a operei lui Blaga, cu rezultate remarcabile mai ales în analiza filozofiei scriitorului și a raporturilor dintre gîndirea lui și mentalitatea mitică. Din capitolul consacrat teatrului (publicat mai întîi în *Tribuna*, nr. 31, 1 august 1968] să mai reținem o frază care sintetizează ideea actualității acestei opere: „Azi din nou în armonie cu tendințele ce s-au afirmat în teatru: orientare spre parabolic, abstract, nud, așa cum fusese în armonie cu tendințele teatrului expresionist, dramaturgia lui Blaga e actuală și mai mult încă decît prin aceste aspecte stilistice — care nu sînt deloc pur exterioare — prin temele și problematica aduse pe scenă: • răstălmăcirea mesajelor, degradarea lor, idolatria înlocuind miezul spiritual al doctrinelor, năzuința faustică, primejdia stihilor vrăjmașe, dezlănțuirea lor demonică, rîul ca principiu cosmic la fel de divin ca binele, căutarea absolutului exploatată și degradată în fanatism".

În eseul de factură lirică — și care cuprinde de toate, interesînd mai ales pentru informațiile privind „perioada lugojană" a biografiei poetului — *Lgha În marea trecere* de Pavel Beilu sînt și cîteva pagini care pot fi menționate aici: „Se știe că teatrul lui Blaga este, prin excelență, « teatru poetic ». Disimulată, personalitatea poetului a luat expresia atîtor personaje, de la mitul chinuit al lui Zamolxe, plăsmuit, metaforic, pînă la tipul bovaryan casnic, al provincialei culeasă parcă din galeria eroilor freudieni". Caracterizarea pieselor și distribuirea accentelor de valoare continuă așa: „Dacă *Zamolxe* înseamnă cochetărie cu eternul — pregătind oarecum apariția adevăratelor drame: *Meșterul Manole* și *Avram Iancu* — *Daria* este o dramă « orizontală » fără piscuri, un fel de destindere și « exercițiu de stil », în vederea supremiei creației blagiene: *Manole*. În zămisirea acestui *mit* s-au angajat, cu toată hărnicia creatoare, poetul și filozoful. E o lucrare grea, de sculptură și arhitectură psihică. Un pluri-dialog cu înaltul și, în general, o interpretare a destinului creator al omului, mai just decît în trilogii [...] în schimb, *Daria*, ca și ulterioara *Cruciada a copiilor*, lasă impresia unor exerciții în care autorul s-a relaxat". Pavel Bellu vede astfel de filiații între unele piese: „Puiu, fiul Dăriei, va folosi ulterior recuzită dramatică, spre a îmbrăca zalele ipotetice ale lui Radu din *Cruciada copiilor*, iar *Daria* se va transfigura în Doamna,

suferind de similitudinile complexe psihice ale văduvei atașată matern de un fiu, care-i aduce aminte de imaginea soțului pierdut într-o cruciadă anterioară". Daria văduvă? Complexe psihice similare? Mai limpede gândită și formulată în paginile despre teatrul lui Blaga este ideea lirismului: „Blaga uzează de «convenția» dramatică spre a proiecta existențe «mitice», fără a da atenție realismului istoric și măcar limbajului caracteristic al personajelor [...] De altfel, aceasta e una din metehnele «teatrului poetic»: replicile fiecărui personaj sînt bijuterii metaforice, indiferent de «caracter». Prin gura fiecăruia — ca un munte prin o mie de izvoare — vorbește același Blaga, cu uscăciuni de, aur și lumină țepoasă".

După capitolele (sau paginile) despre teatru din cele două cărți despre Blaga apărute în 1970 — a Mariane Șora și a lui Pavel Bellu —, să vedem și articolele din reviste (ignorîndu-le pe cele chiar de tot lipsite de interes). Valentin Tașcu publică în *Tribuna* din 26 februarie și din 14 mai *Comentarii la teatrul lui Lucian Blaga* și, respectiv, *Expresionismul în teatrul lui Blaga* (reluat, sub primul titlu, în volumul *Incidențe*, Editura Dacia, 1975). După ce înlătură „sumara acuză de misticism" datorită căreia teatrele ocolesc piesele lui Blaga, Valentin Tașcu indică cele „cîteva dimensiuni de mare ținută dramatică, posibil de a fi revalorificate în viziunile regizorale moderne". Una ar fi „poeticul": „*Zamolxe* este în întregime poem, în parte și *Tulburarea apelor*", „ca și în poezie, Blaga recurge insistent la mijloacele metaforei și păstrează în cadrul scenic ritmica proprie a versului său. Liricul conferă dramelor amprenta statică, corală, a teatrului antic". Alta ar fi semnificația comună a eroilor: „Personajul teatrului lui Blaga este conturat în concepția modernă a condiției omului în lume. Principalul moment de întîlnire a eroilor iui se petrece în sentimentul evaziunii, al fugii omenești [...] Nu este vorba de o fugă spre ceva anume (nicidecum re-fugiu), ci de întoarcere, prin evadare, spre ideea de om. Mai toate personajele lui Blaga încearcă să se desprindă din insul dominat de circumstanțe și să revină în teritoriul purității umane, debarasat de confonism de la care e obligat astfel să s3 supună". Dovezi? „*Zamolxe* a fost ridicat la rangul de zeu, *Zamolxe*-omul evadează prin sacrificiu din această stare, pentru a reveni, prin moarte, la condiția lui inițială"; „*Meșterul Manole* reprezintă drama artistului care își revendică în cele din urmă drepturile omenești" și, „contrar legendei, pentru a-și recîștiga dreptul la viață Manole se sinucide, rounindu-se astfel cu trupul soției sale, Mira". Alte exemple ar fi Luca, Daria, Vlaicu. Și, rezumînd: „Fiecare dintre aceste personaje simt constrîngerea limitelor religioase, estetice, psihice și sociale între care sînt silite să se dezvolte. Evadarea lor se petrece înspre interior, înspre natura primară a omului, natură conformă numai cu propriile-i elemente de fiziologie și psihologie". „Dinamismul lor se consumă interior" și, crede Valentin Tașcu, „ca apariție ele nu sînt departe de unele tipuri întîlnite la Beckett sau Ionescu". Da aci pînă la a vorbi despre absurd nu mai e decît un pas, pe care criticul îl și face: „De altfel, sesizăm în teatrul lui Blaga ger-

menii unei drame a absurdului". „Bineînțeles", adaugă el imediat, nu trebuie exagerat acest moment și însuși Blaga a căutat să motiveze prin acțiune manifestările neobișnuite ale câtorva personaje". Așa, de pildă, „demolarea statuii lui Zamolxe ar fi putut fi considerată, dacă nu era legată de întreaga desfășurare a ideologiei profetului, drept un gest absurd". Dar „reprezentativ pîntru simțul absurdului intuit în realitate este jocul dramatic *Ivanca*. Blaga creează aici prin indicații de regie un veritabil joc absurd". O nouă condiționare anulează însă și această afirmație: „Absurdul scenei este salvat însă prin transplantarea ei în visul lui Luca. Fără acest amănunt, regula jocului absurd ar fi fost perfectă". Mai sigur e că fără acest „amănunt" scena n-ar fi existat. În orice caz, „*Ivanca* apare încheată într-o aparență suprinzător d; modernă, ceea ce face ca alături de *Tulburarea apelor* să fie cea mai realizată piesă dramatică din opera lui Blaga".

în ce privește raporturile cu expresionismul, lucrurile ar sta așa: „Presupunem, cel puțin în teatru, un triplu expresionism: de personaje, de cadru (scenic) și de discurs dramatic. În teatrul german expresionist accentul cade în majoritate asupra primului element, ca și în arta plastică. Scena este un auxiliar, dacă nu indiferent, cel mult static"; „La Lucian Blaga lucrurile stau exact invers": „personajul este de astă dată static, subordonat jocului de atmosferă, în care se încheagă de regulă ideea"; „Dacă în teatrul german punctul de concentrație era personajul, la Blaga acesta se dezintegrează, reintegrîndu-se în spațiu". Părerăa lui Valentin Tașcu e, în concluzie, aceasta: „Așadar putem opta în ceea ce privește teatrul lui L. Blaga pentru termenii de *impresie de expresionism* (din trei elemente posibile: personaj, cadru, discurs, unul singur fiind cu certitudine de construcție expresionistă), de *vizualitate, expresionistă* (datorită încadrării mișcării scenice), textul dramatic în sine recurgînd deseori la alte moduri de exprimare".

Sub titlul *Marele visător Zamolxe* (*Echinox*, nr. 5, mai 1970, reluat în volumul *Progresii*, Editura Dacia, 1972), Aurel Sasu face unele considerații în legătură cu mitul în teatrul lui Blaga: „Mitul în această dramaturgie nu există ca un fapt dat, în jurul căruia să se «închege» o acțiune. El devine, se întemeiază, uneori este revitalizat"; „în literatura română, Blaga e cel mai mare creator de mituri, iar condiția ontologică a teatrului său nu este atît prezența acestor mituri, cît nașterea lor".

în 1971 înregistrăm mai multe reacții „provocate": unele de un spectacol la Teatrul de Stat din Sibiu cu *Zamolxe*, altele de retipărirea (parțială) în volum — în fine! — a operei dramatice a poetului, retipărire — pe care am consemnat-o — făcută în 1970 (și, într-o nouă ediție, în 1971). Spectacolul de la Sibiu e comentat de Radu Albala (în *Teatrul*, nr. 1, ianuarie), Constantin Cubleşan (în *Tribuna*, nr. 2, 13 ianuarie), Mihai Nadin (în *Tribuna*, nr. 3, 21 ianuarie). Punerea în scenă e primită fără entuziasm, ca să ne exprimăm eufemistic. Piesa este o „evocare a unei epoci și a unui etos pierdut, cu erezurile lor, cu lirismul lor aspru și primitiv, rostit cu gingășiile și angoasele

specifice poeziei în prima sa perioadă de creație"; dar, „amputată, schematică, sordidă, < versiunea » alb-negru a regizorului ne-a păgubit tocmai de strania, luxurianta paletă coloristică a aceluia căruia posteritatea cată a-i stabili permanența în ierarhia valorilor nu atât pentru ideile vehiculate, cit pentru consecvența și măiestria cu care fie în teatru, fie în lucrările filozofice, fie în memorialistică, n-a lucrat decât cu uneltele poetului". Nu numai regia ci, „din păcate, echipa de actori a fost și ea depășită de text." Tonul nu e în toate cazurile așa de categoric; Constantin Cubleșan căruia „descoperirea unei farse, chiar geniale, în *Zamolxe*" îi apare ca „o speculație care nu s-a dovedit prea fericită pentru regizor", concede totuși că, remaniată, reprezentată ar putea rezista: „Cred într-un real succes al acestui spectacol adus la dimensiunile, conținute de altfel, ale monumentalității și de simplitate, a solemnității rituale, a mișcării în planul pur al ideilor". Mihai Nadin are perspectiva specialistului în teatru, nu a literatului. După ce constată că „interpretările produse până astăzi cu privire la piesele lui Blaga au escamotat problema finalității lor scenice", el caracterizează textul așa: „*Zamolxe*, cu structura și do poem dramatic, ca primă încercare de teatru a lui Blaga, este, din multe puncte de vedere, poate și cea mai atezatrală dintre acestea. Putem spune că *Zamolxe* este un exemplu de teatru didactic — în sensul deplin al cuvintului [aceia pe care, mult mai tirziu, îl va defini Brecht] — cu o teză clar enunțată și apoi demonstrată: «Mai tare ca profetul o statuia lui». Valoarea textului constă probabil în valoarea ideii sale (în condițiile valorii textului ca atare). Și cred că spectacolul care are un asemenea text drept premisă trebuie să tindă tocmai spre a impune ideea". Lăsând la o parte arbitrarul, dacă nu al definirii, cel puțin al alegerii „tezei" și neclaritatea propoziției despre valoarea piesei, să vedem cum îi apare comentatorului spectacolul de la Sibiu: „Actul do cultură — cum ce! care se consumă, inegal, dar oricum onorabil la teatrul din Sibiu — limitat la intenții omagiale, nu devine act de creație propriu-zisă decât atunci când, sesizând deschiderea estetică a operei ce o interpretează, poate, propune un model artistic valid, și mai ales actual. ..." Sporul de vorbe nu aduce, cum se vede, și un spor de claritate.

Comentând, firește, pozitiv (în *Steaua*, nr. 1, ianuarie, 1971) apariția volumului *Teatru*, V. Fanache regretă retipărirea doar parțială („Ne întrebăm totuși dacă în cazul lui Blaga această soluție fragmentară nu prejudiciază înțelegerea exactă a teatrului său, a cărei coerență interioară a fost adesea subliniată"), bănuind intervenția în selecție și a altor criterii decât cel indicat de editor. Partea cea mai interesantă a articolului său este aceea în care definește teatrul lui Blaga în raport cu restul operei și cu autorul: „D-am turgul Blaga se dezvoltă aproape paralel cu poetul și filozoful, teatrul constituind genul de artă care îi permite o detașare de seducția abstractizărilor și a tensiunii lirice printr-o proiectare obiectuală, jucată, a preaplinului lăuntric. Poeticul și ideea fuzionează roiescoperindu-se în structura unor personaje prin care Blaga se gîndește și sa cîntă pe sine concomitent". Caracterul sub-

stanțial liric și totalizant al acestui teatru e formulat și mai apăsător: „Diferența dintre opera dramatică și celelalte forme ale afirmării sale constă în avantajul dedublării într-un număr de înfățișări umane elocvente pe care și-l prilejuiește propriul său spectacol. Poezia și filozofia se absorb în contingent, care este cu necesitate locul acțiunii teatrale. Zamolxe, Meșterul Manole, Avram Iancu ș.a. sînt niște dubluri ale lui Blaga însuși, nu altceva decât experimentări în planul dramatic ale vocației sale transcendente".

Rareori statui al liric al teatrului lui Blaga a fost înțeles în chip atât de radical. Din păcate demonstrația critică lipsește, analiza pe care V. Fanache o face pieselor incluse în volum (și numai acestora) nu arată nici o legătură cu acest incitant punct de vedere. Ideea pusă în relief și care, fiind comună textelor, dă unitatea interioară a operei, este aceea a jertfei. Astfel, „fără jertfirea lui Zamolxe însuși", „religia sa naturistă n-ar fi învins"; „sub semnul jertfei, tratată ca revelare a misterului creator, stă și capodopera *Meșterul Manole*"; aici „elementele binecunoscutei balade sînt ridicate la valoarea de mit al jertfei tragice, în care omul se înfruntă neostoiit cu «puteri» a căror înțelegere îi scapă". „Jertfa" e leitmotivul comentariului și în cazul celorlalte piese: „*Cruciada copiilor* ar putea fi privită ca dramă a ravagiilor jertfei de care e însetată dogma", cu precizarea că „ecuația tragică se desfășoară oarecum invers în raport cu cea din *Meșterul Manole*, însă revelația este de aceeași esență. Acolo jertfa era acceptată după o dezbaterie aprigă, ca lălmăie soluție, în vreme ca sulțelul curat al Mirei lua totul ca o glumă crudă, în *Cruciada copiilor* tinerele vlăstare primesc jertfa sub vraja unui fior mistic, într-un chip genuin și grav, imposibil de stăvilit". *Tulburarea apelor* are o structură mai complicată: „singura piesă de extracție freudiană, dar și cu puternice reliefuluri de viziune panteistă", dar, în fond, tot o ilustrare a jertfei: „Finalul piesei îi înfățișează pe popă vindecător de patima cărnii, hotărît să îmbrățișeze panteismul magic al Moșneagului. Actul său spiritual pare a fi reflexul spiritual al unei ispășiri față de bătrînul eretic ucis de mulțimea care îl credea vinovat de aprinderea sfîntului lăcaș". Chiar și *Anton Pann* este o dramă a sacrificiului: eroul e „un posedat de harul stihului", care cade „victima lumii neînțelegătoare: împușcat de un logodnic gelos, părăsit de soție, tras pe sfoară de editorul său, Pann coboară de fapt treptele care-l duc spre altarul întunecat al autojertfirii, supremul sacrificiu cerut, de flacăra demoniacă a cîntecului său".

Recenzînd (în *Orizont*, nr. 3, mai, 1971) volumul de teatru, C. Ungureanu privește acest sector al operei scriitorului din perspectiva finalității scenice: „Blaga este un dramaturg modern, rămînînd însă pentru orice actor, regizor, un dramaturg dificil. Dificultățile inițiale provin din neconținutele întrepătrunderi dintre poezia, filozofia lui Blaga și teatrul propriu-zis. Mari investiții de cultură îi sînt necesare celui ce descifrează un text ori un rol. Dificultățile aproape insurmontabile ridică atmosfera de magie, de mister, cuprinderea structurii interioare a mitului, ori a tăcerilor". Ideea modernității dramatur-

gului e precizată astfel: „în materie de construcție dramatică, Blaga e un dramaturg de lege veche. Doar personajele își permit să aducă un duh nou, o mireasmă tulburătoare, câteodată și din ținuturi expresioniste. Ele se ordonează după o muzică a ideilor, într-un dans ciudat, de simetrii rar tulburate. Ele se repetă mereu, transmițându-și, din piesă în piesă, făclia unui foc interior unic". Tonalitate* e una gravă, „atmosfera pieselor are ceva de *Goldendämmerung*. Cetății care ard, bisericile care ard, cimitire cărute de ape, cataclisme; o undă de umor apare în piesele târzii, *Arca lui Noe* și *Anicn Pann*, dar piesele acestea nu se numără printre creațiile remarcabile ale lui Lucian Blaga." Explicația ar ține de vîrslă: „dramaturgia scriitorului e mai degrabă o operă de tinerețe, încărcată de toate ambițiile, ideile și efervescența vîrstei". Teatrul ar anticipa, într-un fel, adică întrucît este expresia acestei vîrste, filozofia autorului („Cu unele retușări, mitosofia blagiană va dezvolta în sistem, aceste febre inițiale"), rămînînd însă „creație de sine stătătoare" și „jalonînd, în același timp, o autobiografie spirituală".

În fine, volumul din 1970 îi prilejuiește și lui Ion Vărfic niște *Note despre teatrul lui Blaga* (în *Tribuna*, nr. 26, 1 iulie 1971.) „Unii comentatori (Vianu. Călinescu) s-au referit cu îndreptățire la ibsenismul autorului lui *Zamolxe*", notează el mai întîi pentru a nuanța: „e vorba mai precis de un brandism care își păstrează aici intactă adîncimea milieu și de aceea are pulința de a provoca organice mutații în univers. Pe acest brandism se greșează erezia bogumilică", Bogumil fiind „un fel de Jacob Bohme care intuiește că izvorul răului, al negativului există chiar în divinitate, că absolutul ca unitate a contrariilor nu e numai blîndețe, ci și cruzime. Aceeași intuiție o are călugărul Teodul". Abordarea comparatistă e menținută, cu referire la alte aspecte și cu alte repere: „O problemă fundamentală, cu mari repercusiuni, se regăsește la Blaga ca și la Dostoievski, Thomas Mann ori Camus: e relația dintre inocență și culpabilitate. Încă în *Zamolxe* există o rugă a copiilor care invocă grația divină pentru ființele mici, vulnerabile, dai-mai ales pentru cei căzuți în păcat. La rîndul său călugărul Teodul propovăduiește reîntoarcerea la starea infantilă", crezînd-o posibilă, „de unde și extazul religios, plin de un paradoxal estetism, în care își închipuie cruciada copiilor ca un spectacol magic al purității". Dir „tăcerea divinului, cruzimea cu care privește suferința gratuită a copilului îl fac pe om să neze într-o exasperare supremă transcendența", cum o dovedește o replică a Doamnei din *Cruciada copiilor* („Nu mai vreau să știu de nici un har. Ajut ai-au evangheliile citite pentru scăparea copilului?"). În legătură cu problema în discuție, „deosebit de interesantă e la Blaga ideea unei culpabilități reciproce, fiindcă Moșneagul din *Tulburarea apelor* are revelația acelei hoïderliniene deturnări categorice a divinului".

După aceste repere literare și culturale. Ion Vai tic mai precupe unul": „Daria, piesă vitregită de critică, e de fapt o drimă pmmdeusnă*. Argumentele, ar fi: „întîi, misterul ce o învîluie pe eroina ve uic însoțită fără ca nimeni

să o poată cunoaște cu adevărat, să-i descopere taina. Și dintr-o dată se produce inexplicabila schimbare, uimind tot orașul: după zece ani, Daria apare neînsoțită și devine pentru toți «o problemă vie». Întîlnindu-l pe scriitorul Loga, eroina se debarasează cu frenezie de obsesiile trecutului, fără a-și da seama că tocmai eliberarea aceasta e pragul unei noi obsesii".

Un articol din unghi comparatist — în stil erudit însă, nu eseistic — publică în același an D. Vatamaniuc: *Lucian Blaga și Marcel Schwob* (în *Steaua*, nr. 2, februarie, 1971). Comparația privește piesa *Cruciada copiilor* a lui Blaga și suita de opt povestiri *La croisade des enfants* a scriitorului francez, publicată în 1895. Studiu de influențe? Povestirile lui Marcel Schwob apar și în românește, în 1912, traduse de I. M. Rașcu, într-un volum cu titlul *Cruciada copiilor*, și „Blaga putea lua cunoștință" de ele. Cert este că „există între drama lui Blaga și povestirile lui Marcel Schwob similitudini izbitoare și ele merg, uneori, foarte departe", dar ele „ies din tratarea aceleiași teme și din modalitatea de expunere", metaforică la amîndoi. Așadar e vorba de un paralelism, căci „deosebiri importante se fac simțite îndată ce trecem să cercetăm cum tratează Blaga tema și ce semnificații atribuie întîmplărilor". Pe scurt, „poetul român vine cu viziunea sa artistică, profund originală, și cu investirea temei cu semnificații noi, mult mai cuprinzătoare decît cele din povestirile lui Marcel Schwob," care „nu au un conflict puternic și se consumă la nivelul unor drame personale", în vreme ce „Blaga ridică conflictul la alt nivel și asistăm la ciocnirea dintre catolicism și ortodoxism".

În cartea sa *Literatura română și expresionismul*, apărută în acest an, Ov. S. Crohmălniceanu acordă un loc privilegiat lui Blaga, ideilor scriitorului despre acest curent și acelor zone ale operei lui literare în care identifică elemente de expresionism. Să vedem care ar fi acestea în scrierile dramaturgului, în *Zamolxe*, personajele „sînt construite cu ajutorul simplificărilor sintetice expresioniste. *Zamolxe* însuși care a avut, se bănuiește, o existență istorică, întruchipează un *principiu* «profetic», «vizionar», torturat de setea «absolutului». Magul personifică, în schimb, spiritul practic..." Și tot „ca în teatrul expresionist", „conflictul se mută pe plan cosmic, personajele sînt mișcate de marile puteri elementare, asistăm nu la o ciocnire de «psihologii», ci ia o înfruntare de «stihii» ale firii". Expresioniste sînt deopotrivă stilul și viziunea, și „întreaga piesă, mai mult poem dramatic, crește dintr-o succesiune de reprezentări *extatice*; ceea ce se oferă ochilor noștri sînt numai întruchipări vremelnice ale amătorului vîrtej care poartă tot ce există și se lasă presimțit îndărătul formelor vieții". Pe scurt, *Zamolxe* este „opera de cea mai izbitoare factură expresionistă a autorului". Dar „expresionist în esență" este tot teatrul lui Blaga. „Piesele sale fug de denumirile obișnuite ale genului, vor să fie „mistere", „jocuri" dramatice, „pantomime"; „personajele, ca în *Zamolxe*, evită individualizarea, rămînînd de cele mai multe ori la condiția lor pur categorială, adică: un bărbat, un moșneag, un tînăr, un cioban, un popă" etc. Iar „cînd intervin personificările, acestea nu schimbă mare lucru,

fiindcă și ele ne trimit la o lume mitică și-și păstrează natura emblematică, rezumativă". Pe de altă parte, nu numai în *Zamolxe*, „conflictele se desfășoară nu între indivizi, ci între forțe elementare, duhuri ale vieții și principii cosmice". Pot fi „conflicte abstracte", ca în *Cruciada copiilor*, care „opune inerția și Iransoentalismul ortodox prozelitismului catolic și ambițiilor lui etatist lumesci", sau în *Tulburarea apelor*, unde „spiritualismul oreșian răsăritean se luptă cu single Popei", „ispitit de îndemnul luteran la recucerirea sălbăticiilor naturale". Există, e drept, și conflicte psihologice, dar de un tip special, dat fiind planul în care se situează: „Teatrul expresionist a luat — cum se știe — scena din planul realității în câmpul obscur al inconștientului, materializând dorințe refulate și dându-le întruchipări fizice prin figuri și acțiuni nemaisupuse logicii determinărilor obiective. *Fapta* ilustrează direct această tendință", dar și în *Daria*, altă piesă „froudistă", „complexul edipian își face simțite efectele". Acestea rămân însă excepții, „restul pieselor lui Blaga nu are nici o legătură cu psihologia, fie ea și freudiană". Ov. S. Crohmălniceanu le definește categorial ca drame ale vestirii sau ale metamorfozei: „Majoritatea lor aparține acelei specii care a fost numită «das Verkundigungsdrama» sau «das Verwandlungsdrama» și pe care a cultivat-o teatrul expresionist german" pe care, urmându-l pe un exeget german, o caracterizează așa: „acest tip de dramă se bazează pe un «sincetism» de idei politice, etice și religioase, cu privire la felul în care umanitatea urmează a se «salva» «Omul Nou» apăsarea înfățișat ca năseindu-se printr-o adâncă zguduire lăuntrică, și rezultatul transformator îl măsoară puterea de jertfă liber consimțită în folosul colectivității. Ideea utopică își vedește eficiența, nu atât prin ceea ce izbutește să spună propriu-zis, cât prin intensitatea cu care e trăită. Prefacerea se petrece sub acțiunea contaminantă a pildei, constituie o revelație și mulțimea o capătă, fiind cutremurată pînă în adîncul sultei ului de gesturile eroului și adusă la o comuniune extatică de demonia lui", „spectacolul tinde către o simbioză cu «misterul» religios". Caracterizarea categoriei e verificată — și confirmată — de piese ca *Zamolxe*, *Tulburarea apelor*, *Cruciada copiilor*, *Avram Iancu*. În toate mesajul salvator se asociază cu jertfa: a lui Zamolxe, a Moșneagului, a lui Radu, a lui Avram Iancu. „Piesa *Meșterul Manole* conține chiar în miezul ei ideea jertfei ca preț al împlinirii omului creator", aparținînd deci aceleiași categorii a dramei expresioniste, cu care are în comun și alte aspecte: „Acțiunea dramatică înaintea prin acele succesive dezlănțuiri stihiale din teatrul expresionist, surprinse în momente de furtunoase mișcări exaltante. Nu lipsesc nici gesturile și «cuvintele-cheie», chemate să declanșeze «demonic» sufletului mulțimilor și să o împingă la faptă", ca în scena zidirii Mirei, în care „comportările personajelor sînt prinse toate de același ritm nebunesc și compun o grandioasă coregrafie extatică".

Structura pieselor e așadar expresionistă; nu și materia, „stofa din care sînt croite mai toate piesele sale". Drama „vestirii" este în teatrul german, are a cultivat-o o piesă cu substanță și semnificație socială și politică, ilus-

trativă pentru direcția „activistă" a expresionismului și vizînd realitățile timpului. Blaga însă „izbutește să folosească în chip ingenios același zăcămînt folcloric singular", și „surpriza e de a constata cîtă substanță dramatică inedită poate fi scoasă din credințe ancestrale obscure, plămăsiuri mitice naive, practici magice populare" fără a cădea în etnologie. „Intuiția lui artistică profundă e de a iscodi luminișurile metafizice ale acestor aspecte ascunse pe care le poate lua «sacru» în viața colectivităților umane". *Tulburarea apelor*, *Înviere*, *Meșterul Manole*, *Cruciada copiilor*, *Avram Iancu*, *Arca lui Noe* se bazează pe „specularea substanței acesteia conflictuale a «eresurilor», într-o ordine cosmică și transcendentală".

În 1972 sînt puține lucruri de înregistrat. Mai întîi, cronologic, un articol al lui Eugen Barbu, *Gloria victis* (în *Săptămîna*, nr. 26, 28 iulie 1972), despre „elul în care apare Anton Pann în piesa lui Blaga și despre piesă în general. „Mitiza'-ea profesorului de muzică este de-a dreptul inexplicabilă", ni se spune mai întîi. N-o poate lămuri nici „tradiția transilvană a folclorizării despre care vorbește Eugen Todoran în prefața ultimei ediții a teatrului lui Blaga", nici „aplecarea către teatrul de idei", căci „ce idee se află în, hai să nu-i zicem mai rău, această operetă în care *dascălul musicos* apare în postura de flăcău tomnatic romantic, murind în urma rănilor căpătate într-un absurd duel cu un logodnic bănuelnic"? Textul e „făcut, livresc, cărturăresc în sensul rău și nepotrivit teatrului", „sîntem cam departe de valoarea mitului păgîn din *Zamolxe*, deparie de acele erezuri superbe, de arta stihială a poetului bolnav de metafizică. Misterul său dramatic nu mai are acea înălțime liturgică din uite locuri, ecou! abisal și *frinele transcendente* lipsesc, piesa *Anton Pann* este departe de gîndirea mitică blagiană atît de Cunoscută", „versul parcă a ostenit, construcția nu mai are puritatea din alte drame, totul este scris destul de Iară strălucire și nu știu cine a avut ideea nu prea fericită de a publica acest manuscris care poate cu mai multă răbdare din partea autorului ar fi avut altă soartă". În rezumat, „produsul dramatic al marelui poet Blaga rămîne pentru noi o decepție ce nu poate fi recuperată de nimic". E vorba, evident, de această piesă. Eșecul vine în primul rînd din modul în care poetul își vede eroul: „Anton Pann este o biată idee obosită pe care Blaga vrea s-o înnobiloze printr-o neînțeleasă noblețe". Personajul o confruntat cu modelul lui, în ce privește biografia, spre a se constata o „cascadă de confuzii" și o „mistificație" „inexplicabilă". Lucrurile nu ar avea „nici o importanță" dacă piesa ar fi bună. Ceea ce, ani văzut, nu o cazul. Parcurgînd textul, Eugen Barbu notează, între altele, că o eroină „cam analfabetă", Coana Safta, „vorbește ca Sartre", că Anton Pann „so exprimă cel mai des ca în filmele lui Dinu Cocea", că pasișarea limbajului paremiologic din *Povestea vo.-bei* se face „destul de sfîngaci pe alocuri, ceea ce presupune o greoaie îngurgitare a modelului", că ceea ce „deranjează cel mai mult la Blaga" este „vorbirea prețioasă, plină de întortochieri baroce".

Despre o piesă a lui Blaga și despre eroul ei scrie și Ion Vlad în articolul *Intrare în istorie* [*Tribuna*, nr. 36, 7 septembrie 1972]: „Aparținând, ca factură și structură, dramei istorice (succesiunea tablourilor, referințele istorice, scenele de luptă, confruntările etc), *Avram Iancu* interesează prin calități indiscutabile în ordine strict artistică”. Piesa nu ilustrează pur și simplu dramatic pagina de istorie, e gândită și construită în funcție de personajul într-adevăr central, ea „conservă condițiile teatrului de evocare numai în măsura în care «figurează» un destin situat între eroic și tragic. Altfel spus structurile dramatice sînt proiectate și plasate din perspectiva Eroului; istoria se transformă în acțiune dramatică pentru a da substanța necesară faptelor eroului. În consecința, conflictele (justificai e în plan național și social), personajele (preluate din istorie sau, altele, imaginate), ca și modalitățile dramatice (unele de proveniență expresionistă) se întîlnesc pentru a argumenta demersul eroului”. Așadar *Avram Iancu* „restituie atmosfera unei epoci fără a deveni o piesă de evocare istorică propriu-zisă”. Pentru indicarea statutului ei literar Ion Vlad adaugă că „în ce privește viziunea dramatică, scriitorul apelează la semnele teatrului expresionist în special în «Prolog», unde dimensiunea enormă și suflul legendei stabilesc cadența necesară pentru un *poem dramatic* eroic”, și că „*Avram Iancu* e în viziunea lui Lucian Blaga eroul destinat unor misiuni superioare, un erou patetic și romantic, trăind sub faldurile istoriei și ale tradițiilor și năzuințelor popoului său”.

O abordare parțială (fixată asupra a două piese) oferă și Vicu Mîndra în articolul *De la „Meșterul Manole” la „Anton Pann”*, inclus în volumul *Incursiuni în istoria dramaturgiei române* (Editura Minerva, 1971). Criteriile alegerii par a fi, pe de o parte, caracterul lor reprezentativ pentru tema generală a teatrului lui Blaga — creația —, pe de altă parte o anumită relație, specifică autorului, cu folclorul. Astfel, „în ceea ce privește tălmăcirea curentă a mitului lui Manole ca jertfă alegorică a sincerității artistului sau ca apolog al confundării autorului cu opera pînă la sublimarea propriei sale existențe, varianta pe care ne-o oferă tragedia lui Blaga cunoaște o fericită complicare. Manole apare, de astă dată, nu ca un simplu prototip al artistului, ci ca un geniu *demonic*, bîntuit de atracția spre zonele transraționale ale marelui Cosmos, similar «demonului» goelhean [...] Un asemenea demiurg își construiește opera pe sinteze uimitoare, capabile să unească *ideea cu viața și viața cu moartea* în opere rezistente, care edifică în oameni sentimentul apartenenței la veșnicie. Drama *Meșterul Manole* celebrează o asemenea înfăptuire zguduitoare”. Cît despre celelalte personaje ale piesei, zidarii alcătuiesc „un cor temerar”, „închipuind în reacțiile lor sensibile o umanitate generică. Zidari prin vocație spirituală, dar de fapt emisari ai mulțimii anonime”, ei reprezintă „pendularea dramatică între ideal și gogotism, care precede creația colectivă a unei minuni, săvîrșită în numele omenirii”. Ei sînt în ultimă analiză, ca și celelalte personaje cu un rol efectiv în dramă,

proiecții ale eroului central: „nu este greu să observăm că dezvoltarea dialogată a dezbaterii se realizează prin personificarea ipostazelor interioare ale lui Manole angajate în vie dispută. Mira îi va dezvălui cu ingenuitate soțului său propriile lui îndoieli cu privire la rostul absorbirii Vieții în Jertfă. Lunaticul Gâman dă spasmelor sufletești ale Meșterului expresia dezordonată a delirului, formă presupusă a comunicării cu zona marilor taine. Intervenind mereu de simțăminte, pe care Eroul le supune procesului dur al gândirii. La rîndul lor, controversile cu zidarii diversifică, pînă la straturile cele mai ascunse, temerile și obsesiile lui Manole, stimulîndu-i pornirile nobile prin scoaterea la lumină a răului din adîncuri. În cercul central al piesei și în jurul eroului titular gravitează, astfel, lumea sa interioară...”.

În legătură cu cealaltă piesă Vicu Mîndra e mai întîi mirat de reacția criticii: „Nu poate provoca decît uimire lipsa de înțelegere artistică de care au dat dovadă unii critici, refuzîndu-i dramei *Anton Pann* acolada autenticei noblețe blagiene”, căci „de fapt, piesa *Anton Pann* este o matură dezvoltare în plan epico-teatral a unui motiv poetic fundamental în opera lui Lucian Blaga”. Anume, „ca și în *Meșterul Manole*, eroul titular al dramei este un geniu demonic în dezacord cu opreliștile unei existențe sufocante”. Nouă aici este „condiționarea actului artistic de apartenența la umanitatea vie”, eroul este victima „incapacității” celor din jur „de a distinge excepționalitatea înfăptuitorului”, dar el pierde ducînd cu sine bucuria „comuniunii cu suflul popular”, „căci Pann este o variantă a haiducului Groza”.

În capitolul pe care-l consacră scriitorului în *O istorie a literaturii române* voi. II (Editura Minerva, 1972), Ion Rotam dă, în ce privește teatrul, mai întîi o caracterizare generală: „Pentru rafinați este făcut și teatrul lui Blaga”, ca și poezia, „exceptînd ultima sa piesă, închinată evocării lui Anton Pann”, teatru care e „o altă față a poetului, în fond, chiar mai explicită și mai apropiată de concepția filozofului. Pe urmele lui Maeterlinck și Ibsen, dar cu înlăturarea totală a oricărei intrigi concrete, personaje, caractere etc, Blaga compune un teatru de mituri, în manieră expresionistă, niște poeme dramatice în care se mișcă idei-metafore”. Nu e oare excesivă ideea de „înlăturare”? Istoricul literar glosează apoi în marginea fiecărei piese. În *Zamolxe* „avem de a face cu un «mister pagîn», menit a pune de acord vechea religie a traco-dacilor cu mitul filozofic blagian al Marelui Anonim”. Acest mit filozofic abia urma să fie creat însă, și în afară de asta Marele Anonim nu este Marele Orb. Interesantă și îndreptățită este însă raportarea la Dostoievski: cînd *Zamolxe* „revine printre oameni și dă semne de împotrivire față de dogmatizarea propriilor lui învățăături, el este suprimat chiar de către cei ce-l divinizează. Situația este asemănătoare cu cea din poemul lui Ivan Karamazov — în cunoscutul roman al lui Dostoievski —, cînd inchișitorul din Sevilla [...] izgonește din cetate pe Isus venit să tulbure ordinea instaurată”, în fine, „sensul piesei este mistic-panteist, cu subînțelesul că mitul este supe-

rior rațiunii și mai puternic decât realitatea". Se poate, firește, spune că *Tulburarea apelor* reia „cu un aparat dramatic mai complicat” problematica **IJÎ Zamolxe**, dar oare și că „harul divin coboară” asupra eroului de aci, Popa, „în chirul unui Moșneag, care e Dumnezeu-Isus, ori un duh al pământului”, „Moșneagul-Dumnezeu”? În legătură cu *Cruciada copiilor* regăsim opinia că în această dramă se confruntă catolicismul militant și ortodoxismul organic, despre *Dana* și *Fapta* ni se spune că „cearcă subconștientul prin intermediul freudismului, în primul caz, dezlănțuirea unei erotici refulate, în cel de al doilea, obsesia crimei, nu însă în vederea studiului psihopatologic, ci vizînd același misticism neguros, suprapunere de fatalism și determinism fiziologic, pentru care personajele și acțiunile devin simple simboluri”. În *înviere* și *Arca lui Noe* sînt reluate „credințele populare obscure”, și „cît de mult este înclinat Blaga spre mitul și superstiția populară se poate constata și din simplul fapt că drama *Avram lăncu*, unde ar fi fost cu cale să trateze scenice fapte istorice, mai mult sau mai puțin reale, bazate pe documente, ne transpune în pură poveste, inventată de dînsul și adusă în consensul teoriei spațiului mioritic. Nici urmă de luare în considerare a contradicțiilor sociale care au dus la revoluția românilor din Ardeal. Forțele care se ciocnesc sînt spiritul păduratec românesc și cel occidental, urbanistic sau de pustă”. În fine, „cea mai interesantă, între toate lucrările dramatice ale lui Blaga, este *Meșterul Manole*”, căruia Ion Rotaru îi rezervă un comentariu aplicat, corect, cu reminiscențe din Călinescu.

În 1973 și 1974 sînt puține lucruri de consemnat la dosarul receptării. Lăsînd la o parte cîteva articole sau cărți (Bazil Gruia: *Blaga inedit. Amintiri și documente*, O. W. Cisek; *Sufletul românesc în artă și literatură*, Mălania Livadă: *Inițiere în poezia lui Blaga*), de interes documentar (amintiri, corespondență), menționăm publicarea, în 1973, la Editura Academiei, a volumului al doilea (1919—1944) din *Istoria teatrului în România*, lucrare colectivă a Institutului de istoria artei, în care Blaga este inclus în subcapitolul *Teatrul poetic. Mit și folclor* (alături de Adrian Maniu, V. Voiculescu, Dan Botta), scris de Vicu Mândra. Autorul reia aci partea referitoare la *Meșterul Manole* din textul său pe care l-am prezentat mai sa-, adăugînd unele considerații globale despre teatrul scriitorului și comentarii în legătură cu celelalte piese apărute în intervalul do care se ocupă volumul. Caracterizarea generală e făcută în acești termeni: „Poemele dramatice ale lui Lucian Blaga, concepute în spiritul unui neoromantism modern cu inflexiuni expresioniste și claudeliene, dezvoltă conflictual un amplu material de meditație filozofică”; „Vitalismul naturist al lui Blaga, celebrînd bucuria vieții, exclude fără echivoc drumul raționalist al cunoașterii. Elanul mistic al pieselor lui Blaga, ca și al întregii sale opere poetice, limitează inacceptabil posibilitatea pătrunderii către marile mistere ale existenței, dar — chiar și pe această cale greșită — dragostea sa covîrșitoare pentru pămînt și viață izbutește o conturare puternică a resurselor sufletului omenesc”, în fine, „căutarea frenetică a absolutului

străbate îfireaga dramaturgie a lui Blaga, realizînd compoziții de o densă atmosferă în care tensiunea teatrală este întreținută mai curînd prin fluidul pasional al replicilor decât prin vivacitatea acțiunii”. Văzut ca dramatizare a reflecției filozofice a autorului, teatrul lui Blaga e pus automat în relație cu opera lui teoretică și trebuie să suporte astfel reflexul judecăților negative sau rezervate aplicate în epocă aceeași. Chiar așa fiind, de ce elanul mistic limitează posibilitatea pătrunderii către marile mistere ale existenței? Nu e, în principiu, tocmai dimpotrivă? În analiza — sumară — a pieselor ideea conducătoare este aceea a năzuinței la idealitate, la valorile absolute. În *Zamolxe* opoziția e între „panteismul luminos” al profetului și „religia înșelătoare” a Magului, în *Tulburarea apelor* conflictul „pleacă de la ofensiva protestantismului în Ardealul secolului al XV-lea, pentru a consemna iarăși superioritatea vechiului panteism păgîn, legat de cultul pămîntului, dar năzuind spre înălțimi”, în *Cruciada copiilor* „Plaga trece adesea dincolo de elementele religioase ale conflictului, accentuînd asupra superiorității ideilor pure”; cît despre *Avram lăncu*, din punct de vedere istoric, piesa este viciată de o optică deficientă, cu tente naționaliste. Ca apolog moral însă, drama lui lăncu iese din istorie și se afirmă ca o altă tragedie a sufletelor superioare, atrase de valorile absolute”. Ultimele lucrări comentate, *Daria* și *Ivanca*, „se înscriu în linia dramelor psihologice de posteritate ibseniană”, „înfățișează, în lumină freudiană, aspirația unor eroi îmbolnăviți sufletește de o existență sufocantă către o viață eliberată de refuzări și obsesii” și „aparent de o realitate mai accentuată, prin spectaculozitatea scenelor pasionale”, „se mențin în sfera unui dramatism minor, cu excepția câtorva momente în care autenticitatea revine sub impulsul vibrației poetice”.

Pus la început, cum am văzut, în relație cu meditația filozofică a scriitorului, teatrul lui Blaga e raportat și la poezia lui, pentru a i se sublinia caracterul liric, neurmărit și în analize: „Structura comună a versurilor și a teatrului este, la Blaga, în orice caz, mai mult decât evidentă. Nu numai eroul central, ci — de obicei — grupul central de personaje al fiecărei piese răsfrînge ipostaze variate ale eului liric”.

În octombrie 1973 *Meșterul Manole* este din nou reprezentată la Teatrul Național din Cluj, în regia lui Alexa Visarion. O cronică din *Steaua*, nr. 21, 1—16 noiembrie, semnată Ilie Călian, ne ajută să ne facem o idee despre interpretarea scenică: „Regizorul a intervenit autoritar în text, reducînd miez pagini, eliminînd personaje (lumea exterioară dramei este reprezentată doar prin Solul domnesc), în intenția de a concentra întreaga piesă în jurul dramei creației [•••] Manole și meșterii lui urmau a fi posedați ai creației care, o dată isprăvită lucrarea ce intră în mit, revin în banalul anonimatului omului simplu; Manole nu trebuie, în viziunea lui Alexa Visarion, să fie conceput ca un titan zămislitor de frumusețe, ci o unealtă care greu își suportă rolul hărăzit”. Asta în ce privește concepția regizorală. Cît despre adori, interpretul lui Manole n-a reușit să fie convingător „în această dorită complexă

ipostază", ceea ce au izbutit însă cei care i-au jucat pe Mira, pe Bogumil și pe Găman. Iar zidarii „strigă pe tot parcursul spectacolului” și „par mai degrabă un grup de tineri furioși decât meșteri hăituiți de porunca creației; nu tac destul, când e cazul, nu nuanțează, pierzând astfel din adânci semnificații ale unor fraze, înlăturând aproape total savoarea limbii lui Blaga”. Așa încît „mult mai potrivită decât strigarea textului a fost mișcarea în scenă, prin care regizorul a reușit să sublinieze replici, să evidențieze opoziții și frământări, să dea dinamism unor scene statice, să taie drum izvoarelor dramei”.

Spectacolul e comentat și de Ion Cocora, într-un articol intitulat *Drama poetică și „complexul” teatralității și inclus în volumul Privitor ca la teatru* (Editura Dacia, 1975). Analiza interpretării propuse de regizorul Alexa Visarion e aici mai adîncă, mu nuanțată și mii lămuritoare în ce privește fizionomia spectacolului. „Inlervenind misiv in text prin eliminarea integrală a episodului cu domnitorul și mii alc3 prin cenzurarea a ceea ce constituie fondul poetic al teatrului lui Luri.m Blaga, particularitatea lui distinctă și de inegalabile frumuseși în expresie”, deduce criticul, „Alexa Visarion a mizat, o dată, pe obținerea unui spor de teatralitate, concentrînd acțiunea pe linia precizării relațiilor și mișcării intim dărilor prin act și nu prin cu vînt, înțelegînd teatralitatea în aspectele anecdotice ale făbulei, și, în al doilea rînd, pe posibilitatea de a conferi temei **spectacolului** o valoare programatică, de a pune în evidență cit mii exact condiția fără alternative a cre.**UorUlui** de geniu. Prin reducerea la minimum a conflictului cu domnitorul”, doar prin prezența Solului, „construcția mănăstirii apare ca un imperativ interior al lui Manole, ca o rațiune superioară a modului lui de a exista și a se raporta la idealul de creație”. D ir „deși Manole rămîne în esență un posedai, un **chi-nuit** de idee”, „înfruntare.! cu Vodă nu poate fi totuși nesocotită, nici trecută în plan secund, căci ea redă conflictului interior al creatorului și, o dimensiune socială. Da aceea ignorînd această latură a textului este o eroare să te iluzio-nezi că ai obținut un cîștig de profunzime. Dimpotrivă. Drama uluitoare a lui Manole riscă să nu fie exploatată în chiar sensul punerii ei în evidență ca o sursă de teatralitate”. Eroarea e în „căutarea teatralității cu **ostentație** în anecdotica piesei și nu în spiritul ei”, în „lipsa de încredere în posibilitățile scenice ale poeziei blagiene, ale cuvintului în generat”, ceea ce „a redus în intensitate drama eroului, a forțat prin rezolvări inestetice (strigăte, reacții violente etc.) confruntările și a înăbușit poezia”, „a sărăcit textul în predispozițiile lui structurale”. în fond, „prin ceea ce a descifrat în text și în special prin ce a reținut din el, Alexa Visarion rămîne de fapt mai aproape de un teatru naturalist, punctat de insistente și violente răbufniri”. **în** concluzie: „Alexa Visarion configurează de fapt o ipostază a piesei. Principala lui operație e reducția. El intervine în text exact atît cît este nevoie pentru a așeza drama într-o formulă de spectacol prestabilită, concretizată scenic prin mijloace specifice structurii lui artistice, dar nu totdeauna convenabile ansamblului. Spectacolul potențează îndeosebi ciocnirile dintre Manole și meșteri, **cău-**

tîndu-și aici teatralitatea, și sfirșește prin a propune dezbaterii, conlucrînd ingenios cu soluțiile oferite de scenografie, adevăruri fundamentale despre creator și raporturile cu arta. Nici violența însă nici soluțiile tehnice nu complinesc tensiunea și absența poeziei”.

în 1974 ar fi de semnalat, în afara volumelor de interes documentar amintite (Bazil Gruia, O. W. Cisek, Melania Livadă), *Literatura romană între cele două războaie mondiale*, voi. II (Editura Minerva), de Ov. S. Crohmălniceanu, cu un amplu capitol despre Blaga, în care textul despre teatrul scriitorului este, cu mici modificări, cel din *Literatura română și expresionismul*, 1971, pe care l-am văzut, și retipărirea, în volum separat, a piesei *Meșterul Manole* (Editura Univers și Teatrul Național I. L. Caragiale, colecția Thalia).

Procesul receptării teatrului lui Blaga e întreținut mereu, cum s-a putut observa, mai ales de studii critice și de istorie literară, punerile în scenă fiind rare și cu o „viață” scurtă. Cu îndreptățire sau nu, teatrul lui Blaga a continuat să fie mai mult unul de lectură. Ca literatură, el este, în momentul la care am ajuns în excursul nostru istoric, deja clasicizat, ceea ce nu s-ar putea spune — nici acum — despre el ca „teatru”. „Lucian Blaga nu e doar cel mai mare scriitor de teatru dintre «gîndiriști»; este unul dintre cei doi mari ai dramaturgiei române din perioada interbelică, celălalt fiind Camil Petrescu”, afirmă Dumitru Micu în descinderea capitolului pe care i-l consacră în „*Gîndirea și gîndirismul*” (Editura Minerva, 1975), fixînd o judecată de circulație largă. Deși își propune s-o analizeze nu în sine, ci în funcție de tema enunțată în titlul cărții („Vom proceda, ca în cazul poeziei, la detașarea sensurilor fundamentale, spre a le confrunta cu principiile orientative ale *Gîndirii* și cu aspectele definitorii ale literaturii ne care publicația a promovat-o cu precădere”), istoricul literar reține, de fapt, ceea ce i se pare mai semnificativ. Mai întîi, relația cu mitul. „Toate piesele lui Lucian Blaga evoluează, mai mult sau mai puțin manifest, pe un fundal mitic”, notează el; „Unele interpretează mituri nemijlocit (*Zamolxe, Meșterul Manole, Arca lui Noe*), altele proiectează în zarea mitului subiecte de sursă istorică sau istorico-legendară (*Tulburarea apelor, Cruciada copiilor, Avram Iancu, Anton Pann*), două, de inspirație modernă (*Daria, Ivanca*), plonjează în mit sonde menite să transporte spre ontologic drame consumate în zone de psihologie abisală”. în acest punct situarea în raport cu *Gîndirea* e indicată astfel: „Mai toate (spre a nu spune: toate) sînt mituri naționale, sau autohtonizate, cu obîrșie în arhaic, și ca atare conțin o masivă încărcătură religioasă, de expresie folclorică, înscrise astfel, cu două excepții (*Daria și Ivanca*), în sfera autohtonismului, piesele lui Blaga încercuiesc totodată o problematică de natură în bună parte teologică, deci foarte prizată de *Gîndirea*; însă modul de abordare, spiritul dezbaterii sînt departe de tot de gîndirism. Ca și în creația sa lirică, scriitorul valorifică, și în opera dramatică (pe o scară cu mult mai largă), nu spiritua-litatea creștină canonică, ci «duhul eresului»”. Lîn al doilea aspect caracteristic ar fi unitatea interioară a acestei opere dramatice. Ea pare, cel puțin

pînă la un punct, efectul dezvoltării ei pe temeiul piesei de debut. După ce o prezintă pe aceasta — dacii sînt văzuți ca o „comunitate viguroasă și paradoxală, dionisiacă” —, criticul constată că „din aceeași plămădă ca etnia cițigată de Zamolxe pentru cultul Orbului e și umanitatea altor piese. « Dacii » prin dirzime, prin vitejie și curaj, prin putere de a răbda, prin nefrica de moarte, sînt moșii din drama *Avram Iancu*, în care „Dionysos se preschimbă în Ares. Poporul lui Zamolxe urcă pe scenă în arme. Duhul său a luat chip de pasăre, și pasărea e fără odihna, vrea întrupare nonă”. Dar „dacă între *Avram Iancu* și *Zamolxe* pot fi stabilite relații pe temei de psihologie etnică”, „aite piese comunică, subtextual, cu « misterul păgîn » în virtutea dimensiunilor metafizice ale dramelor pe care le încorcuiesc”. Unitatea operei dramatice ar fi deci datorată unei viziuni metafizice asupra lumii, exprimată mai întîi în *Zamolxe*. Dacă aceasta nu o defînită, să vedem care sînt „dimensiunile metafizice” ale dramelor și firele care le leagă. *Tulburarea apelor* „dă înfățișare spectaculară observației că în ortodoxia românească se perpetuează un cult al pămîntului, precreeștin, (sus-Părnîntul nefiind decît un avatar al lui Zamolxe, profetul Orbului”, iar în *Meșterul Manole* „motivația jertfei constituie punctul central”. Jertfa „e cerută de « puteri », de forțe necunoscute, care, potrivit reprezentării mitice a unor minți prizoniere fricii și superstițiilor, ar rostui în înalt și-n adîncuri cumpăna mare a firii”. Dumitru Micu subliniază „caracterul de fatalitate” al jertfei și o defînește pe Mira drept „o lițgenia argeșană” („Manole îndură șapte ani soarta lui Sisif, spre a se vedea apoi condamnat să accepte, și s-o ducă la îndeplinire chiar el, cu miinile proprii, o crimă sacră inspăimîntătoare, analoagă celei impuse altădată lui Agamunnon”), oprindu-se mii îndelung asupra concepției bogomilice exprimate în piesă și pe care ei o urmărește în tot teatrul scriitorului, căci „nu P.-ntu întia oară, în dramaturgia blugiană, și nici pontru ultima, concepția bogomilică, absorbită de folclor, a complementarității divinului și demoniului traversează întreaga creație dramatică, întreaga literatură a lui Lucian Blaga”.

Menținîndu-și cercetarea în cadrul temei care o înglobează, Dumitru Micu ajunge să constate că „unghiul din care sînt considerate miturile” în piesele lui Blaga „e național-, „fără a fi și ortodox ori măcar creștin” în multe dintre ele, cel puțin în acelea în care transpare bogomilismul (*Meșterul Manole*, *Ivanca*, *Avram Iancu*. *Arca lui Noe*). „în afara opticii creștine se situează și desfășurările pantomimice din *învier*”, adaugă el, căci „puterea ce-l scoală pe flăcău din mormînt nu e a Sfîntului duh, ci a vâjiiilor. Dramaturgul a plasat în noaptea învierii un « miște: păgîn »”. Dar *Cruciada copiilor*? Criticul zăbovește îndelung asupra ei, acordîndu-i cel mai larg spațiu. „în *Cruciada copiilor*, problematica e creștină și chiar do ordin confesional, termenii în care se declară conflictul de concepție între călugărul papistaș Teodul și starețul Ghenadie prefigurează reflecțiile despre catolicism și ortodoxie din *Spațiul mioritic*”, admite el; și „acest fapt necomportînd discuție, rămîne a

stabili de pe ce poziție este urmărită polemica, în ce spirit”. A argumente, cu citate, că piesa conține o apologie a ortodoxiei în defavoarea catolicismului, sau invers — și lucrul este posibil —, înseamnă a-i atribui un tezism, „pe care, dacă l-ar avea, n-ar merita a fi analizată ca operă de artă”. De fapt, piesa „nu pledează în favoarea nici uneia dintre tezele ce se confruntă”, și conflictul ei nu este istoric. Natura și semnificația dramei sînt de alt ordin: „Asemenea celorlalte piese blagiene, *Cruciada copiilor* revelă o « dramă absolută »”. « Sfîntul mormînt » devine, în cuprinsul ei, o metaforă a spiritualului, avînlul inocent al copiilor înrolați în cruciadă exprimă aspirația la eroic, nevoia de idealitate. Adulții pierzînd simțul valorilor impalpabile, doar copiii mai pot restitui umanității propria natură înstrăinată, spre evitarea prăbușirii în animalitate”. Acesta ar fi sensul piesei, iar tragicul „rezidă în imposibilitatea finalizării constructive a apetenței pentru eroic”. Așa fiind, amîndouă confesiunile — ortodoxă și catolică — sînt „denunțate”: „Agentul papei recrutează copii, spre a-i azvîrli în necunoscut, pradă intemperiiilor, fiarelor, apelor și nisipurilor deserturilor”; „Cu desăvârșire opac la trebuințele sufletești ale celor cărora se cheamă că le este păstor, Ghenadie își camuflează tembelismul sub diatribe împotriva papalității și a setei sale de putere lumească și sub vorbe cucernice despre « Ierusalimul ceresc »”. Mod (din partea dramaturgului) de a spune că biserica Romei exploatează în interese pămîntești aspirația la ideal a sufletelor neperverfii, iar ortodoxia se mîrginește să o ignore”. Dacă, într-adevăr, opțiunea autorului — între Teodul și Ghenadie — „nu st deconspiră”, aceea a criticului e cît se poate de transparentă. Să mai reținem, în fine, și ideea lui despre deznodămîntul dramei și despre semnificația acestuia. „Finalul”, e de părere Dumitru Micu, „pare să valideze” poziția starețului Ghenadie. Obiectiv însă, independent de intenția autorului, apoteozează nebunia sublimă. „Scena e, liric, magistrală”, „tulburătoare” adaugă el, și „ne evocă, parcă, ceva. Cu tot ineditul, ea transfigurează moartea într-un chip ce nu ne este necunoscut. Ni s-a mai relevat cîndva, undeva, desigur într-un cu totul alt cadru. Nu cumva seninătatea aceasta în prezența morții vine de departe de tot, din psihia dacică tocmai? Ea exprimă, în tot cazul, o atitudine afînă aceleia a păstorului din baladă, care își omologhează extincția eu o nuntă cosmică, fabuloasă. Moartea copilului voievod din *Cruciada copiilor* este o moarte mioritică”.

într-un studiu de literatură comparată, *Lucian Blaga. Afinități și izvoare* (Editura Minerva, 1975), Mircea Vaida, pornind de la simpatiile mărturisite ale lui Blaga pentru unii filozofi și dramaturgi moderni, propune paralele între teatrul scriitorului și ideile sau operele acestora. Teza generală e următoarea: „viziunea dramatică a lui Blaga s-a cristalizat sub veghea unor mentori de primă mărime, aparținînd mai cu seamă literaturii nordice și germane: Ibsen, Sfrindberg, Wedekind, Werlel, Kaiser, Gerhart Hauptmann și sub acțiunea unor efluvii ale teoriilor psihologice. Tangențial se poate face o relație între teatrul lui Claudel și cel blagian”. Raportări se fac și la alții. în

primul rînd, cum s-a făcut mereu, la Nietzsche, dar și la alții, uneori în chip surprinzător. La Popa din *Tulburarea apelor* „oscilația între asceză și patimă, între dragoste și canon, amintește de figura popii Tonea” din povestirea lui Galaction *De la noi la Cladova*, iar „în Nona, creștinismul ei protestant ascunde o natură obscur-păgînă, înrădăcinată în singele zeului trac. Moșneagul rătăcitor, sub chipul căruia e travestit un soi de Mare Anonim și care vorbește despre «Iisus-pămîntul», e graiul unui bizar crez eretic și panteist”, și „din toate aceste polarități ce se manifestă în Nona, în preot și Moșneag, nu lipsește dionisiacul”. Mircea Vaida propune o paralelă între eroi ca Daria, Filip, Tatăl, Ivanca și cei din piesa *Totentanz* de Strindberg și o susține cu citate care nu conving însă, ca și comparația cu *Erdgeist* de Wedekind. Mai adecvate sînt caracterizări ca acestea: „în genere tehnica sa e mitizarea în prelungirea unor repere istorice sau pur legendare”, „adesea Blaga cultivă misterul ca stare poetică”, „problemele spirituale și de doctrină se ciocnesc, generînd conflicte dramatice” sau, în fine: „în stările extatice, în poezie și prezentarea de mari tulburări, în tematică și procedee se constată un filon expresionist masiv al teatrului cultivat de Blaga. D.ir a cataloga dramaturgia blagiană ca expresionistă ar fi tot atît de eronat ca și cum am numi-o simbolistă sau naturalistă”.

În acest an, 1975, *Anton Pann* se joacă la Brașov. Spectacolul e comentat în *România literară* (nr. 27, 3 iulie) de Valentin Silvestru: „Balcanismul nastroinat al personajului, aura enigmatică a haiducului, plămada de poveste dintr-un vechi burg, a oamenilor ce roiesc în jurul cîntărețului de strană, au oferit materia structurii baladești a spectacolului brașovean”, „o baladă veselă și tristă, despre poet, despre condiția poetului și inexplicabilele sale salturi în afara cercurilor logicii, despre ceea ce îi datorăm poetului — și care rămîne de neprețuit — pentru că vorbește sufletelor noastre într-o limbă tainică, știută numai de el și totuși atît de surprinzător înțeleasă de noi. Sub raport filosofic, reprezentanța nu are palpitul blagian, ideile sînt doar întrezărite, dar simplitatea, frumusețea și misterul celui ce a scris *Povestea vorbii* dau un farmec original baladei”.

În anul următor, cînd articole sau studii despre teatrul lui Blaga n-am întîlnit (semnalez totuși secțiunea pe care i-am consacrat-o în cartea *Opera literară a lui Lucian Blaga*, Editura Minerva, 1976), este reprezentată o altă piesă a scriitorului: *Zamolxe*, la Teatrul Giulești, în regia lui Dinu Cernescu, care o va pune în scenă, în 1980, și la Budapesta. Premiera a avut loc la 16 decembrie, ecourile critice apar la începutul anului următor. Nota lor comună este impresia că spectacolul nu comunică decît parțial substanța piesei. „Concretul reprezentației ni se pare oarecum sărac în comparație cu virtuțile sugestive ale textului”, scrie Marius Robescu (în *Luceafărul*, nr. 1, 1 ianuarie 1977); „Tonul sumbru, atmosfera tensionată, simbolismul, mișcarea stilizată, arată că aspectul probabil cel mai important al scrierii lui Blaga a fost înțeles de Dinu Cernescu. Sînt însă în această scriere și alte aspecte

importante, e drept de o calitate deosebită, ce nu pot fi izolate și numite ca atare la fel de ușor”. Marius Robescu le sugerează pe unele: „Există de pildă, un animism și o lumină aurorală, pe care reprezentanții cred că le-a pierdut. Zamolxe — acest Zarathustra al Daciei — e un profet al germinăției, al integrării organice în univers. Cuvintele lui nu au nimic orgolios ci urmăresc doar să facă să licărească lumina din lucruri”. Într-un cuvînt, densitatea semantică a textului apare rarefiată: „Poate că preocuparea de a *figura* a diminuat mult din atenția pe care regizorul trebuia s-o poarte rostirii. După părerea noastră, aceasta e chiar problema de bază a reprezentării teatrului blagian, specifică în cel mai înalt grad. Căci o mulțime din sensurile acestui teatru se pot revela numai prin rostire (în timp ce altele rămîn iremediabil accesibile doar lecturii). Avizat asupra semnificației pe care o are tăcerea în ansamblul operei lui Blaga, Dinu Cernescu n-a exploatat posibilitățile de dicțiune ale actorilor”.

Valentin Silvestru (în *România literară*, nr. 2, 13 ianuarie), după ce rezumă comențind piesa (al cărei final i se pare „una din cele mai cutremurătoare culminații tragice din dramaturgia universală”), constată că „toate aceste fapte, ca și întregul dinamism dramatic s-au resorbit, în spectacol, într-un elegant ceremonial, cu grupuri de efect plastic, cu inserții de bocete și incantații, cu defilări de măști altminteri toate reușite, în costume de fină stilizare, dominate de alb pur, sub un soare de metal ce închide în discul lui un schelet, amestecîndu-se, pe scena goală, simboluri antice, simboluri medievale, simboluri folclorice, simboluri mitologice, într-o ambianță bine construită, în felul ei, de poezie cosmică și stare semihalucinantă. Reacțiile elementare ale mulțimii sînt sublimate în dans, iar rostirea eroilor în emisie încanlătorio”. Este această transpunere scenică pe care am putea-o defini ca fundamental muzicală o cale pentru revelarea substanței dramei? Cronicarul are mari rezerve: „Evenimentele dramatice sînt sau esențializate pînă la un grad de laconism în care-și pierd miezul, sau se petrec în afara scenei, obiiterîndu-se astfel cauza conflictului și esența concepțiilor ce se confruntă, inculcîndu-se o senzație de monotonie și statism”, spectacolul este „atît de distins ca expresie și atît de evaziv ca înțeles și dramaticitate” „punctul cel mai clar” fiind scena ultimă. Interpretarea regizorală nu pare deci adecvată, și explicația ar putea fi una mai largă: „Stimabilă sub raportul inițiativei și, negreșit, al continuității de preocupări, montarea s-a aflat în dificultate poate și din cauză că teatrologia n-a furnizat pînă acum opinii stimulative privind modalități contemporane posibile de evaluare scenică a dramaturgiei blagieno”. În orice caz, „înscenările de orientare ritualică, apte a potența semnificațiile magice în analogie cu sacralitatea tragediei grecești conduc la deteatralizare și devitalizare, la o rece și convențională distanță de spectatorul de azi”, e dc părere Valentin Silvestru.

Înainte de a se ocupa de spectacolul de la Teatrul Ciulești, Vicu Mîndra (în *Teatrul*, nr. 1, ianuarie 1977) încearcă o caracterizare a literaturii lui Blaga și, în cadrul ei, a piesei *Zamolxe*: „(ia și celelalte opere, lirice sau dramatice, ale lui Blaga, poemul teatral *Zamolxe*, conceput în perspectiva unei înțelegeri spiritualiste a lumii, nu poate fi despărțit de respingerea drumului raționalist ud cunoașterii. Poet vitalist de o forță impresionantă, autorul *Poemelor luminii* a opus procesului degradării vieții sufletești (proces adine resimțit de generația ieșită din tranșeele primului război mondial) varianta — deficientă în planul gândirii și acțiunii sociale — a exaltării trăirilor «autentice», iulr-un sens — după cum se știe descins din neliniștile, «filosofici vieții»". Asemenea insuficiențe ideologice sînt însă compensate de alte valori: „Dar puritatea interioară a glasului poetic, ca și amploarea umanistă a cântecului, asigură vocației creatoare a lui Blaga neobișnuite posibilități de afirmare. *Zamolxe* se situează printre cele mai *luminoase* pagini afe acestui mare scriitor. O luminozitate care, deși nu țîșnește din optimismul militantismului social, n-are nimic de-a face nici cu idilismul conciliant față de antiumanismul burgheziei, însetată de absolut, drama *Zamolxe* este un pocii solar, o « anecdotă cosmică», care cuprinde, în substanța ei, credința în disponibilitățile morale ale omului". Să trecem peste obscu v relație dintre religia lui *Zamolxe* și antiumanismul burgheziei și să vedem c; spune criticul despre piesă ca operă dramatică și, deci, ca lucrare destinată, în principiu, reprezentării scenice, „înscrierea oricăreia dintre dramele lui Lucian Blaga în repertoriul unui teatru con omooran pune din nou chesliunea *teatralității* acestor creații și, pr'n e.vtinleiv, a viabilității «teatrului poetic», în genera")", remarcă el; iar răspunsul la chestiune ar fi acesta: „prejudecata «teatrului de acțiune» a fost de mult abandonată în literatura dramatică modernă. Există un *dinamism al dialogului* de înaltă expresivitate și o forță de comunicare vizuală a acestuia, care înlocuiesc, tehnica de atîtea ori exterioară, a «loviturilor de teatru»". Treecînd la piesa în discuție, Vicu Mîndra afirmă că „personajele nu se constituie în individualități distincte, dar ocupă poziții clar reliefate în jocul magic al ideilor în acțiune. Autorul creează o tensiune dramatică subterană, cu izbucniri în acțiunea vizibilă, tensiune sprijinită pe o orchestrație cure leagă imaginile vizuale cu dinamica interioară a dialogului". Așadar „teatralitatea textului trebuie dezvăluită odată cu forța cuvintului poetic și in nici un caz prin contrazicerea poemafismului dramei". Ceea ce, consideră el, regizorul Dinu Cernescu a înțeles, și spectacolul de la Giulești „impresionează prin construcția sa de coral dramatic, în care sonoritatea modulată a textului pare a fi degajată organic de mișcarea grupului de actori-recitatori, în ritmul unui ceremonial pătruns de însemnătatea fiecărui gest". Alceva reproșează însă criticul regizorului: intervențiile în text. Un exemplu: „regia a redus excesiv rolul «bacantelor», restrîngînd, astfel, dimensiunea dionisiacă a jocului și văduvînd spectacolul de cîteva scene de o înaltă valoare poerioă". El admite, în principiu, dreptul regizorului de a face unele reducții

s.iu schimbări în ordinea scenelor, „atunci cînd o cere buna conturare teatrală a valorilor poemului", dar i se pan- „greu de înțeles" ce l-a îndemnat „să sărăcească două dintre *principalele* roluri ale piesei (Zemora și Ciopli-torul) și consideră „inacceptabile modificările unor replici (în convorbirea dintre Mag și Ciopli-tor, dar si in alte scene)" ca și „introducerea unor fraze care nu-i aparțin iui Blaga, cu consecințe asupra finalului piesei". Judecata asupra spectacolului este, alifii, pozitivă, cum s-a putut vedea mai sus și cum se întărește apoi: „Poemul lui Blaga trece rampa, se face auzit și emoționează publicul, datorită, în primul rînd, virtuților ansamblului coral, care conduce linia spectacolului și captează interesul sălii. Excelențele prelucrării muzicale (compozitor, Iosil Herțea) pătrund adine în desfășurarea scenică a poemului, subliniind concepția regizorală, care a acordat maximă importanță raporturilor operei lui Blaga cu creația populară anonimă".

Ion Cocora (în *Tribuna*, nr. 7, 17 februarie 1977) folosește prilejul spectacolului de la Giulești pentru a vorbi despre piesă. El distinge mai multe nivele ale textului. Mai întîi, unul mitic și unul poetic: „Lucian Blaga descrie în *Zamolxe* un conținut mitic transpus într-un spațiu mitic [•••] în ceea ce piivește forma literară în care e redat conținutul mitic, aceasta rămîne prin excelență poetică. Anume: pe coordonatele ei mitice substanța dramatică in *Zamolxe* e conținută de povestea pe care o narează. Piesa lui Blaga are însă și o substanță poetică particulară. Aici *stilul*, *muzica* și *sintaxa* sînt elemente la fel de importante ca și cele narative și ele comută centrul de receptivitate de ia anecdotic la limbaj". în continuare aceste nivele sînt înțelese, deși nu prea clar, ca aspecte, ale aceluiași plan, care e al mitului: „o interpretare exhaustivă, indiferent de nivelele la care se exersează, implică ambele aspecte: anecdoticul situează demersul pe o dimensiune temporală, plasează acțiunea într-un timp istoric; poeticul delermină un spațiu al sugestiilor și analogiilor: modalitatea de transfigurare generalizează faptele, nule circumscrie unui timp anumit, ci le circumscrie într-o vagă aură de temporalitate". Du la acest nivel mitic „pătrundem la nivelul alegoric al textului. Aici interesează mai puțin contextul mitic, spațiul acțiunii (scenice) nu e necesar să fie dacic, *Zamolxe* apare ca un erou modern, cu o conștiință de sine tragică, întruchipînd drama creatorului de geniu". Ion Cocora crede că „citit la acest nivel alegoric, *Zamolxe* se prezintă ca o operă înrudită prin temă cu *Luceafărul*. Eroul lui Blaga trăiește, în mare, experiența lui Hyperion". Cum așa? Iată: „în încercarea sa de a se apropia de oameni și *Zamolxe* eșuează. Spre deosebire de Hyperion însă el nu renunță la « reintrare » în patimi ome vasli, vine pentru a doua oară în țara care l-a înșelat, între oameni, căci menirea lui e să dureze vad spre viața noroadelor". Pentru a duce mai departe paralela, criticul simte nevoia să precizeze că „universul fabulos al spațiului geoidac" din „viziunea mitică" exprimată în piesă „e convertit, în viziunea alegorică, într-un unive-s simbolic". Așa fiind, „marea e aici simbolul întrupării. *Zamolxe* e nemuritor prin cunoaștere. «Nimic nu mi-e străin»,

spune el. Ceea ce îi lipsește e « marea ». Dar în « mare » se cufundă și Hyperion pentru a deveni un « tânăr mîndru ». Hyperion se întrupează « din adînc necunoscut»; Zamolxe are revelația ideii în «inima necunoscutului». în felul acesta orice paralelă devine posibilă. Revenind la piesa lui Blaga, Ion Cocora definește statutul eroului astfel: „între Zamolxe-eroul mitic (din nivelul literal) și Zamolxe ipostază-a-creatorului-de-geniu (din nivelul alegoric) nu există nici o deosebire în ceea ce privește condiția. Aceasta e la fel de tragică". Nu ni se spusese mai sus că această conștiință e solidară cu nivelul alegoric al textului? „Ce diferă", aflăm acum, sînt „sensurile tragicului". Care sînt acestea? „Și diferă mai ales", adaugă autorul, „universul mitic (simbol de acțiune pentru Zamolxe-profetul) de universul simbolic (spațiu de acțiune pentru Zamolxe-creatorul)". Lucrurile nu sînt mai clare, din păcate, nici acum, la sfîrșit. Cît despre spectacol, el e judecat prin raportare la interpretarea pe care am văzut-o: el „se edifică pe coordonatele literare ale poemului", e unul de „reconstituire a mitului", este, în fine, „expresia unui efort de cuprindere a anecdoticului, într-o viziune mitică, într-o desfășurare narativă care nu se lasă complexată de așa-zisa ateatralitate a poetului, dimpotrivă, îl accentuează, fie prin imagini de o elevată plasticitate vizuală, fie prin rostire"; însă „în final, prin reluarea de către ciobani a monologului-prolog al lui Zamolxe, reluare ce nu aparține textului, regizorul trădează, pentru prima oară, substanța literală a spectacolului și îi conferă o perspectivă simbolică".

în cartea sa *Lucian Blaga — filosoful poet, poetul filosof*, apărută în 1977 la Editura Cartea Românească, Alexandru Tănase consacră o secțiune pieselor de teatru ale scriitorului, după cele în care se ocupă de filozofie și de poezie. El regretă mai întîi că „scena românească nu a descoperit încă sau a descoperit foarte puțin opera dramatică a lui Blaga., („și este păcat nu numai pentru că valoric teatrul lui Blaga atinge culmile teatrului de idei, dar și pentru valențele etice ale acestui teatru") și încearcă să explice „absența de pe scenă" prin dificultatea pe care o prezintă în genere teatrul de idei", prin „situația pe care o are teatrul lui Blaga aflat la antipodul lui Caragiale, ca formulă dramatică, în sensul în care tragedia se află la antipodul comediei" și prin „insuficienta încredere în receptivitatea publicului nostru". Autorul trece apoi la comentarea piesă cu piesă a teatrului lui Blaga. Zamolxe „era adversar a! cultului unor puteri transcendente și al idolilor — instrumente de anihilare și paralizare a elanurilor sufletești ale poporului dac", „religia naturistă" propagată de el „este un fel de *panteism arhaic* care identifică duhul divin cu cel al pămîntului", dar „această religie ce se baza pe potențarea și socializarea unor puteri ale naturii sau ale sufletului omenesc n-a fost înțeleasă și prețuită cum se cuvine". în fine, „Zamolxe nu este un zeu ceresc, o ființă supranaturală și nici chiar un zeu olimpic, ci zeul-om, depozitar al înțelepciunii cîștigată de om în contactul milenar cu natura, trăind pe pămînt, în munți, în peșteri". Cam acestea vor fi direcția și stilul

interpretării. Interesul lui Alexandru Tănase merge deci spre idei. La piesa de debut se mai fac referiri comparative, în capitolele destinate altor drame. Astfel, „din orizontul filosofiei de sorginte folclorică face parte și *Meșterul Manole*", ca și *Zamolxe*, do care „se apropie și printr-o viziune arhetipală asupra jertfei", înțeleasă așa: „Prin jertfa lui Zamolxe-profetul și omul ia naștere, în cîmpul conștiinței religioase, Zamolxe-zeul. Gestul său instituie — mai exact dă gir — chiar dacă fără voia celui ce era propovăduitorul vechii religii naturiste — noii religii revelate a supranaturalității. Prin jertfa Mirei se postulează legitimitatea unui fundamental act de creație, menit să instituie o monumentală construcție. Dacă în primul caz ne aflăm în zona sacrului, în cel de al doilea se manifestă o tensiune între sacru și profan, balanța înclinîndu-se către elementele profane: formal este vorba de o mînăstire, dar în fond Manole și ceilalți meșteri îndeplinesc funcții civilizatorii, instituind o zonă a frumosului, un fapt excepțional de cultură, menit să ofere mărturie peste veacuri despre forța geniului creator al poporului nostru. Ambele drame se situează însă în acel «timp mitic românesc» care a dat destoiniciilor sale constructive consistența de granit a legendei și a mitului".

Următoarele piese comentate sînt *Cruciada copiilor* și *Tulburarea apelor*, și ele „plămădite din vechi eresuri, dar situate între legendă și istorie, respectiv legendă și realitate". Primi dintre ele „nu e numai o piesă de idei ce reflectă conflictul dintre cioblicism și ortodoxism reprezentate de călugării Teodul și Ghenadie starețul, ci și o replică a bunului simț și conștiinței laice împotriva celor mai nocive manifestări ale misticismului religios care — în acest caz -- desfigurează și ucide sufletele inocente ale unor copii"; în cealaltă „conFLICTUL este între ortodoxie și religia reformată, dar pe fundalul acestui conflict are loc o dramă realistă, o tragedie izvorîtă din ciocnirea credinței cu patima erotică". Cât despre personajele principale, „Nona este simbolul credinței reformate", Moșneagul — „un amestec de erezie reformată și veche credință, de înnoire și conservatorism, cu înțelepciunea sa acumulată de veacuri", iar Popa „SJ află prins între două țării cu semne contrarii care-i macină vrerea și-l transformă într-un personaj tragic".

După un criteriu încă mai evident sînt puse alături alte două drame: *Daria*, „o dramă psihologică, cu infiltrații freudiene și o structură scenică aproape realistă", și *Ivanca*, „altă dramă psihologică de inspirație freudiană, dar tratată cu mijloace expresioniste". Un mic grup formează și *Avram Iancu* și *Anton Pann*, al dramelor „cu caracter patriotic". *Avram Iancu* este „una din cele mai bune drame" ale lui Blaga, „o culme a patriotismului, un cîntec al durerii și deznădejdiei, al eroismului și dezamăgirii"; și „spre deosebire de celelalte drame atmosfera piesei *Avram Iancu* nu mai este inspirată de tematica metafizică, mai puțin accesibilă marelui public, ci socială și istorică, animată de un subiect și un erou din istoria națională. Aici tragismul nu decurge din lupta cu marele mister sau din nimbul fatalității, cum s-a spus, ci din sensul luptei unui popor pentru ființa și neatîrnarea sa". în ce constă

tragismul și cum decurge ol din sensul lații ei poporului rânitti« însă, din păcate, neexplicat. Înainte de a trece la cealaltă dramă „cu caracter patriotic”, Alexandru Tănase se oprește, urmînd cronologia, la *Arca lui Noe*, în legătură cu care propune o interpretare care convertește semnificația mitică în una morală. Astel, Moșul și Nefirtate, „cele două personaje menite să întruchieze principiul binelui și al răului”, „sînt de fapt simboluri ale unui drame omenești, catalizatori ai unor energii și conflicte omenești, alter-egouri ale unor porniri mai mult sau mai puțin ascunse ale sufletului omenească”. La acit nivel o înțeles și eroul dramei: „după opinia mea, Noe este doar aparent ca om credincios: el urmează neabătut și în ciuda tuturor dificultăților indicațiile Moșului în ce privește construcția corăbiei”; „în esența însă, eu cred că Moșul a fost cel ce a declanșat în el resorturi ascunse, tării nebăuuite pentru o monumentală și nepieritoare operă”. Drama mitică devine o alegorie: „Potopul nu este decît acțiunea nimicitoare, anoanfizantă a timpului față de toi ceea ce este întocmire fragilă, răsufare anemică în trecerea noastră prin lume”. Iar eroul este creatorul neînțeles: „Drumul său este acela al unui obsedat al creației, un alt Manole, pe care nimeni nu-l înțelege într-o lume atît de strîmb întocmită, atît de înecată în propriile sale rele”. Conflictul e prin urmare unul de psihologii, de mentalități, și-l opune pe Noe soției, „care, cu judecata bunului simț, constată cu teamă și minie că li se surpă așezările de bunăstare, că sînt amenințați să rămînă pe drumuri, fără moară, fără casă, fără pînă. Destinul Anei e legat de toate aceste bunuri”, iar destinul lui Noe „constă, dimpotrivă, într-o neia detașare de tot ceea ce ține de vremelnicie și e pieritor pentru a se atașa unor înalte și nobile meniri”. Și pentru ca scoaterea piesei din cadrul de semnificații al mitului să fie deplină, se interpretează psihologic și deznodămîntul: „Numai aparent izbînda lui Noe”, adică realcătuirea corăbiei pe care Nefirtate și cei ce-l urmau o desfăcuseră, „e datorată unui instrument magic, o toacă”; de fapt această izbîndă „vine din adîncuri de simțire curată, din forța nestrămutată a unei credințe”, anume credința eroului „în realitatea, profană dar măreață”, a operei lui. Iată și un argument de susținere: „De ce acceptăm ca pe o frumoasă metaforă și nu ca o minune însuflețirea statuii lui Pygmalion, transformarea ei într-o femeie frumoasă, și nu acceptăm rearticularea arcii lui Noe, făurită nu doar din lemn, ci din bucăți din sufletul și corpul creatorului ei?” în fine, *Anton Pann*, ultima piesă a lui Blaga, a fost scrisă tot „din nevoia de frumos și dreptate socială”, scriitorul simțind „chemarea nu numai să explice — cum a făcut-o în studiile de filosofia culturii — filosofia poporului nostru, întruhipată în proverbe și zicători, în cîntece, dar să-i dea și o expresie artistică, trăită, să-i ofere poporului o oglindă transfigurată a chipului său moral și estetic”. Cît despre erou, el est, „ca și Avram Iancu, ca și alte personaje din teatrul lui Blaga”, „un erou tragic. Tragismul ține nu numai de destinul său de poet nefericit, dar și de întâmplări particulare ale vieții”.

inciiei anul 1977 din dosarul receptării cu consemnarea apariției, la Editura Minerva, a volumelor 4 și 5 din ediția de *Opere îngrijită de Darii Blaga*, volume care cuprind piesele de teatru ale scriitorului. Este prima ediție integrală a operei dramatice a lui Lucian Blaga. Tot acum se retipărește, la Editura Eminescu (în colecția *Rampa*), *Meșterul Manole*.

În anii următori prezența teatrului lui Blaga în comentariile critice, în librării sau pe scene este mai mică sau fără un ecou deosebit.

În 1979, Teatrul D amatic Galați pune în scenă *Avram Iancu. A fost însă*, după cum aflăm ciintr-un articol semnat de L. Rugină în *Cronica*, nr. 23, din 7 iulie, mai degrabă un eșec: „Regia (Adrian Lupu) a insistat pe dimensiunea patriotică și pe cea poematică, și mai puțin pe armătura filozofică a piesei”; s-au făcut „tăieri masive” în text, „eludindu-se chiar momente ce ar fi susținut viziunea montării”, iar „partitura, astfel cizelată, e «innobilată» cu cîmleole aranjate de Iosif.Herțea”; „nu s-a avut în vedere zestrea actricească ce ar face posibilă reușita transpunerii scenice”, actorul distribuit în rolul titular neavînd „resursele necesare pentru o asemenea încărcătură, în plus, mai are și inspirația nefericită (el sau regizorul) de a prefera intonația dialectală, în nepotrivire cu textul. Or, în cazul acestei piese de înaltă ținută intelectuală, de adînc și gravă poezie — nu numai ca expresie, ci și ca idee — pitorescul pronunției subminează emoția, o pigmentează cu involuntare efecte umoristice, determinînd eșuarea personajului din aura legende în sprintenile anecdotelor cu ardeleni”. Dan C. Mihăilescu publică, în *Studii și cercetări de istoria artei*, un articol intitulat *Coordonate ale dramaturgiei lui Lucian Blaga*, căruia îi vor urma alte cîteva, în anii următori (*Lucian Blaga — sistemul dramatic*, în *Luceafărul*, nr. 4, 26 ianuarie 1980; *Sacrificiul nwxir în dramaturgia lui Lucian Blaga*, în *Steaua*, nr. 10, octombrie 1981; *Lucian Blaga — dimensiunea interogativă*, în *Steaua*, nr. 9, septembrie 1983). Sini. părți dintr-o viitoare carte, *Dramaturgia lui Lucian Blaga*, ce va apărea în 1984. În 1980 se retipărește antologia pe care o publicasem în 1972, la Editura Albatros (colecția Lyceum) și care includea, în volumul al II-lea, piesele *Zamolxe*, *Meșterul Manole*, *Anton Pann*.

De la Eminescu la Lucian Blaga se intitulează și studiul și volumul care-l include și pe care esteticianul Liviu Rusu îl publică în 1981 la Editura Cartea Românească. Legătura dintre cei doi poeți o formează, după opinia autorului, „îndeosebi viziunea lor faustiană”. Aceasta — viziunea faustiană în opera lui Blaga — este de fapt tema studiului. Aici ne interesează, evident, identificarea ei în piesele de teatru. Să vedem mai întii ce trebuie înțeles prin ea: „Este vorba de acea năiiiință creatoare care este însetată de tainele marelui tot, care din punct de vedere poetic nu se mulțumește să exprime numai anumite stări sufletești, ci caută să cuprindă aspectul integral al lumii în trăsăturile ei esențiale [•••] Raportul dintre individ și marele tot este pe primul plan, se scruțează cu sete problema individului ea parte integrantă •a totalității și totalitatea ca forță esențială care se exprimă în forme și varie-

tați individuale [...] Ca dat inițial, omul după concepția faustiană este prin excelență pătruns de *setea cunoașterii*. Năzuința sa originală se manifestă în direcția legilor absolute ale lumii. Trăsătura cea mai importantă a omului faustian este setea după ultimele esențe, dorința arzătoare de a sparge cătușele lumii date pentru a sesiza zărilor infinitului [...] însă această sete de cunoaștere este organic îmbinată cu *străduința*, cunoașterea presupune efort. După concepția faustiană ea este expresia principiului care animă lumea și viața. De aci dramatismul desfășurării vieții sale". În fine, sufletul faustian are acest profil specific: „Pe de o parte el este legat de plinătatea vieții telurice, pe de altă parte de idealurile transtelurice, cerul și pământul, întunericul și lumina, cunoașterea și impulsul vieții, acțiunea și contemplația" se întîlnesc în el; „Dar, ceea ce este mai important, ele nu numai că se ciocnesc, ci prin ciocnire se unifică și devin agent creator". Și încă o precizare: „prin faustianismul unui autor noi nu înțelegem numai deocult influența directă exercitată de *Faust-ul* lui Goethe, ci o anumită conformație spirituală izvorâtă din viziunile asupra lumii și a vieții, pe care le poți avea cu totul independent de Goethe". Încît „chiar dacă nu l-ar fi citit niciodată", opera lui Blaga „tot ar fi fost plină de viziune faustiană".

Această viziune este descoperită de Liviu Rusu, în sfera operei dramatice, chiar în piesa de debut, unde „linia faustiană se manifestă de la început ca scrutare a raportului dintre om și marele tot", iar „setea după absolut și identificarea cu credința în serviciul lui pînă la suprema jertfă sînt o atitudine autentic faustiană". Apoi, Blaga va reuși aici, „pe un plan mai vast", ceea ce face de fapt și în poezie: „va *dezromanliza* natura". Adică: „N-o cîntă prin prisma subiectivității cum în parte o făcuse și Eminescu, ci o privește direct în față captînd-o imediat la izvor. El nu face poezie sentimentală, gen Schiller, ci poezie naivă, gen Goethe, adică nu aplică naturii diferite prisme, proiectînd raze subiective asupra ei, ci o sesizează nemijlocit la sursă, în palpitarea ei elementară. Așa s-a putut ivi aceea podoabă a literaturii noastre lirice, cîntecul *Zemorei...*" în concluzie: „*Zamolxe* este un poem dramatic faustian, însă, ca întreg artistic, fără să meargă pe urmele lui *Faun* al lui Goethe. Poetul român a reușit să capteze, cu mare meșteșug, în viziuni și concretizări artistice proprii, năzuințe faustiene inerente vieții însăși. Lucian Blaga aici a sorbit seve faustiene nemijlocit din sursele originare ale trecutului nostru. Aceasta este însemnătatea acestui poem dramatic în evoluția literaturii noastre". După cum se vede, „faustianul" nu mai este o categorie literară sau culturală; transformat într-un aspect al „vieții însăși" sau al istoriei, el scapă controlului spiritului nostru critic, ca și aserțiunile autorului.

În *Tulburarea apelor* Popa și Nona „amintesc mult de perechea Faust-Mefisto, fără să fie o imitație la mijloc. Popa, ca și Faust, este chinuit de năzuința cunoașterii, de setea după absolut, iar Nona, ca și Mefisto, este figura care trezește neliniștea, biciuiește conștiința și menține focul arderii ei continue". Criticul indică însă și deosebiri: „în *Faust* eroul la început este

frămîntat exclusiv de ardorile cunoașterii raționale cu năzuința de a descifra enigmele universului, pentru ca apoi să ajungă sub vraja pasionalității. În *Tulburarea apelor*, eroul principal, Popa, de la început este prins în vârtejii pasiunilor. Apoi, în timp ce Mefisto este întruparea raționalității, Nona — adevărată fiică a pământului — personifică o frenezie net senzuală. De aici un clocot mai arzător, mai îmbătător. În timp ce în *Faust* „Noaptea Valpurgiei" este numai un episod, în *Tulburarea apelor* întregul dramei este animat de un valpurgism virulent". Chiar așa? În afară de Popa și de Nona („acest Mefisto feminin"), mai e caracterizat Moșneagul, „purtătorul unei credințe noi", care „cu răbdare îngerească seamănă încetul cu încetul grîul curat al credinței sale" în Isus-Pământul.

„Maxima realizare" a „filonului faustian" în teatrul lui Blaga o aflăm, scrie Liviu Rusu, în *Meșterul Manole*: „în această dramă pasionalitatea a trecut printr-un puternic filtru de spiritualizare, pirjolul lumii simțurilor a devenit lot mai mult o flacăra pură, care luminează și alte abisuri adinei din sufletul omenesc) La alianța *Eros* și *Logos*, caro tinde la cunoașterea absolută și prin aceasta la depășirea condiției umane, se adaugă *rivna creatoare* CA O trăsătură hotărîtoare a caracterului faustian". În alți termeni, „de la creațiile precedente pînă la această dramă se poate descifra un fir de evoluție asemănător cu cel de la partea întîi la partea a doua din *Faust-III* lui Goethe". Ce e faustic în *Meșterul Manole!* Starețul Bogumâl este, după Liviu Rusu, „o figură do Mefisto, caro întretine neliniște și seamănă cutremur"; vorbele lui Manole: „Sunteți surzi și orbi? N-ați simțit încă nici azi că fără puțința de a ne împotrivi un destin se împlinesc în noi? Încet, sigur și fără abatere? Răscoala noastră de rîs scoale doar mușuroaie de soboli în drumul dinainte împlinit al sorții!" — „sună oare noi chemați să judecăm ceea ce mai presus de vrerea noastră prin noi se face?" sînt interpretate așa: „Implicația destinului are aici o trăsătură specific faustiană: în timp ce în tragedia antică omul, cu toate eforturile sale, este mai mult o jucărie în mîna necruțătoare a destinului, aici, ca în general în tragedia modernă, *voința omenească se împletește cu destinul*, omul nu este tîrît de destin, ci *destinul este dus la împlinire de voința omenească*"; scena de după sosirea Mirei „este o scenă cu adevărat faustiană: eternitatea și vremelnicia se înfruntă în sufletul crispat al meșterului"; paginile ce înfățișează zidirea Mirei „sînt pagini antologice de literatură universală. Ele formează una din cele mai mari culmi a tot ce s-a scris pînă acum în literatura noastră: ca unitate a construcției, ca brazdă solidă a acțiunii, ca frămîntare a profunzimilor sufletești, ca înălțare și desperare, foc și transfigurare, iad prin paradis și paradis prin iad — adică prin toate datele faustiene, redată printr-o extraordinară forță a limbajului"; în fine, jertfa Mirei: „Nu este oare aici o nuanță nouă, inedită și aprofundată a apoteozei faustiene: «Etern-femininul / Ne-nalță-n țării»? Fără îndoială", se întrebă și răspunde Liviu Rusu.

Elemente faustice sînt descoperite și în *Cruciada copiilor*: „Ne amintim că spiritul faustian are două trăsături fundamentale: pe de o parte un aspect temporal, străduința cunoașterii lumii date, pe de altă parte un aspect atemporal, străduința spre absolut, setea metafizică, dorința arzătoare de a sesiza zările infinitului. În *Cruciada copiilor* această a doua tendință este pe primii! plan". Dacă e faustianism trebuie să avem și un Mefisto: acesta este Teodul „O apariție mefistofelică prin excelență, însă spre deosebire de raționalismul rece al figurii goetheene, călugărul lui Blaga este un vulcan în plină văpaie, un fanatic chinuit de arderi lăuntrice". Iată însă și un argument care se raportează nu la un personaj, ci la sensul întregii piese: „*Cruciada copiilor* oslo tragedia rîvnoî neimplinite. Sîntem oare aici în faustianism? Desigur că da, însă la o formă nouă a lui, la fața lui negativă”.

Ultima ilustrare a tezei o oferă *Arca lui Noe*, care „ca subiect este fără îndoială faustiană; e vorba despre distrugerea omenirii prin marele diluviu ca urmare a răului înnăscut în lume, dar în același timp perspeciiva zămislirii unui nou neam omenesc, neam purificat, urmînd să fie călăuzii cu vrednicie pe calea binelui”. „Viziunea este faustiană în sensul cel mai autentic al cuvîntului”, căci „ce poate fi viziune mai faustiană decît pieirea omenirii din cauza felelor în care s-a înglodat, dar în același timp perspectiva nașterii unei noi omeniri din sămînța purificată”. Există reflexe clare ale tragediei goetheene, tratate „cu multă dibăcie și foarte original”, ca întîlnirea Moșului cu Nefîrtate, care amintește de *Prologul în cer*, sau aparițiile lui Nefîrtate, „care amintesc de aparițiile lui Mofistofel”. Acestea sînt însă „asemănările de suprafață”: „trăsătura cu adevărat faustiană a piesei este trecerea la faptă hotărâtă din partea lui Noe pentru salvarea omenirii”.

E ciudat cîtă lipsă de rigoare a conceptelor, a ideilor și a expresie; so poate întîlni la un cărturar cu experiența lui Liviu Rusu.

În 1982 n-am înregistrat, în afara unui articol (pe care l-am amintit; al lui D m C. Mihăilescu, decît un mic eseu al lui Damițian Cesereanu, *Poezie și dramaturgie* (în *Tribuna*, nr. 6, 11 februarie), care dezvoltă ideea, care e unul din leitmotivetele criticii, a lirismului mascat al teatrului lui Blaga: „Poetul se află mereu înăuntrul dramaturgiei sale, printr-un lirism implicat în substanță ideatică. Personajele sale sînt, de obicei, reprezentările eului său multiplicat”, „ele rostesc poeme pe care le recunoaștem în șirurile prozei”. Ideea este susținută astfel: „Putem proceda la o transpunere ritmică și strofică, în același timp verslibristă, a unor texte în proză care au, de fapt, valoarea și autonomia unor poezii independente. Am putea alcătui adică o antologie lirică nu numai cu texte din piesele sale pronunțat poematice, precum *Zamolxe, Tulburarea apelor* ș.a., ci și din piesele în proză”. Criticul aduce dovada practică, transcriind „fără nici o modificare un text în proză din drama *Meșterul Manole*, dîndu-i însă organizarea necesară după ritmul și frazarea lirică interioară”.

După atîtea articole, studii, cronici, iată și o carte — prima — despre teatrul lui Blaga; *Dramaturgia lui Lucian Blaga* de Dm C. Mihăilescu (Editura Dacia, 1984). Autorul a constatat că în ce s-a scris pe această temă „n fost ocolit, cu obstinație, am zice, specificul dramatic al textelor, caracterul strict spectacular al acestora, viziunea propriu-zis teatrală pe care o conțin și, deci, pregnanța lor scenică”. El urmărește „o punere a teatrului blagian într-o lumină specific spectaculară, eliminînd deliberat aproape orice referință la opera poetică”. Autonomia teatrului în raport cu poezia și filozofia scriitorului e dovedită de faptul că alcătuiește un sistem („sistemul dramatic blagian”), „o unitate tridimensională perfectă” constituită din „serii do structuri tematice și naturi conflictuale”, „serii de structuri temperamentale (arhetipuri caracterologice care-și capătă multiple valorizări etice și artistice în cadrul aceleiași arii psihologice)” și „serii de structuri spectaculare”. Prin aceasta au fost indicate și direcțiile analizei, desfășurată în trei capitole: Dominantele conflictuale, Dominantele psihologice, Dominantele scenice.

Care ar fi „dominantele conflictuale”? Pornind de la o afirmație, a lui Oetav Șuluțiu („Pasiunea, în ciocnirea ei de obstacole, este și originea conflictului dramatic în teatrul lui Blaga. Și trebuie să constat că pasiunea și voința fac la el un tot, sau că voința este un produs imediat al pasiunii”), care i se pare că „surprinde specificul conflictualității bliagene, daimonia eroilor și caracterul interior al situațiilor dramatice”, Dan C. Mihăilescu scrie: „Situația conflictuală se va construi în funcție de natura pasiunii — pătîmire, în sens creștin, la Manole, ananke, în sens antic, la Zamolxe, elan mistic, la Teodul și Radu, pasiune carnală în cazul Popii, al Dariei sau al Ivancăi, pasiune fals-carnală, la Nona, patima de a face istorie, la Avram Iancu, de a «se mîntui pe sine», la Luca, pasiune artistică, la Anton Pann, patima de a minfui o lume, la Noe ș.a.” Situațiile conflictuale dominante sînt expuse în trei subcapitole: „credință versus religie”, „tragicul opțional”, „sacrificiul necesar”. În primul se pleacă de la demonic (care, după A.I. Paleologu, citat de autor, e „cheia întregii viziuni și creații a lui Blaga și joacă în leutrul lui un rol covîrșitor”): „religia, ca dogmă instituționalizată, este firesc să apară ca un factor clausturant și generator de crize, de «erezii» inferioare. Spiritualitatea eroilor bliagieni impune cu necesitate credința. Ea este factorul plămuitor al caracterelor, dar și cea care reclamă opțiunea, decizia. Daimonia, patosul creației, senzualismul sînt supapele prin care nul dramatic (se) va comunica și în limitele cărora va deveni sau se va impune exteriorului. Raportul credință versus religie era fatalmente necesar nuni atare sistem de gîndire”, acest suport fiind „expresie directă a daimonioi disluoliv-recreatoare”. Urmărirea acestui conflict în teatrul lui Blaga I! duce pe critic la concluzia că „dacă *Zamolxe, Tulburarea apelor, Cruciada copiilor, Meșterul Manole și Arca lui Noe* concentrează dominantă conflictuală credință/religie, *Daria, Ivanca, Avram Iancu și Anton Pann*, deși centrale pe coordonatele altor tipuri conflictuale, pot fi subsumate parțial uculuiși conflict, esențial”. Prin

tragic opțional ar fi de înțeles următorul lucru: „Dacă starea conflictuală (și aici rezidă una din particularitățile teatrului poetic) este una preponderent interioară, angajând eroul într-o întorsătură dilematică, efectul prim al acestuia — și care asigură dinamica scenică — este tocmai acest *tragism opțional*, care, pornit din tensiunea interioară, se va repercuta în planul exterior, cel al relațiilor dramatice”. Iar sacrificiul e justificat ca necesar astfel: „Centrată pe coordonata spirit/sînge (credință/dogmă ele), evoluția dramatică este prin esență menită, la Blaga, unei rezolvări decisive, în extremis. Nu poate exista jumătate de măsură aici, unde totul este abordare a Limitei și, prin urinare, jertfa apare ca «fatalmente» necesară în procesul de desăvîrșire a energiilor umane”.

Considerațiile despre „dominantele psihologice” pleacă de la convingerea lui Dan C. Mihăilescu în consistența și complexitatea psihologică a eroilor teatrului lui Blaga, asigurată de daimonia lor: „Pentru că o natură daimonică este eminentamente una teatrală, un Ioc de confruntare a contrariilor, o personalitate sincretică, armonizatoare, deci, și care își află în spațiul și canoanele teatrului locul ideal de manifestare”. Eroii acestor drame sînt „niște personalități puternic individualizate, niște *singurătăți lensional-conflictuale*, care concentrează acțiunea și o supun propriei lor dialectici”, solitudinea fiind o „stare fundamentală a daimonk-i eroului” și trăsătura care „definește în chip substanțial profilul moral al personajului central”. Să vedem și demonstrația critică a ideii, și anume prin exemplul pe care criticul stăruie mai mult. „Anton Pann”, scrie el, „este o singurătate de neînțeles, poale cea mai ciudată figură dramatică blagiană, singur în plasa unei angoase, determinată de indelerminări, solitudine dezagregantă”; „în această însingurare ce marchează la Blaga condiția propriei valori a eroului, Pann este un «bolnav», mai corect spus un *atins* de lumina Cuvîntului [. . .] Cuvîntul este pentru Pann crucea pe care se oferă Rostirea, salvînd ființa de moarte și anonimată, acordînd-o la dimensiunile nepieritoare”; „Existența unui mister al persoanei creatorului, bolnav de inefabil, o «boală fără lacrimi», o durere-dintotdeauna, care (condiție isusiacă) se încarcă de toate păcatele lumii pentru a le sublima (mîntui) prin cîntec”. Nu o vorba de un Pann inventat, ci de descoperirea celui autentic: „Sigur, Blaga a investit mult în persoana dramatică a lui Pann, a investit — *mutatis mutandis* — precum Unamuno în persoana lui Don Quijote, dar nu înlocuind inexistentul cu un pseudo-existent, ci detectînd esența dintr-un șir de fenomene ce copleșeau cu banal și picanterie, cu o poetică desuetă, figura istorică a poetului și *exemplară* din unele puncte de vedere”. „«Boala fără nume» a lui Pann, de care suferă și Luca și Manole într-un fel, este nebunia sacralizării realului cel mai insignifiant”, crede Dan C. Mihăilescu, după care acest personaj e un fel de sumă a teatrului blagian: „Prin damnarea lui Pann, Blaga și-a apropiat pînă la identificare eroii a căror efigie este nesupunerea la altceva decît la limitele Firescului. Pann îi

subsumează, astfel, pe Manole și Zamolxe, pe Luca și Radu, această tîrzie creație dramatică a autorului conjugînd simbolic un ansamblu de gîndire teatrală”.

Să mergem mai departe. Un subcapitol este consacrat personajelor feminine, definite tot prin demonia lor și prin relația cu „personajele axiale” masculine: „Studiul relațiilor feminin-masculin în teatrul lui Blaga demonstrează, în ultimă instanță, un fapt care singularizează o dată mai mult această creație în contextul dramaturgiei românești: o problematică axată la modul cel mai profund pe *imlincționalitate*, cu antenele întinse în direcția celui «Geist des Fleisches» (spirit ai cărnii) mărturisit de Wedekind, capătă expresia acută a unei spiritualizări”. Într-un alt subcapitol sînt analizate, sub raport psihologic, celelalte personaje ale teatrului lui Blaga. Ele sînt numite „circumstanțiale” „pentru că aceste cîteva serii de personaje *circumscriu* acțiunea, nu află, prilejuind-o, cît dublînd personalitatea eroului axial. Ele sînt cerute de condițiile reprezentării dramei individuale și reprezintă fie *elemente rezonatoare*, fie *nuclee decisive* ale traseului tensional dramatic”.

În seria „dominantelor scenice”, prima relevantă de Dan C. Mihăilescu este „spațiul închis”: „însuși teatrul este, în esență, un astfel de spațiu, dar acordarea calificativului de «spațiu închis» unor cadre dramatice evouînd de la Sofocle la Ibsen și de la Euripide la Cehov, Sartre sau Durrenmatt semnifică un specific, Iragic-dezvăluitor-terisonal-finalizant, pe care nu mulți autori dramatici îl pot folosi la valoarea-i potențială”. Blaga e dintre aceștia, iîir piesele lui oferă ilustrări pentru mai multe feluri de spațiu închis. Astfel, „dacă spațiul închis din *Meșterul Manole* este emblema unei *inchideri-spre-deschideri*, col din *Daria* este spațiul unei *pseudo-deschideri-spre-inchidere*”, moara lui Noe, («le, ca și peștera lui Zamolxe și locul zidirii ales de Manole, un spațiu-relorlă, în care se toarnă, se fac și se prefiră sevele alambicatăle alchimiei spirituale», aceeași moară este „spațiu-timp”, adică „un spațiu de devenire în inferiorul unei nondeveniri, fenomene și esență inter-relîndu-se”. Teatrul lui Blaga este atît de legat de spațiul închis, încît, de pildă, „chiar dacă în *Avram Iancu* acțiunea cunoaște spații «deschise», dictate de evoluția evenimentială și de necesitatea aducerii în scenă a grupurilor în dorința creării atmosferei tipologic-istorico, piesa oferă numai spațiul dintre ieșirea și intrarea din și în fabulosul nemărginit al Măiestrei. Eroii apar în istorie fulgurant, tulbură apele, rezolvă pentru moment totul și, prin propria-le jertfă, reintră în arhetipaliitate, de unde energia istoriei va emana alte fenomenalizări ale aceleiași esențe restauratoare”. Oricum, „spațiul închis este principala elaborare spectaculară a dramaturgiei blagiene”.

Spațiul închis determină statului dramatic al personajelor și categoriile în care ele pot fi grupate: „Concentrînd la maximum energiile psihice între limitele sale, spațiul închis are nevoie de un «sistem de supape», ca să spunem așa, care să lase fie pătrunderea unor elemente exterioare menite a facilita (sau a provoca) alchimiile din centrul creuzetului, fie ieșirea unor

elemente tensionate, ajunse la apogeul cunoașterii de sine ori în momentul extatic eliberator, ce le impune *plecarea*. Jocul acestor elemente creează relația dramatică și cele cinci categorii polare pe care le-am numit: « Cei care așteaptă », « cei care vin », « cei care știu, >> « cei care pleacă » și « cei care rămân » — au exact acest rost: prin rotirea lor caruselul se pune în mișcare neoprindu-se decât atunci când sursa de energie se epuizează, sau, altfel spus, când conflictul își găsește soluționarea". Spațiul închis este deci locul în care eroii „așteaptă”, „vin”, „rămân” sau din care „pleacă”. A cincea categorie ar fi a celor „care știu sau care intuiesc menirea eroilor axiali, cei care conceptualizează și punctează acțiunea acestora”. În fine, sînt analizate procedeele teatrale „care sprijină, într-o măsură mai mare sau mai mică, potențialitatea spectaculară pe care o conțin dominantele conflictuale și cele psihologice”: „raportul static/dinamic în cadrul acțiunii dramatice, limitele funcționale ale simbolului, precum și raportul osmotic între ritmul textual și ritmul acțiunii propriu-zise”.

Pornind de la categoriile pe care le-a stabilit, Dan C. Mihăilescu ajunge între altele la judecăți ca acestea: dublarea limitelor (spațiu închis și timp închis în cazul lui Luca (din *Ivanca*) „produce ratarea finalului piesei, pentru care numai uciderea Tatălui ar fi însemnat încheierea firească din unghiul evoluției situației dramatice”; sfîrșitul lui Teodu „nu poate fi decât similar celui al lui Manole, în ciuda deosebirilor ce separă cele două personaje”; „Ceea ce îl separă radical pe Popa de Manole este faptul că cel dintîi, deși singur, este singur la modul absolut, adică neputîndu-se sprijini — ca Manole — pe cei din jur. Singurătatea lui Manole se desolidarizează prin soliditatea solidarizării”; „Toaca” din *Arca lui Noe* „înseamnă, într-un plan înalt simbolic, tot un fel de « revoltă a fondului nostru noialin », care nu poate acționa în numele unei singure dogme, ci numai prin interferența unor planuri aparent disjuncte, dar ținînd de o esență comună”. Iată și judecățile de valoare globale asupra pieselor: „Pentru noi, *Meșterul Manole* și *Daria* sînt, creațiile blagiene de prim ordin. Cea dintîi — o capodoperă, fără doar și poate, a întregii dramaturgii românești și prin aceeași exemplară la nivel: universal. Cea de-a doua este la fel importantă, dar dinlăuntru sistemului dramatic blagian, ca o contrapondere, de greutate egală, pe cu totul alte coordonate spirituale și mai ales spectaculare. În zona secundă am situa patru piese — *Tulburarea apelor*, *Cruciada copiilor*, *Ivanca* și *Zamolxe* — piese puternice, construite echilibrat, avînd și tensiune dramatică și personaje viabil-expressive, cu o emoționalitate scenică garantată, dar cu un statut spectacular redus comparativ cu primele. În cadrul acestor texte rolul religiei devine precum-pănit, în sfîrșit, a treia grupă ar cuprinde piesele *Avram Iancu*, *Anton Pann* și *Arca lui Noe*, cele mai specioase sub raportul reprezentării, bine dozate teoretic, dar neechilibrat elaborate spectacular”. În prelungirea unei idei a lui Georg Lukacs („Această convergență între caracter și conflict este baza profund determinantă a dramei. Destinul cu care se luptă eroul dramatic îi

survine în egală măsură « din exterior » și « din inferior ». El este, ca să zicem așa, «predestinat» prin caracterul său tocmai pentru acest conflict”), criticul face această caracterizare generală a dramaturgiei lui Blaga: „Itimul dramatic este, astfel generat de ritmul evoluției interioare a eroului axial, evoluție care, primind impulsurile activizante din exterior, din sfera realității evenimentiale, se va repercuta plenar în spațiul scenic. Agon-ul este deci de natură psihic-conflictuală, iar protagonistul capătă valențe demiurgice. Este și ceea ce asigură natura tolaSitar-percuUrilă a ideii dramatice”.

Cartea lui Dan C. Mihăilescu despre dramaturgia lui Blaga e scrisă cu elan teoretic și stilistic, a cărui urmărire și aprobare sînt însă nu o dată împiedicate de insuficiența rigoare a ideii și a expresiei sau de carențele percepției critice.

Anunțată de cartea din 1981, *Lucian Blaga. Mitul poetic* (pe care am comentat-o în volumul al doilea al ediției de față) și de mai multe studii și articole publicate de atunci, monografia lui Eugen Todoran asupra teatrului scriitorului. *Lucian Blaga. Mitul dramatic* (Editura Facla, 1985), este o cercetare erudită și sistematică. Autorul reia mai întîi observația făcută în cartea anterioară, anume că opera lui Blaga alcătuiește un tot, „al cărui ultim strat în procesul de elaborare a sensului în formele comunicării este *mitul*, de unde și separarea metodologică a celor trei părți ale studiului: *mitul poetic*, *mitul dramatic* și *mitul filosofic*”. Poziția mediană a teatrului în ansamblul operei n-are o semnificație formală, ci una substanțială: „Opera teatrală a lui Lucian Blaga, ca mit dramatic, poartă semnul dublu al teatrului *de idei* și al teatrului *poetic*, prin silnarea lui între poezie și filosofie”, teatrul acesta „este totodată poetic și filosofic, pretinzând, prin situarea textului în centrul reprezentării, o relație adecvată între literalură și spectacol”, „iar sensul filosofic al textului în teatrul lui Blaga, prin fixarea operei între poezie și filosofie este *sensul tragic* al existenței umane, pe dimensiunea transconderii din orizontul dat al vieții omului în orizontul propriu condiției lui de a fi”. Ultima sintagmă subliniată constituie tema centrală a studiului lui Eugen Todoran. „*Mitul dramatic*”, scrie el, „este un termen cu care numim tragedia modernă, sau mai bine zis o formă de menținere a *tragicului*, dincolo de « spectacolul » dramatic, dacă încă din antichitate mitul era considerat ca un fundal al spectacolului tragic”. La Braga, „fondul tragic al acestui teatru îl constau ie semnificațiile poetice ale miturilor păgîne, păstrate din fondul geto-dac, în eresurile creștine”, opera lui dramatică „ține de esența *tragicului* ce tinde să ia forma de spectacol a *tragediei*, pe cea mai înaltă înălțime a poeziei, ca mit *dramatic*”, scriitorul este „meșterul cel mare al zidirii teatrului tragic românesc, ca teatru poetic și filosofic, asemenea vizionarului ispitit de patima, frumosului, în mitul românesc al meșterului Manole”.

În cea mai întinsă secțiune a cărții, intitulată *Miturile fundamentale*, sînt analizate cele zece scrieri dramatice ale lui Blaga, în capitolele ce trimit încă din titlu la substanța lor mitică. *Daria* și *Ivanca*, ni se spune, „se integrează,

ca « mit al celuilalt tărîm », în *mitul dramatic* al scriitorului, e drept, ca piese de încercare, înainte de elaborarea marilor sale opere dramatice". „Celălalt tărîm" este numele dat de Blaga însuși, în *Orizont și stil*, inconștientului. Este relevantă influența psihanalizei, dar și cea a teatrelor lui Wedekind, cele două eroine sînt comparate cu Lulu din *Erdgeist*. Dar „mitul «celuilalt tărîm » nu este la Blaga doar consecința unui contact al lui cu teatrul expresionist al timpului, cu teme ce aparțin «subteranelor» inconștientului, obiect de studiu al psihanalizei", precizează criticul, „ci și cu străvechile rădăcini folclorice ale *noului stil*".

Fondul folcloric autohton va fi sursa cea mai generoasă a materiei teatrului lui Blaga. De aci va ieși nu numai pantomima *înviere*, dar și piese importante, ca *Arca lui Noe*, definită de Eugen Todoran ca „mit original" și analizată într-un capitol din care transcriu concluzia: „«Arca lui Noe » este astfel o metaforă în care, în atmosfera mitului biblic, dar cu sensul eresului folcloric, apare, abia schițată, ideea *omului*, a omului care, dincolo de minunea ce se împlinește prin forța supranaturală, obiect de credință pentru fideli divinității, va înțelege că zeul nu este altul decît omul, înfrînt ca om cînd va face din propria imagine o statuie a zeului. Ideea fusese dezvoltată de poet încă din prima sa dramă, *Zamolxe*, prin adîncirea tragismului într-un «mister păgîn », în care religia este explicată nu ca o revelație divină, ci ca un fapt istoric, ca pentru a demonstra că omul atins de «fiorul revelației»împlinește un ideal uman cînd în revelația lui se recunoaște « omul». Va fi ideea constantă a poeziei lui Blaga, prin sensul ei revelatoare a raportului omului cu transcendența, consumată în teatru! lui ca dramă a *creatorului*, situat între transcendență și căderea tragică".

Piesa de debut este obiectul unei cercetări erudite, dar și al unei atente aprecieri literare. „Misterul păgîn" al lui Blaga este raportat, cu observații judicioase, la misterele orfice, caracterizat ca „o poezie în vers liber, cu meditații specifice concepției naturiste din primul volum, *Poemele luminii*". Semnificația lui filozofică este circumscrisă astfel: „oricât spiritualism «păgîn» ar intra în viziunea misterului reconstituit de poet din legendele despre Zamolxe divinizat în ritualurile dacilor, zeificarea profetului tratează o dramă a omului modern, obsedat de absolut. Transpusă în planul cunoașterii misterului, drama este a lui Blaga — poetul, eretic în religiozitatea tradițională bazată pe revelația divină a adevărului uman, căci experiența omului de a trăi nemurirea sa, într-un elan cosmic cenzurat de categoriile stilistice, ale unei condiționări istorice subconștiente, rămîne mereu zădărnicită, fiorul religios înstrăinîndu-l într-o lume care zadarnic caută o nouă religie, căci nu găsește nicăieri un Dumnezeu pentru ea. Este ceea ce exprimă, ca idee filozofică, *Zamolxe — minier păgîn*". Ideea filozofică este căutată, într-un demers critic care se folosește de o largă informație privitoare la jertfa zidirii, și în *Meșterul Manole*, „mit românesc": „Ceea ce poetul vrea să arate prin el este în ce fel credința că sacrificiul omului asigură eternitatea zeului, la care si cre-

dințioșii sînt părtași prin ritualul închinat lui, nu este decît o năzuință umană, lipsită de conținut divin, pe care reconstituirea semnificației originare a mitului, i o pune în lumină. Poetul a atins suprema valoare artistică a mitului, în baza concepției sale despre semnificația supranaturalului în credințele oamenilor, făcând din jertfa rituală o dramă umană zguduitoare, în autentic: viziune a tragicului, ce înlocuiește superstiția cu etica creatorului «in-sitf dii » de patima frumosului". Nici aici nu e vorba de arheologie culturală, din aolrivă; „poetul valorifică un străvechi mit cu adînci semnificații umane, penjtru i exprima năzuința spre absolut a omului epocii sale, trăsături recunoscute de filosof la confluența «noului stil» cu tradiția folclorică, într-o pă de matură integrare a literaturii române în literatura universală", D ici si factura particulară a modernismului scriitorului; „Teatrul lui Blaga un teatru modern, numele lui putînd sta alături de ed unor scriitori ca W B. Yeufs, Pr. Werfel, P. Ciaudel, J. M. Synge, E. O'Neill, Wedekind. Modernismul său, ca expresionism, este însă de esență clasică, prin izvorul lui folcloric, așa cum era și romantismul lui Eminescu, al cărui descendent dinct este, pe culmea clasicilor literaturii române. «Clasicismul» lui Blaga, ca Inilor al celor dinții adevărate tragedii în literatura română, aici trebuie U, ia intîlnirea creației folclorice, ca izvor al mitului său dramatic, cu s'.ilil epocii moderne, ca modalitate poetică a dramei umane".

în același spirit și cu aceeași largă perspectivă culturală sînt analizate âelallc piese: *Cruciala copiilor*, „mit eschatologic" („Idea-forță în *Cruciala copiilor* este on.ii fanatismului religios, reprezentată de călugărul Teiidul, ca forță a bisericii catolice pentru o mîntuire ce desființează *omul* prii *ideea* de om desăvîrșit, mînfuit în cer pe drumul cuceririi Ierusalimului înțese"), *Tulburarea apelor* („erezie creștină"), *Avram Iancu* („erou mitic") pârș, *ulon Pann* („simbol poetic").

După ce a parcurs analitic teatrul lui Blaga, Eugen Todoran reia tema earif, un văzut, îl preocupă cu deosebire, aceea a tragicului, într-o perspectivă filo ofică și cu instrumentele criticii filozofice, scriind despre „transcendența" și imanența" tragicului: „Pentru studiul teatrului lui Lucian Blaga ca mi; iralnalnc, după ce opera a fost privită într-un sistem al valorilor, pentru condiționarea externă și internă a *tragicului*, vom reconstitui întregul univers al ei de la punctul generator plecînd, ca alcătuire dramatică în *sensul* tragicului, într-un demers fenomenologic ai cărui obiect este *valoarea* ca esență a tragicului, stabilită prin corelația dintre intenționalitatea intelectuală și cea;emoțională în care lumea esențelor apare în experiența umană comunicat i de gîndirea scriitorului în «totul interior» al operei."

(Din 1985 e și esul lui N. Steinhardt *Umorul în teatrul lui Blaga*, publicat, *lala românească*, nr. 2, (și reluat în volumul *Escale în timp și spațiu*, Edi-Carta românească, 1987). Din fragmonfe, replici și personaje cu o tentă umoristică Sleinhardi construiește o viziune critică surprinzătoare, care are:darul de a reliefa o dimensiune iu general neglijată a teatrului lui Blaga

dar care riscă să devină, prin exagerarea proporțiilor, înșelătoare. Piesele sînt citite de un critic care, pe lângă un orizont literar și cultural larg, are umor și are gustul cuvintelor, comportărilor, situațiilor comice, pe care le privește cu o încîntare contagioasă și le arată insistent oriunde le găsește pînă la o face din ele semnul distinctiv al întregului din care ie-a desprins. Impresia lui e că „aproape fără excepție cursul dramatic — idealiv, simbtidic, grav, ezoteric ori gnostic — al textului e frînt de o scenă ori un personaj conic „Tipică” în această privință i se pare, în *Dana*, scena dintre eroină și L)ga, „înteruptă de apariția de toată nostimada a sclerozatului și năstrușnicului profesor Viaicu, personaj picat de-a dreptul dintr-un vodevil din cele me: simple”. „Toată piesa”, adaugă el, „una din colo mai puțin reușite, cred, ale lui Blaga, e de altfel concepută și realizată ca o farsă dramatică (e o melodramă neînchegată), tușele de comedie dominînd pe cele tragice”. La un comic nu e accidentală și nu privește doar această piesă: „Lui Blaga, tragedia ori sublimul nu-i tînuiesc ori depărtează grotescul, slăbiciunile, zburdălnicia, felurimile, capriciile: nici ale caracterelor și nici ale împrejurărilor și antagonismelor. Piesele sale sunt însemnate, originale și revelatorii tocmai fiindcă neclintit consimt a găzdui (fără a stârni impresia că săvîrșesc o concesie; pe tîrîmul neprofan al ideilor și idealurilor, irupțiile — pozașe adesea, ori mm melodic neconcordante cu patosul temei — vieții simple (triviale, ar zice firile sensibile) și fac în modul acesta dovadă unui orizont foarte deschis . . .”

Urmind o tendință a amplificării care-i e proprie, N. Steinhardt extinde judecata asupra întregii personalități și opere a lui Blaga, dînd o caracterizare care i se potrivește poate mai mult lui însuși: „Umorul, comicul, caragios-lîcul, năzbîtiile, zeflemelele, nășărîmbele, bizareriile, șăgălniciile, similitudea neitatea opuselor, pluralitatea planurilor reflexive, giumbușlucurile, melancolica deriziune, revoltata resemnare, altfel și pe scurt spus paradoxul — în cel mai cuprinzător înțeles — iată constanta (principală poate) a gîmpirii sale; deci și a imaginilor, observațiilor, stilului și făuririlor sale”. j

Revenind la piese, să notăm — tot cu oarecare uimire — ce spune Steinhardt despre *Ivanca*: „Piesa conține, prevestitor, elemente ionesciene: **bură** oară orologiul care și el bate, sună, merge nu mai puțin de sine stătător, original și funambulesc decît cel din *Cîntăreața cheală*”. „Elemente înamurgătoare ale absurdului mai sunt”, după el, „aparițiile, subite și categoric nelegate de trama piesei, ale vînzătorului de ziare”, „și tot așa de ciudată, fantezistă, îndrăzneată (într-o piesă a deceniului '20—'30) este ivirea celor zece bărbați — «figuri visate» — care alcătuiesc un mucalit cor antic și închipuie zece strămoși ai pictorului Luca”. „Așa fiind”, conchide eseistul, „despre literatura română se poate spune că este aceea care a dat avangardei pe cel dintîi reprezentant al genului absurd (Urmuz), pe Cugler-Apunake (element de seamă al aceleiași dexterități), pe întemeietorul dadaismului (Tristan Tzara), pe șeful incontestabil și glorios al teatrului absurd (Eugen Ionescu) și totodată pe unul din colaterali genului: Lucian Blaga! Scenele

la care mă refer sunt de un *absurd avangardist total*. . .” Ce să zicem? Trecem mai departe. În *Cruciada copiilor*, „personajul Ioana — femeia lup, femeia sălbatică, Ioana zănatica — de la început indică tonalitatea tragico-telurico-grotesc-eroce (și totodată foarte raționalistă: abisală, da, însă analitică și expozitivă) a piesei”, în care „numeroasele imprecății, blesteme și revoltate, tîngiri, roșiile într-o limbă pitorească, vinjoasă, hotărît necucernică implică și ele un soi de perpetuu umor negru și dau acțiunii un ritm desigur mai degrabă (ontestatar decît cuvios”. „Tonalitatea de bază” în *Avram lancu*, „ce mi se eare a fi capodopera dramatică a lui Blaga” (simțul valorii, treaz la lectura *Danci*, pare amorțit), „este în cheie tragic-comică, iar stilul în egală proporție potrivit și istoricului grav și povestitorului hîtru bun de glumă”. Am văzut seria în care era așezat autorul Ivancăi. Iată și reperatele propuse pentru *Avram lancu*: „Stau împrejurul dramei acesteia atît de neunitare umbrele unor (>h)ldcrode, Claudel, Bernanos, Romain Rolland, Kleist și de Coster. Iar limnajul, neîndoelnic, e frate drept și bun cu al lui Creangă, de mare pitoresc și haz, de neslăbită tensiune și frumusețe, bogat în sfătoșenie țărănească și în sofianică proverbialitate. Limbajul este acela care cheazășuiește nimbul folcloric, cadența de povestire în doi peri”, „popular, șugubăț, șoitic, nițel dat naibii pe alocarea, mult iubitor de ironie și cu predilecție și precădere deștept, sfredelitor”. Iar un personaj de aci, Popa Păcală, este „o creație vrednică de comediile cele mai bune, de Moliere, Courteline și Caragiale, și de un haz irezistibil. Cuvânt area-i la ședința Consiliului Național Român de la Sibiu nu e numai suculentă, savuroasă, amuzantă la culme, năzdrăvană (și aici umbra lui Creangă flutură nevăzută și pe deplin mulțumită în jurul popii meșler în vorbe de duh costumate în prostăvane îndrugări, iar Corni lancu rîde pe sub mustață și se veseleşte vîzînd ce poate rodi actul al treilea al *Scrisorii*)”. Din nou, trecem mai departe. „Și în *Arca lui Noe* tonul predominant e cum nărăvaș, nițel în dodii, proverbial și patriarhal, « bogumilic », grav-glumeț, glumeț cu țile, sciâplurislic spre apocrif, liber-țărănesc (uneori spre deșucheat), ba și simbolic (dar simbolurile sunt legate de glie și acțiuni, nu de cultură), dinspre solomonii, cimilituri, zicale și eresuri populare”, scrie eseistul, mai aproape de realitatea textului blagian. Demonul amplificăci V. împinge însă din nou să lărgească pata de culoare și să-și ofere, totodată, unul dintre spectacolele verbale care-i plac: limbajul nostru popular (care „e îndeosebi neonctuos, neîmpănoșat, netensionat, neseecat, nesolemn, nepropovăduitor și nu ține din cale afară de mult la menajarea urechilor pudice ori a sensibilității fățarnicilor”, „e *buruienos*, e alert” ele.) a creat între altele porecla Nefirtate, care „nu se putea să nu figureze în nomenclatura unui autor în al cărui limbaj răsună ecouri de chiuituri, bocete, doine, cimilituri, șotii, afurisenii, orații, sudălmii, aforisme practice, chiote, cîntece de pahar și (mai ales) de jale”. El previzibilă, aș zice, încântarea cu care N. Steinhardt privește ultima piesă a lui Blaga, care „e destul de faistaffiană ori rabelaisiană și pe alocurea se complăce a folosi un umor gros (perfect logic în context).

E altcumva și un seamăn al lui *Colas Breugnon*, mai sumar și mai puțin teoretizat, decât eroul lui Romain Rolland ; după cum evocă nițel și *La paradii: general*", „e mai ales alcătuită din zicale și e o «snoavă săltăreață», ba și piperată pe aloeura".

Ideea lui N, Steinhardl e, dincolo de excesele ilustrării ei, că „dramaturgia lui Blaga e a țaranului din Lancrăm tot atât, de mult ca a profesorului din Cluj ori a academicianului din București", este a unui „om «complet», a unui slăpin pe o viziune integrală", a unui „spirit gofchean pentru care comicul, ști'engăria, grotescul fac neapărat parte din tabloul general", în fine, a unei „personalități îndeajuns de puternice și de neipocrite spre a-și puia îngădui să pună visul, tragicul, ideile sublimе și gândurile sumbre alături de fainele, glumele, ironia, si'ătoșenia, sila de farafasticuri și dulcile (ori enigmaticele, întortocheatele) eresuri ale credințelor străvechi și ale limbajului vernacular".

În 1986 Ion Bălu a tipărit la Editura Albatros o monografie *Lucian Blaga*, a cărei secțiune mediană, *Dramaturgul*, este ultimul studiu de proporții despre teatrul poetului publicat pînă acum. Autorul e reținut mai întîi de prezența mitului în această operă: „Nici un alt dramaturg român nu a izbutit să realizeze un proces de fransubstanțializare mitică de aceeași complexitate. Credințele ancestrale, plăsmuirile mitice, practicile magico populare, eresurile și ritualurile sînt valorificate și valorizate, prin conturarea elementelor general umane, apte să sugereze omul și destinul lui în lume". Observând că în toate piesele avem de-a face cu „un sfîrșit și un început" („Totdeauna, vin nou început, se ivește din cenușa sfîrșitului, aducând efectiv certitudinea sau numai sugerînd promisiunea unei irevocabile regenerări morale"), așadar eu „proiecția în universul secund al literaturii a două mari teme aia mitologiei universale: escatologia și cosmogonia", Ion Bălu e de părere că această „polaritate antinomică" este o „proiecție a unei predispoziții generale generate de propriul inconștient": „Cu fiecare nouă dramă, Lucian Blaga își exprima de fapt certitudinea că, în sfîrșit, va avea loc un nou început, o altă durată temporală se va arăta, aducînd cu sine recunoașterea stăruirii sale artistice". El insistă pe interpretarea biografică a prezenței mitului: „Suprimînd continuu, simbolic, realitatea contemporană, Lucian Blaga își exprima revolta înmotriva timpului în care era nevoit să creeze" și în care, multă vreme după debut, „și-a tipărit singur volumele de versuri, piesele de teatru și studiile filosofice, într-un tiraj de minimi im cinci sute și maximum o mie de exemplare". Tot așa. „dualitatea conflictuală la nivelul personajelor reflectă permanenta antinomie a dramaturgului însuși, zbaterea continuă între vocea chemării interioare și tentația vieții comune, între ispita de a renunța și impulsul de a continua, în ciuda tuturor piedicilor temporare".

După observații privind întreaga operă dramatică (la cele de mai sus trebuie adăugată cel puțin aceea privitoare la motivul „focului" sila „succedaneul lui. culoare roșie"), Ion Bălu se oprește asupra a patru piese, grupate două câte două, fiecare, cuplu ilustrînd o anumită temă. În *Dana* și *Ivanca*

aceasta este „explorarea inconștientului", „coborîrea în dineuri". La capătul unei analize corecte, criticul face următoarea judecată de situare: „în atracția spre comportamentul individual în ansamblul cadrului social, spre secvențele e.xih.lențial-umane, dificile sub raport moral, și către psihismul de profunzime, instruită aconștientă a sistemului psihic, Lucian Blaga se dovedește a fi nu numai un descendent în tradiția lui Wedekind sau Strindberg. El începe, practic, sub revelația psihanalizei, explorarea inconștientului, filon dramatic • e va constitui ulterior sursa principală de inspirație a unor dramaturgi ca Eugen O'Neill sau Tennessee Williams".

La rîndul lor, *Meșterul Manole* și *Anton Pann* înfățișează „condiția tragică a creatorului" și sînt „autobiografii intelectuale" transfigurate: „atît *Meșterul Mctole* cit și *Anton Pann* constituie! jn.siificarea propriului statut existențial: lupta cu propriul eu și propriile-i spaime, înfruntarea cu propriile-isperanțe și incertitudini. Amîndouă piesele relevă straturile profunde ale personali lății dramaturgului".

În 1987, n-am găsit nici un text critic de semnalat. Iar în anul următor, abia în toamnă, uu articol al lui Mircea Gbițulesei, în revista *Teatrul*, nr. 9, septembrie: *Marginalii la dramaturgia Iii Plaga*. Cele mai multe dintre aceste an)"gmarii" privesc, piesa de debut a scriitorului. *Zamolxe* are valoarea unui afe-ueni de răscruce în evoluția literaturii noastre dramatice", și iată pentru ce: „Este un început de drum pe care la intuit Eminescu în fragmentele sate dramatice, dar Lucian Blaga esle cel care ii dă configurații ferme. Odată cu */-untilxe*, literatura noastră draimlică a-i pierdut inocența, ascunzînd sub/cxte inicipiv.eplibi'e, devenind. « vinovata ► prin metaforă". Așa de tîrziu? Cîl despre faclur» literară specificii, „ezităm să punem acestui mod nou de a sicăo teatru eiiehelu de *leao-n fwlis* sau *poem dramatic*, pentru a ocoli o cursă Icriniiilogii'ă, știut fiind că este suficient să spui despre o dramă că este « poetică • pentru a da de înțeles că este « neteatrală ». Esle, bineînțeles, un teatru poetic, dar, iu aceeași măsură, eseistic. Este, mai ales, un teatru ' e barează infiația subiectului și a intrigii pentru a se concentra asupra posibilităților genului de a încorpora abstracțiuni". O afirmație nesusținută de nici o dovadă propune acest raport al piesei cu filozofia autorului: „avem de-a face cu rodul unei gândii originale pe care Blaga o va detalia într-un întreg sistem filosofic elaborat de-a lungul unei vieți. Pentru că în *Zamolxe*, ca într-un riguros compendiu, vom descoperi sinteza ideilor filosofice ale lui Blaga". Afirmația este imediat extinsă la loal'i opera literară: „opera filosofică esle o detaliere teoretică a operei literare, i.e și numai pentru că este consecutivă acesteia. Sigur că dezvoltările teoretic© ulierioare sînt foarte prețioase în evaluarea critică a operei literare, fă'ă, însă. ca aceasta să-și piardă autonomia". Mai aproape de adevăr este criticul în continuarea acestei idei: „Asaltul critic (eventual regizoral) asupra operei dramatice a lui Blaga are nevoie, credem, în această etapă, de o foarte cultivată * ingenuitate teoretică », bazată tocmai pe această autonomie". Trecînd la considerații mai aplicate,

Mircea Ghițulescu e de părere că „esențialul în *Zamolxe* este conflictul dintre religie și religiozitate, dintre religia ca instituție și credința ca sumă de convingeri organice”. Este ceea ce susținuse, am văzut, și Dan C. Mihăilescu. Autorul articolului de față dă conflictului o interpretare politică: „Ascuns în spatele controversei spirituale, Magul — pe care nu valabilitatea unei dogme sau a alteia îl preocupă — veghează conservarea unui sistem politic, bazaî, e drept, pe o anume teză spirituală. Este adevărat, lupta se poartă cu armele teosofiei [sic!], dar pe terenul unei ideologii a dominației, deci pe teren politic, însăși manevra Magului de a neutraliza efectele învățurii lui Zamolxe prin beatificarea învățatului are aspectul unei «lovituri politice» de o inteligență rece și piezișă. Atît de inteligentă încît adversarului nu-i mai rămîn alte «mutări» decît fie resemnarea în solemnitatea moartă a statuii, fie jertfa de sine. Zamolxe, personaj excesiv, de pură esență romantică, fără cea mai mică aderență la expresionism, va alege, desigur, jertfa, care îi dă certitudinea supraviețuirii prin creația sa cosmogonică avînd în centru pe Marele Orb”. Acesta „pare un Dumnezeu-Oedip cufundat într-o tragedie a minus-cunoașterii, a unei geneze involuntare”, „este o divinitate umanizată și întristată, adorată prin compasiune și nu prin frică, opusă celor «setoase de sînge» tradiționale”.

închei aici urmărirea și reconstituirea procesului receptării teatrului lui Blaga. Am cercetat publicațiile pînă în toamna anului 1989, așadar pînă în pragul unei epoci istorice noi, în care sper că interesul pentru piesele lui Blaga și pentru întreaga lui operă va crește și că o cunoaștere mai adîncită, eliberată de orice limitări exterioare sau interioare, va duce la interpretări critice noi și revelatoare, prin care să se continue procesul de oglindire reciprocă dintre cititori — sau spectatori — și o operă pe al cărei corp s-au depus, de-a lungul câtorva decenii, atîtea omagii ale înțelegerii critice, dar și atîtea prejudecăți, un proces care alcătuiește o parte însemnată din viața literaturii și, totodată, din viața spirituală a fiecăruia dintre noi.

CUPRINS

ARCA LUI NOE.	0
ANTON PANN.	113
<i>Nole, vcria-nte, comentarii</i>	
<i>Arca lui Noe. . . . .</i>	219
<i>Anton Pann. . . . .</i>	293

Lector : VIVIANA ŞKHIANKŞİr

Tehnoredactor : C.KOIKJKTA CIHSIVA

Bun ae țipar: „rum, r „ „par „
întreprinderea poll„fi«-n ..,«.MCAUT- s